

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

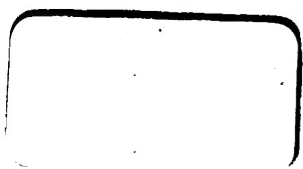
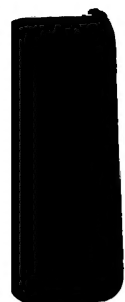
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

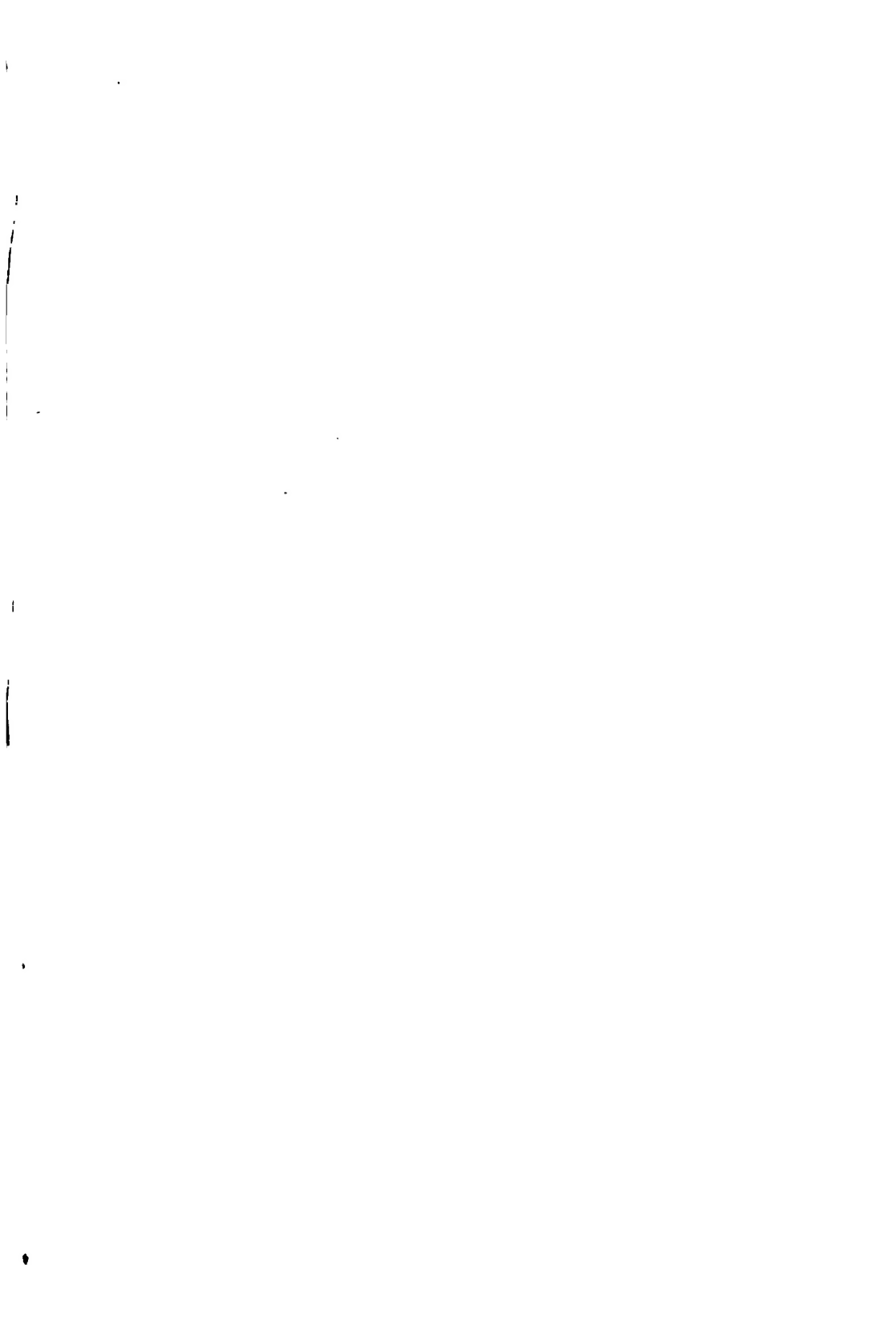
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

16
BIBLIOTHECA BUDDHICA. XXI.

SPHUṬĀRTHA

ABHIDHARMAKOṢAVYĀKHYĀ

THE WORK OF

YAÇOMITRA.

FIRST KOṢASTHĀNA.

EDITED BY

Prof. S. Lévi and Prof. Th. Stcherbatsky.

ПЕТРОГРАДЪ, 1918.

ПРОДАЕТСЯ ВЪ КНИЖНОМЪ СКЛАДѢ РОССИЙСКОЙ АКАДЕМИИ НАУКЪ И У ЕЯ КОМИССИОНЕРОВЪ

И. Н. Глазунова и К. Л. Риккера въ Петроградѣ; **Н. П. Карбасникова** въ
Петроградѣ, Москвѣ; **Н. Я. Оглобинна** въ Петроградѣ и Кіевѣ; **Люзакъ** :
Комп. въ Лондонѣ.

Цена: 3 р. = 3 rub.

Напечатано по распоряжению Россійской Академіи Наукъ.

Апрѣль 1918 г.

Непремѣнный Секретарь академикъ *С. Ольденбургъ*.

BL1415

B5

v. 21-25

MAIN

Introduction.

The plan of undertaking this edition as part of a series connected with the elucidation of the *Abhidharmakośa* was conceived in 1912 at Paris on my return from a visit to India. During my stay at Calcutta and Darjeeling after the rains of 1911 I had the good luck of meeting Dr. Denison Ross, at that time director of the Medresse College at Calcutta and enjoyed the pleasure of his company and the honour of becoming friend to this energetic promotor in many a field of oriental research. Dr. Denison Ross was busy in deciphering new bits of Uighur Mss. sent over to Calcutta from Chinese Turkestan when the news reached him that Sir Aurel Stein had discovered in Turkestan and brought over to London an Uighur Ms. containing a complete work of considerable extent which, after examination, proved to be Uighur version of the *Abhidharmakośa*. The fact of this most abstruse and difficult work, which till then had resisted all endeavours of European elucidation at the hands of the greatest scholars beginning with E. Burnouf and others, — the fact of this work having been translated into Uighur could not but make an impression. It called for attention on the part of those scholars who devoted their labours to the discoveries in Turkestan, as well as on the part of those who were interested in the scientific literature of the Northern Buddhists. The Uighur Ms. in question was made over by Sir Aurel Stein to Prof. S. Lévi at Paris. On being informed of Dr. Denison Ross's

interest in Uighur literature Prof. S. Lévi made the following proposal: namely that Dr. D. Ross during his forthcoming leave should visit Paris where conjointly with other indianists then and there present a plan of combined work should be settled not only for the edition of the Uighur part, but likewise for the edition of the Abhidharmakoṣa itself, as it was quite clear that the Uighur translation would resist every attempt at comprehension as long as the work of Vasubandhu itself remained immersed in the greatest obscurity. So it happened that the Mss. discovered in Chinese Turkestan, having no great intrinsic value but being the scientific fashion of the day and gratifying the historical taste of European scholarship, had an unexpected result in promoting a serious attempt to analyse and translate an Indian *ṣāstra*, to study a scientific work for its own sake, leaving the historical point of view cherished by European science *préalablement* untouched. For Vasubandhu's Koṣa is a *ṣāstra*, and what a *ṣāstra* is, when it is constructed by a great Indian thinker, and how it is developed by his followers is well known and for an instance we have only to call to mind Pāṇini's, Kātyāyana's and Patañjali's grammatical *ṣāstra*.

The proposal was gladly accepted and it was immediately resolved to secure the participation of Prof. L. de la Vallée Poussin and Prof. U. Wogihara who both were known to have devoted much time and labour to the Abhidharmakoṣa.

Prof. S. Lévi confessed that the study of the Paris Ms. of the Abhidharmakoṣavyākhyā had been for a long while his favourite pursuit and that he had some time ago already prepared a romanised transcript of the first koṣasthāna along with a literal French translation of it. But being at that period wholly taken up by other work he did not attempt the second chapter. However the work thus interrupted had been carried on by Prof. L. de la Vallée Poussin, who continued the study of Yaçomitra's Sanscrit text together with the Tibetan translation of Vasubandhu's *kārikas* and his *bhāṣya*. Prof. U. Wogihara had in pre-

paration a critical edition of the Sanscrit text of the *vyākhyā*, which he studied at the light of the Chinese translation of *kārikā* and *bhāṣya* as well as of the exegetic Chinese and Japanese literature.

Dr. Denison Ross and myself began preparatory work devoting to it as much time as was then possible. A copy of the Nepalese Ms. of Yaçomitra's *vyākhyā* was obtained by Dr. Denison Ross, this we began reading together. He also began the study of Vasubandhu's work, the *Koça* itself, at the hand of both the Chinese translations of Paramārtha and Hiouen-Thsang. We derived great help from Mr. S. Yamakami, a Buddhist priest of the Zen sect, at that time lecturer at the Calcutta University. The acquaintance with Mr. S. Yamakami allowed us to see that some fixed tradition was living among the Buddhists of Japan regarding the system of philosophy embodied in Vasubandhu's *çāstra*. This tradition seemed to be in general trustworthy and enabled men like Mr. S. Yamakami to answer with precision many a question which appeared to European scholars veiled in hopeless intricacy.

I accordingly informed my pupil and friend, Mr. O. Rosenberg, at present lecturer at the University of Petrograd, of these facts, entreating him to direct his studies towards the exploration of the Buddhist literature of Japan and highly recommending him to get into close contact with the traditional teaching prevailing in its Buddhist monasteries. From the field of research that opened before him Mr. O. Rosenberg has gathered valuable information. The result of Mr. O. Rosenberg's four years work in Japan is at present laid before us*). It consists in 1) a lexi-

*) *Introduction to the Study of Buddhism* according to Material preserved in Japan and China, by O. Rosenberg. — Part I. *Vocabulary*. A survey of Buddhist Terms and Names arranged according to Radicals with Japanese Readings and Sanskrit Equivalents. Supplemented by addition of Terms and Names relating to Shintō and Japanese History 1917. — Part II. *Problems of Buddhist Philosophy* 1918 (in Russian). («Oriental Series published by the Faculty of Oriental Languages of the University of Petrograd № 45».

cographical register giving the concordance of Buddhist technical terms as found in the special Buddhist lexicographical literature of China and Japan, 2) a work bearing the title: «Problems of Buddhist Philosophy» being an analysis of the fundamental principles of Vasubandhu's and, as a matter of fact, of all Buddhist philosophy. These two volumes are the first of a series appearing under the general title of an «Introduction to the Study of Buddhism, according to Material preserved in Japan and China».

It appeared that Japan preserves an immense literature — written in Chinese explicatory of the Abhidharmakośa. This literature, the outcome of the activity of Hiouen-Tsang and his school, seems to be lost in China. It remained unknown to the late Prof. Vassiljev as indeed it did to all other European sinologists. Not only were the works of Hiouen-Tsang's school carefully preserved and studied in Japan but moreover a considerable literary activity was produced, the whole presenting a large bulk of trustworthy information, utterly unknown to European scholars and only partly touched even by Japanese writers in some works carried out according to the lines of European scholarship.

In conformity with the proposal of Prof. S. Lévi we met at Paris in December 1912. Prof. L. de la Vallée Poussin was prevented by his official duties from arriving at Paris and Dr. D. Ross went to Brussels and there secured his approval of the plan and promise of collaboration. Prof. U. Wogihara likewise informed us that he gladly adhered to the enterprise.

The plan which was provisionally settled at Paris — later alterations of course admitted as possible — is the following:

1) an edition of the Tibetan text of the Abhidharmakośa, kārikās and bhāṣya, 1st and 2^d part by Prof. Th. Stcherbatsky, the remaining parts by Prof. L. de la Vallée Poussin¹⁾.

1) Of this the first part has already appeared in the Bibliotheca Buddhica series, № XX.

2) an edition of the Sanscrit text of Yaçomitra's vyākhyā, 1st part by Prof. S. Lévi, the second and following parts by Prof. U. Wogihara.

3) an edition of the Uighur version by Dr. Denison Ross.

4) an edition of both Chinese translations of Hiouen-Tsang and Paramārtha by Prof. U. Wogihara.

5) a French translation of the kārikās and bhāṣya by Prof. L. de la Vallée Poussin¹⁾.

6) a Russian translation of the same by Prof. Th. Stcherbatsky and priv.-doc. O. Rosenberg.

7) a French translation of the vyākhyā, 1st part by Prof. S. Lévi, the remaining by Prof. L. de la Vallée Poussin.

8) a systematical review of the philosophy embodied in Vasubandhu's work by priv.-doc. O. Rosenberg²⁾.

9) an English translation of the kārikās and bhāṣya by Prof. Th. Stcherbatsky and priv.-doc. O. Rosenberg.

During summer 1913 Prof. S. Lévi visited Petrograd and brought his Ms. containing 1) the text of the 1-st chapter of Yaçomitra's vyākhyā retranscribed in Devanagari, 2) a partial reconstruction of Vasubandhu's Sanscrit text of the kārikā's and bhāṣya, 3) a literal French translation of the first chapter of the vyākhyā. This Ms. represented his contribution in that stage which it had reached some time ago. Prof. S. Lévi entrusted the Bibliotheca Buddhica to make in it any alteration as would seem convenient.

My task has been chiefly to compare the Sanscrit text with the Tibetan translation, as embodied in the Tanjour. The result of this comparison will be given in critical notes which will appear at the end independently from the text, as the system of foot notes seemed cumbrous and presented some difficulties for

1) Of this the translation of the third koçasthāna in the publications the Academy of Brusels was already completed before the war, and the translation of the forth koçasthāna (karma) was at that time begun printing in the Muséon.

2) Of this two volumes as stated above have already appeared.

the printer. Not enough praise can be bestowed on the splendid work of the Committee of translators that achieved the Tibetan translation. It is a most accurate mirror of the original text; the cutting clearness of Tibetan style, its division of sentences makes its help invaluable, especially when a difficult work is preserved in a single Ms. and that in an almost hopelessly deteriorated state.

Proof sheets of the Sanscrit text were reiteratedly sent to Prof. S. Lévi at Paris, but postal intercourse between Petrograd and Paris proved to be impossible, no answer was obtained, neither could it be ascertained whether the proofs did at all reach Paris. In the mean while the issue could not be postponed, the printer was pressing: so it came that the present part appears without a revision by Prof. S. Lévi, under the sole responsibility of the joint editor for the many alterations introduced chiefly on the authority of the Tibetan translation. It must be hoped that a change in the political situation will allow Prof. S. Lévi to embody his observations at the end of the volume along with our critical notes.

This edition could be carried through press not without serious difficulties owing to the present state of war. It seems almost wonderful that it should have been brought to term at this time of public distress, when the very existence of the realm is at stake. It is a consolation if any that ever in times of the greatest calamities, external and civil war, during the reign of treachery, and looting, wholesale destruction of wealth accumulated through centuries, even now as in former ages, there still remains a body of men devoted to higher aims, working in the spirit that soars above the ocean of devastation threatening to flood the earth.

Amid these we must remember in the first ranks the Academy of Sciences of Petrograd and its Perpetual Secretary and Member S. d'Oldenburg, towards whom we here acknowledge a debt of gratitude for his never failing readiness to assist and promote every effort, every scheme that holds a promise of widening the scope

of scientific research. To his undefatigable good will and unrelenting energy we owe the appearance of the present edition in these difficult times.

The figures in margin refer to my edition of the Tibetan text of the *bhāṣya* in this series. Those in brackets to the Chinese translation of Hiouen-Thsang. The three figures at the top of the page refer 1) to the Chinese division of the *koṣa* in 30 fasciculi (*chūan*), 2) to the old division of Vasubandhu's work in eight chapters (*koṣasthāna*) a 3) to Hiouen-Thsang's subdivision of each *koṣasthāna*. Thus 1.1.1 means: first *chūan*, first *koṣasthāna*, first subdivision. The first large figure is connected with the figures in brackets. Thus 1 and (2a—4) means: first *chūan*, fol. 2a, line 4.

These references to the Chinese are the contribution of Mr. O. Rosenberg; to him also as well as to S. d'Oldenburg I am indebted for assistance in reading the proofs. Some missprints have nevertheless found there way — I am sorry to say — in the Sanscrit text of the *vyākhyā* as well as in the Tibetan text of the *kārikās* and *bhāṣya*. A list of them is attached to this fasciculus. A strict appliance of the rules of sandhi has not been the aim of the editors, and the small stroke has been made the widest use of, even when it does not interrupt sandhi, for in the opinion of the editors no effort should be spared, which is likely to facilitate the reading of difficult *çāstra* texts.

Prof. Th. Steherbatsky.

स्फुटार्थाभिधर्मकोशव्याख्या ॥

नमो मार्वलप्रमथनाय । नमो रत्नत्रयाय ॥

महाबलो ज्ञानसमाधिदत्तो यः पञ्जरं बन्धमयं विदार्य ।
विवेश निर्वर्त्यटवो प्रशान्तां तं शास्त्रनागं शिरसा नमामि ॥ १ ॥
परमार्थशास्त्रकृत्या कुर्वाणं शास्त्रकृत्यमिव लोके ।
यं बुद्धिमतामप्यं द्वितीयमिव बुद्धमित्याहुः ॥ २ ॥
तेन वसुबन्धुनाम्ना भविष्यपरमार्थबन्धुना जगतः ।
अभिधर्मप्रत्यासः कृतो ऽयमभिधर्मकोशाख्यः ॥ ३ ॥
अभिधर्मभाष्यसागरसमुद्भूतस्यास्य शास्त्ररत्नस्य ।
व्याख्या मया कृतेयं यथार्थनामा स्फुटार्थेति ॥ ४ ॥
गुणमतिवसुमित्राद्यैर्व्याख्याकारैः पदार्थविवृतिर्या ।
सुकृता नाभिमता मे लिखिता च तथायमर्थ इति ॥ ५ ॥
सिद्धान्तार्थापसृता क्वचित्क्वचिन्मा तु तेः कृता व्याख्या ।
तामुद्भाव्य यथावद्विक्रितेह मन्यथा व्याख्या ॥ ६ ॥

अभिधर्मविभाषायां कृतश्रमा ये ऽभिधर्मकोशे च ।

प्रविचार्यतामियं तैर्व्याख्या युक्ता न वा युक्ता ॥ ७ ॥

युक्ता चेद्वाक्येयं न चेदतो अन्यथा विधातव्या ।

न हि विषये ऽर्थे स्थलितुं न संभवेन्मादृशा बुद्धिः ॥ ८ ॥

3.1 (1a-5)

यः सर्वथा सर्वकृतान्धकारः संसारपङ्काजगडुज्जहार ।

तस्मै नमस्कृत्य यथार्थशास्त्रे शास्त्रं प्रवक्ष्याम्यभिधर्मकोशम् ॥

5

3.5 (1a-7)

इत्यस्य श्लोकस्यार्थं विवृण्वान् आचार्य आह । शास्त्रं प्रणेतुकामः स्वस्य शा-
स्तुर्माहात्म्यज्ञापनार्थं गुणाढ्यानपूर्वकं तस्मै नमस्कारमारभत इति । शा-
स्त्रमभिधर्मकोशम् । प्रणेतुकामः कर्तुकामः । स्वस्य शास्तुरात्मीयस्य शास्तुः । स हि
भगवानाचार्यस्यात्मीयः शास्ता । तच्छासनप्रतिपन्नत्वात् । तेन वा शास्त्रा महाकरुणाप- 10
रतत्वेण सकलो लोकः स्वत्वेन परिगृहीतः । तस्मादाचार्यस्यापि स्वत्वेन गृहीतस्य स
भगवान्स्वः शास्ता भवति । माहात्म्यज्ञापनार्थमिति महात्मत्वं माहात्म्यं स्वपरा-
र्थप्रतिपत्तिसम्पत् । तज्ज्ञापनार्थं तद्वचोदार्थम् । गुणाढ्यानपूर्वकं गुणत्रयनपूर्वकम् ।
तस्मै नमस्कारमारभते तस्मै प्रणामं करोतीत्यर्थः । अतीतकालत्वादार्ब्धवानिति
वक्तव्ये वर्तमानकाले पदप्रयोगः । अद्यापि नमस्कारारम्भाभिप्रायात् । शिष्यपरंपरया वा 15
नमस्कारारम्भाविरामात् । शब्दशास्त्रे ऽपीदृश एव शब्दप्रयोगो दृश्यते । अथ शब्दानु-
शासनं । अथेत्ययं शब्दो ऽधिकारार्थः प्रयुज्यत इति । गुणाढ्यानमात्रेण माहात्म्यावबो-
धो न नमस्कारेणेति चेत् । न । तस्य तत्सूक्ष्मत्वात् । नमस्कारेण हि माहात्म्यं सूच्यते ।
अथवा गुणाढ्यानेनैव माहात्म्यं ज्ञाप्यते न नमस्कारेण । नमस्कारारम्भस्तु स्वयुप-
प्रसवार्थम् । सदाचारानुवृत्तिप्रदर्शनार्थं वा । कृताभिमते देवतापूजास्तुतिनमस्कारा हि 20
सत्तः क्रियामारभत इति सतामाचारात् । तत्र माहात्म्यज्ञापनं किमर्थमिति । आचक्षते ।
तद्गौरवोत्पादनार्थम् । गौरवोत्पादनं पुनस्तत्प्रवचनं सत्कृत्य अवगणार्थम् । सत्कृत्य अवगणं
क्रमेण अनुचिन्ताभावनामयप्रज्ञोत्पादनार्थम् । तदुत्पादनं क्लेशप्रक्षणार्थम् । तत्पुनः
सर्वदुःखोपशमलक्षणनिर्वाणप्रापणार्थमिति प्रयोजननिष्ठा । माहात्म्यज्ञापनं त्वेकमाचार्येण

- प्रयोगनमुक्तं 'साक्षात्प्रयोगनत्वात् । तदितराणि त्वभ्यूक्तुं शक्यानीति नोक्तानि ।
य इति बुद्धं भगवत्तमधिकृत्याहेति । सामान्यशब्दो ऽपि यच्छब्दो विक्रितविशेषः 3.7 (1a-8)
णात्वाद्विशेषवृत्तिर्भवति । तस्यथा । य एषां ब्राह्मणानां गौरः शुक्लवासाः स देवशर्मति ।
तद्वद्विद्वत्पि । यः सर्वथा सर्वकृतान्धकारः संसारपङ्कजगडुज्जकारं तस्मै नमस्त्येति
5 बुद्ध एव भगवति यच्छब्दो वर्तते । न किं बुद्धादन्य एषं गुणविशिष्टः संभवतोत्यतो
व्याचष्टे । य इति बुद्धं भगवत्तमधिकृत्याहेति ॥ बुद्ध इति कर्तरि क्तविधानम् । बुद्धेर्वि-
कसनाद्बुद्धः । विबुद्ध इत्यर्थः । विबुद्धे पश्यमिति यथा । अथवाविद्यानिशादयापगमाद्बुद्धः
प्रबुद्ध इत्यर्थः । प्रबुद्धपुरुष इति यथा । कर्मकर्तरि क्तविधानमित्यपरे । स्वयं बुध्यत
इति बुद्ध इत्यर्थः । कर्मण्यपि क्तविधानमप्यदोषं पश्यामः । सर्वगुणसम्पत्संपन्नतया
10 सर्वदोषविनिर्मुक्ततया च बुद्धेरन्यैर्वा बुद्धो ज्ञात इत्यर्थः ॥ भगवत्तमिति द्वितीयपदोपा-
दानमनन्तरसंभावनानिवृत्त्यर्थम् । निरुपपदानामभिधानानां किं लोके ऽनादरो दृश्यते ।
देवदत्त इति । विनयविभाषाकारास्तु चतुष्कोटिकं कुर्वन्ति । अस्ति बुद्धो न भग-
वान् । प्रत्येकबुद्धः स्वयंप्रवृत्ताद्बुद्ध इति शक्यते वक्तुं । न तु भगवानपरिपूर्णादानादिसंभा-
रत्वात् । यो किं माहात्म्यवान्स भगवानुच्यते । अस्ति भगवान् बुद्धश्चरमभक्तिको बो-
15 धिसत्त्वः परिपूर्णादानादिपारमितत्वाद् । अनभिसंबुद्धत्वाच्च । अस्त्युभयथा बुद्धो भगवान् ।
अस्ति नोभयथा । एतानाकारानस्यापयित्वेति । अतो बुद्धं भगवत्तमित्युभयविशेषणम् ॥
कृतमस्यान्धकारमनेन वर्तते कृतान्धकारः । पञ्चीबुद्धब्रीहौ मार्गेण कृतमिति 3.8 (1a-8)
कर्तृभूतो मार्गो ऽध्याकार्यः । तृतीयाबुद्धब्रीहौ तु मार्गेणेति करणमध्याकार्यम् । अपर-
आक् । विप्रकृद्दयप्रदर्शनं ह्यन किंसागत्योरिति कृत्यर्थद्वयपरिग्रहार्थम् । यदा कृतम-
20 स्यान्धकारमिति विप्रकृत्सदा गत्यर्थो कृतार्तिर्गृह्यते । गतमस्यान्धकारमित्यर्थः । यदा
पुनस्तृतीयाबुद्धब्रीहौ कृत्सदा किंसार्थो कृतार्तिर्गृह्यते । किंसितमनेनान्धकारमित्यर्थः ।
एवमुत्तरयोः पदयोरिकपद्यं कृत्वा पश्चात्सप्तमीतत्पुरुषं करोति । सर्वस्मिन्कृतान्ध- 3.9 (1a-9)
कारः सर्वकृतान्धकार इति । तथा च सति कृतशब्दो ऽत्र न पूर्वं निपतति । सप्त-
मीसप्तमिस्त्विह केन लक्षणोऽन भवतीति चिन्त्यम् । सप्तमी शौण्डेयि रिति समासः । कृता-

न्धकारशब्दः शीणडादिषु पठ्यते । शीणडादीनामाकृतीकृतत्वात्तत्रास्यानुपवेशो ऽवगत्तव्यः ।
 सप्तमोति योगविभागाद्वा । उत्सर्गेण वा समासः । सक् सुपेति सुप इति वर्तमाने सुबत्तं
 सुबत्तेन सक् समस्यते । यत्रेष्टमित्यकृतलक्षणो वा तत्पुरुषो मयूरव्यंसकादिषु द्रष्टव्य
 इति । अनेन वा 'कथमुपसर्जनीभूतमन्धकारं सर्वस्मिन्निवृत्त्यनेनाभिसंबध्यते । सत्यम् । ना-
 न्धकारमनेनाभिसंबध्यते । अन्धकारघातस्त्वेनेनाभिसंबध्यते । येन क्त्वन्धकारघातेन यो- 5
 गाद्गवान्कृतान्धकारः स तस्यान्धकारघातः सर्वाधारो ऽवगत्तव्यः । यथातेषु धूर्त
 इति । येन धौर्त्यलक्षणेन गुणेन योगादसौ धूर्तः सो ऽज्ञाधारः । एवमिहाप्यवगत्तव्यम् ।
 अन्यथापि चेत् संभवत्तं समासं पश्यामः । सर्वस्मिन्कृतं सर्वकृतं । सर्वेण प्रकारेण
 सर्वकृतं सर्वथा सर्वकृतं । सर्वथा सर्वकृतमस्यान्धकारं । अनेन वेति सर्वथा सर्वकृता-
 न्धकारः । एवं कृतशब्दस्यान्धकारेण सामानाधिकरण्यं । न च पूर्वनिपात इति ॥ 10

सर्वेण प्रकारेणेति क्लृष्टाक्लिष्टान्धकारविगमतः । सर्वस्मिन् ज्ञेये द्वादशापतनुलक्षणे ।
 सर्वं सर्वमिति ब्राह्मण पात्रदेव द्वादशापतनानीति सूत्रे वचनात् ॥ किमत्र शर्वर् तमो
 3.10 (1a-10) ऽन्धकारशब्देनोच्यते । नेत्याक् 'अज्ञानं हि भूतार्थदर्शनप्रतिबन्धादन्धकारमित्य-
 वगत्तव्यम् । अन्धकारशब्दो हि नैशे तमसि प्रसिद्धः । अन्धमिव ज्ञनं करोतीत्यन्धकारम् ।
 सद्भूतघटपटादिद्वयदर्शनप्रतिबन्धात्तत्साधर्म्यादज्ञानमप्यन्धकाराख्यां लभते । भूतार्थदुःखा- 15
 दिसत्यदर्शनप्रतिबन्धत् । तच्चेति तदज्ञानम् । प्रतिपक्षलाभेनेत्यार्यमार्गलाभेन । विप-
 क्षः क्लेशः । विपक्षप्रतिघाताय पक्षः प्रतिपक्ष इति कृत्वा । अथवा ज्ञानमनाम्नवमज्ञानप्र-
 तिपक्षः । तस्य लाभेन । अत्यन्तं सर्वथा । सर्वत्र ज्ञेये 'पुनरनुत्पत्तिधर्मत्वाद्धतमसमुदा-

4.1 (1b-3) चारप्रकाणोक्तमित्यर्थः । अतो ऽसाविति भगवान् । प्रत्येकबुद्धश्रावका अपि ।
 अभ्यार्हितत्वात्प्रत्येकबुद्धशब्दपूर्वनिपातः । काममित्यनुज्ञायाम् । न तु सर्वथेत्यक्लि- 20
 ष्टसंमोहानत्यन्तविगमात् । ननु च सर्वं साम्नववस्तु श्रावकप्रत्येकबुद्धानामपि बुद्धव-
 त्प्रकोणम् । किमिदमुच्यते । क्लृष्टसंमोहस्य तेषामत्यन्तविगम इति । तथा क्लृप्तं ।
 नाहमेकधर्ममप्यनभिज्ञायापरिज्ञाय दुःखस्यातत्क्रियां वदामीति । तथा नाहमेकधर्मम-
 प्यपरिज्ञायाप्रकाय दुःखस्यातत्क्रियां वदामीति । तस्माच्छ्रावकप्रत्येकबुद्धानामपि तद-

- क्लिष्टमज्ञानं चतुरादिवच्छन्दरागप्रकाणात्प्रकीणमेव । अन्यथा हि आवकप्रत्येकबु-
 द्धानां दुःखात्तक्रिया न भवेत् । सत्यम् । अस्त्येतदेवम् । प्रकीणमेव तेषां क्लिष्टवद-
 क्लिष्टमप्यज्ञानम् । तन्तु तेषां चतुरादिवत्प्रकीणमपि समुदाचरति । बुद्धस्य तु प्रकीणं
 सन्न समुदाचरति । अत एव च विशेषितं । पुनरनुत्पत्तिधर्मत्वादितमिति । अन्यथा त-
 5 त्सर्वथा सर्वत्र ज्ञेये प्रकीणमित्येवावश्यम् । ये तु व्याचक्षते आवकप्रत्येकबुद्धानां क्लि-
 ष्टसंमोक्षमात्रविगमात्संक्लेशविनिवृत्तिरिति तदपव्याख्यानमेषां यथोक्तमिति प्रत्याच-
 क्ष्यते । तथा क्लेषामिति विस्तरः । तथा क्लृप्ति यस्मादित्यर्थः । अथवा तथेति यथा 4.4 (1b-3)
 न सर्वथा तथेति । किञ्चो केतो । एषामिति आवकप्रत्येकबुद्धानाम् । बुद्धधर्मेष्व-
 वेणिकादिषु । अतिविप्रकृष्टदेशकालेषु चार्थेषु । अतिविप्रकृष्टदेशकालविप्रकृष्टका-
 10 लेषु च 'अनन्तप्रभेदेषु चाबुद्धधर्मस्वभावेष्वपि रूपदिष्वर्थेषु । भवत्येवाक्लिष्टमज्ञानं'
 समुदाचरत्येव तदित्यर्थः । तत्र ये बुद्धधर्मा अवेणिकादयस्तेषु स्वभावपरमसूक्ष्मगम्भी-
 रत्वादुद्धान्येषामज्ञानम् । यथोक्तम् । ज्ञानोषे त्वं शारिपुत्र तथागतस्य शोलस्कन्धं
 समाधिस्कन्धं प्रज्ञास्कन्धं विमुक्तिस्कन्धं त्रिमुक्तिज्ञानदर्शनस्कन्धमिति भगवता पृष्टेन
 स्थविरशारदतोपुत्रेणोक्तं । नो क्लृप्तं भगवन्निति । ये तन्ये र्था रूपिणः परमाणुसंचितास्ते
 15 ऽतिविप्रकृष्टदेशा यदि भवन्ति । ये ऽप्यविज्ञस्यरूपिणस्ते ऽपि पश्यतिविप्रकृष्टदेशाधा-
 रत्वादतिविप्रकृष्टदेशा भवन्ति । तेष्वपि तेषामज्ञानं । अनेकलोकधातुत्तरितदेशत्वात् ।
 श्रूयते हि स्थविरमौद्गल्यायनस्यातिविप्रकृष्टदेशमरीचिलोकधातुज्ञातस्वमातृशारिज्ञा-
 नम् । अतिविप्रकृष्टकालेष्वप्यतीतेष्वनागतेषु वा तेष्वर्थेष्वतिबहुकल्पात्तरात्तरितत्रि-
 नाशप्रादुर्भावत्वात्तेषां भवत्येवाज्ञानम् । श्रूयते हि स्थविरशारिपुत्रेण मोक्षभागीयकुशल-
 20 मूलदर्शनात्प्रव्रज्यापेक्षिपुरुषप्रत्याख्यानम् । भगवता तु तस्य मोक्षभागीयं दृष्टमुक्तं च ।

मोक्षशीलमर्कं ह्यस्य सुसूक्ष्ममुपलक्षये ।

धातुपाषाणविवरे निलीनमिव काञ्चनम् ॥ इति ॥

स च पुरुषः प्रव्रजित इति । अनन्तप्रभेदेष्विति धातुगतिज्ञात्युपपत्त्यादिप्रभेदे उर्वो-
 धेष्वर्थेषु । तेषामज्ञानं भवत्येव । तथा ह्युक्तम् ।

सर्वाकारं कारणमेकस्य मयूरचन्द्रकस्यापि ।

नासर्वज्ञैर्ज्ञेयं सर्वज्ञज्ञानबलं हि तत् ॥

ज्ञानमिति । तान्येतानि चत्वार्यज्ञानकारणानि भवन्ति । तेषां कचिदेकं कचिद्वै क्वचित्-

4.6 (1b-4) त्रोग्णि कचिच्चात्मारोति संभवतो योष्यानि ॥ इत्यात्मकितप्रतिपत्तिसंपदिति वि-
स्तरः । आत्मकिताय प्रतिपत्तिरात्मकितप्रतिपत्तिः । आत्मकितप्रतिपत्तिः संपदात्मकित- 5

तप्रतिपत्तिसंपत् । फलनिष्पत्तिरित्यर्थः । सा चेयं संपदज्ञानप्रकृणासंपदस्वभावा बोद-
तव्या । परकितप्रतिपत्तिसंपदपि तथैव वर्धनीया । अग्रे व्याचक्षते । आत्मकित-
प्रतिपत्तिरात्मकितप्रतिपादनमात्मकितोपग्रह इत्यर्थः । तस्याः संपदात्मकितप्रतिप-
त्तिसंपत् । एवं परकितप्रतिपत्तिसंपदपि व्याख्येया । सा पुनः सर्वदुःखोपशमनिर्वा-

4.9 (1b-5) णपरिप्रायणस्वभावा । संसारपङ्काज्जगदुज्जहरेति वचनात् । संसरणं संसार 10

आज्ञवंजनीभावो जन्ममरणपरंपरेत्यर्थः । अथवा संसरत्यस्मिन्सत्त्वा इति संसार-
स्त्रेधातुकम् । संसारः पङ्क इव संसारपङ्कः पङ्कसाधर्म्यात् । अत आह । संसारो
हि जगदासङ्गस्थानत्वादुत्तरत्वाच्च पङ्कभूत इति । पङ्को हि लोके ऽवसादात्म-

कत्वादासङ्गस्य स्थानम् । अत एव च उत्तरः । चञ्चलत्वाद्वा पराश्रयोत्तरणीयत्वाद्वा
उत्तरः । संसारो ऽपि हि तृष्णाभिष्यन्दितत्वादासङ्गस्थानं ' उत्तरश्च तस्मादेव दृष्टि- 15
विचिकित्साविष्यन्दितेन वा । बुद्ध्यापराश्रयोत्तरणीयत्वेन वा उत्तरः । तत्रावनग्नं ता-
दात्म्यानुप्रवेशतः समुदायावयवञ्चपतो वा । जगत्सत्त्वलोकः । अत्राणामनाक्रन्दम् । अनुक-

4.13 (1b-6) स्पमानः करुणायमानो भगवान् । सद्धर्मदेशनाकृस्तप्रदानैः । सद्धर्मदेशनैव कृस्ताः ।

तेषां प्रदानानि । उत्तरणीयबहुत्वादुक्तवचनम् । तैर्यथाभव्यमत्युद्धृतवान् । यथाभव्य-
मित्यनुद्यमानमपि गम्यते । लोके तथादृष्टत्वात् । तद्यथा ब्राह्मणानानीय भोजयामा- 20
सेत्युक्ते । ये तत्र भोजयितुं शक्ता ग्रामे नगरे वा संनिहितास्तानेव भोजयामासेति
गम्यते । सर्वलोकब्राह्मणानां भोजयितुमशक्यत्वात् । एवमिहापि यो जनो शक्यो

4.19 (1b-8) ऽत्युद्धर्तुं तमेवात्युद्धृतवानिति । अतो यथाभव्यमिति व्याचष्टे ॥ तस्मै नमस्कृत्येति

शिरसा प्रणिपत्य । क्रियास्पदीभूतत्वान्नमःशब्दस्य प्रणिपत्यार्थो नमस्कृत्यशब्दो

- भवति । प्रणिपातश्च लेके शिरसा प्रतीत इति शिरसेत्याह । वाङ्मनोनमस्कारो ऽप्य-
त्रानुक्तसिद्धो गुणाध्यानपूर्वकत्वात् । मनस्कर्म्मपूर्वकत्वाच्च कायकर्मणः । तस्मापिति किं-
लक्षणये चतुर्थी । अत्र वक्तुं व्याख्यानकारा मुच्यन्ति । आचार्यगुणमतिस्तद्धिष्यशा-
चार्यत्रयमुमित्र आहूतुः । नमःशब्दयोगे चतुर्थी । नमःस्वस्तिस्वाहास्वधालंबवषड्योगाच्चे-
5 ति । तदेतदयुक्तम् । स्वतत्त्वस्य नमःशब्दस्य योगे सा चतुर्थी भवति । अस्वतत्त्वस्यायं
नमःशब्दः क्रियास्पदीभूतत्वात् । अत एव चानेनैवाचार्येण व्याख्यायुक्तौ । नमस्कृत्य मुनिं
मूर्ध्नेति कर्मलक्षणा द्वितीया प्रयुक्ता । तस्मान्न नमःशब्दयोगे चतुर्थीति । द्वितीयायाः
स्थाने चतुर्थी प्रयुक्तेत्यपरे । तदिदमेषामिच्छामात्रम् । न हि लक्षणमस्यास्तीति । केन
तत्कार्यं चतुर्थी । संप्रदानलक्षणे चतुर्थीति व्याचक्ष्महे । कथं संप्रदानसंज्ञा । कर्मणा
10 यमभिप्रैति स संप्रदानमिति । चूर्णिकारेण कर्मशब्द उभयथा वर्ण्यते । परिभाषिकं
कर्म लौकिकं चेति । तत्र यदा कर्तुरोप्सिततमं कर्मेति परिभाषिकं कर्माश्रीयते तदा
कर्तुरोप्सिततमेन यमभिप्रैति स संप्रदानसंज्ञो भवति । ब्राह्मणाय गां प्रयच्छत्सीत्ये-
तत्सिद्धं भवति । यदा तु कर्म क्रियेति लौकिकं कर्माश्रीयते तदा क्रियया यमभिप्रैति
स संप्रदानसंज्ञो भवतीति । तदेतत्सिद्धं भवति । युद्धाय संनह्यति । पत्ये शेत इति ।
15 संनह्यन्क्रियया युद्धमभिप्रैति कर्ता । शयनक्रियया पतिमिति युद्धादीनां संप्रदानसंज्ञा
मिद्धा भवति । तथेकपि नमस्कारक्रियया शास्तरामभिप्रैत्याचार्यः । तस्माच्छास्तरि
संप्रदानसंज्ञा । संप्रदानसंज्ञायां सत्यां संप्रदाने चतुर्थीति चतुर्थी भवति । एवं च कृत्वा ।

पूर्वं प्रणम्य वदतां प्रवराय शास्त्रे ॥

प्रमाणभूताय जगद्धितैषिणे

20

प्रणम्य शास्त्रे सुगताय तायिने ॥ इति ॥

एवमादीनि काव्यशास्त्रात्तरोक्तानि शब्दद्वयाणि सुनीतानि भवन्ति । यदि तर्हि संप्र-
दानसंज्ञैवेष्ट्यते । नमस्कृत्य मुनिं मूर्ध्नेत्यत्र द्वितीया न प्रप्रोति । नैष दोषः । विव-
तातः कारकानि भवन्ति । यदा कर्मविवता तदा द्वितीया । यदा संप्रदानविवता
तदा चतुर्थीत्युभयमपि सिद्धं भवति ॥ यथार्थशास्त्र इति शास्त्रित्यौणादिकः शब्दः 4.16 (1b-8)

तृत्थौ शसितदादिभ्यः संज्ञायां चानिटाविति तृन्प्रत्ययासौ ऽनिट् शास्तेति भवति । ननु च संज्ञायां शास्तेति भवति 'न चेयं संज्ञा । संज्ञैवेयम् । द्विविधा हि संज्ञा । विशेष-संज्ञा सामान्यसंज्ञा च । विशेषसंज्ञा देवर्त्तो यक्षदत्त इति । सामान्यसंज्ञा माता पितेत्ये-वमादिका । मात्रादयो ऽपि हि तत्र संज्ञायामेव निपात्यन्ते । नमूनेष्ट्वष्टृकोत्तृपोत्तृधा-तृन्नामातृमातृपितृङ्कुत्रिति । तेन यथा सर्वासां मातृणामियं संज्ञा मातेति सर्वेषां 5 च पितृणां पितेति । एवं सर्वेषां च शास्त्राणामियं संज्ञा शास्तेति ॥ स तु शास्ता द्विविधो भवति । अयथार्थो यथार्थश्च । अयथार्थश्च पूर्णादिः । यथार्थश्च तथागत इति ।

4.14 (1b-10) अतो विशिनष्टि 'यथार्थमविपरितीं शास्तीति यथार्थशास्ता । एतच्च विशेषणं परहितप्रतिपत्त्युपायसूचनार्थम् । अत एवाह 'परहितप्रतिपत्त्युपायमस्याविष्क-

4.17 (2a-1) रेतीत्येवमादि । न तृद्विवरप्रदानप्रभावेनेति । प्रभावशब्दः प्रत्येकमभिसंध्यते । 10 ऋद्धिप्रभावेन वरप्रदानप्रभावेनेति । ऋद्धिप्रभावस्तद्यथा 'विष्णोर्विष्वक्त्रपसंदर्शनम् । वर-प्रदानप्रभावस्तद्यथा 'महेश्वरो वरं प्रपच्छतीति प्रवादः । अथवा त्रिपदो द्वन्द्वः । ऋद्धिंश्च घरप्रदानं च प्रभावयेति । प्रभावः शक्तिविशेषः । ननु च बुद्धा अपि कदाचिद्विप्रातिकृत्यं विनियानामुपदर्शयन्ति । अस्त्येतदेवं 'अपि लावर्जनमात्रं तु तेषाम् । अनुशासनीप्रातिकृत्येण

5.1 (2a-2) तु रागादिप्रतिपक्षभावनाक्रमेण संसारोत्तरणं भवति ॥ किं कर्षिष्यतीति प्रश्नः 'नम- 15 स्कृत्येति क्त्वाविधेः क्रियात्तरापेक्षत्वात् । समानकर्तृकयोर्हि पूर्वकाले क्त्वाविधिर्भवति ।

5.2 (2a-3) शास्त्रं प्रवक्ष्यामीति । अर्थविशेषाभिद्योतको नामसमूहः शास्त्रम् । तन्निष्कृतात्समूहानु-पपत्तिरिति चेत् । न 'तद्भाक्कबुद्धिद्वयसमूहकल्पनात् । शिष्यशासनाच्छास्त्रमिति । किं शास्त्रमिति । किं नामधेयमित्यभिप्रायः । अभिधर्मकोशमित्यस्य निर्वचनं वक्ष्यते । आस्तां तावदेतत् ॥ १ ॥

20

5.9 (2a-4) अययवार्थावबोधपूर्वकः समुदायार्थावबोध इत्यवयवार्थं तावत्पृच्छति । कोऽयमभि-धर्मो नामेति । प्रज्ञामत्ता सानुचराभिधर्म इति । धर्मप्रविचयकाले प्रज्ञा प्रधानमिति

5.11 (2a-5) मुख्यवृत्त्या प्रज्ञाप्रकृणम् । अमलेत्यनास्रवा । मलानामास्रवपर्यायत्वात् । सानुचरेति सपरिवारा । राज्ञा समं चरन्नपि भृत्यो राजानुचर इत्युच्यते 'तदनुवृत्तिकारिवात् । तथे-

क्वापि समकालं चरन्तो ऽपि तत्सम्भूतो धर्मा अनुचरा एवोच्यन्ते । के पुनस्ते । चित्त-
चैता अनात्मवसवरा ज्ञात्यादयश्च चित्तविप्रयुक्ता इति । ननु च चित्तं चैतेभ्यः प्रधानम् ।
तथा किं । चित्तस्येमे चित्ते वा भवाश्चेत्ता इति । तेन प्रज्ञैव चित्तस्य परिवारो ऽर्हति ।
न तु चित्तं प्रज्ञायाः चैतसिकत्वात् । अस्त्येतत् । अपि तु धर्मप्रविचयकाले प्रज्ञा चैतस्यापि

- 5 सर्वस्य कलापस्य राज्ञायते । क्वचित्कश्चिद्धर्मः प्राधान्यमास्कन्दति । तद्यथा । अभिसंप्रत्य-
यकाले शब्देत्येवमादि ॥ अनात्मवः पञ्चस्कन्धक इति । अनात्मवसवरस्तस्मिन्कलापे 5.12 (2a-6)
रूपस्कन्धः । या वेदना स वेदनास्कन्धः । या संज्ञा स संज्ञास्कन्धः । चेतनादि ज्ञा-
त्यादयः संस्कारस्कन्धः । विज्ञानं चात्र विज्ञानस्कन्धः ॥ एष तावदिति । तावत्स्कन्धः 5.13 (2a-6)
क्रमार्थः । पारमार्थिक इति परमार्थ एव पारमार्थिकः । परमार्थे वा भवः पारमार्थिकः ।
10 परमार्थेन वा दीव्यति चरतीति वा पारमार्थिकः । सांकेतिकस्तु सांख्यव्यवहारिकः । 5.14 (2a-7)
तत्प्राप्तये यापि चेति । प्रज्ञा सानुचरा सो ऽभिधर्मः इति चात्राधिकृतम् । तस्या अनात्म-
वायाः प्रज्ञायाः प्राप्त्यर्थं साक्षात्पार्ष्ण्येण वा या श्रुतमयी चित्तामयी च भावना- 5.15 (2a-8)
मयी च प्रज्ञा सास्त्रवा या चोपपत्तिप्रतिलम्बिका सानुचरा सापि सांकेतिको
ऽभिधर्मः । तत्र श्रुतप्रयोगज्ञा श्रुतमयी । युक्तिनिध्यानप्रयोगज्ञा चित्तामयी । भावनाप्रयोगज्ञा
15 भावनामयी । उपपत्तिलम्बज्ञोपपत्तिप्रतिलम्बिका । उपपत्तिप्रतिलम्बो ऽस्यास्तीति ।
अत इन्निठनाविति ठन्विधानात् वृद्धिः । श्रुतचित्तामयी उपपत्तिप्रतिलम्बिका भावनामयी
चाद्व्यावचरी क्षतुःस्कन्धको ऽभिधर्मो । अनुपरिवर्तकद्रवाभावात् । द्रवावचरी तु ध्या-
नसंवरसद्भावात्पञ्चस्कन्धको ऽभिधर्मः ॥ यच्च शास्त्रमित्यभिधर्मशास्त्रमभिप्रेतम् । 5.17 (2a-8)
तत्तु सानुचरं न सानुचरमिति व्याख्याभेदः । केचित्तावदचित्तचित्तसिककलापद्रवत्वा-
20 त्सानुचरमिति नानुवर्तयन्ति । ज्ञात्यादिसंभवात्केचिदनुवर्तयन्ति । एकस्कन्धको क्लृप्ता-
वभिधर्मः । द्विस्कन्धको वा । तस्य च ज्ञात्यादयः सतीति । अन्ये तु व्याचक्षते । शा-
स्त्रमिति ज्ञानप्रस्थानम् । तस्य शरीरभूतस्य षट्पादाः । प्रकरणापादो विज्ञानकायो
धर्मकायः प्रज्ञप्तिशास्त्रं धातुकायः संगीतिपर्याय इति । अतस्तदपि शास्त्रं सानुचरमेव । पा-
र्ष्ण्येण पारमार्थिकाभिधर्मप्राप्तये सांकेतिको ऽभिधर्म इत्युच्यते । उपपत्तिप्रतिलम्बिका

- हि प्रज्ञा शास्त्रश्रवणात्तदर्थमनुसरति । तस्याः श्रुतमयी । श्रुतमय्याश्रित्तमयी । चित्ता-
 6.2 (2a-10) मय्याः साक्षवा भावनामयी । तस्या घनान्नवा प्रज्ञा ज्ञायत इत्यनुक्रमः ॥ तदयमि-
 ति । तदिति वाक्योपन्यासः । अयमिति स्वलक्षणधारणत्वेन निरुक्तः पारमार्थिकसांके-
 तिकाभिधर्मः । परमार्थधर्ममिति परमस्य ज्ञानस्यार्थः परमार्थः । अथवा सर्वधर्माय-
 6.3 (2a-10) तात्पर्यमार्थः । परमार्थज्ञासौ धर्मश्च परमार्थधर्मः । धर्मलक्षणां वेति स्वसामान्यलक्षणं । 5
 खकृच्छलक्षणाः पृथिवीधातुरनित्यं दुःखमित्येवमादि । तत्प्रत्यभिमुखः । प्रतिलम्भाय
 प्रतिवेधायवबोधाय प्रतिबोधाय बाभिमुखो धर्मो ऽभिधर्मः । कुगतिप्रादय इति तत्पुरु-
 षसमासः । ननु च लक्षणेनाभिप्रतो बाभिमुख्य इत्यव्ययीभावः प्राप्नोति । यदा क्वभिर्लक्षणेन
 सह समस्यते तदाव्ययीभावः । तद्यथा ' अत्यग्निं शलभाः पतन्ति । शलभपतनमग्निना
 लक्ष्यते । सो ऽग्निरस्य लक्षणम् । न त्वयं धर्मो ऽन्यस्य लक्षणं । किं तर्हि लक्ष्येः ' स्व- 10
 यमेवाभिमुख्यात् । शास्त्राख्यो ऽपि सांकेतिको ऽभिधर्मः प्रायणायाभिद्योतनाय वा नि-
 र्वाणं धर्मलक्षणं वा प्रत्युपनिषद्भावेनाभिमुखः । किमङ्क पारमार्थिक इत्यतस्तत्पुरुष-
 6.4 (2b-1) समासेनाभिधर्म इति सिद्धं भवति ॥ उक्तो क्वाभिधर्म इति स्वभावप्रभेदनिर्वचनतो
 ऽत्रयवार्थो ऽवबुद्धः । समुदायार्थस्तु न तावदित्यतः समुदायार्थं पृच्छति । ' इदं'तु शास्त्रं
 कथमभिधर्मकोशमिति । तस्यार्थतो ऽस्मिन्निति । तस्याभिधर्मसंज्ञाकस्य शास्त्र- 15
 स्यान्तरोक्तवाङ्मूलम् । अर्थत इति न व्यञ्जनत इति । अर्थतो ऽयमनुपवेशो न सा-
 6.7 (2b-4) कल्पेन । तस्माद्यथाप्रधानमित्यव्ययीभावः । अन्तर्भूतः प्रविष्ट इत्येतच्छास्त्रं मदीयं
 तस्यार्थस्य कोशस्थानीयं भवति कोशसदृशम् । एतस्मिन्नर्थे षष्ठोत्पुरुषसमासः ।
 6.9 (2b-4) अभिधर्मस्य कोशो ऽभिधर्मकोश इति । यत्र क्वासिः प्रविशति स तस्य कोशः । अथवा
 सो ऽभिधर्मो ज्ञानप्रस्थानादिरेतस्य मदीयस्य शास्त्रस्याग्रयभूतः । ततो ह्यर्थादभि- 20
 धर्मादेतन्मदीयं शास्त्रं निराकृष्टम् । अर्थत इत्यधिकृतम् । अतः स एवास्याभिधर्मकोश
 इत्येतस्मिन्नर्थे बहुव्रीहिसमासः । अभिधर्मः कोशो ऽस्येत्यभिधर्मकोशः । यतो ह्यसिर्नि-
 राकृष्यते स तस्य कोश इत्येतच्छास्त्रमभिधर्मकोशमिति । समुदायार्थो ऽयस्यावगमित
 6.13 (2b-6) इति सूचयति ॥ किमर्थं पुनरभिधर्मोपदेशः । किं प्रयोजनमित्यर्थः । सप्रयोजनस्य

हि शास्त्रस्य प्रत्यासः साधुर्भवति । न निःप्रयोजनस्य । केन चायं प्रथमत उप-
दिष्टः । केन वायमभिधर्म आदितो देशितः । आसोपदिष्टस्य हि शास्त्रस्य प्रत्यासो
ऽर्कद्वयः स्यादित्यभिप्रायः । प्रथमत इति विशेषणम् । भदत्तकात्यायनीपुत्रादीनां पिण्डी-
करणेन पञ्चाङ्गपदेशस्य सिद्धत्वात् । प्रथमत उपदेशे हि विवादः । यत इति विस्तरः । 6.14 (2b-6)

5 यतः कारणात् । आचार्यः शास्त्रकारः । अभिधर्मकोशं प्रत्यासशास्त्रम् । वक्तुं
प्रणेतुम् । आद्रियते आदरं करोतीत्यर्थः । एवं कृते प्रब्रह्मणे अभिधर्मशास्त्रस्य सप्र-
योजनतामासोपदेशतां च प्रदर्शयन्नाह ॥ २ ॥

धर्माणां प्रविचय इति विस्तरः । यतो विना धर्मप्रविचयेन 'द्वयं वेदनानित्यं 7.4 (2b-8)

दुःखमित्येवमाकारेण । नास्ति क्लेशोपशमाभ्युपायः । अन्य इति वाक्यशेषः । स एव

10 तु क्लेशोपशमाभ्युपाय इत्यर्थादापन्नं भवति । तस्यथा । नाकारेण विना प्राणसंधारणोपाय
इत्युक्ते स एवाकारः प्राणसंधारणोपाय इत्यर्थादापन्नं भवति । तद्वदेतत् । यदि क्लेशो-
पशमो न स्यात्किं स्यादित्यत आह । 'क्लेशैश्च भ्रमति भवार्णवे ऽत्र लोक 7.6 (2b-9)
इति । अनेन क्लेशोपशमस्यावश्यं कर्तव्यतां दर्शयति । भवः संसार इत्येको ऽर्थः । भव
एवार्णवो भवार्णवः । मज्जनस्थानसाधर्म्यात्समुद्रकल्पो भवः । एतस्मिन्भवार्णवे ऽत्र ।

15 प्रत्यक्तोक्तपञ्चोपादानस्कन्धलक्षणव्यतिरिक्तभवप्रतिषेधार्थमत्र प्रकृणम् । अत्र लोको
भ्रमति तादात्म्यावस्थानात् । तादात्म्यावस्थानतो ऽपि व्याधिकरणनिर्देशो दृश्यते ।
तस्यथा । अन्यपादपानुपयोगेन पलाशेष्वारामः स्थित इति । वृत्तौ तु केवल्यतां तृतीयायाः
सूच्यता केतुमण्डिचा केवल्य उक्तः । क्लेशाश्च लोकं भ्रमयन्तीति । अत इत्युद्दिष्टकेतु- 7.7 (2b-10)
प्रत्याभायः । यत एवमत उद्दिष्टो अभिधर्म इत्यर्थः । धर्मप्रविचयः क्लेशोपशमोपायो ना-

20 न्यो धर्म इत्यभिधर्मोपदेशकः संबन्ध इति । अत उक्तं तद्वेतोरिति । स एव केतुस्तद्वेतुः ।
तस्य तस्माद्वा तद्वेतोरिति । तस्य धर्मप्रविचयस्यार्थे हि धर्मोपदेशकेतुको धर्मप्रविचयः ।
कथं नाम धर्मप्रविचयः स्यादित्यभिधर्म उपदिष्टः शास्त्रा बुद्धेनात एव । न हि वि- 7.9 (3a-3)
नाभिधर्मोपदेशेन शिष्यः शक्तो धर्मान्प्रविचयितुमिति । उदित इति वदेर्निष्ठायां
कृतसंप्रसारणस्यैतद्रूपम् । न विण उत्पूर्वस्य । अर्थायोगात् । उदित इत्युक्त उपदिष्ट

- 7.9 (3a-9) इत्येको ऽर्थः । किल्लेति किलशब्दः पराभिप्रायं द्योतयति । आभिधर्मिकाणामेतन्म-
तं । न तस्मात् सौत्रास्तिकानामिति भावः । श्रूयते क्वाभिधर्मशास्त्राणां कर्तारः । तच्च-
था । ज्ञानप्रस्थानस्य आर्यकात्यायनीपुत्रः कर्ता । प्रकरणपादस्य स्थविरवसुमित्रः ।
विज्ञानकायस्य स्थविरदेवशर्मा । धर्मस्कन्धस्य आर्यशारिपुत्रः । प्रज्ञप्तिशास्त्रस्य आर्य-
मौद्गल्यायनः । धातुकायस्य पूर्णः । संगोतिपर्यायस्य मन्वाकौष्ठिलः ॥ कः सौत्रास्ति- 5
कार्थः । ये सूत्रप्रामाणिका न तु शास्त्रप्रामाणिकास्ते सौत्रास्तिकाः । यदि न शास्त्र-
प्रामाणिकाः कथं तेषां पिटकत्रयव्यवस्था । सूत्रपिटको विनयपिटको ऽभिधर्मपिटक
इति । सूत्रे ऽपि क्वाभिधर्मपिटकः पठ्यते । त्रैपिटको भितुरिति । नैष दोषः । सूत्र-
विशेषा एव क्वर्यविनिश्चयादयो ऽभिधर्मसंज्ञा । येषु धर्मलक्षणं वर्ण्यते । एतदाशङ्का-
- 7.11 (3a-9) निवृत्त्यर्थमाहुः । स तु प्रकीर्णो उक्तो भगवतेति विस्तरः । यथा स्थविर- 10
धर्मत्रातेन उदाना । अनित्या बत संस्कारा इत्येवमादिका विनयेवशात्तत्र तत्र सूत्र
उक्ता वर्गीकृता एकस्थीकृताः । एवमभिधर्मोऽपि धर्मलक्षणोपदेशस्वरूपो विनयेवशा-
त्तत्र तत्र भगवतोक्तः । स्थविरकात्यायनीपुत्रप्रभृतिभिर्ज्ञानप्रस्थानादिषु पिपडीकृत्य
स्थापित इत्याहुर्वैभाषिकाः । विभाषया दीव्यसि चरति वा वैभाषिकाः । विभाषां वा
विदत्ति वैभाषिकाः । उक्त्यादिप्रत्येपाठूक् ॥ ३ ॥ 15
- 8.1 (3a-7) सास्त्रवानास्त्रवा धर्मा इति । सहास्रत्रैः सास्त्रवाः । न सत्स्यान्त्रवा एष्वित्यना-
स्त्रवाः । सास्त्रवाशानस्त्रवश्चेति समासः । स्वसामान्यलक्षणधारणाद्धर्माः । एवं सर्वधर्मा-
णां समासनिर्देश इति । एतावन्तो धर्मा यदुत सास्त्रवाशानस्त्रवाश्च । नैतद्यतिरिक्ता
धर्माः सन्ति । तस्मादाहुः सर्वधर्माणामिति । समासनिर्देश इति संक्षेपनिर्देशः । विस्तर-
निर्देशस्तु पश्चादा शास्त्रपरिसमाप्तेर्भविष्यति । अन्ये ऽपि समासनिर्देशाः सन्ति । संस्कृ- 20
तासंस्कृता द्व्यप्यद्वयपिणः सनिर्देशनानिर्दर्शना इत्येवमादयः । किमर्थमयमेव समासनिर्देश
उक्तः । यस्मिन्नुक्ते न पर्यनुयोगः । अथवा सांक्षेपिकव्यावदानिकपक्षप्रदर्शनार्थं । तदर्थ-
वाध्वास्त्रस्य । तत्पक्षद्वयावबोधे हि संक्षेपपक्षमपकाय व्यवदानपक्षासेवनान्निःश्रेय-
- 8.4 (3a-7) सावाप्तिर्भवेत् । संस्कृता मार्गवर्जिताः सास्त्रवा इति संस्कृता एव । नासंस्कृताः ।

- केतुप्रत्ययप्रनिता रूपादयः संस्कृताः । किं सर्वे । नेत्याह । मार्गवर्जिताः । मार्गसत्येन
वर्जिताः । मार्गसत्यस्य संस्कृतत्वात्प्रसङ्ग इत्यत एव विशिनष्टि । एतदुक्तं भवति ।
मार्गसत्यं वर्जयित्वा सर्वे संस्कृताः साम्प्रवा इति ॥ कथं पुनस्ते साम्प्रवाः । यथासन्नवसंप्रयो-
गात् । क्लिष्टा एव चित्तचैताः साम्प्रवा स्युर्नान्ये । अथासन्नवसकोत्पादात् । एकस्यां
5 संततो समुदाचरत्क्लेशस्य सन्नस्य यथासंभवं पञ्चोपादानस्कन्धाः साम्प्रवाः स्युः । ना-
समुदाचरत्क्लेशस्य । नापि बाह्या धर्माः । अथासन्नवाणां य आश्रयास्ते साम्प्रवा इति ।
षडेवायतनान्यध्यात्मिकानि साम्प्रवाणि स्युः । अथासन्नवाणामालम्बनानि साम्प्रवा-
णि । निरोधमार्गसत्यमपि साम्प्रवं प्राप्नोति । ऊर्ध्वा च भूमिद्वर्धभूष्यालम्बनैरासन्नवैः
साम्प्रवा स्यादिति । अत आह । आसन्नवास्तेषु यस्मात्समनुशेरत इति । तस्मात्साम्प्रवा 8.5 (8b-2)
10 इति पूर्वमेवाध्याकार्यस्तस्माच्छब्दः । अनुशेरत इति पुष्टिं लभत इत्यर्थः । प्रतिष्ठां
लभत इत्यर्थो वा । पुष्टिलाभे प्रतिष्ठालाभे वा ते रागादयः संताप्येते । अपरे व्या-
चलते । यथानुशेते ममायमाकार इति पश्यो ऽनुगुणीभवतीत्यर्थः । तथा रागादयो ऽपि
तेषु धर्मेऽनुशेरते ऽनुगुणीभवतीत्यर्थः । रागाद्यभिध्यन्तितकर्मनिर्वर्तिता हि सा-
म्प्रवा धर्माः । कर्मज्ञं लोकवैचित्र्यमिति वचनात् । प्रत्ययानुगुण्येनानुशेरते पुष्टिं लभत
15 इत्यनुश्रयाः । अनुशेरते ऽनुगुणा वर्तन्ते प्रत्यया एष्विति वानुश्रयाः । अनुश्रयनं चैषा-
मालम्बनतः संप्रयोगतो वा द्रष्टव्यम् । गुणमतिस्वाचार्य इह व्याचष्टे । किं कारणं
यत्सर्वधर्मेऽसन्नवाणामालम्बनीभवेषु संस्कृता एव मार्गवर्जिताः साम्प्रवा उच्यन्ते इति
सर्वे धर्मा आसन्नवाणामालम्बनमिति । अनाभिधर्मिकीयमेतत् । आकाशाप्रतिसंख्यानिरोधयो-
रालम्बनानालम्बनत्वात् । षडेव कानुश्रया ऽनासन्नवालम्बनाः पश्यन्ते । ते च निरोधमार्गा-

20 लम्बना एव ।

मिथ्यादग्विमतो ताभ्यां युक्ताविद्याश्च केवला ।

निरोधमार्गदग्धेयाः षडनासन्नवगोचराः ॥

इति वचनात् । तस्मात्स मुलिखितमेतदिति पश्यामः । काममिति यद्यपोत्यर्थः । अथ-
वा काममिति निपातो ऽभ्युपगमार्थः । अभ्युपगम्यत एव निरोधमार्गसत्यालम्बना अपि

8.10 (9b-4) साम्ना उपज्ञायत इत्यर्थः । तत्र निरोधमार्गसत्ययोः ॥ अनुशयनिर्देश एव ज्ञापार्याय-
ध्याम इति ।

नानास्रवोर्धविषया अस्वीकाराद्विपक्षतः ।

इत्यत्र । यदि वस्त्वात्मदृष्टितृष्णाभ्यां स्वीकृतं भवति तत्रान्ये अप्यनुशया अनुशयि-
तुमुत्सकृते । अर्द्ध इव पटे रज्जांसि संस्थातुम् । न चैवमनास्रवम् । नाप्यूर्ध्वभूमिः । अतो 5
न तदालम्बनास्तेष्वनुशरेते । विपक्षभूतौ च निर्वाणमार्गौ तदालम्बनानां क्लेशानां । ऊर्धा
च भूमिरधराणाम् । अतो अपि न तेषु प्रतिष्ठां लभते । तप्त इवोपले तलानि पादाना-
मिति ॥ ४ ॥

8.17 (8b-4) अनास्रवा मार्गसत्यं त्रिविधं चाप्यसंस्कृतमित्यर्थापत्तिसिद्धत्वाच्च सूत्रयि-
तव्यमेतदित्येवं चोद्ये । आचार्यगुणमतिस्तावदाह । वक्तव्यमेवेदम् । किं कारणम् । 10
द्विविधो हि मार्गो लौकिको लोकोत्तरश्च । अतो विशेषार्थं पुनरभिधीयते । अत एव
चात्र मार्गसत्यप्रकरणम् । प्रसिद्धं चार्थपत्त्या गम्यते नाप्रसिद्धम् । अप्रसिद्धं चासंस्कृत-
मिति । अपरे व्याचक्षते । तृतीयराश्याशङ्कानिवृत्त्यर्थमर्थापत्तिसिद्धमप्येतत्पुनरुच्यते ।
यथा हि तिलो वेदना भवति सुखा दुःखा अदुःखासुखा वेति । एवं धर्मा अपि संभा-
व्येरन् । साम्ना अनास्रवाः साम्नावानास्रवाश्चेति । अथवा नैव साम्ना नानास्रवाश्चेति । 15
तेन ये र्थापत्त्या निरस्ताः किं ते ज्ञानास्रवा एव । उताहो साम्नावानास्रवा एव । अहो-
स्विन्नोभयथेति संदिश्येत । अस्ति हि साम्नावानास्रववच्चविकल्पपावकाशः । कथमिति ।
वैभाषिकप्रक्रियया तावत् ।

द्विधा सानुशयं क्लिष्टमक्लिष्टमनुशायकैः ।

इति वचनात् । ये चतुरादयो वाक्या वा द्रुपादयो ऽक्लिष्टास्ते ऽनुशयानिरेवास्रवैः साम्ना- 20
वाः । नानुशयानिः । प्रकीर्णैस्तेरननुशयानिरास्रवैर्न साम्नावाः । अप्रकीर्णैस्त्वत्ततः परसं-
तानगतैरपि साम्ना एवेति । दार्ष्टान्तिकप्रक्रिययापि च । चतुरादयो ऽर्हत्संतानगता
वाक्याश्च द्रुपादयो ज्ञानास्रवाः । आस्रवाणामनाशयत्वात् । साम्नावाश्च ते । आस्रवाणा-
मप्रतिपक्षत्वादिति पार्यायिकं साम्नावानास्रवत्वं चतुरादीनां कल्प्यत इति संदेहः ।

- तत्संदेहविनिवृत्त्यर्थमिदमुच्यते । अनामवा मार्गसत्यं त्रिविधं चाप्यसंस्कृतमिति निष्पर्यायमनामवा एवामी । न सामवा यथोक्तमिति पुनर्वचनम् । ते तर्हर्क-
 5 ञ्चतुरादयो वैभाषिकैः क पते नितेसव्याः । किं सामवपते । अथानामवपते इति । सा-
 मवपते इति त आहुः । कथं प्रकीर्णैरानवैस्ते सामवा व्यवस्थाप्यते । येष्वानामवा
 10 अनुगते ऽनुशयितवत्तो ऽनुशयिष्यते वा ते सामवाः । त्रैकालिकार्थविवक्षयापि हि
 लोके वर्तमानकालप्रयोगो दृश्यते । यः प्रज्ञा रत्नति स रत्नेति । यो ऽपि रत्नितवान्यो
 ऽपि रत्निष्यति स चापि रत्नेति गम्यत एवेति । अत एव व्याख्यायते । अथवा यद्यपि
 ते प्रकीर्णैरानवैर्न सामवा अप्रकीर्णैस्त्वपरिमितैरानवैरुत्ततः परसंतानगतेरपि सामवा
 एव भवन्ति । ननु च समाननिर्देशादेव सामवानामवा धर्मा इति तृतीयपराश्रयप्रसङ्गः । न ।
 15 तत्रैकशेषनिर्देशसंभवात् । सामवाथानामवाथ सामवानामवाथेति सामवानामवा
 इत्येकशेषः । असद्व्याप्यामप्येकशेष इष्यते । गुणो यङ्लुकोरिति यथा । अपरे पुनराहुः ।
 अर्वापत्त्या सिद्धमेवेत् । स्पष्टीकरणार्थं तु प्रपञ्च उच्यते । तद्यथा । विशेषणं विशेष्येण
 बहुलमित्यनेनैव सर्वं सिद्धम् । पूर्वकालैकसर्वज्ञरूपपुराणनवकेवलाः समानाधिकरणेने-
 त्येवमादिप्रपञ्च उच्यते । तद्वदेतत् ॥ कतमन्निविधमसंस्कृतमित्यप्रतीतत्वात्पृच्छति । 8.18 (8b-5)
- 15 त्रिविधमक्षुण्णमित्यावधारणार्थम् । सति हि केचिदेकमेवासंस्कृतं निर्वाणमित्याहुर्यथा
वात्सोपुत्रीयाः । परमाणवादयो बह्वो ऽसंस्कृता इति वैशेषिकाः । तन्मतप्रतिषेधार्थ-
 मित्यावधारणम् । कतमौ द्वाविति प्रतिसंख्याप्रतिसंख्याननिरोधावेव वृद्धति ।
 नाकाशं । आकाशस्य लोके प्रसिद्धत्वात् । तत्राकाशमनावृतिरिति । तत्रेति निर्धारणे 9.6 (8b-7)
 वाक्त्रोपन्यासे वा । अत्राकाशं ददातीत्याकाशमिति निर्वचनम् । भृशमस्यातःकाशस्ते भावा
 20 इत्याकाशमित्यपरे । अनावृतिरनावरणम् । कर्तृसाधनं कर्मसाधनं वा । यो धर्मो ऽन्या-
 न्धर्माव्नावृणोति । अन्यैर्वा नाव्रियते । तदनावरणस्वभावमाकाशम् । तदप्रत्यक्षविषयत्वा-
 दन्यधर्मानावृत्यानुमीयते । न त्वावराणाभावमात्रम् । अत एव च व्याख्यायते । यत्र रूपस्य
 गतिरिति । यदि यत्रावृणोति नाव्रियते वा तदाकाशं । अप्रतिधा अपि चिदादयः संस्कारा-
 स्तथैवेत्याकाशं प्राप्नुवन्ति । न प्राप्नुवन्ति । परेषामावरणभावात् । ऋद्धिमत्तो हि चित्त-

चित्तबलेन परेषां गतिं चित्तादीन्वा विबध्नन्ति । प्रतिसंख्ययाऽप्रतिसंख्यानिरोधौ तर्कवि-
 बन्धकत्वादाकाशं प्राप्तुः । न । तयोः संयोगद्रव्यानुत्पत्तिधर्माणां संयोगप्राप्तिनियतरोधभू-
 तत्वेनोत्पत्तिविघ्नरोधभूतत्वेन वावरणभूतत्वात् । अथवा यस्यानावरणेन लक्षणं नान्य-
 छल्लक्षणं तदाकाशम् । तयोश्चान्यलक्षणमस्तीति न तौ निरोधावाकाशं प्राप्तुः । असर्वगतं
 तर्क्याकाशमनित्यं वा प्राप्नोति । आवरणाभावे भावात्तद्भावे चाभावात् । कुड्यादिषु ख्यन्य- 5
 स्वद्रूपस्यावरणं भवतीति । अत्राकाशलक्षणभावप्रसङ्गः । कुड्याम्यपगमे च पुनस्तद्भव-
 तीत्यनित्यं प्राप्नोति । नानित्यं प्राप्नोति । तत्रापि कुड्याम्यवकाशदानादाकाशम-
 स्त्येव । यदि हि तत्राकाशं न स्यात् । तस्यैव कुड्यादेरनवकाशत्वादवस्थानं न स्यात् ।
 यत्तु तत्र रूपात्तरस्यानवस्थानं तत्कुड्याम्यावरणाद् । नाकाशाभावात् । उक्तं हि भगवता ।
 पृथिवी भो गीतम कुत्र प्रतिष्ठिता । पृथिवी ब्राह्मण अम्पण्डले प्रतिष्ठिता । अम्पण्डलं 10
 भो गीतम क्व प्रतिष्ठितम् । वायुप्रतिष्ठितम् । वायुर्भो गीतम क्व प्रतिष्ठितः । आकाशे
 प्रतिष्ठितः । आकाशं भो गीतम कुत्र प्रतिष्ठितम् । अतिसरसि मृकब्राह्मण । अतिसर-
 सि मृकब्राह्मण । आकाशं ब्राह्मण अप्रतिष्ठितं । अनालम्बनमिति विस्तरः । तस्माद-
 स्त्याकाशमिति वैभाषिकाः ॥ ५ ॥

9.13 (8b-9) यो विसंयोग इति विशेषणेनानित्यतानिरोधो ऽप्रतिसंख्यानिरोधश्च व्युदस्तौ 15

भवतः । न हि विसंयोगलक्षणौ तौ निरोधौ । विसंयुक्तिर्विसंयोगः क्लेशविसंयुक्ति-

9.14 (8b-10) लक्षणः । संयोगप्राप्तिनियतरोधभूतो वा यो धर्मः स प्रतिसंख्यानिरोधः ॥ दुःखादीना-
 मार्यसत्यानामिति विशेषणपरिग्रहात्प्रतिसंख्यानमनामवैव प्रज्ञा गृह्यते । न हि

9.15 (8b-10) लौकिकी प्रज्ञा दुःखसत्याद्याकारा । किं तर्क्युत्तराधरभूमिशास्त्राद्युदाराद्याकारा । प्रज्ञा-
 विशेष इति विशेषयत्कृणं क्लेशप्रकाशानन्तर्यमार्गप्रज्ञायत्कृणार्थम् । तेन प्रज्ञाविशेषेण 20
 प्राप्यो निरोध इति प्रतिसंख्यानिरोधः । मध्यपदलोपं कृत्विति । शाकपार्थिवादीनामुपसं-
 ख्यानं । शाकप्रियाः पार्थिवाः शाकपार्थिवा इतीष्टा मध्यपदलोपः । यदि प्रतिसंख्य-
 यानामवैव प्रज्ञा गृह्यते लौकिकमार्गप्राप्यो निरोधो न गृहीत इत्यव्यापि लक्षणं प्राप्नो-
 ति । नाव्यापि । सर्वो हि त्रैधातुकसामववस्तुनिरोधो ज्ञानवया प्रज्ञया प्राप्यते । न

- स निरोधो ऽस्ति यो लौकिकैव प्रज्ञया प्राप्यते नानामन्त्रयेति किं लौकिक्या प्रज्ञया प्रयोजनम् । यो हि लौकिकेन मार्गेण कश्चिन्निरोधः प्राप्यते स एव पुनर्लोकोत्तरेण प्राप्यत एवेति लोकोत्तरैव प्रज्ञा तत्त्वं न लौकिकी । द्रव्यसन्प्रतिसंख्याननिरोधः । सत्यच-
तुष्ट्यनिर्देशनिर्दिष्टत्वाद् । मार्गसत्यवदिति वैभाषिकाः ॥ पृथक्पृथगिति नानेत्यर्थः । या- 10.2 (4a-2)
- वन्ति हि संयोगद्रव्याणोति । संयुक्तिः संयोगः । संयोगाद्य द्रव्याणि संयोगद्रव्याणि ।
संप्रयुज्यते तेष्विति वा संयोगाः । संयोगाश्च ते द्रव्याणि चेति संयोगद्रव्याणि । साम्बद्र-
व्याणोति यावदुक्तं भवति । साम्बवं हि द्रव्यं स्थम्भस्थानोपं । संप्रयोजनं रज्जुस्थानोपं ।
पुद्गलस्तु बलीवर्दस्थानोप इति भगवतोक्तम् । अन्यथेति यद्येक इत्यर्थः । सर्वक्लेश- 10.5 (4a-3)
- निरोधसाक्षात्क्रियेति समुद्रादिदर्शनभावनाक्षेपक्लेशनिरोधप्राप्तिरित्यर्थः । शेषप्रति- 10.6 (4a-4)
- पक्षभावनावैयर्थ्यमिति । शेषक्लेशसमुद्रादिदर्शनभावनाप्रकृतव्यात्मकप्रतिपक्षमार्गो-
त्पादनं निष्प्रयोजनमित्यर्थः । यत्तर्क्युक्तनसभागो निरोध इति । कोक्तम् । सूत्रे । पूर्व- 10.7 (4a-5)
- भर्त्रा विशाखेन गृहपतिना पृष्ट्या धर्मदिक्षया भित्तुपयोक्तम् । किं सभागं शर्ये निरोधः ।
सभागं घायुष्मन्विशाखेति । सप्रतिसदृशो निरोध इत्यर्थः । सभिसभीक्ष्य पृच्छति ।
अस्य को ऽर्थ इति । बहुले हि सति प्रतिसदृशो ऽन्यतमो भवेदिति परस्याभिप्रायः । नास्य 10.8 (4a-5)
- कश्चित्सभागहेतुरिति । सभागहेतुः सभाग इत्येको ऽर्थो हेतुशब्दलोपात् । दृश्यते हि
पदे पदेकदेशान्प्रयुञ्जाना वाक्येषु च वाक्यैकदेशान् । तद्यथा सत्यभामा भामा । देवदत्तो
दत्तः । प्रविश पिण्डो । प्रविश तर्पणमिति । नित्यः खलु प्रतिसंख्याननिरोधः । तस्य किं
सभागहेतुना प्रयोजनमित्यसभागहेतुरसभागः । नास्ति सभागो ऽस्येत्यसभागो बहुव्री-
हिसमासः । नासौ कस्यचिदिति । नासौ प्रतिसंख्याननिरोधः कस्यचिदन्यस्य धर्मस्य 10.9 (4a-5)
- सभागहेतुरित्याधिकृतम् । किं कारणम् । संस्कृत एवेति सभागहेतुरिष्यते । तत्र न
सभागो ऽसभाग इति तत्पुरुषः । न तु नास्य कश्चित्सभागो ऽस्तीति । न तस्य निरो-
धस्य कश्चिदन्यो निरोधः सदृशो न भवतीत्यर्थः ॥ उत्पादात्यन्तविघ्नो ऽन्यो निरोधो 10.11 (4a-7)
- प्रतिसंख्यया । अनगतानां धर्माणामुत्पादस्यात्यन्तं विघ्नो ऽत्यन्तविघ्नो ऽत्यन्तनिय-
तोऽर्थः । अन्य इत्यप्रतिसंख्याननिरोधः । स हि प्रतिसंख्याननिरोधादनन्तरोक्तादन्यः । 10.12 (4a-7)

अप्रतिसंख्येति प्रसङ्गप्रतिषेधे ऽयमकारः । न प्रतिसंख्यया प्राप्य इत्यर्थः । अथवा पर्युदासे । प्रतिसंख्यया यदन्यत्प्रत्ययवैकल्यं साप्रतिसंख्यया । तथा प्राप्यो निरोधो ऽप्रतिसंख्यानिरोधः । मध्यपदलोपात् । अयुक्तमेतत् । प्रत्ययवैकल्यं कृत्वाः । कथमभावेन स निरोधः प्राप्यत इति । औपचारिकत्वादोषः । अथवाप्रतिसंख्यानिरोध इति न प्रतिसंख्यानिरोधो ऽप्रतिसंख्यानिरोधः । प्रतिसंख्यानिरोधादन्यत्वमात्रमेवोच्यते । न तु 5 प्रत्ययवैकल्यस्य व्यापार इति । उत्पादप्रकरणमन्वित्यतानिरोधव्युदासार्थम् । अन्वित्यतानिरोधो हि धर्मस्थितेरत्यन्तविशो । न धर्मोत्पादस्य । अत्यन्तप्रकरणमसंज्ञिनिरोधसमापत्य-संज्ञिकव्युदासार्थम् । तानि कृत्वागतानां चित्तचित्तानामुत्पादविशो न अत्यन्तः । तावत्का-

10.16 (4a-8) लिङ्गत्वात्तद्विग्रहभावस्य ॥ यथैकद्वयव्यासक्तचतुर्धनस इति विस्तरः । यथेत्युदाहरण-
कथनम् । यथैकस्मिन्नीले रूपे व्यासक्तं चतुर्धनस्य स एकद्वयव्यासक्तचतुर्धनाः । तस्य 10
यानि रूपात्तराणि । गृह्यमानास्त्रीलादन्यानि नीलात्तरपीतलोक्तीलावदातादीनि वर्णा-
पाणि संस्थानरूपाणि च । शब्दगन्धरसस्पर्शव्यानि च सर्वाणि । अत्ययस्ते प्रत्युत्पन्न-

10.18 (4a-9) मद्यानमतिक्रामसि । अतीतमद्यानं प्रतिपद्यसि इत्यर्थः । तदालम्बनैरिति । तानि नी-
लात्तरादीन्यनन्तरोक्तान्यालम्बनान्तराणि येषां ते तदालम्बनाः । के । पञ्च विज्ञानका-

10.19 (4a-9) याः । तैर्न शक्यमुत्पत्तुमिति भावसाधनमेतत् । न हि ते समर्था इति विस्तरः । न 18
हि ते पञ्च विज्ञानकाया अतीतं विषयं स्वालम्बनमपि शक्ता प्रकृतुं । वर्तमानाल-
म्बनत्वात्पद्यानं विज्ञानकायानाम् । अथान्यदिदानीं नीलात्तरादिकं वर्तमानमालम्ब्य
कस्मान्नोत्पद्यते । न शक्यमेवं भवितुम् । सर्वधर्माणां चतुष्के नियतत्वात् । हेतौ फल
आश्रय आलम्बने चेति । यस्य विज्ञानस्य यदालम्बनं तदेव तस्यालम्बनं भवेद् भवेन्ना-
न्यदिति । आलम्बनप्रत्ययवैकल्यात् पञ्च विज्ञानकाया न पुनरुत्पद्यते । अत आह । 20

10.20 (4a-10) स तेषामप्रतिसंख्यानिरोध इति विस्तरः । तेषां पद्यानां विज्ञानकायानां प्रत्ययवै-
कल्यात्प्राप्यत आलम्बनप्रत्ययवैकल्यात् । चतुर्भिरेव हि प्रत्ययैर्हेतुसमनन्तरालम्ब-
नाधिपतिप्रत्ययैश्चित्तचित्ता उत्पद्यमाना उत्पद्यते । तेषामन्यतरवैकल्ये ऽप्यनुत्पत्तिः ।
समनन्तरप्रत्ययवैकल्यादित्यपरे । समनन्तरप्रत्ययो हि तदानीं चित्तचित्तलक्षण एकस्यैव

- तस्य नीलविज्ञानस्योत्पत्तावकाशं ददाति । नेतरेषां नीलात्तरादिविज्ञानानां । युग-
पद्विज्ञानोत्पत्त्यसंभवात् । उदाहरणमात्रं चैतत् । एवं तात्तिलाम्यादीनां पञ्चानामप्या-
पायिकानामनागतानां स्कन्धानां तदुत्पत्तिविरूढप्रत्ययसंमुखीभावेन प्रत्ययवैकल्याद्-
प्रतिसंख्याननिरोधः प्राप्यत इत्युदाहार्यम् । अप्रतिसंख्याननिरोधमेव वाभिसंधाय स्रोतघा-
5 पत्रं पुद्गलमधिकृत्योक्तं भगवता । निरूढा अस्य नरकास्तिर्यञ्चः प्रेता इति । तदेवञ्जा-
तीयकानामनागतानां धर्माणां प्रत्ययवैकल्यात्प्रतिसंख्याननिरोधोत्पादस्य नियतरोध-
भूतो यो धर्मः सोऽप्रतिसंख्याननिरोध इत्युच्यते ॥ न हि प्रत्ययवैकल्यमात्रादत्यन्तं तद-
नुत्पत्तिरूपपद्यते । पुनस्तज्जातीयप्रत्ययसंनिध्ये तदुत्पत्तिप्रसङ्गात् । को हि तदा
तदुत्पत्तौ विवन्धः स्यादिति वैभाषिकाः ॥ चतुष्कोटिकं चात्रेति विस्तरः । अत्र 11.1 (4b-1)
- 10 प्रतिसंख्याऽप्रतिसंख्याननिरोधलक्षणनिर्देशे चतुष्कोटिकं चतुष्प्रकारं प्रपञ्चविसर्जनम् । कि-
मर्थम् । व्युत्पादनार्थम् ॥ तद्यथातीतप्रत्युत्पन्नोत्पत्तिधर्माणां साम्रवाणामिति 11.8 (4b-1)
साम्रवत्वात्प्रतिसंख्याननिरोध एव लभ्यते । अतीतप्रत्युत्पन्नानामुत्पादस्य कृतत्वाद् ।
उत्पत्तिधर्माणां वावश्यंभावान्नाप्रतिसंख्याननिरोधो लभ्यते । उत्पादात्यन्तविघ्नलक्षणो
स्यप्रतिसंख्याननिरोधः । तद्यथानुत्पत्तिधर्माणामनास्रवसंस्कृतानामिति । अत्यन्त- 11.5 (4b-2)
- 15 विघ्नितोत्पादत्वादेशामनुत्पत्तिधर्मत्वम् । अतश्च तेषामप्रतिसंख्याननिरोधो लभ्यते । तद्यथा
षड्भूमिकानामनागम्यध्यानात्तरध्यानभूमिकानां अद्वानुसारिमार्गं एकस्मिन्संमुखीभूते
शेषानां पञ्चानामप्रतिसंख्याननिरोधो लभ्यते । न तु प्रतिसंख्याननिरोधो ज्ञानवत्त्वात् ।
न हि निर्देष्टुं प्रकृणार्हं भवति । अनुत्पत्तिधर्मप्रकृणमतोत्पत्त्युत्पन्नोत्पत्तिधर्मनिरा-
सार्थम् । अनास्रवप्रकृणं साम्रवनिरासार्थम् । संस्कृतप्रकृणमसंस्कृतप्रकृणनिरासार्थम् ।
- 20 असंस्कृतमपि हि स्वभावतोऽनुत्पत्तिधर्मकं । अतस्तत्प्रसङ्गो मा भूदिति तद्विशेषणम् ।
केषांचिदेवं पाठः । तद्यथानुत्पत्तिधर्माणामनास्रवामिति । तेषां कथमसंस्कृतानां प्रकृणा-
प्रसङ्गः । न भवति । येषां धर्माणां प्रतिसंख्याननिरोधोऽप्रतिसंख्याननिरोधो वा संभवति
तेषामधिकारः । न चासंस्कृतानां तौ निरोधौ संभवतः । उत्पादात्यन्तविघ्नो स्यप्रतिसं-
ख्याननिरोधः । न चासंस्कृतानामुत्पादोऽस्ति । किं चानुत्पत्तिधर्माणामिति पर्युदासेन

नञ्समासः । उत्पत्तिधर्मेभ्यो ये ऽन्ये तत्सदृशाश्च धर्मास्ते ऽनुत्पत्तिधर्माणः । के च तादृशाः । संस्कृता एव नासंस्कृता इत्यप्रसङ्गो ऽसंस्कृतानामिति ब्रुवते ॥ सन्ति

11.7 (4b-2) येषामुभयमिति प्रतिसंख्यानिरोधश्चाप्रतिसंख्यानिरोधश्च । तद्यथा साम्प्रवाणामिति विस्तरः । साम्प्रवत्तेषां प्रतिसंख्यानिरोधः प्राप्यते । अनुत्पत्तिधर्मत्वादप्रतिसंख्यानिरोधो ऽपि प्राप्यते । यदा तदानयोः प्राप्तिरभिप्रेयते । नावश्यमनयोर्गुणपत्प्राप्तिर्भवति । 5 केषांचिद्दि पूर्वं प्रतिसंख्यानिरोधः प्राप्यते । पश्चादप्रतिसंख्यानिरोधः । तद्यथा कृत एकद्वयव्यासक्तचतुर्नसस्तदन्यद्वयव्यासलम्बनानां पञ्चानां विज्ञानकायानाम् । केषांचित्पूर्वमप्रतिसंख्यानिरोधः प्राप्यते । पश्चात्प्रतिसंख्यानिरोधः । तद्यथा नात्तिलाभिन्नो ऽपायगतीनाम् । केषांचिदुगपत् । तद्यथा दृष्टिप्राप्तस्याधिमात्राधिमात्रक्लेशप्रतिपत्तोदये तेषामधिमात्राणामनागतानां क्लेशानां प्रतिसंख्यानिरोधश्चाप्रतिसंख्यानिरोधश्च युगप-

11.9 (4b-4) त्प्राप्यते । एवमन्येषामपि संभवतो योऽयम् ॥ तद्यथातीतप्रत्युत्पन्नोत्पत्तिधर्माणामनाम्प्रवाणामिति । धर्मादीनामेषामुत्पादस्य विघ्नयितुमशक्यत्वादप्रतिसंख्यानिरोधो न लभ्यते । अनाम्प्रवत्ताञ्चैषां प्रतिसंख्यानिरोधो ऽपि न लभ्यते । असंस्कृतानां तूत्पादाभावाच्चाप्रतिसंख्यानिरोधो ऽस्ति । उत्पादात्यन्तविघ्नो ऽच्चाप्रतिसंख्यानिरोध इत्युक्तं प्राक् । अनाम्प्रवत्ताञ्च प्रतिसंख्यानिरोधो ऽपि नास्ति ॥ 6 ॥

15

एवमसंस्कृतस्याल्पवक्तव्यत्वात्पुरस्तात्तत्प्रभान्परिसमापय्य संस्कृताभिर्दंष्टुकाम

11.12 (4b-4) उपोद्घातमुत्थापयति । यदुक्तं संस्कृता मार्गवर्जिताः साम्प्रवा इति कतमे ते संस्कृ-

11.18 (4b-5) ता इति । ते पुनः संस्कृता धर्माः । पुनःशब्दः प्रभेदात्तरप्रदर्शनार्थः । उक्तः पूर्वप्रभेदः साम्प्रवानाम्प्रवा इति । अयं तु पुनःप्रभेद इति । असंस्कृतनिर्देशेन व्यवहृतात्पुनः संस्कृतप्रकरणमसंस्कृतनिरासार्थम् । त इति तद्वद्भ्दः पूर्वप्रकृतापेक्षः । के च पूर्वप्रकृताः । 20 अवर्जिताश्च ये साम्प्रवाः । वर्जिताश्च ये मार्गसत्यस्वभावाः । उभये क्यपेक्षिताः । कथं गम्यते । ये साम्प्रवा उपादानस्कन्धास्त इत्यनाम्प्रवेभ्यः साम्प्रवनिष्कर्षवचनात् । यद्गुपादिस्कन्धपञ्चकं वक्ष्यमाणलक्षणं ते ऽमी संस्कृता द्रष्टव्याः । अन्योन्यमेषां संयुक्तः । द्रुपादिप्रकरणं शीलादिस्कन्धनिरासार्थम् । अन्ये ऽपि हि पञ्च स्कन्धाः सन्ति । शी-

लस्कन्धः समाधिस्कन्धः प्रज्ञास्कन्धो विमुक्तिस्कन्धो विमुक्तिज्ञानदर्शनस्कन्धश्चेति ।

स्कन्धग्रन्थं रूपादिविषयनिरासार्थम् ॥ समेत्य संभूयेति पर्यायावेतौ । अथवा समेत्य 12.4 (4b-9)

समागम्यान्धोन्यमपेक्षेत्यर्थः । संभूय संजन्येत्येवं संशब्दस्यार्थं दर्शयति । न क्लोकप्रत्य-
यजनितमिति सर्वाल्पप्रत्ययत्वे ऽप्यवश्यं द्वौ प्रत्ययौ स्तः ।

5 चतुर्भिश्चित्तचैता हि समापत्तिद्वयं त्रिभिः ।

द्वाम्यामन्ये तु ज्ञायते ।

इति वचनात् । दुग्धवदिति संस्कृतशब्दस्य निष्ठात्तत्वाभिष्ठात्तशब्देनैव दृष्टातं 12.6 (4b-10)

दर्शयति । दुग्धवदिति दुग्धं नाम नीरम् । यत्स्तनाभिष्कासितं तदुग्धमिति न्याय्यम् ।

यत्तु निष्कासिष्यते यच्च नैव निष्कासिष्यते धेनुस्थमेव वर्तते तदुग्धमिति न प्राप्तम् ।

10 उच्यते च लोके दुग्धमिति । एवमिहापि ये संस्करिष्यन्त उत्पत्तिधर्माणो ज्ञागता ये
ऽपि न संस्करिष्यन्ते ऽनुत्पत्तिधर्माणस्ते ऽपि संस्कृता इत्युच्यन्ते । तज्ज्ञातीयत्वात्स्वल-
क्षणसादृश्यात् ॥ त एवाधेति विस्तरः । सर्वाभिधर्मः सूत्रार्थः सूत्रनिष्कर्षः सूत्रव्या- 12.7 (4b-10)
ख्यानमिति । सूत्रोक्तानामप्यधादीनां स्वन्धपर्यायरूपाणामिह वचनम् । गतगच्छद्गमि-
ष्यदिति लोके प्रसिद्धमधानमपेक्षायामधा व्याख्यातः । तथा हि लोके कथ्यते । अथ-

15 मधा ग्रामं गतो ज्यमधा गच्छत्ययमधा गमिष्यतीति । एवमिहापि गतो ऽधा यो ऽतीतो
गच्छति यो वर्तमानो गमिष्यति यो ज्ञागत इति । अद्यन्ते ऽनित्यतयेति वा । अधान इत्य-
धिकृतम् । नैरुक्तं विधानमपेक्षायामर्थो दर्शितः । अद्यन्ते ऽनित्यतया भक्ष्यत इत्यधान इति
संस्कृता एवाधशब्देन भगवता देशिताः ॥ कथावस्तुशब्देनापि त एव संस्कृता भगवता
देशिताः । त्रीणोमानि भिन्नवः कथावस्तूचतुर्थान्यपञ्चमानि यान्याश्चित्यार्याः कथा

20 कथयन्तः कथयन्ति । कतमानि त्रीणि । अतीतं कथावस्त्वनागतं कथावस्तु प्रत्युत्पन्ने
कथावस्त्विति । कथा वाक्यमिति विस्तरः । कथा वाक्यं वर्णात्मकः शब्द इत्यर्थः । 12.9 (5a-1)

तस्या वस्तु नाम विषय इत्यर्थः । नाम्ना पुनरर्थो ऽभिधेयः । तथा हि वक्ष्यति वाङ् ना-
भि प्रवर्तते नामार्थं श्रुतयतीति । यदि नामैव कथावस्तु । नामैव संस्कारस्कन्धैकदेश

एवेति कथं कृत्वा कथावस्तुशब्देन संस्कृता एवोक्ता इत्यत आह । सार्थकवस्तुग्रह- 12.10 (5a-2)

- 12.11 (5a-8) पातु संस्कृतं कथावस्तूच्यत इति । अन्यथा कीति विस्तरः । यदि सार्थकं वस्तु न गृह्येत प्रकरणाग्रन्थो विरुध्यते । कथावस्तून्यष्टादशभिर्धातुभिः संगृहीतानीति । कथा पुनरुक्त्या सार्थकं वस्तु गृह्यते । द्विविधः कथाया विषयः । साक्षात्पारंपर्येण च । साक्षाद्विषयो नाम । पारंपर्येणार्थः । स हि स्वविषयभूतस्य नाम्नो विषय इति । अतस्तस्यापि विषयो व्यवस्थाप्यते । असंस्कृतं कस्माच्च कथावस्तुत्वेनोक्तम् । अद्यपतितस्य नाम्नो ऽनद्यपतितेन सकार्थायोगात् । विषयो केतुरिति वा । अर्थद्वयवाचकवस्तुशब्दपरिमृदाद्वा । यदि कथाया विषयो केतुः प्रत्ययश्च भवति तत्कथावस्तु । असंस्कृतं तु न केतुप्रत्ययः कथाया इति न कथावस्तु । अथवातीतादीनां संस्कृतानामतिबहुवचनेनाव्यातकरणयोग्यत्वात् । एवं चैवं च दीपंकरस्तथागतो भूत् । एवं चैवं च मैत्रेयस्तथागतो भविष्यति । एवं चैवं च राज्ञा कप्किरणो भवतीति । अतः संस्कृता एव कथावस्तुत्वेनोक्ता 10
- 12.14 (5a-4) नासंस्कृताः ॥ सर्वस्य संस्कृतस्य निर्वाणमिति निरुपाधिशेषनिर्वाणम् । यमेवं सास्रस्य तदस्तीति भवति सास्रस्य सनिःसारत्वयोगो । मार्गसत्यस्य तु कथन् । कोलोपमं धर्मपर्यायमाज्ञानद्विधर्मा अपि प्रकृतव्याः प्रागेवाधर्मा इति मार्गसत्यस्यापि निःसरणं
- 12.15 (5a-5) कल्पत एवेति सर्व एव संस्कृता सनिःसारा भवन्ति ॥ सवस्तुका इति । वस्तुस्मिन्प्राक्कार्याणि पश्चात्त उत्पत्तिरिति । वस्तु केतुरित्यर्थः । स एषामस्तीति 15 सवस्तुकाः । प्रवचने हि वस्तुशब्दः पञ्चस्वर्थेषु दृश्यते । स्वभाव आलम्बने संयोजनीये केतौ परिग्रहे च । स्वभावे तावत् । यद्वस्तु प्रतिलब्धं समन्वागतः स तेन वस्तुनेति तेन स्वभावेनेति गम्यते । आलम्बने । ज्ञेया धर्माः कतमे । आह । सर्वे धर्मा ज्ञानेन ज्ञेया यथावस्तु । यथा लम्बनमित्यर्थः । संयोजनीये । यस्मिन्वस्तुन्यनुनयसंयोजनेन संयुक्ताः प्रतिषंसंयोजनेनापि तस्मिन्निति । केतौ । सवस्तुका धर्माः कतमे । सर्वे संस्कृता धर्मा 20 इति । परिग्रहे । ज्ञेयवस्तु गृह्यस्त्वापणवस्तु धनवस्तु । परिग्रहे प्रकाय ततः प्रति-
- 12.17 (5a-5) विरतो भवतीति । इह केतौ वस्तुशब्दो वेदितव्यो केतुवचनः ॥ किलेति किलशब्दः परमतं दर्शयति । स्वमतं तस्य लक्ष्यते । सवस्तुकाः सस्वभावाः संस्कृताः । असंस्कृतास्त्ववस्तुकाः । प्रज्ञप्तिसत्त्वादिति ॥ 6 ॥

- त एव पुनः संस्कृता इति ये साम्प्रवाः पूर्वमुक्ता इति दर्शयति । ये साम्प्रवा 12.19 (5a-8)
 उपादानस्कन्धास्त इति तेषामित्यत्राकार्यम् । किं सिद्धमिति । यदर्थपक्षे तद्वि- 12.20 (5a-10)
 चारयति । उपादानस्कन्धादयः सूत्रेषूक्ताः । तेनेह ते व्याख्यायन्ते । सर्वो ऽभिधर्मः सूत्रार्थ
 इति विस्तरेणोक्तमेतत् ॥ तत्संभूतत्वादुपादानस्कन्धा इति । उपादानसंभूताः स्क- 13.8 (5b-1)
 5 न्धा उपादानस्कन्धाः मध्यपदलोपात् । यथा तृणसंभूतो ऽग्निस्तृणाग्निः । तुषसंभूतो 13.9 (5b-1)
 ऽग्निस्तुषाग्निरिति । उपादानानां स्कन्धा उपादानस्कन्धा इति षष्ठ्यसमासेनैव मध्यप-
 दलोपमकत्वान्ये साधयन्ति । एवं च निदर्शयन्ति । यथा तृणानामग्निस्तृणाग्निरिति ।
 पुक्तं । ये सत्त्वसंख्यातास्ते उपादानस्कन्धाः क्लेशाभिष्यन्दितकर्मकेतुकात्वात् । बाह्यास्तु
 भावाः कथमुपादानस्कन्धाः । ते ऽप्युपादाननिर्वृताः । कर्मत्रं लोकवैचित्र्यमिति सिद्धा-
 10 तात् ॥ तद्विधेयत्वाद्वा रात्रपुरुषवदिति । यथा रात्रो विधेयः पुरुष एवमुपादानानां 13.10 (5b-2)
 विधेयाः स्कन्धाः । तद्वशेनालम्बनगत्यत्तरप्रवृत्तेः ॥ उपादानानि वा तेभ्यः संभ- 13.11 (5b-2)
 वन्तीत्यर्थकथनमात्रमेतत् । पदानि त्वेवं वक्तव्यानि । उपादानानां संभवकेतवो वा
 स्कन्धा उपादानस्कन्धाः । पुष्पफलवृक्षवत् । यथा पुष्पाणां फलानां वा संभवो 13.12 (5b-3)
 केतुर्वृक्षः पुष्पवृक्षः फलवृक्ष इति वा । तद्वत् ॥ धर्कस्कन्धा अपि पारसीतानिकोपा-
 15 दानविधेया । विक्रियोत्पादनात् । तेभ्यो ऽपि पारसीतानिकान्युपादानानि संभवन्तीत्य-
 विरुद्धमेषामुपादानस्कन्धत्वम् ॥ रणा हि क्लेशाः । आत्मपरव्यावाधानादिति । ये 13.13 (5b-3)
 क्वात्मानं परांश्च व्याबाधन्ते ते रणा युद्धानीत्यर्थः । तथैव च क्लेशा रणा उध्यन्ते ॥
 तदनुशयितत्वादिति तैरनुशयिता उपसेविता इत्यर्थः । अथवानुशयिनः कृतास्तेरनुश- 13.15 (5b-4)
 यिताः । तद्भावस्तदनुशयितत्वं । तस्मात्तदनुशयितत्वात् । अथवा तेषामनुशयितत्वम् । तस्मा-
 20 त्तरणाः साम्प्रववत् । साम्प्रवत्वे यद्याख्यानं तदेवास्य वक्तव्यम् ॥ आर्याणां प्रतिकू- 13.17 (5b-5)
 लत्वाद्दुःखमिति संस्कारदुःखतरार्याणां तत्प्रतिकूलम् ॥ समुदेत्यस्माद्दुःखमिति समु- 13.18 (5b-5)
 दय इति । केतुभूताः स्कन्धाः समुदयः । फलभूता स्कन्धा दुःखमिति वर्णयन्ति ॥ लुप्यत 13.18 (5b-5)
 इति लोका इति । अस्मिन्नेव रोक्षित व्यायाममात्रे कलेवरे लोकं प्रज्ञापयामि लोक-
 समुदयं चेति सूत्रम् । लुप्यते प्रलुप्यते तस्माच्छोक इति च भगवतैवोक्तम् । लुप्यते

विनश्यतीत्यर्थः । लुप्तिरिक् गृहीतो न लोकिः । नैरुक्तेन तु विधानेन गकारस्य

14.1 (5b-6) स्थाने ककारः कृतः । तस्माच्छोक इति भवति ॥ दृष्टिर्स्मिंस्तिष्ठतीति । ये

केचिद्विज्ञव घातमत घात्मीयतश्च समनुपश्यन्ति त इमानेव पञ्चोपादानस्कन्धानात्मत

14.2 (5b-7) घात्मीयतश्च समनुपश्यन्तीति वचनादुपादानस्कन्धा दृष्टिस्थानम् ॥ भवतीति भव

इति साम्प्रवा एव धर्मा भवशब्देनोक्ताः । भवः कतमः 'पञ्चोपादानस्कन्धा इति वचनात् ॥ 5

एते च दुःखादयः शब्दा मार्गसत्ये ऽपि प्रसज्यन्ते । मार्गसत्यमपि किं संस्कारदुःखतया

दुःखम् । समनस्तरप्रत्ययादिभावेन चास्मात्साम्प्रवां वस्तु समुदेति 'लुप्यते च' दृष्टिश्च तदा-

लम्बते । भवति च तदुत्पद्यत इत्यर्थः । नैष दोषः । ब्रूहि कृपेक्षते शब्दप्रवृत्तिः । ये

धर्माः संस्कारदुःखतयापाणां प्रतिकूला दुःखाविरोधिनः तदुत्पादकाः प्रसिद्धा दृष्टिपु-

ष्टिन्नका अनादिमति च संसारे विनश्यन्ति भवन्ति तेष्वेवामी दुःखादय आर्यैः संकीर्ति- 10

ताः । न मार्गसत्ये । तस्मात्साम्प्रवा एव धर्मा दुःखशब्दाभ्यभिधेया भवन्ति । नानाम्प्रवाः । न

किं गच्छतीति गौरित्युक्ते सर्वो गत्ता गौरित्युच्यते । तस्मात्सूक्तं । दुःखं समुदय इत्ये-

वमादि ॥ ८ ॥

14.9 (5b-10) ब्रूपमिति ब्रूपस्कन्धः । पञ्चेति मनश्चन्द्रियव्युदासार्थम् । अर्या त्रिषयाः । धर्यन्ते ज्ञा-

14.15 (6a-4) यत्त इत्यर्थः । पुनः पञ्चेति प्रकृणो धर्मायतनविषयनिरासार्थम् ॥ तद्विज्ञानाश्रया इति । 15

तच्छब्दो ऽर्थानपेक्षते । तेष्वर्थेषु तेषां वा विज्ञानानि तद्विज्ञानानि । तेषामाश्रयास्तद्वि-

14.18 (6a-4) ज्ञानाश्रयाः ॥ ब्रूपप्रसादा इति । ब्रूपाणि च तानि प्रसादाश्च त इति ब्रूपप्रसादाः । अनेन

विशेषणेन मनश्चन्द्रियं निरस्तं भवति । मनो ऽपि किं तद्विज्ञानाश्रयः 'पञ्चानां सकृन्नाश्र

तैर्' इति सिद्धात्तात् । अनुशयितास्ते । न तु मनो ब्रूपस्वभावमित्यतो निरस्तम् । ब्रूपप्रकृणो

त्विक् अद्याप्रसादनिरासार्थम् । तद्विज्ञानाश्रया इत्यनेन विशेषेण च अद्याया अप्रसङ्ग 20

इति चेत् । न । बहुव्रीहिकल्पनायां तत्प्रसङ्गसंभवात् । ब्रूपप्रकृणे तु बहुव्रीहिकल्पना

निवर्तते । न किं ब्रूपमयो ऽस्ति प्रसादो यस्य तद्विज्ञानाश्रयाश्रयत्वेन कल्पेत् । प्रसा-

दप्रकृणो पुनरिन्द्रियमाश्रयवस्तुव्यतिरिक्तब्रूपप्रसादविशेषज्ञापनार्थम् । वैभाषिका किं

ब्रुवते । भूतविकारविशेषा एवेन्द्रियाणीति । प्रवचने तु नैवम् । किं तर्हि । ब्रूपा-

- दिविषयव्यतिरिक्तान्येकान्यतोन्द्रियाणि स्वविज्ञानानुमेयानीन्द्रियाणि येषां चतुरा-
 दोन्यधिष्ठानानि दृश्यते । तद्विज्ञानाश्रया इति च विशेषणमन्योन्यलक्षणसांकर्यनिवृ-
 त्त्यर्थम् । यदि हि रूपप्रसादाश्चतुरादय इत्येतावदवश्यम् चतुरपि श्रोत्रादि प्राप्तव्यत ।
 श्रोत्रादि वा चतुः । यतस्त्वेवं विशेष्यते रूपविज्ञानाश्रयो यो रूपप्रसादस्तच्चतुरित्य-
 5 तो लक्षणसांकर्यं न भवति । न हि श्रोत्रमन्येन्द्रेन्द्रियं रूपविज्ञानस्याश्रयः । एवं या-
 वत्कायविज्ञानाश्रयो यो रूपप्रसादस्तत्कायेन्द्रियमिति वक्तव्यम् । यथोक्तं भगवतेति । 15.2 (6a-8)
 एतद्व्याख्यानं सूत्रानुगतमित्यभिप्रायः । कथमिति । आध्यात्मिकमिति विज्ञानाश्रय
 इत्यर्थः । आत्मशब्दो हि चित् आत्मेत्युपचर्यत इति वक्ष्यते । आत्मनि अधि अध्यात्मम् ।
 अध्यात्ममेव आध्यात्मिकम् । आत्मनि चित्तलक्षणे कर्तव्ये हेतुरित्ययमर्थ आध्यात्मि-
 10 कशब्देनोध्यते । विज्ञानाश्रय इति यावदुक्तं भवति ॥ अथवा यानीति विस्तरः । 15.4 (6a-8)
 अथवा तच्छब्देनेन्द्रियाण्यभिसंबध्यते 'चतुर्विज्ञानं श्रोत्रविज्ञानमित्येवमादि । प्रवचने
 प्रसिद्धमेतद् ' न तु रूपविज्ञानं शब्दविज्ञानमिति । लोके तु कदाचिदेवं भवेत् । तस्मा-
 दिदं व्याख्यानात्तरमाश्रीयते । तस्मादाह । एवं च कृत्वा प्रकरणग्रन्थोऽप्यनुवृत्त 15.7 (6a-10)
 इति विस्तरः । कथमिहासिद्धमसिद्धेन साध्यते । चतुरेव असिद्धम् । तदसिद्धौ चतुर्वि-
 15 ज्ञानमप्यसिद्धम् । कथं तत्तेन तदाश्रयतया साध्यते । सिद्धा एव ते पञ्च विज्ञानविशेषाः ।
 परस्परविशेषोपलक्षणार्थं तु वयमेतैश्चतुरादिभिस्तान्विशेषयत्तो दर्शयामः । एतदुक्तं
 भवति । एतस्य प्रथमस्यैकस्य स्वसंवेद्यस्य विज्ञानविशेषस्य य आश्रयो रूपप्रसादस्त-
 चतुरिन्द्रियम् । एवं यावदेकस्य पञ्चमस्य स्वसंवेद्यस्य विज्ञानविशेषस्य य आश्रयो
 रूपप्रसादस्तत्कायेन्द्रियमिति नासिद्धेनासिद्धस्य साधनम् ॥ १ ॥
- 20 रूपं द्विधेति । चतुषोऽर्थो वर्णसंस्थानभेदाद् द्विप्रकारः । लोकप्रतोतवातस्य 15.17 (6b-4)
 स्वलक्षणमनङ्गा प्रभेद एव कथ्यते 'वर्णाश्चतुर्विधो नीलादिरिति । नीललोहित-
 पीतावदाता वर्णाः । तद्भेदाः अन्य इत्यादयः । अपरे व्याचक्षते 'तद्भेदा अन्य इति 15.18 (6b-5)
 नीलादिवर्णचतुष्टयसंपर्कविशेषात्काकापउवर्णादयोऽपि ज्ञायन्ते । न केवलमभादय इति ॥
 संस्थानमाकृतिविशेषः ॥ पुनस्तदेवात्तर्गणिकेन भेदेन भिद्यते विंशतिधेति । तद्यथा 16.2 (6b-5)

संस्थानमष्टविधं दीर्घादिविशातात्तं । शेषो द्वादशविधो वर्ण इति विशतिधा ।

16.4 (6b-7) नभश्चैकवर्णमिति यदूरतो वैदूर्यभित्याकारं दृश्यते ॥ वर्तन् वर्तुलम् । परि-

माण्डलं चक्रलम् । उन्नतं स्थूलादिद्वयम् । अवनतं निम्नद्वयम् । यत्र द्रुपाणां

16.13 (6b-10) दर्शनमिति वचने क्वायान्धकार्योर्नानाकरणप्रदर्शनार्थम् ॥ न विपश्चितं न विभक्त-
मित्यर्थः ॥ इमिह विचार्यम् । यदि नीलादिवर्णचतुष्टयभेदा एवाधादयो । न तद्यतिरिक्ता 5
भवन्ति । यथेह काकाण्डादिवर्णा नोक्तास्तथाधादयो ऽपि न वक्तव्या इति । नैतद्या-
ख्यानकारैर्विचारितम् । शक्यं त्वेवं भणितुम् । मायाद्रूपसदृशत्वाच्चोलादिभेदभूता अपि ते
ऽधादयः पृथगुक्ताः । तथा हि ते दूरतो भित्तय इव लक्ष्यन्ते । अग्राशगमने तु न दृश्यन्ते ।
मा कस्यचिदेवं भूद् । नैतत्किंचिदस्ति । विमतिर्वा । किमस्त्येतद् । उत धात्तिमात्रमिति ।
तद्विपर्याससंशयनिवृत्त्यर्थमिमे ऽधादय उक्ताः । सत्येवामो द्रुपायतनस्वभावा इति ॥ 10

16.17 (7a-2) दीर्घादीनां प्रदेश इति दीर्घादिविशातात्तप्रदेश इत्यर्थः । कतरो ऽसौ प्रदेश इत्याह ।
कायविज्ञप्तिस्वभाव इति । कायविज्ञप्तिर्हि कदाचिदीर्घा कदाचिद्वस्वा कदाचिद्या-
वद्विशतेति । कीदृशी पुनः सावगतव्या । तदालम्बनचित्तसमुत्थापितं यत्कायकर्म ।

16.18 (7a-3) अकायकर्मस्वभावं तु दीर्घादिविशातात्तं निरस्तं बोद्धव्यम् । अस्त्युभयथा परिशिष्ट-
मिति । यन्निरस्तं दीर्घादि । अक्षधूमरजोमहिकाश्च । दृश्यते हि नीलादीनां दीर्घा- 15
दिपरिच्छेद इति नीलपोतलोकितावदातच्छ्वायान्धकाराणां दीर्घादिसंस्थानप्रकरणम् ।

17.1 (7a-4) तस्मादेषामपि तृतीयायां कोषामत्तर्भाव इत्यभिप्रायः ॥ कथं पुनरेकं द्रव्यमुभयथा
विद्यत इति । कथमेकं द्रव्यं वर्णसंस्थानात्मकं भवति । वर्णद्रुपादि संस्थानद्रूपं द्रव्या-
त्तरमिति वः सिद्धातः । उभयस्य तत्र प्रज्ञानात् । वर्णसंस्थानस्य तत्र प्रकृणात् ।

17.2 (7a-6) ज्ञानार्थो क्लेष विदिर्न सत्तार्थ इति । विद ज्ञान इत्येतस्य धातोर्लुग्विकरणास्यैतद्रूपं 20
विद्यत इति । न तु विद सत्तायामित्येतस्य धातोः श्यन्विकरणास्यैतद्रूपमित्यर्थः । ज्ञानं

17.3 (7a-6) तत्रोभयाकारं प्रवर्तते । न तु द्रव्यमेकमुभयलक्षणमिति वैभाषिकपरिहारः ॥ कायवि-
ज्ञप्तावपि तर्हि प्रसङ्ग इत्याचार्यः । न हि कायविज्ञप्ती गृह्यमाणायां वर्णप्रकृणं न
प्रवर्तते । वैभाषिकानामयमभिप्रायः । नीलादिप्रकृणामातपालोकप्रकृणं वा संस्थान-

निरपेक्षं प्रवर्तते । कायविज्ञप्तिग्रहणं तु वर्णनिरपेक्षम् । परिशिष्टत्रयापगतनयकृणं तु वर्णसंस्थानापेक्षं प्रवर्तत इति । सौत्रास्तिकपात्तिकस्त्वयमाचार्यो नैनमर्थं प्रयच्छतीति । न हि चानुषमेतत्संस्थानग्रहणम् । मानसं त्वेतत्परिकल्पितम् । वर्णसंनिवेशविशेष एव हि संस्थानम् । न संस्थानं नाम द्रव्यं किञ्चिदस्ति । वर्णग्रहणे संस्थानग्रहणाभावात् ।

5 एतच्च कर्मकोशस्थाने परीक्षिष्यते ॥ सत्त्वासत्त्वाख्यश्चेति वाग्विज्ञप्तिशब्दस्तद्व्यति- 17.6 (7a-8)
रिक्तश्चेत्यर्थः । सत्त्वासत्त्वसंख्यातश्चेति केचित्पठन्ति । अयमेव चेकार्थो ऽभिप्रेतः । यदि हि सत्त्वासत्त्वसंतानज्ञ इत्ययमर्थो ऽभिप्रेतो भवेत् । सत्त्वाख्यो वाग्विज्ञप्तिशब्दो ऽसत्त्वाख्यो
न्य इत्येवंवक्ष्यमाणकं विवरणं निःप्रयोजनमेव । तस्मात्सत्त्वासत्त्वाख्यश्चेति पाठः स्फुटः
पठितव्यः ॥ उपात्तमकृभूतकेतुक इति । प्रत्युत्पन्नानोन्मियाविनिर्भागानि भूतान्यु- 17.8 (7a-9)

10 पात्तानि । अन्यान्यनुपात्तानि । उपात्तानि मकृभूतानि केतुरस्येत्युपात्तमकृभूतकेतुकः ।
यथा कृस्तवाक्कृद् इति । यदि सत्त्वसंतानज्ञ इत्यभिप्रेतो । बाह्यो ऽपि हि नि- 17.9 (7a-9)
र्मितो मानुषाकारो कृस्तवाक्कृद् कुर्यात् । स चानुपात्तमकृभूतकेतुकस्वभावो ऽवग-
तव्य इन्द्रियविनिर्भागवर्तित्वात् । स च मानुषीमपि वाचं निर्मातृवशाद्भाषेत् । वक्ष्य-
ति हि ।

15 एकस्य भाषमाणस्य भाषन्ते सर्वनिर्मिताः ।

एकस्य तूष्णीभूतस्य सर्वे तूष्णीभवन्ति ते ॥

तस्य च बाह्यनिर्मितशब्दस्यानुपात्तमकृभूतकेतुक इत्यत्र ग्रहणं । यथा वा- 17.10 (7a-10)

युवनस्पतिनदोशब्द इति यथाशब्दस्योदाहरणार्थत्वात् ॥ सत्त्वाख्यो वाग्विज्ञप्ति- 17.11 (7a-10)
शब्दो ऽसत्त्वाख्यो ऽन्य इति । सत्त्वमाचष्टे सत्त्वाख्यः । वाग्विज्ञप्तिशब्देन हि सत्त्वो

20 ऽपि विज्ञायते । तं वाग्विज्ञप्तिशब्दं वर्जयित्वाऽन्यः शब्दो कृस्तशब्दो ऽपि यावदस-
त्त्वाख्य एव । किमङ्ग असत्त्वसंतानज्ञ इति व्याख्यातं भवति । तदेवमुपात्तमकृभूतकेतुकः
सत्त्वाख्यश्चासत्त्वाख्यश्च भवति । अनुपात्तमकृभूतकेतुको ऽपि निर्मितशब्दो वाग्विज्ञप्ति-
स्वभावः सत्त्वाख्यः । तस्यैव कृस्तशब्दो वायुवनस्पत्यादिशब्दश्चासत्त्वाख्य इति चतुर्विधः
शब्दः । मनोज्ञमनोज्ञभेदात्पुनरष्टविधो भवति ॥ यथैको वर्णपरमाणुरिति । न 17.15 (7b-2)

- 17.17 (7b-4) भूतघतुष्कद्वयमुपादाय वर्तते शब्दः । उपादायत्रपत्वाद्दर्शपरमाणुवदिति भावः ॥ रसः षोढे-
ति षण्मूलज्ञातिमधिकृत्यैवमुक्तम् । रसषट्कस्यान्योन्यसंपर्कविशेषाच्चतिबहुप्रकारा रसाः
संभवन्ति । एककद्विकत्रिकघतुष्कपञ्चकषट्कसंपर्कयोगाद्भि चरके त्रिषष्टौ रसा उपदिष्टाः ॥
सुगन्धदुर्गन्धयोः समविषमगन्धत्वादित्यनुत्कटोत्कटगन्धत्वादित्यर्थः । घस्मिन्पते
- 17.20 (7b-5) द्विविधो गन्ध इष्टः । त्रिविधस्तु शास्त्र इति समगन्धो अन्यस्तृतीय इत्यर्थः । अपरे 5
पुनर्व्याचक्षते 'सुगन्ध इति तयोरेवैकदेश इति । स एवार्थो भवति 'शब्दमात्रं तु भिद्यते ॥
- 18.8 (7b-9) शीतमुष्णाभिलाषकृदिति संभवं प्रत्येवमुच्यते । यो धर्म उष्णाभिलाषं कुर्यात्तद्धीतं
नामोपादायत्रपम् । योष्मे यद्यपि तत्र कुर्यात्तज्ज्ञातीयत्वात् शीतमेव तदवगतव्यम् ॥
- 18.9 (7b-9) कारणो कार्योपचारादिति 'अनुमिच्छा त्रिघत्सा चैतसिको धर्मः ' तस्य कारणम-
- 18.10 (8a-1) सहररे कायेन्द्रियेण यः स्पर्श्यते सा त्रिघत्सा नामोपादायत्रपम् । यथा 'बुद्धानां 10
सुखमुत्पाद इत्यादि । अयुदयनिःश्रेयससुखकारणत्वाद्बुद्धोत्पादस्य स सुखमित्युच्यते ।
- 18.17 (8a-4) तद्वत् । एवं पिपासापि वक्तव्या ॥ संचितानि पुनस्तुल्यन्त इति मूलमगुरुत्वसद्भावादित्य-
भिप्रायः । अत्रानुमानम् । सद्गुरुत्वं त्रपावचरं वस्त्रादि 'आधाराधेयभावात् ' कुण्डबदरवदिति ॥
- 18.18 (8a-4) अनुग्राहकं किलास्तीति किलशब्दो वैभाषिकमतस्योत्तरार्थम् । स्वमतं तु 'समाधिरे-
- 18.20 (8a-5) वात्रानुग्राहकः ' किमत्र शीतेन परिकल्पितेनेति ॥ यदा तत्प्रकारव्यवच्छेद इति 15
- 19.8 (8a-7) यदा नीलादिप्रकारनिमित्तभोगः ॥ एवं श्रोत्रादिविज्ञानमिति । य एष बहुविधः
शब्द उक्तो ऽत्र कदाचिदेकेन द्रव्येण श्रोत्रादिविज्ञानमुत्पद्यते यदा तत्प्रकारव्यव-
च्छेदो भवति ' कदाचिद्बहुभिर्यदा न व्यवच्छेदः । तद्यथा तूर्यशब्दसमूहमनेकाकारता-
- 19.4 (8a-8) रमन्त्रतादिशब्दत्रयं शृण्वतः । एवं घ्राणज्ञिज्ञाविज्ञाने अपि स्वविषये योष्ये । काय-
विज्ञानं तु परं पञ्चभिरिति । कथम् । कदाचिदेकेन द्रव्येणोत्पद्यते यदा तत्प्रका- 20
रव्यवच्छेदो भवति । कदाचिद्बुद्धानां यावत्पञ्चभिर्यदा न व्यवच्छेदः । एकेन च प्राज्ञा-
- 19.8 (8a-9) तादिनेति । किमत्र कारणम् । कर्कशत्वादीनामन्यभूतघतुष्काश्रितत्वात् ॥ ननु चैवमि-
ति विस्तरः । यथा घन्तुः श्रोत्रघ्राणज्ञिज्ञाकायाविज्ञानालम्बनान्यभिसमस्य मनोविज्ञानं
गृह्णातीति कृत्वा सामान्यलक्षणविषयं तद्व्यवस्थाप्यते । तथा नीलपीतलोहितावदा-

तालम्बनानां चतुर्णां चतुर्विज्ञानानां तानि चत्वारि बद्धतराणि चालम्बनाण्यभिसमस्य-
 चतुर्विज्ञानमेकं गृह्णातीति सामान्यलक्षणविषयं तत्प्राप्नोति । द्रुपायतनसामान्यलक्ष-
 णमस्यालम्बनमिति कृत्वा । तथा श्रोत्रघ्राणजिह्वाकायविज्ञानान्यपि स्वविषयेषु यो-
 ज्यानि । आयतनस्वलक्षणं प्रतििति । स्वं लक्षणं स्वलक्षणं । आयतनानां स्वलक्षणमा- 19.10 (8a-10)
 यतनस्वलक्षणं । चतुर्विज्ञानविशेषत्वादि द्रुपायतनत्वादि वा । तत्प्रत्येते पञ्च विज्ञान-
 कायाः स्वलक्षणविषया इष्यन्ते प्रवचने । न द्रव्यस्वलक्षणं प्रति । स्वलक्षणविषया
 इष्यन्त इति प्रकृतम् । द्रव्यानां नीलादिकानां स्वलक्षणं नीलाद्याकारचतुर्विज्ञाना-
 दिविशेषत्वं नीलाकारादि वा । न तत्प्रत्येते पञ्च विज्ञानकायाः स्वलक्षणविषया इष्यन्त
 इत्यदोषः ॥ युगपद्विषयसंप्राप्ताविति । कायजिह्वेन्द्रिययोर्युगपद्विषयसंप्राप्तिः संभवति । 19.12 (8b-1)

- 10 द्वयोश्च विज्ञानयोर्युगपत्प्रवृत्तिर्न संभवति । घतः पृच्छति कतरद्विज्ञानं पूर्वमुत्पद्यत
 इति । यस्य विषयः पटीयान् । यदि कायेन्द्रियस्य विषयः पटुतरः कायविज्ञानं
 पूर्वमुत्पद्यते । यद्यत्र जिह्वेन्द्रियस्य विषयः पटीयाज्जिह्वाविज्ञानं पूर्वमुत्पद्यते । समप्राप्ते 19.14 (8b-3)
 तु विषये तुल्य इत्यर्थः । जिह्वाविज्ञानं पूर्वमुत्पद्यते कस्मात् । भोक्तुकामता-
 वर्जितत्वात्संततेर्भोजनेच्छाप्रवणत्वादात्मभावस्येत्यर्थः । पूर्वं जिह्वाविज्ञानमुत्पद्यत इति
 15 वचनात् । पश्चात्कायविज्ञानमुत्पत्स्यत इत्यर्थादुक्तं भवति ॥ तेनात्र विचार्यते । किं
 यो ऽसौ जिह्वाविषयतन्त्रेण सकृ प्राप्तः कायविषयतन्त्रेण आसीत्तत्र तत्कायविज्ञानमुत्प-
 द्यते । अकोस्विदन्यस्मिन्कायविज्ञानविषयतन्त्रेण इति । अन्यस्मिन्नित्याह । कथ-
 मालम्बननियमो न भिद्यते । नैष दोषः । यत्तद्विषयालम्बनं विज्ञानं तदप्रतिसंख्या-
 निरोधनिरूढम् । अन्यत्तु तत्सदृशं कायविज्ञानमुत्पद्यत इति । घतः पश्चात्तुत्पद्यत
 20 इत्युच्यते । ज्ञातिसामान्येनैकलोपचारात् ॥ १० ॥

अनेककथाप्रपञ्चव्यवहितत्वात्तद्वैवाविज्ञप्तेरुद्देशाधिकार इत्यत इदमुपन्यस्यति ।
 उक्ताः पञ्चेन्द्रियार्था यथा च तेषां ग्रहणमिति । कदाचिदेकेन द्रव्येण चतुर्विज्ञा- 19.16 (8b-4)
 नमुत्पद्यत इत्येवमादिना । तेषां तु ग्रहणमिति कर्मणि षष्ठी । अविज्ञप्तिरिदानीं
 वक्तव्येति । द्रव्यं पञ्चेन्द्रियाण्यर्थाः पञ्चाविज्ञप्तिरेव च । इत्यविज्ञप्तिरेवावशिष्यते ।

- 20.5 (8b-5) तस्या लक्षणनिर्देशावसर इति वक्तव्या ॥ विक्षिप्तचित्तकस्येति केचिदेवं वृत्तिं पठन्ति ।
अस्मिन्पाठ एव सूत्रविग्रहः । विक्षिप्तं नास्ति वा चित्तमस्येति विक्षिप्ताचित्तकः । अथवा
विक्षिप्तं चित्तं नास्ति वा चित्तमस्येति विक्षिप्ताचित्तकः । एकस्य चित्तशब्दस्य लोपः ।
केचिदेवं पठन्ति 'विक्षिप्तस्येति । अस्मिन्पाठ उत्तरपदद्वयस्य बहुव्रीहिं कृत्वा पश्चादेवं
विग्रहः 'विक्षिप्तश्चाचित्तकश्च विक्षिप्ताचित्तकः । विक्षिप्तः पुद्गलो विक्षिप्तचित्त इत्यर्थः । 5
- 20.5 (8b-7) विक्षिप्तचित्तस्येति तदन्यचित्तस्यापीत्यविज्ञप्तिचिन्तादन्यचित्तस्येत्यर्थः । तद्यथा कुश-
लाया अविज्ञप्तेः समुत्थापकं चित्तं कुशलम् । तदन्यचित्तो ऽकुशलाव्याकृतचित्तः । स इह
विक्षिप्तचित्तो ऽभिप्रेतः । अकुशलायास्त्वविज्ञप्तेरकुशलं चित्तं समुत्थापकम् । तदन्यचित्तः
कुशलाव्याकृतचित्तः । स चापि विक्षिप्तचित्तो वेदितव्यः । तस्य तदन्यचित्तस्यापि ।
- 20.6 (8b-7) अचित्तकस्यापीत्यसंज्ञिनिरोधसमापत्तिसमापन्नस्यापि । अपिशब्देनाविक्षिप्तस- 10
- 20.9 (8b-8) चित्तकस्यापाति विज्ञायत इत्येतत्पुद्गलद्वयव्यतिरिक्ततृतीयस्याप्यर्थः ॥ कुशलाकु-
शल इति कुशलाकुशल एवेत्यत्रधारणम् । अव्याकृतो नास्तीत्यर्थः । एतेन चक्षुरादयो
- 20.10 (8b-8) व्युदस्ता वेदितव्याः ॥ यो ऽनुबन्ध इति प्रवाह इति । यो धर्मो नित्यप्रवाहयुक्त
इत्यर्थः । प्रवाहेन प्रवाहो निर्दिश्यते प्रवाहोपलक्ष्यत्वात् । अथवानुबन्धातीत्यनुबन्धः ।
प्रवाह इति च व्याख्यापदं कृतबहुव्रीहिकम् । प्रवृत्तः प्रकृष्टो वा वाहो ऽस्येति प्रवा- 15
- 20.11 (8b-9) हो धर्मः । स एव निर्दिश्यते । न तत्त्वोतः ॥ प्राप्तिप्रवाहो ऽप्यस्तीदृश इति ।
तत्प्राप्तिरपि विक्षिप्ताविक्षिप्ताचित्तस्यापि प्रवाहिणी कुशलाकुशलैव चेति । तद्विशेष-
णार्थमुच्यते 'महाभूतान्युपादायेति' महाभूतहेतुक इत्यर्थः । यथेन्द्रियमुपादायार्थि-
- 20.13 (8b-10) यतीत्युक्ते इन्धनहेतुको ऽग्निरिति गम्यते । जननादिहेतुभावादिति ।

जननाग्निश्चात्स्थानाहुपस्तम्भोपबृंहणात् ।

20

जननहेतुस्तेभ्य उत्पत्तेः । निश्चयहेतुर्ज्ञातस्य भूतानुविधायित्वाचार्यादिनिश्चयवत् ।
प्रतिष्ठाहेतुराधारभावश्चित्रकुञ्जवत् । उपस्तम्भहेतुरनुच्छेदहेतुत्वात् । उपबृंहणाहे-
तुर्वृद्धिहेतुत्वात् । कतमानि महाभूतान्युपादाय । किमाश्रयमकाभूतान्युपादाहो नाश्रय-

- 20.15 (9a-1) महाभूतानि । आश्रयमकाभूतानीत्याहुः ॥ तन्नामकरणाज्ञापनार्थ इति । यस्माद्रूप-

- क्रियास्वभावापि सती विज्ञप्तिवत्परं न विज्ञापयति तस्माद्विज्ञप्तिरित्यर्थः । रूपक्रियास्वभावापीत्युभयविशेषणं किमर्थम् । यद्धि वस्तु रूपस्वभावमेव न क्रियास्वभावं तन्न परं गमयति । तद्यथा चक्षुरादयः । यदपि क्रियास्वभावमेव न रूपस्वभावं तदपि परं न गमयति । तद्यथा चेतना । यत्तूभयस्वभावं तत्परं गमयति । तद्यथा
- 5 विज्ञप्तिः । विज्ञप्तिर्हि स्वसमुत्थापकं चित्तं कुशलाकुशलाव्याकृतं सौम्यं क्रूरमनुभयमिति वा परं विज्ञापयति । तेन विज्ञप्तिवदिति विपरीतदृष्टान्तप्रयोगः ॥ समासतस्त्विति विस्तरः । शिष्यसुखावबोधार्थं संक्षेपतो वाक्येन तद्विज्ञप्तिरूपं दर्शयत्याचार्यः । विज्ञप्तिसमाधिसंभूतं कुशलाकुशलं रूपमविज्ञप्तिरिति । यथासंभवमेतद्योग्यं । कायवाग्विज्ञप्तिसंभूतं कुशलं प्रातिभोतसंवरसंगृहीतं नैवसंवरनासंवरसंगृहीतं च ।
- 10 अकुशलं पुनरसंवरसंगृहीतं नैवसंवरनासंवरसंगृहीतं च । समाधिसंभूतं तु कुशलमेव । तद्विविधं साम्प्रवसमाधिसंभूतं ध्यानसंवरस्वभावं । अनाम्प्रवसमाधिसंभूतमनाम्प्रवस्वभावं । उपादायरूपस्वभावं च न चित्तचित्तिकादिस्वभावमित्यवगतव्यम् । ननु चेवं विज्ञप्तिरप्यविज्ञप्तिः प्राप्नोति । साप्युत्तरा सभागहेतुभूतपूर्वविज्ञप्तिसंभूता । कुशलाकुशलमेवेत्यवधारणाद्विज्ञप्तावप्रसङ्गः । विज्ञप्तिर्ह्यव्याकृतापि संभवति । अत एव दिव्यं चक्षुः श्रोत्रं
- 15 च समाधिसंभूतमपि सद्विज्ञप्तिविपाकज्ञं च रूपे नाविज्ञप्तिः प्रसज्यत इति ॥

अत्राचार्यः संक्षेपं इदमविज्ञप्तिस्तत्तत्तत् सूत्रं दूषयति ।

न्यूनं शास्त्रापेतं क्लान्तिरतस्याः प्रसज्यते तन्नम् ।

अपिशब्दाधिकवचनं विशेष्यमविशेषितं चात्र ॥

- अनुबन्धा हि प्रवाकृस्तैरेव व्याख्यातः । न चाद्यः लक्षणः प्रवाकृः । मा भूदिति प्रसङ्गः ।
- 20 तस्मात्तस्यात्र लक्षणे नास्त्यवरोध इति न्यूनम् । प्रवाकृत्य चाद्रव्यत्वादद्रव्यमविज्ञप्तिरिति शास्त्रापेतम् । समाकृतायाश्च नास्ति वित्तित्तचित्ताचित्तकस्यानुबन्ध इति सा चाविज्ञप्तिर्न प्रसज्यत इति क्लान्तिः । अविज्ञितचित्तकस्य तदनुबन्धान्नैष दोष इति चेत् । शुभाशुभाया विज्ञप्तेरविज्ञप्तिस्तत्तत्तत्प्रसङ्ग इत्यतस्याः प्रसज्यते तन्नम् । अचित्तकस्यापीत्यपिशब्दवैषम्यं । पूर्वणैव कृतत्वात् । वित्तित्तचित्तकस्यापीत्यनेन हि सर्वसचित्तकाव-

स्थाप्रकरणम् । का पुनरन्यावस्था या द्वितीयनापिशब्देन संगृह्येतेत्यपिशब्दाधिक्यवच-
नम् । अचित्तकं चाधिकृत्य शुभो ऽविज्ञप्त्यनुबन्धो विशेषनीयो ' न च व्याख्याने ऽपि वि-
शेषित इति विशेष्यमविशेषितम् । इदं चार्थं विशेष्यमविशेषितं ' अप्रतिपक्षं ब्रूमि ।
एवमनेकदोषदुष्टत्वात् संबन्धमेतद्व्यतिरेकमिति । अत्र ब्रूमः । यत्तावदुक्तं न्यूनं ' प्रवाकस्या-
विज्ञप्त्यपेक्षादायः तणो नाविज्ञप्तिः स्यादिति ' इदं तावदसौ प्रष्टव्यः ' को ज्यं प्रवाको 5
नाम । बहुषु तणेषु प्रवाक इत्याख्या । यद्येवमाद्यो ऽपि तणः प्रवाकः सिध्यति ।
प्रथमतः प्रभृतिबहुषु तणेषु प्रवाक इति कृत्वा । तथा कृतमातडागाहा निर्गच्छतामुद-
कानामाद्योदकावयवप्रभृतिषु प्रवाकसंज्ञेति नास्त्यव्यापिता लक्षणस्य । यदा चानुबन्धा-
तीत्यनुबन्ध इत्यव्यतिरेक्यत्वात्तेन पदेन द्रव्यमेव निर्दिश्यते तदा न्यूनताशङ्कापि नास्ति ।
अत एव शास्त्रापेक्षतादोषो ऽपि परिहृतो भवति । अथाप्यनुबन्धनमनुबन्ध इति मोतो 10
ऽभिधीयते ' तथाप्यदोषो ब्रूपाधिरात् । प्रवाकवर्तितात्तु प्रवाकशब्देन प्रदर्श्यते । समा-
हिताया अप्यविज्ञप्तेरप्रकरणं न भवति । सापि हि यद्यपि विज्ञप्तिचित्ताचित्तकसंतानं ना-
नुबन्धातीति ' अविज्ञप्तिचित्तकसचित्तकसंतानं त्वनुबन्धात्येव । अविज्ञप्तिज्ञातिसामान्येन
तु विज्ञप्तिचित्तकस्यापि यो ऽनुबन्धः साविज्ञप्तिरित्युच्यते । यत्पुनरेतदुक्तं ' अविज्ञप्ति-
चित्तकस्य तदनुबन्धात्रैष दोष इति चेदिति ' यद्यविज्ञप्तिचित्तस्य केवलस्य यो ऽनुबन्धः 15
साप्यविज्ञप्तिरिति समाहिताया अविज्ञप्तेस्त्यागो न भवतीति ब्रवीमि । विज्ञप्तिरपि
कुशलाकुशला तथैव भवतीत्यविज्ञप्तिस्ते प्राप्नोतीति । स चाप्यदोषः ' शुभाशूभ एवेत्य-
वधारणात् । विज्ञप्तिर्व्याकृतापि संभवतीति न विज्ञप्तिरविज्ञप्तिः प्रसज्यते । अथवा
प्रकर्षगतेरेष प्रसङ्गो न भविष्यति । प्रकर्षेण हि यो ऽनुबन्ध सैवाविज्ञप्तिः । न च
विज्ञप्तिरविज्ञप्तिवत्प्रकर्षेणानुबन्धातीति ' अविज्ञप्त्यनिरोधे ऽपि तन्निरोधदर्शनात् । 20
यदप्युक्तं ' अपिशब्दाधिक्यवचनमिति तदप्ययुक्तमुक्तम् । तथा ह्येक एवेक सूत्रे पठितो
ऽपिशब्दः । तस्यै तु तेन पुद्गलद्वयेन तदर्थः संबध्यत इति द्विः पुनः पठितः । तेनैकेन
सूत्रपठितेनापिशब्देन विज्ञप्तिविपरीतमविज्ञप्तिमचित्तकविपरीतं च तमेव सचित्तकं
तृतीयं पुद्गलमविज्ञप्त्याश्रयं ब्रुवन्नाचार्यः स्वनामोक्तविज्ञप्तिचित्तकपुद्गलद्वयं ज्ञातिसा-

- नान्येनाविज्ञप्त्याश्रयं प्रदर्शयन् । विज्ञप्तिचित्तचैतैभ्यो धर्मात्तरभूतामविज्ञप्तिमाचष्टे । त्रय
 एव हि पुद्गला भवन्ति । विज्ञप्तिचित्तविस्मृतागचित्तो विज्ञप्तिचित्तसमागचित्तो ऽचित्त-
 कश्च । तत्र विज्ञप्तिचित्तविस्मृतागचित्तो विनिर्मुक्तचित्त इकाभिप्रेतः । तस्य सा वाक्काय-
 विज्ञप्तिर्निरुद्धा भवति । अचित्तकस्य तु चित्तचैता अपि निरुद्धा इति । तत्र विज्ञ-
 5 स्तेचित्तचैतसिककलापाश्चार्थात्तरभूतेषामविज्ञप्तिर् । यत एभ्यो ऽनुबन्धिनीत्वेन विशिष्यते ।
 तमेवार्थं दर्शयन्नाह । विनिर्मुक्तचित्तकस्यापोति । अविनिर्मुक्तचित्तकस्याविज्ञप्तिर्वर्तत इति
 नातिशयः । विज्ञप्तिरपि हि तस्य वर्तते । विनिर्मुक्तचित्तकस्यापि तु वर्तत इत्यतिशयः ।
 विज्ञप्तिर्हि तस्य नास्ति । अविज्ञप्तिस्त्वनुबन्धिनीति विज्ञप्तेर्विशिष्यते । तया ऽविनि-
 र्मुक्तचित्तकस्याविज्ञप्तिर्वर्तत इति नातिशयः । चित्तचैता अपि हि तस्य वर्तत एव ।
 10 अचित्तकस्यापि तु वर्तत इत्यतिशयः । तस्य हि चित्तचैता निरुद्धाः । अविज्ञप्तिस्त्व-
 अनुबन्धिनीति चित्तचैतैभ्यो विशिष्यते । तदेवं धर्मात्तरविशेषणार्थमविनिर्मुक्तचित्तो वि-
 निर्मुक्तचित्तकतृतीयभूतस्तेनैकेनाप्यपिशब्देनाभिधीयते । यत एव चापिशब्देन । अविनि-
 र्मुक्तचित्तकस्यापोत्युक्तमाचार्येण । तृतीयभूतत्वात् । इतरथा अपिशब्देनाविनिर्मुक्तचित्तक-
 स्यापीत्येवावश्यत् । सचित्तकस्यापोति वा । तद्यथा । त्रयो लोके मनुष्याः । एको धन-
 15 वानितरावपि धननात्रयसौ । तावभिस्समीक्ष्य विष्णुमित्रस्य धनमस्तीत्येकेनेके । द्वि-
 त्तयो वक्ता भवेद् । देवदत्तयज्ञदत्तयोर्पि धनमस्तीत्यपिशब्देन विष्णुमित्रस्याप्यस्ती-
 ति देवदत्तयज्ञदत्तगतेन द्वैतमिवापेक्षेनापिशब्देन स एव विष्णुमित्रो लक्ष्यते । न
 त्रयसूच्यत इत्यर्थः । तेन नात्रापिशब्दो ऽधिक एव । तद्वदिकृपि द्रष्टव्यम् ॥ यत्पुनरेतदु-
 क्तं । अचित्तकं चाधिकृत्य शुभो ऽविज्ञप्त्यनुबन्धो विशेषणीय इति तदपि न किञ्चित् ।
 20 अविज्ञप्तिनातिमधिकृत्येतद्व्यतिरेकं प्रणातम् । सा चाविज्ञप्तिनातिरचित्तकस्य भवती-
 त्येतावद्विचिन्तितम् । किमनेन विशेषितेन । तदपी ऽप्यविज्ञप्तिरूपेण शुभो ऽविज्ञ-
 प्त्यनुबन्धो ऽचित्तकमधिकृत्य न विशेषितः ।

कृते ऽपि विस्मृतागचित्तं चित्तं चित्तात्यये च यत् ।

व्याकृताप्रतिषेधं ब्रूय साक्यविज्ञप्तिरिष्यते ॥

इति । एषा च विज्ञप्तिर्भूता कुशलैवाविज्ञप्तिरचितकस्य संभवतीति चतुर्थे कोश-
स्थाने ज्ञापयिष्यते ॥ यच्चाप्रतिघमित्यविशेषितमिति तदपि पञ्चादशयिष्यामः ।
सप्रतिघा दश द्वयिण इति । अत्र दशैव धातवः सप्रतिघा इत्यवधारणादविज्ञप्तिर्धर्म-
धातुपरिपठिता सा त्वप्रतिघेति सेत्स्यति । तस्मादिदमास्माकोनमेवमदोषदुष्टमविज्ञ-
प्तिजननमिति । तदेवास्तु ॥ ११ ॥

5

21.7 (9a-5) भूतानि पृथिवोधातुरिति विस्तरः । धातुप्रकृणं वर्णसंस्थानात्मकपृथिव्यादिनि-

21.8 (9a-7) रामार्थम् । स्वलक्षणोपादायव्यपधारणाच्च धातव इति काठिन्यादिस्वलक्षणं चतुरा-
द्युपादायव्यपं च दधतीति धातवः । अष्टादश धातवस्तु स्वसामान्यलक्षणधारणादिति । तद-
पेक्ष्य गोत्रार्थो वा धात्वर्थः । धारणार्थमनपेक्ष्य यद्वा धातुदेशनायां पुनर्भवोत्रार्थो वा धा-

21.10 (9a-8) त्वर्थः । भवं पुष्पात्तीति कृत्वा ॥ मरुत्त्वमेयां सर्वान्यव्यपप्रयत्नेनौदारिकत्वादिति सर्वोपा- 10

दायव्यपप्रयत्नेन मरुत्त्वादित्यर्थः । तदुद्भूतवृत्तिष्विति तैर्मरुभूतैरुद्भूता व्यक्ता वृत्तिर्ध-
त्यादिका येषु त इमे तदुद्भूतवृत्तयः पृथिव्यतेजोवायुस्कन्धाः । तेष्वेयां मरुभूतानां

21.14 (9a-10) मरुत्त्वसंनिवेशत्वान्मरुत्त्वचनत्वात् । भूतं तन्वतीति भूतानि ॥ धृत्यादिकर्मसंसिद्धा
इति । धृत्यादिकर्मनिर्देशः पृथिव्यादिषु शेषानुमानार्थम् । उपलादिके हि पृथिवोद्भव्ये
संयत्प्रकृतिव्यूहनदर्शनाच्छेषाणां जलतेजोवायूनामस्तिवमनुमीयते । अस्मि नौसंधारणौ- 15
ष्णातेरणकर्मदर्शनात्पृथिवीतेजोवायूनामस्तिवम् । अग्निश्वालायां स्थैर्यसंपिण्डनचलनद-
र्शनात्पृथिव्युदकवायूनामस्तिवम् । वायौ संधारणशोताष्णास्पर्शदर्शनात्पृथिव्यसंज्ञसाम-

21.17 (9b-1) स्तिवमिति वैभाषिकाः ॥ व्यूहनं पुनर्वृद्धिः प्रसर्पणं चेति । वृद्धिः संबन्धाधिका शरी-
राङ्कुराद्यवयोत्पत्तिः । प्रसर्पणं शरीरादीनां प्रबन्धेन देशान्तरोत्पत्तिः ॥ उष्णातेति

22.3 (9b-4) स्वभावभिधाने ऽपि भावप्रत्ययः । उष्णा एवोष्णातेति ॥ देशान्तरोत्पादनात्प्रदो- 20
षेणावदिति । तणिकानां नास्ति देशान्तर्गमनम् । यत्रैवोत्पत्तिस्तत्रैव विनाशः ।
तेनैवमुच्यते 'देशान्तरोत्पादनस्वभावो भूतस्रोतस ईरणं' । तणिकत्वात्प्रदोषवत् । तणि-
कानि च भूतानि । द्वयत्वात्प्रदोषवत् । प्रदोषश्च तणिकः प्रसिद्ध इत्युदाहरणम् ॥

22.9 (9b-6) कर्मणास्य स्वभावो ऽभिव्यक्त इति । ईरणकर्मणा लघुत्वं विशिष्यते । यदीरणात्मकं

लघुत्वं स वायुधानुरिति । लघुममुदोरणो वायुधातुः । लघ्वेव तु पतदुपादापत्र-
म् ॥ १२ ॥

प्रवचने पृथिवीधावाद्यः पृथिव्यादयश्चोक्ता इति । घतः पृच्छति । कः पुनरेयां 22.10 (9b-7)
विशेष इति । लोकसंज्ञयेति लोकसंबन्धकारेण । वात्येति वातानां समूहो वात्या । 22.18 (9b-10)
5 वाक्शृणादिभ्यो यस्मिन् समूहार्थे पन्प्रत्ययः । स्त्रीवाच्चाप्रत्ययः ॥ तथा कार्यवर्गोपे- 23.11 (10a-6)
युक्तमिति । धर्मवर्गोपि मूत्राणि यानि तद्वत् पठ्यन्ते । तेषूक्तम् ।

तस्य चेत्कामयानस्य ।

इति विस्तरः । तस्य देहिनिः कामयानस्य हृद्ज्ञातस्य यदि काना विषया न
ननुध्यन्ति न संपद्यन्ते शल्यविद्ध इवासीत् ब्रूयते बाध्यत इत्यर्थः । बाधनार्थपरिच्छि-
10 मेननेन ब्रूयते शब्देन ब्रूयते ब्रूयत इति भिन्नव इत्यत्र सूत्रे ब्रूयते शब्दो बाधनार्थ
एव परिच्छिद्यते । शल्यविद्धः कामयानश्च दुःखवेदयित्वादाध्यत इति युक्तम् । ब्रूयं 23.16 (10a-10)
तु कथं बाध्यते । घत घातुः । विपरिणामोत्पादेन विक्रियोत्पादेनेत्यर्थः । तथा
चेत्कर्त्तुं सति शल्यविद्ध इव ब्रूयत इत्यत्रापि यदि विक्रियत इत्यर्थो गृह्यते सुतरा-
नर्थो युज्यते ॥ प्रतिघात इति स्वदेशे परस्योत्पत्तिप्रतिबन्धः ॥ परमाणुब्रूयं तर्हीति 23.17 (10b-1)
15 इव्यपरमाणुब्रूयं न ब्रूयं प्राप्नोति । कस्मात् । अत्रपणात् । निरवयवत्वे सत्यब्रूय-
णादित्यभिप्रायः । पतद्वये ऽप्येतच्चोद्यमुपन्यस्तं । बाधनब्रूयणे प्रतिघातब्रूयणे च
इव्यपरमाणुनिरवयवत्वाच्च शक्यते ब्रूयितुमिति । न चै परमाणुब्रूयमेकं पृथग्भूत- 23.19 (10b-2)
नल्लोति । एकमिति एकणं इव्यपरमाणुसंदर्शनार्थम् । पृथग्भूतसंघातस्थमित्यर्थः ।
तदीदृशास्ति । संघातस्थं नित्यं भवति ।

20 कामे ऽष्टद्व्यको ऽशब्दः ।

इत्यादिवचनात् । संघातस्थं तद्रूप्यत एवेत्यर्थदेतदभीष्टं भवति । तद्रूप्यपरमा- 23.20 (10b-2)
णुब्रूयं संघातस्थं ब्रूयने । बाध्यते प्रतिक्रियते च ॥ अतोतानागतं तर्हीति वि- 24.1 (10b-2)
स्तरः । अतोतानागतमदेशत्वाच्च ब्रूयते । न बाध्यते न प्रतिक्रियते । तदपीति विस्तरः । 24.2 (10b-2)

- 24.2 (10b-3) तदपि वृषितामित्यतोतबाधनप्रतिघातनार्थेन । वृषयिष्यमाणामित्युत्पत्तिधर्मकमना-
गतम् । तेनैवाथर्हदयेन । तदज्ञातीयं चेत्युत्पात्तधर्मकज्ञातीयमनुत्पत्तिधर्मकमनागतम् ।
रन्ध्रनवत् । यदपोहं यदपोन्धिष्यमाणं तदज्ञातीयं च तदपोन्धनम् । तज्ञातीयं पुनरिन्धनं
- 24.4 (10b-4) यद्विन्धनार्थं कल्पितमप्राप्येवाग्निमत्तरा नन्द्यति ॥ अविज्ञप्तिस्तर्हि न वृषं प्राप्नोति ।
कस्मात् । घप्रतिघत्नात् । घप्रतिघत्नेन हि सा न बाध्यते । नापि प्रतिक्रियते । मापि 5
विज्ञप्तिवृषणादिति विस्तरः । विज्ञप्तिरविज्ञप्तिनमुत्वापिका । तस्याः सप्रतिघाया
वृषणादाविज्ञप्तिरपि वृष्यते । यथा ह्यायामुत्वापकस्य वृक्षस्य प्रचलनाच्छाया
- 24.7 (10b-5) प्रचलति तद्वत् ॥ न । अविकारादिति । घनेन प्रतिज्ञादोष उद्भास्यते । परेण स्वेवं
प्रतिज्ञातम् । स्वसमुत्वापकविकारानुविधायिनी अविज्ञप्तिः । समुत्वाप्यत्वाद् । वृक्ष-
यावदिति । सेषे पर्याभ्युपगमविरोधिनो प्रतिज्ञा । अभ्युपगतो हि विज्ञप्तेर्विकारे ऽप्य- 10
विज्ञप्तेरविकारः । तथा कृत्वा भङ्क्ता कपोतं कुर्वतः कायविज्ञप्तिर्विक्रियत इत्यभ्यु-
- 24.7 (10b-6) पग्न्यते । न तद्विज्ञप्तिः । तस्मादसाधनमेतत् । विज्ञप्तिनिवृत्तौ चाविज्ञप्तिनिवृत्तिः
स्यादित्यनेन धर्मविशेषविपर्ययो ऽप्यस्याः प्रतिज्ञाया उद्भास्यते । यदि ह्याया वृक्षधर्म
इष्यते । वृक्षनिवृत्तौ ह्यायानिवृत्तिर्दृष्टेति तद्वत्स्यात् ॥ घत्र कश्चिद् । न अविकारादिति
न सम्यगेतदुक्तमिति ह्यपयति । विक्रियत एवाविज्ञप्तिर्विज्ञप्तिविकारे सति । मृडम- 15
ध्याधिमात्रत्वे हि विज्ञप्तेर्मृडमध्याधिमात्रता भवत्यविज्ञप्तेरिति । तदेतदयुक्तम् । कस्मात् ।
उत्पत्तिरेवाविज्ञप्तेरेवं भवति मृडमध्याधिमात्रा वा । न तु विकारः । उत्पन्नस्य हि
- 24.9 (10b-6) धर्मस्य पुनरन्यथोत्पादनं विकारः । तच्च वृषणमभिप्रेतम् ॥ आश्रयभूतवृषणादित्यपर
इति वृद्धाचार्यवसुबन्धुः । भूतयकृणामप्यभूतप्रदर्शनार्थम् । घतद्येतरः प्रसज्यति । एवं
तर्हि चतुर्विज्ञानादोनामपीति विस्तरः । चतुराग्याश्रयवृषणात्तद्विज्ञानानामपि 20
- 24.12 (10b-8) वृषत्वप्रसङ्गः ॥ त्रिषमो ऽयमुपन्यास इति । वृद्धाचार्यवसुबन्धुदेशोऽयः कश्चित्परिक्रुरति ।
अविज्ञप्तिर्हीति विस्तरः । ह्याया वृक्षमुपल्लिष्टाश्रित्य वर्तते । प्रभापि मणिं तथैव ।
उत्पत्तिनिमित्तमात्रं तानि तेषामिति नोपल्लिष्टानिति भावः । तमितरः प्रत्याह ।
- 24.19(10b-10) इदं तावद्वैभाषिकीयमिति विस्तरः । नेतद्वैभाषिकमतम् । वैभाषिकमतं तु ह्यायावर्णा-

यन्माणुः स्वभूतवतुष्कमाश्रित्य वर्तते ' न वृत्तम् । तथा प्रभावरूपपरमाणुः स्वभूत-
 वतुष्कमाश्रित्य वर्तते ' न मणिं । पृथग्द्रव्यत्वादिति । एवमनाश्रयकारणत्वान्मणिवृत्तयो-
 नं मकभूताविज्ञप्तिवदुपास्ये क्वाप्यप्रभे इत्यसामान्यं दृष्टान्तदर्शान्तिकयोः । सत्यपि 25.1 (11a-2)
 च तदाश्रितत्व इति विस्तरः । अथापि पारंपर्येण तदाश्रितत्वमभ्युपगम्यते ' क्वाप्य
 5 स्वभूताश्रिता तानि तु भूतानि वृत्तमाश्रितानि ' प्रभापि स्वभूतांश्रिता तानि च
 भूतानि मणिमाश्रितानि ' तदनुविधायित्वात् । तथाप्यसामान्यं ' निरुद्धेऽप्यव्यतिशया-
 श्रयेषु नक्ताभूतेषु तस्या अनिरुद्धाभ्युपगमादिति ।

तणाद्द्रव्यविज्ञप्तिः कामाप्तातीतभूतज्ञा ।

इति सिद्धात्तात् । तस्मान्न भवत्येय परिहार इति ' य उक्तो भूद ' अविज्ञप्तिर्हि क्वयेव
 10 वृत्तमिति चिस्त्रेण । अन्ये पुनरत्र परिहारमाहुर्द्वित्यमेवाचार्यः ' तन्मतं सनर्थय- 25.5 (11a-4)
 त्वारु । आश्रयो भेदं गत इति द्विविध इत्यर्थः । काश्चिद्रूप्यते चक्षुरादिः सप्रति-
 षत्तात् ' काश्चिन्न रूप्यते मनो विपर्ययात् । तस्मादसमानप्रसङ्ग इति । चक्षुर्विज्ञाना-
 दीनानप्याश्रयभूतद्रव्यणारूपत्वाप्रसङ्ग इति ॥ रूपणारूपमित्याश्रयद्रव्यणादित्यर्थः । अत्र 25.9 (11a-6)
 चेदयस्ति । विज्ञाप्तसंभूताया अविज्ञप्तेरेवंपरिहारेण रूपत्वं भवद्वेत् । समाधिसंभूतायास्तु
 15 क्व रूपत्वमिति । तज्जातीयत्वात्तदपि रूपम् । किं पुनस्तज्जातीयत्वं । मकभूतान्युपा-
 श्रयेति भावः । तेषामुपादायद्रव्यजननादिहेतुभूतत्वादिति ॥ १३ ॥

इन्द्रियार्थास्त एवेति । भगवतो विनेषश्चास्तिन्नो देशनाः । स्कन्धापतनधातुदेश- 25.15 (11a-7)
 नाः । तासु च ये स्कन्धेषु देशिता धर्मास्त एवापतनधातुषु देशिताः । असंस्कृतास्त्वत्र
 केवलमतिरिक्ताः । सर्वशाभिधर्मः मूत्रव्याख्यानम् । अत इदमुक्तं ' इन्द्रियार्थास्त एवेति
 20 विस्तरेण । लाघविकशायमाचार्यो ' वेदनादिस्कन्धलक्षणमनुक्तैव लाघवेन रूपस्कन्धस्व-
 भावान्धर्मानायतनधातुषु दर्शयति । इन्द्रियाणि च इन्द्रियार्थाश्च इन्द्रियार्थाः । त एवेति
 विशेषणमन्येन्द्रियनिरासार्थमन्यार्थनिरासार्थं च । आयतनव्यवस्थायां तु यथासंख्येन 25.18 (11a-9)
 द्वापतनानि चक्षुरायतनं रूपायतनं यावत्कायायतनं स्पष्टव्यापतनमिति ।
 यावत्कायायतनं त एव दश धानवः । चक्षुरीतू रूपयातुर्वावत्कायायतनः स्प-

- 26.3 (11a-10) द्रव्यधातुरिति ॥ उक्तो द्रूपस्कन्धस्तस्य चायतनधातुव्यवस्थानमिति । न सक-
लस्य द्रूपस्कन्धस्यायतनधातुव्यवस्थानमुक्तं । अविज्ञप्तिद्रूपस्य वक्ष्यमाणत्वात् । कथ-
मिदमुच्यते । उक्तमिति । बाहुलिको निर्देशः । बाहुल्येन द्रूपस्कन्धस्यायतनधातुव्य-
वस्थानमुक्तमित्यर्थः । कतिपयमुद्गुलिकासंभवे ऽपि मायराशिष्यपदेशवत् ॥ त्रिविधो-
ऽनुभव इति । अनुभूतिरनुभव उपभोगः । कस्य । चित्तस्य पुद्गलस्य वा । स च त्रिविधः । 5
सुखो दुःखो ऽदुःखासुखश्च । वस्तुनो ह्लादपरितापतदुभयविनिर्मुक्तस्य द्रूपसामानात्कर-
णस्वभावः । अनुभूयते वानेन विषय इत्यनुभवः । अनुभवतीति चानुभवः । कायचित्तोप-
चयापचयतदुभयविनिर्मुक्तावस्थाप्रवृत्तश्चेतसिक्विशेषस्पर्शानुभव इत्यपरे । अनुर्लतनो
26.9 (11b-6) स्पर्शचिह्नः । स्पर्शनिमित्तो ऽनुभव इत्यर्थः । स वेदनास्कन्धः ॥ निमित्तोद्भूतत्वात्मिके-
ति । निमित्तं वस्तुनो ऽवस्थाविशेषो नीलवादि । तस्योद्भूतं परिच्छेदः । तदात्मिका 10
26.12 (11b-6) तत्स्वभावा । दुःखादोत्यादिशब्देन लोकितादीनां ग्रहणम् । असौ संज्ञास्कन्धः ॥ यदि
परिच्छेदात्मिका संज्ञा । तत्संप्रयोगे निमित्तमुद्भूतीति पञ्चापि विज्ञानकाया विकल्पकाः
स्युः । न स्युः । न हि पञ्चविज्ञानसंप्रयोगिणी संज्ञा पट्वी । मनोविज्ञानकायसंप्रयोगिणी
तु पट्वीति तेदेव विकल्पकमुक्तम् । पट् संज्ञाकाया वेदनावदिति । यथा चतुःसंस्पर्शज्ञा
वेदनेति विस्तरेणोक्तं तथा चतुःसंस्पर्शज्ञा संज्ञेति विस्तरेण वक्तव्यम् ॥ १४ ॥ 15
27.1 (11b-7) चतुर्गो ऽन्य इति चतुर्भ्यः स्कन्धेभ्यः । स्कन्धाधिकारात् । द्रूपस्कन्धादिभ्यस्त्रिभ्य
उक्तेभ्यो विज्ञानस्कन्धाश्चोदिष्टवक्ष्यमाणकाञ्चतुर्भ्यो ऽन्ये संस्काराः संस्कारस्कन्धः ।
27.3 (11b-9) सूत्रे पट् चेतनाकाया इत्युक्तमिति । संस्कारस्कन्धः कतमः । पट् चेतनाकाया इति । अग्नि-
संस्कारो प्रधाना इति । एवं चैवं च स्यामित्यभिसंस्करणे प्रधानाः । कर्महेतूपपत्तय
इति वचनात् । कृन्दप्राप्त्याद्यस्तु चेतनानुविधायिवातशकारहेतुभावानुविधानतः संस्का- 20
रस्कन्ध एव वेदितव्याः । तेदेवं सति संस्करणे प्रवृत्तो धर्मराशिः संस्कार इत्युक्तं
भवति । अपरे पुनराहुः । संस्कृताभिसंस्करणे चेतनायाः प्राधान्यमुक्तं । अतः सूत्रे
चेतनाग्रहणम् । संप्रयुक्तविप्रयुक्तसंस्कृतधर्मसंघेहेण तु प्राधान्याद्यमेव स्कन्धः संस्का-
27.6 (11b-10) रस्कन्ध उक्तः । संस्कारराशिरिति कृत्वा ॥ संस्कृतमभिसंस्करोतीति भाविन्या संज्ञया-

नागतं स्कन्धपञ्चकं संस्कृतमित्युक्तम् ॥ अन्यथा ह्येति विस्तरः । यदि ययामूत्रनिर्देशं 27.8 (12a-1)
 चेतनेव केवला संस्कारस्कन्ध इष्यते नान्ये । शेषाणां कृदादीनां चेतसिकानां प्राप्त्या-
 दीनां च चित्प्रियुक्तानां न्यक्त्यासंग्रहाद् । वृषादिषु स्कन्धेषु वृषणादिलक्षणाभावे-
 नासंग्रहात् । संस्कारस्कन्धे चैवं सूत्रे यदाहृतग्रहणेनासंग्रहादिति स्कन्धेष्वसंग्रहाद् ।
 १० दुःखमनुद्यमत्यतं न स्यादिति परिज्ञाप्रकाशे न स्याताम् । परिज्ञा दुःखस्य प्रकाशं
 समुद्यस्य । अनभिज्ञाय लौकिकेन मार्गेण । अपरिज्ञाय लोकोत्तरेण । अवयवानभिज्ञाय
 अर्धमार्गेण । अपरिज्ञाय भावनामार्गेण । एवमप्रकाशेत्युक्तानिति सूत्रात्तरं । नाहमेकग्र- 27.13 (12a-3)
 र्नामप्यपरिज्ञायाप्रकाशं दुःखस्यातत्क्रियां वदामीति । दुःखनिरोधं वदामीत्यर्थः ॥
 ननु चाकाशाप्रतिसंख्याननिरोधौ लोकोत्तरेण मार्गेण न परिज्ञयेते अथ च दुःखस्यातत्क्रि-
 १० ष्येते । संज्ञेश्वस्त्वभिसंधिवचनात् । सौत्रात्तिकदर्शनेन च प्रज्ञप्तिसत्त्वाद् । अदोषः । न हि
 तौ संज्ञेश्वस्तु । किमनयोः परिज्ञेत्येन । निरोधमार्गसत्ये अपि तर्हि न संज्ञेश्वस्तु । इति
 न परिज्ञेये स्याताम् । दुःखसमुद्यमस्य संबन्धसद्भावात्तयोः परिज्ञेत्येवं व्यवस्थाप्यते ।
 तत्र हि योगिन एव त्रिचारयति । अस्य सहेतुकस्य दुःखस्य को निरोधः । केन
 चोपायेन स निरोधः प्राप्यत इति निरोधमार्गसत्ये अपि परिज्ञानमिति । न चाकाशा-
 १५ प्रतिसंख्याननिरोधयोर्दुःखेन संबन्ध इति न तौ परिज्ञानमिति । प्रयोगावस्थायां तु लौ-
 किकेन ज्ञानेन तावपि सामान्यद्वयेण सर्वधर्मा अनात्मान इति भावयान्ति ॥ अर्थायतन- 27.17 (12a-4)
 यावाद्या इति । धायतनं च धातुधायतनधातुः । धर्मशास्त्राधायतनधातुश्च धर्मायतन-
 धातुः । तदाख्येयाः । त इमे धर्मायतनधात्वाख्याः । के । वेदनासंज्ञानां संस्कारस्कन्धाः
 सकृद्विज्ञप्त्यसंस्कृतैरिति सकृद्विज्ञप्त्या सकृदसंस्कृतैश्चाकाशादिभिर् । धायतनदेशना-
 २० यां धर्मायतनमिति । धानुदेशनायां च धर्मधातुरिति । सत द्रव्याणीति । धविज्ञप्तिः । 27.18 (12a-5)
 वेदनास्कन्धः । संज्ञास्कन्धः । संस्कारस्कन्धः । आकाशं । प्रतिसंख्याननिरोधः । अपर-
 तिसंख्याननिरोधश्चेति ॥ १५ ॥

विज्ञानं प्रतिविज्ञप्तिरिति । विज्ञानस्कन्धः प्रतिविज्ञप्तिरित्यर्थः । स्कन्धा- 28.5 (12a-6)

धिकारात् । प्रतिबोधात् । विषयं विषयं प्रतीत्यर्थः । उपलब्धिर्वस्तुमात्रप्रकरणम् ।

- 23.7 (12b-1) वेदनादयस्तु चैतन्यविशेषप्रकरणद्वयाः । यद् विज्ञानकाया इति यद् विज्ञानसमू-
 23.11 (12b-3) क्ताः ॥ यद् विज्ञानान्यथ मन इति । यद् विज्ञानधातवो यथासंख्येन । यच्चतुर्विज्ञानं
 स चतुर्विज्ञानधातुः । एवं यात्रमन्मनोविज्ञानं स मनोविज्ञानधातुः । समस्तानि वेदानि
 29.2 (12b-7) यण् मनोधातुरिति वेदितव्यम् ॥ १६ ॥
 29.10 (12b-9) पञ्चामनन्तरातीतं विज्ञानं यद्धि तन्मन इति । पञ्चामिति निर्धारणे पष्ठो । 5
 तेषामेव मध्ये नान्यदित्यर्थः । अनन्तरप्रकरणमन्यविज्ञानव्यवहितनिवृत्त्यर्थम् । यद्धि यस्या-
 नन्तरमन्यविज्ञानाव्यवहितं तत्तस्याश्रयः । व्यवहितं तु न तस्याश्रयः । अन्यस्यामा-
 वाश्रयो यस्य तदव्यवहितम् । अत एवाचित्तिकावस्थायां चिरातीतमपि समापत्तिप्रवेश-
 चित्तं व्युत्पन्नचित्तस्याश्रयो भवति । विज्ञानान्तराव्यवधानात् । अतोतत्प्रकाशं प्रत्यु-
 त्पन्ननिरासार्थम् । मनोविज्ञानं ह्याश्रयि तस्यामवस्थायां प्रत्युत्पन्नम् । अतस्तदतीत- 10
 मित्येते । तदेव चैतदुच्यते । पञ्चाश्रयप्रसिद्धार्थमिति । विज्ञानप्रकाशं वेदनाश्चनन्तरातीत-
 निवृत्त्यर्थम् ॥ यद्धि तन्मन इति ज्ञातिनिर्देशाच्च वीप्साप्रयोगः । वृत्तौ तु इव्यपदार्थाभि-
 29.11 (12b-10) धितस्या वीप्साप्रयोगः । यद्यत्समनन्तरानिरुद्धं विज्ञानं तत्तन्मनोधातुरिति । तद्यथा
 न एवेति विस्तरः । तद्यथा स एव पुत्रो ऽन्यस्य पित्राढ्यां लभते । तदेव फलमन्य-
 स्य बीजाढ्याम् । तथेकापि स एव चतुरादिविज्ञानधातुरन्यस्याश्रय इति मनोधाताढ्यां 15
 29.15 (13a-2) लभते ॥ सप्तदश धातवो भवन्ति द्वादश वेति । य एव यद्विज्ञानधातवः स एव
 मनोधातुः । य एव च मनोधातुस्त एव च यद् विज्ञानधातव इतीतिरन्तरात्तर्भावः । यदि
 यद् विज्ञानधातवो गृह्येरन् नार्थो मनोधातुनेति सप्तदश धातवो भवन्ति । यदि मनो-
 29.17 (13a-4) धातुर्गृह्येत नार्थः यद्विज्ञानधातुभिरिति द्वादश धातवो भवन्ति । पञ्चाश्रयप्रति-
 ष्ठापितमिति । पञ्चानां विज्ञानधातूनामाश्रयप्रसिद्धिर्न क्रियते । चतुरादिस्वाश्रयसं- 20
 भवात् । मनोविज्ञानाश्रयो नास्तीति तदाश्रयप्रसिद्धिर्न मनोधातुर्व्यवस्थाप्यते । आश्रया-
 दिपट्कव्यवस्थापनेनाष्टादश धातवो भवन्ति । आश्रयपट्कं चतुरादिमनोऽन्तरम् । आश्रय-
 पट्कं चतुर्विज्ञानादिमनोविज्ञानान्तम् । अलम्बनपट्कं द्रवादिधर्मात्तमिति । योगाचारदर्श-
 नेन तु यद्विज्ञानव्यतिरिक्तो ऽप्यस्ति मनोधातुः । ताम्रपर्णीया अपि कुर्यादवस्तु मनोवि-

- ज्ञानधातोराश्रयं कल्पयति । तच्चाद्वयधातावपि विद्यत इति वर्णयति । आद्वयधाता-
 चापि हि तेषां रूपमभिप्रेतम् । आद्वय इति च ईषदर्थे आङ् । आपिङ्गलवादिति ॥
 चरुनं चिनमिति निरूपधिशेषनिर्वाणकाले । न मनो भविष्यतीति । न मनोधातुर्भवि- 30.5 (13a-7)
 व्यतीत्यर्थः ॥ न हि तदस्तीति नोत्पद्यत इत्यर्थः ॥ न । तस्यापि मनोभावेनेति वि-
 5 स्तरः । नैतदेवम् । कस्मात् । तस्यापि चरुमचितस्य मनोभावेनाश्रयत्वेनावस्थितत्वात् ।
 अन्यकारणवैकल्यादिति पौनर्भविककर्मक्लेशकारणवैकल्यात् । नोत्तरविज्ञानमभू- 30.8 (13a-8)
 तिरिति । न पुनर्भवप्रतिसंधिविज्ञानमित्यभिप्रायः ॥ इदमिह विचार्यते । उक्तमेतद् । आश्र-
 याश्रितालम्बनषट्कव्यवस्थानादष्टादश धातवो भवतीति । आश्रितषट्कं तावद्व्यवस्था-
 प्यते । चतुर्विज्ञानधातुर्पावन्मनोविज्ञानधातुरिति । किमस्याश्रितषट्कस्य यथासंख्यमा-
 10 श्रयषट्कं व्यवस्थाप्यते । चतुर्विज्ञानधातोराश्रयश्चतुर्धातुर्पावन्मनोविज्ञानधातोर्मनोधातु-
 राश्रय इति । शोमित्याह । यदा तर्हि चतुस्तत्सभागं भवति तत्कस्याश्रयः । न कस्य-
 चित् । कथं तर्हिर्दुमुक्तं । चतुर्विज्ञानधातोश्चतुर्धातुराश्रय इत्यादि । आश्रय एव चतुर ।
 यस्तु किंचिदनाश्रयस्तत्सभागं चतुस्तदपि तज्ज्ञातोपवाच्चतुर्धातुत्वेन व्यवस्थाप्यत एव ।
 एवं यावत्कायधातुर्वक्तव्यः ॥ मनोधातुरपि किं मनोविज्ञानधातोरेवाश्रयः । नेत्याह ।
 15 चतुर्विज्ञानधातादोनामपि हि स आश्रय इष्यते । तथा हि वदयति ।

चरुमस्याश्रयो ऽतीतः पञ्चानां सकृदश्रयैः ।

इति । किं तर्हिर्दुमुक्तम् ।

पञ्चाश्रयप्रतिषेधार्थं धातवो ऽष्टादश स्मृताः ।

- इति । न । अन्येषामाश्रयः स इति क्त्वा पञ्चाश्रयप्रतिषेधो भवति । पञ्चस्याप्ययमाश्रयो
 20 भवति संभवतः ॥ आलम्बनषट्कमपि । चतुर्विज्ञानधातोरालम्बनं रूपधातुर्पावन्मनोवि-
 ज्ञानधातोर्धर्मधातुरालम्बनमिति । तदिदं विचार्यते । किं यदा चतुर्विज्ञानधातोर्पावत्त
 रूपालम्बनं स रूपधातुर । एवं यावत्कायविज्ञानधातोर्पावत्ति स्प्रष्टव्यालम्बनं
 न स्प्रष्टव्यधातुर । एवं यावन्मनोविज्ञानधातोर्पावत्तो धर्मा आलम्बनं ते सर्वे ऽपि धर्मधा-
 तुरिति । अत्र स्वविर याह । सर्वधर्मस्वभावो धर्मधातुः । अष्टादशधातुस्वभाव इत्यर्थः ।

कथमस्याध्यात्मिकबाह्यधातुव्यवस्था सिध्यति । चतुरादयो हि द्वादशाध्यात्मिका
 इष्यन्ते । यद् बाह्या इति । यदि हि ते ऽपि धर्मधातावत्तर्भाव्येर्सांकर्यं प्राप्नोति । स्थ-
 विर धाक् । पार्यायिकमेषामाध्यात्मिकबाह्यत्वम् । विज्ञानानामाश्रयस्ते चतुरादय
 इत्याध्यात्मिकाः । मनोविज्ञानविषयत्वात् बाह्या इति । तदेवं नेच्छति वैभाषिकाः ।
 सूत्रविरोधात् । एवं हि सूत्र उक्तं ' धर्मो भित्तो वाक्यमायतनमेकदशभिरायतनैर- 5
 संगृहीतमनिर्देशनमप्रतिधमिति । तस्मात्सप्तद्रव्यको धर्मधातुरेष्टव्यः ' धविज्ञप्तिवे-
 दनासंज्ञासंस्कारस्कन्धाकाशप्रतिसंख्याननिरोधाप्रतिसंख्याननिरोधस्वभावत्वात् । अपरिपू-
 र्णस्तर्हि मनोविज्ञानधातोरात्मन्वननिर्देशः । न च चतुर्विज्ञानादीनामपरिपूर्णा आल-
 म्बननिर्देश इष्यते । अस्त्वेतदेवम् । किं तु चतुरादीनां पञ्चामाश्रयत्वेन निर्देशाच्च ' चतु-
 र्विज्ञानादीनां चाश्रितत्वेन निर्देशाद् ' द्वपादीनां च पञ्चानां पञ्चविज्ञानकायालम्बनत्वेन 10
 निर्देशाद् ' न तेषां मनोविज्ञानविषयत्वे ऽपि धर्मधातौ प्रतेप इति वर्णयति ॥ १७ ॥

30.17 (13b-1)

समासस्तु ज्ञातव्यमवसंयक् इति । घायतनादिभिरपि सर्वसंयक्ते ' न तु समा-
 सतः ' किं तर्हि विस्तरतः । अयं तु देशनात्रयान्निष्कष्य समासत उक्तः । द्वपस्कन्धेन
 द्वपस्कन्धः संगृहीतो ' दश चेन्द्रियाद्यस्वभावान्यायतनानि धातवश्च ' धर्मायतनधातेकदेश-
 याविज्ञप्तिः । मनघायतनेन विज्ञानस्कन्धः ' तदेव च मनघायतनं ' सप्त चित्तधातवश्च संगृ- 15
 हीताः । धर्मधातुना वेदनासंज्ञासंस्कारस्कन्धाः संगृहीता धर्मायतनं धर्मधातुश्च । धविज्ञ-

31.6 (13b-6)

तिरिक् ढिः संगृहीता ॥ तद्यथा चतुरिन्द्रियमिति । चतुरिन्द्रियं वेदनादिस्कन्धयो-
 त्राघायतनधातुनिरोधसत्यमार्गसत्यस्वभावेन विपुक्तम् । अत एवैतदुक्तं ' चतुरिन्द्रियं
 द्वपस्कन्धेन चतुरायतनधातुभ्यां दुःखममुदयसत्याभ्यां च संगृहीतं तत्स्वभा-
 वत्वाद् ' नान्यैः स्कन्धादिभिस्तद्भाववियुक्तात्वादिति । मरुतात्रात्पकं संगृहीतम् । 20
 न तु मरुदल्पकेन । कथमिति । द्वपस्कन्धो मरुत्सर्वद्वपसंघात्कृत्वात् ' चतुरिन्द्रियमल्पकं
 द्वपस्कन्धैकदेशवान् । द्वपस्कन्धेन चतुरिन्द्रियं संगृहीतं न तु चतुरिन्द्रियेण द्वपस्कन्धः '
 चतुरिन्द्रियव्यतिरिक्तद्वपस्कन्धसद्भावात् । तद्यथा कृस्तिपदेन पत्तिपदं संगृहीतं ' न तु
 पत्तिपदेन कृस्तिपदं संगृहीतं ' तद्वत् । समेन तु सममन्योन्यं संगृहीतम् । तद्यथा चतु-

रिन्द्रियं चतुरायतनेन । चतुरायतनमपि चतुरिन्द्रियेणोत्पत्त्यमभिधर्मनयो वेदितव्यः । यथा 31.10 (13b-8)
 न्यग्रवस्तुभिः पार्यदामिति । चत्वारि न्यग्रवस्तूनि । शनं प्रियवादितार्थचर्या समा-
 नार्थता च । चतस्रः पार्यदः । भिनुभिनुण्युपासकोगसिकाः । तैस्तासां संप्रहः । स तु
 कादाचित्कः । कदाचिद्वयः कादाचित्कः । कदाचिदासां दोषते प्रियं चोच्यते । न च संप्रह
 5 इति । मांकेतिकः साव्यवहारिकः । स्वभावसंप्रहस्तु पारमार्थिक इत्युक्तः ॥ १८ ॥ 31.12 (13b-10)

ज्ञातिगोचरविज्ञानसामान्यादेकधातुता ।

32.1 (13b-10)

द्वित्वे ऽपि चतुरादीनां शोभार्थं तु द्वयोद्वयः ॥

इति । यथादेतदुक्तं भवति । ज्ञात्यादिभेदाद्यथासंभवं धातुभेदव्यवस्थानं । न त्वधिष्ठा-
 नेदादिति । तत्र चतुर्धात्वादीमानन्योन्यं ज्ञातिगोचरविज्ञानभेदो भवति । द्व्यधात्वादीनां
 10 ज्ञातिविज्ञानभेदः । विज्ञानधातूनां ज्ञातिगोचरभेदः । मनोविज्ञानस्यापि किं धर्मधानुरसा-
 धारणो गोचरः । एवं श्रोत्रप्राणायोरपि योज्यमिति । ज्ञातिसामान्यमुभयोः श्रोत्रस्वभा- 32.6 (14a-3)
 वत्वात् । गोचरसामान्यमुभयोः शब्दविषयत्वात् । विज्ञानसामान्यमुभयोरैकश्रोत्रविज्ञाना-
 मयत्वात् । तस्मादेक एव श्रोत्रधातुः । एवं प्राणस्यापि योज्यम् ॥ कार्यान्तराभावात्तर्हि
 इयानुत्पत्तिप्रसङ्गः स्यादित्यत आह । शोभार्थं तु द्वयोद्वय इति । एकचतुःश्रोत्राधि- 32.7 (14a-5)
 15 ष्ठनैकनासिकाविलसंभवान्मर्कटद्वयं स्यादित्येकस्य चतुःश्रोत्राधिष्ठानस्य एकस्य च
 नासिकाविलस्य संभवान्मर्कटद्वयं स्यात् । ननु चोष्ट्रमात्रांशैर्लूकप्रभृतीनां चतुरादिद्वयोद्वये
 ऽपि न भवत्याश्रयशोभा । ज्ञात्यन्तरापेक्षया न तेषामाश्रयशोभा । स्वज्ञात्यपेक्षया तु यस्य
 चतुरादिद्वयमस्ति तस्य तस्यां स्वज्ञातावाश्रयशोभा । यस्य नास्ति तस्य वैद्वयमिति ।
 यद्व्यमेतत् ॥ आचार्यसंघभट्टस्वस्य सूत्रस्यार्थं विवक्षे । शोभार्थमित्याधिपत्यार्थमित्यर्थः ।
 20 आधिपत्यसंपन्नो हि लोके शोभत इत्यपदिश्यते । येषां चेन्द्रियाणाममून्यधिष्ठानानि वि-
 कलानि तेषां परिशुद्धदर्शनश्चणप्राणाद्याधिपत्यं न स्यात् । न हि यथा द्वाभ्यां चतुर्थ्यां
 परिशुद्धं दर्शनं भवति तथैकेन । एवमितरयोरपि योज्यम् । एवं चैयामिन्द्रियत्वं कृतेत
 नद्वमेतदुक्तं स्यादिति । स्फुटोपलब्ध्यर्थमित्यर्थः । इहापि शक्यमेवं वक्तुं । एकमेव परि-
 स्फुटोपलब्ध्याश्रयभूतं विस्तीर्णी कर्मणोत्पाद्यता । किमाश्रयविच्छेदेनेति । विभाषायां तु

लिखितमेतत्पतद्वयम् । शोभार्थं द्वयोद्वय इत्येको व्यञ्ज्यर्थमित्यपर इत्यलं प्रसङ्गेन ॥ ननु च कर्मवशादिन्द्रियद्वयोत्पत्तिः । किमन्येदेवोच्यते । शोभार्थं व्यञ्ज्यर्थं चेति । कर्मवशादेवात्रेन्द्रियद्वयोद्वय उक्तः । यत्रमिति । एवंविभक्ताययत्राभ्येणानादिकालाभ्यस्तः शोभाभिमानः सन्नानां प्रवर्तते । यतस्तदभिलाषपूर्वकेण स्फुटोपलब्ध्यभिलाषपूर्वकेण च कर्मणा तदिन्द्रियद्वयमभिनिर्वर्त्यमानं शोभार्थं व्यञ्ज्यर्थं चोद्वयतीत्युच्यते ॥ १९ ॥

5

32.17 (14b-2)

राश्यायद्धारगोत्रार्थाः स्कन्धायतनधातव इति । यथाक्रमं राशिरायद्धारं गोत्रं चार्था एषां त इने राश्यायद्धारगोत्रार्थाः । के । स्कन्धायतनधातुशब्दाः । यत्रया रा-

32.18 (14b-3)

श्यायद्धारगोत्रशब्दानामर्थाः के । स्कन्धायतनधातवः । मूत्रे वचनात् । मूत्रे राश्यर्थः स्कन्धार्थ इति राशेर्पो ज्वः स स्कन्धस्यार्थः । तं मूत्रेण दर्शयति । यत्किंचिद्रूपनतो-

33.6 (14b-6)

तानागतप्रत्युत्पन्नमिति विस्तरः । ऐक्यमित्येकधैवेक्यम् ॥ अनित्यतानिरुद्ध- 10
मित्यनित्यतया संस्कृतलक्षणो निरुद्धमित्यर्थः । अनित्यताप्रकृणमन्यनिरोधनिरा-
साधम् । पञ्चविधो हि निरोधः । लक्षणनिरोधः समापत्तिनिरोध उपपत्तिनिरोधः प्रति-
संख्यानिरोधो ऽप्रतिसंख्यानिरोधश्च । तद्यन्वतीतं द्वयं निरुद्धमित्येवं ब्रूयाद् । अविशे-
षितत्वात्समापत्तिनिरोधादीनामपि प्रसङ्गः स्यात् । न च तैरतीतार्थतेष्यते । समापत्ति-
निरोधो ह्यनागतानामेव चित्तचित्तानाम् । उपपत्तिनिरोधो ऽप्येषामेव । प्रतिसंख्यानिरोधः 15
सामान्याणामेव । अप्रतिसंख्यानिरोधो ह्यनुत्पत्तिधर्माणामेवानागतानाम् । तस्मान्नलक्षण-
निरोधप्रकृणार्थमिदमनित्यताप्रकृणम् । अनागतमनुत्पन्नमिति प्रत्युत्पन्नतामसंप्राप्तम् ।

33.7 (14b-7)

प्रत्युत्पन्नमुत्पन्नानिरुद्धमित्युत्पन्नप्रकृणमनागतविशेषणार्थं । अनिरुद्धप्रकृणमतीत-
विशेषणार्थम् । अनागतं यद्यप्यनिरुद्धं न तूत्पन्नम् । अतीतमपि यद्यप्युत्पन्नं न त्वनिरुद्ध-

33.8 (14b-7)

मिति ॥ आध्यात्मिकं स्वासांतानिकमिति चतुरादिकं द्वपादिकं च । बाह्यमन्य- 20
दिति तदेव पारसांतानिकमसत्त्वसंख्यातं च । आयतनतो वेति । आध्यात्मिकं चतुरा-
दिपञ्चकं स्वपरसंततिपतितम् । षाड्शाध्यात्मिका इति वचनात् । बाह्यमन्यद् द्वपादिकं
विषयपञ्चकं स्वपरसंततिपतितं । असत्त्वसंख्यातं चाविज्ञप्तिश्च । बाह्यायतनस्वभाव-

33.9 (14b-8)

मिति कृत्वा ॥ औदार्यकं सप्रतिवमिति । परमाणुमंचयस्वभावम् । सूक्ष्मप्रतिवम् ।

- अविज्ञप्तिरूपम् । आपेक्षिकं वेति । अपेक्षया वा घौदारिकं सूक्ष्मं च भवति । तद्यथा 33.10 (14b-8)
 लिङ्गामपेक्ष्यौदारिको यूक्ता । यूकामपेक्ष्य सूक्ष्मा लिङ्गेति । तदेवं मति सप्रतिधमेवौ-
 दारिकं च सूक्ष्मं भवति । यप्रतिधं तु सूक्ष्ममेवासंचितत्वात् । आपेक्षिकत्वादसिद्धमि-
 ति । सैव सूक्ष्मा लिङ्गा वाताप्यनरजो ज्येष्ठ्यौदारिको । सैव घौदारिको यूकामपेक्ष्य
 5 नूत्मेत्यव्यवसायतमौदारिकसूक्ष्मत्वं । पारादारवन् । कथं हि नामौदारिकं सूक्ष्मं भवति
 सूक्ष्मं घौदारिकमिति । न 'अपेक्षाभेदादिति । अपेक्षया भेदो ज्येष्ठभेदः । तस्मात्तसिद्धम् । 33.11 (14b-9)
 यदेवापेक्ष्यौदारिकं न ज्ञातु तदपेक्ष्य सूक्ष्मम् । न कदाचित्देवापेक्ष्यमित्यर्थः ।
 पितृपुत्रवदिति । तद्यथा देवदत्तस्य पुत्रो यज्ञदत्तः । यज्ञदत्तस्य पुत्रो विष्णुमित्रः । स 33.12(14b-10)
 यज्ञदत्तो विष्णुमित्रमपेक्ष्य पिता देवदत्तमपेक्ष्य पुत्रः । न चापेक्षिकत्वादस्य पितृपुत्रभावो
 10 न सिद्ध्यति । अपेक्षाभेदात् । न हि स यज्ञदत्तस्तमेव विष्णुमित्रमपेक्ष्य पुत्रो नापि तमेव
 देवदत्तमपेक्ष्य पितेति । तद्वत् ॥ क्लीनं लिङ्गं । सदिस्त्यक्तमिति कृत्वा । प्रणीतम्- 33.14(14b-10)
 लिङ्गं क्लेशाह्वयितत्वात् । हर्मतोतानागतं संतानप्रद्युतत्वात् । तदसंप्राप्तत्वाच्च ।
 अन्तिकं प्रत्युत्पन्नं संतानसंनिहितत्वात् ॥ एवं यावद्विज्ञानमिति । या काचिद्वेदना 33.16 (15a-1)
 अतोतानगतप्रत्युत्पन्ना घाध्यात्मिका वा बाह्या वा घौदारिकी वा सूक्ष्मा वा या वा
 15 द्वेरे या वा घत्तिके तां सर्वमैकध्यमभिसंतिप्य वेदनास्कन्ध इति संबन्धो गच्छति । एवं
 यावद्विज्ञानं वक्तव्यं । यावत्सर्वमैकध्यमभिसंतिप्य विज्ञानस्कन्ध इति संबन्धो गच्छती-
 ति । अतोतादित्वमेषा वेदनादीनां यथा द्वयस्य । अयं तु विशेषो वेदनादीनां ' औ- 33.16 (15a-2)
 दारिकं पञ्चेन्द्रियाग्रयं वेदनादिचतुष्कम् । अमूर्तत्वात्स्वगतमौदारिकत्वं नास्ति । नूत्नं
 नाननम् । घाध्यास्याप्यमूर्तत्वात् । भूमितो वेत्यौदारिकं सूक्ष्मं च वेदनादिकम् । घौद-
 20 रिको कामावचरो वेदना । सूक्ष्मा प्रथमध्यानभूमिका । घौदारिकी प्रथमध्यानभूमिका ।
 नूक्ष्मा द्वितीयध्यानभूमिका । एवं यावदौदारिकी याकिंचन्यापतनभूमिका । सूक्ष्मा भवाग्र-
 भूमिकेति । यथा वेदना एवं यावद्विज्ञानं वक्तव्यम् ॥ भदत्त इति स्थविरः कश्चित्सौत्रा- 33.18 (15a-3)
 त्तिकः । तन्नामा वा । भगवद्विशेषत्वात् । स्थविरधर्मत्रातो ऽसाविति । अत्र वयं ब्रूमः ।
 यदि धर्मत्रातो ऽतोतानागतास्तत्त्ववादी स इति न सौत्रात्तिकः । न दार्ष्टान्तिक इत्यर्थः ।

तथा हि चक्षति । भावान्यथात्वं भदत्तधर्मत्रातः । न किलाह । धर्मस्याधनु प्रयत्नमानस्य भावान्यथात्वं भवति । न इव्यस्यान्यथात्वमिति । सौत्रास्तिकदर्शनावलम्बे चापं भदत्तः । विभाषायां लिखितः । भदत्त घाक्तेत्येवमादि । भदत्तधर्मत्रातो ऽपि स्वनामैव विभाषायां लिखितः । भदत्तधर्मत्रात घाक्तेत्येवमादि । तेन लक्ष्यते भदत्तधर्मत्रातादन्यो ऽयं सौत्रास्तिकः

33.19 (15a-8) कश्चित्स्थविरो भित्तिरिति । पञ्चेन्द्रियधाकामिति ब्रूपादिपञ्चकम् । मूक्षमन्यच्च- 5

तुरादिपञ्चकं । घविज्ञप्तिश्च ॥ मनापमिति । मन आप्रोतोति मनघापं मनोज्ञमित्यर्थः । पुनःसंधिकरणं चात्र द्रष्टव्यम् । पूर्वत्रासिद्धमिति ईषद्वयं नञ्परिग्रहात्किञ्चित्सिद्धमि-

33.20 (15a-4) त्येकसवर्णदीर्घत्वम् ॥ ह्रस्मदृश्यदेशमिति । आधारेदेशमाश्रयाधारेदेशं चाधिकृत्य । इदं शक्यो दृश्यः । दृश्यो देशो ऽस्येति दृश्यदेशं दृशमाधारेदेशं दृश्याश्रयाधारेदेशं वा । तस्यवा कुण्डे बद्धम् । चतुरादि वा तदस्तिक्मम् । यदृश्यदेशं तु तद्विपरीतं ह्रस्मम् । ह्रस्मदृश्यामिति 10 नोक्तम् । यासन्नमपि हि किञ्चिदस्तिभूम्भत्वात् दृश्यते । न च तदूरमिष्यते दृश्यदेशत्वात् । किमर्थं पुनरेवं भदत्तेन व्याख्यायते । अतोतादीनां व्यशब्देनाभिहितत्वात् । घन्य-

34.3 (15a-6) घा हि पुनरुक्तदोषः स्यात् ॥ ह्रस्वस्तिकत्वं तु तेषामाश्रयवशादिति । तेषां वेदनादी-
नां । अमूर्त्तेनादेशस्त्वत्वात् । तस्मादेवं वक्तव्यं । हरे इदृश्यमानाश्रया वेदनादयः । अस्तिके
इदृश्यमानाश्रया इति ॥ औदारिकमूक्षत्वं पूर्ववादित्यौदारिकं पञ्चेन्द्रियाश्रयम् । मूक्षं 15

34.6 (15a-6) मानसमिति ॥ चित्तचैतानामायमुत्पत्तिं तन्वन्तीत्यायतनानि । इयं प्रतीत्य विज्ञा-

34.10 (15a-9) नस्योत्पत्तिरिति सर्वायतनत्वमिद्धिः ॥ एकस्मिन्नाश्रये संताने वेति । आश्रये समुदाय-

34.13 (15b-1) लक्षणो शरीरे । संताने वा चित्तादीनां प्रवाहलक्षणे ॥ स्वस्या ज्ञातेः किं । आकारा इति प्रकृतम् । सभागहेतुत्वात् । पूर्वोत्पन्नं चतुः पश्चिमस्य सभागहेतुरित्याकरो धातुः ।

34.14 (15b-1) यतो हि सुवर्णाद्युत्पत्तिस्तेषामाकरः ॥ असंस्कृतं न धातुः स्यात् । न ह्यसंस्कृतमसं- 20
स्कृतस्यान्यस्य वा सभागहेतुः । चित्तचैतानां तर्हीति । किम् । आकारा इति प्रकृतम् ।
इयं प्रतीत्य विज्ञानस्योत्पत्तिरिति सर्वे धातवो विज्ञानस्य सत्प्रयोगस्य प्रत्ययो ज्वल्य-

34.19 (15b-5) मालम्बनमधिपतियेत्याकराः ॥ राशिपुद्गलवदिति । प्रज्ञप्तिमत्तः स्कन्धा राशिश्च-
वाच्यत्वाद् । धान्यराशिश्चत् । पुद्गलवद्वा । स हि प्रज्ञप्तिमत्पुद्गलः । ब्रूपादिप्रज्ञप्तिकारण-

- निरपेक्ष्यागृह्यमाणस्वभावत्वाद् 'धान्यराशिवत् ॥ कार्यभारोद्वहनार्थ इति कार्यमेव भारः 35.3 (15b-6)
- कार्यभारः ' तदुच्यते तेनेत्युद्वहनं ' कार्यभारस्योद्वहनं कार्यभारोद्वहनं ' शरीरप्रदेशः ' स
लोके स्कन्ध इत्युच्यते । अनेनापि कार्यभार उच्यते ' नामद्वयप्रत्ययं षडापतनमित्यादिव-
चनात् । तस्मात्स्कन्ध इव स्कन्ध इत्यौषघारिकशब्दः ॥ प्रच्छेदार्थो वा । घत्रध्यर्थो वेत्यर्थः । 35.3 (15b-8)
- 5 द्वयप्रच्छेदे यावद्विज्ञानप्रच्छेद इति ॥ तदेतदुत्सृजमिति । तदेतदुभयं कार्यभारोद्वहनार्थः 35.6 (15b-9)
- प्रच्छेदार्थश्चेति ! उत्क्रातं सूत्रादुत्सृजम् । सूत्रं कृति विस्तरेण तत्प्रतिपादयति ॥
प्रत्येकमिति विस्तरः । कथमित्याह । सर्वमेतदतोतादिद्वयमेकश एकैकं द्वयस्कन्ध 35.8 (15b-9)
- इति । समुदायेन समुदायिद्रव्यमुक्तं । तेषां न्यतोतादोनां द्वाषाणां स राशिरितिभ्रमः । सूत्रे
ज्येष्ठमेवोक्तं ' पृथिवीधातुः कतमः ' केशा रोमाणीति विस्तरः । एकैकं केशादिद्रव्यं
- 10 पृथिवीधातुरिति विज्ञायते । अयं च परिकारः कार्यभारोद्वहनार्थप्रच्छेदार्थपक्षयोरपि
शक्यते वक्तुम् । न शक्यमेवमिति विस्तरः । ऐक्यमभिसंक्षिप्येति वचनातिरेका- 35.10 (16a-2)
- दैकैकं द्वयस्कन्ध इति न शक्येन विज्ञातुम् । यदि क्षेत्रमर्थो भविष्यत्तत्सर्वं द्वयस्कन्ध
इत्येवावद्व्यत् । नार्थ ऐक्यमभिसंक्षिप्येति वचनेन । तस्माद्वाशिवदेव स्कन्धाः प्रज्ञा- 35.12 (16a-3)
- तिसत्त इति स्थापनापक्षं घाचर्यस्य । द्रव्यसद्रूपप्रतिपत्तिस्तु स्कन्धानिर्देशे तत्समुदा-
- 15 पिवादित्यत्रगतव्यम् ॥ द्वयोऽप्यपीति विस्तरः । द्वयिप्रकरणमप्यपिविशेषणार्थम् । अत्र- 35.13 (16a-3)
- पि किं मनश्चापतनमसंस्तमपि कारणभावं विभर्ति । द्वयोऽप्यपि चतुरादीन्यापतनानि
समुदितान्येव चित्तवैज्ञान्यद्वारा गच्छन्ति । नासमुदितानीति समुदायलक्षणत्वात्स्कन्धव-
त्प्रज्ञासिद्धिस्तु स्युः । संचिताश्चालम्बनां किं पक्षं विज्ञानकाया इति ॥ न ' एकशः 35.15 (16a-4)
- सनग्राणां कारणाभावादिति । नैतदेवम् । कस्मात् । एकशः प्रत्येकं समग्राणां समुदि-
- 20 तानां कारणत्वात् । यस्माद्वहूनामेषां चतुरादिपरमाणूनां परस्परमपेक्षमाणानामेकैकशः
कारणत्वं ' न त्वसंस्तानाम् । तस्यथा दार्वाकर्षणे बहूनामाकर्षणानां प्रत्येकमसामर्थ्यं ।
समुदितानां परस्परमपेक्षमाणानां सामर्थ्यम् । यथा वा केशाः पृथक्पृथक्स्थिता न
समर्थास्तेमिरिकचतुर्विज्ञानकरणे । समुदितास्त्रसंयुक्ता अपि समर्थाः ' तद्वच्चतुरादीन्दि-
यपरमाण्वो द्वयादिविषयपरमाणवश्च चतुरादिविज्ञानोत्पादने प्रत्येकमसमर्थाः ' समुदि-

- 35.16 (16a-5) तास्तु समर्थाः । शक्तिर्किं भावानां तादृश्यवगत्तव्या ॥ विषयसत्कारिवाद्वेति । यदि
बहूनामायद्धारभाव इति समुदायायतनत्वं स्याद् । न द्वयायतनत्वं । इन्द्रियविषयपरमाणूनां
समुदितानामायद्धारभाव इति तत्समुदायायतनत्वं स्याद् । न पृथगायतनत्वं स्यात् । इष्यते
च पृथगायतनत्वं । द्वादशायतनानीति सूत्रात् । साधनं चात्रोपतिष्ठते । ये सत्कारिणो न तेः
सत् समुदायात्मकायतनभूताश्चतुरायतनसमुदायद्रव्यपरमाणवः । चतुर्विज्ञानकारणत्वात् । 5
चतुरायतनत्रयायतनसमुदायद्रव्यपरमाणुवत् । यथा चतुरायतनसमुदायद्रव्यपरमाणव एवं
35.17 (16a-6) यात्रत्कायायतनसमुदायद्रव्यपरमाणवो योष्याः ॥ विभाषायां तूच्यत इति । घनेनापि
प्रज्ञप्तिमत्तः स्कन्धा इति व्याचष्टे । अयं तु विशेषः । घनद्रव्यसतो ऽपि ते तत्रोपचारेण
प्रदर्श्यन्त इति विशेषार्थस्तुशब्दः । स्कन्धप्रज्ञप्तिमपेक्षत इति । स्कन्ध इति प्रज्ञप्तिमपे-
35.19 (16a-7) क्षते । राशिरिति प्रज्ञप्तिमपेक्षत इत्यर्थः । परमाणुरेकस्य धातोरिति दशानां चतुरा- 10
दीनां द्वयिणां धातूनामन्यतमस्य प्रदेशः । एवमायतनानामेषामेवान्यतनस्य । द्वयस्कन्धस्य
च प्रदेशः । कस्मात् । न हि प्रज्ञप्तिमपेक्षितायां प्रदेशप्रवृत्तः शब्दः प्रदेशे व्यवस्थाप्यते ।
35.20 (16a-8) अथ नापेक्षते । किं । स्कन्धप्रज्ञप्तिमित्यधिकृतम् । स तर्हि परमाणुरेको धातुरि-
36.2 (16a-8) ति विस्तरः । स एक एव तेषामायतनधातूनां यो अन्यतम उक्तो द्वयस्कन्धश्च । भवति
हि प्रदेशे ऽपि प्रदेशिवदुपचार इति । प्रदेशे ऽपि परमाणाक्यतमश्चायतनधातु- 15
36.3 (16a-9) द्वयस्कन्धश्चोपचारः । तत्र तस्य वेति वतिः । यथा पटैकदेशे दग्धे पटो दग्ध इति ।
यथा पटशब्दः समुदाये प्रवृत्तः प्रदेशे ऽप्युपचर्यते पटैकदेशे । तद्वत्स्कन्धशब्दो ऽतीतादिवृत्त-
मुदायप्रवृत्तः प्रदेशे ऽपि परमाणावुपचर्यत इति । स्कन्धा एव प्रज्ञप्तिमत्तो नायतनधातव
इति । द्वयादीनां स्कन्धा इति कृत्वा । यदा तु द्वयाण्येव स्कन्धा इति समासस्तदा
द्रव्यसत्तः स्कन्धा इत्यभिप्रायः ॥ इदमिह विचार्यते । किमत्र कार्णां यदिन्द्रियपर- 20
माणूनां विषयपरमाणूनां च विज्ञानोत्पत्तये तुल्ये ऽप्यन्योन्यसापेक्षत्वे न द्वयानामेषां
केवलेन्द्रियपरमाणुत्रयेकायतनत्वं व्यवस्थाप्यते । यस्माच्चतुरिन्द्रयादिपरमाणवः सर्वे
स्वविज्ञानात्पत्ता सधारणानि कारणानि भवन्ति । न तु तथा । विषयपरमाणवः । तथा
हि चतुरिन्द्रियपरमाणवो नीलविषयविज्ञानोत्पत्तावपि कार्णा भवन्ति । पीतादिवि-

- ज्ञानोत्पत्तावपि साधारणानि कारणानि भवन्ति । नीलविषयपरमाणवस्तु स्वविज्ञा-
नोत्पत्तावेव कारणां भवन्ति । न पोतादिविज्ञानोत्पत्ताविति । अतश्चतुरिन्द्रियपरमाणुभि-
स्तद्विषयपरमाणूनामतुल्यवर्तितात् । पृथक्स्थानावस्थितत्वाद् । न चतुर्भूषपरमाणूनामे-
कायतनत्वव्यवस्थानत्वं युज्यते । एवं यावत्कायेन्द्रियस्प्रष्टव्यपरमाणूनामेकायतनत्वव्य-
वस्थानं न युज्यत इति वक्तव्यम् ॥ मोक्षेन्द्रियरुचित्रैत्यादिति समोक्षप्रज्ञाधिमोक्षत्रैधा- 36.6 (16b-1)
दित्यर्थः । त्रयः प्रकारास्त्रैधानिति । त्रिधैव त्रैधमिति स्वार्थे ऽणप्रत्यय इत्येके ।
त्रिधभावत्रैधमिति भावे ऽणप्रत्यय इत्यपरे । मोक्षेन्द्रियरुचीनां त्रैधम् । तस्मादिति ।
पिण्डात्मग्रहणत इति । केचिच्चैतान्पिण्डतो गृह्णीन्ना तानेवात्मना गृह्णीति । पिण्ड- 36.9 (16b-3)
याके मत्यात्मग्राहकप्रवृत्तेः । तेषां स्कन्धदेशना । तस्यां हि वेदनासंज्ञासंस्कारभेदेन
त्रिधा चैता देशिताः । नायमेकः पिण्डः । चैतविशेषा इहेत्यात्मग्राहः प्रतिपन्नितो भवति ।
अथवा पिण्डरूपो ऽयमात्मभावः । स चात्मा वेदयिता संज्ञाता चेतयितेति केचित्सं-
मूहाः । तेषां स्कन्धदेशना । नायमात्मरूपः पिण्डः । चैता इमे वेदनासंज्ञासंस्काराः प्रव-
र्तन्ते इत्यात्मग्राहः प्रतिपन्नितो भवति । केचिद्रूप इवेति । पिण्डात्मग्रहणतः समूहा 36.10 (16b-3)
इत्यधिकृतम् । तेषामायतनदेशना । तस्यां हि रूपं चतुरादिभेदेन बहुधा विभक्तं ।
15 चैतास्त्वेकधैव धर्मायतनत्वेन । चित्तं च मनश्चायतनत्वेनेति । केचिद्रूपचित्तयोरिति ।
समूहाः पिण्डात्मग्रहणत इत्यधिकृतमेव । तेषां धातुदेशना । तस्यां हि रूपं चतुरा-
दिभेदेन बहुधा विभक्तं । चित्तं चतुर्विज्ञानादिधातुभेदेन । न तु चैताः । धर्मधातुत्वेनैव
देशितत्वादिति । तथा रूपचित्तपिण्डग्राहसमोक्षः प्रतिपन्नितो भवति ॥ इन्द्रियाण्यपी- 36.11 (16b-4)
ति विस्तरः । त्रिविधः पुद्गलः । तोदणमध्यमृद्धिन्द्रियत्वात् । अथवा त्रिविधः पुद्गलः ।
20 उद्धृतज्ञो ऽविपश्चित्तज्ञः पदपरम् इति । तत्र तोदणेन्द्रियाणां स्कन्धदेशना । ते हि
तोदणेन्द्रियत्वात्स्कन्धभेदेनैवायतनधातुभेदं प्रतिपत्तुं शक्नुवन्ति । यथोक्तम् । यद्वित्तो न त्वं
न ते धर्मः प्रकृतव्य इति । आज्ञातं भगवन्नित्याह । यथा च । कथमस्य भित्तो संतिष्ठेनो-
क्तार्थमाज्ञानाति । रूपं भदस नाह । स मे धर्मः प्रकृतव्य इति विस्तरः । मध्येन्द्रि-
याणामायतनदेशना । ते हि मध्येन्द्रियत्वान्मध्येनैव नातिविस्तारोर्णायतनप्रभेदेन धा-

- तुप्रभेदं प्रतिपत्तुं शक्नुवन्ति । न तु संनिप्तेन स्कन्धप्रभेदेन । मृद्धिन्द्रियाणां धानुदेशना ।
 36.12 (16b-4) ते हि मृद्धिन्द्रियत्वान्नाविभक्तं स्वबुद्धिसामर्थ्येन प्रतिपत्तुं शक्नुवन्ति ॥ हृचिरपि त्रि-
 विधेति । पूर्वभ्यासयोगादुचैत्रिविध्यम् । यथवा शमयचरितानां संनिप्ता हृचिः । शम-
 यविषयनाचरितानां माध्या हृचिः । विषयनाचरितानां विस्तीर्णा हृचिरिति ॥ २० ॥
 36.16 (16b-5) किं पुनः कारणादिति विस्तरः । ननु च कारणमुक्तम् । पिण्डात्मप्रकृणातश्चेत्- 5
 संमूढानां स्कन्धदेशेनेति । सत्यमुक्तं 'चेतास्तेषां विभक्ता इति । वेदनासंज्ञे एव तु संस्का-
 37.7 (16b-9) रस्कन्धात्पृथक्स्कन्धीकृते । न पुनरन्य इति किमत्र कारणम् ॥ कानाध्यवसानानां
 विस्तरः । कामेषु च दृष्टिषु चाभिष्वङ्गः । तयोर्विवादादमूलयोर्ध्यवसानयोर्वेदनासंज्ञे
 यथाक्रमं प्रधानहेतुरिति । प्रधानप्रकृणादविद्यादयो ऽप्रधानहेतव इत्यर्थत उक्तं भव-
 37.9 (16b-10) ति । वेदनास्वादवशाद्धि कामानभिष्वज्जते गृहिणः । विपरितसंज्ञावशाच्च दृष्टोः । 10
 किं । अभिष्वज्जत इत्यधिकृतम् । यधर्मे धर्मसंज्ञिनो धर्मे चाधर्मसंज्ञिनो ज्ञात्मादिषु
 चात्मसंज्ञिनस्तास्ता दृष्टोः शोलव्रतपरामर्शादीरभिष्वज्जते । के ते । प्रायेण प्रव्रजिताः ।
 37.12 (17a-2) वेदनागृह्णो ह्येति विस्तरः । वेदनासक्तघृतुभिर्विपर्यासैर्विपर्यस्तः संसारे जन्मपरंपरा
 37.14 (17a-2) करोति ॥ क्रमकारणादिति । चत्वारि कारणानि स्कन्धानुक्रमे वदयते ।

यथौदारिकसंज्ञेशभाजनान्यर्थधातुतः ।

15

इति । द्वयं हि सप्रतिधत्वात्सर्वौदारिकं । घट्टपिणां वेदना । प्रचारीदारिकतया । तथा
 हि व्यपदिशति । कस्ते मे वेदना । पादे मे वेदनेति । द्वाभ्यामौदारिकतरा संज्ञा ।
 विज्ञानात्संस्कार इति । अतो यथौदारिकं नत्पूर्वमुक्तमिति प्रथमं कारणम् । यथयाना-
 दिमति संसारे स्त्रोपुरुषा अन्योन्यं द्रुपाभिरामाः । ते च वेदनास्वादगर्भात् । तद्वर्थः संज्ञा-
 विपर्यासात् । तद्विपर्यासः ज्ञेशैः । चित्तं च तत्संज्ञिष्ठमिति यथासंज्ञेशं क्रम इति द्वि- 20
 तीयम् । भाजनान्यर्थेन वा । भाजनभोजनव्यञ्जनपक्वभोक्तृभूता हि द्रुपादयः स्कन्धा इति
 तृतीयम् । धातुतो वा । कामगुणद्वयप्रभावितो हि कामधातुः । वेदनाप्रभावितानि
 ध्यानानि । संज्ञाप्रभावितान्त्रय घातृप्याः । संस्कारमात्रप्रभावितं भवायम् । एता वि-
 ज्ञानस्थितयः । तासु च प्रतिष्ठितं विज्ञानमिति क्षेत्रज्ञाज्ञसंदर्शनार्थः स्कन्धानुक्रम इति

चतुर्थं कारणम् । अत्र एव च क्रमकारणाद् वेदनासंज्ञे पञ्चस्कन्धोक्तने यत एते
घौदारिकनरे संज्ञेशानुक्रमहेतू भोजनव्यञ्जनभूते । तत्प्रभाषितं च धातुद्वयमिति ॥ २१ ॥

न नात्रेदं श्वेवान्तर्गते शक्यते । अथपि गोदिति । इषणादेर्यस्यायोगादसंभ- 38.7 (17a-6)

वात् । इषस्वभावे यावद्विज्ञानस्वभावमिति वा न शक्यमेवेयं पञ्चस्कन्धेष्वन्तर्गते । अतस्त्वा-

5 भाष्यात् । न चापि पञ्चस्कन्धो वक्तुं शक्यते । कुतः । अथपि गोदिति । अतीताद्यर्था- 38.8 (17a-7)

योगादित्यर्थः । ननु च बहुवादसंस्कृतानामसंस्कृतस्कन्धो ज्ञ्यो योदयते । किमतोता-

वर्त्तते । एतच्चायुक्तं । अस्मत्स्कृतानां देशमनिकर्षाभावेनाभिज्ञेयायोगात् ॥ संज्ञेशव- 38.13 (17a-10)

त्तुज्ञापनार्थमिति विस्तरः । न संज्ञेशवस्तु । अनाद्यत्वान् । न व्यवदानवस्तु ।

असंस्कृतत्वान् । व्यवदानहेतुर्हि व्यवदानवस्त्वित्यभिप्रायः । अथवा इषस्कन्ध इत्युक्ते

10 यावद्विज्ञानस्कन्ध इत्युक्ते । संज्ञेशवस्तु व्यवदानवस्तु च इषस्कन्धो यावद्विज्ञानस्कन्ध

इति विज्ञापये । न त्वसंस्कृतस्कन्ध इत्युक्ते संज्ञेशव्यवदानवस्तु विज्ञापये । इति न

संभवति असंस्कृतं स्कन्ध इति ॥ तेषां धात्वायतनेष्वप्येव प्रसङ्ग इति । तेषामेवंवा- 39.1 (17b-2)

दिनाम् । यथा घटोपरमो न घटः । एवं धातूपरमो न धातुः । घायतनोपरमो नायतनमिति

अर्थात्तायतनयोरप्यसंस्कृतं न व्यवस्थापितं स्यात् । सर्वधर्मसंप्रकृत्य धात्वायतनेष्वभिप्रेत

15 इत्युक्तमेतत् ॥ उक्तः स्कन्धानामन्यः प्रकारः । क्रमः पुनरित्यन्यप्रकारवचनपेक्षः 39.3 (17b-2)

पुनश्चोपन्यास इति दर्शयति । सर्वेभ्यो वेदनादिभ्य घौदारिकं

ज्ञं । सनिर्दर्शनसप्रतिषेधादियोगात् । अत्रपिणां वेदनादीनां । निर्धारणे षष्ठो ।

वेदना घौदारिकी । प्रचारौदारिकतया समुदाचारौदारिकतयेत्यर्थः । द्वाभ्यां संस्का-

रविज्ञानाभ्यामौदारिकी संज्ञा । निमित्तपरिच्छेदेन सुज्ञातत्वात् । विज्ञानात्संस्कार

20 घौदारिकः । सुखी स्यां न दुःखी स्यामित्यभिसंस्कारलक्षणत्वात् । विज्ञानं तु सर्वसूक्ष्मं ।

उपलब्धिमात्रलक्षणत्वात् । यधौदारिकं च विज्ञेयानामर्थप्रतिपादनं न्याय्यमित्येवं स्क-

न्धानुक्रमः ॥ ते च वेदनास्वाद्यगर्भात् । ते च स्त्रीपुरुषा वेदनास्वादासंस्कारन्योन्यं 39.11 (17b-8)

इयाभिरामा भवन्ति । तद्वर्त्य इति वेदनागर्धः । संज्ञाविपर्ययादिति नित्यादिकनिमि-

तोद्भूतात् । सुखापि वेदना संस्कारविपर्ययामुद्भूतया दुःखतया दुःखा ॥ भाजनभोजनमिति 39.15 (18a-1)

विस्तरः । इयं भाजनभूतं वेदनाश्रयत्वात् । वेदना भाजनभूता घास्वाद्यत्वात् । संज्ञा व्य-
ञ्जनभूता । वेदना तन्निमित्तोद्भूतौ व्यञ्जयतीति कृत्वा । संज्ञायशेन वा वेदना रोचत
इति कृत्वा व्यञ्जनभूता संज्ञा । चेतना पक्षभूता विपाकवेदनामभिसंस्कृत्योपनयनात् ।

39.17 (18a-3) विज्ञानं भोक्तृभूतं तदनुषङ्गादिति भाजनान्यर्थेन वानुक्रमः ॥ धातुतो वेति विस्तरः ।

कामगुणा एव इषाणि । तैः प्रभावितः प्रकर्षितः कानधातुः । वेदनाप्रभावित- 5
नि ध्यानानि । सौमनस्यमुखेन्द्रियप्रभावितं प्रथमं ध्यानम् । सौमनस्येन्द्रियप्रभावितं
द्वितीयम् । मुखेन्द्रियप्रभावितं तृतीयम् । उपेक्षेन्द्रियपरिशुद्धिप्रभावितं चतुर्थं ध्यानम् ।
संज्ञाप्रभावितान्त्रयं आह्वय्याः । घाकाशसंज्ञाप्रभावितनाकाशानन्त्यायतनम् । विज्ञा-
नसंज्ञाप्रभावितं विज्ञानानन्त्यायतनम् । घाकिंचन्यसंज्ञाप्रभावितनाकिंचन्यायतनम् ।

39.20 (18a-5) संस्कारमात्रप्रभावितं भवाग्रम् । तत्र हि चेतना अगोति कल्पसकृन्नागायुरातिप- 10

40.1 (18a-6) ति ॥ विज्ञानं कस्मात्सर्वेषां पश्चादुक्तमित्यत आह । एता विज्ञानान्ग्रिथतय इति वि-
स्तरः । चतस्रो विज्ञानस्थितयः । इषोपगमा विज्ञानस्थितिः कामधानुः । वेदनोपगमा चत्वारि
ध्यानानि । संज्ञोपगमा त्रयं आह्वय्याः । संस्कारोपगमा भवाग्रम् । तासु चतसृषु विज्ञान-

40.2 (18a-7) स्थितिषु प्रतिष्ठितं विज्ञानं । तदाश्रितत्वात् । सर्वेषां पश्चादुक्तम् । इत्येवं क्षेत्रयो-

40.3 (18a-8) तसंदर्शनार्थः स्कन्धानुक्रम उक्तो भवति । अत एव च पञ्च स्कन्धा नात्प्री- 15

यांसो न भूयांस इति । पञ्चोदारिकादिभिः कारणैर्नात्प्रीयांसो न भूयांस इत्यर्थः ॥ २२ ॥

40.16 (18b-1) पञ्च वर्तमानविषयत्वात्पूर्वमुक्तानोति । यानि वर्तमानविषयाणि तानि परि-
स्फुटविषयाणि । परिस्फुटविषयाणि च मुगमानोति पूर्वमुक्तानि । वर्तमानविषयाणि च
पूर्ववृत्तीनि भवत्येवं च पूर्वमुक्तानि । ननस्त्वनियतविषयमित्याकुलविषयत्वादमुगमं
पश्चाद्वृत्तिं च प्रायेण । कथमित्याह । किंचिद्वर्तमानविषयं किंचिद्यावत्त्यध्यानघ- 20
विषयमिति । पावच्छब्देन किंचिदतोतविषयं किंचिद्नागतविषयं किंचिच्छब्दविषयम् ।
सर्वधर्मा अनात्मान इति यद्वा । किंचिदनष्टविषयमसंस्कृतविषयमित्यर्थः । एवमनिय-
तावषयं मनः । तथा च न तत्सुगममिति पश्चादुक्तम् । मुगमं हि लोके पूर्वमुपदिश्य-

41.1 (18b-5) मानं दृश्यते ॥ भौतिकार्थाच्चितुष्टयमिति । चतुरादिचतुष्टयमुपादायद्वयविषयम् ।

- नस्मात्तत्कार्यात्पूर्वमुक्तम् । कायस्य तन्नियतो विषयः । कदाचिद् भूतानि 'कदा-
चिद् भौतिकं' । यदि ध्यवच्छेदप्रकृतां 'कदाचिदुभयं' 'यद्यव्यवच्छेदप्रकृताम् ॥ शेषं 41.6 (18b-6)
- पुनरितरस्माद्यथायोगं द्वाशुतरवृत्त्या पूर्वमुक्तमिति । शेषं चतुरादि । तदितर-
स्मात्सम्भवतो द्वाशुतरवृत्त्या 'हरवृत्त्या हरतरवृत्त्या द्वाशुतरवृत्त्येति त्रिभञ्च' इयं
३ द्वाद्वाद् 'एकं चैकस्मात्' पुनरेकं चैकस्मादिति योज्यमित्यर्थः । कश्चमित्याह । चतुः-
श्रोत्रं हि हरविषयं 'तत्पूर्वमुक्तं द्वाद्वाद् प्राणविकृताः । तयोरेपि चतुःश्रोत्रयोः
चतुषो हरतरे वृत्तिः । पश्यतो ऽपि हरावदौ तच्छ्रुत्वाश्रवणात् । अतस्त- 41.9 (18b-9)
- त्पूर्वमुक्तमिति वर्तते । तच्चतुः श्रोत्रात्पूर्वमुक्तम् । तयोराश्रुतवृत्तिवादिति । तयो-
प्राणविकृतयोर्प्राणां पूर्वमुक्तं त्रिकृताः । कश्चमित्याह । अप्राप्तस्यैव त्रिकृतां भोज्यस्य 41.12 (19b-1)
- १० गन्धप्रकृणादिति ॥ इमिरु विशार्यते । प्राणविकृते प्राप्तविषयमाह्वयौ । कथं 'भो-
ज्यस्यो गन्धस्तेन प्राणेन गृह्यते' 'न तेनाभोज्यस्यो गृह्यते । वायोस्तु गन्धात्तरमुद्भवति ।
भोज्यावयवेन वा सूत्रेण नृणागतो गन्धो गृह्यते' । निरुद्धकूटस्य गन्धाप्रकृणात् । न
तर्हिर्दं वक्तव्यं । अप्राप्तस्यैव त्रिकृतां भोज्यस्य गन्धप्रकृणादिति चेत् । यत्पिण्डरूपं भोज्यं
तन्निष्कामप्रभृतिमित्यभित्तेधावयवचनाददोषः । एवं द्वाशुतरवृत्तिं प्राणां यद्भोज्यावयवसकृ-
१५ गन्धमपि गन्धं त्रिधाति । त्रिकृता तु भोज्यावयवसकृतागतं रसं नास्वादयति । पिण्डभोज्यस-
कृतागतेन तु रसमास्वादयतोऽपि न द्वाशुतरवृत्तिरित्ययमन्वयः ॥ २३ ॥

कथं विशेषणार्थमिति । प्रतिपाद्यमाह । यथा गम्येत प्रत्येकमिति विस्तरः । 42.7 (19a-s)

यथा विज्ञाप्येत । एकैकश दृशां दशानामायतनत्वं । चतुरादीनां पञ्चानां त्रिपयित्वेन द्वा-
दीनां च पञ्चानां विषयत्वेन व्यवस्थानात् । न समस्तानामायतनत्वं । द्वापयतनमित्ये-
२० कमेवेति । तत्रा च परस्परतो विशेषणं न स्यात् ॥ यदि विशेषणार्थं नामात्तराप्युच्यते
नयानां । चतुरायतनस्य यावत्काषायतनस्य शब्दायतनस्य यावत्स्पष्टध्यायतनस्येति ।
द्वायतनस्यापि कस्मान्नमात्तरं नोच्यते । अत आह । चतुरादिभिश्च विशेषितैर्यत्र 42.10 (19a-9)

चतुरादिंसंज्ञकं रूपं च तद्द्रव्यायतनं ज्ञास्यत इत्यस्य नानात्तरं नोच्यते ।
तद्यथा सर्वासु गोष्वङ्कितासु वा गौर्नाङ्किता तस्या घनङ्कनमेवाङ्कनं भवति । तद्वत् ॥

- 42.13 (19b-1) प्राधान्यादिति त्रिभिः कारणै ब्रूयतनस्य प्राधान्यम् । ब्रूयपाण्यादिसंस्पर्शे बाध-
नालक्षणाद्रूपणात् । इदमिदमुत्रेति देशनिर्देशनब्रूयणाच्च । इदमेव ब्रूयमिति लो-
42.17 (19b-4) कप्रतीतत्वाच्च ॥ विशेषणार्थमेवैकं धर्मायतननुक्तमिति । कथं विशेषणार्थम् । यथा
गम्येत प्रत्येकमेवां द्वादशानायायतनत्वं । विषयविषयत्वेन व्यवस्थानाद् । न समस्ता-
नामिति । चतुरादिभिश्च विशेषितैर्ष्व चतुरादिसंज्ञकं धर्मश्च तद्धर्मायतनं ज्ञास्यत इति ८
- 43.1 (19b-4) तस्य नामात्तरं नोच्यते ॥ वेदनादीनानित्यादिशब्देन संज्ञासंस्काराव्यञ्ज्यसंस्कृतानां
43.4 (19b-6) ग्रहणम् ॥ त्रिंशतिप्रकारत्वेनेति । ब्रूयं द्विधा विंशतिधेति वचनात् । चतुस्त्रयगो-
चरत्वाच्च । मांसचतुरस्मदादीनाम् । दिव्यं चतुर्देवानाम् । धार्यप्रज्ञाचतुरार्याणां । घना-
न्नं ज्ञानं सत्यवतुष्ट्यालम्बनम् । यतो ब्रूयमेव चतुस्त्रयगोचरं न चतुरादयः । तस्मात्तदेव
ब्रूययतनमुक्तं नान्यानि ॥ २४ ॥ 10
- 43.17 (20a-3) येषां वावस्वभाव्यं बुद्धवचनमिति । येषां सौत्रात्तिकानां वाग्विज्ञप्तिस्वभावं
44.1 (20a-4) तेषां तानि ब्रूयस्कन्धसंगृहीतानि । शब्दायतनब्रूयस्कन्धसंगृहीतत्वात् । येषां नामस्व-
भावमिति । येषां निकायान्तरीयाणां चित्तविषयकं नामास्ति तेषां संस्कारस्कन्धेन
संगृहीतानि । संस्कारस्कन्धसंगृहीतत्वान्नामः । आभिधार्मिकाणां तूभयस्वभावं बुद्धवच-
नमिष्टम् । नत्रा हि ज्ञानप्रस्थान उक्तम् । कतमद्बुद्धवचनम् । तत्रागतस्य या वाग् वचनं 16
व्यवहारो गोर्निर्गुक्तिर्वाक्ययो वागघोपो वाककर्म वाग्विज्ञप्तिः । बुद्धवचने कुशलं
वक्तव्यं । यथाव्याकृतं वक्तव्यम् । स्यात्कुशलं । स्यादाव्याकृतम् । कतरत्कुशलम् । कुश-
लचित्तस्य तथागतस्य वाचं भाषमाणस्य या वाग्यावद्वाग्विज्ञप्तिः । कतरद्व्याकृतम् ।
अव्याकृतचित्तस्य तथागतस्येति पूर्ववत् । पुनस्तत्रैवानन्तरमुक्तम् । बुद्धवचनं नाम क एष
धर्मः । नामकायपदकायव्यञ्जनकायानां या अनुपूर्वरचना अनुपूर्वस्वापना अनुपूर्वसमायोग 20
इति । तेषामाभिधार्मिकाणां ब्रूयस्कन्धेन संस्कारस्कन्धेन च तान्यशीतिधर्मस्कन्धसङ्-
घ्राणि संगृहीतानि । तातिरेकाणि मे शीतिधर्मस्कन्धमङ्गलाणि भगवतो श्रुतिगातसं-
मुखमुद्गृहीतानांति मूत्रवचनम् । चतुरशीतिधर्मस्कन्धसङ्घ्राणीति निकायान्तरे सूत्र-
प्राठः ॥ २५ ॥

शास्त्रप्रमाण इत्येक इति । शास्त्रस्य प्रमाणं शास्त्रप्रमाणं ' शास्त्रप्रमाणं 44.8 (20a-6)
 प्रमाणमस्य सो ऽयं धर्मस्कन्धः शास्त्रप्रमाण इत्येके तावदाहुः । तच्च परमस्कन्धाणी-
 ति । तच्च शास्त्रं धर्मस्कन्धसंज्ञकं ग्रन्थप्रामाण्येन परमस्कन्धाणीति । तानि त्रयोविधं-
 स्कन्धस्कन्धाण्यन्तर्हितानि । एकं वेतद्वशिष्यत इति कथयति । स्वन्धादीनां कथै- 44.10(20a-10)
 5 कथः । अपर आहुरिति वाक्याध्याहारः । स्कन्धादीनामेकैका कथा धर्मस्कन्धः । ते
 च धर्मस्कन्धा ग्रन्थोक्तिसंज्ञकं व्याख्यायते । प्रनीत्यसमुत्पादादीनि चेह व्याख्या-
 स्यते ॥ प्रणिनिज्ञानार्णादीनामिति । यादिग्रन्थेन संयुक्तस्तु कर्मपद्यानुभावाग- 44.16 (20b-1)
 मत्वादीनि गृह्यते ॥

चरितप्रतिपत्तस्तु धर्मस्कन्धो अनुवर्णितः ।

44.18 (20b-2)

10 इति । तुशब्दः पूर्वोक्तपत्तिनिराकरणार्थो व्यवहारार्थो वा । रागद्वेषमोहमानादिच- 45.2 (20b-2)
 रितेनेनेति । यादिशब्देन दृष्टिविविक्ततादीनां ग्रहणम् । केचित्सत्त्वा रागचरिताः
 केचिद्वेषचरिताः । केचिन्मोहचरिताः । केचिन्मानचरिताः । केचिदृष्टिचरिताः । केचि-
 दादिचिक्तताचरिताः । केचिद्रागद्वेषचरिताः । केचिद्रागद्वेषमोहचरिताः । केचिद्रागाशया
 द्वेषप्रयोगाः । केचिद्वेषाशया रागप्रयोगाः । केचित्कृत्रिमरागा निगृह्येद्याः । केचित्क-
 15 क्रिमेद्या निगृह्यरागा इति । तेषां प्रतिपत्तेण भगवता तान्युक्तानीति ॥ २६ ॥

ये ऽप्यन्ये स्वन्धायतनघातव इति विस्तरः । ये ऽपि स्कन्धायतनघातवस्ते 45.11 (20b-3)

अप्येव स्वन्धायतनघातुषु प्रतिपाद्याः प्रवेशयितव्याः । एवं एवं स्वभावनेयां यथा
 व्यवस्थापितानस्मिंशास्त्रे विमृश । स्कन्धाः स्कन्धेषु प्रतिपादयितव्याः घायतनान्या-
 पत्तेषु । घातवो घातुषु ॥ शीलस्कन्धो ह्यप्रस्कन्धसंगृहीत इति कायवाग्विरतिद्वय- 46.1 (20b-10)
 20 स्वभाववाङ्कीलस्कन्धस्य । शेषाः संस्कारस्कन्धेनेति । समाध्यादीनां चैतनिकत्वात् ।
 विमुक्तिरिहाधिभोतो ऽभिप्रेतः । विमुक्तिज्ञानदर्शनं च प्रज्ञाविशेष एवेति ॥ अष्टात्रलो- 46.3 (21a-1)
 भन्वभाववाङ्मर्यादनेनेति । कतमान्यष्टौ । पृथिव्यप्तेजोवायुनीलपीतलोहितावदानक-
 त्मायतनानि । तानि चालोभस्वभावान्यपदेत्यन्ते । अलोभो ऽष्टात्रिति । अलोभश्च धर्मा-
 यन्ते ऽर्त्तवति । तेन तत्संग्रहः । सपरिवाराणि तु पञ्चस्कन्धस्वभावत्वान्मनो- 46.4 (21a-2)

नर्णयितनान्यान् । किम् । संगृहीतानि । तस्यालोभस्य परिवारोऽनुपरिवर्ति रूपे द्वयस्क-
न्धः ' वेदनासंज्ञे वेदनासंज्ञास्कन्धौ ' वेदनादयः संप्रयुक्ता ज्ञात्यादयश्च विप्रयुक्ताः संस्का-
रस्कन्धः ' विज्ञानं चात्रकलापे विज्ञानस्कन्ध इति पञ्चस्कन्धस्वभावानि तानि भव-

46.5 (21a-3) त्ति । नवमदशमे वाकाशानन्त्यायतनविज्ञानानन्त्यायतनकृत्स्ने पश्चाद्वक्ष्यते । तथाभि-

न्त्यायतनानीति । तान्यलोभस्वभावत्वाद्वर्मायतनेन ' सपरिवाराणि तु पञ्चस्कन्धस्व- 5
भावत्वान्नोर्धमायतनाभ्यां पूर्ववद्वाख्यातव्यानि । आकाशविज्ञानानन्त्यायतनकृत्स्ने
चत्वारि चाकाशानन्त्यायतनादीनि ' आकाशविज्ञानानन्त्यायतनकिंचन्यायतनैव-
संज्ञानासंज्ञायतनानि ' चतुःस्कन्धस्वभावत्वान्नोर्धमर्णयितनाभ्यां संगृहीतानि ।

46.9 (21a-4) न हि तत्र द्वयस्कन्धो ऽस्ति ॥ पञ्च विमुक्त्यायतनानीति विस्तारः । मूत्र
उक्तम् । पञ्चमानि विमुक्त्यायतनानि । कतमानि पञ्च । इह भित्तुशास्ता धर्मं देशयति 10
अन्यतरान्यतरो वा विज्ञो गुरुस्थानीयः सन्नक्षचारी । यथा यथास्य शास्ता अन्यतरा-
न्यतरो वा विज्ञो गुरुस्थानीयः सन्नक्षचारी धर्मं देशयति तथा तथा तेषु धर्मेष्वर्थ-
प्रतिसेवेदी भवति धर्मप्रतिसेवेदी च । तस्यार्थप्रतिसेवेदिनो धर्मप्रतिसेवेदिनशोत्पद्यते
प्रमोद्यम् । प्रमुदितस्य प्रीतिर्भावते । प्रीतिमनसः कायः प्रस्रभ्यते । प्रस्रब्धकायः मुखं
वेदयते । मुखितस्य चित्तं समाधायते । समार्कितचित्तो यथाभूतं प्रजानाति यथाभूतं पश्य- 15
ति । यथाभूतं प्रज्ञानन्यथाभूतं पश्यन्निर्विद्यते । निर्विषो विरच्यते । विरक्तो विमुच्यते ।
इदं प्रथमं विमुक्त्यायतनम् । यत्र स्थितस्य भित्तोर्वा भित्तुण्या वा अनुपस्थिता स्मृति-
रूपतिष्ठते । असमार्कितं चित्तं समाधायते । अपरिज्ञाणाद्यान्मयाः परिज्ञीयते । घननुप्राप्तं
चानुतरं योगक्षेमं निर्वर्णमनुप्राप्नोति । पुनरपरम् । नैकैव भित्तुशास्ता धर्मं देशयति अन्य-
तरान्यतरो वा विज्ञो गुरुस्थानीयः सन्नक्षचारी ' अपि तु यथाश्रुतान्धर्मान्यथोपदिष्टान्य- 20
थापर्यवाप्तान्विस्तरेण स्वरेण स्वाध्यायं करोति । यथा यथा तान्यथाश्रुतान्यथोपदिष्टान्य-
थापर्यवाप्तान्विस्तरेण स्वरेण स्वाध्यायं करोति ' तथा तथा तेषु धर्मेषु अर्थप्रतिसेवेदी
भवति पूर्ववत् । इदं द्वितीयं विमुक्त्यायतनम् । यत्र स्थितस्येति पूर्ववत् । पुनरपरम् । नैकैव
भित्तुशास्ता धर्मं देशयति अन्यतरान्यतरो वा विज्ञो गुरुस्थानीयः सन्नक्षचारी ' नापि

- यथाश्रुतान्धर्मान्यथोपदिष्टान्यथापर्यवाप्तान्विस्तराणां स्वाध्यायं करोति । अपि तु यथाश्रु-
तान्धर्मान्यथोपदिष्टान्यथापर्यवाप्तान्विस्तराणां परेभ्यः संप्रकाशयति । यथा यथा यथाश्रुता-
न्धर्मान्यथोपदिष्टान्यथापर्यवाप्तान्विस्तराणां परेभ्यः संप्रकाशयति । तथा तथा तेषु धर्मेष्व-
र्थप्रतिसंवेदो भवतीति पूर्ववत् । इदं तृतीयं विमुक्त्यायतनम् । यत्र स्थितस्येति पूर्ववत् ।
- 5 पुनरपरम् । नैकैव भिन्नुशास्ता पूर्ववत् । नापि स्वाध्यायं । नापि परेभ्यः संप्रकाशयति ।
अपि तु यथाश्रुतान्यावन्मथार्थपर्यवाप्ताश्चित्तयति तुल्ययति उपपरोक्षते । यथा यथा यथाश्रुता-
न्यावन्मथार्थपर्यवाप्ताश्चित्तयति यावदुपपरोक्षते । तथा तथा तेषु धर्मेष्वर्थप्रतिसंवेदो भवती-
ति पूर्ववत् । इदं चतुर्थं विमुक्त्यायतनम् । यत्र स्थितस्येति पूर्ववत् । पुनरपरम् । नैकैव भिन्नु-
शास्तेति पूर्ववत् । नापि स्वाध्यायं करोति नापि परेभ्यः संप्रकाशयति नापि चित्तयति ।
- 10 अपि त्रयेनान्यतमान्यतमं भद्रकं समाधिनिमित्तं साधु च सुष्ठु च सूद्ध्यते भवति सुमनसि-
कृतं सुभावितं सुतुष्टं सुप्रतिविद्धं । तद्यथा विनीलकं वा विष्णुकं वा व्याध्मातकं वा वि-
पुमकं वा विलोहितकं वा बिम्बादितकं वा चित्रितं वा घास्त्रि वा घास्त्रिसंकलिकं
वा । यथा यथा ह्यस्त्वेनान्यतमान्यतमं भद्रकं समाधिनिमित्तं पूर्ववन्मथत्सुप्रति-
विद्धं । तथा तथा तेषु धर्मेष्वर्थप्रतिसंवेदो भवति पूर्ववत् । इदं पञ्चमं विमुक्त्यायतनम् ।
- 15 यत्र स्थितस्येति पूर्ववत् । विमुक्तेराप्येकं प्रज्ञाविशेषः । प्रज्ञा च धर्मयितनेन संगृ-
ह्यता ॥ सर्वापरिवारिणां शब्दमनोधर्मयितनैः । देशनास्वाध्यायपरसंप्रकाशनेषु शब्द- 46.11 (21a-5)
यकृणाद्यशब्दयतनमस्ति । मनोधर्मयितने तु प्रज्ञापरिवारभूते सर्वत्रस्थे इति त्रिभिः
नम्यकः ॥ द्वयोरायतनयोरिति । सूत्र उक्तं 'द्वयिणः सन्ति सत्त्वा घमस्तिनोऽप्रतिसंज्ञिनः । 46.12 (21a-6)
तद्यथा देवा धर्मोऽसत्त्वाः । इदं प्रथममायतनम् । अद्वयिणः सन्ति सत्त्वाः । सर्वज्ञा घास्त्रिचन्या-
- 20 यतनं सम्पत्तिक्रम्य नैवसंज्ञानासंज्ञायतनमुपसंगम्य विक्रान्ति । तद्यथा देवा नैवसंज्ञानासं-
ज्ञायतनोपगमाः । इदं द्वितीयमायतनं । इत्यनयोर्द्वयोरायतनयोर् असंज्ञानात्वा दर्शनायतनैः
संगृहीताः । गन्धरसायतनयोरेव तत्राभावात् । भवति हि द्युत्युपपात्तकालयो-
स्तथा मनघायतनमिति । नैवसंज्ञानासंज्ञायतनोपगमा मनोधर्मयितनाभ्यां संगृही- 46.15 (21a-c)
ता इत्यधिकृतं । तेषामद्वयत्वात् ॥ बहुधातुके ऽपि द्वापद्विर्यातव इति । सूत्र 46.16 (21a-s)

उक्तम् । घ्रायुष्मानानन्दो भगवत्समेतदवोचत् । कियता भदस पाण्डितो धातुकुशलो भव-
 ति । भगवानाह । पाण्डितं चानन्दं स्रष्टादश धातूञ्जानाति पश्यति यथाभूतम् ।
 चतुर्धातुं द्वपधातुं चतुर्विज्ञानधातुं ' एवं यावन्मनोधातुं धर्मधातुं मनोविज्ञानधातु-
 मिति । यदीमानानन्दं स्रष्टादश धातूञ्जानाति पश्यति यथाभूतं ' षडपि धातूञ्जानाति
 पश्यति यथाभूतं ' पृथिवीधातुमब्धातुं तेषोधातुं वायुधातुमाकाशधातुं विज्ञानधातुमिति । 5
 अपरानपि षड् धातूञ्जानाति पश्यति यथाभूतम् । कामधातुं व्यापादधातुं चिकित्साधातुं
 नैष्कर्म्यधातुमव्यापादधातुमविकृतसाधातुमिति । अपरानपि षड् धातूञ्जानाति पश्यति
 यथाभूतम् । सुखधातुं दुःखधातुं सौमनस्यधातुं दौर्मनस्यधातुमुपेक्षाधातुमविद्याधातुमिति ।
 चतुरो ऽपि धातूञ्जानाति पश्यति यथाभूतम् । वेदनाधातुं संज्ञाधातुं संस्कारधातुं विज्ञा-
 नधातुमिति । त्रीनपि धातूञ्जानाति पश्यति यथाभूतम् । कामधातुं द्वपधातुमाद्वय- 10
 धातुमिति । अपरानपि त्रीन्धातूञ्जानाति पश्यति यथाभूतम् । द्वपधातुमाद्वयधातुं
 निरोधधातुमिति । अपरानपि त्रीन्धातूञ्जानाति पश्यति यथाभूतम् । अतीतं धातुं
 अनागतं धातुं प्रत्युत्पन्नं धातुम् । अपरानपि त्रीन्धातूञ्जानाति पश्यति यथाभूतम् ।
 ह्योनधातुं मध्यमधातुं प्रणीतधातुमिति । अपरानपि त्रीन्धातूञ्जानाति पश्यति यथा-
 भूतम् । कुशलं धातुमकुशलं धातुमव्याकृतं धातुमिति । अपरानपि त्रीन्धातूञ्जानाति 15
 पश्यति यथाभूतम् । शैलं धातुमशैलं धातुं नैवशैलनाशैलं धातुमिति । द्वावपि धातू
 ज्ञानाति पश्यति यथाभूतम् । नाम्नयं धातुमनाम्ययं धातुमिति । अपरावपि द्वौ धातू
 ज्ञानाति पश्यति यथाभूतम् । संस्कृतं धातुमसंस्कृतं धातुमितिमी द्वौ धातू ज्ञानाति
 पश्यति यथाभूतम् । इयता चानन्दं पाण्डितो धातुकुशलो भवतीतीमान्यत्र हि
 निर्भेदीनि वाक्यानि प्रत्येकं मध्ये ऽपि पठितव्यानि । विस्तरभयात्तु मया न लिखिता- 20

46.17 (21a-8) नोति बोद्धव्यम् ॥ यथायोगं संगृह्यो वेदितव्य इति । स्रष्टादश तावदातवः । त एवे-
 त्येभिस्ते संगृहीता एव । तत्रा हि ये पृथिवीधात्वादयः षडुक्तास्तेषामाद्यानां चतुर्णां
 स्पष्टव्यधातो संगृह्यः । आकाशधातो द्वपधातौ । आलोकतमः स्वभावत्वात् । विज्ञानधातोः
 सप्तसु चित्तधातुषु संगृह्यः । कामधात्वाद्रीनां तु षष्ठा । कामधातुः कामराग इहामिप्रेतः ।

न च चैनानिक्तः । व्यापादावाद्यो ऽपि चैनानिक्ता द्येति तेषां धर्मधानी संयक्तः । मुखधा-
 त्वादीनानां पञ्चा तस्मिन्नेव संयक्तः । वेदनाधावादीनां चतुर्णां । त्रयाणां धर्मधातौ ।
 विज्ञानधातोः सप्तमु विज्ञानधातुषु । कामधावादीनां त्रयाणां कामधातोश्चाष्टदशमु धातुषु ।
 द्व्यधातोश्चतुर्दशमु विना गन्धरसघ्राणत्रिक्लविज्ञानधानुभिः । घ्राद्व्यधातोर्मनोधर्ममनो-
 5 विज्ञानधानुषु । द्व्यधावादीनां तु त्रयाणां द्वयोरुक्तः संयक्तः । निरोधधातोर्धर्मधातौ ।
 घतोतथावादीनां त्रयाणां प्रत्येकमष्टादशमु धातुषु संयक्तः । स्नानादपस्त्रयो धातवः का-
 नधावाद्य द्येत्येयामुक्तः संयक्तः । कुशलादीनां त्रयाणां कुशलाकुशलधातो द्व्यशब्द-
 धर्मधातुषु सप्तनु च चित्तधातुषु । घव्याकृतधातोश्चाष्टदशधातुषु संयक्तः । शैताशैतधावा-
 दीनां त्रयाणां द्योर्मनाधर्ममनोविज्ञानधानुषु । तृतीयस्याष्टादशमु धातुषु । नामनानाम-
 10 यधावाद्यास्याष्टादशमु धातुषु । द्वितीयस्य मनोधर्ममनोविज्ञानधानुषु । संस्कृतासंस्कृ-
 तधावाद्यास्याष्टादशमु धातुषु । द्वितीयस्य धर्मधातौ संयक्तः । त एते द्वापट्ठिधा-
 नवः ॥ २७ ॥

य स्मे तत्रेति बहुधातुके । एतेषां द्वयोरुल्लक्षणमनुक्तानिति । पृथिव्याधावादी- 46.18(21a-10)
 नानुक्तं लक्षणं । घनी । धृत्यादिकर्मसंसिद्धाः खरस्त्रेक्षेणतेरणाः । इति । ननु चाकाशधातु-
 15 रप्युक्तलक्षणः । तत्राकाशमनावृतिः । इति । ननु च विज्ञानधानुरप्युक्तलक्षणः । विज्ञानं
 प्रतिविज्ञानं । इति वचनात् । सत्यं । उक्तं सर्वेषां विज्ञानानां लक्षणम् । विज्ञानधा-
 तुस्तु किमिह किंचिदेव विज्ञानमित्यभिप्रेत उताहो सर्वमिति न विवेचिनम् । घसंस्कृतं
 चाकाशमुक्तलक्षणं । नन्वाकाशधातुः । घत्रण्यं क्षयमन्यदाकाशात् । तथा हि पृथुधातुरयं
 भित्तो पुरुष इति सूत्र इतरुक्तम् । इत्यनया बुद्ध्याभिरुक्तिं द्वयोरुल्लक्षणमनुक्तमिति । घत
 20 एवमाहुः । तात्कालाकाशनेत्राकाशधातुर्वेदितव्यः । सर्वं च विज्ञानं विज्ञानधानु- 47.1 (21a-10)
 रिति ॥ नाश्वनासिकादिष्विति । आदिशब्देन ओत्रादीनां ग्रहणम् । आलोककामसी 47.8 (21b-4)
 कित्तेति । क्लिप्तशब्दः परमतस्योत्तरार्थः । स्वमतं तु सप्रतिषेधव्याभावमात्रमाकाशमित्य-
 भिप्रायो लक्ष्यते ॥ रात्रिर्दिवस्त्वभाव इति रात्रिवर्तिनस्तमसो भास्करातपलक्षणस्य 47.12 (21b-6)
 चालोकस्याभिप्रेतत्वात् । बाहुलिकशायं निर्देशः । आद्यं क्लिप्त चितस्थं रूपमिति 47.15 (21b-7)

- चित्तस्य संघातस्यम् । घट्यर्थं कृत्ति कृत्यते वेत्याद्यम् । नैरुक्तेन विधिना घट्यर्थशब्दस्य
 47.15 (21b-8) आकारादेशः कृतो कृतेष्व घादेशः । तस्य तत्सामस्तकमिति । तस्यास्य कुआदि-
 कस्य सामस्तकं समोपस्थम् । तदपेक्ष्य व्यवस्थापितमित्यर्थः । घटत्रापि व्याख्याने किल-
 47.16 (21b-9) शब्दो वैभाषिकव्याख्यानप्रदर्शनार्थः । स्वमनं तु यत्तत्पञ्चाडुध्यते । तदाह । अयं चैतद्-
 न्यस्य रूपस्य तत्राप्रतिपाताद् । न प्रतिकृत्यते अन्यरूपमस्मिन्निति कृत्वा । सामस्तकं
 चान्यस्य रूपस्येति चित्तस्यस्य । अस्मिन्पक्षे कर्मधारयः समाप्तः । अयं च तत्सामस्तकं
 47.18(21a-10) च तदित्यथसामस्तकम् ॥ विज्ञानं सास्त्रमिति ग्रन्थो कृतोर्विज्ञानस्याभिप्रेतत्वात् ।
 48.1 (22a-1) कृत इति चेत् । अत आह । यन्मादिमे पट् धातव इष्टा ग्रन्थनिष्पन्नाः । पट्धातुरयं
 भित्तो पुरुष इति । षट् षलु धातून्प्रतीत्य मातुः कुन्तौ गर्भस्यावक्राप्तिरिति वचनात् ।
 48.2 (22a-1) एते हि ग्रन्थेन इति विस्तरः । एते हि ग्रन्थो ग्रन्थकोषकसंवर्यकवादाधारभूताः । 10
 ग्रन्थोऽत्र विज्ञानधातुः । प्रतिसंधिबोधत्वात् । पोषकाणि भूतानि तत्संनिध्यभूतत्वात् ।
 संवर्यकमात्राशधातुरवकाशदानात् । अत एवैषां धातुत्ववचनम् । प्रतिसंधिं दधत इति
 48.4 (22a-2) धातवः । अनास्रवास्तु धर्मा नैवमिति । न ग्रन्थनिष्पन्नाः । ग्रन्थनिरोधिवात् ॥ २८ ॥
 48.14 (1a-7) सनिर्दर्शन एको ऽत्र रूपमिति । किमिदं निर्दर्शनं नाम । येन विशेषेण यो-
 गात्तद्वस्तु तत्र निर्दर्शयितुं शक्यते स विशेषो निर्दर्शनमित्युच्यते । वचनेन परस्य चतु- 15
 र्विज्ञानमुत्पन्नं वा निर्दर्शनं । तेन सह वर्तते सनिर्दर्शन एको रूपधातुः । घटत्राष्टादशम्
 48.15 (1a-10) धातुषु रूपधातुरेवैकः सनिर्दर्शन इत्यवधारणादुक्तं भवति । अनिर्दर्शनाः शेषा इति ।
 अनेन चास्य सनिर्दर्शनत्वेन प्राधान्यमुक्तमिति । न पुनरुक्तदोषप्रसङ्ग इति तत्तिमहे ।
 एते च सनिर्दर्शनत्वाद्यः प्रभेदाः प्रायेण सूत्रोक्ता एव प्रदर्श्यन्ते । तथा हि सूत्र उक्तम् ।
 चतुर्भिन्नो घाध्यात्मिकमायतनं । चत्वारि मरुभूतान्युपादायरूपप्रसादो रूपां अनिर्दर्शनं 20
 सप्रतिधे । यावत्कायो भित्तो घाध्यात्मिकमायतनं पूर्ववत् । मनो भित्तो घाध्यात्मिक-
 नायतनं अत्रापि अनिर्दर्शनं सप्रतिधम् । रूपाणि भित्तो बाह्यमायतनं चत्वारि मरुभूतान्यु-
 पादायरूपां सनिर्दर्शनं सप्रतिधम् । शब्दा हि भित्तो बाह्यमायतनं चत्वारि मरुभूतान्यु-
 पादायरूपां अनिर्दर्शनं सप्रतिधम् । यावत्स्फुटव्यानि भित्तो बाह्यमायतनं चत्वारि

- नकाभूतानि चत्वारि च मकाभूतान्युपादायद्वपि घनिर्दानं सप्रतिघम् । धर्मा भित्तो बाह्य-
 नयतनं द्वादाशभिराषतनैरसंगृहीतं यद्वपि घनिर्दानं सप्रतिघमिति । एते च प्रमेदा धा-
 तूनामेव आ प्रथमकोशस्थानपरिसमाप्तेः कथ्यन्ते । द्वपविज्ञानविभागत्वात् ॥ संप्रातिघा 43.17 (1b-2)
 दश द्वपिण इति द्वपिप्रकृणमद्वपिनिरामार्थम् । द्वपणं द्वपं तदेपामस्तोति द्वपिणः ।
 5 दशेति चतुर्धावादयः पञ्च । तद्विषयधातवश्च पञ्चेति । धर्मधातोर्निरासः कथं कृतः ।
 न चापि हि द्वपोति शक्यते वक्तुम् । तत्राविज्ञप्तिद्वपमदायात् । द्वपिण एवेत्यवधार-
 रणात्तन्निरासः कृतो भवति । ये हि धातवो द्वपिस्वभावा एव ते प्रकृत्यध्याः । धर्मधा-
 तुस्तु द्वप्यद्वपिस्वभाव इति ॥ स्वदेशे परस्योत्पत्तिप्रतिबन्ध इति विस्तरः । यत्रैकं 49.3 (1b-2)
 सप्रतिघं वस्तु तत्र द्वितीयस्योत्पत्तिर्न भवति । यथा कस्तो कस्तेनाकृतः प्रातक-
 10 न्यत उपलो वा । कस्तो कस्तस्थान उपलस्थाने वा नोत्पद्यते । उपलो ऽपि ।
 तपोकस्तोपलयोः स्थान उपलो ऽपि नोत्पद्यते ॥ त्रले प्रतिहन्यत इति त्रले स्वविषये 49.7 (1b-4)
 प्रवर्तते इत्यर्थः । प्रायेणा ननुप्राणानिति । प्रायोप्रकृणं कैवर्त्तादिनिवृत्त्यर्थम् । अन्ति 49.11 (1b-6)
 नोभयत्रेति गर्भे नियतमृत्यूनम् । एतानाकारानित्येतान्प्रकारानित्यर्थः । तार्त्तिला
 पडलयः । नाज्ञादिनामिति । आदिप्रकृणेन चौरमुनप्यादीनां व्याघ्रादीनां च प्रकृणम् ॥
 15 यस्मिन्यस्य कारित्रं स तस्य विषय इति । कारित्रं पुरुषकारः । चतुःश्रोत्रादीनां 49.20 (2a-1)
 द्वपश्चादिषु आलोचनश्रवणादि कारित्रम् । तच्च स्वचित्तचैतान्प्रत्याश्रयभावशक्तिवि-
 शेषलक्षणं वेदितव्यम् । यच्चित्तचैतैर्गृह्यते दण्डावस्तम्भनयोगेन तदालम्बनं द्वपादि । 50.1 (2a-2)
 तदेवं सति चित्तचैतानामेवालम्बनम् । विषयः पुनश्चतुरादीनामपि । न केवलं चित्तचै-
 तानाम् ॥ तस्मात्परेणाप्रवृत्तेरिति । यो हि लोके यतः परेण न प्रवर्तते स तत्र 50.8 (2a-3)
 20 प्रतिहन्यते । काष्ठे कुड्ये वा । तथा चतुरादि विषयात्परेण न कारित्रं करोति । विषय
 एव तु करोति । तस्मात्तत्र प्रतिहन्यते ॥ निपातो वात्र प्रतिधात इति विस्तरः । 50.4 (2a-3)
 यत्र विषये निपतनं निपातः । या स्वविषये प्रवृत्तिः कारित्रमित्यर्थः ॥ तद्विहा- 50.5 (2a-6)
 वरणाप्रतिघातेनेति विस्तरः । संप्रातिघा दशेत्यत्रावरणप्रतिघातेन ते दश धातवः
 संप्रातिघा अभिप्रेताः । तत्र विषयालम्बनप्रतिघाताभ्यां चित्तचैतानामपि संप्रातिघवप्र

- 50.8 (2a-8) सङ्गाच्चातुःकोटिकः प्रश्नः । चतुष्कोटिः चतुःप्रकार इत्यर्थः ॥ पञ्चात्पादक इति । यदि
- 50.13 (2b-1) प्रश्नस्य पञ्चाद्रागं गृह्येत्वा त्रिनर्तनयोतिष्ठते स पञ्चात्पादकः । यदि पूर्वं भागं गृह्येत्वा
- 50.15 (2b-1) स पूर्वपादकः ॥ त्रिष्यप्रतिघातेनापि त इति चिन्तयैताः । ते हि त्रिष्यप्रतिघातेना-
लम्बनप्रतिघातेन च सप्रतिघाः । पञ्चेन्द्रियाणि नालम्बनप्रतिघातेन सप्रतिघातिन ।
- 50.17 (2b-4) घनालम्बनत्वात् ॥ यत्रोत्पित्सोर्ननस इति विस्तरः । यत्राग्नय घालम्बने वा उत्प- 5
तुक्तामस्य मनसः प्रतिघातो ऽनुत्पातः शक्यते ऽन्यैः कर्तुमत्तरावरणेन तदेव मप्र-
तिघातं । तेनात्तरावरणलक्षणं प्रतिघातं सप्रतिघात्वात् । स्वदेशे परस्मोर्त्तप्रतिघात-
लक्षणेन प्रतिघातेन मप्रतिघादित्यपेक्षे । किं पुनस्तत् । पञ्चेन्द्रियपञ्चविषयधानुस्व-
- 50.19 (2b-5) भावम् । त्रिपर्ययादप्रतिघातिदृष्टं । यत्रोत्पित्सोर्ननसः प्रतिघातो न शक्यते परैः
कर्तुम् । यत्र मनोधातोर्धर्मधातोश्च मनोविज्ञानोत्पत्तावत्तरावरणं न शक्यते परैः कर्तुम् । 10
- 51.2 (2b-7) यतः सप्तचित्तयानुधर्मधातुस्वभावमप्रतिघातिमिति निश्चयम् ॥ अत्राकृता अष्टाविति ।
अव्याकृता एवाष्टावित्यवधारणम् । कुशलाकुशलभावोऽव्याकरणादव्याकृताः । ये कुश-
लाकुशलव्यतिरिक्तास्त एवाव्याकृता इहाभिप्रेताः । न तु कुशला अकुशलाव्याकृता-
व्याकरणाद् । नाप्यकुशलाः कुशलाव्याकृताव्याकरणात् । कुशलाकुशलानां कुशलाकु-
- 51.8 (2b-9) शलभावेन व्याकृतत्वात् । संकेतद्वयवृत्त्या हि शब्दप्रवृत्तिः ॥ त्रिधान्य इति धातव्य 15
- 51.10 (2b-10) इत्यधिकृतम् । त्रैध्यान्ये नैकधा न द्विधेत्यवधारणम् । अलोभादिमंप्रयुक्ताः कुशला
इति विस्तरः । अलोभादिषामोक्त्यापत्रयासंप्रयुक्ताः नात चित्तधातवः कुशलाः ।
लोभद्वेषमोहाद्व्यनपत्रयासंप्रयुक्ता अकुशलाः । कुत्तिस्तादर्क्यता दुर्गतेरपक्रान्ता इति
कुशलाः । प्रज्ञा वा कुश इव तोदयोति कुशः । तं लोभं अददत् इति कुशलाः । अन्ये
- 51.13 (2b-10) लोभादिलोभाद्यसंप्रयुक्ता अव्याकृताः ॥ धर्मधातुरिति विस्तरः । अलोभादिस्वभावो 20
- 51.14 (3a-1) यो ऽयमुक्तः । अलोभादिसंप्रयुक्तो वेदनादि । अलोभादिसमुत्थो विप्रयुक्तः प्राप्तिना-
त्यादि अविज्ञप्तिश्च । प्रतिसंख्यानिरोधश्चापर इति चतुर्विधः कुशलो धर्मधातुः ।
- 51.15 (3a-2) लोभादिस्वभावमंप्रयुक्तमनुत्थो ऽकुशलः । अन्यो ऽव्याकृत इति यो नालोभादि-
स्वभावसंप्रयुक्तमनुत्थः । नापि लोभादिस्वभावसंप्रयुक्तमनुत्थः । आकाशः । सप्रतिसंख्या-

निरोधः । तेषां च यन्मासभयं प्राप्तज्ञात्यादयः । एषो ज्याकृतो धर्मधानुः । तदन्याव- 51.10 (3a-2)
 व्याकृताविति ताभ्यां कुशलाकुशलचित्तसमुत्थाभ्यां रूपशब्दधातुभ्यामन्यौ रूप-
 शब्दधातू घञ्याकृतचित्तसमुत्थौ कायवाग्विज्ञातिसंगृहीतौ विज्ञान्यसंगृहीतौ चाव्या-
 कृतौ ॥ २९ ॥

5 कामधावाप्ताः सर्व इति । कामधावाप्ताः सर्व एवेत्यत्रधार्यते । घृष्टादशधातु- 52.8 (3a-5)
 त्रमात्रसंयुक्तात् । न तु प्रत्येकं । साकल्यतः । तत घाक् । रूपे चतुर्दशेति ॥ तयोः 52.12 (3a-8)
 कक्त्वःकाराकारादिति तयोर्गन्धरसयोः । गन्धो ऽपि हि कवलं काराकारः
 मूढः ॥ तत्राभावप्रसङ्ग इति तत्र रूपधातौ स्पष्टव्यधातोरभावप्रसङ्गः । कवली- 52.15 (3a-10)
 काराकारत्वात् ।

10 कवलंकार घाकारः कामे व्यापतनात्मकः ।
 इति सिद्धात्तात् ॥ गन्धरमयोऽप्येष प्रसङ्ग इति । यौ नाकारस्वभावी तौ तत्र स्याता- 52.17 (3b-1)
 मित्यर्थः । परिविष्टिस्तु स्पष्टव्यस्येति किम् । परिभोगः । इन्द्रियाश्रयभावेन 52.18 (3b-2)
 आधाराभावेन प्रावरणाभावेन च ॥ अन्ये पुनराङ्कुरिति भदत्तश्रोताभः । प्रस्रव्यि- 53.4 (3b-3)
 नक्षतेनेति प्रस्रव्यिसकृत्यत्वेन कायकर्मण्यतासङ्गतेनेत्यर्थः । घत्राचार्यो भदत्तश्रो-

15 ताभ्यमतमनादृत्य वैभाषिकमतं सात्रकाशं दृष्ट्वा विनिश्चयमारभते । एवं तर्हीति 53.8 (3b-5)
 विस्तरः । वैभाषिकैर्यत एतत्प्रतिज्ञातम् । न स्तो रूपधातौ गन्धरसौ । निःप्रयोजन-
 त्वात् । पुरुषेन्द्रियविषयवदिति । तं पत्तमाचार्यो दूषयति । दुष्टो ज्यं पतः । धर्मवि-
 शेषविपर्ययापत्तात्वात् । रूपधातौ गन्धरसाख्यो हि धर्मो विद्यमानस्वप्नाकृतो ऽभि-
 प्रेतः । तस्याविद्यमानस्वप्नाकृतत्वं प्राप्नोति । यथा हि स्त्रोपुरुषेन्द्रियविषयो निःप्रयो-

20 जनत्वेन अविद्यमानस्वप्नाकृतो भवति तथा गन्धरसाख्यो ऽपि विषयः प्राप्नोति । स्फु-
 टमप्यनुमानयति प्रेनेष धर्मविशेषविपर्ययो व्यज्यते । न स्तो रूपधातौ घ्राणाजिकेन्द्रिये
 निःप्रये जनविषयत्वात् स्त्रोपुरुषेन्द्रियविषयवदिति । वैभाषिकदेशेयः कश्चित्प्रतिविधत्ते ।
 अस्ति प्रयोजनमिति विस्तरः । ताभ्यां घ्राणाजिकेन्द्रियाभ्यां विना शरीरशोभैव 53.10 (3b-6)
 न स्याद् । वाग्विज्ञातिस्य । घनेन दृष्टबाधया प्रसङ्गं निवर्तयति । अनुमानं क्त्व दृष्टं

बाधते । किं तदित्युच्यते । स्तो द्व्यधातौ प्राणजिह्वेन्द्रिये सप्रयोजनत्वात् । चक्षुरिन्द्रियवदिति । आचार्य आह । यद्येतत्प्रयोजनमिति विस्तरः । अधिष्ठानेनैवाश्रयशोभा वचनं च भवति नेन्द्रियेणेति सप्रयोजनत्वस्य हेतोरसिद्धतां दर्शयति । वैभाषिकदेशोप

53.13 (3b-7) आह । नानिन्द्रियमधिष्ठानमिति विस्तरः । न द्व्यधातौ संभवत्यनिन्द्रियं प्राणजिह्वेन्द्रियाधिष्ठानं । इन्द्रियाधिष्ठानत्वात् । पुरुषेन्द्रियाधिष्ठानवदिति । एनेन सप्रयो-

53.14 (3b-8) जनत्वस्य असिद्धतां स्थापयति । आचार्य आह । युक्तस्तदसंभव इति विस्तरः । युक्तस्तत्र पुरुषेन्द्रियाधिष्ठानस्यासंभवो निःप्रयोजनत्वात् । प्राणजिह्वेन्द्रियाधिष्ठानं त्वाश्रयशो-

53.16 (3b-9) भाषिव्याहारप्रयोजनत्वात्सप्रयोजनम् । अतो ऽस्य विनापीन्द्रियेण युक्तः संभवः । साधनं तत्रोच्यते । संभवति द्व्यधातावनिन्द्रियं प्राणजिह्वेन्द्रियाधिष्ठानं । सप्रयोजनत्वात् । चक्षुरिन्द्रियाधिष्ठानवदिति । घनेन तमेव सप्रयोजनत्वस्यासिद्धतां व्यवस्थापय-

ति । एवमत्र सप्रयोजनत्ववादिनि वैभाषिकदेशोपे कास्मिंश्चिन्निषिद्धे यदेतदादायुक्तं ।

एवं तर्हि प्राणजिह्वेन्द्रिययोरप्यभावप्रसङ्गो निःप्रयोजनत्वादिति तदूषणाभासतां

53.17 (3b-9) दर्शयतो वैभाषिका आहुः । निःप्रयोजनापीति विस्तरः । यथा गर्भनियतमृत्युनां निःप्रयोजनाभिनवृत्तिः । न हि तेषां द्व्यदर्शनादि भवति । एवं द्व्यधातौ प्राणजिह्वेन्द्रियाभिनिवृत्तिर्निःप्रयोजनापि भविष्यतीति । तेन न स्तो द्व्यधातौ प्राणजिह्वेन्द्रिये

निःप्रयोजनत्वात् पुरुषेन्द्रियवदिति निःप्रयोजनत्वमनैकात्मिकं प्रदर्श्यते । आचार्य आह ।

53.18 (3b-10) स्यान्नाम निःप्रयोजनेति विस्तरः । भवेन्नःप्रयोजनेन्द्रियाभिनिवृत्तिः । न तु निर्हेतुका । संस्कृतानां संस्तुतत्वात् ॥ यच्च विषयाद्विदृष्टाः न नियतनिन्द्रियादपीत्यनेन हेत्वभावः प्रदर्श्यते । ततश्चैवं साधनमुच्यते । न स्तो द्व्यधातौ प्राणजिह्वेन्द्रिये निर्हेतु-

54.3 (4a-2) कत्वाद् । निर्हेतुकाङ्कुरवत् । पुरुषेन्द्रियवद्वा ॥ पुरुषेन्द्रियमपि वा किं न निर्वर्तत

इत्याचार्य एव विरुत्तं वाक्यति । को ऽभिप्रायः । यदि निःप्रयोजना हेतुमत्तरेणापि वा प्राणजिह्वेन्द्रिययोरुत्पत्तिः पुरुषेन्द्रियमपि वा किं न निर्वर्तते । वैभाषिकाणां कथं पक्षः । सप्राणजिह्वेन्द्रियो द्व्यधातुसङ्घसंतानः । द्व्यप्राणत्वात् । कामाचरसङ्घसंतानवदिति । आचार्यस्तु पुरुषेन्द्रियमपि किं न निर्वर्तत इति । अनेन तस्य पक्षस्य धर्मविशेषविपर्ययं

दर्शयति । अविद्यमानपुरुषेन्द्रियो रूपधातुसमस्तानो धर्मो । तस्य विपर्ययो विद्यमान-
पुरुषेन्द्रियत्वमिति । वैभाषिकाः परिक्रसि । अशोभाकरत्वादिति । कथमिति । न
रूपधातो पुरुषेन्द्रियमस्ति । अशोभाकरत्वात् । काणकुण्ठत्ववत् । तदनुमानव्याघातात्
त्रिपर्येत्यस्माकमेषा प्रतिज्ञा । यदि दृष्टं न बाधत इति नैयायिकसिद्धासादित्यभि-

5 प्रायः । आचार्यं धाक् । कोशगतवस्तिगुह्यानां किं न शोभते । वस्तौ गुह्यं वस्ति- 54.5 (4a-8)

गुह्यम् । वास्तव्येन तत्पुरुषेन्द्रियं वेष्टितम् । गुह्यं पुरुषेन्द्रियम् । कोशो यत्र तद्वस्तिगुह्यं
तिष्ठति । कोशगतं वस्तिगुह्यं येषां त इमे कोशगतवस्तिगुह्याः । तेषां किं न शोभते ।
शोभत एवेत्यर्थः । अनेनाशोभाकरत्वमसिद्धं दर्शयति ॥ न च प्रयोजनवशादुत्पत्तिर-

नि विस्तरः । वैभाषिकैरशोभाकरत्वादिति ब्रुवद्भिर्धार्मपक्षेयतत्प्रतिज्ञातं भवति । प्रयो- 54.6 (4a-4)

10 वनत्रशोत्पाद्यं पुरुषेन्द्रियमिति । स च पक्षो अनुमानबाधितः । धर्मिस्वरूपविपर्यया-
पत्तालत्वात् । कथमित्युच्यते । न प्रयोजनवशोत्पाद्यं पुरुषेन्द्रियं । स्वकारणोत्पाद्य-
त्वात् । काणकुण्ठत्ववत् । वैभाषिका धाड्यः । सूत्रं तर्हि विरुध्यत इति विस्तरः । यो 54.8 (4a-6)
ऽयमविद्यमानप्राणाग्निहेन्द्रियो रूपधातुसमस्तान इति पक्षः स सापत्तालः । प्राकल्पतवि-
रोधात् । तथा हि भगवता रूपवधराः सन्ना अविक्लताकीर्णेन्द्रिया इति उक्ताः । अवि- 54.9 (4a-6)

15 क्सेन्द्रियाः काणकुण्ठत्वभावात् । अकीर्णेन्द्रियाश्चक्षुरादिभिरकीर्णत्वात् । आचार्यं धाक् ।

यानि तत्रेति विस्तरः । यानि तत्र रूपधातौ प्राणेन्द्रियादिरक्तानि चक्षुरादीनि 54.10 (4a-6)

तैरकीर्णेन्द्रिया इति सूत्रार्थपरिपक्वविरोधः । एवं तु वर्णयति वैभाषिकाः । स्त 54.14 (4a-8)

एवेति विस्तरः । भवत एव तत्र रूपधातौ प्राणाग्निहेन्द्रिये न तु गन्धरसौ ।

आत्मभावमुखेन हि स्वसैतानमुखेन षट्पायतने चक्षुरादिके तृष्णासमुदाचारः

20 प्राणिनां प्रवर्तते । तदभिप्रेत्यन्दितं च कर्मेति सकेतुके रूपधातौ प्राणाग्निहेन्द्रिये । ततश्च
मकेतुकत्वात् स्त एव ते रूपधातौ । सकेतुकाक्षुरादिवदिति । अनेन च । न स्तो रूपधातौ

प्राणाग्निहेन्द्रिये निरकेतुकत्वादिति यत्साधनमुक्तं तदसिद्धमिति प्रतिपादयति । पुरुषे- 54.15 (4a-9)

न्द्रिये तु मैथुनस्पर्शमुखेन । किं । तृष्णासमुदाचार इति प्रकृतम् । मैथुनस्पर्शवोत-

रागाश्च रूपवधराः सन्नाः । तस्मात्तत्र न तृष्णापूर्वकं कर्म भवति । तस्मादकेतुकत्वात्तत्र

पुरुषेन्द्रियं नास्ति । निर्देतुकाङ्कुरादिवदिति । सिद्धं द्रव्यातौ चतुर्दशैव धातव इति ॥ ३० ॥

55.3 (4b-1) आद्रव्यात्ता इति विस्तरः । मनोधर्ममनोविज्ञानधातव एवाद्रव्यात्ता । इत्यवधारणादन्ये धातवो न सन्तीत्युक्तं भवति । यस्माद्द्रव्योत्तराभाणां तत्रोपपत्तितो दश द्रव्यस्वभावा धातवः । चतुरादयः पञ्च द्रव्यादयश्चापि पञ्च न सन्ति । तदाश्रयात्- 5
म्बनाश्च पञ्च विज्ञानधातवो न सन्तीति । ते चतुरादयो द्रव्यादयश्च यथाक्रममाश्रया घालम्बनानि च येषां त इमे तदाश्रयालम्बनाः । आश्रयाणां चतुरादीनामालम्ब-

55.6 (4b-5) नानां च द्रव्यादीनामभावात् ते अपि चतुर्विज्ञानादिधातवस्तत्र न सन्ति ॥ सास्त्रया-

55.11 (4b-7) नाम्नवा एते त्रय इति । त एव त्रयः सामानानाम्ना इत्यवधारणम् ॥ शेषास्तु साम्नवा इति । किमर्थमिदमुच्यते । नन्वेत एव त्रयः सामानानाम्ना इत्यवधारणाच्छेषाः 10
साम्नवा इति सिद्धम् । न सिद्धम् । कथम् । शेषाः साम्नवा एवानाम्ना एव वा स्युरित्याशङ्क । तन्निवृत्त्यर्थमिदमुच्यते । शेषाः साम्नवा एवेति ॥ ३१ ॥

56.3 (4b-10) सवितर्कविचारो हि पञ्च विज्ञानधातव इति । सवितर्कसविचारो एवेति ।

56.6 (5a-3) न विनिश्चयधातव इति क्षिणब्दे अवधारणो ॥ अत्यास्रयस्त्रिप्रकारो इति ।

56.10 (5a-4) अस्या एव त्रिप्रकारो इत्यवधारणम् ॥ अन्यत्र वितर्कविचारस्यामिति । वितर्क- 15
विचारो संप्रयुक्तकर्मधातुस्वभावो । तयोरेव ग्रहणप्रसङ्ग इति परिवर्ज्यते । वितर्को हि द्वितीयप्रकारे उत्तर्भवति । विचारो अपि ध्यानात्तरस्यस्तृतीये प्रकारे उत्तर्भवति । तदन्यस्तु त्रिष्वपि प्रकारेषु नात्तर्भवतीति वक्ष्यति ॥ त एते मनोधातादयः संप्रयुक्तध-

56.11 (5a-4) मधातुपर्यन्ताः कामन्यातौ प्रथमे च ध्याने सामान्तके मौले सवितर्काः सविचाराः ।

56.12 (5a-5) वितर्कविचारसंप्रयोगात् । अत एव ध्यानात्तरे अवितर्काः । वितर्काभावाद् । विचा- 20

रमात्राः । विचारसंप्रयोगात् । अत एव द्वितीयात्प्रभृति यावद्द्रव्याद्यं तयोरेवाभावाद्

56.14 (5a-6) अवितर्का अविचाराः ॥ सर्वश्रुतसंप्रयुक्तो धर्मधातुरिति यथासंभवं त्रैधातुकद्रव्यचित्त-

56.15 (5a-6) विप्रयुक्ता घसंस्कृताश्च । ध्यानात्तरे च विचारो अवितर्कः । वितर्काभावाद् । अवि-

56.19 (5a-7) चारः । द्वितीयविचारभावात् ॥ विचार एषु त्रिषु प्रकारेषु नात्तर्भवतीति ।

- कामधातुप्रथमध्यानभूमिको विचारः प्रथमे तावत्प्रकारे नास्तिभवति । सवितर्कः सविचार इति । स हि सवितर्कः संभवति । न तु सविचारः । विचारासंप्रयोगात् । द्वितीयेऽपि नास्तिभवति । अवितर्को विचारमात्र इति । वितर्कसंप्रयोगाद् द्वितीयविचारभावाच्च । तृतीयेऽपि नास्तिभवति । अवितर्कोऽविचार इति । स हि यस्मादविचारो द्वितीयविचारभावाद् । न सवितर्को वितर्कसंप्रयोगात् । स कथं वक्तव्य इत्यत आह । आ- 57.1 (5a-7)
- चारो वितर्कमात्र इति । द्वितीयविचारभावाद् अविचारः । वितर्कसंप्रयोगाद् वितर्कमात्रः । अत एवेति । यस्मात्सवितर्कसविचाराणां भूमौ विचार एवचतुर्थप्रकारो भवति । अविचारो वितर्कमात्र इति ॥ शेषा उभयवार्जिता इति शेषा दश रूपाणां 57.9 (5b-2)
- धातवोऽनुक्ताः । तेऽवितर्का विचारमात्रा वा अवितर्का अविचाराः स्युरित्याशङ्का- 57.10
- यामवधार्य तदुभयवर्जिता एव । शेषा अवितर्का अविचारा एवेत्यर्थः ॥ ३२ ॥
- कथमविकल्पका इत्युच्यते इति । चतुर्विज्ञानसंसर्गा नीलं विज्ञानाति नो तु 57.14 (5b-3)
- नीलमिति वचनात् । त्रिविधः किल विकल्प इति । किलशब्दः परमतस्योत्तरार्थः । 58.2 (5b-7)
- स्वभिप्रायस्तु । चेन्नाप्रज्ञाविशेष एव वितर्क इति । न स्वभावविकल्पोऽन्यो धर्मोऽस्तीति । तथा ह्यनेन पञ्चस्कन्ध उक्तम् । वितर्कः कतमः । पर्येषको मनोवृत्त्यः चेत- 58.3
- नाप्रज्ञाविशेषः । या चित्तस्यौदारिकता । विचारः कतमः । प्रत्यवेतको मनोवृत्त्यः । तथैव 58.4
- या वित्तस्य मूर्ध्मता । घनत्यूकावस्थायां चेतना । घनत्यूकावस्थायां प्रज्ञेति व्यवस्थाप्यते । तदेयां स्वभावविकल्पोऽस्तीति । तदिति वाक्योपन्यासे निपातः । तस्मादर्धो वा । 58.9 (5b-7)
- स्वभावेनैव विकल्प्य औदारिकलक्षणत्वात्स्वभावविकल्पो वितर्कः । स एषां पञ्चानां विज्ञानकायानां संप्रयोगतोऽस्ति । तस्मात्सविकल्पका उक्ताः । नेतरावभिनिर्ग्रहणानु- 58.11 (5b-8)
- स्मरणविकल्पात्रेषां स्तः । तस्मादविकल्पका उच्यन्ते । यथैकपादकोऽन्यो 58.11 (6a-1)
- ऽपादक इति । पादत्रये हि एकस्मिन्नपि पादे सत्यपादक इत्युच्यते । तद्वदेकविकल्पका अविकल्पका इति ॥ सा क्वाभिनिर्ग्रहणाविकल्प इति । सा मानस्यसमाहिता प्रज्ञा 58.11 (6a-1)
- श्रुतचित्तमयुपपत्तिप्रतिलम्बिका च । सा हि मनसि भवा मानसो । व्यग्रा । विविधाया व्यग्रा विविधालम्बनेत्यर्थः । विगतप्रधाना वा । मुहुर्मुहुरालम्बनात्तराश्रयणाद् व्यग्रा ।

- कस्मादभेनिद्वयणाविकल्प इत्युच्यते । तत्र तत्रालम्बने नामापेक्षयाभिप्रवृत्तेः । द्वयं वेदना
 घनित्यं दुःखमित्याद्यभिनिरूपणाच्च । समाहिता तु भावनामयी नामानपेक्षालम्बने प्रव-
 58.12 (6a-2) र्तत इति नैषाभिनिरूपणाविकल्प इत्युच्यते ॥ मानस्येव सर्वा स्मृतिरिति समाहिता
 चासमाहिता च । सा किल नामानपेक्षानुभूतार्थमात्रालम्बना प्रवर्तते । स्मृतिः कतमा ।
 चेतसो ऽभिलाप इति लक्षणात् । पञ्चविज्ञानकायसंप्रयुक्ता तु नानुभूतार्थाभिलापप्रवृत्ते- 5
 ति नानुस्मरणविकल्प इतीष्यते ॥ ३३ ॥
- 59.3 (6a-5) सप्त सालम्बना इत्युभयावधारणम् । सप्तैव सालम्बनाः सालम्बना एव च सप्तेति ।
 अर्थं च धर्मतः सालम्बनमित्युक्तव्यतिरेकेणोद्गुह्यते । यत्राप्युभयावधारणम् । धर्मा-
 धमेव सालम्बनं सालम्बनमेव च धर्मार्थमिति । यस्माच्च सप्तैव सालम्बना धर्मार्थं चैव
 59.8 (6a-8) सालम्बनमित्यवधारणमस्ति तस्माच्छेषा दश त्रय्यणो धातवो धर्मधातुप्रदेशश्चा- 10
 संप्रयुक्तो ऽनालम्बना इति सिद्धमित्युक्तम् । तथा ह्यनवधारणे क्यमर्थो न सिध्येत ॥
- 59.10 (6a-9) नवानुपात्ता इति नवानुपात्ता एवेत्यवधारणम् ॥ ते चाट्टाविति ते सप्त चित्तधातवो
 59.11 (6a-10) धर्मधातुश्च यस्यार्थं सालम्बनमुक्तं । अष्टमस्यार्थेन सार्थमिति । सहेति यावत् । अष्ट-
 यकृणं सकलधर्मधातुयकृणार्थं । सा धर्मधातुयकृणं विज्ञायीति । ते चाष्टौ शब्दश्चापर
 59.14 (6a-10) इति नवानुपात्ता इति उक्ताः । अन्ये नव द्विधेति चतुरादयः पञ्च शब्दवर्णाश्च त्रया- 15
 दयश्चत्वार इति नव ते द्विधेव । उपात्तानुपात्ता इत्यर्थः । न तूपात्ता एवेत्येतदर्थं च ।
- 60.5 (6b-1) अन्ये नव द्विधा । इति पुनः सूत्रितम् ॥ अनुग्रहोपधाताभ्यामन्योन्यानुविधानादि-
 ति । चतुर्धात्वादौनामनुग्रहोपधाताभ्यामञ्जनादिपाणिघातादिलक्षणाभ्यां चित्तचैतानाम-
 नुग्रहोपधातो भवतः । चित्तचैतानां चानुग्रहोपधाताभ्यां सौमनस्यदौर्मनस्यलक्षणाभ्यां
 60.6 (6b-7) चतुर्धात्वादौनामनुग्रहोपधातो भवतः । घतस्ते चित्तचैतैरर्थिष्ठानभावेनोपगृहीता 20
 उच्यन्ते । स्वीकृता इत्यर्थः ॥ यल्लोके सचेतनमिति सञ्जीवमित्यर्थः ॥ ३४ ॥
- 60.15 (7a-1) त्रप्रद्वयं द्विविधमित्युभयावधारणम् । स्पष्टव्यमेव द्विविधं । द्विविधमेव स्पष्ट-
 60.18 (7a-6) व्यमिति । शेषा त्रय्यणो नव । भौतिका इत्यत्राप्युभयावधारणम् । धर्मभाविकदेशश्च
 भौतिक इत्यत्राप्युभयावधारणम् । यस्माच्चैत उभयावधारितास्तस्माच्छेषाः सप्त चित्त-

- धातवो धर्मधातुश्चाविज्ञातिवर्गो नोभयथेति सिद्धम् ॥ भूतानां चतुष्कं । 61.7 (7a-8)
- खखखटादिलक्षणावग्रणादिति । चतुष्कावधारणात्पृथिव्यतेजोवायुधातवः स्पष्ट-
व्यधातौ चत्वारि भूतानि । अक्षरादयस्तत्र चतुरादयश्च न भूतानि । खखखटादिलक्ष-
णावधारणाच्च पृथिव्यतेजोवायुधातुष्वन्ये धर्माश्चतुरादयो नास्तर्भावं गच्छन्ति । कश्चम् ।
- 5 चत्वारि मरुभूतानि । पृथिवीधातुरध्यातुस्तेजोधातुर्वायुधातुः । पृथिवीधातुः कतमः ।
खखखटवमिति विस्तरः । तेषां च स्पष्टव्यत्वादिति तेषां च खखखटादीनां स्पष्ट- 61.8 (7a-8)
दृष्टव्यत्वाद् । यस्मात्तानि स्पष्टव्यानि । वर्णादयस्तु दृष्टव्याः श्रोतव्या घ्रातव्याः स्वाद-
यितव्याः । कथं गम्यते स्पष्टव्यानि तानोत्यत आह । न हि कार्ठिन्यादीनि 61.9 (7a-9)
चक्षुरादिभिर्गृह्यन्ते । किं तर्हि कायेन्द्रियेणैव । इत्यतो ऽवगम्यते । स्पष्टव्यानि
- 10 तानोति । स्यान्मतं ते ऽपि वर्णादयः स्पष्टव्या इत्यत आह । नापि वर्णादयः 61.10 (7a-9)
कार्योन्दिषेण । किं । गृह्यत इति प्रकृतम् । उक्तं च सूत्र इति विस्तरः । अथ- 61.11 (7a-10)
स्मिन्नपि सूत्रे स्पष्टमादर्शितम् । कश्चमिति । विस्तरेण यावदिदमुक्तं । स्पष्टव्यानि 61.12 (7a-10)
नित्तो वाक्षमायतनं । चत्वारि मरुभूतानि चत्वारि च मरुभूतस्युपादाय-
व्यनिर्दर्शनं सप्रतिचमिति । शेषं चतुराद्यायतनं न भूतानीति स्पष्टमादर्शित- 62.2 (7b-5)
- 15 तन् ॥ यत्तर्हि सूत्र उक्तमिति विस्तरः । यत्तन्नापि मांसपिण्डे खखखटं 62.3 (7b-6)
वर्णानां खरप्रकार इत्यर्थः । चतुरिन्द्रियं खखखटस्त्वावमिति मत्वा चोदयति ।
तेनाविनिर्भागवर्तिनो मांसापाटस्यैव उपदेश इति । तेन चतुरिन्द्रियेणाविनिर्भा-
गवर्तिनो ऽधिष्ठानस्यैव हवनम् । भवति हि चतुराधिष्ठाने ऽपि चतुरारुच्यः । अत एव
मांसपिण्ड इति प्रकृतम् । अन्यथा चतुषोत्प्रेवायद्वयत यदोन्द्रियमेवेष्टेन ॥ पट्टातुर- 62.6 (7b-8)
- 20 पि भित्तो पुरुष इति विस्तरः । गर्भावक्रान्तिमूत्रे कललाग्न्यस्यायामिति भूतमात्रो-
पदेशनाच्च भौतिकमस्तीति बोध्यमाशङ्क्याह । मूलसत्त्वद्रव्यदर्शनार्थमिति । मूलसत्त्वस्य 62.7 (7b-9)
द्रव्यसंदर्शनार्थमेव । पृथिवीधातादयः चत्वारो मूलसत्त्व । पञ्चानां चतुरादीनां स्पर्शायत-
नानां तत उत्पत्तेः । मनोधातुरपि मूलसत्त्व । मनःस्पर्शायतनस्य तत उत्पत्तेः । अथवा
चक्षुर्णां पृथिवीधातादीनामुपादायद्रव्याश्चत्वारः । विज्ञानधातोश्च चैतसिकानामाश्रयत्वात् ।

त एव मूलसत्त्वम् । कथं गम्यते । पुनः परस्पर्शायतनवचनात् । तत्रैव सूत्रे पञ्चा-
 उक्तं । षट् स्पर्शायतनानि । चक्षुःस्पर्शायतनं यावन्मनःस्पर्शायतनमिति । श्रोतो विज्ञा-
 यते मूलसत्त्वद्रव्यसंदर्शनार्थत्वात् षड्धातुरयं भित्तो पुरुष इति वचनं । न तु भूतमात्रत्वा-
 दिति । ननु च यथा विज्ञानधातोर्द्व्यतिरिक्तमपि मनःस्पर्शायतनं पुनरुच्यते । एवं
 चक्षुरादीन्यापि चतुर्धात्वद्व्यतिरिक्तानि पुनरुच्येरमिति । श्रोतो न पुनःषट्स्पर्शायतनवचनेन
 तद्यतिरिक्तभौतिकैकास्तिवसिद्धिः । नैतदेवम् । यदि हि पृथिवीधात्वादय एव स्पर्शायत-
 नान्यभविष्यन्भूतान्येव स्पर्शायतनानीत्येवावद्व्यस्य । न त्वेवं । किं तर्हि । चक्षुःस्पर्शाय-
 तनं यावन्मनःस्पर्शायतनमिति । श्रोतो ऽवगम्यते । पृथिवीधात्वादिव्यतिरिक्तानि चक्षुरा-
 दीनि । विज्ञानधातुस्तु चक्षुरादिस्पर्शायतनवचनानुषङ्गेन पुनरुच्यते । स्पर्शायतनमिति

62.8 (7b-9) को ऽर्थः । स्पर्शस्य चैतसिकस्याश्रय इत्यर्थः ॥ चैताभावप्रसङ्गाच्चेति । यदि षड्धातुरयं
 भित्तो पुरुष इति यथाकृतमेव द्रव्याणि गृह्येरन्नान्यानि तदाश्रितानि द्रव्याणि तेनैत-
 त्प्राप्तं । विज्ञानधानुमात्रप्रकणादत्र चैतसिकानां तदाश्रितानामप्रकणाप्रसङ्गः । इष्टत्वा-
 ददोष इति चेत् । न । सापत्तालत्वादस्य पतस्य । सापत्तालो क्षयं पतः । चित्तविशेषः

62.9 (7b-10) एव चैतसिका इति । स्वसिद्धात्तविरोधात् । तेनाह । न च युक्तं चित्तमेव चैतां
 इति प्रतिपत्तुम् । कस्मात् । संज्ञा च चेतना च चैतसिक एष धर्मः चित्तनि-
 श्रित इति सूत्रवचनात् । माधनं चात्रोपतिष्ठते । चित्तादर्थात्तरभूते संज्ञावेदने । स्क-
 न्धदेशनायां पृथग्देशितत्वाद् । द्वयस्कन्धवदिति । अथवा स्वाश्रयादर्थात्तरभूते संज्ञावेदने ।
 तदाश्रितत्वात् । यत्स्वाश्रयाश्रितं तत्स्वाश्रयादर्थात्तरभूतं । तद्यथा कुड्याश्रितं चित्रम् ॥

62.12 (8a-1) सरगादिचित्तवचनाच्चेति । सरगं चित्तं सरगं चित्तमिति यथाभूतं प्रज्ञानाति । वि-
 गतरगं चित्तं विगतरगं चित्तमिति यथाभूतं प्रज्ञानाति । सदेष्टं चित्तं सदेष्टं चित्तमिति
 यथाभूतं प्रज्ञानातोति विस्तरः । अत्र माधनम् । सरगं चित्तमिति चित्तरागयोः परस्परतो
 ऽर्थात्तरत्वं । सक्रयोगनिर्दिष्टत्वात् । सपुत्रश्चैत्र इति सक्रयोगनिर्दिष्टचैत्रपुत्रवदिति ॥

62.15 (8a-8) संचिता दशेति परमाणुसंख्यस्वभावा दशैवेत्यर्थः । अन्ये तु धातवो ऽस्मादवधारणाच्च
 संचिता इति सिद्धम् ॥ ३५ ॥

- तुल्यतीति कस्य धातोरेतद्रूपम् । तथा हि तुल उन्मान इत्यस्य धातोस्तो- 63.5 (8a-7)
 ल्यतीति रूपं भवति । नैष दोषः । तुलां करोति तुल्यतीति प्रातिपदिकधातोरेतद्रूप-
 मिष्यते । कर्मणि च तुल्य इति रूपं भवति ॥ वाक्यं धातुचतुष्टयमिति द्रुपादिकं 63.5 (8a-7)
 शब्दवर्थम् । परशुदावादिसंज्ञकमिति । परश्चादिसंज्ञकं क्तिन्ति दावादिसंज्ञकं क्ति-
 5 णे । संभवं प्रत्येवमुच्यते । कदाचित्परश्चादिसंज्ञकं क्तिष्यते । दावादिसंज्ञकमपि क्तिन-
 ति ॥ संबन्धोत्पादिन इति विस्तरः । संबन्धेनाविभागेनोत्पत्तुं शोलमस्येति संबन्धो- 63.7 (8a-10)
 न्पादि संघातलोतः । द्रुपादिसंघातसंतान इत्यर्थः । तस्य विभक्तोत्पादनं विभक्त-
 जनं यत्स हेतुः । क्षणिकानां हि भावानां विनापि परश्चादिना हेतुः भवत्येव । संता-
 ननिरोधस्तु परश्चादिनेति परश्चादिकं क्तिनतोत्पद्यते । कारणसामग्र्योविशेषवशादि
 10 कार्यविशेषोत्पत्तिर्भवति । तत्र धातुचतुष्टयमेव क्तिनाति क्तिष्यते चेत्यवधार्यते । तद्वा-
 वधारणाच्चान्ये धातवो नोभयव्येति सिद्धम् । अत एव चाकृ । न कायेन्द्रियादीनि 63.8 (8b-1)
 हिन्त्यन्ति इति विस्तरः । तत्र न चतुरिन्द्रियादीनोति वक्तव्ये कस्मात्कायेन्द्रियादो-
 नोति वचनम् । यस्मात्कायेन्द्रिये परिस्फुटच्छेदो भवति यदि भवेदित्यतः कायेन्द्रिय-
 पुष्कराणोन्द्रियाणि कथ्यन्ते । निर्वशेषाङ्गच्छेदो सर्वाङ्गप्रत्यङ्गच्छेदो तदद्वैधीकरणात् । 63.9 (8b-1)
 15 तेषां कायेन्द्रियादीनामद्वैधीकरणात् । कथं पुनर्गम्यते । तदद्वैधीकरणमित्यतः पुनराकृ ।
 न ह्येन्द्रियाणि द्विधा भवन्ति । क्तिष्यस्याङ्गस्य कायादपगतस्य निरिन्द्रियत्वात् । 63.10 (8b-2)
 इमपि कथं गम्यते । निरिन्द्रियं तदङ्गं यच्छिष्यं कायादपगतमिति । यस्मात्तत्प्रतोत्य
 स्पष्टव्यादिकं च कायादिविज्ञानानुत्पत्तिः । कथं तर्हि क्तिष्येन पुनर्लघेन नासिकायेण
 कार्यविज्ञानोत्पत्तिः । नासिकामूलसंबन्धेन पुनः कायेन्द्रियोत्पत्तिर्दोषः । कथमिह गृह्णो-
 20 यिकानां पुच्छानि क्तिष्यानि स्पन्दन्ते यदि तत्र कायेन्द्रियं नास्ति । वायुधातोरेष
 विकारो नैतत्कायेन्द्रियस्य कर्मेत्यवगतव्यम् ॥ न चापि हिन्दन्ति मणिप्रभावद् 63.12 (8b-3)
 च्छ्वात् । यद्वा मणिप्रभा न क्तिनति । अचक्ष्वात् । तद्वदिन्द्रियाणि ॥ दृक्ष्यते तुल- 63.14 (8b-4)
 यत्येवमिति । एवंशब्देन तदेव ब्रह्म धातुचतुष्टयं तथात्वेन प्रदर्श्यते । काष्ठादीनाम-
 ण्णिकृतो विकारो दाकृः । स चेन्द्रियाणां न भवति मणिप्रभाचदृक्ष्वात् । न हि तानि

- काष्ठादिवज्रमादिवद्वा विक्रियते । किं तर्हि तत्संख्यातप्रवाक्ये भवति । तुलादिभूतं
 च तदेव धातुचतुष्टयं तुल्यमिति । नेन्द्रियाणि । तथैवाह्वात् । अमूर्तानां तु धातूनाममू-
 63.17 (8b-4) र्त्वादेव हेदाद्यसंभव इति तेषां हेदादि न चिन्त्यते ॥ न शब्द उच्छेदितादिति ।
 किम् । किनन्ति किन्त्यते च । दक्षते तुल्यमिति वा । अत्रवाक्यवर्तितात् ॥ विवादो
 दग्धतुल्ययोरित्युत्तरापीदमनुवर्तते । न शब्द उच्छेदितादिति । तदेव धातुचतुष्टयं 5
 दाहकं तुल्यं वेति । अग्नितारादि दाहकं । समस्तस्यात्र धातुचतुष्टयस्य भस्मादिवि-
 कारहेतुत्वात् । लवणादि तुल्यम् । तत्रापि समस्तस्य तुलावनतिकेतुत्वात् । इत्येकेषा-
 64.2 (8b-7) मभिप्रायः । तेजोधातुरेव दग्धा गुरुत्वमेव च तुल्यमिति । तेजोधातुरेवामिश्राला-
 दिगत उद्भूतवृत्तिर्दकृति । पृथिवीधातादीनामुद्भूतस्ववृत्तिष्वेऽप्यदाहकत्वदर्शनात् । गुरु-
 त्वमेव घोषादायद्वयमुद्भूतवृत्ति तुल्यते । घातपादिषु लघुद्रव्येषु द्रवादीनामुद्भूतवृत्तिष्वे 10
 ऽप्यतुल्यत्वदर्शनात् ॥ ३६ ॥

- 64.17 (8b-10) पञ्चाध्यात्ममिति पञ्चमकृपां मनोनिवृत्त्यर्थम् । अध्यात्ममकृपां द्रवादिनिवृत्त्य-
 र्थम् । विपाकज्ञौषधिकाश्च पञ्चाध्यात्मिका न नैष्यान्दिका इत्यवधारणम् ।
 65.2 (9a-2) कस्मात् । तद्यतिरिक्तानप्यन्दाभावात् । विपाकज्ञौषधिकाश्च यद्यपि नैष्यान्दिका
 भवन्ति । निष्यन्दो हेतुसदृश इति कृत्वा । ते तु विपाकज्ञौषधिकात्वेन संगृहीतत्वात् 15
 नैष्यान्दिका इति गृह्यते । ये तु स्वहेतुसदृशा न च विपाकज्ञा न औषधिकास्त इह
 नैष्यान्दिका अभिप्रेताः । न चैवविधाश्चतुरादयो भवन्ति । किं तर्हि विपाकज्ञाऔषध-
 यिकाश्च भवन्तीत्यत एवमुच्यते । तद्यतिरिक्तमिष्यन्दाभावादिति । कथं पुनर्ज्ञायते ।
 नैष्यान्दिकास्ते न सन्तीति । मृतस्याननुवृत्तेः । न हि द्रवादिबन्मृतस्य चतुर्धात्वादयो
 65.3 (9a-3) नुवर्तन्ते ॥ विपाकहेतोर्ज्ञाता इति । विपाकस्य फलस्य हेतुर्विपाकहेतुः । विपाक- 20
 हेतोर्ज्ञाता विपाकज्ञाः । मध्यपदलोपाद् धेतुशब्दलोपात् । गोर्यवद् । यथा गो-
 भिर्युक्तो रथो गोर्य इति । फलकालप्राप्तं वा कर्मेति विपाकफलोत्पत्त्यनन्तरतणा-
 वस्थमित्यर्थः । विपच्यत इति विपाकः । कर्मकर्तरि घञ् । विपाकाज्ञाता विपा-
 कज्ञाः । फलं तु विपाकित्वेति विपाक इति भावे घञ् । भवति च हेतौ

- फलोपचार इति विस्तरः । ध्विपाकस्वभावो ऽपि कर्मलक्षणो हेतुर्विपाक इत्युच्यते । 65.9 (9a-7)
- तदुत्पादकत्वात् । यथा फले केतूपचार इति विस्तरः । षड्भिमानि स्पर्शयितनानि चतुरादीनि पौराणं कर्म । पुराणे ब्रह्मणि भवं । पुराणमेव वा पौराणं कर्म । तानि स्पर्शयितनान्यपौराणकर्मस्वभावान्यपि पौराणं कर्मेत्युच्यते । तस्मात्तत्त्वात् । एवमिहापि
- 5 विपर्ययोपचारो द्रष्टव्यः ॥ आहारसंस्कारस्वप्नसमाधिविशेषैरुपचिता औपचार्यिका 65.11 (9a-8)
- इति । विशेषशब्दः प्रत्येकमभिसंबध्यते । तत्राहारस्वप्नौ लोके प्रतीतौ । संस्कारो ऽभ्य-
ङ्गज्ञानानुवासानादिस्वभावः । समाधिशितैक्यनाशतणः । समीपे च उपचयः । उपचये
भवा औपचार्यिकाः । सैनिकवत् । उपचया दृष्टे वा औपचार्यिकाः । वैयर्थ्यवत् । स्वार्थं
तद्धितविधानात् । ब्रह्मचर्येण चेत्येक इति । ब्रह्मचारिणामुपशान्तिन्द्रियाणां शरीरोप- 65.13 (9a-9)
- 10 चदर्शनात् । अनुपधातमात्रं तु तेन स्यादित्यब्रह्मचर्येण शरीरापचयः । ब्रह्मचर्येण
तु शरीरापचयो न भवति । तस्मादाह । अनुपधातमात्रं तु तेन ब्रह्मचर्येण स्याद् । नोप-
चयः । उपचयस्त्वाकारादिभिरेव । कस्मात्तर्हि प्रवृत्तितानां ब्रह्मचारिणां केषांचिच्छरी-
रापचयो भवति । कामपरिदाहादियोगादसौ भवेत् ॥ प्रतिप्राकार इवार्हतेति । उपच- 65.16 (9a-10)
- यस्तानो विपाकसंतानस्य परिवार्यवस्थानेनारता ॥ शब्द औपचार्यिक इति । अनुप- 65.16 (9a-10)
- 15 क्षित्कायस्य शब्दसौष्ठवाददर्शनात् । इच्छातः प्रवृत्तेरिति । शब्दो मे स्यादितिच्छया शब्दः
प्रवर्तते । धनिच्छया न प्रवर्तते । विपाकत्रय धर्मो ऽनिच्छतो ऽपि प्रवर्तते । तस्मान्न
विपाकत्रयः शब्दः । साधनं चात्रोच्यते । न विपाकत्रयः शब्दः । इच्छातः प्रवृत्तेः । योनिशो-
ननसिक्कारचैतसिकवत् । यत्तु विपाकत्रयं न तस्येच्छया प्रवृत्तिः । तद्यथा चतुरिन्द्रियस्ये-
ति ॥ यत्तर्हीति विस्तरः । अनेन स्वसिद्धात्तविरुद्धतां प्रतिज्ञाया उदाहृत्यति । तृतो- 65.18 (9b-2)
- 20 यातो परंपरेत्येक इति विस्तरः । भूतानि पारुष्यविरतेः कर्मपक्षस्य कण्ठे विपाकस्व- 66.2 (9b-3)
- भावानि निर्वर्तन्ते । तेभ्यः शब्दः । द्वितीये ऽपि प्रते । कर्मण्यो विपाकज्ञानि भूता- 66.3 (9b-4)
- नि । तेभ्य औपचार्यिकानि । आहारोपचयतः समाध्युपचयतो वा भूतात्तराणि ।
तेभ्यो नैष्यान्धिकानि । पूर्वभूतव्यतिरिक्तान्यागस्तुकानि भूतानि । तेभ्यः शब्द
इति । अतो न विपाकत्रयः शब्द इति । परंपराभिनिर्वर्तनं त्वभिप्राय पारुष्यविरतेर्भ-

- कस्वरता निर्वर्तत इत्युक्तम् । घनेन स्वसिद्धासविरुद्धता तस्याः प्रतिज्ञायाः परि-
 66.8 (9b-7) क्रियते । यदि शब्दव्युक्तिविरोधः स्यादिति । शब्द इच्छातः प्रवर्तत इति विपा-
 क्युक्तिविरोधाच्च विपाकज्ञ उक्तः । तद्यदि तद्वच्छार्ङ्गिक्यपि वेदना । इच्छातः
 प्रवर्तते । न विपाकज्ञा स्यात् । न विच्छातः सा प्रवर्तते । किं तर्हि । घनिच्छायापि
 सा प्रवर्तते चतुरादिवत् । तस्माद्विपाकज्ञेति युज्यत इत्यभिप्रायः । कीदृशो पुनः सा । या 5
 66.12 (9b-8) मुखदुःखप्रत्ययोपसंस्कारमसरेणापि प्रवर्तते ॥ नैष्यन्दिक्काः सभागसर्वत्रगहेतुज्ञानि-
 66.13 (9b-9) ता इति । सभागसर्वत्रगहेतुभिरेव ज्ञानिता न विपाकहेतुनेत्यवधारणम् । विपाकज्ञा
 विपाकहेतुज्ञानिता इति । विपाकहेतुना ज्ञानिता एव । न तु विपाकहेतुनैव ज्ञानिता
 इत्यवधारणम् । सभागहेतुनापि ज्ञानिता विपाकज्ञा भवति । तत्र चाष्टावप्रतिष्ठा नैष्य-
 66.14 (9b-10) न्दिक्का विपाकज्ञा एवेत्यवधार्यते । न हि त औपचयिकाः संवयाभावात् । अथ- 10
 माणुसंघयस्वभावत्वादित्यर्थः ॥ ३७ ॥
 66.16 (10a-1) त्रिधान्य इति । त्रिधान्य एवेत्यवधार्यते । तत्र विपाकज्ञा इन्द्रियाविनिर्भागिणा
 एव । विपाको ऽध्याकृतो धर्मः । सत्त्वाख्य इति वचनात् । नैष्यन्दिक्कौपचयिकास्त्रि-
 न्द्रियविनिर्भागिणो ऽपि । कथं पुनर्गम्यते । इन्द्रियविनिर्भागिणो ऽपि नैष्यन्दिक्काः
 सतीति । मृतस्यापि तदनुबन्तिदर्शनात् । न कसमसंख्याता विपाकज्ञा इष्यते ॥ 15
 66.19 (10a-3) द्रव्यवानेक इति । एक एव द्रव्यवानित्यवधारणम् । सारत्वाद्व्यमित्यविनाशात् ॥
 67.5 (10a-5) क्षणमेकमनैष्यन्दिक्का भवतीति क्षणमेकमसभागहेतुनिर्वर्तिताः । पूर्वक्षणात्मन-
 भावाभावात्क्षणिकाः । न तु क्षणात्तरविनाशिन इत्ययमर्थो ऽभिप्रेतः । अन्यथा हि पा-
 शिमा एव धातवः क्षणिका इत्यवधारणात्तदितरेषां धातूनामक्षणिकत्वप्रसङ्गः ॥ कथं
 पुनर्दुःखधर्मज्ञानतात्तिकलापे मनोधातुर्मनोविज्ञानधातुश्च युगपद्वतः । न हि विज्ञानद्व- 20
 यसमवधानमिष्यते । नोच्यते युगपत्तौ भवत इति । किं तर्हि । एकमत्र विज्ञानं धातुद्वयत्वेन
 67.7 (10a-6) व्यवस्थाप्यते । नामद्वयेन कथ्यत इत्यर्थः । तेन व्याचष्टे । दुःखे धर्मज्ञानतात्तिसंप्रयुक्तं
 67.9 (10a-6) चित्तं मनोधातुर्मनोविज्ञानधातुश्चेति । शेपास्तत्संभुवो धर्मधातुरिति । तत्र
 तात्तिकलापे । चित्तादन्ये धर्माः शेषाः । तत्संभुवस्तया तात्त्या संभुवः । तद्यथा ।

- अनात्मवसंवरो रूपं वेदनासेवाचेतनादयः संप्रयुक्ताः । तेषां च प्राप्तिज्ञात्यादयो धर्मधा-
 तुरिति ॥ समन्वागमं प्रतिलभत इति प्राप्तिसमन्वागपूर्वा लभत इत्यर्थः । चतुर्वि- 67.11 (10a-7)
 ज्ञानधातुर्नापि स इति किम् । समन्वागमं प्रतिलभत इत्यधिकृतम् । पृथग्लभ 67.14 (10a-10)
 इत्यनेन प्रथमद्वितीये कोटौ दर्शिते । सत्त्वापि चेत्यनेन तृतीया कोटिर्दर्शिता । चतुर्धा-
 5 तूक्तनिर्मुक्तेति सुगमत्वात् दर्शिता । चशब्देन वा साप्युक्ता । यपृथगसक्त चेति ॥ काम- 67.16 (10b-2)
 धातौ क्रमेण चतुर्गन्धियं प्रतिलभमान इति । कामधातौ स्थितः पुद्गलः क्रमेण ।
 कललादिक्रमेण मृत्युक्रमेण वा । चतुर्गन्धियं लभते । किंप्रतिसंयुक्तं । किं कामधाता-
 वेव । नेत्युच्यते । यविशेषेण । कामप्रतिसंयुक्तं वा रूपप्रतिसंयुक्तं वा प्रतिलभमानः ।
 कललाश्चरस्थायां तथा क्रमेण मरणास्याचक्षुष्ममरणस्य च काले चतुर्धातुना ऽसमन्वा-
 10 गतः । कललाश्चरस्थायां तथा मरणावस्थायां वा तद्भावात् । षडाप्यतनोत्पत्त्यवस्थायां
 भवस्यात्तराले वा तेनेदानीं समन्वागमं प्रतिलभते । न तु चतुर्विज्ञानधातुना ऽसमन्वा-
 गतः समन्वागमं प्रतिलभते । यस्मादसौ कुशलक्लिष्टेन तेनातीतानागतेन पूर्वमत्तराभव-
 प्रतिसंधिकाले समन्वागत एव । विप्रकृतावस्था श्लेषाधिक्रियते । न प्रतिलब्धवत्प्र-
 तिलप्स्यमानावस्था ॥ चतुर्विज्ञानधातुनेति विस्तरः । द्वितीयादिध्यानोपपन्नः । तत्र 67.18 (10b-2)
 15 तस्य चतुर्विज्ञानधातोर्भावात् तेन पूर्वमसमन्वागत इदानीं चतुर्विज्ञानं प्रथमध्या-
 नभूमिकमनिवृताव्याकृतस्वभावं संमुखीकुर्याणान्तेन चतुर्विज्ञानधातुना समन्वागमं
 प्रतिलभते । न तु चतुर्धातुना ऽसमन्वागतः समन्वागमं प्रतिलभते । प्रतिलब्धवत्सम-
 न्वागतत्वात् । तत्प्रच्युतश्चाप्यस्तादुपपद्यमान इति द्वितीयादिध्यानप्रच्युतो ऽप्यस्ता- 68.1 (10b-4)
 त्प्रथमे ध्याने कामधातौ बोधपद्यमानश्चतुर्विज्ञानधातुना ऽसमन्वागतः समन्वागमं
 20 प्रतिलभते । अत्राभवप्रतिसंधाने कुशलक्लिष्टेन घटीतानागतेन । न तु चतुर्धातुना ऽसम-
 न्वागतः समन्वागमं प्रतिलभते । प्रतिलब्धवत्समन्वागतत्वात् ॥ स्यादुभयेनेति वि- 68.2 (10b-5)
 स्तरः । आह्वयधातुच्युत उभयां चतुर्धातुचतुर्विज्ञानधातुभ्यां पूर्वमसमन्वागत अत्त-
 राभवप्रतिसंध्यवस्थायामेव चतुर्धातुनोत्पादाभिमुखेन चतुर्विज्ञानधातुना च कुशलक्लि-
 ष्टेनातीतानागतेन समन्वागमं प्रतिलभते । अत्रिकलेन्द्रिया कृत्तराविकाः ॥ नोभयेन । 68.4 (10b-6)

एतन्नाकारान्स्थापयित्वेति कोटित्रयोक्तान्धर्मप्रकारान् त्यक्त्यर्थः । घात्रप्यधातुष्युत-
स्तत्रैवोत्पद्यमानो नोभाभ्यामसमन्वागतः समन्वागमं प्रतिलभते । घसमन्वागतत्वं तत्रास्ति '
न तु समन्वागमप्रतिलम्भः । द्वितीयादिध्यानोपपन्नश्च चतुर्विज्ञानमसंमुखीकुर्वाणो नोभाभ्या-
मसमन्वागतः समन्वागमं प्रतिलभते । कथम् । चतुर्धातुना यद्यपि समन्वागमं प्रतिलभते
न तु चतुर्धातुनासावसमन्वागतः । चतुर्विज्ञानधातुना यद्यप्यसावसमन्वागतो न तु सम- 5
न्वागमं प्रतिलभते । तमसंमुखीकुर्वाणत्वात् । चतुष्पात्कामधातुस्थः सकृन्मरणाद् घस-
राभवप्रतिसंघौ नोभाभ्यामसमन्वागतः समन्वागमं प्रतिलभते । ताभ्यां समन्वागतत्वात् ॥

68.5 (10b-6) यश्च चतुर्धातुना समन्वागतश्चतुर्विज्ञानधातुनार्थाप स इति । पृथग्लाभः सकृापि
चेत्यनेनैव सूत्रेणैदमपि चतुर्कोटिकं वर्तयति । लाभो हि प्रतिलम्भः प्राप्तिसात्रे ऽपि
विवक्षया कदाचिद्वति । प्रथमे चतुर्कोटिके प्रतिलम्भो ऽधिकृतो द्वितीये तु प्राप्तिसा- 10

68.6 (10b-7) त्रम् । प्रथमा 'कोटिरिति विस्तरः । द्वितीयादिध्यानोपपन्नो ऽवश्यं चतुर्धातुना
समन्वागतः । 'इन्द्रियैरविकलत्वात् । चतुर्विज्ञानधातुनात्रासमन्वागतः । तत्राभावात् ।

68.7 (10b-8) प्रथमध्यानभूमिकस्य चतुर्विज्ञानस्यासंमुखीक्रियमाणत्वात् ॥ कामधातावलब्धविक्री-
नचतुरिति । अलब्ध विक्रीनं वा चतुरस्यालब्धविक्रीनचतुः । अलब्धचतुः कललाब्ध-
वस्यः । विक्रीनचतुर्विनष्टचतुः । स कामधातो चतुर्विज्ञानधातुनात्तराभवप्रतिसंघौ 15

68.9 (10b-9) प्रतिलब्धेन कुशलक्लिष्टेन समन्वागतः । न चतुर्धातुना । तस्याभावात् ॥ लब्धावि-
क्रीनचतुरिति । लब्धमविक्रीनं चतुरस्य लब्धाविक्रीनचतुः । स कामधातो चतुर्धातुना
चतुर्विज्ञानधातुना च । तथा पूर्वं प्रतिलब्धेनेदानो वनेन चाव्याकृतेन । समन्वागतः ।

68.9 (10b-9) प्रथमध्यानोपपन्नश्च तेनोभयेन समन्वागतः । स्वभूमिकस्य तस्यावश्यमस्तित्वात् ।

68.10 (10b-9) परभूमिकस्य चतुषः संभवात् । द्वितीयादिध्यानोपपन्नश्च पश्यन् । प्रथमध्यानभूमिकं 20
चतुर्विज्ञानं संमुखीकुर्वाण इत्यर्थः । स चाप्यवश्यमनेनोभयेन समन्वागतः ॥ चतुर्थेर्ता-

68.11 (11a-1) नाकारान्स्थापयित्वेत्याद्वप्योत्पन्नः ॥ यथायोगमभूकृतव्यावृति । यश्चतुर्धातुना
ऽसमन्वागतः समन्वागमं प्रतिलभते द्वपधातुनापि सः । यो वा द्वपधातुना चतुर्धातुनार्थाप
सः । चतुर्धातुद्वपधातोः स्यात्पृथग्लाभः सकृापि च । पृथक्तावत् । स्याच्चतुर्धातुना सम-

- न्वागतो न रूपधातुना । कामधातौ क्रमेण चतुरिन्द्रियं प्रतिलभमानः । स्याद्रूपधातुना
न चतुर्धातुनेति । इयं कोटिर्नास्ति । सकृापि स्यात् । उभयेनासमन्वागतः समन्वागमं
प्रतिलभते । घ्रात्रप्यधातोश्च्युतो रूपधातौ कामधातौ घोषपश्यमानः । नोभयेन । एताना-
कारान्स्थापयित्वा ॥ यश्चतुर्धातुना समन्वागतो रूपधातुनापि स इति । पूर्वपादकः । यस्ता-
5 वश्चतुर्धातुना समन्वागतो रूपधातुनापि सः । स्याद्रूपधातुना न चतुर्धातुना । कललाय-
वस्थास्वलब्धचतुर्लब्धविक्रीनश्चतुश्च ॥ यश्चतुर्विज्ञानधातुना ऽसमन्वागतः समन्वागमं
प्रतिलभते रूपधातुनापि सः । यो वा रूपधातुना ऽसमन्वागतः समन्वागमं प्रतिलभते
चतुर्विज्ञानधातुनापि सः । तत्रैव च तयोः स्यात्पृथग्लभः सकृापि च । पृथक्तावत् ।
स्याश्चतुर्विज्ञानधातुना न रूपधातुना । द्वितीयादिध्यानोपपन्नश्चतुर्विज्ञानं संमुखीकुर्वाणः ।
10 स्याद्रूपधातुना न चतुर्विज्ञानधातुना । घ्रात्रप्यधातोश्च्युतो द्वितीयादिषु ध्यानेषूपपश्यमानः ।
सकृापि स्यात् । उभयेनासमन्वागतः समन्वागमं प्रतिलभते । घ्रात्रप्यधातोश्च्युतः कामधातौ
ब्रह्मलोके चोत्पश्यमानः । नोभयेन । एतानाकारान्स्थापयित्वा ॥ यश्चतुर्विज्ञानधातुना सम-
न्वागतो रूपधातुनापि सः । यो वा रूपधातुना चतुर्विज्ञानधातुनापि सः । पूर्वपादकः । यस्ता-
वश्चतुर्विज्ञानधातुना समन्वागतो रूपधातुनापि सः । स्याद्रूपधातुना न चतुर्विज्ञानधातुना-
15 पि । द्वितीयादिध्यानोपपन्नश्चतुर्विज्ञानमसंमुखीकुर्वाणः ॥ यथा चेयं चतुर्विज्ञानरूपधातूनां
प्रतिलम्भसमन्वागमचित्ता तथा श्रोत्रविज्ञानशब्दधात्वादीनमपि प्रतिलम्भसमन्वागमचि-
त्ता कर्तव्या । श्रोत्रविज्ञानशब्दधात्वोः स्यात्पृथग्लभः सकृापि चेत्यादि ॥ ३८ ॥

द्वादशाध्यात्मिका इति । उभयावधारणम् । अवधारणादेव चान्ये रूपपादयो 69.3 (11a-4)

वाच्या इति सिद्धम् । आत्मनि अधि ग्रह्यात्मम् । अधि आत्मानमिति वा ग्रह्यात्मम् ।

20 ग्रह्यात्ममेव आध्यात्मिकाः । ग्रह्यात्मं वा भवा आध्यात्मिकाः ॥ अहंकारसंनिश्रयत्वा- 69.7 (11a-6)

चित्तमात्मेत्युपचर्यते इति । अहंकारसंनिश्रय आत्मेत्यात्मवाटिनः संकल्पयन्ति । चित्तं
चार्हंकारसंनिश्रय इत्यात्माप्युपचर्यते । कथमित्याह ।

आत्मना हि सुदालेन स्वर्गं प्राप्नोति पण्डितः ।

69.9 (11a-8)

इत्युक्तं गाथायाम् । कथं पुनर्गम्यते । चित्तमात्मशब्देनोच्यते इति । तत आह । चित्तस्य

25 चान्यत्र दमनमुक्तं भगवतेति । अन्यत्र गाथायामुक्तम् ।

69.12(11a-10)

चित्तस्य दमनं साधु चित्तं दान्तं सुखावलम् ।

इति । तेनायमर्थः । आत्मनि चित्तोक्त्यर्थे । आत्मानं वा चित्तमधिकृत्य ये धर्माः प्रत्या-
सन्नभावादाश्रयभावेन वर्तन्ते त आध्यात्मिकाः । ये तु विषयभावेन वर्तन्ते ते
बाह्या इति । कः पुनः प्रत्यासन्नभावः । येन विज्ञानं तद्विकारमनुविधत्ते । चक्षुरा-
दिष्वेव हि विज्ञानं लक्ष्यते न द्रुपादिष्विति । तथा हि चित्तमिन्द्रियसंबन्धे शरी- 5

69.17 (11b-2)

रदेशे परिच्छिद्यते न विषयदेश इति ॥ एवं तर्हि पट् विज्ञानधातव इति विस्तरः ।
इह पञ्च तावद्विज्ञानधातवो वर्तमाना एव गृह्यन्ते । इन्द्रियविषयसमानकालत्वात् । वर्त-
मानविषया हि पञ्च विज्ञानकायाः । मनोविज्ञानधातुरापि वर्तमान एवेक व्यवस्थाप्यते ।
यस्मान्मनोधातुरप्याश्रयो ऽनन्तरातीतो व्यवस्थाप्यते । कालभेददेव हि मनोधातुमनो-

69.18 (11b-3)

विज्ञानधातोः पृथग्व्यवस्थानं । तस्मात् आध्यात्मिका न प्राप्नुवन्ति । न ह्येते 10
मनोधातुत्वमप्राप्ता अतोतत्वमप्राप्ताः चित्तस्याश्रयीभवास्त । यदा भवन्ति तदा
त एव ते भवन्तीति लक्षणं नातिवर्तन्ति इति । किमेवेन वाक्येन साधितम् ।
इदमेवेन साधितं । वर्तमानानामप्येषामाश्रयभावो भविष्यतीति भविष्यदाश्रयभावेना-

70.4 (11b-4)

ध्यात्मिकत्वं भवतीति ॥ यदि वानागतप्रत्युत्पन्नस्योक्तं विस्तरः । अतीति ऽर्धनि

70.7 (11b-6)

यस्मिनोधातुलक्षणा तदनागतप्रत्युत्पन्नयोरप्यधनोरस्त्येवेत्यभिप्रायः । न हि लक्षणा- 15

70.9 (11b-10)

स्याधसु व्यभिचारो ऽस्ति । न हि स्वभावपरित्यागो ऽस्तीत्यर्थः ॥ धर्मसंज्ञकः
सभाग इति । धर्मसंज्ञकः सभाग एवेत्यवधार्यते । यो हि विषयो यस्य विज्ञानस्य
नियत इति । तस्यैव चतुर्विज्ञानस्य द्वयं नियतो विषयो यावन्मनोविज्ञानस्य धर्माः ।
यदि तत्र तच्चतुर्विज्ञानमुत्पन्नमुत्पत्तिर्याम वा । यावद्यादि तत्र मनोविज्ञानमु-

70.16 (12a-3)

त्पन्नमुत्पत्तिर्धर्मि वा । स विषयः सभाग इत्युच्यते ॥ तस्य च स्वभावसकृद्भूति- 20
र्मुक्ता इति । स्वभावेन सकृद्भूतिश्च निर्मुक्ताः स्वभावसकृद्भूतिर्मुक्ताः । सर्वव्यवस्थितस्य
विज्ञानस्यालम्बनं । न स्वभावः । स्वात्मनि वृत्तिविरोधात् । न हि तदेवाङ्कुल्यर्थं
तेनैवाङ्कुल्ययेण स्पृश्यते । सेवासिधारा तपेवासिधारया क्लियते । न सकृद्भवः संप्रयुक्ता

70.17 (12a-4)

विप्रयुक्ता वा । अतिसंनिक्ष्टत्वात् । न ह्यतिसंनिक्ष्टत्वे तेन गृह्यते ॥ स पुनश्चित्त-
तत्त्व-

- णो ज्ञ्यस्य चित्तक्षणाख्यालम्बनमिति । ये पूर्वस्मिन्तणो स्वभावसकृद्भुवो धर्मा ना-
लम्बिता अर्भूवस्ते ज्ञ्यालम्बिता इति द्वयोः क्षणयोः सार्वभर्मा आलम्बनं भवन्ति ।
तस्माद्वर्माधार्तुर्नित्यो सभागः । धर्मधातुर्हि नियतो मनस एव ॥ तत्सभागाश्च शेषाः । 70.20 (12a-5)
चक्षुर्देन सभागाश्चेति शेषा एव सभागतत्सभागा इत्यवधार्यते । ननु च धर्मधातुरेव सभाग
5 एवेत्यवधारणे शेषा न सभागा इति सभागतत्सभागाः सेतस्यन्ति । न सेतस्यन्ति । यद्यपि
न सभागा एव हि भवेयुः । तत्सभागा एवेति तु संभवेयुः । तन्निवृत्त्यर्थमिदमारभ्यते ।
सभागतत्सभागा एव शेषाः । न तु सभागा एव नापि तत्सभागा एवेति ॥ यो न स्व- 71.2 (12a-7)
कर्मकृत् । स तत्सभाग इति संबन्धनीय । तत्सभागाश्चेत्यनन्तरोक्तत्वात् । उक्तं भवति 71.3 (12a-7)
यः स्ववर्त्मकृत्सभाग इति । अस्वकर्मकदेव तत्सभागस्तत्सभाग एव चास्वकर्मकृदि-
10 त्यवधारणे ज्ञ्यापत्त्या स्वकर्मकृत्सभाग इति ॥ वृषाण्यपश्यादिति । अद्भानोदिति 71.4 (12a-8)
वक्तव्यम् । एवं क्षयतनातीतं क्षयतनातीतं च परिगृहीतं भवति । अन्यथा क्षय्यापि
लक्षणं स्यात् । अथैवमेव पाठः । उदाहरणमात्रं तद्वृष्टव्यम् । अक्षयतनातीतमपि वक्तव्यम् ।
एवं यावन्मनः स्वेन त्रिषयकारित्रेण वक्तव्यमिति स्वेन त्रिषयपुरुषकारेण वक्त- 71.6 (12a-9)
व्यम् । कश्चमिति । येन श्रोत्रेण शब्दानश्रृणोच् शृणोति श्रोष्यति वा तदुच्यते सभागं
15 श्रोत्रमिति सर्वत्र योजनीयम् ॥ विज्ञानसंप्रयुक्तमसंप्रयुक्तं चेति विज्ञानसंबन्धमसंबन्धं 71.11 (12b-2)
चेत्यर्थः ॥ यदेकस्य चक्षुः सभागं तत्सर्वेषाम् । किम् । सभागमिति वर्तते । एवं तत्स- 71.19 (12b-6)
भागमपीति । यदेकस्य चक्षुस्तत्सभागं तत्सर्वेषां तत्सभागमित्यर्थः ॥ प्रातग्रहणादिति । 72.14 (13a-8)
गन्धादयो ये देवदत्तेन घ्राणादीन्द्रियप्राप्ता गृह्यन्ते न ते यज्ञदत्तेन गृह्यन्ते । स्वघ्राणादिकप्र-
विष्टत्वात् । इत्यसाधारणत्वादेषां चक्षुरादिवर्तितदेशो न्याय्यः । य एकस्य गन्धः सभागः 72.15 (13a-8)
20 स सर्वेषां । एवं तत्सभागो ज्योति वक्तव्यम् । न तु वक्तव्यं । यथा वृषमेव गन्धादय इति ।
अस्ति क्षेप संभवः । य एव गन्धादय एकस्य घ्राणादिविज्ञानमुत्पादयेयुस्त 72.18 (13a-4)
एवान्येषामपीति । यदि ते देवदत्तघ्राणादीन्द्रियप्राप्ता भवेयुर्देवदत्तस्य विज्ञानमुत्पा-
दयेयुः । अथ यज्ञदत्तघ्राणादीन्द्रियप्राप्ता यज्ञदत्तस्य विज्ञानमुत्पादयेयुरित्यर्थः । अथवा त
एवान्येषामपीति तत्रासर्गतमूत्रमक्षिमिप्रभृतीनामपि विज्ञानमुत्पादयेयुः । न तस्यैव देवद-

- 73.4 (13a-7) तस्य यस्य घ्राणादीन्द्रियप्राप्तास्ते गन्धादय इति ॥ इन्द्रियविषयविज्ञानानामन्यो-
न्यभजनमिति । घ्राण्यविषयाश्रयिभावेनान्योन्याभिमुख्येन प्रवृत्तिः । तथा कोन्द्रिय-
धातवो विज्ञानधातूनामाश्रयभावेन यथायोगं भजन्ते । सेवन्त इत्यर्थः । विषयधातूनां च
विषयिभावेन । तथा हि विषयधातवः स्वेन्द्रियधातूनां विषयभावेन भजन्ते । विज्ञान-
धातूनां तु विषयभावेन घालम्बनभावेन वा भजन्ते । तथा विज्ञानधातवः स्वेन्द्रियधातू- 5
नामाश्रयिभावेन भजन्ते । विषयधातूनां च विषयिभावेन घालम्बनभावेन वा भजन्ते ।
- 73.5 (13a-8) इत्यन्योन्यभजनं भागः । भावे घञ् ॥ कारित्रभजनं वा भागः । कारित्रं चतुरादीनां
दर्शनादि । विज्ञानधातूनां विज्ञातृत्वम् । विषयधातूनां तद्विषयालम्बनभावः । तस्य का-
रित्रस्य भजनं कारित्रभजनम् । स एषामस्तीत्यर्थः । प्रदर्शनमात्रमेतत् । विप्रकृत्स्वेवं
कर्तव्यः । सक्त भागेन वर्तन्ते सभागा इति । समानो वा भाग एषामिमे सभागाः । समा- 10
- 73.2 (13a-8) नार्थस्य सक्तशब्दस्य सभाव आदिष्टः ॥ स्पर्शसमानकार्यत्वाद्वा । किम् । सभागा इति
प्रकृतम् । अत्र कर्मणि घञ् । भज्यत इति भागः । विप्रकृस्तु पूर्ववत् । स्पर्शशैतसिक
एषामिन्द्रियविषयविज्ञानानां समानं कार्यम् । चतुः प्रतीत्य त्रयाणि च उत्पद्यन्ते चतु-
र्विज्ञानम् । त्रयाणां संनिपातः स्पर्श इत्यादिवचनात् । ये पुनरसभागा इति विस्तरः ।
ये पुनरन्ये चतुरादय इत्यससभागास्तेषां सभागानामुक्तलक्षणानां सभागाः सदृशास्ते तत्स- 15
भागाः । तेषां तैर्वा सभागास्ते तत्सभागाः । तुल्यार्थो कृत्र सभागशब्दो गृह्यते ॥ ३६ ॥
- 73.10 (13b-2) दर्शनकृत्या इति । दर्शनं प्रथमतः सत्यदर्शनं । अनासन्नपञ्चदशचित्तलक्षणसंगृही-
तम् । भावना तदेव पुनः पुनर्दर्शनम् । लौकिकं वा समाकृतं ज्ञानं भावना ॥ दश भाव-
नया कृत्याः । पञ्च चेति । त्रयिणो धातवो दश पञ्च च तद्विज्ञानधातव इति । कथं
पुनरेतद्व्युत्पत्तेः । एत एव त इति । अत्यास्त्रयस्त्रियेति वचनात् । अस्य त्रयादन्ये पञ्चदश 20
धातव एव उच्यन्ते इति । ते भावनाकृत्या एवेत्यत्रधार्यन्ते । त्रिप्रकारा इति । दर्शनकृ-
या भावनाकृत्या श्रेयशैत्यर्थः । एत एव त्रिधा । अष्टाशीत्यनुशयास्तत्सक्तभुव
इति धातुप्रकाराकारभिन्नाः सत्कायदद्यादयो अनुशयाः । तत्सक्तभुवो विज्ञानवेदनादयः
संप्रयुक्ताः । असंप्रयुक्तानि च तल्लक्षणानुलक्षणानि । तत्प्राप्तयश्च सानुचरा इति ।

- तच्छब्देनानुशयादयः संबध्यन्ते । तेषामनुशयानां तत्सम्बन्धो च प्राप्तयः । तत्प्राप्तयो यस्याप्यनुशयसम्बन्धो भवति न तु सर्वाः । काश्चिद्भिः प्राप्तयोऽनुशयादिसम्बन्धो भवति । याः सकृन्नाः । काश्चित्तु पूर्वं पश्चाच्च तेभ्यो भवति । यतः पृथक्प्राप्तिप्रकरणम् । सानुचरा इति ग्रहणेनानुप्राप्तयस्तत्तत्प्रकरणानि च संगृह्यन्ते । शेषाः सामान्ना भवनाकृत्या 74.5 (13b-7)
- इति । एते त्रयोऽस्या घातवो ये शेषा दर्शनकृत्येभ्योऽन्ये सामान्नास्ते भवनाकृत्याः । के पुनस्ते । दशानुशयास्तत्सम्बन्धवस्तत्प्राप्तयश्च सानुचराः कुशलसामान्नाः । धनिवृत्ताव्या- कृताश्च संस्काराः । अविद्यमिदं च सामान्यं सानुचरम् । अनास्रवा अकृत्या इति । 74.6 (13b-7)
- मार्गसत्यासंस्कृतस्वभावाः । ननु चान्यदपीति विस्तरः । पृथग्ननत्वमनिवृत्ताव्याक्- 74.7-8 (13b-8)
- तसंस्कारस्वभावत्वादावनाकृत्यमध्यगतम् । अपायसंवर्तनीयं च कायवाक्कर्म रूपस्व-
- 10 भावत्वाद् भावनाकृत्यमुक्तमिति । यतश्चोदयति वात्सीपुत्रोपाः । आर्यमार्गविरोधित्वादि- 74.8 (13b-9)
- ति । पृथग्ननत्वमार्गोत्पादे न भवति । निर्यते चापायिके कर्मणि सत्यार्यमार्गो नोत्पद्यते । धार्यमार्गोत्पादे च सत्यापायिकं कर्म नोत्पद्यते । तस्मात्सत्कायदृष्ट्यादिवत्तदुभयं दर्श- नकृत्यमिति वर्णयति । तत्प्रतिषेधार्थमुक्तमन्येतद् अभिसन्तोषेणा मुखप्रतिपत्त्यर्थं पुन- 74.10 (13b-10)
- रुच्यते ।

15 न दृष्टिकृत्यमन्तिष्ठं न रूपं नाप्यषष्ठतम् ।

- दृष्टिर्दर्शनम् । अन्तिष्ठमनिवृत्ताव्याकृतं कुशलसामान्यं च न दर्शनकृत्यम् । रूपं तु क्तिष्ठमपि न दर्शनकृत्यम् । अषष्ठं पञ्चेन्द्रियं पञ्चविज्ञानं । तद्वत् रूपं क्तिष्ठमपि सन्न दर्शनकृत्यम् । यतोऽन्यत्तु दर्शनकृत्यं संभवति पञ्चोक्तम् । अन्तिष्ठव्याकृतं च पृथग्न- 74.13 (14a-1)
- नत्वं । समुच्छिन्नकुशलमूलवीतरागाणामपि तत्समन्वागमादिति । समुच्छि- 74.13 (14a-1)
- 20 न्नकुशलमूलाः कुशलेर्धर्मसमन्वागता इष्टाः । पृथग्ननत्वेन तु समन्वागताः । यस्मात्ते पृथग्नना इष्टास्तस्मात् कुशले पृथग्ननत्वम् । क्तिष्ठमपि तन्न भवति । वीतरागाणा- मापि तेन समन्वागमात् । क्तिष्ठस्य हि वस्तुनः स्वभावप्रकाणमिष्यते । प्राप्तिच्छेदप्र- काणमित्यर्थः । तद्यदि पृथग्ननत्वं क्तिष्ठं स्यात् लौकिकवीतरागाणां तस्य प्राप्ति- छेद इति तेनासमन्वागमः स्यात् । इष्यते च तेषां तेन समन्वागमः । तथा हि ते

लौकिकवीतरागाः पृथग्भना एवेष्यसे । अस्तिष्टाव्याकृतत्वैकत्वे ऽदोषः । कृद्दरागप्र-
 क्काणं अस्तिष्टस्येप्यते । तदालम्बनक्लेशप्राप्तिच्छेद इत्यर्थः । न तु तदात्मोपप्राप्तिच्छेद
 इष्यते । तथा कुतः भगवता । यो भित्तवो ब्रूये कृद्दरागस्तं प्रज्ञकीत । एवं कृद्दराग-
 प्रकाणे घस्तद्रूपं प्रकीर्णं भवतीति विस्तरः । तस्मादस्तिष्टाव्याकृतं पृथग्भनत्वं तेषां
 प्रकीर्णमपि घनुरादिवत्समुदाहरति । घतस्तेन समन्वागमो भवति । किं पुनः कारणं । 5
 अस्तिष्टाव्याकृतत्वात्पृथग्भनत्वं न दर्शनप्रकातव्यं । ब्रूयत्वाच्च कायवाककर्म । इत्याह ।

74.17 (14a-2) सत्येष्वविप्रतिपत्तेः । अस्तिष्टाव्याकृतत्वात्पृथग्भनत्वं न दुःखादिषु सत्येषु
 विप्रतिपद्यते । न विपर्येतद्ब्रूयेण प्रवर्तत इत्यर्थः । कायवाककर्मप्यनालम्बक-
 त्वेन न विप्रतिपद्यते । तस्मात्तदुभयं न दर्शनक्यम् । अयं सत्येष्वविप्रतिपत्तेरिति

74.18 (14a-3) हेतुरप्युच्यते ऽप्यनुवर्तयितव्यः । दुःखे धर्मज्ञानज्ञानौ पृथग्भनत्वप्रसङ्गाच्चेति । अय- 10
 मुपपद्यते । पृथग्भनत्वस्यैव दर्शनक्यत्वनिवृत्त्यर्थमुच्यते । कायवाककर्मणो जननिर्ब-
 न्धात् । दुःखे धर्मज्ञानज्ञानौ पृथग्भनत्वप्राप्तिश्चिह्न्यते । न तु द्विजा । तत्प्रक्येक्लेशप्रा-
 प्तिवत् ।

निरुध्यमानो मार्गस्तु प्रज्ञकीति तदावृत्तिम् ।

इति वचनात् । दुःखे धर्मज्ञाने तु तत्प्राप्तिश्चिह्नः । तेन तत्प्राप्तिसद्भावाद् दुःखे धर्मज्ञा- 15
 नतास्यवस्थायां स पुद्गलः पृथग्भनः स्यात् । न चासौ तस्यामवस्थायां पृथग्भन इति
 शक्यते व्यवस्थापयितुं । अर्थागतार्थमार्गत्वात् । तथा हि पृथग्भनत्वं कृतमत् । आर्यधर्मा-
 णामलाभ इति पृथग्भनत्वलक्षणम् । स आर्यधर्माणां लाभेन मार्गलाभो व्यावर्त्यते ।
 तस्मादार्थ एवासाविति । इदं तावद्भवतो वैभाषिकाः प्रष्टव्याः । तत्पृथग्भनत्वं किं
 भावनामार्गप्रतिलम्भादेव प्रकीर्यते । नेत्युच्यते । तत्पृथग्भनत्वं नवभौमिकं । कामावचरं 20
 यावद्भवति । तच्चास्तिष्टम् । तेन प्रतिभूमिनयमक्लेशप्रकारप्रकाणावस्थायां प्रकी-
 र्यते । सर्वं अस्तिष्टं सामान्यं नवम एव विमुक्तिमार्गं प्रकीर्यते । यद्येवमवीतरागावस्था-
 यानार्थः पृथग्भनः स्यात् । न । पृथग्भनत्वस्य विकोनत्वात् । दुःखे धर्मज्ञानज्ञानेः प्रभृति
 तद्विक्रीनमेव । न तु प्रकीर्णम् । कः पुनर्विक्रीनप्रकाणयोर्विशेष इति । विक्रीनं प्राप्ति-

च्छेदे व्यवस्थापितं । प्रकाशं तु प्रतिपन्नलभि व्यवस्थापितम् । तस्मात्प्राप्तिच्छेदात्तेन
पृथग्जनत्वेनासम्बन्धागमात्तस्यामवस्थापयामार्य एव भवति । न पृथग्जन इत्यदोष
एवः ॥ ४० ॥

चक्षुश्च धर्मधातोश्च प्रदेशो दृष्टिरिति । चक्षुश्च धर्मधातुप्रदेश इव च दृष्टि- 75.9 (14a-7)
5 रित्यवधार्यते । सत्कायदृष्ट्यादिकेति सत्कायदृष्टिरित्यप्यदृष्टिर्मिथ्यादृष्टिर्दृष्टिपर- 75.10 (14b-1)
नर्शः शोलन्नतपरामर्शयेति ॥ शैलस्यानास्रयेति प्रसन्न्यधिकृतम् । यशितस्यशैलीत्य- 75.17 (14b-4)
शैलस्यानास्रया प्रज्ञा शैली । तयानुत्पादज्ञानवर्धेति वक्तव्यम् । वक्ष्यति हि ।

तयानुत्पादधीनं दृक् ।

इति । समेवामेवेति विस्तरेण यावत्क्लिष्टाक्लिष्टालौकिकीप्रैक्ष्यप्रैक्षीभिर्दृष्टि- 75.18 (14b-5)
10 निर्धनदर्शनमिति । लोके भवा लौकिकी । क्लिष्टा चाक्लिष्टा च क्लिष्टाक्लिष्टा । 76.1 (14b-6)
क्लिष्टाक्लिष्टा चासी लौकिकी च क्लिष्टाक्लिष्टलौकिकी । क्लिष्टाक्लिष्टलौकिकी च
प्रैक्षी चाप्रैक्षी च क्लिष्टाक्लिष्टलौकिकीप्रैक्ष्यप्रैक्ष्यः । ताभिर्धर्मदर्शनम् । कोदशमित्याहुः ।
नमेवामेवारात्रिदिवद्वपदर्शनवदिति । यथा समेवाया रात्रौ द्वपदर्शनं । एवं क्लिष्टया
लौकिक्या सत्कायदृष्ट्यादिकया दृष्ट्या क्लिष्टधर्मदर्शनम् । अव्यक्ततरमित्यर्थः । यथा
15 नस्यामेव रात्रावमेवाया द्वपदर्शनं । एवमक्लिष्टया लौकिक्या दृष्ट्या धर्मदर्शनम् । अव्य-
क्तमित्यर्थः । यथा समेवे दिवसे द्वपदर्शनं । एवं शैल्या दृष्ट्या धर्मदर्शनम् । व्यक्तं न
वत्यर्थम् । यथा पुनरमेवे दिवसे द्वपदर्शनं । एवमशैल्या दृष्ट्या धर्मदर्शनम् । व्यत्यर्थ
व्यक्तमित्यर्थः ॥ अनीरणादित्यसंतीरणात् । संतीरणं पुनर्विषयोपनिध्यानपूर्वकं 76.5 (14b-8)
निश्चयाकर्षणम् । अत एव चान्यापीति विस्तरः । अत एवासंतीरणादन्यापि मानसी 76.8 (14b-9)
20 क्लिष्टा रागादिसंप्रयुक्ता । क्लिष्टा वा तयानुत्पादज्ञाना निवृत्ताव्याकृता प्रज्ञा न
दृष्टिः ॥ त्रपालोचनार्थेनेति । चक्षुर्न संतीरकत्वेन दृष्टिः । किं तर्हि त्रपालोचनार्थेन । 76.12 (14b-10)
प्रज्ञा तु संतीरकत्वेनेति दर्शितं भवति ॥ ४१ ॥

अन्यविज्ञानसंसर्गिन इत्यन्यविज्ञानसमुखोभाविनः पुद्गलस्यान्यविज्ञानव्याप्त- 76.18 (15a-1)
क्तस्येत्यर्थः । पश्येच्चक्षुरिन्द्रियं । विषयादिसनिध्यात् । यस्य तु चक्षुर्विज्ञानं पश्यतो-

77.3 (15a-3) ति पक्षः तस्य तद्विज्ञानासंभवाददोषः । तदेव चक्षुराश्रितं विज्ञानं पश्यतीति । दर्श-

77.6 (15a-4) नस्य तद्वै भावात्तदभावे चाभावात् ॥ दृश्यते रूपं । न क्लृप्तान्तरितं यत् इति ।

क्लिशब्दः परमतप्रदर्शनः । तस्याप्रतिघटादिति । विज्ञानममूर्तं कुड्यादन्यतिक्रम्यापि

77.10 (15a-6) पश्येत् । विज्ञानवाच्यात् । नैव क्वावृते चक्षुर्विज्ञानमुत्पद्यत इति । अनभासगत-

77.12 (15a-6) त्वाद् विषयस्येत्यभिप्रायः । किं खलु नोत्पद्यत इति । अप्रतिघटात्कुड्यादोनि

व्यतिभिद्य कुड्याद्यव्यवक्ति इव विषये विज्ञानमुत्पत्स्यत इति भावः । यस्य त्वि-

ति । यस्य मम वैभाषिकस्य पक्षः चक्षुः पश्यतीति तस्य मम चक्षुषः सप्रतिघटाद्

व्यवहिते कुड्यादिभिर्वृत्त्यभावः । तस्य क्षणेषु क्षालोचनवृत्त्यभावः । विज्ञानं तर्हि

वैभाषिकस्य व्यवहिते ऽपि प्राप्नोतीति । घोषमन्तर्णार्तिमाशङ्क्य स एव वैभाषिकः पुन-

77.14 (15a-7) राक् । विज्ञानस्याप्यनुत्पत्तिरिति । यथैव चक्षुषो व्यवहिते वृत्त्यभावो युज्यते । विज्ञा- 10

नस्याप्यनुत्पत्तिर् विज्ञानवृत्त्यभावः । आप्रयेण सत्कैवावषयप्रवृत्तत्वाद् । युज्यते ।

य एव हि चक्षुषो व्यवहितो ऽर्थो विषयः स्यात्स एव विज्ञानस्येति युक्ता विज्ञानस्याप्यनु-

त्पत्तिः । तव तु विज्ञानवादिनो ऽप्रतिघटाद्विज्ञानस्य व्यवहिते विज्ञानमुत्पद्येत । न

तूत्पद्यते । तस्माच्चक्षुः पश्यति न विज्ञानमिति सिद्धम् ॥ एवं विज्ञानवादिनि प्रति-

77.15 (15a-8) षिडे तत्पक्षमाचार्यो गृहीत्वाक् । किं नु वै चक्षुः प्राप्तविषयमिति विस्तरः । यथा 15

कार्योन्द्रियं प्राप्तविषयं कुड्यादिव्यवहितं विषयं न गृह्णाति । कुड्यादिप्रतिघातात्

ततः परेण प्रवर्तितुमलभमानत्वात् । किमेवं चक्षुः प्राप्तविषयं कुड्यादिप्रतिघातेन प्रति-

कृतं सत् ततः परेण गन्तुमलभमानं तं कुड्यादिव्यवहितं विषयं न गृह्णातीति । नैत-

77.16 (15a-10) दुष्यते । तस्मात्सप्रतिघटाद् आवृतं चक्षुर्न पश्येदिति न वक्तव्यम् । कावाश्रय-

टलस्फटिकाम्बुमिश्रान्तरितं कथं दृश्यत इति । कावेनाधपल्लेन स्फटिकेनाम्बुना 20

चात्तरितं व्यवहितं रूपं कथं दृश्यते । सप्रतिघटाद्वि कुड्यादिव्यवहितवत्काषादिव्य-

77.20 (15b-1) वहितं चक्षुर्न पश्येत् । तच्च पश्यतीति सिद्धासः । यत्रालोकस्याप्रतिबन्ध इति ।

आलोके हि सति विषय आभासगतो भवतीति विज्ञानोत्पत्तिसंभवः । एवं हि विज्ञा-

नकारणं पश्यते । चक्षुरिन्द्रियमनुपकृतं भवति । विषय आभासगतो भवति । तज्ज्ञश्च

- मनस्कारः प्रत्युपस्थितो भवतीति । घत आधृते रूपे काचादिभिस्तत्रोत्पद्यत एव
चक्षुर्विज्ञानम् । यत्र तु प्रतिबन्धो ऽकाचादिस्वभावेः कुडादिभिस्तमस्थिभिः तत्रावृते 78.1 (15b-2)
नोत्पद्यते । किम् । चक्षुर्विज्ञानमिति । अनुत्पन्नत्वादावृतं नेह्यत इति । यच्चया । किं
खलु नोत्पद्यत इत्यनुत्पत्तौ कारणं पृष्टमिदं तत्कारणमिति ब्रूमः ॥ यत्तर्हि सूत्र उक्त- 78.3 (15b-4)
5 मिति विस्तरः । चक्षुषा रूपाणां दृष्ट्वा न निमित्तप्राप्ते भवति नानुव्यञ्जनप्राप्तेति
विस्तरः । यस्माच्चक्षुः पश्यति तस्मात्पुद्गलश्चक्षुषा पश्यतीत्यभिप्रायः । आचार्यः प्राक् ।
तेनाश्रयेणोत्पद्यमानाभिःसंधिः । चक्षुराश्रित्येत्येवात्राभिःसंधिः । चक्षुषा आश्रयेण वि-
ज्ञानेन दृष्टेत्यर्थः । कथं ज्ञायत इत्याह । यथा मनसा धर्मान्विज्ञायेति । मनसा 78.5 (15b-5)
आश्रयेण विज्ञानेन विज्ञायेति भवति । न ह्यनन्तरातीतं मनो धर्मान्विज्ञानाति ।
10 वर्तमानावस्थायां हि विज्ञानं कारिभ्रं करोति । आश्रितकर्म वा आश्रयस्योपचर्यत 78.8 (15b-7)
इति । आश्रितस्य विज्ञानस्य कर्म दर्शनं । आश्रयस्य चक्षुष उपचर्यते । विज्ञाने पश्यति
सति चक्षुः पश्यतीत्युपचारः । यथा मञ्चाः क्रोशन्तीति । यथा मञ्चस्थेषु पुरुषेषु 78.8 (15b-7)
क्रोशन्तु मञ्चाः क्रोशन्तीत्युपचारः । तद्वत् । यथा च सूत्र उक्तमिति विस्तरः ।
वैभाषिकाणामप्यर्थं पत्तः । न चक्षुर्विज्ञानाति किं तर्हि विज्ञानं विज्ञानातीति । अथ
15 चोक्तं ' चक्षुर्विज्ञेयानि रूपाणि कान्तानीति । तत्र आश्रितकर्म आश्रयस्योपचर्यत 78.10 (15b-7)
इत्यवश्यं प्रतिपत्तव्यम् ॥ द्वारं यावदेव रूपाणां दर्शनायेति । द्वारमिव द्वारं ' हेतु- 78.12 (15b-9)
राश्रय इत्यभिप्रायः । अनेनागमेन तेनाश्रयेणेति यो ऽर्थ उक्तस्तमेव समर्थयति । तेन 78.13 (15b-9)
चक्षुषो द्वारेण चक्षुर्विज्ञानं पश्यतीति । दर्शने तत्र द्वाराख्येति । चक्षुर्भास्वाण
द्वारं यावदेव रूपाणां दर्शनायेत्यत्र । न क्षेत्युच्यते । दर्शनं रूपाणां दर्शनाये- 78.15 (15b-10)
20 ति । अत्रावाचकत्वमित्युच्यत इत्यभिप्रायः । यदि दर्शनं करणं दृश्यते ज्ञेनेति दर्शन-
मिति । कर्तरि वा ल्युट् पश्यतीति दर्शनमिति । दर्शनायेति वा भावसाधनं । दृष्टिर्दर्शनं
तस्मै दर्शनायेति कश्चेतन्न युज्यते । यस्माच्चक्षुर्व्यतिरिक्तं दर्शनं नास्ति । घालोचनमिति
चेत् । न । विज्ञानाव्यतिरिक्तत्वात् । विज्ञानमेव क्षालोचनम् । नातो ऽन्यत्पश्यामः ।
यदि तु चक्षुर्द्वारं विवरं रूपाणां दर्शनाय विज्ञानायेत्यर्थो गृह्येत तमुच्यते ॥ तद्यथा 78.19 (16a-2)

काचित्प्रज्ञा पश्यत्यप्युच्यत इति । पश्यतीत्यप्युच्यत इति । इतिशब्दो ऽत्राध्याहार्यः ।
प्रज्ञानातीत्यप्युच्यत इति । धनेनोपन्यासेन दर्शनविज्ञानयोरनर्थात्तरभाव इति दर्शय-
ति । का पुनरसौ या प्रज्ञैवमुच्यते । या दर्शनात्मिकोक्ता ।

तदन्योभयद्वार्गा धीः ।

- 78.20 (16a-2) इति वचनात् । तस्यैवं ज्ञानत एव पश्यत इति सूत्रे ऽपि वचनात् । किञ्चिदिति वच- 5
नाच्च सर्वं विज्ञानं पश्यतीत्युक्तं भवति । चतुर्विज्ञानं हि पश्यतीत्युच्यते । न तु ध्यो-
79.2 (16a-3) त्रादिविज्ञानमिति ॥ कान्या दृष्टिक्रियेति । यस्योपलम्भकत्वं तस्य दर्शनं युज्यत इत्य-
79.3 (16a-4) भिप्रायः । तदेतदचोद्यमिति विस्तरः । यदि विज्ञानं विज्ञानाति । कर्तृभूतस्य
79.4 (16a-4) विज्ञानस्य कान्या विज्ञानक्रियेति यत्तद्व्यमिति तुल्यं चोद्यमापद्यते । न च तत्र
कर्तृक्रियाभेदः । न कर्तुर्विज्ञानस्य क्रियायाश्च विज्ञानलक्षणाया भेदो ऽन्यत्रमस्ति । 10
भवति च कर्तृक्रियासंबन्धव्यपदेशः । विज्ञानं विज्ञानातीति । तद्वदिहापि भवेत् ।
79.6 (16a-5) चतुः पश्यतीत्यचोद्यमेतत् । चतुर्विज्ञानं दर्शनमित्यपरे । तस्याश्रयभावाच्चतुः
79.8 (16a-6) पश्यतीत्युच्यते । यथा नादस्याश्रयभावाद् वाटा नदतीत्युच्यते । विज्ञानं
तर्हि कस्याश्रयभावाद् रूपं विज्ञानातीत्याह । विज्ञानस्याश्रयभावादिति । चतुर्विज्ञा-
79.11 (16a-7) नस्याश्रयभावादित्यर्थः ॥ तद्विज्ञानं दर्शनमिति ब्रह्म लोक इति । दर्शनमिति लोके 15
79.12 (16a-8) ब्रह्म न तु विज्ञानमिति ब्रह्म । कथं गम्यत इत्याह । तथा हि तस्मिन्नुत्पन्ने ब्रह्मं
79.13 (16a-8) दृष्टमित्युच्यते न विज्ञातमिति । विभाषायामप्युच्यत इति । स एवार्थो ऽभिधीयत
79.16 (16a-9) इत्यभिप्रायः । चतुःसंप्राप्तं चतुराभासगतम् । विज्ञानं तु सानिध्यमात्रेणोति । ना-
79.17 (16a-10) श्रयभावयोगेनेति दर्शयति । यथा सूर्यो दिवसकर इति । यथा सानिध्यमात्रेण सूर्यो
दिवसे करोतीत्युच्यते तथा विज्ञानं विज्ञानातीत्युच्यते । कस्मात् । लोके तथा सिद्ध- 20
79.20 (16b-2) तात् । निर्व्यापारं ह्येदमिति विस्तरः । निर्व्यापारमिति निरोक्तम् । धनेन हि
80.1 (16b-2) कर्तुरर्थात्तरभूतां क्रियां प्रतिषेधति । धर्ममात्रमिति स्वतत्त्वस्य कर्तुः प्रतिषेधं करोति ।
हेतुफलमात्रं चेति । घसत्यपि कर्तरि हेतुफलयोः कार्यकारणार्थत्वं दर्शयति । तत्र ह्युद्धत
उपचारः क्रियते । चतुः पश्यति विज्ञानं विज्ञानातीति । यदि वस्तु व्यग्रहाराङ्गं ।

तेनेक व्यवहारार्थसंसिद्धार्थमसदपि सद्रूपेण परिकल्प्य 'कर्तृक्रियादिव्यवस्थानं क्रियते ।

चतुः पश्यति विज्ञानं विज्ञानातीत्येवमादि । नात्राभिनिवेशेष्टव्यम् । भावो भवि- 80.4 (16b-3)

त्रपेतो ज्ञ्य इत्यादि । जनपदनिरुक्तिं नाभिनिवेशेतेति । जनपदः तत्र नियता 80.4 (16b-4)

निश्चिता चोक्तिर्जनपदनिरुक्तिः । तां नाभिनिवेशेत । कस्माद् । अत्रेयं निरुक्तिरिति ।

5 न वा सर्वमेवार्थवतो निरुक्तिं कल्पयेत् । संज्ञां च लोकस्य नाभिधावेदिति । 80.5 (16b-5)

आत्मा ज्ञोव इत्येवमादिकां संज्ञां लोकस्य नाध्यारोपयेत् । अभूतसमारोपेण । अस्त्यात्मा

शरीरादिव्यतिरिक्त इति नातीव गच्छेदित्यर्थः । अथवा संज्ञां च लोकस्य नाभिधात्रे-

वाभिसरेत् । अर्थाभावात्संज्ञापि नास्तीति न कल्पयेदित्यर्थः । अतिसरणमतिक्रमण-

मित्येको ऽर्थः ॥ ४२ ॥

10 उभाभ्यामपीति । अपिशब्दादेकेनापि । नात्र नियमः । द्वयोर्विवृतयोः 80.16 (16b-8)

परिशुद्धतरं दर्शनमित्युक्तं भवति । नैकतरान्यथोभावादित्युन्मीलितार्थनिमो- 81.2 (16b-10)

लितयोरुपेक्षोरैकतरस्यान्यथोभावात् । द्वयोरैकतरमन्यथोभोभवति । यदि यदुन्मीलितं

तदर्थनिमीलितं क्रियते सर्वनिमीलितं वा । यच्चार्थनिमीलितं यदि तत्सर्वनिमीलितं

क्रियते सर्वोन्मीलितं वा । तदा द्विचन्द्रदर्शनं न भवति । अतो ज्यगम्यते । द्वयोरपि

15 चतुषोरत्र विज्ञानोत्पत्तौ व्यापारो ऽस्तीति ॥ देशप्रतिष्ठितत्वाद् रूपवदिति । वि- 81.3 (17a-3)

परीतदृष्टाक्षः । यथा रूपस्य देशप्रतिष्ठितत्वादाश्रयविच्छेदाद्विच्छेदो भवति नैत्रं विज्ञा-

नस्य । न हि विज्ञानं देशप्रतिष्ठितं । किं तर्हि देशप्रतिष्ठितममूर्तत्वात् । देशप्र-

तिष्ठितत्वाच्च नाश्रयविच्छेदाद्विच्छेदो भवति ॥ तथा हि दूराद्रूपं पश्यतीति । यत्र 81.7 (17a-6)

रूपं दृश्यते न तत्र तद्भाक्कं चतुरिन्द्रियमस्ति । तत्रप्रमाणानुपलभ्यमानत्वात् । तत्रा-

20 विद्यमानदेवदत्तादिवत् । यथा चतुरेवं श्रोत्रमपि वक्तव्यम् ॥ इतर आह । स्वविषयदे-

शप्रापि चतुःश्रोत्रं । इन्द्रियत्वाद् । प्राणोन्द्रियादिवत् । धननानुमानेन तत्रप्रमाणानुप-

लभ्यमानत्वं हेतुमसिद्धं दर्शयति । आचार्य आह । सति च प्राप्तविषयत्व इति वि- 81.9 (17a-8)

स्तरः । यदि प्राप्तविषयं चतुःश्रोत्रं कल्पयेत् दिव्यां चतुःश्रोत्रमिह मनुष्येषु ध्या-

यिनां नोपजायेत । यदि हि चतुःश्रोत्रमतिविप्रकृष्टदेशस्थं व्यवहितं च कुड्यादि-

भिर्यथायोगे द्रव्यशब्दं गृह्णीयाद् एवमस्य दिव्यत्वं संभवेत् । तच्च प्राप्तविषयत्वे न स्याद् ।
प्राणादिवत् । यथा प्राणाग्निह्वाकायाः प्राप्तविषयत्वाद् दिव्या ध्यायिनां नोपज्ञायेरन् ।
तद्वत् । घनेन स्वविषयदेशप्रापित्वपक्षस्य धर्मिविशेषविपर्ययापत्तालम् दर्शयति । संभ-
वादिदिव्यत्वे हि चतुःश्रोत्रे धर्मो । संसंभवादिव्यत्वभावो विशेषविपर्ययः । स प्राप्नोतीति
दोषः । घनेन दोषेणानुमानत्वात् तत्प्रमाणानुपलभ्यमानत्वं सिद्धं व्यवस्थापयति । 5

81.11 (17a-9) तस्मादप्राप्तविषयं चतुःश्रोत्रम् ॥ यद्यप्राप्तविषयं चतुरिति विस्तरः । आसन्नेनाति-
द्वारस्त्वेन तिरस्कृतेन वा तुल्या तदप्राप्तिरिति तत्र दर्शनं प्रसज्यति । किमिदं परस्य
साधनमुत दूषणमिति । यदि तावदेवं साधनं । अतिद्वारं तिरस्कृतं चतुःश्रोत्रेण गृह्यते ।
अप्राप्तत्वाद् । आसन्नविषयवदिति । तदसाधनं । हेतोः स्वयमनिश्चितत्वात् । पूर्वाभ्युप-
गमविरोधाच्च । अथ दूषणं । सर्वाप्राप्तप्राकृतत्वं चतुःश्रोत्रलक्षणस्य धर्मिणः प्रसज्यते । 10

81.12 (17a-10) तददूषणं । अनुमानबाधनात् । कथमित्याह । कथं तावदयस्कातो न सर्वमप्रा-
प्तमयः कर्षतीति । प्रसङ्गमुखेनापस्कातनिर्दर्शनमुपन्यस्य सर्वाप्राप्तप्राकृतत्वं चतुःश्रोत्रस्य
साधयति । न सर्वाप्राप्तप्राकृतं चतुःश्रोत्रं । सर्वाप्राप्तप्रकृष्टशक्तिहीनत्वाद् । अयस्कास-
वत् । अयस्कातो ह्याप्राप्तमयो गृह्णाति । कर्षतोत्यर्थः । न च सर्वमप्राप्तं गृह्णाति ।

81.13 (17b-1) तद्वच्चतुःश्रोत्रम् । प्राप्तविषयत्वे ऽपि चैतत्समानमिति । नातिद्वारतिरस्कृतो विष- 15
यश्चतुःश्रोत्रेण गृह्यते । प्रकृष्टायोग्यत्वात् । संप्राप्ताङ्गनशलाकावत् ॥ अथवा न सर्व-

81.14 (17b-2) स्वप्राकृत्याहि चतुःश्रोत्रं । इन्द्रियस्वाभाव्यात् । प्राणेन्द्रियादिवत् । प्राणादीनां हि
प्राप्तो विषयो न तु सर्वः । सकृद्भूगन्धायप्रकृष्टात् । प्राणादिसकृद्भूनि हि

81.15 (17b-4) गन्धस्प्रसृष्टव्यानि प्राणादिभिर्न गृह्यन्ते । शक्तिर्हीन्द्रियाणामोदशीति । मनस्त्व-
पित्वादिति । प्राप्तत्वं मूर्तानामेव व्यवस्थाप्यते । नामूर्तानामिति मनः प्राप्तविषयमिति 20

82.2 (17b-5) न विचारः क्रियते ॥ त्रयमन्यथेति । प्राप्तविषयमेव त्रयमिति । इष्टावधारणार्थमा-

82.3 (17b-7) रम्भः । अन्यथा हि प्राप्ताप्राप्तविषयमित्यपि संभाव्येत । निरुच्छ्रासस्य गन्धाप्रकृ-
णादिति । यदुच्छ्रासेन सार्धं सूक्ष्मं भूतचतुष्कं प्राणमागतं तस्य गन्धो प्राणेन ध्रायते ।

82.7 (17b-9) वायो गन्धात्तरमुत्पन्नमित्यपरे ॥ नीश्रीभवेयुरेकदेशोभवेयुः । अथैकदेशेन । किम् ।

- स्पृश्येरिति वर्तते ॥ कथं शब्दाभिनिष्पत्तिरिति । यदि न स्पृशति । घनभिषाते 82.10(17b-10)
 शब्दाभिनिष्पत्तिर्न प्राप्नोतीत्यभिप्रायः । अत एवेति काष्मोराः । यदि हि स्पृश्ये-
 र्हेतो कृस्तेनाभ्याकृतः मज्जेत । अतुनोव ब्रवत्तरम् ॥ कथं संचितं प्रत्याकृतं न 82.13 (18a-1)
 विशोर्यत इति । धन्योन्यमस्पृशतां परमाणूनां संघातः प्रत्याकृतः पाण्यादिभिः कथं
 5 न विशोर्यते ॥ तदेवैषां निरुत्तरत्वं यन्मध्ये नास्ति किंचिदिति । घालोकादि मध्ये 82.17 (18a-4)
 नास्तीति निरुत्तरत्वमेषां व्यवस्थाप्यते । तदेव घ प्राप्तिवत् । नान्यथेति ॥ अपि 82.19 (18a-5)
 खल्विति । अपि चेत्यर्थः । संघाताः सावयवत्वात्स्पृशन्तीत्यदोषः । यो ऽसौ दोष
 उक्तो यदि सर्वात्मना स्पृश्येर्मिश्रोभवेयुर्द्रव्याणि । घैकदेशेन सावयवाः प्रसभ्येरन्वि-
 ति ॥ कारणं प्रतीति । यस्य यादृशं कारणं तस्य तत्कारणं स्पृष्टमस्पृष्टं वा प्रती- 83.2 (18a-7)
 10 ति । अरु । कदाचिदिति विस्तरः । स्पृष्टकेतुकमिति स्पृष्टमन्योन्यं केतुरस्य स्पृष्टके- 83.3 (18a-7)
 तुकम् । एवमस्पृष्टकेतुकम् । यदा विशोर्यत इति । तद्यथा शुष्का मृच् चूर्णाकि-
 यमाणा । यदा चयं गच्छतीति तद्यथा किम् । तद्वि पूर्व मूढं पश्यान्मृद्वधाति । 83.5 (18a-7)
 चययतां चय इति तद्यथा मृत्पिण्डद्वयसंनिपाते ॥ उत्तराणावस्थानं स्यादिति 83.10 (18b-2)
 उत्पद्य स्पृष्टयोगात् ॥ स्पर्शो नास्ति । निरुत्तरे तु स्पृष्टसंज्ञेति भदत्तः । भद- 83.11 (18b-3)
 15 तमतं स्पृष्टव्यमिति । वैभाषिकमतं कस्मान्नैष्टव्यम् । ननु वैभाषिकैरप्येवमुक्तं । तदे-
 वैषां निरुत्तरत्वं यन्मध्ये नास्ति किंचिदिति । अस्त्येवम् । सावकाशं तु तद्वचनम् ।
 यन्मध्ये नास्ति किंचिदिति ब्रुवाणा वैभाषिका मध्य घालोकादि नेष्टव्यं । अन्यपर-
 माणुप्रवेशानवकाशं तु न ब्रुवते । अन्यथा हि सात्तराणां परमाणूनां शून्येष्व- 83.13 (18b-4)
 तरेषु गतिः केन प्रतिबध्येत । गतिमत इति वाक्यशेषः । अथ चापरो दोषः ।
 20 न च परमाणुभ्यो ऽन्ये संघाताः । यथा वैभाषिकाः कल्पयन्ति । त एव संघाते 83.15 (18b-5)
 स्पृश्यन्ते यथा ब्रूयन्त इति संघात एव । नैक इत्यर्थः ॥ यदि च परमाणोरिति 83.17 (18b-6)
 विस्तरः । परमाणवपरिनिष्पत्तिं वक्तुकाम आचार्यो विचारयति । यदि परमाणोरे-
 कस्य पूर्वादिदिग्भागभेदः कल्प्येत स्पृष्टस्यान्योन्यमस्पृष्टस्य वा सावयवत्वप्र-
 मङ्गः । न चेत् । किम् । दिग्भागभेद इति वर्तते । स्पृष्टस्याप्यप्रसङ्गः । कस्य । 83.19 (18b-7)

सावयवत्वस्य । घत्र साधनम् । न निरवयवः परमाणुर् । दिग्भागभेदवत्त्वाद् । माषरा-
शिवदिति । तदेतदिग्भागभेदवत्त्वं नेच्छति वैभाषिकाः । दिग्भागभेदो हि संघातद्वया-
णामेव कल्प्यते । एवं य वर्णयति । धर्मतैत्रेयं यत्सप्रतिधानां भिन्नेदेशत्वम् । तेषां
नैरुत्तर्येणावस्थानाद् अभिन्नेदेशत्वं मा भूदिति सात्तराणामपि सप्रतिधत्वेन गतिः प्रति-
वध्यत इति ॥ ४३ ॥

5

आशुवृत्त्या च पर्वतानामलातचक्रादिवदित्यात्मपरिमाणतुल्यस्यैवार्थस्य यत्कृण
इष्यमाणो कथं पर्वतादीनां मक्तां सकृदिव यत्कृणं लक्ष्यते । न क्रमेणेत्याशङ्क्य युक्तिं

84.1 (18b-8) तथा यत्कृणे कथयति । आशुवृत्त्या चेत्यादि । यत्कृणलातचक्रादियत्कृणं क्रमेण

84.2 (18b-9) वर्तमानं सकृदिव लक्ष्यते तथा पर्वतनदीशब्दादियत्कृणमाशुवृत्त्या भवतीति । अत्रो-

स्वित्तुल्यतुल्यस्येति । ज्ञाताफलादिदर्शने तुल्यस्य बालाग्रपर्वतादिदर्शने तुल्य- 10

84.14 (19a-5) स्येत्यभिप्रायः ॥ उन्मिषितमात्रेणोति न क्रमदर्शनन्यायेन ॥ एवं श्रोत्रेणोति वि-

स्तरः । कदाचिदल्पोपासः । यदा मशकशब्दं शृणोति । कदाचित्समाः । यदा श्रोत्रपर-
माणुसमप्रमाणं करयच्चिच्छब्दं शृणोति । कदाचिद्व्यासः । यदा मेघशब्दं शृणोतीति ॥

84.18 (19a-8) अत्राज्ञोपुष्पवदवस्थिताः कालज्ञीरकपुष्पवदवस्थिताः । एकलतावस्थिता इत्यर्थः ॥

85.4 (19a-10) भूर्जान्धित्वावस्थिता इति । कर्णाभ्यन्तरे यद्भूर्जपत्रवर्णाकारं तद्भूर्जमिवेति भूर्ज । तदभ्य- 15

85.5 (19b-1) तरे अवस्थिताः श्रोत्रेन्द्रियपरमाणवः ॥ घाटाभ्यन्तरे । घाटा नासापुटी ॥ मालावदव-

85.7 (19b-3) स्थितानीति मण्डलेन समपङ्क्तावस्थितानीति ॥ बालाग्रमात्रं किलेति । घागममू-

85.90 (19b-9) चनार्थः किलशब्दः । अस्तृतमव्याप्तम् ॥ स किलेति । कर्मसामर्थ्यादेवाविशरणं स्याद-

86.2 (19b-10) ति किलशब्देन ग्रहचिं सूचयति ॥ संचिताश्रयालम्बनत्वादिति संचिताश्रयत्वात्सं-

86.7 (20a-7) चित्तालम्बनत्वाच्च ॥ चरमस्याश्रयो ऽतीति इत्यतोत एवेत्यवधारणम् ॥ अत एवो- 20

86.14(20a-10) च्यत इति यस्मात्पञ्चविज्ञानकाया इन्द्रियहयाश्रयाः । चतुरादीन्द्रियाश्रया मनइन्द्रिया-

86.16 (20b-2) श्रयाश्च । तस्माच्चतुष्कोटिकमातिष्ठते । प्रथमा कोटिश्चतुरिति । चतुर्विज्ञानस्य

चतुराश्रयभावेन न समनस्तरप्रत्ययभावेन । न हि चतुश्चित्तचित्तस्वभावम् ।

चित्तचित्ता श्रवणमा उत्पन्नाः समनस्तरः ।

- इति च समनस्तरप्रत्ययलक्षणम् । द्वितीया कोटिः ' समनस्तरातीतश्चैतसिको धर्म- 86.16 (20b-2)
धातुः । तस्य समनस्तरभावेन नाश्रयभावेन । षडेव व्याख्या विज्ञानस्येष्ट्यन्ते चतुरादयो
मनःपर्यन्ता नान्ये ॥ तृतीया समनस्तरातीतं मनः । उभयलक्षणयुक्तत्वात् । चतुर्थी 86.17 (20b-3)
उक्तनिर्मुक्ता धर्माः । कोटित्रयमुक्ता विप्रमुक्ता घसंस्कृतादयः ॥ एवं यावत्काय- 86.19 (20b-4)
विज्ञानस्य स्वमिन्द्रियं वक्तव्यमिति । यः श्रोत्रविज्ञानस्याश्रयभावेन समनस्तरप्र-
त्ययभावेनापि स तस्येति । चतुःकोटिकम् । प्रथमा कोटिः श्रोत्रम् । द्वितीया समनस्तरा-
तीतश्चैतसिको धर्मधातुः । तृतीया समनस्तरातीतं मनः । चतुर्थी कोटिरुक्तनिर्मुक्ता धर्मा
इति । एवमन्यदपि वक्तव्यम् ॥ मनोविज्ञानस्य पूर्वपादक इति । यो मनोविज्ञान- 86.20 (20b-4)
स्याश्रयभावेन समनस्तरप्रत्ययभावेनापि स तस्येति पूर्वपादकः । यस्तावदाश्रयभावेन 87.1 (20b-5)
10 समनस्तरप्रत्ययभावेनापि स इति । मनस्तावदवश्यमसौ समनस्तरप्रत्ययः स्यात् ।
समनस्तरप्रत्ययभावेन नाश्रयभावेन ' समनस्तरातीतश्चैतसिको धर्मधातुः ' यच्चतुराद्या-
श्रयषट्स्वभावत्वात् ॥ 88 ॥

- तद्विकारविकारित्वादिति विस्तरः । तेषां चतुरादीनां विकारस्तद्विकारः ' 87.12 (20b-8)
तद्विकारेण विकारः तद्विकारविकारः ' स एषामस्तीति तद्विकारविकारीणि विज्ञा-
15 नानि ' तद्भावः तद्विकारविकारित्वम् । तस्माच्चतुरादय एवेषामाश्रया इत्यवधार्यते ।
अनुग्रहोपघातपटुमन्दतानुविधानादिति । चतुरादिनामज्ञानादिभिरनुग्रहं रेणवादि- 87.14 (20b-10)
भिःशोषघातं चतुरादिविज्ञानान्यनुविदधते ' ससुखोत्पादात्सङ्ख्योत्पादाच्च यथाक्रमम् ।
पटुमन्दतां च तेषामनुविदधते ' पटुमन्दतोत्पादात् । घतो ज्वगम्यते ' चतुरादिविकारेण
विज्ञानविकारो भवतीति ॥ ननु च पटुनि रूपे पटु चतुर्विज्ञानमुत्पद्यमानं दृश्यते ' मन्दे
20 मन्दमिति । यद्यपि रूपस्य पटुमन्दते चतुर्विज्ञानमनुविदधीत ' विधुरावस्थयोस्तु चतु-
रूपयोश्चतुरवस्थामेव चतुर्विज्ञानमनुविदधते ' न रूपवस्थाम् । तथा हि चतुष्टयगुह्येति
रूपे चोपकृते तद्वोतरागाणां मध्यस्थानां च चतुर्विज्ञानमविकारमुत्पद्यते ' न तु सङ्ख-
मुत्पद्यते । रूपे पुनरनुगृहीते उपरित्यक्ते ' चतुष्टय चोपकृते कामलव्याधिना तिमिरो-
पघातेन वा ' पीतदर्शनं भ्रातं केशोपडुकादिदर्शनं वा प्रवर्तते । तथा पटुनि रूपे ग्रह्या

- मन्दे चतुषि मन्दं चतुर्विज्ञानमुत्पद्यते । एवं मन्दे द्वे चतुर्थ्यतिपटु भेदेषु चतुर्वि-
 ज्ञानमुत्पद्यते । तथा हि ज्ञातिस्वभावेन पटुनि गृधचतुषि मन्दे ऽपि शत्रुरूपे ऽनेकयो-
 88.6 (21a-3) जनविप्रकृष्टे ऽपि चतुर्विज्ञानमुत्पद्यते । इत्येवं श्रोत्रादीन्यपि योऽन्यानि ॥ श्रोतो ऽसा-
 धारणात्वाच्चिति । घत आश्रयभावाद् ' असाधारणात्वाच्च । आश्रयभावो व्याख्यात इति
 88.7 (21a-4) न तं प्रत्याद्विष्यते । असाधारणत्वमेव तु व्याचक्षते आह ' कथमसाधारणात्वमित्या- 5
 88.8 (21a-5) दि । अन्यचतुर्विज्ञानस्यापीति । अन्यसंतानविज्ञानस्यापीत्यर्थः । तैरेव निर्दिश्यत
 इति चतुरादिभिः ' चतुर्विज्ञानं यावन्मनोविज्ञानं ' न रूपादिभिः ' रूपाविज्ञानं यावद्धर्म-
 88.18 (21a-7) विज्ञानम् । यथा भेरीशब्दो यवाङ्कुर इति । असाधारणात्वात् ताभ्यां भेरीयवाभ्यां '
 यथा निर्देशो लोके भेरीशब्दो यवाङ्कुर इति । न तु दण्डशब्दः नेत्राङ्कुर इति वा ।
 दण्डो ऽपि पट्टादिशब्दस्यापि कारणीभवेत् ' नेत्रं च शालिगोधूमाङ्कुरस्यापि ' इति 10
 साधारणात्वाच्च ताभ्यां निर्देशः क्रियते । असाधारणाभ्यां तु भेरीयवाभ्यां निर्देशः । तद्व-
 दिकापि द्रष्टव्यम् । घपि खलु चतुरिव विज्ञानं ' उभयोः सन्नसंख्यातत्वाद् ' रूपं तस-
 न्नसंख्यातमपि । चतुषा विज्ञानं चतुर्विज्ञानं ' तस्य करणभावात् । चतुषो विज्ञानं
 चतुर्विज्ञानं ' मुखदुःखवेदनासंप्रयुक्तस्य विज्ञानस्य चतुरनुपयोगात्प्रवृत्तत्वात् । चतु-
 षो विज्ञानं चतुर्विज्ञानं ' असाधारणत्वेन ततः प्रवृत्तेः । चतुषो विज्ञानं चतुर्विज्ञानं ' 15
 सन्नसंख्यातस्यैव स्वामिभावात् । चतुषि विज्ञानं चतुर्विज्ञानं ' तत्संप्रयोगिन्याः
 मुखाया दुःखाया वा वेदनायाः चतुष्येव परिधिर्दृश्यमानत्वात् । एवं श्रोत्रादिषु योज्यम् ।
 89.12 (21b-5) तदेवं चतुरादिभिरेव विज्ञाननिर्देशो युज्यते ' न रूपादिभिः ॥ एवं तृतीयचतुर्थध्यान-
 भूमिकेन चतुषा तद्वृत्तिकारभूमिकानि रूपाणि पश्यतो योजयितव्यमिति ।
 90.3 (21b-9) तस्यैव कामधानूपपन्नस्य योजयितव्यम् ॥ एवं तृतीयादिध्यानचतुषा योज्यमिति । 20
 तस्यैव प्रथमध्यानोपपन्नस्य तृतीयचतुर्थध्यानचतुषा पश्यतो योज्यम् ॥ 84 ॥
 90.12 (22a-2) न कायस्याधरं चतुरिति ' अधरभूमिकमित्यर्थः । स्वभूमिकमर्धभूमिकं चाभ्य-
 90.13 (22a-6) नुज्ञातं भवति ॥ पञ्चभूमिकानि हि कायचतुरूपाणीति । कायः शरीरम् । एतानि
 कायादीनि पञ्चभूमिकानि ' कामावचराणि प्रथमध्यानभूमिकानि यावच्चतुर्थध्यानभूमि-

- कानि । घातृप्यधातावभावात् । द्विभूमिकं चतुर्विज्ञानमिति । कामावचरं प्रथ- 90.14 (22a-7)
 नध्यानभूमिकं च । तयोर्वितर्कविचारसद्भावात् । चतुर्विज्ञानस्य चावश्यं सवितर्कवि-
 चारत्वात् । ऊर्ध्वद्वयं न चतुष इति । नोर्ध्वभूमिकं द्वयं चतुषो विषयो भवति । ऊर्ध्वभू- 91.2 (22a-3)
 मिकस्य द्वयस्य सूक्ष्मत्वात् । स्वभूमिकमधरभूमिकं चाभ्यनुज्ञातं भवति । विज्ञानं च । 91.4 (22a-3)
 5 किम् । ऊर्ध्वं न चतुष इति प्रकृतम् । कामावचरस्य चतुषो धरभूमिकस्य प्रथमध्यान-
 भूमिकं चतुर्विज्ञानं न भवति । स्वभूमिकमधरभूमिकं चाभ्यनुज्ञातं भवति । कामावच-
 रस्य चतुषः स्वभूमिकं कामावचरमेव चतुर्विज्ञानं भवति । प्रथमध्यानभूमिकस्य चतुषः
 प्रथमध्यानभूमिकमेव चतुर्विज्ञानं भवति । कामावचरं तु चतुर्विज्ञानमस्य न भवति ।
 ननु चोक्तमधरभूमिकमभ्यनुज्ञातमिति । सत्यमुक्तमेतत् । किं तु । असत्यात्मीये धर-
 10 भूमिकमिष्यते । न सतीति । द्वितीयतृतीयचतुर्थध्यानचतुषो क्लृप्तसि घात्मीये प्रथम-
 ध्यानभूमिकमेवाधरं चतुर्विज्ञानं भवति । न तु कामावचरं । परमनिर्हीनत्वात् । संभव-
 तस्त्वेवमुक्तमधरभूमिकमभ्यनुज्ञातमिति ॥ अस्येत्यनन्तरोक्तस्य चतुर्विज्ञानस्येति 91.5 (22a-8)
 चतुर्विज्ञानज्ञातेः । द्वयं सर्वतो विषयः । संभवतस्तु योज्यम् । कामावचरस्य चतुर्वि-
 ज्ञानस्य स्वभूमिकमेव द्वयं । प्रथमध्यानभूमिकस्य तु प्रथमध्यानभूमिकचतुराश्रयस्य
 15 चतुर्विज्ञानस्य स्वभूमिकमधरभूमिकं च द्वयं विषयः । चतुर्थध्यानभूमिकचतुराश्रयस्य तु
 चतुर्थध्यानभूमिकं द्वयं ततश्चाधरभूमिकं सर्वं विषयः । एवं यावद्द्वितीयध्यानभूमिकच-
 तुराश्रयस्य द्वितीयध्यानभूमिकं ततश्चाधरभूमिकं द्वयं विषयः । एवं चतुर्विज्ञानज्ञाते-
 र्वर्धमधःस्वभूमौ च द्वयं विषयो भवति । कायस्य चोभे द्वयविज्ञाने सर्वतो भवत 91.7 (22a-9)
 इति । कामावचरस्य कायस्य शरीरस्य स्वभूमिकोर्ध्वभूमिके द्वयविज्ञाने भवतः । प्रथम-
 20 ध्यानभूमिकस्य कायस्य प्रथमध्यानभूमिकमेव विज्ञानं । द्वयं तु स्वोर्ध्वाधरभूमिकम् ।
 यथा स्वाश्रयं चतुः । द्वितीयादिध्यानभूमिकस्य कायस्य विज्ञानमधरभूमिकमेव । प्रथ-
 नध्यानभूमिकमेवेत्यर्थः । द्वयं तु द्वितीयतृतीयध्यानभूमिकस्य कायस्य स्वोर्ध्वाधरभूमिकं ।
 यथा स्वाश्रयं चतुः । चतुर्थध्यानभूमिकस्य कायस्य द्वयं स्वाधरभूमिकं । तत ऊर्ध्वं त्रया-
 भावात् ॥ ४६ ॥

91.18(22a-10)

तथा श्रोत्रमिति । यथा चक्षुःश्रोत्रं तथा श्रोत्रं व्याख्यातव्यम् । कथमित्याह । यत्र काये स्थितः श्रोत्रेण शब्दाऽऽशृणोति किं तानि कायश्रोत्रशब्दविज्ञानान्येकभूमिकान्येव भवन्ति । आहोस्विदन्यभूमिकान्यापि । याह । सर्वेषां भेदः । कामधातूपपन्नस्य स्वेन श्रोत्रेण स्वाच्छब्दाऽऽशृण्वतः सर्वे स्वभूमिकं भवतीति विस्तरेणानेनादिना ग्रन्थो वक्तव्यो यावदयं तु नियमः ।

5

91.14(22a-10)

न कायस्याधरं श्रोत्रमूर्धं शब्दो न च श्रुतेः ।

विज्ञानं चास्य शब्दस्तु कायस्योभे च सर्वतः ॥

91.16 (22b-1)

इति विस्तरेणा योज्यम् । कथमिति । न कायस्याधरं श्रोत्रम् । पञ्चभूमिका हि कायश्रोत्रशब्दाः । कामावचरा यावच्चतुर्ध्यानभूमिकाः । द्विभूमिकं श्रोत्रविज्ञानं । कामावचरं प्रथमध्यानभूमिकं च । तत्र यद्विभूमिकः कायस्तद्विभूमिकमूर्धभूमिकं वा श्रोत्रं भवति । न त्वधरभूमिकम् । यद्विभूमिकं श्रोत्रं तद्विभूमिको धरभूमिको वास्य शब्दो विषयो भवति । ऊर्ध्वं शब्दो न च श्रुतेः । न हि कदाचिद्विभूमिकः शब्दो धरभूमिकेन श्रोत्रेण श्रोतुं शक्यते । विज्ञानं च । ऊर्ध्वं न श्रोत्रस्य । शब्दवत् । अस्य शब्दस्तु कायस्योभे च सर्वतः । अस्येत्यनन्तरोक्तस्य श्रोत्रविज्ञानस्य शब्दः । सर्वतो विषयः । ऊर्ध्व-

92.10 (22b-4)

मधः स्वभूमौ च । कायस्य चोभे शब्दविज्ञाने सर्वतो भवत इति ॥ अनियतं मन इति । 15

यथा चक्षुः श्रोत्रं च नियमितं । न कायस्याधरं चक्षुः श्रोत्रं चेत्येवमादिना नैवं नियमितं

92.12 (22b-5)

मनः । अत एवाह । पञ्चभूमिके ऽपि काये सर्वभूमिकानि मनश्चादीनि भवन्तीति । मनोधर्ममनोविज्ञानानि सर्वभूमिकानि कामावचराणि यावद्वावायिकाणि । तद्यथा कामधातूपपन्नो यदि कामावचरान्मनसो ऽनन्तरं कामावचरमेव कामावचरधर्मालम्बनं मनोविज्ञानमुत्पादयति सर्वाणि कामावचराणि । यदि प्रथमध्यानभूमिकाद् यावद्वायभूमिकादुपपत्तिकाले समापत्तिकाले वा सभवतः कामावचरं तथैव मनोविज्ञानमुत्पादयति । मनस्ततस्तयं । शेषाणि कामावचराणि । अथ तत्रैव तद्विज्ञानमुत्पादयति धर्मास्त्वालम्बनं प्रथमध्यानभूमिका यावद्वायभूमिकाः । धर्मास्ततस्त्याः । शेषाणि पूर्ववत् । एवं प्रथमध्यानोपपन्नो यावद्वायोपपन्नो यथायोगं वक्तव्यः ॥ समाप्तं ध्यानु-

षडङ्गिकः प्रसङ्ग इति । चतुश्च धर्मधातोश्च प्रदेशो दृष्टिरित्येतदाधिकारिकः । अथवा 75.9 (14a-7)
यत्र काये स्थितश्चतुषा त्रयाणि पश्यतोत्येवमादिर्यमानुषडङ्गिकः प्रसङ्गः । दर्शनसंबन्धा- 88.14 (21a-8)
दागतत्वात् ॥ 86 ॥

पञ्च वाक्या द्विविज्ञेया इति । पञ्चपरूपां धर्मधातुनिराकरणार्थम् । बाह्यम- 93.7 (22b-10)
5 कृपां चतुरादिनिरासार्थम् । बाह्या एव पञ्च द्विविज्ञेया इत्यवधारणादन्ये त्रयोदश धा-
तव एकविज्ञानविज्ञेया इति सिद्धं । पञ्चविज्ञानकापानामविषयत्वात् ॥ नित्या धर्मा 94.2 (22b-10)
असंस्कृता इति । असंस्कृता एव नित्या इत्यवधारणम् । अथसंचाराभावान्नित्याः ॥

धर्मार्थ इन्द्रियं ये च द्वादशाध्यात्मिकाः स्मृताः । 94.4 (22b-10)

इति । धातव इत्यधिकारः ॥ द्वाविंशतिरिन्द्रियाण्युक्तानि । सूत्र इति । अथ ज्ञा- 94.5 (23a-6)
10 तिश्चोणो ब्राह्मणो येन भगवांस्तेनोपसंक्रातः । उपसंक्रम्य भगवता सार्धं संमुखं संमो-
दनों संरञ्जनो विविधा कथा व्यतिसार्पैकास्ते जन्यशीदत् । एकासन्निषष्ठो ज्ञातिश्चोणो
ब्राह्मणो भगवत्समिदमवोचत् । इन्द्रियाणोन्द्रियाणीति भो गौतम उच्यते । कति भो
गौतम इन्द्रियाणि । कियता चेन्द्रियाणां संयुक्तो भवति । द्वाविंशतिरिमानि ब्राह्मण
इन्द्रियाणि । कतमानि द्वाविंशतिः । चतुरिन्द्रियं श्रोत्रेन्द्रियं घ्राणेन्द्रियं जिह्वेन्द्रियं
15 कायेन्द्रियं मनश्चेन्द्रियं स्त्रोत्रेन्द्रियं पुरुषेन्द्रियं ज्ञावितेन्द्रियं मुखेन्द्रियं दुःखेन्द्रियं सौमन-
स्येन्द्रियं दीर्घमनस्येन्द्रियं उपेक्षेन्द्रियं श्रद्धेन्द्रियं वीर्येन्द्रियं स्मृतीन्द्रियं समाधीन्द्रियं
प्रज्ञेन्द्रियं अनाज्ञातमाज्ञास्यामीन्द्रियं चाज्ञेन्द्रियं आज्ञातावोन्द्रियं । इतिमानि ब्रा-
ह्मण द्वाविंशतिरिन्द्रियाणि । इयता इन्द्रियाणामिन्द्रियसंयुक्तो भवति । अथ ज्ञातिश्चो-
णो ब्राह्मणो भगवतो भाषितमभिनन्द्यानुमोद्य भगवतो उत्तिकात्प्रक्रात इति ॥ धर्मार्थ 94.4 (23a-5)
20 इति धर्मधातवेकदेश इत्यर्थः । धर्मार्थमिति नपुंसकनिर्देशेन केचित्पठति । तेषां पाठे
अर्थधर्म इति समप्रविभागः प्राप्नोति । अर्थं नपुंसकमिति लक्षणात् । अर्थपिप्पलोति
यथा । अथ नपुंसकलिङ्गो ऽप्यर्थशब्द एकदेशार्थे वर्तते । तदैवं समासः क्रियते । धर्म-
शासौ अर्थं च धर्मार्थम् । धर्मे वार्धे धर्मार्थमिति ॥ आभिधार्मिकास्तु षडायतनव्य- 94.14 (23a-10)
वस्थामनादृत्येति । चतुरायतनं यावत्कायायतनं मनश्चायतनमिति षडायतनमिति

- षडापतनव्यवस्थां युक्तद्वयामनादृत्य । त्रीवितेन्द्रियानन्तरं मनश्चन्द्रियं पठन्ति ।
 94.17 (25b-2) सालम्बनत्वात् । वेदेनेन्द्रियादीनि हि सालम्बनानि तदनन्तरं पठन्ति ॥ त्रीवितेन्द्रि-
 यादीन्येकादशेति । त्रीवितेन्द्रियं । वेदेनेन्द्रियाणि पञ्च । अद्वादीनि चेन्द्रियाणि
 94.19 (23b-8) पञ्चेति । त्रयाणां च भाग इति । आज्ञास्यामीन्द्रियादीनां नवद्रव्यात्मकानां मनश्चन्द्रियं
 मुक्तान्यान्यष्टौ द्रव्याणि धर्मधात्वेकदेशः । चतुरादयः पञ्च स्वनामोक्ता इति । पञ्च 5.
 95.2 (23b-4) चतुरादयो धातवः पञ्चेन्द्रियाणि । चतुरिन्द्रियं यावत्कायेन्द्रियम् । स्त्रीपुरुषेन्द्रिये च
 कायेन्द्रियैकदेश एवेति पञ्च चतुरादिधातवः सतेन्द्रियाणि भवन्ति । सप्त चित्तधा-
 तवो मनश्चन्द्रियमिति । एवं द्वादशाध्यात्मिका धातवो ऽष्टाविन्द्रियाणि भवन्तीति ।
 95.3 (23b-5) द्वादशाध्यात्मिका धातव एव धर्मार्थ एव चेन्द्रियमित्यवधारणात्पञ्च धातवो द्रवा-
 दयः । तदन्यधर्मधातुप्रदेशश्च नेन्द्रियमिति सिद्धम् ॥ 8८ ॥ 10

आचार्ययशोमन्त्रकृतौ स्फुटार्थाभिधर्मकोशव्याख्यायां धातुनिर्देशो
 नाम प्रथमं कोशस्थानम् ॥ १ ॥

Errata.

Page.	Printed.	Correct.
12.17	°शानान्नवशेति	°शानान्नवाशेति
13.18	अनाभिधर्मि°	अनाभिधर्मि°
14.14	वेति	चेति
18.11	गृह्यमाना°	गृह्यमाणा°
18.17	पञ्चानं	पञ्चानां
19. 4	वाभिसंधाय	चाभिसंधाय
19.18	वावश्यं°	चावश्यं°
19.16	अद्वानुसारिमार्ग	अद्वानुसारिमार्गाणाम्
19.17	शेषानां	शेषाणां
21.10	इति ।	इति ॥
22.10	कप्किरणो	कप्किणो (?)
23. 8	ते	त
26.24	वैभाषिकाना°	वैभाषिकाणा°
29. 1	चालम्बनाण्यभि°	चालम्बनान्यभि°
30.14	प्रवाहेन	प्रवाहेण
30.19	गम्यते ।	गम्यते ॥

**Замѣченныя опечатки и исправленія въ тибетскомъ текстѣ
Abhidharmakośakārikā и bhāṣya (Bibl. Buddhica XX, fasc. 1).**

Страница.	Напечатано.	Слѣдуетъ.
6. 8	ཐུ་ངན་	ཐུ་ངན་
8. 1	སྒྲུ་མ་ཏེ་	སྒྲུ་མ་ཏེ་
10.15	ཡིན་ནེ།	ཡིན་ན།
11.15	ལྟ་	ལྟ་
13. 2	འཕྱུ་ཅས་	འཕྱུ་བཅས་
13. 5	ལྟ་	ལྟ་
14. 9	ལོ་སྒྲུ་མ་	ལ་སྒྲུ་མ་
16. 8	ཁ་དོག་ཅིག་	ཁ་དོག་གཅིག་
23.15	ཟླ་ལྟ་	ཟླ་ལྟ་
34.10	ཐུང་ཅག་	ཐུང་གཅིག་
34.16	དག་གི་རིགས་ཀྱི་རང་བཞིན་ ནི་ཁམས་	དག་ནི་རིགས་ཀྱི་རང་བཞིན་ ནི་ཞེ་ན། ཁམས་
35.17	དབང་པོ་ལོགས་	དབང་པོ་ལས་ལོགས་

Страница.	Напечатано.	Слѣдуетъ.
36. 6	རྣམས་གསུམ	རྣམ་གསུམ
40.10	ཉིད་ཀྱི་	ཉིད་ཀྱིས་
41. 2	དང་བོ་	དང་བོར་
43. 4	རགས་པའི་	རིགས་པའི་
44.8-9	ཆོས་ཀྱི་ཡུང་བོ་	ཆོས་ཀྱི་ཡུང་བོ་
46. 8	མཆེད་ཀྱི་	མཆེད་ཀྱིས་
46.11	བཅས་ན་ནི་	བཅས་པ་ནི་
47. 8	ཁྱང་དང་ག་དང་	ཁྱང་དང་ཁ་དང་
47.12	རིག་པར་	རིག་པར་
49.18	དམིགས་པ་ཐོགས་	དམིགས་པ་ལ་ཐོགས་
50. 2	ལྟར་ནང་གི་ཡུལ་ལ་མ་ དམིགས་	ལྟར་རང་གི་ཡུལ་ལ་དམིགས་
50.18	ཐོགས་པས་	ཐོགས་པས་
50.14-15	གང་དག་ཡིན་པ	གང་དག་ཐོགས་པ་དང་བཅས་ པ་ཡིན་པ་
51. 7	རྣམ་པར་མིན་པའི་བྱིར་ལུང་ བསྟན་རྩ་མེད་པའི་བྱིར་རོ་	རྣམ་པར་སྟོན་པར་ལུང་བསྟན་ རྩ་མེད་པའི་བྱིར་ལུ་མ་ བསྟན་པ་དག་གི་
52. 7	ལྟེན	ལྟེ་ཡི་

Страница.	Напечатано.	Слѣдуетъ.
54. 5	ལྷ་བསྐྱབས་	ལྷ་བ་སྐྱབས་
54.10	དེ་ནས་དབང་པོ་དག་	དེ་ན་དབང་པོ་གང་དག་
54.12	འདི་སྐད་རྩ་ལས་ཀྱི་	འདི་སྐད་རྩ། ལུས་ཀྱི་
54.15-16	ནས་ཅི་ཞིག་སྟེང་	ནས། ཅི་ཞིག་།སྟེང་
57.11	ཡིན་པའི་	ཡིན་པའི་
58. 1	རྣམ་པར་རྟོག་པ་	རྣམ་པར་རྟོག་པས་
59.12	བཅས་ཏེ། བཤད་	བཅས་ཏེ་བཤད་
63.11	བཅས་པའི་	བཅད་པའི་
63.12	པོ་མེད་པའི་	པོ་མེད་པའི་
65.10	བ་རེག་	བས་རེག་
65.16	བྱིར་བཞིན་རྩ་	བྱི་ར་བཞིན་རྩ་
68. 1	ཐོག་མར་	འོག་མར་
72.1-3	Эти три строки опустить.	
72. 6	དེའི་དང་	དེ་དང་
74.14	ཡིན་པའི། ལུང་	ཡིན་པའི་ལུང་
74.15	དང་། འདོད་	དང་འདོད་
74.18	རྟོག་པའི་	རྟོགས་པའི་
76. 2	ཅིའི་བྱིར་རྣམ་པར་ཤེས་པ་	ཅིའི་བྱིར་ཡིད་ཀྱི་རྣམ་པར་
		ཤེས་པ་

Страница.	Напечатано.	Слѣдуетъ.
77. 3	བསྟེན་	བརྟེན་
77. 4	བསྟེན་	བརྟེན་
77.12	ཅི་སྟེ་མི་སྟེ་གང་	ཅི་སྟེ་མི་སྟེ། གང་
78. 9	དེ་ནི་མི་སྟེ་	དེ་ན་མི་སྟེ་
78.17	རྣམ་པར་	རྣམ་པར་
81. 8	ཆད་པར་ཐལ་	ཆད་པར་བརྟེན་རྣམ་པར་ཆད་ བ་ཐལ་
81.15-16	ཅི་ལྟར་	ངི་ལྟར་
82.11	ལག་པ་	ལག་པ་
83.13	རྣམས་ཀྱི། བར་	རྣམས་ཀྱི་བར་
83.18	རྟོགས་ན་	རྟོག་ན་
85.19	བསྟེན་ན་	སྟེན་ན་
86.14	དེ་གཉིས་ཀྱི་	དེ་ཉིད་ཀྱི་
87. 5	ཤེས་པ་ནི་	ཤེས་པ་ལ་སོགས་པ་ནི་

BIBLIOTHECA BUDDHICA. XXI.

**SPHUTĀRTHĀ
ABHIDHARMAKOṢAVYĀKHYĀ**

THE WORK OF

YAṢOMITRA

SECOND KOṢASTHĀNA

EDITED BY

prof. U. Wogihara and prof. Th. Stcherbatsky

AND CARRIED THROUGH THE PRESS BY

E. E. Obermiller

**ЛЕНИНГРАД — 1931 — LENINGRAD
ИЗДАТЕЛЬСТВО АКАДЕМИИ НАУК СССР**

Напечатано по распоряжению Академии Наук СССР
Январь 1931 г.

Непременный Секретарь академик *В. Волгин*

Редактор издания академик С. Ф. Ольденбург

Тит. л. + 96 стр.
Ленинградский Областной № 72412. — 6²/₁₆ печ. л. — Тираж 850
Типография Академии Наук СССР. В. О., 9 линия 12

उक्तानीन्द्रियाणीति प्रथमस्य द्वितीयस्य च कोशस्थानस्य संबन्धोपनिपा- 96.3 (1a-6)
ततां दर्शयन्नाह । उक्तानीन्द्रियाणीति प्रथमकोशस्थानावसाने यस्मात्

धर्मार्थमिन्द्रियम्

- 5 इत्युक्तं । तस्मादिदमापातमिति संबन्धः ॥ कः पुनरिन्द्रियार्थ इति । वैयाक-
रणैरन्यथा इन्द्रियशब्दार्थव्युत्पत्तिः कृतेति । अतः प्रश्नयति कः पुनरिन्द्रियार्थ इति ॥
इदि परमैश्वर्ये इति¹ पठ्यते । तस्य धातोरिन्द्रितीतोन्द्रियाणीति रूपं द्रष्टव्यं । कथं
कृत्वा । इन्द्रितीति इन्द्राणि रप्रत्यय औणादिकः । इन्द्राण्येवेन्द्रियाणीति स्वार्थे घस्तादितः ॥
अथ वा इन्द्रितीतीन्द्रियं । बहुत्वानु बहुवचनेन कृतो निर्देशः इन्द्रितीतीन्द्रियाणीति ।
10 तस्मात् इन्द्रितीत्यस्य शब्दस्य इन्द्रियमित्यादेशः । कथम् । अवर्णस्य रभावः तिशब्दस्य
वेयादेशः । तेन नैरुक्तेन विधानेन इन्द्रियमिति भवति । तद्यथा कुञ्जर इति । वैयाकरणौकि
कुञ्जो ऽस्यास्तीति कुञ्जर इति मत्वर्थीयेन कुञ्जरशब्दो व्युत्पाद्यते ॥ नैरुक्तेस्तु तदना-
कुञ्जरः कुञ्जचारित्वादिति नैरुक्तेन न्यायेन साध्यते । तद्वदिहापि द्रष्टव्यं । यदि हि
वैयाकरणानयेन इन्द्रस्य लिङ्गमिन्द्रियमिति व्युत्पाद्यते । आधिपत्यार्थ इन्द्रियार्थो कृष्येत ।

1 Kārikā I, 47 C.

2 Dhātupāṭha I, 64.

3 घस् denotes a Tad-

dhita-suffix इय.

4 इदंती° C, इदंती° T. om. Tib.

5 मनु denotes a

Taddhita-suffix मत्.

- 96.12 (1b-3) आधिपत्यार्थश्रेष्यते तस्मादित्थमिन्द्रियशब्दस्य व्युत्पत्तिर्नैष्टव्येति ॥ दृष्ट्वा श्रुत्वा च विषमपरिवर्जनादिति । दृष्ट्वा श्रुत्वा च व्याघ्रादिरूतं । श्रुत्वादिव्याघ्रादिरूत-
 96.13 (1b-3) विषमपरिवर्जनात् ॥ ससंप्रयोगयोरिति सचैतसिकयोः ॥ रूपदर्शनशब्दश्रवणयो-
 श्चेति । चतुः पश्यति श्रोत्रं शृणोतीत्यादि वैभाषिकाणां सिद्धातः । तेनालम्बनविशे-
 97.2 (1b-4) षलक्षणयोर्दर्शनश्रवणयोरसाधारणकारणात्वे चतुःश्रोत्रयोराधिपत्यं ॥ आत्मभावशो-
 भायां पूर्ववदिति । अघ्राणादीनां सत्त्वानां अकाततत्त्वत्वात् अकातात्मभावत्वादित्यर्थः ॥
 97.3 (1b-5) तैः कवडीकाराकारपरिभोगादिति । तैर्घ्राणादिभिस्तत्परिभोगादिति । कथं गन्धस्य कवडीकाराकारत्वं । नासिकयोर्गन्धयासव्यवच्छेदेन कवडीकरणात् । कथं स्प्रष्टव्यस्य कवडीकाराकारत्वं । कायेन स्नानाभ्यङ्गादिकस्प्रष्टव्यस्य रोमकूपमुखयासव्यवच्छेदेन कवडीकरणात् ।

• 10

96.7 (1a-9)

द्वयोः किल

इति । किलशब्दः परमतस्योतने स्वमतस्य^१ पश्चाद्व्युत्पद्यते । द्वयोरिति प्रत्येकमभिसंबन्धः ॥

- 97.10 (1b-7) सत्त्वभेदः स्त्रीपुरुष इति । स्त्रीत्येको निकायसभागः पुरुष इत्यपरः तयोर्भेदः ॥
 97.11 (1b-8) सत्त्वविकल्प इति स्तनादेः संस्थानस्य स्वरस्याचारस्य चान्यथात्वं विशेष
 97.12 (1b-9) इत्यर्थः ॥ संक्षेपव्यवदानयोरित्यपर इति पूर्वाचार्यः । न सत्त्वभेदविकल्पयोः । अक्षरेणा- 16
 97.13 (1b-10) पि पुरुषेन्द्रियं रूपावचराणां विकल्पसिद्धेः । विकल्पकृतश्च सत्त्वभेद इत्यभिप्रायः । तद्वि-
 युक्तविकल्पानामिति । विपुक्ताश्च ते विकलाश्च विपुक्तविकलाः । ताभ्यां स्त्रीपुरुषे-
 न्द्रियाभ्यां विपुक्तविकलास्तद्विपुक्तविकलाः । के । षण्णपण्डकोभयव्यञ्जनाः तद्विपु-
 क्ताः । षण्णपण्डकाः तेषां स्त्रीपुरुषेन्द्रियाभावात् । षण्णपण्डकानां पुनः कः प्रतिविशेषः ।
 षण्णकाः स्वभावतो निःस्त्रीपुरुषेन्द्रियाः । पण्डका उपक्रमेणोपकृतेन्द्रियाः । विनये तु 20

1 तेनालोच MSS. गङ्गेय'स'सु'स'.

2 स्वमतमल्प N, स्वमतस्य T.

स'स'ग'ग'स'स'ग'स'स' Qu. स्वमतम् or स्वमतं तु? 3 'ल्पकृतश्च NT.

सु'स'स'पीव'स'.

पण्डका एव पञ्च पठ्यन्ते । प्रकृतिपण्डकाः ईर्ष्यापण्डकाः पक्षपण्डकाः आसक्तपण्डकाः लूनप-
 ण्डकाश्चेति । तत्र प्रकृतिपण्डकाः षण्ण इहभिप्रेतः । यस्य हि प्रकृत्या व्यञ्जनं नास्ति
 स प्रकृतिपण्डकः । शेषा इह पण्डका इष्यन्ते । लूनपण्डको हि तावदिन्द्रियच्छेदाद्
 इन्द्रियविकल इति स्फुट एषः । पक्षपण्डकादयस्त्विन्द्रियाकर्मण्यत्वेन तद्विकला एव ।
 5 इन्द्रियकर्मण्यत्वकालेऽपि तद्विकला इति व्यवस्थाप्यत एव । तदिन्द्रियकर्मण्यत्वस्य
 पुरुषमुखविशेषाजनकत्वात्प्रसवाजनकत्वाच्च इन्द्रियसद्भावाशङ्कानिवृत्त्यर्थमेव चेत् षण्ण-
 पण्डका इति पृथक्पाठः । अन्यथा हि विनयवदिरूप्यभिधर्मे^१ पण्डका इत्येवं पठेरन् ।
 उभयव्यञ्जनास्तद्विकलाः स्थानभ्रंशवैकल्यादल्पमुखकेतुवैकल्याच्च । अपरे व्या-
 चक्षते । तद्विपुक्ताः षण्णः । तद्विकलाः पण्डकाः उपक्रमवैकल्यात् । उभयव्यञ्जनाश्च
 10 तद्विकलाः स्थानभ्रंशवैकल्यात् अल्पमुखकेतुवैकल्याच्चेति । तेषामसंस्वरादीनि न 97.15 (22-1)
 भवन्ति ।

नृणामसंस्वरो हि वा षण्णपण्डद्विधाकृतीन्^३ ।

आनन्तर्यं षण्णदीनां तु नेष्यते ।

अल्पोपकारालम्बित्वात्^४ ।

16

हिनति स्त्री पुमान् दृष्टिचरितं^५ ।

इति वचनात् । स्त्रीपुरुषाणां तु तानि भवन्ति । अतः संज्ञेशे आधिपत्यं स्त्रीप-
 रुषेन्द्रिययोः । संस्वफलप्राप्तिवैराग्याणि चेति । संस्वस्त्रिविधः प्रातिमोक्षसंस्वरो 97.16 (22-1)
 ध्यानसंस्वरो ज्ञानसंस्वरश्च । तेषामेकोऽपि संस्वरो न भवति किमङ्ग सर्वः ।

संस्वरोऽप्येवम्

20 इति^६ वचनात् । अत एव च मोक्षप्राप्त्यादिकलप्राप्तिः कामादिवैराग्यं च तेषां न सम्-
 भवति । स्त्रीपुरुषाणां तु भवतीति । अतो व्यवदानेऽपि स्त्रीपुरुषेन्द्रिययोरधिपत्यमिति ॥

1 ०^१ MSS.

2 ०^२am CN. सिद्धः

3 kārīkā IV, 44^{ab}.

4 kā-

rikā IV, 98^{ab}.

5 K. IV, 81^{ab}.

6 K. IV, 44^c.

- 97.17 (2a-2) निकायसभागसंबन्धसंधारणयोरिति । जीवितेन्द्रियस्य निकायसभागोत्पत्तौ । नि-
 97.19 (2a-2) कायसभागसंबन्धे तस्याधिपत्यं व्यवस्थाप्यते । निकायसभागसंधारणे चाधिपत्यं ।
 जीवितेन्द्रियवशेन तद्गर्धमवस्थानात् ॥ मनस्त्रियस्य पुनर्भवसंबन्ध इति । क्लिष्टेन
 पुनर्भवसंबन्धात् । जीवितेन्द्रियादस्य को विशेषः । जीवितेन्द्रियस्य अन्तराभव एव
 संबन्धनं । मनस्त्रियस्य तूपपत्तिभवे ऽपि । समानकालं च जीवितेन्द्रियं निकायसभागेन 5
 तत्संबन्धनं करोति । मनस्त्रियं तु भिन्नकालमपि पुनर्भवे¹ तत्संबन्धनं करोति ।
 वशिभावानुवर्तनं इति । चित्तस्य वशिभावमनुवर्तते लोको धर्मो वा यथोक्तं । चित्तेनायं
 98.5 (2a-2) लोको नीयत इति विस्तरः । गाथायामप्युक्तं ।

चित्तेन नीयते लोकश्चित्तेन परिकृष्यते²
 एकधर्मस्य चित्तस्य सर्वधर्मा वशानुगा

10

- 98.10 (2a-2) इति ॥ रागादीनां तदनुशायिवादिति । तेषु सुखादिषु अनुशायितुं शीलमेषा-
 मालम्बनतः संप्रयोगतो वा । त इमे तदनुशायिनो रागादयः । तद्भावस्तदनुशायित्वं ।
 तस्मादिति । यथोक्तं सुखायां वेदनायां रागो ऽनुशेते दुःखायां द्वेषः अदुःखासुखायां
 98.12 (2a-10) मोह इति³ ॥ तैर्हि व्यवदायत इति । तैर्विशुध्यतीत्यर्थः । तदेवं क्लेशविशुद्धा-
 वेषां अद्वादीनामाधिपत्यमुक्तं भवति ॥ व्यवदाने ऽपि सुखादीनामाधिपत्यमित्यपरं 15
 इति । न केवलं संज्ञेशे सुखादीनामाधिपत्यं । किं तर्हि । व्यवदाने ऽपीत्यपिशब्द-
 स्यार्थः । आभिधानिकाः केचिदेवमाहुः । व्यवदाने ऽपि तेषामाधिपत्यमस्तीति आग-
 98.14 (2b-1) ममानयति यस्मात् सुखितस्य चित्तं समाधीयत इत्युक्तं सूत्रे । दुःखोपनिषद्-
 द्वा । दुःखमुपनिषदस्याः सेयं अद्वा दुःखोपनिषद् दुःखहेतुकेत्यर्थः । दुःखे सति
 कस्यचिद्धर्मे रत्नत्रये वा अद्वा जायते प्रव्रज्यां वाभिलषति । षाण्णैश्चक्रम्याश्रिताः सो- 20

1 ०र्भव MSS.

2 ०रिकृष्यते MSS. ॐ८४'सु'३८४'य'पौ६ः

3 論

कायात्स्त्रीपुरुषेन्द्रिये

इत्यत्र साधनं । कायेन्द्रियस्वभावं स्त्रीपुरुषेन्द्रियं स्पष्टव्यविज्ञानजनकत्वात् अस्त्रीपुरु-
 100.6 (3a-9) षेन्द्रियस्वभावकायेन्द्रियवत् । वैधर्म्येण चतुरिन्द्रियवत् ॥ ह्याकृतिस्वरचेष्टाभि- 10
 प्राया इति । ह्यभिप्रायपुरुषाभिप्राययोर्विपर्ययेण । तदेवं सति सन्नविकल्प एव
 स्त्रीपुरुषेन्द्रिययोराधिपत्यं ॥ ३ ॥

100.15 (8b-9) निकायसभागस्थितौ जीवितेन्द्रियस्याधिपत्यं । न तु वैभाषिकवत् निका-
यसभागसंबन्धे । तत्र मनस एवाधिपत्यात् ॥ संक्षेपे वेदनानामिति । अत्र वैभाषिकैः

101.2 (3b-5) सार्धमैकमत्य ॥ तथा हि तैरिति विस्तरः । तथा हि तैः अद्वादिभिः क्षेत्राश्च 15
विष्वक्म्यन्ते लौकिकमार्गगतैर्मार्गश्चावाह्यते निर्वेधभागीयादिगतैः । तदेव व्यवदान-
संगारे अद्वादीनां प्रत्येकमाधिपत्यमुक्तं भवति ॥ ३ ॥

101.14(8b-10) न ह्यविमुक्तचित्तस्यारित परिनिर्वाणमिति । आज्ञातावीन्द्रियं तत्प्रा-
नादि अनात्मवमिन्द्रियं । तदेव च विमुक्तं क्लेशविमुक्त्या संतानविमुक्त्या च । तत्प्रा-

1 ननु MSS. ... किं ... म'पिक्.

2 तिवावेनेति N, वावेदनेति C. चावेद-

नेति T. ཚོར་བ་མེད་པ་ཡིན་ནི་ཞེས་བྱ་བ་ཡིན་ནི་

तस्य निरूपधिशेषनिर्वाणं भवति । तस्मादाज्ञातावीन्द्रियस्य निरूपधिशेषनिर्वाण-
माधिपत्यं व्यवस्थाप्यते ॥ दृष्टधर्मसुखविहारं प्रतीति विस्तरः । दृष्टो धर्मो 102.५ (48-)
दृष्टधर्मः । दृष्टजन्मेत्यर्थः । सुखो विहारः सुखविहारः । दृष्टधर्मे सुखविहारः दृष्टधर्म-
सुखविहारः । तं प्रत्याज्ञातावीन्द्रियस्याधिपत्यं । विमुक्तिप्रतीतिसुखप्रतिसंवेद-
नादिति । विमुक्तिः क्लेशप्रकाणं । प्रीतिः सौमनस्यं । सुखं प्रसन्नबन्धिसुखं । विमुक्त्या
प्रीतिसुखस्य प्रतिसंवेदनं विमुक्तिप्रीतिसुखप्रतिसंवेदनं । तस्मादिति । तदुक्तं भवति
विमुक्तिप्रीतिसुखप्रतिसंवेदनमेव दृष्टधर्मसुखविहार इति ॥

वाक्याणिपादपायूपस्थानामपि चेन्द्रियत्वमुपसंख्यातव्यमिति । सांख्या- 102.7 (4a-6)
 श्रुतिरिन्द्रियादिव्यतिरिक्तानि वागिरिन्द्रियादीनि कल्पयन्ति । वागिरिन्द्रियं येन वचनं
 क्रियते । पाणोन्द्रियं येन किञ्चिद्व्यमादायते । पादेन्द्रियं येन विक्ष्णां क्रियते
 चक्रमणमित्यर्थः । पाट्विन्द्रियं येन पुरीषोत्सर्गः क्रियते । उपस्थेन्द्रियं कायेन्द्रिय-
 कदेशव्यतिरिक्तं येनानन्दः सुखविशेषः प्राप्यते ॥ न खलूपसंख्यातव्यमविद्यादी- 102.10 (4a-7)
 नामिरिन्द्रियत्वं येनर्थेन भगवता द्वाविंशतिरिन्द्रियाण्युक्तानि । तत्राविद्यादीनामयो-
 गान् ॥ ४ ॥

15 को अभावार्थ इत्याह
चित्ताश्रयस्तद्विकल्प
102.12 (42-8)
इति विस्तरः । चित्तस्याश्रयस्तदाश्रयस्य विकल्पः ।

स्थितिः

संक्षेप

20 व्यवधाने

संभारो व्यवहानं च ।

इति । एतच्च षडायतनं मौलं सत्त्वद्रव्यमिति । तदितरेषां तदाश्रितत्वात् । तथा 102.18 (4b)-4
किं षडिन्द्रियाधिपत्यसंभूतमिन्द्रियाधिष्ठानं । षडा विषया विज्ञानकायाश्च । तदेतदपि

1 གཞལ་ཁྱིམ་ N. ཡུང་པོའི་ལྷག་མ་མེད་པའི་བྱ་ངན་ལྷ་ས་འདྲའ་པར་ 2 ལྷ་ MBS.

सत्त्वद्रव्यमिष्यते । न तु मौलं । न ह्यधिष्ठानाद्याधिपत्यसंभूतं षडायतनमिति ॥

103.3 (4b-3) व्यवदानसंभरणां पञ्चभिरिति । अद्वादिभिः ॥ व्यवदानं त्रिभिरिति । अनाज्ञात-
माज्ञास्यामीन्द्रियादिभिः ॥ ५ ॥

103.13 (4b-5) अपरः कल्पः

103.7 (4b-6)

प्रवृत्तेराश्रयोत्पत्तिर

5

इति विस्तरः । प्रवृत्तिपक्षं निवृत्तिपक्षं चाधिकृत्योच्यते ।

प्रवृत्तेः

संसारस्याश्रय उत्पत्तिः

स्थितिः उपभोगश्च ॥

निवृत्तेरपि निर्वाणस्याश्रय उत्पत्तिः । स्थितिरूपभोगश्च । एतावता च पुरुषार्थपरिसमा- 10

प्तिरिति निरर्थिका तदन्योन्द्रयप्रज्ञप्तिः । भवतामाप पुरुषार्थपरिसमाप्तिः पद्यते । तस्य

शब्दाद्युपलब्धिरादिगुणपुरुषात्तरोपलब्धिरुक्त¹ इति ॥ तत्र षडायतनं मूलसत्त्वद्रव्यभूतं

103.14 (4b-9) संसरतीति प्रवृत्तेराश्रयः । उत्पत्तिः स्त्रीपुरुषेन्द्रिये इति । उत्पद्यते ऽस्या इत्युत्प-

त्तिः । कस्मादित्याह तत उत्पत्तेः । कस्य । षडायतनस्य । मनःकायेन्द्रिययोः साक्षात्ताभ्या-

मुत्पत्तेः । चक्षुरादीनां चतुर्णां क्रमेणोत्पत्तेः । स्थितिर्जीवितेन्द्रियेणा षडायतनावस्था- 15

नात् । उपभोगो वेदनाभिः सुखादिभिः ॥ अद्वादयो हि निवृत्तेराश्रय इति । अद्वा-

103.16, 18 दीनां प्रतिष्ठाभूतत्वात् । आज्ञास्यामांन्द्रियं प्रभव इति आदिभवः² प्रथमतो ऽनाप्तवो-
(4b-10, 5a-1)

104.1 (5a-3) त्यतेः । स्थितिराज्ञेन्द्रियं प्राबन्धिकत्वात् । उपभोग आज्ञातावीन्द्रियेणेति । तेन वि-

104.4 (5a-3) मुक्तिर्प्रीतिमुखप्रतिसंवेदनात् । अत एतावत्प्रेवेन्द्रियाणीति नाविद्यादीनामिन्द्रियत्व-

1 °रंतर N. मश्नर'पेक्षे'.

2 आदिभवतः N, आभवः C. ५८'पेस्'क्षे'प'क्षे'.

104.19 (5b-8)

तत्र चक्षुरादीनामिति विस्तरः । तत्रेति वाक्योपन्यासे । कृतो निर्देश
इति ।

तद्विज्ञानाश्रया रूपप्रसादाश्चक्षुरादयः¹ ।

कायात्स्त्रीपुरुषेन्द्रिये² ।

विज्ञानं प्रतिविज्ञप्ति³ ।

5

इति ॥ ज्ञीवितेन्द्रियस्येति ।

आयुर्जीवितमाधार उष्मविज्ञानयोर्किं य

105.8 (5b-5) इत्यत्र ॥ श्रद्धादीनां चैतेष्विति ।

श्रद्धाप्रमादः प्रबन्धि

⁵ इत्यत्र प्रदेशे ॥ ननु च वेदनाया अपि कृतो निर्देशः । चैतेषु च करिष्यते ।

10

वेदानुभव

इति⁷ ॥

वेदना चेतना संज्ञा ।

इति⁸ वचनात् ॥ सत्यं सामान्यं रूपं वेदनाया उक्तं वक्ष्यते च । विशेषविभागरूपं त्विदं

105.9 (5b-4) विवर्तितं इति सुखादीनां कर्तव्यो निर्देश इति आह ॥ श्रद्धास्याभीन्द्रियादीनां तर्हि 15

न कर्तव्यः । यस्मान्मनसो लक्षणमुक्तं श्रद्धादीनां चैतेषु करिष्यते । सुखसौमनस्योपेक्षा

णामिह क्रियते । एषामपि कर्तव्य एव । यस्मान्नवद्रव्यस्वभावत्वं एषां दर्शयितव्यं ।

1 Kārikā I, 9^{cd}.

2 Kārikā II, 2^c.

3 Kārikā I, 16^a.

4 K. II,

46^{ab}.

5 K. II, 26^a.

6 अवि MSS. ५५.

7 K. I, 14^c.

8 K. II,

25^a.

एतस्यां चावस्थापामेतानि नव द्रव्याणि अनाज्ञातमाज्ञास्यामीन्द्रियाभ्यां लभन्ते । एत-
स्यामवस्थापामाज्ञेन्द्रियाभ्यामेतस्यामाज्ञातावीन्द्रियाभ्यां लभन्त इति । स एषामवस्था-
विशेषो दर्शयितव्य इत्यतः सूक्तमेतत् सुखादीनामाज्ञास्यामीन्द्रियादीनां च कर्तव्य
इति ॥ ६ ॥

असाता या कायिकी वेदना

105.6 (5b-7)

इति । असातेति सातानिवृत्त्यर्थं । कायिकीति मानसीनिवृत्त्यर्थं ॥ तत्र कायाश्चक्षुरादयः
पञ्च परमाणुसंख्यात्मकत्वात् । तत्र काये भवा कायेन वा आश्रयेण सह चरतीति का-
यिकी । या उपधातिका पञ्चेन्द्रियाश्रया वेदना । तत्

105.11 (6a-1)

दुःखेन्द्रियम्

105.7,8 (5b-7)

10 इत्यवगतव्यं ।

सुखं साता

इति । अत्रेन्द्रियमित्यनुवर्तते कायिकीति च । सातेति ग्रहणमसातानिवृत्त्यर्थं । तदे-
तदुक्तं भवति । तत्सुखेन्द्रियं । यानुयाहिका पञ्चेन्द्रियाश्रया वेदनेति ॥

105.18 (6a-8)

ध्याने तृतीये तु चैतसी सा सुखेन्द्रियम्

105.8 (5b-7)

16 इति । तृतीये तु ध्याने चैतस्यपि साता वेदना सुखेन्द्रियमिति व्यवस्थाप्यते । कस्मा-
च्चैतस्येव साता तत्र गृह्यते । न कायिकीति अत आह । न हि तत्र कायिकी
वेदनास्ति^१ पञ्चविज्ञानकायाभावादिति । तृतीये ध्याने^२ कस्मात्सा न^३ सौमनस्ये-

105.16 (6a-8)

१ 'दानानास्ति NT. ཆེད་པ་མེད་པོ་

२...२ कस्मान्मान MSS. མེད་

ཡེད་པོ་མེད་པོ་

106.7 (6a-5) न्द्रियं । अत आह । तृतीये तु ध्याने प्रीतिवोतरागवात् सुखेन्द्रियमेव सा । न सौमनस्येन्द्रियं । सातत्वाद्दि सुखमुच्यते । न प्रीतिरसंप्रकर्षाकारवात् । तथा हि मूत्र उक्तं । प्रीतिर्विरागादुपेक्षको विक्रतीति विस्तरेण यावत्स्मृतिमान् सुखविकारी तृतीयं ध्यानमुपसंगम्य विक्रतीति ॥ सौमनस्यादन्या प्रीतिरिति चेत् । अत

106.9 (6a-6) आह । प्रीतिर्हि सौमनस्यमिति ॥ ७ ॥

6

106.9 (5b-8)

असाता चैतसी पुनः

दोर्मनस्यम्

(6a-7) इत्युपधातिका चैतसिकी वेदना दोर्मनस्यं ।

106.9 (5b-8)

उपेक्षा तु मध्या

इति । उपेक्षेन्द्रियं तु या मध्या वेदना । नैव साता नासातेत्यर्थः ।

10

अभयी

इति । अयावयवावस्था अभयी । कायिकी चैतसिकीत्यर्थः ।

अविकल्पनाद्

106.10(6a-10) इति । अभिनिवृत्त्याविकल्पनाभावादित्यर्थः ॥ प्रायेणोति ग्रहणं समाधिब्रविपाकज्ञप्रीतिमुखपरिवर्जनार्थं । न तु कायिकमिति । न तु कायिकं मुखदुःखं विकल्पनादु-

106.17 (6b-1) त्यज्यते । किं कारणमित्याह । विषयवशादुक्ततामप्युत्पत्तेरिति । प्रकीर्णप्रियाप्रियविकल्पानामप्युक्ततां विषयवशेनैव कायिकमुखदुःखोत्पादात् । अतस्तयोरिन्द्रियत्वेन भेद इति । तयोः कायिकचैतसिकयोः मुखयोर्दुःखयोश्च इन्द्रियत्वेन भेदः पृथक् सुखेन्द्रियं

सौमनस्येन्द्रियं दुःखेन्द्रियं दौर्मनस्येन्द्रियमिति । उपेक्षा तु स्वप्नेनैवानभिस्कारेणा- 107.1 (6b-2)
 विकल्पयत एवानभिनिवृत्तपय^१ एवोत्पद्यते कायिकी चैतसिकी वा विपाकज्ञा
 नैष्यन्द्रिकी वा । तस्मादेकमिन्द्रियं क्रियते इन्द्रियत्वेनाभेद उपेक्षेन्द्रियमिति ॥ अन्यथा 107.2 (6b-3)
 च कायिकमिति विस्तरः । अन्येनानुभववृत्तविशेषेण कायिकं सुखमनुगृह्णाति ।
 5 अन्येन चैतसिकं । स्थिरं हि कायिकं । अस्थिरं हि चैतसिकं । एवं दुःखमन्येना-
 नुभववृत्तविशेषेण कायिकमुपवृत्ति अन्येन चैतसिकमिति ॥ उपेक्षायां तेष वि- 107.5 (6b-4)
 कल्प इति । एष स्ववृत्तविशेषलक्षणो विकल्पो नास्ति । अत उपेक्षायां प्रति उपे-
 क्षया^२ प्रति अविकल्पनात् अस्वभावविशेषादभेदः ॥

दृग्भावनाशैलपथ

107.7 (5b-9)

10 इति । दृग्दर्शनं दृशो भावनाया अशैलस्य च पन्था

दृग्भावनाशैलपथः ॥

तस्मिन्नेव मार्गात्रये यानि मनःसुखसौमनस्योपेक्षाग्रहावीर्यस्मृतिसमाधिप्रज्ञा- 107.13 (6b-5)
 ध्यानि नव द्रव्याणि । तानि दर्शनमार्गे अज्ञाज्ञातमाज्ञाख्यामीन्द्रियं भाव- 107.14 (6b-6)
 नामार्गे आज्ञेन्द्रियमशैलमार्गे आज्ञातावीन्द्रियमिति व्यवस्थाप्यते । अन्योन्य-
 15 मपेक्ष्यमाणानि तानि नव द्रव्याणि तत्तन्नाम लभन्ते । नवेति च कलापात्तरा-
 पेक्षयैवमुक्तं । न त्वेकस्मिंश्चित्तकलापे नव द्रव्याणि भवन्ति । सुखसौमनस्योपे-
 क्षेन्द्रियाणामेकतरस्यैव भावात् । यदि हि स मार्गो ज्ञागम्यध्यानात्तरचतुश्चध्या-
 नाकाशविज्ञानाकिंचन्यायतनभूमिकः । तत्रोपेक्षेन्द्रियमेव । न सुखसौमनस्येन्द्रिये । यदि
 प्रथमद्वितीयध्यानभूमिकः । तत्र सौमनस्येन्द्रियमेव । यदि तृतीयध्यानभूमिकः । तत्र

1 °पयित N. མའི་དྭ་པ་ར་རྟོག་པ་མེད་པ་.

2 Sic MSS. བཤད་སྟོན་མ་སྟུ་བྱ་

य' = ? उपेक्षाकार्यं.

3 °द्वये N, °द्वै CT. བཤད་སྟུན་དུ་སྟུ་.

- 107.17 (6b-8) मुखेन्द्रियमेव नान्यदिति ॥ अनाज्ञातमाज्ञातुं प्रवृत्त इति । अनाज्ञातं सत्यचतु-
ष्टयं आज्ञातुं वेदितुं प्रवृत्तः आज्ञास्यामीति प्रारब्धः । तस्येन्द्रियमनाज्ञातमाज्ञा-
107.18 (6b-9) स्यामीन्द्रियं अलुक्समासः आख्यातप्रतिद्वपकशायमाज्ञास्यामीति शब्दः ॥ भाव-
108.1 (6b-10) नामार्गे नास्त्यपूर्वमाज्ञेयं । तेदेव तु सत्यचतुष्टयमाज्ञानाति शेषानुशयप्रका-
षार्थं । भावनादेयक्लेशप्रकाषार्थं । तस्याज्ञस्य पुद्गलस्येन्द्रियमाज्ञेन्द्रियम् । आज्ञमेवे- 5
108.2 (7a-1) न्द्रियमिति वा ॥ अशैक्षमार्गे वाज्ञातमित्यवगमः आज्ञाताव इति । अर्थकथन-
मात्रमेतत् । शब्दविग्रहस्त्वेवं कर्तव्यः । आज्ञातमित्याव आज्ञातावः । अवतेः घञि^१
108.3 (7a-2) द्वपमेतदाव इति । सो^२ ऽस्यास्तीति मत्वर्थीयः आज्ञातावो ॥ आज्ञातमवितुं
शीलमस्येति वेति । ताच्छीलिको णिनि^३ ॥ तथाभूतस्येन्द्रियमिति । तथाभूतस्य
पुद्गलस्येन्द्रियं आज्ञाताविन इत्यर्थः ॥ ८ ॥

10

107.8 (7a-6)

अमलं त्रयम्

इति । अमलमेव त्रयमित्यवधार्यते ॥ ननु चायमनाम्रवसानवप्रकारभेदः उक्तो धातु-
निर्देशे

अनाम्रवा मार्गसत्यम्

इति^४ । तथा

15

साम्रवानाम्रवा एते त्रयः शेषास्तु साम्रवाः

इत्यादिवचनात् ॥ सत्यमुक्तो ऽयमेवमादिः प्रकारभेदः । स तु सामान्यद्वेषेणोक्तो
न भेदद्वेषेण । अतः शिष्यमुखप्रतिपत्त्यर्थमयमेवमादिप्रकारभेदः प्रतिपदद्वेषेण पुनरभि-
धीयत इत्येवमवगतव्यं ॥

1 अथ MSS. रेंदः.

2 ०मित्येव MSS. कृम'रु'ङ्ग'स'य'देः.

3 घञ्

denotes a Kṛt-suffix अ.

4 सा MSS.

5 मतु denotes a Taddhita-suffix

मत्.

6 णिनि denotes a Kṛt-suffix इन्.

7 Kārikā I, 5^a.

8 Kārikā

I, 31^{ab}.

द्विधा नवेति न सूत्रयितव्य^१। एकात्तानाम्नवसाम्नवनिर्धारणादेव हि द्विधा नवेति सिद्धेः। यदि ह्येतानि नवैकात्तनानाम्नवाणि स्युः एकात्तानाम्नवेषु आज्ञास्यामीन्द्रियादिषु पथेरन्। तथैकात्तसाम्नवाणि स्युः। एकात्तसाम्नवेषु त्रयीन्द्रियज्ञीवितडःखदौर्मनस्येषु पथेरन्^२। न चैवं^३। अतो

नव द्विधा

इति सिद्धं। अस्त्येतदेवं। मतात्तरनिवृत्त्यर्थं तु पुनरिदमुच्यते।

नव द्विधा

107.10 (7a-7)

इति। द्विधैव नव। नानाम्नवाणि यथैके कथयन्ति। तत्सिद्धये चागममानयन्ति। यस्ये- 109.2 (7b-2)
 मानीति विस्तरः। सर्वेणा सर्वाणि न सन्तीति। सर्वेण प्रकारेण मृदुमध्याधिमा-
 10 त्रभेदेन। सर्वाणीति पञ्चापि न सन्तीत्यर्थः। पृथग्जनपक्षावस्थितं वदामीति वच- 109.3 (7b-3)
 नात्। अर्थदेतदुक्तं भवति यस्येमानि सन्ति। स आर्य इति॥ नेदं ज्ञापकं। तेषा-
 मनाम्वत्तमधिकृत्येत्याचार्यः। तथा स्यात्पुद्गलव्यवस्थानं कृत्वा यस्येमानीत्या- 109.6 (7b-4)
 हेति। कथं। पञ्चेमानि भिन्नव इन्द्रियाणि। कतमानि पञ्च। अद्वेन्द्रियं यावत्प्रज्ञेन्द्रियं।
 एषां पञ्चानामिन्द्रियाणां तीक्ष्णत्वात्परिपूर्णात्वादर्थंभवति। ततस्तनुतैर्मृदुतैरनागामी
 15 भवति। ततस्तनुतैर्मृदुतैः सकृदागामी। ततस्तनुतैर्मृदुतैः स्रोतश्चापन्नः। ततो ऽपि
 तनुतैर्मृदुतैर्धर्मानुसारी। ततस्तनुतैर्मृदुतैः अद्वानुसारी। इति हि भिन्नव इन्द्रियपार-
 मिता प्रतीत्य फलपारमिता प्रज्ञायते। फलपारमिता प्रतीत्य पुद्गलपारमिता प्रज्ञायते।
 यस्येमानि पञ्चेन्द्रियाणि सर्वेण सर्वाणि न सन्ति। तमर्हं बाह्यं पृथग्जनपक्षाव-
 स्थितं वदामीति। तदेवमार्यपुद्गलव्यवस्थानं कृत्वा यस्येमानीत्याह भगवानिति॥

1 °व्यः MSS.

2 पथेरन् NT, मध्यरन् C. ཐོད་པར་འཇུག་པ་ཞེས་པ་

3 नवैवं MSS. དེ་ལྟ་ཡང་མ་ཡིན་པས་

- 109.8 (7 b-5) पृथग्जनो वा द्विविध इति । अभ्यन्तरकश्च बाह्यकश्च । असमुच्छिन्नकुशलमूल
 109.9 (7 b-6) अभ्यन्तरको बौद्धसंगृहीतवात् । समुच्छिन्नकुशलमूलस्तु बाह्यकस्तद्विपर्ययात् ।
 अत एव च बाह्यमिति विशेषणं । इतरथा हि पृथग्जनपक्षावस्थितं वदामीत्येवाव-
 109.11 (7 b-7) द्यत् । उक्तं च सूत्र¹ इति । अथ भगवतो ऽचिराभिसंबुद्धस्यैतदभवत् । अधिगतो मे धर्मो
 गम्भीरो गम्भीरावभासः दुर्दर्शो दुर्बबोधः अतर्क्यो उत्तर्कावचरः सूक्ष्मो निपुणः पण्डितवि- 5
 ज्ञवेदनीयः । तं चाहं परेषामावेदयेयं । तं च परे न विज्ञानीयुः । स मम स्याद्विघातः । स्या-
 त्कामथः । स्याच्चेतसो ऽनुदयः । यच्चकुमेकाकी अरण्ये प्रवर्षे दृष्टधर्ममुखविहारतायोगम-
 नुयुक्तो विकरेयं ॥ अथ ब्रह्मणः सद्भापतेर्ब्रह्मलोके स्थितस्यैतदभवत् । नश्यति बतायं
 लोकः । प्रणश्यति बतायं लोकः । यत्रेदानो कश्चित्कर्तुर्चित्तयागता अर्हन्तः सम्यक्सं-
 बुद्धा लोके उत्पद्यन्ते । तद्यथा उडुम्बरपुष्पं । तस्य चायं भगवतो ऽल्पोत्सुकविहारता- 10
 यां चित्तं क्रामति । न धर्मेदशनायां । यच्चकुं गवाध्येषयेयं । अथ ब्रह्मा सद्भापतिः तद्यथा
 बलवान् पुरुषः सम्मिञ्जितं बाहुं प्रसारयेत् । प्रसारितं वा सम्मिञ्जयेत् । एवमेव ब्रह्मा
 सद्भापतिः ब्रह्मलोके उत्तर्कितो भगवतः पुरस्तात् प्रत्यस्थात् । अथ ब्रह्मा तस्यां
 वेलायां गायामभाषत ।

प्राडुर्बभूव मगधेषु पूर्वं

15

धर्मो ह्यश्रुद्धः समलानुबद्धः ।

अपावृणीध अमृतस्य दारं

वदस्व धर्मं विरजं² निरङ्गणं³ ॥

अथ भगवान् तस्यां वेलायामिमे गाथे अभाषत् ।

1. Cf. 根本說一切有部毘奈耶破僧事

(寒三 28^b 18 以下), Vinaya-piṭaka (Mahāvagga) I, 4 l. 32 et seq., Lalita-

vistara (Lefmann) 892 l. 8 et seq.

2 °रजो MSS.

3 °गनं MSS.

कृच्छ्रेण मे अधिगतो ब्रह्मन् खिलां प्रविदाल्य¹

भवरागपरीतैश्च नायं धर्मः सुसंबुधः² ।

प्रतिमोतोपमं मार्गं गभीरमतिदुर्दशं

न दृश्यते रागरक्तास्तमःस्कन्धेन चावृताः ॥

5 ब्रह्मावोचत् । सन्ति भद्रे सत्त्वा लोके ज्ञाता लोके वृद्धास्तीक्ष्णोन्द्रिया अपि 109.11 (7b-8)

मध्येन्द्रिया अपि मृद्धिन्द्रिया अपीत्यप्रवर्तिते एव धर्मचक्र इति विस्तरः ॥

इन्द्रियाणि श्रद्धादीनि । यैः ते भव्या उक्ताः । यस्मादप्रवर्तिते ऽपि धर्मचक्रे सन्ति ती-

क्ष्णोन्द्रिया इत्याद्युक्तं । तस्मात्सत्त्वेव साम्प्रवाणि श्रद्धादीनीति ॥ सदेवकाष्ठोका- 109.14, 18.

(7b-9, 10)

दिति विस्तरः । न तावदक्ष्मस्मात्सदेवकाष्ठोकात्समारकात्सब्रह्मकात्सश्रमणब्राह्म-

10 णिकायाः प्रज्ञायाः सदेवमानुषाया मुक्तो निःसृतो विसंयुक्तो विप्रयुक्तो विपर्यासाय-

गतेन चेतसा बहुलं व्यक्षार्षमिति विस्तरवचनं । न चानाम्प्रवाणामेष परीक्षा- 109.19 (8a-1)

प्रकार इति । न क्चानाम्प्रवाणां आस्वाद आदीनवो निःसरणं वा युज्यते ॥ ६ ॥

अर्हन्विति । नानागामी क्लेशविमुक्तसंतानवात् । मृद्धिमानिति प्राप्ताभिज्ञः । 110.10 (8a-9)

चेतोवशित्वं प्राप्त इति असमयविमुक्तः ॥ जीवितपरिष्कारमिति । जीविताय परि- 110.12 (8a-10)

15 ष्कारस्तदनुगुणवात् । दृष्ट्वा तत्प्रणिधायेति । तदायुः प्रणिधाय चेतसिकत्वेत्यर्थः । 110.13 (8b-1)

कथमित्याह । यन्मे भोगविपाकं कर्म⁵ । तदायुर्विपाकं भवत्विति ॥ प्राप्तकोटिक-

मिति ।

वृद्धिकाष्ठागतम्⁶

इति⁷ लक्षणमस्य वक्ष्यते । चित्तमुत्पादयति वाचं च भाषत इति । चित्तवाचावपि

1 Sic MSS. contra metrum ? विदालिय.

2 संबोधः MSS. contra

metrum; cf. Vinayapitaka I, 5, 9.

3 व्यवक्षार्षमि NT, °र्क्षमि C. ग०००'य०

मै०शु००'.

4 °मेव NC. ००'.

5 Om. all MSS. and Tib. But see

below.

6 °द्विकोष्ठा N, °द्विकोष्ठा T, °द्विकोष्ठा C. ०००'य००'य००'.

7 Kārikā VII, 46°.

- तत्सिद्धये कुर्यात् । नैककारणसाध्यं हि कार्यं । तदनेन विपाक एव जीवितेन्द्रियमिति
 110.14 (8b-2) दर्शयति । यन्मे¹ भोगविपाकं कर्म² । तदायुर्विपाकद्वयं भवत्विति । ध्यानभावना-
 110.18 (8b-3) बलं तु तस्याकर्षकमिति ॥ विपाकोच्छेपं विपाचयत³ इति । अकालमरणेनापरिसमा-
 111.2 (8b-4) सफलस्य त्यक्तस्य तन्मात्तर्कमणो भावनावलेन विपाकोच्छेपमाकृष्य प्रति-
 111.13 (9a-2) संवेद्यते ॥ तेषां तादृश इति । तेषां योगिनां पूर्वकर्मज्ञं स्थितिकालावेधमिति । 5
 पूर्वस्मिञ्जन्मनि कर्म पूर्वकर्म । ततो ज्ञातः पूर्वकर्मज्ञः । स्थितिरिन्द्रियमरुभूतानां
 प्रवाहः । स्थितेः कालः स्थितिकालः । तस्यावेध आलेपः । स्थितिकालावेधस्ताव-
 त्संसारक्षणाणुबन्धसामर्थ्यमात्रेयः⁴ । तेन कसौ स्थितिकाल आविध्यते । तं पूर्वकर्मज्ञं
 111.14 (9a-3) स्थितिकालावेधमिन्द्रियमरुभूतानां व्यावर्तयन्ति योगिनः । अपूर्वं च समाधिज्ञ-
 मागतुकमालिपन्ति ॥ 10
 111.17 (9a-5) प्रश्नात्प्रश्नात्तर्मुपज्ञायत इति । अथ यदर्हन्तिरायुःसंस्कारान्स्थापयति तज्जी-
 वितेन्द्रियं कस्य विपाक इति⁵ अश्मात्प्रश्नात्किमर्थमायुःसंस्कारानाधितिष्ठतीति
 111.18 (9a-6) प्रश्नात्तरं । पराकृतार्थं शासनस्थित्यर्थं चेति । परकृतार्थं बुद्धा भगवतः । शा-
 112.1 (9a-8) सनस्थित्यर्थमेव आवाकाः ॥ रोगादिभूतं⁶ चात्मभावमिति । रोगगण्डशल्यादिभूतं त्रि-
 112.7 (9b-2) दुःखतायोगात् ॥ क्व कस्य चेति । क्वेत्यस्य प्रश्नविमर्शनं मनुष्येष्वेव त्रिषु द्वीपेष्वि- 16
 112.9 (9b-3) ति । कस्येत्यस्य विमर्शनं स्त्रीपुरुषयोरसमयविमुक्तस्यार्हतः प्राक्तकोटिध्यानला-
 112.11 (9b-4) भिन इति । तस्य कीति विस्तरः । समाधौ च वशित्वं प्राक्तकोटिकध्यानलाभिनः
 तीक्ष्णेत्येवमात् । ज्ञेशैश्चानुपस्तब्धा संततिर्निर्वशेषक्लेशप्रकाणात् । दृष्टिप्राप्तस्य
 यद्यपि समाधौ वशित्वमस्ति । न तु तस्य ज्ञेशैरनुपस्तब्धा संततिः । समयविमुक्तस्य

1 यद्धि MSS. corrected by the Tibetan version of the Kośa-bhāṣyam དདག་

ये'...གང་ཡིན་པ་.

2 °स्त NT, त C. ३. Cf. above 17, 18.

3 °पचयत

All MSS. རྒྱལ་པར་སྒྲིན་པར་ཕྱེད་.

4 MSS. संस्कार°, but Tib. འཕྲོལ་པའི་...

5 論 三 8° 7, 8.

6 °गाभिभू° MSS. དད་པ་སྒྲིན་པར་གུར་པ་.

- यद्यपि क्लेशैरनुपस्तब्धा संततिः न तु समाधौ वशित्वम् । असमयविमुक्तस्य तूभयम-
 स्ति ॥ बहुवचनमिति । ज्ञोवितसंस्कारानिति यद्वचनं । तद्वचनं । कस्मादित्याह । 113.1 (9b-8)
- बहूनामिति विस्तरः । बहूनां संतानवर्तिनां ज्ञोवितसंस्काराणामुत्सर्जनाधिष्ठा-
 नात् । न ह्येकस्य ज्ञास्य उत्सर्जने ऽधिष्ठाने वा प्रयोजनमस्ति । प्रवक्ष्येण पर-
 5 कार्याभिनिष्पादनात् । एकस्य च ज्ञास्यापीडाकरवात् ॥ न च कालान्तरस्थावरमि- 113.4 (9b-9)
- ति । कालान्तरस्थानशीलं कालान्तरस्थावरं अतणिकं । तच्चैतदायुर्द्रव्यं न भवतीति 113.6 (9b-10)
- द्योतनार्थं बहुवचनमित्येके ॥ बहुष्वेव संस्कारेष्विति सौत्रातिकानामयं पक्षः ।
 एकस्मिन्नपि ज्ञाणे बहुवस्ते संस्कारा येष्वायुरिति प्रज्ञप्तिः नैकमायुर्नाम द्रव्यम-
 स्ति । ते च संस्काराः पञ्चस्कन्धस्वभावाश्चतुःस्कन्धस्वभावा वा द्रष्टव्याः । अन्यथा 113.6 (10a-1)
- 10 हि नैव संस्कारग्रहणमकार्ष्यत । एवं तु वक्तव्यमभविष्यत् भगवान् ज्ञीवि-
 तान्यधिष्ठाय आयूंषि उत्सृष्टवानिति ॥ मरणवशित्वज्ञापनार्थमिति । मरणे वशि- 113.9 (10a-2)
- त्वमस्तीति ॥ त्रैमास्यमेव नोर्ध्वमिति । त्रयो मासाः समाकृतास्त्रिमासं । त्रिमा- 113.10 (10a-3)
- समेव त्रैमास्यं ॥ अत्र कालाधनोरत्यन्तसंयोगे² द्वितीया भवति नोर्ध्वं त्रैमास्या-
 द्विनेयकार्यभावात् । सुभद्रावसानत्वात् बुद्धकार्यस्य ॥ तस्यापि संपादनार्थमि- 113.11 (10a-4)
- 15 ति । प्रतिज्ञातसंपादनार्थम् । अन्यथा वचनमात्रं स्यादिति । कल्पावशेषः कल्प 13.18 (110a-5)
- एकः सकलः । कल्पाधिकः कल्पः सातिरेक इत्यर्थः³ ॥ स्कन्धमरणमार्योरिति । 113.14 (10a-6)

1 S. MSS. གཏུག་ཡི་དོན་ and Sde-dge edition reads simply: དོན་? परार्थ° or अर्थ°

2 Pāṇini 2, 3, 5. 3 . . . 3 Sic MSS. བསྐྱེད་པ་ལས་ལྷག་པ་ཤེས་པུ་བ་ལ།
 བསྐྱེད་པ་ནི་བསྐྱེད་པ་གཅིག་ངངས་པ་ཡིན་ནོ། ། བསྐྱེད་པ་བས་(པ་ལས་)ལྷག་པ་ནི་བསྐྱེད་པ་
 བས་(པ་ལས་)ལྷག་པ་ཡིན་ནོ། བསྐྱེད་པ་བས་(པ་ལས་)ཐལ་པ་ཤེས་པུ་བ་ནི་ཐུ་ཚྲིག་གོ།

According to Tib. perhaps to read: kalpāvaśeṣa iti. kalpa eka-kalpaḥ sakalah.
 kalpāvaśeṣaḥ kalpādhikah. kalpaḥ sātireka ity arthah. And Tibetan version has
 here the equivalent of तस्यापि संपादनार्थमिति । प्रतिज्ञातसंपादनार्थम् । अन्यथा
 वचनमात्रं स्यादिति ॥

चत्वारो माराः । देवपुत्रमारः क्लेशमारः स्कन्धमारः मरणमारश्च । तत्र प्रथमे यामे
 113.16 (10a-7) देवपुत्रमारो निर्जितः । द्वितीये यामे दिव्येन चतुषा लोकं व्यवलोक्य । तृतीये
 यामे क्लेशमारो निर्जितः । वैशाख्यां तु त्रैमास्यं जीवितसंस्कारानधिष्ठाय
 आयुःसंस्कारानुत्सृष्टवान् । स्कन्धमारनिर्जयार्थमुत्सृष्टाः स्कन्धाः । तेषूत्सृष्टेषु मर्तव्यं
 स्यात् । अतो मरणमारनिर्जयार्थमधिष्ठिता इति वैभाषिकाः ॥ निष्ठितमानुषाङ्गिकं ५
 यत्प्रश्नात्प्रश्नात्तन्मुपज्ञातं ॥

110.3 (8a-6)

द्वेधा^१ द्वादश

इति । द्वेधैव द्वादश एवेत्यवधार्यते ।

110.4 (8a-5)

ऋते ऽन्यादष्टकाच्

ऋद्धादिकादाज्ञातावीन्द्रियपर्यन्तात् ।

10

दौर्मनस्याच्च ।

113.20 (10a-9) जीवितेन्द्रियादेकाक्षविपाकात् । अन्यानि द्वादशेन्द्रियाणि विपाकश्चाविपाकश्च ॥

114.2 (10a-10) तत्र चक्षुरादीनि पुरुषेन्द्रियावसानानि सप्त स्वप्नाद्यभिनिर्वृतानि औपचयिकानि

114.5 (10b-1) अविपाकः । मनोदुःखसुखमिति विस्तरः । यानि मनघादीनि कुशलक्षितिष्ठानि ।

तानि अविपाकः । यानि च यथायोगमैर्यापयिकशैल्पस्थानिकनैर्माणिकस्वभा- 15
 वानि अव्याकृतानि । तानि अविपाकः । यथायोगमिति विशेषणं ऐर्यापयिकादीनां
 मानसत्वेन दुःखेन्द्रियासंभवात्सुखसौमनस्ययोश्च क्वचिदसंभवात् । तत्र कामधातावैर्याप-
 यिकं मनश्चेन्द्रियं तत्संप्रयुक्तं च सौमनस्योपेक्षेन्द्रिये अविपाकः । रूपधातावैर्यापयिकं
 मनश्चेन्द्रियमविपाकः । वेदनेन्द्रियं च तत्संप्रयुक्तं यथाभूमि । नैर्माणिकं पञ्चभूमिकं । तत्र

चोपेतेन्द्रियमेवाविपाकः । ऐर्यापथिकशैल्पस्थानिकनैर्माणिकानि नित्यमुपेतेन्द्रियेण
 संप्रयुक्तानीति भदन्तान्तवर्मा^१ । शेषाणि विपाक इति । कुशलक्षिष्टैर्यापथिकशैल्प-
 स्थानिकनैर्माणिकस्वभावैभ्यो मनश्चिन्दिपादिभ्यो ज्यानि मनश्चिन्दिपादीनि विपाकज्ञानि
 विपाकः । शेषाण्यविपाक इति सिद्धमिति । जीवितेन्द्रियं द्वादश चतुरादीनि
 ५ कृत्वा तदवधारणादेव शेषाण्यविपाक इति सिद्धं । कतमानि पुनस्तानि । दौर्म-
 नस्येन्द्रियं न विपाकः कुशलाकुशलत्वात् । तथा हि वक्ष्यति ।

तत्रैकं सविपाकम्

इति^३ ॥ अद्वादि

अष्टकं कुशलम्

१० इति^३ अविपाकः ।

विपाको ज्याकृतो धर्मः सत्त्वाख्य

इति^४ विपाकलक्षणाभावात् ॥

यदि दौर्मनस्येन्द्रियं न विपाक इति । अनेनागमविरोधं दर्शयति ॥ संप्रयोगवेद- 114.13 (10b-4)
 नीयतामधिकृत्येति । वेदनीयं वेदना । दौर्मनस्यं वेदनीयमस्मिन्निति दौर्मनस्यवेदनीयं
 १५ कर्म^५ ॥ सौमनस्योपेक्षावेदनीये अपीति । संप्रयोगमात्रवचनादौर्मनस्यवत् सौमनस्योपेते 114.17 (10b-6)
 अपि न विपाकः प्राप्त इति परस्याभिप्रायः ॥ संप्रयोगे ऽपि न दोषो विपाके 114.19 (10b-7)
 ऽपीति । सौमनस्यं वेदनीयं अस्मिन्सौमनस्यवेदनीयं कर्म । तथा सौमनस्यं विपाकत्वेन
 वेदनीयमस्य सौमनस्यवेदनीयं कर्मेति ॥ अगत्या ह्येतदेवं गम्येतेति । यदि दौर्मनस्यं
 पुन्या परिच्छिन्नं न विपाक इति । तत एवमगत्याख्यायेत संप्रयोगवेदनीयतामधिक-
 २० त्योक्तमिति । तेनाह । का पुनरत्र युक्तिर्दौर्मनस्यं न विपाक इति । अथ वा अग- 115.1 (10b-8)
 त्या ह्येतदेवं गम्येत क्वचित्संप्रयोगवेदनीयता क्वचिद्विपाकवेदनीयतेति । ब्रूयास्त्वं सर्व-

१ भदन्तान्तधर्मा MSS. चतुर्ल'स'शै'क'मश्वर'य'स'.

२ Kārikā II, 11^a.

३ Kārikā II, 12^a.

४ Kārikā II, 58^a b.

५ कः MSS. य'स'शै'

त्रैव तर्हि संप्रयोगवेदनीयतेति । अत एतदक्षराभिप्रायमभिसमीक्ष्यात् । का पुनरत्र युक्ति-
दौर्मनस्यं न विपाक इति । दौर्मनस्यं कीति । अविष्टचित्तनादिकैः परिकल्पविशेषै-

115.4 (10b-9) रूपाद्यते च [व्युत्पाद्यते च] व्युपशाम्यते च । सौमनस्यमप्येवमिति । परिकल्प-

115.10 (11a-8) विशेषैरिष्टचित्तनादिभिरूपाद्यते च व्युपशाम्यते च ॥ वीतरागादीनां तर्हीति ।

यस्माद्वीतरागादीनां दौर्मनस्यं व्यावर्तते । न हि चतुरादिको विपाकभूतो वीतरागा- 5

दीनां व्यावर्तते । दौर्मनस्यं तु व्यावर्तते । वचनात् दौर्मनस्येन कामवीतरागो ऽसम-

न्वागत इति । सूत्रे ऽप्युक्तं । अवीतरागस्य द्विशल्या वेदनोक्ता कायिकं दुःखं प्रतिसं-

वेदयते चैतसिकं च दौर्मनस्यमिति वचनात् । वीतरागस्य च एकशल्या कायिकमेव

115.12 (11a-4) दुःखं प्रतिसंवेदयत इति ॥ सौमनस्यमप्येषामिति विस्तरः । वीतरागाणामव्याकृतं

विपाकद्रूपं सौमनस्यं कीदृशं स्यात् । समापत्तिसंगृहीतं तेषां सौमनस्यं संभवति । तच्च 10

115.13 (11a-5) कुशलवान्न विपाकः । अतो वक्तव्यं कीदृशं तेषां सौमनस्यं विपाक इति । यादृशं

115.14 (11a-6) तादृशमस्त्विति । अपरिच्छिद्यमानमपि तदस्त्येवेति दर्शयति । तस्यास्ति विपाकाव-

काशो न दौर्मनस्यस्य । सर्वथाप्यसमुदाचारात्समापत्त्यवस्थायामप्यसमापत्त्यवस्था-

115.16, 19, (11a-7, 8) यामपीत्यतो न विपाक इति सिद्धं ॥ मनस्त्रियमुभयोर्ह्यस्येति । उभयोः सुग-
तिर्दुर्गतयोः । उभयस्य कुशलाकुशलस्य । विपाक इत्यधिकारः ॥ इदमुत्सृष्टं जीवि- 15

तेन्द्रियाष्टमानि सुगती कुशलस्य विपाक इति^१ । तत्र कथमुभयव्यञ्जनं असाधुसम्मतं

116.3 (11a-10) कुशलस्य विपाक इत्याह । सुगतावुभयव्यञ्जनस्याकुशलेन तत्स्थानप्रतिलम्भ

इति । स्वानमस्य भ्रष्टमतो ऽस्याकुशलेन प्रतिलम्भो विप्रयुक्तो धर्मः । उभयं तु

व्यञ्जनं कुशलस्यैव विपाक इत्यभिप्रायः ॥

110.5 (11b-3)

तत्रैकं सविपाकम्

20

116.8 (11b-5) इति । तदेकं सविपाकमेवेत्यर्थः । तेनाह । तुशब्द एवकारार्थो भिन्नक्रमश्चेति । भि-

1 Sic MSS. To be left out as Tib.

2 論三 17^a 6.

3 論

वस्त्रान् इत्यर्थः । तदेकं सविपाकं त्विति हि क्रमो न भिन्नः स्यात् । श्लोकबन्धानुगुण्येन
 वेवमुक्तं । न हि तद्व्याकृतमिति । सविपाकमेवेत्यवधारणे युक्तिं दर्शयति । द्वे हि 116.10 (11b-7)
 वस्तुनी अविपाके इष्येते¹ । अव्याकृतमनास्रवं च । विकल्पविशेषोत्पाद्यत्वात् तद-
 व्याकृतं । असमाहितत्वाच्च नानास्रवं । अव्याकृतं हि पूतिबीजवन्न विपाकदानाय
 5 समर्थं । अनास्रवं तु तृष्णानभिष्यन्दितत्वात्तलं विपाकदानायानभिष्यन्दितसारबीजवत् ।
 पारिशेष्यादकुशलं वा तद्वेत्कुशलसास्रवं वा । अतः सविपाकमेव नास्त्यविपाकं
 दोर्मनस्य ॥ १० ॥

दश द्विधा

110.6 (11b-4)

इति । दशैव द्विधा । द्विधैव च दशेत्यवधारणं । द्विधेति सविपाकाविपाकानि ।

10 मनो अन्यवित्तिश्रद्धादीनि च

116.15 (11b-8)

इति । मनश्च अन्यवित्तयश्च श्रद्धादीनि चेति । वित्तिर्वेदना । अन्यग्रहणो न दोर्मनस्य- 117.1 (11b-10)
 वर्जितं गृह्यते दोर्मनस्यस्योक्तत्वात् । श्रद्धादीनि श्रद्धावीर्यस्मृतिसमाधिप्रज्ञाः ।
 गृह्यन्ते इति अधिकृतं ॥ अन्यदविपाकमिति । यथोक्तदोर्मनस्यावधारणात् जीवितं 117.11 (12a-2)
 त्राणि च सत्तेन्द्रियाणि आज्ञास्यामीन्द्रियादीनि च त्रीण्यविपाकानीति सिद्धं ।

15 अव्याकृतत्वात् अनास्रवत्वाच्च यथाक्रमं ॥

अष्टकं कुशलम्

116.16 (12a-5)

इत्यष्टकं कुशलमेवेत्यवधारणं ॥

द्विधा दोर्मनस्यम्

इति । द्विधैव दोर्मनस्य दोर्मनस्यमेव च द्विधेति अवधारणं । द्विधेति कुशलं चाकु- 117.15 (12a-8)
 20 शलं च । अन्यदपि द्वैधमस्ति । कुशलं चाव्याकृतं च । अकुशलं चाव्याकृतं चेति ।

तत्कथमिदमवधार्यते कुशलं चाकुशलं चेति । व्याख्यानतो विशेषप्रतिपत्तिः । अथ
वा दीर्घनस्य सविपाकमेवेति निर्धारितं । तस्मादिदमेव द्वैधं भवति नान्यत् ॥

116.17 (12a-5)

अन्या च वित्तिर

इति । दीर्घनस्यवर्ग्यं वेदनाचतुष्टयं तस्योक्तत्वात् ।

त्रेधा¹

5

इति । कुशलाकुशलाव्याकृतानि । त्रयः प्रकारास्त्रेधा । द्विज्योश्च धमुञ् एधा-
च्चेति² त्रेधेत्येधाशब्दव्युत्पत्तिः । अलोभादिसंप्रयुक्तानि कुशलानि । लोभादिसंप्रयु-
क्तानि अकुशलानि । अतो ज्यान्यव्याकृतानि ।

अन्यदेकधा

117.18 (12a-9) इति । जीविताष्टममन्यदेकधैवेत्यवधार्यते । अव्याकृतमेवेत्यर्थः । एतदर्थं च पुनरस्य 16
करणं । अन्यथा ह्यकुशलमेव कुशलाव्याकृतमेवाकुशलाव्याकृतमेव वा तत्संभाव्यते ।
तस्मादभीप्सितैकधावप्रसिद्ध्यर्थं पुनरुच्यते । यस्यैकधावं संभवति तद्वति । किं
च संभवत्यव्याकृतत्वमिति ॥ ११ ॥

118.1 (12b-1)

कामाप्तममलं क्त्वा

118.7 (12b-8) इति । अमलमेव क्त्वा कामाप्तं भवति । तद्व्यप्रतिसंयुक्तमेवेति अधातुपतित- 15
मेवेत्यर्थः ॥

118.2, 3

(12b-1)

रूपाप्तं स्त्रीपुमिन्द्रिये

1 त्रिधेति MSS.

2 Simply एधा MSS. See Pāṇini 5, 3, 45 & 46.

3 तेद्यप्र° N, तद्यप्रतिसंप्रयु C, तद्यप्रतिसंप्रयु T. रे'के'रे'क्ष'य'म'पेक्ष'य'

इति विस्तरः । स्त्री च पुमांश्च स्त्रीपुमांसी । समासात्ते^१ विधिरनित्य इति परिभाषया समासात्तो न भवति । तयोरिन्द्रिये स्त्रीपुमिन्द्रिये ॥

दुःखे च

इति । दुःखवेदनास्वभावे इन्द्रिये दुःखदौर्मनस्ये इत्यर्थः । ते स्त्रीपुमिन्द्रिये दुःखदौर्मनस्ये अमलं चेकानुवर्तमानं कृत्वा । शेषं त्रयाप्तमिन्द्रियं भवति ॥ क्लोच्यन्त इति पृष्ठे 118.18 (12b-7) सूत्रं दर्शयति । अस्थानमनवकाश इति विस्तरः । अत्र सूत्र इत्यभिप्रायः ॥ अन्यः 118.16 (12b-8) पुरुषभावो ऽस्ति यः कामधातौ पुरुषाणां भवतीति । स्तनादिसंस्थानस्वराचारा-
न्यथावं ॥ दुःखेन्द्रियं नास्तीति आश्रयस्याच्छ्वात् तदभिधातज्ञं नास्ति । अकुश- 118.17 (12b-9)
लाभावाच्च विपाकज्ञं च नास्ति ॥ दौर्मनस्येन्द्रियं नास्ति शमथस्निग्धसंतानत्वा- 119.1 (12b-10)
दिति । यस्माच्च शमथेन समाधिना प्रतिघविगमात् रौक्ष्यं संताने नास्ति । तस्मादौर्मनस्येन्द्रियं नास्ति । आघातवस्त्वभावाच्चेति । आघातः कोपः । तस्य वस्तु विषयः
आघातवस्तु । नव चाघातवस्तूनि । अनर्थं मे अकार्षीत् करोति करिष्यति चेत्याघातवस्तुत्रयं । मित्रस्य मे अनर्थमकार्षीत् करोति करिष्यति अपरमाघातवस्तुत्रयं ।
अमित्रस्य मे अर्थमकार्षीत् करोति करिष्यति चेत्यपरमाघातवस्तुत्रयम् । इत्येषां
१५ नवानामाघातवस्तूनामभावात् विषयकृतमपि दौर्मनस्यं नास्ति । न केवलं कृतकृतं
नास्तीति दर्शयति । कृतकृतं हि तद्यत्स्वसंतानप्रतिघकृतं । प्रत्ययकृतं च तद्य-
त्त्रयाघातवस्तुकृतमिति ॥

सुखे चापोक्ष्य इति च

118.4 (12b-2)

इति । चशब्देन पूर्वोक्तमनुकष्यते । तेनाह । स्त्रीपुमिन्द्रिये दुःखे च अमलं च 119.3 (18a-1)
२० क्लिप्तेति वर्तत इति ।

सुखे

इति । सुखवेदनास्वभावे सुखसौमनस्ययेन्द्रिये । त्रयीन्द्रियं चतुरादि ॥ १२ ॥

119.18 (13 a-7)

वित्तित्रयं सुखसौमनस्योपेक्षा इति । मुखेन्द्रियं यत्तृतीयध्यानभूमिकं दर्शन-
हेयानुशयसंप्रयुक्तं तदर्शनहेयं तत्रैव । अतो ज्यत्साम्भवं पञ्चविज्ञानकायिकं च कामा-
वचरं प्रथमध्यानभूमिकं च त्रिविज्ञानकायिकं भावनाप्रकृतव्यं । अनाम्भवं तु मुखेन्द्रि-
यमहेयं । सौमनस्यं दर्शनहेयसंप्रयुक्तं दर्शनहेयं । अतो ज्यत्साम्भवं भावनाहेयं ।
अनाम्भवमहेयं । उपेक्षेत्रियं तु सर्वगमिति सुगमं ॥

5

119.19 (13 a-8)

द्विहेया दुर्मनस्कता¹

इति । दोर्मनस्ययोगादुर्मनस्कः । तद्भावो दुर्मनस्कता । दोर्मनस्यमित्यर्थः । यस्य
गुणस्य हि भावाद्व्ये शब्दनिवेशः । तदभिधाने ततलाविति² लक्षणात् । तदर्श-
नहेयसंप्रयुक्तं दर्शनहेयम् । अतो ज्यद्भावनाहेयं । नहेयं असमाकृतत्वात् ॥ १३ ॥

120.9 (13 b-3)

कामेष्वदादौ विपाकौ द्वे लभ्येते

10

इति । कामप्रधानत्वात् कामधातुः काम इति निर्दिश्यत इति³ वक्ष्यते । अपउ-
ज्जरायुजसंस्वेदज्ञैः सन्नैः कामधातावादौ प्रथमतो द्वे इन्द्रिये विपाकात्मके लभ्येते
कायेन्द्रियं जीवितेन्द्रियं च । कस्मात् । प्रतिसंधिकाले मनउपेक्षेत्रिययोरेव

120.18 (13 b-5) क्लिष्टत्वात् ।

उपपत्तिभवः क्लिष्टः सर्वक्लिष्टैः स्वभूमिकैः

15

इति⁴ वचनात् । चक्षुरादीनां च तस्यामवस्थायामविद्यमानत्वात् ॥

120.10 (13 b-8)

नोपपाडुकैः

इति अपवादः । अविशेषितत्वाद्दि उपपाडुकैरपि तथैव द्वे एव लभ्येयातामिति

1 °स्कृते° MSS. ॐ'म'य'.

2 तल् denotes a Taddhita-suffix ta (tā f.).

3 論三 14^a 1.4 Kārikā III, 38^b c.

प्रसङ्गः । तस्मादयं प्रतिषेधः । किमुपपादुकैस्ते द्वे नैव लभ्येते । लभ्येते न तु द्वे एव । तेनाह

तेः षट्

इति विस्तरः । यद्यव्यञ्जना भवन्ति यद्यविद्यमानस्त्रीपुरुषेन्द्रियाः यथा प्राथमक- 121.9 (18b-7)

5 ल्पिका इति ।

युगाद्युत्पन्नाः प्रागासन् त्रपिवत्सन्ना

इति¹ वचनात् । कतमानि षट् । चक्षुरादीनि पञ्च त्रीवितं च षष्ठमिति ॥ यथा 121.5 (18b-9)

देवादिष्विति । आदिशब्देन नारकादयोऽपि गृह्यन्ते । अन्तराभवोपपत्तिभवनप्रतिसंध्य-

वस्थायां तानि प्रथमतो लभ्यन्ते ॥ किं पुनरुभयव्यञ्जना अय्युपपादुका भवन्तीति । 121.6 (18b-10)

10 निहीनोभयव्यञ्जनोत्पत्तिः । विशिष्टा चोपपादुका योनिः । कथमनयोः समायोग इति

चोदनाभिप्रायः ॥ त्रपप्रधानत्वाद्रूपाणीति त्रपधातुर्निर्दिश्यते । त्रपप्रधानत्वादिति 121.11 (14a-1)

रूपाणां स्वच्छत्वात् भास्वरत्वादित्यर्थः । अथ वा न कामगुणप्रधानो त्रपधातुः । किं

तर्हि त्रपमात्रप्रधानः । नाप्यात्रप्यधातुवत् अत्रपप्रधान इति । सूत्रे ज्युक्तमि- 121.12 (14a-2)

ति । सूत्रे ज्येवं दृष्टं न मडुपक्षमेवैतदिति दर्शयति । येऽपि ते शान्ता वि-

15 मोक्षा अतिक्रम्य त्रपाण्यात्रप्याः । ते ज्यनित्या अधुवा अनाश्वासिका विपरि-

णामधर्माण इति विस्तरः । अव्यञ्जनैरुपपादुकैरिति प्राथमकाल्पिकैः ॥ समाप- 121.16

त्तितश्च परत्वादिति । यस्मात्पूर्वं त्रपसमापत्तिः पश्चादात्रप्यसमापत्तिः । तस्माद्रूप- (14a-3, 4)

धातोर्ह्यत्र आत्रप्यधातुः । उपपत्तितश्च प्राधानतत्त्वादिति । यस्माच्चोपपत्तितः

प्रधानतरः त्रपधातोरात्रप्यधातुः । बहूनि कल्पसरूपाणि तत्रातिप्रशान्तो विपा-

20 को भवति । अतो ज्यसावुत्तरः । न तूपपत्तिदेशतः ।

आत्रप्यधातुरस्थान

इति वचनात् ॥ १४ ॥

122.5 (14 a-7)

निरोधयत्युपरमन्

122.7 (14 a-9) इति । त्रियमाणा आत्रप्यधातावेतान्येव त्रीणीन्द्रियाणि निरोधयति । साप-
वादं चैतद्वेदितव्यं ।

श्रुमे सर्वत्र पञ्च च

इति¹ वचनात् ॥

5

122.5 (14 a-7)

रूपे ऽष्टाव्

122.9 (14 a-10) इति । रूपधातौ षष्ठावेतान्येव । सकृ पञ्चभिश्चक्षुरादिभिर्निरोधयेत् । सकृत्समग्रे-

122.10 (14 b-1) न्द्रियमरणात् । अत एवाह । सर्वे क्षुपपाडुकाः समग्रेन्द्रिया उपपद्यन्ते मि-
यन्ते चेति ॥

122.6 (14 a-7)

कामे दश नवाष्ट वा

10

122.12 (14 b-9) इति । उभयव्यञ्जनो दशेन्द्रियाणि निरोधयति यदि समग्रपञ्चेन्द्रियो भवति ।

122.13
(14 b-8, 4)

एकव्यञ्जनो नव । अव्यञ्जनो ऽष्टौ । यदि तु विकलेन्द्रियो ज्न्धो बधिरो वा
भवति । तदा तदिन्द्रियं परिकुर्ये ॥ १५ ॥

सापवादं चैतत्सर्वकामधातावेव वेदितव्यं । तदपवादमाह ।

122.16 (14 a-8)

क्रममृत्योस्तु चत्वारि

15

123.5 (14 b-6) इति ॥ न क्षेपां पृथग्विरोध इति । न क्षेपां कामधातावन्योन्यं विरुध्य
निरोधो ऽस्तीत्यभिप्रायः ॥

122.17 (14 a-8)

श्रुमे सर्वत्र पञ्च च

इति । सर्वस्य पूर्वोक्तस्य मरणविधेरु

निरोधयत्युपरमन्नात्राप्ये जीवितं मन

20

इति^१ एवमादेरपवादः । त्रिविधं हि मरणचित्तं संभवति । क्लिष्टमव्याकृतं कुशलं
च । तत्र क्लिष्टाव्याकृतचित्तस्योत्सर्गन्यायेन मरणविधिरुक्तः । कुशलचित्तस्य तु 123.8 (14b-7)
मरणे श्रद्धादयः पञ्चाधिकाः प्रज्ञेयव्याः । एषां हि श्रद्धादीनां कुशले चेतसि
अवश्यं भावः । तेन यत्र त्रीण्युक्तानि तत्राष्टौ । यत्राष्टौ तत्र त्रयोदश । यत्र 123.10 (14b-9)
६ दश तत्र पञ्चदश । यत्र नव तत्र चतुर्दश^२ । यत्र पुनराष्टौ तत्र त्रयोदश । यत्र
चत्वारि तत्र नवेति विस्तरेण गणनीयं । द्वाप्यध्याखेर्नास्ति क्रममरणं ॥ 123.12
(14b-10)

इन्द्रियप्रकरणे सर्व इन्द्रियधर्मा विचार्यन्ते इति । इन्द्रियप्रकरणे इह क्रिय-
माणे सर्व इन्द्रियधर्मा इन्द्रियावस्थाविशेषाः कारित्रविशेषा वा विचार्यन्ते इत्येके व्या-
चक्षते । अग्रे तु व्याचक्षते । इन्द्रियप्रकरणे इन्द्रियस्कन्धके^३ सर्व इन्द्रियधर्मा अवस्था-
१० विशेषाः कारित्रविशेषा वा विचार्यन्ते । तेनेहापि ते विचार्यन्ते । तत्प्रत्यासत्वात्
अस्य शास्त्रस्येत्यभिप्रायः ॥

नवातिरन्त्यफलयोः

123.1 (15a-2)

इति । नवभिरिन्द्रियैराप्तिर्नवाप्तिः । कस्य । अन्त्यफलयोः । अन्ते^४ भवे अन्त्ये । अन्त्ये फले
अन्त्यफले । तयोः । के पुनरन्त्ये । स्रोतश्चापत्तिफलं अर्हत्त्वफलं च । यथा दण्डस्य 123.16 (15a-4)
१५ दावन्तौ भवतः । एवं पञ्चयवस्थितानां चतुर्णां फलानां स्रोतश्चापत्तिफलं अर्हत्त्वफलं चास्ते
भवतः । सकृद्गामिफलं अनागामिफलं च मध्ये भवतः । तयोरन्त्ययोः फलयोर्नव- 123.17 (15a-5)
भिरिवेन्द्रियैः प्राप्तिः । कतमेनैवभिरित्याह । श्रद्धादिभिराज्ञातावीन्द्रियवर्त्यैर्मनउपे- 123.19 (15a-6)
त्तौन्द्रियाभ्यां चेति नवभिरिति ॥ तत्रैवमभिसमयक्रमः । दुःखे धर्मज्ञानत्ताप्तिः । दुःखे
धर्मज्ञानं । दुःखेऽन्वयज्ञानत्ताप्तिः । दुःखेऽन्वयज्ञानं । समुदये धर्मज्ञानत्ताप्तिः । समुदये
२० धर्मज्ञानं । समुदयेऽन्वयज्ञानत्ताप्तिः । समुदयेऽन्वयज्ञानं । निरोधे धर्मज्ञानत्ताप्तिः । निरोधे

1 Kārikā II, 15^a b.

2 °शी MSS.

3 發智論根

蘊 (秋五 63^a 9 et seq.).

4 अन्त्ये NT.

धर्मज्ञानं । निरोधेऽन्वयज्ञानत्तात्तिः । निरोधेऽन्वयज्ञानं । मार्गे धर्मज्ञानत्तात्तिः । मार्गे धर्म-
ज्ञानं । मार्गेऽन्वयज्ञानत्तात्तिः । मार्गेऽन्वयज्ञानमिति षोडश तणा अभिसमय इत्युच्यते ।
तत्र दुःखे धर्मज्ञानत्तात्तिर्यावन्मार्गेऽन्वयज्ञानत्तात्तिरिति पञ्चदश तणा दर्शनमार्गः ।

अदृष्टदृष्टेर्द्व्यार्गस्तत्र पञ्चदश तणा

इति^१ वचनात् । तच्चाज्ञास्यामीन्द्रियमित्युच्यते । मार्गेऽन्वयज्ञानं तु षोडशः स भा- 5
वनामार्गः । ततः प्रभृत्या वज्रोपमसमाधेर्यावाननाल्लवो मार्गः सर्वो ऽसौ भावनामार्गः ।
तच्चाज्ञेन्द्रियमित्युच्यते । तयज्ञानात्प्रभृति सर्वो ऽनाल्लवो मार्गो ऽज्ञेत्तमार्गः । तच्चाज्ञाता-
वीन्द्रियमित्युच्यते । तत्र स्रोतश्चापत्तिफलं मार्गेऽन्वयज्ञानत्तात्त्यवस्थायां प्राप्यते ।
अद्वादीनि चात्र पञ्चेन्द्रियाणि अवश्यं भवन्ति^२ । तस्या अवस्थायाः कुशलत्वात् । आज्ञास्या-
मीन्द्रियस्वभावा चासौ मार्गेऽन्वयज्ञानत्तात्तिर्वर्तमाना । मनस्इन्द्रियं च तत्संप्रयुक्तं^३ भवति । 10
उपेत्तन्द्रियं चावश्यं अनागम्या^४अयत्नात् । अनागम्यस्य च उपेत्तेन्द्रियसंप्रयुक्तत्वात् । मार्गे-
ऽन्वयज्ञानं तु अस्यामवस्थायामाज्ञेन्द्रियस्वभावं उत्पादाभिमुखं वर्तते । तेन अद्वादिभिः
पञ्चभिराज्ञास्यामीन्द्रियेणाज्ञेन्द्रियेण मनउपेत्तेन्द्रियाभ्यां चेति तत्फलं नवभिः प्राप्यते ॥

124.4 (15a-7) उभाभ्यां हि तस्य प्राप्तिरिति । आनन्तर्यमार्गेणाज्ञास्यामीन्द्रियस्वभावेन विमुक्ति-

124.5 (15a-8) मार्गेण चाज्ञेन्द्रियस्वभावेन तस्य प्राप्तिः । विसंयोगप्राप्तेरावाहकसंनिश्रयत्वात् 15
यथाक्रमं । तस्या विसंयोगप्राप्तेरानन्तर्यमार्गस्यावाहकत्वात् जनकत्वात् । विमुक्ति-
मार्गस्य च तस्या सन्निश्रयत्वात् । आधारत्वादित्यर्थः । द्वाभ्यां चौरनिष्कासनकपाटपि-
धानवत् । यथा हि द्वयोर्मनुष्ययोः एकेन चौरं निष्कास्यते । द्वितीयेनास्य कपाटं पि-
धीयते । तथानन्तर्यमार्गेण विसंयोगप्राप्तिरावाह्यते । क्लेशप्राप्तिमादाय निरोधात् । विमु-

1 Kārikā VI, 31^a b.

2 °वंतीति MSS. But Tib. has no iti.

3 संयुक्तं

MSS. མཆོད་སྤྱོད་པ་འཇུག་པ་.

4 समागम्य° MSS. མེ་ལྷོ་གསལ་པ་མེད་པ་.

5 वा°

N. २८.

6 °र्मत्तरयोः N, °र्नत्तर्ययोः T. མེ་གཉིས་པས་.

10 अन्तर्त्यविमुक्तिमार्गाभ्यां तत्प्राप्तिरिति पूर्ववद्याख्यानं ॥

123.2 (15a-2)

15 शान्ताद्युदाराध्याकारः ।

शात्ताद्युदाराद्याकारा उत्तराधरगोचरा

20 मार्ग उत्पद्यते । स पुनर्येन क्लेशान्प्रज्झति । विमुक्तिमार्गो ज्ञानान्तर्गमार्गादनन्तरमुत्प-

द्यते । क्लेशप्रकाणप्राप्तेराधारकः । विशेषमार्गस्तत उच्चं विशिष्टो मार्गः । तेन मार्गेण नव-
 प्रकाराः क्लेशाः प्रहेयाः । अधिमात्राधिमात्रो ऽधिमात्रमध्यो ऽधिमात्रमृदुः मध्याधिमात्रो
 मध्यमध्यो मध्यमृदुः मृद्वधिमात्रो मृदुमध्यो मृदुमृदुश्चेति । तद्यदि पृथग्जनः प्रज्ञकृति
 दर्शनभावनहेयान् क्लेशान्मिञ्चीकृत्य । तेन मृदुमध्याधिमात्रादिभेदेन नवधा कृत्वा प्रज्ञ-
 कृति । मृदुमृदुभ्यामानन्तर्यविमुक्तिमार्गाभ्यामधिमात्राधिमात्रं क्लेशप्रकारं प्रज्ञकृति । 5
 एवं यावदधिमात्राधिमात्राभ्यामानन्तर्यविमुक्तिमार्गाभ्यां मृदुमृदुक्लेशप्रकारं प्रज्ञकृति ।
 आर्यस्तु भावनाहेयानेव क्लेशास्तथैव नवधा कृत्वा प्रज्ञकृति । दर्शनहेयानां दर्शनमार्गेण
 प्राक्प्रक्रीणत्वात् । लोकोत्तरस्तु भावनामार्गस्तथैव षोडशाकारः अनित्याद्याकारभेदात् ।
 स चापि तथैव प्रयोगादिमार्गभेदाच्चतुर्भेदः । इहापि मृदुमृदुभ्यामानन्तर्यविमुक्तिमार्गा-
 भ्यामधिमात्राधिमात्रं क्लेशप्रकारं प्रज्ञकृति । एवं यावदधिमात्राधिमात्राभ्यामानन्तर्य- 10
 विमुक्तिमार्गाभ्यां मृदुमृदुक्लेशप्रकारं प्रज्ञकृति । एष लौकिकलोकोत्तरयोर्मार्गयोर्दि-
 श्चात्रनिर्देशः । तत्सकृदागामिफलमानपूर्वकेण वा लभ्येत भूयोवीतरागेण वा । तत्रानुपू-
 र्विको यः स्रोतश्चापत्तिफलं प्राप्य क्रमात्सकृदागामिफलं प्राप्नोति । कश्चासौ । यः सक-
 लबन्धन एकप्रकाराद्युपलिखितो वा यदि न षष्ठप्रकारोपलिखितो नियाममवक्राम-
 ति । षोडशे चित्तक्षणे स स्रोतश्चापन्नो भवति । स भावनाहेयस्यैकस्य यावत्षष्ठस्यैव वा 15
 प्रकारस्य प्रकाणाय शमथंचरितत्वात् लौकिकमपि मार्गमुत्पादयति । स षष्ठप्रकारे
 124.18 (15 b-3) प्रक्रीणे सकृदागामिफलं प्राप्नोति । तस्य फलस्य सप्तभिरिन्द्रियैः प्राप्तिः । श्रद्धादि-
 भिः पञ्चभिर्मनस्त्रियेणा उपेक्षेन्द्रियेणा च सप्तमेनानागम्यनिश्चयत्वात् । अथ लो-
 124.14 (15 b-4) कोत्तरेण मार्गेण तस्याष्टाभिरिन्द्रियैः प्राप्तिः । तैरेवाज्ञेन्द्रियेणा चाष्टमेन । तान्येव
 124.16 (15 b-5) हि श्रद्धादीनि सप्तेन्द्रियाणि आज्ञेन्द्रियाण्यां लभन्ते । अनाम्रवत्वात् । अथ भूयोवीतराग 20
 इति । यो लौकिकेन मार्गेण पृथग्जनावस्थायां षट्प्रकारोपलिखितो भूत् । स भूयोवीत-
 राग इत्युच्यते । भूयसा प्रकारेण वीतराग इति कृत्वा । स यदि सकृदागामिफलं प्राप्नो-

चोपेत्तेन्द्रियमेव नान्यथा । तस्य प्राप्तिरष्टाभिः अद्वादिभिः पञ्चभिर्मनउपेक्षासौमनस्येन्द्रि-

125.11 (16a-9) यैश्चेति । उभाभ्यां च तस्य प्राप्तिरिति । आनन्तर्यविभक्तिमार्गाभ्यां चौरनिष्कास-

125.12 (16a-8) न कपाटपिधानवदिति¹ व्याख्यातमेतत् ॥ अथ लोकोत्तरेण प्रविशतीति । स एव
आनुपूर्विकस्तीक्ष्णोन्द्रियो वेदितव्यो अधिकारानुवृत्तेः । तस्य नवभिरिन्द्रियैः प्राप्तिः^१
तैरेवेदानीमुक्तैरिन्द्रियैः आक्षेप्तिन्द्रियेण च नवमेन । तान्येव हि इन्द्रियाणि अनास- 5
ववादाक्षेप्तिन्द्रियाभ्यां लभते ॥

इदमिह चोच्यते । कस्मादानुपूर्विक एवमुक्तो न पुनर्वीतरागपूर्वी । न हि
वीतरागपूर्वी अनागम्यनिश्चयेण दर्शनमार्गमुत्पाद्य षोडशे चित्तक्षणे मौलं प्रथमं ध्यानं
प्रविशति । तत्राधिगते ज्ञादरात् । आनुपूर्विको हि मौलध्यानार्थी तस्यानधिगतपू-
र्वत्वात् । तस्मादस्ति संभवो यदसौ मौलमेव प्रविशति । वीतरागपूर्वी तु चतुःसत्यद- 10
र्शनं प्रति कृतादरः । न ध्यानं प्रति । इति न तत्र षोडशे चित्तक्षणे मौलं ध्यानं
प्रविशतीत्यभिप्रायः ॥ १६ ॥

नवाप्तिरन्त्यफलयोः

125.14 (16a-4) इत्युक्तं तद्विरोधयति । यत्किं अभिधर्म उक्तं ज्ञानप्रस्थाने । कतिभिरिन्द्रि-
यैर्कृत्स्नं प्राप्नोतीति । आह । एकादशभिरिति । तत्कथं न विरुध्यत इत्य- 15
भिप्रायः ।

125.17 (15a-8)

एकस्य संभवाद्

126.4 (16a-7) इति । कस्यचिदेवैकस्य पुद्गलस्य संभवः । न सर्वस्य संभवः । यो हि मृद्विन्द्रियः परिहाय

126.5 (16a-8) परिहाय सुखसौमनस्योपेक्षाभिः निश्चयविशेषात्पार्यायिकीभिरर्कृत्स्नं प्राप्नुयात् ।

126.7 (16a-9) तं प्रत्येवमुक्तं । एकादशभिरिति । न तु संभवो ऽस्ति सुखसौमनस्योपेक्षाणां एक- 20
स्मिन्काले समवधानमित्यर्थः । चित्तचैतानामेकैकद्रव्योत्पत्तेः । यो हि कश्चिन्मृद्वि-

¹ 論二十三 13^a १. 2 कृता^० NT; शुष'य'पुष'य'पिदः

न्द्रियः पुद्गलो ऽनागम्यं अन्धं^१ वेपेत्तेन्द्रियनिग्रयं निश्चित्य अर्कं प्राप्नुयात् । तस्य तत्प्राप्तिरूपेतेन्द्रियेण । ततः पुनरपि परिकीयते । ततः प्रथमं द्वितीयं वा ध्यानं निश्चित्य पुनरर्कं प्राप्नुयात् । तस्य तत्प्राप्तिः सौमनस्येन्द्रियेण । ततः पुनरपि परिकीयते । ततः स तृतीयं ध्यानं निश्चित्य पुनरर्कं प्राप्नुयात् । तस्य तत्प्राप्तिः सुखेन्द्रियेण । इति प्रत्येकं तत्र फल-
 5 प्राप्ती अन्वयं नवैवेन्द्रियाणि व्याप्रियते । अद्वादीनि पञ्च मनश्चाज्ञाज्ञातावीन्द्रियाणि सुखसौमनस्येपेतेन्द्रियाणां चान्यतमदिति । पुनः पुनः प्राप्तेस्तदेकादशभिरित्युक्तं ॥ कथ-
 मनागामिनो ऽप्येष प्रसङ्गे न भवतीति । कस्मात्तत्र शास्त्रे ऽर्कफलमेव एकादशभिः प्राप्नोतीत्युक्तं । न तूक्तमनागामिफलमपीति । न क्यसौ परिकीणः कदाचित्सुखेन्द्रियेण प्राप्नोतीति । असावनगामी तृतीयध्यानोर्ध्वभूमिभात्परिकीणो भवति । उर्ध्व-
 10 भूरेव परिकीणो भवति । नासावनगामिफलात्परिकीण इत्युच्यते । एवं यावत् द्वितीय-
 ध्यानात् । यदा तु प्रथमात्परिकीणो भवति । तदानागामिफलात्परिकीण इत्युच्यते । पञ्चावरभागीयप्रकाणादि अनागामिफलं व्यवस्थाप्यते । यदा च स कामवैराग्यात्परि-
 कीणः । तदा तृतीयं ध्यानमस्य नास्ति । तत्कथं सुखेन्द्रियेणानागामिफलं प्राप्नुयात् । तत आह । न क्यसौ परिकीणः कदाचित्सुखेन्द्रियेण प्राप्नोतीति । किं सौमनस्येन्द्रियेण
 15 प्राप्नुयात् । यत एवं सुखेन्द्रियस्यैव प्रतिषेधः । प्राप्नुयात् यदि नवमे विमुक्तिमार्गे मौलं ध्यानं प्रविशेत् । नैतदस्ति । यो हि परिकीणो भवेत् । स मृद्धिन्द्रियः । यश्च मृद्धिन्द्रियः । स न शक्नोति नवमे विमुक्तिमार्गे मौलं ध्यानं प्रवेष्टुं । तीक्ष्णेन्द्रियस्तु शक्नोति । इन्द्रियसं-
 चारस्य^३ दुष्करत्वात् । सत्यमेतत् । किं तु यद्यसौ मृद्धिन्द्रिय आनुपूर्विको^४ ऽनागामिफलं प्राप्य । ततश्च परिकीणो भूत्वा इन्द्रियसंचारं कुर्यात् । इन्द्रियसंचारेण च तीक्ष्णेन्द्रियो
 20 भूत्वा पूर्वैकणैव क्रमेणानागामिफलं प्राप्नुवन् यदि नवमे विमुक्तिमार्गे मौलं प्रविशेत् । तस्य तदानागामिफलप्राप्तिरष्टाभिर्नवभिर्वा भवति । अद्वादिभिः पञ्चभिर्मनइन्द्रियेण

१ चो° N; २५'.

२ निमृत्य N; २५' २५'.

३ °स्यादु° MSS. But

Tib. has no negation.

४ °पूर्वको N.

उपेक्षेन्द्रियेण चानन्तर्यमार्गसंगृहीतेन सौमनस्येन्द्रियेण च मौलध्यानविमुक्तिमार्गसंगृहा-
तेनेति । लोकोत्तरेण चेन्मौलं ध्यानं प्रविशेत् । एभिश्चाष्टाभिराज्ञेन्द्रियेण च नवमेनेत्यवग-
तव्यं । तस्मात्सूक्तं न ह्यसौ परिकीर्णः कदाचित्सुखेन्द्रियेण प्राप्नोतीति ॥ वीतरागपूर्वी
तर्ककादशभिस्तत्प्राप्नुयात् । कथं । यो मूढिन्द्रियः पुद्गलस्तृतीयध्यानलाभी तृतीयं ध्यानं
निश्चित्य नियाममवक्रामेत् । स षोडशे चित्तक्षणे अनागामी भवति । सा तत्फलप्राप्तिः 5
सुखेन्द्रियेण । अद्वादिभिः पञ्चभिर्मनश्चाज्ञास्यामीन्द्रियाज्ञेन्द्रियैश्चेति । स ततो अनागामिफ-
लात्परिकीर्ण इन्द्रियोत्तापनेन तीक्ष्णेन्द्रियमात्मानं कृत्वा अनागम्यनिश्चयेणैवानागा-
मिफलं प्राप्नुवन्नवमे विमुक्तिमार्गे मौलं प्रविशेत् । तस्य तत्फलप्राप्तिः पूर्ववदुपेक्षे-
न्द्रियेण सौमनस्येन्द्रियेण च अद्वादिभिश्चापि पञ्चभिर्मनश्चेन्द्रियेण चाष्टमेन । लोकोत्तरमा-
र्गत्वात् आज्ञेन्द्रियेणापि नवमेन । इत्येवं द्वयोः कालयोरेकादशभिरिन्द्रियैः स पुद्गल- 10
स्तदनागामिफलं प्राप्नुयादिति । ततस्तत्प्रतिषेधार्थमिदमाह । न च वीतराग-
पूर्वी परिकीर्यते । तद्वैराग्यस्य द्विमार्गप्रापणादिति । न च कामवीतरागः
केन चिन्मिश्रयेण नियाममवक्रान्तः परिकीर्यते । कस्मात् । तद्वैराग्यस्य कामवैरा-
ग्यस्य द्विमार्गप्रापणात् । लौकिकलोकोत्तरमार्गप्रापणात् । इह फलं द्विविधं । संस्कृ-
तमसंस्कृतं च ॥

15

संस्कृतासंस्कृतं फलम्

इति^१ वचनात् । तत्र यदसंस्कृतं विसंयोगलक्षणमनागामिफलं । तत्पूर्वं लौकिकेन
मार्गेण प्राप्तं । नियामावक्रान्तौ च लोकोत्तरेण मार्गेण पुनस्तत्प्राप्तं । द्विविधा
हि तस्य प्राप्तिः । लौकिकी लोकोत्तरा च । तस्मात्स्थिरं तद्वैराग्यं । तस्मादतो
न परिकीर्यते ॥

20

ननु च

फलाद्धानिर्न पूर्वकात्^३ ।

दर्शनक्षेयानामवस्तुकत्वादित्येतदपि कारणात्तरमस्ति । कस्मात्तदित् नोक्तमिति ।
 एतदपि वक्तव्यं । अपि खलु पर एवं ब्रूयात् । मा भूदर्शनक्षेयक्षेशवैराग्यपरिहा-
 णिः । भावनाक्षेयक्षेशमात्रवैराग्यपरिहाणस्तु कस्मादस्य परिकीणकस्य न भवेत् ।
 पञ्चावरभागीयप्रकाणाद्भिन्ननागामिफलं भवति । तत्र च सत्कायदृष्टिः शीलव्रतपरामर्शो
 5 विचिकित्सा च दर्शनक्षेयाः । कामच्छन्दो^३ व्यापादश्च भावनाक्षेयो । तयोश्च तस्य वीत-
 रागपूर्विणो ऽभिसमयात्ते षोडशे चित्तक्षणे प्रकाणस्य लौकिकेन मार्गेण प्राप्तस्य
 तत्सामर्थ्यात्पुनरनामवा प्राप्तिर्भवति । अनान्नवगोत्राणां लब्धत्वात् । अनान्नवं हि नवम-
 विमुक्तिमार्गस्वभावं संस्कृतमनागामिफलमसंस्कृतं च कामच्छन्दादिप्रकाणां तस्यामव-
 स्थायां लभ्यते । तस्मादिदमेव कारणमुक्तं । आर्येण^४ तद्वैराग्यस्य द्विमार्गप्रापणा-
 10 दिति । कामच्छन्दादिप्रकाणस्य द्विमार्गप्रापणादित्यर्थः ॥

उपेक्षाजीवितमनोयुक्तो ऽवश्यं त्रयान्वित

126.18(16b-4)

इति । उपेक्षया जीवितेन मनसा वा युक्तो ऽन्वितो ऽवश्यं त्रयेण समन्वागतः । 126.15(16b-8)
 तेनैवोपेक्षाजीवितमनःस्वभावेन । न क्षोषामन्योन्येन विना समन्वागम इति ।
 पैदैकस्य समन्वागमः । तदेतरयोरपि समन्वागमः^५ । तेनैषां समन्वागमव्यवस्थानं क्रियते ।
 15 चतुरादीनां तु न क्रियते । तस्मादाह । चक्षुःश्रोत्रघ्राणजिह्वेन्द्रियैरिति विस्तरः । 126.19(16b-10)
 चक्षुःश्रोत्रघ्राणजिह्वेन्द्रियैरात्रूप्यधातूपपन्नो न समन्वागत इत्यत्र कायेन्द्रियाप्रकृणं ।
 कामधातो च येनाप्रतिलब्धविहीनानीत्यस्योपचयार्थस्य चतुरादिष्वेव संभवान्न 126.20 (17a-1)
 कायेन्द्रिये । अन्यथा हि त्रपिभिरिन्द्रियैरात्रूप्योपपन्नो न समन्वागत^६ इत्येवोच्यते ।
 अप्रतिलब्धानि कललाश्ववस्थायां । विहीनानि लब्धविनाशादन्धत्वाश्ववस्थायां क्रम-

1 論 二 十 五 ३^b. 2 तस्मात् M88; उदे'येरः 3 'मक्-

ब्ले OT, 'मक्ब्दा N; 'वेर'स'वे'वेर' (pr. 'वेर'स'). 4 आचार्येण M88;

'वेर'स'स'. 5 'गतः N; 'वेर'स'पीर'वे'. 6 'गमः N; 'वेर'वे'.

7 'वर्धन' M88.; 'वेर'स'वेर'.

- 127.8 (17a-8) मरणे वा । पृथग्जनानां न समन्वागतता^१ इति विशेषणं । आर्यस्यावश्यं समन्वागतत्वात् ।
- 127.10 (17a-6) न हि तस्य भूमिसंचारेण अनात्मसुखादित्यागः ॥ दौर्मनस्येन कामवीतराग इति ।
- 127.12 (17a-6, 7) इच्छो धावत्तरस्थो वा पृथग्जनो वार्षो वा न समन्वागतः ॥ पृथग्जनफलस्था इति । फलस्थाः स्रोतश्चापवादयः । अभिसमयात्ते विकीनत्वात् तेनानाज्ञातमाज्ञास्या-
- 127.13 (17a-8) मोन्द्रियेणासमन्वागताः । आज्ञेन्द्रियेषां दर्शनमार्गस्था अप्राप्तत्वादसमन्वागताः । 5
- 127.16 (17a-9) अज्ञेतामार्गस्थाः फलप्राप्तौ विकीनत्वात् असमन्वागताः । अप्रतिषिद्धास्ववस्थासु यथोक्तसमन्वागमो^२ वेदितव्य इति । यः अप्रतिषिद्धः अवस्थाश्चतुरादिभिरिन्द्रियैः समन्वागमं प्रति । तत्स्ववस्थसु कश्चदिन्द्रियमुक्तः । तैस्तैः समन्वागतो वेदितव्य इत्यर्थः । तद्यथा कामधत्तावप्रतिलब्धविकीनवस्थां कृत्वा चतुरादिभिर्बिम्बितैः समन्वागतः । कायेन्द्रियेण कामरूपधातूपपन्नः समन्वागत इत्यादि ॥ १७ ॥ 10

127.18
(16b-4, 5)

चतुर्भिस्तुल्यकायाम्याम्

- इति । युक्त इति वर्तते । अवश्यमिति च । संब्यानुक्रमविवक्षायां तु तदनन्तरं तैरित्ये-
- 128.7 (17a-10) वानन्तरं सुखादिरूपं । सुखेन्द्रियेण समन्वागत इति । चतुर्थध्यानादप्यधातूपपन्नं पृथग्जनं मुक्ता सर्वः सुखेन्द्रियेण समन्वागतः । तस्यान्यैर्नावश्यं समन्वागतः । चतुरादिभिर्बिम्बितैराज्ञेतामार्गस्थात् कामधातौ च अप्रतिलब्धविकीनावस्थायामसमन्वागमः । 15
- कायेन्द्रियेण च आत्रप्यधातौ । स्त्रीपुरुषेन्द्रियाभ्यां त्रयात्रप्यधातोश्च । कामधातौ च अलब्धविकीनावस्थायां । दुःखेन्द्रियेण त्रयात्रप्यधातोः । सौमनस्येन्द्रियेण पृथग्जनस्तृतीयध्यानोपपन्नः । दौर्मनस्येन्द्रियेण कामवीतरागावस्थायां । अद्वादिभिः पञ्चभिः समुच्छिन्नकुशलमूलावस्थायां । आज्ञास्यामीन्द्रियेण पृथग्जनफलस्थावस्थायां । आज्ञेन्द्रियेण पृथग्जनदर्शनमार्गस्थज्ञेतावस्थायां । आज्ञातावीन्द्रियेण पृथग्जनज्ञेतावस्थायां 20

1 °जनो MSS.

2 °तो T.

3 °तो MSS.

4 °स्थायासं N;

12०.1, 2
(16b-6)

डुःखी तु सप्ताभर

129.7 (17b-6) इति । कामधातूपपन्नो ह्येष । तस्मादवश्यं कायेन्द्रियेण चतुर्भिश्च वेदनेन्द्रियैरिति दौर्मनस्यवर्णः । तद्वीतरागावस्थायां दौर्मनस्यं व्यभिचरति । मनोज्ञीवितेन्द्रिये च स्तः^१ । इत्यवश्यं सप्तभिरिन्द्रियैः समन्वागतः । शेषेन्द्रियव्यभिचारस्तु पूर्ववद्वाच्यः

128.2 (16b-6)

स्त्रीन्द्रियादिमान्

5

128.8 (16b-7)

अष्टादिभिः

इति । स्त्रीपुरुषदौर्मनस्यश्रद्धावीर्यस्मृतिसमाधिप्रज्ञेन्द्रियवानित्यर्थः । जीवितमनःसुख-
डुःखसौमनस्योपेक्षेन्द्रियाणामुक्तत्वात् आज्ञातावेन्द्रियादीनां च त्रयाणां वक्ष्यमाणत्वात्

129.9 (17b-7) एषामेवाष्टानामिन्द्रियाणां ग्रहणं भवति । यः स्त्रीन्द्रियेण समन्वागत इति । स काम-
धातूपपन्न एव । स्त्रीन्द्रियवत्त्वात् । अतः सो ऽवश्यमष्टाभिरिन्द्रियैः समन्वागतः । कतमै- 10
रित्याह । तैश्च सप्तभिः स्त्रीन्द्रियेण चेति । कायजीवितमनोभिश्चतुर्भिश्च वेदनेन्द्रियै-
रिति सप्तभिः । स्त्रीन्द्रियेण चाष्टमेन । शेषैरनियमः । यथोक्तं चतुरादीनां वैकल्यसंभवा-

129.13 (17b-8) दित्यादिभिः कारणैः । स्त्रीन्द्रियवत्पुरुषेन्द्रियवानपि वक्तव्यः । दौर्मनस्यवानपि का-

129.14 (17b-9) मोषयन्नः कामावीतराग इति । तथैव तैः सप्तभिर्दौर्मनस्येन च । श्रद्धावानपि त्रैधा-
तुकः सन्न इति । तैः पञ्चभिः श्रद्धादिभिरविनभाविरूपेक्षानोवितमनोभिश्च 15

129.16 समन्वागतः । शेषैरनियमः पूर्ववत् । यथा श्रद्धावानेवं यावत्प्रज्ञावान् ॥ १८ ॥

आज्ञाते इन्द्रियमाज्ञातेन्द्रियमिति^२ । आज्ञात एव इन्द्रियं आज्ञातेन्द्रियं ।
निर्वशेषाज्ञात इन्द्रियमित्यर्थः । आज्ञेन्द्रियमपि हि आज्ञात इन्द्रियं । न तु निर्वशेषे ।

1 .. 1 वस्तु MSS. ཀུན་པོ་དང་

2 This passage is wanting in both Chi-

nese versions, but in the Tibetan 124* 4. ཀུན་ཤེས་པ་ལ་དབང་ཕྱེད་པས་ན་ཀུན་ཤེས་པ་

དང་ལྷན་པའི་དབང་པོའི་ཤེས་ཀྱི་པ་ནི་

सावशेषत्वात् प्रक्षेपस्य । अथ वा पैदेकदेशप्रक्षेपेन आज्ञातावी पुद्गल आज्ञात इत्युच्यते 129.17 (18a-1)
 तस्येन्द्रियं आज्ञातेन्द्रियमिति । य आज्ञेन्द्रियेणा सो ऽवश्यमेकादशभिरिति । आज्ञे-
 न्द्रियवान् फलस्थः शैतः त्रिष्वपि धातुषु भवति । स चतुर्थध्यानादप्योपपन्नः कथं
 सुखसौमनस्येन्द्रियाभ्यां समन्वागतः । यस्मादार्यः कामवैराग्ये ऽवश्यं सौमनस्येन्द्रियं
 5 प्रतिलभते । द्वितीयध्यानवैराग्ये च सुखेन्द्रियं । ते च भूमिसंचारे ऽपि न त्यज्येते¹ ।
 तथा किं वक्ष्यति ।

भूमिसंचारकानिभ्यां ध्यानाप्तं त्यज्यते शुभं
 तथाद्वय्याप्तं आर्यं तु फलाप्त्युत्तमिदानीभिर्

इति² । फलप्राप्तीन्द्रियोत्तापने ऽपि यद्यपि ते प्रतिपन्नकमार्गमृद्विन्द्रियमार्गसंगृहीते
 10 त्यज्येते¹ तथाप्यपरे फलस्थतीक्ष्णेन्द्रियमार्गस्वभावे लभ्येते⁴ । तस्मात्ताभ्यां सुखसौमन-
 स्याभ्यां भूमिसंचारे ऽपि अपरित्यक्ताभ्यां चतुर्थध्यानादप्योपपन्नो ऽपि आर्यः समन्वा-
 गत एव भवति । शेषैः पूर्ववदनियमः ।

आज्ञास्यामीन्द्रियोपेतास्त्रयोदशभिरन्वित

128.5, 6
 (16b-7)

इति विस्तरः । आज्ञास्यामीन्द्रियसमन्वागतः कामावचरः सत्तः कामधातावेवा-
 15 ज्ञास्यामीन्द्रियोत्पादनात् ।

असंवेगादिकं विधा तत्र निष्ठेति वाचनाद्⁵

इति⁶ । तस्मादवश्यं कायेन्द्रियमस्यास्ति । चतस्रो वेदना दौर्मनस्यवर्त्याः । तस्य
 वीतरागावस्थायां व्यभिचारात् । तत्रावश्यमिति वर्तते । त्रयोदशभिर्भिरिन्द्रियैर्व-

1 ऽज्यते MSS.

2 Kārikā IV, 41.

3 ० मं N; १५५.२८.

4 लभ्यते MSS.

5 वचं MSS.

6 Kārikā VI, 57^d.

श्यमेव सम्न्वागत इत्यवधार्यते । न तु त्रयोदशभिरेवेति । शेषैरनियमः । अन्धा-
दिष्वपि दर्शनमार्गसंभवत् । स्त्रीपुरुषेन्द्रियैर्विकल्पे कथं दर्शनमर्गोत्पत्तिः । स्त्रीपु-
रुषेन्द्रियविपुक्तविकल्पानां हि संस्पर्शफलप्रप्तिसंभवाद्यानि न सतीति^१ । केचित्तद्व-
दाहुः । प्रतिलब्धसंस्पर्शां फलप्राप्तिर्भवति । दिव्यञ्जनेद्यादि प्राप्तिमोक्षसम्भ-
वत्यागो भवति । न तद्वैकल्यात् । क्रमभ्रंशाच्च स्त्रीपुरुषेन्द्रिये निरोधे ऽप्यभ्यस्त- ५
निर्वेधभागीयस्य दर्शनमर्गोत्पत्तिर्भवति । अपरे पुनराहुः । पुद्गलसामान्यमिदं वि-
क्रियते नैकत्रैवेन्द्रियैरावश्यकसमन्वागमव्यभिचारानुच्येते^२ । कथम् ।

उपेताजीवितमनेभ्युक्तो ऽवश्यं त्रयान्वित

इति^३ यावत् । उपेतासमन्वागतः पुद्गलः कामधातूपपन्नो वा यावद्ववाप्रोपपन्नो वा
सर्वो ऽसाववश्यं त्रयेण सम्न्वागतः । चक्षुरादिव्यभिचारस्तु संभवतो न सर्वत्र । कश्चिदेव 10
हि रूपिभिरिन्द्रियैरसमन्वागतो य आत्राप्यधातूपपन्नः । न तु यो रूपधातूपपन्नः ।
विस्तरेण । यावत्कश्चिदेव अह्नादिभिरसमन्वागतो यः समुच्छिन्नकुशलमूलः । न तु स
एवात्राप्यधातूपपन्नः । तथेहापि यावानाज्ञास्यामीन्द्रियोपेतः सर्वो ऽसावेभिर्ग्रथोक्तैस्त्रयो-
दशभिरीन्द्रियैरवश्यं सम्न्वागतः । व्यभिचारस्तु संभवतः कस्यचिदेव । तथा हि कस्य-
चिच्चक्षुरिन्द्रियेणासमन्वागमो यो ऽन्धः । कस्यचिच्छ्रोत्रेन्द्रियेण यो बधिरः । एवं 15
घ्राणादिभिः । यावत्कस्यचित्स्त्रीन्द्रियेण यः पुरुषः । कस्यचित्पुरुषेन्द्रियेण या स्त्री ।
कस्यचिदौर्मनस्येन यो वीतरागः । इत्येवमेवावगतव्यं ॥ ११ ॥

130.9, 10
(18a-5)

सर्वात्पैर्निःप्रभो ऽष्टाभिर

इति । एकः पुद्गलः सर्वेभ्यो ऽल्पैर्यः सम्न्वागतः । स किपद्विरल्पैः सम्न्वागत

130.14 (18a-7) इत्याह । निःप्रभो यः समुच्छिन्नकुशलमूलः । स च कामधातावेव । 20

१ °विमुक्त° N; मै'द'य'.

२ See 論 三 2° 1.

३ °बुध्यते MSS.

4 Kārikā II, 18°b.

५ °वर्ण्यैर्निः° MSS.; द'यो'मै'द'य'द'य'.

किनति स्त्रीपुमान् दृष्टिचरित

इति^१। कामवैराग्यं चात्र^२ न संभवति। तस्मादस्य पञ्चापि वेदनेन्द्रियाणि सन्ति। 130.15 (18a-8)
 कायेन्द्रियं च जीवितमनसी च स्त एव सर्वत्र। चतुरादीनि तु न सन्ति।
 क्रम्मरणावस्थायां अन्धब्राह्मणवस्थायां च तेषामभावात्। वेदयत इति कृत्वेति
 ६ कर्तरि क्तिप्^३। वेदनं वा विदिति भावसाधनं औणादिकः क्तिप्^३। ज्ञापकं
 दर्शयति यथा संपदनं संपदिति। 130.17 (18a-9)

तथात्राप्य

130.11 (13a-5)

इति। संख्यामात्रं तथाशब्देन संबध्यते। एकाक्षकुशलत्वात् अद्वादीनि शुभ- 131.5 (18b-1)
 ग्रहणेन गृह्यन्त इति। शुभान्येव नाकुशलाव्याकृतानि यानि तानि शुभानीत्यर्थः।
 10 आज्ञास्यामीन्द्रियादीनामपि ग्रहणाप्रसङ्ग इति। तान्यपि एकाक्षकुशलानि। 131.6 (18b-2)
 तस्मात्तद्ग्रहणाप्रसङ्ग इति। न। अष्टाधिकारादिति।

निःशुभो ऽष्टाभिर्

इत्येकस्माद्

उपेक्षायुर्मनःशुभैर्

130.12 (18a-6)

15 अष्टाभिरित्यज्ञास्यामीन्द्रियादीनां निरामः कृतो भवति। अष्टशब्देन कृतावधि- 131.8 (18b-2)
 वात्। बालाधिकाराच्चेति। बालो ऽत्राधिक्रियते

बालस्तथात्राप्य

इति^४ वचनात्। आज्ञास्यामीन्द्रियाद्यभावे च पृथग्जनो भवति। पृथग्जनत्वं कत-
 म्त्। आर्यधर्माणामलाभ इति^५ वचनात्। तस्मात्तेष्वनान्नवेषु अप्रसङ्ग इति ॥ २० ॥

1 Kārikā IV, 81^ab.

2 वास्य MSS.; २३'२५'.....५५'

3 See

O. Böhtlingk, Pāṇini (Erklärung der grammatischen Elemente) s. v. क्तिप्.

4 Kārikā II, 20°.

5 論四 19^a c.

- 131.16 (18b-6) द्विव्यञ्जनो यः समग्रेन्द्रिय इति । द्विव्यञ्जनो ऽपि हि समयचतुरादिकः एवमे-
 132.3 (18b-6) कोनविंशत्या समन्वागतो नान्यथा । आज्ञातावीन्द्रियं द्वयोश्चान्यतरदिति ।
 रागित्वादाज्ञातावीन्द्रिय एकाक्षेन वर्जयितव्यं । आर्यस्य चाज्ञास्यामीन्द्रियाज्ञेन्द्रिया-
 भ्यामवश्यं पर्यायेण समन्वागमात् । यदाज्ञास्यामीन्द्रियं न तदाज्ञेन्द्रियं । यदाज्ञेन्द्रियं
 132.4 (19a-9) न तदाज्ञास्यामीन्द्रियं । उक्त इन्द्रियाणां धातुप्रभेदप्रसङ्गेनागतानां विस्तरेण 5
 प्रभेद इति । अष्टादशानां धातूनां कतीन्द्रियं कति नेन्द्रियमिति धातुप्रभेदप्रसङ्गेन ।

धर्माद्विमिन्द्रियं ये च द्वादशाध्यात्मिकाः स्मृता

इति¹ इन्द्रियाण्यागताति । तेषां प्रभेदः

अमलं त्रयम्

इत्येवमादिविस्तरेणोक्तः ॥ २१ ॥

10

- 132.6 4. II. 2, किमेते संस्कृता धर्मा इति । ये ते स्कन्धधात्वायतनत्वेनाभिकृताः पूर्व । यथा
 (1a-6) भिन्नलक्षणा इति । रूप्यते इति रूपं । अनुभवो वेदेना । निमित्तोद्भूतं संज्ञेत्यादि ।
 132.8 (1a-7) संस्कृतग्रहणमुत्पत्तिमवात् । उताहो नियतसंज्ञोत्पादा अपि । केचित्संज्ञीति ।
 सति हि केचित्संज्ञोत्पादाः । न तु नियतसंज्ञोत्पादाः । यथा चतुरादिसंज्ञोत्पादाः ।
 तद्विज्ञानादयः चतुरादीनां सभागतत्सभागभावात् तस्मादेवं पृच्छति । सर्व इमे 15
 धर्माः र्षज्ञ भवन्तीति । पञ्चवस्तुकनयेन एवं सर्वधर्मसंग्रहो व्यवस्थाप्यते । रूपा-
 132.11 (1a-8) दिकलापमुखेन धर्मनिर्देशः मुखप्रतिपत्त्यर्थं । तत्रासंस्कृतं नैवोत्पद्यत इति । न
 132.18 (1b-1) तत्प्रति संज्ञोत्पादनियमश्चित्यते । सर्वसूक्ष्मो रूपसंघातः परमाणुरिति । संघा-

1 राशित्वा° N; ऋणस'य'रु'य'रु'य'य'य'य'य'य'य'य'य'य'य'य'य'य'य'य'य'य'y'.

2 論 二 22^b 8, 9.

3 Kārikā I, 47^{cd}.

4 Kārikā II, 9^a.

5 सभागस्तत्स° N; यद्दे'य'रु'य'.

य'रु'य'रु'य'रु'य'रु'य'रु'य'.

तपरमाणुर्न द्रव्यपरमाणुः । यत्र हि पूर्वापरभागो नास्ति तत्सर्वत्रपापचितं द्रव्यं
द्रव्यपरमाणुरितिष्यते । तस्माद्विशिनष्टि संघातः परमाणुरिति ।

कामे ऽष्टद्रव्यको ऽशब्द

132.18 (1 a-10)

5 इति । कामधातौ यदा शब्दो ऽत्र नोत्पलते । तदा नियतमष्टद्रव्यक एव 133.1 (1 b-2)
भवति । नातो न्यूनद्रव्यकः ।

अपरेन्द्रिय

132.16 (1 a-11)

इति । अपरमिन्द्रियमस्मिन्नित्यपरेन्द्रियः । चक्षुरादिमानित्यर्थः । यत्र हि चक्षुः श्रोत्रादि .

वा । तत्र कायेन्द्रियेण भवितव्यं । तत्प्रतिबद्धवृत्तिवाच्चक्षुरादीनां । सशब्दाः पुनरेते 133.12 (1 b-6)

10 परमाणव इत्यष्टद्रव्यकादयः । संघातपरमाणवः सशब्दा उत्पद्यमाना यथाक्रमं नव 133.18 (1 b-7)

दशैकादश द्रव्यका उत्पद्यते । यो ऽष्टद्रव्यकः स नवद्रव्यकः । यो नवद्रव्यकः स
दशद्रव्यकः । यो दशद्रव्यकः स एकादशद्रव्यक इति । अस्ति ह्येन्द्रियाविनिर्भागे
शब्दो ऽपीति । इन्द्रियादिनिर्भक्तुं यो न शक्यते । स इन्द्रियाविनिर्भागो शब्दः । इन्द्रि-
यापृथग्वर्तित्यर्थः । अविनिर्भोगीति केचिद्भुजि पठन्ति ॥

15 कथमविनिर्भागे भूतानां कश्चिदेव संघातः कठिन इत्यादि । कठिनः 133.16 (1 b-8)

पृथिवीधातुः । द्रवो ऽब्धातुः । उष्णास्तेजोधातुः । समुदीरणा¹ वायुधातुः । तुल्यभूत- 133.17 (1 b-9)

मद्वातातुल्यरूपैस्तत्संघातैर्भवितव्यमित्यभिप्रायः । यद्यत्र पटुतममिति विस्तरः ।

यद्द्रव्यं पृथिव्यादिलक्षणं । यत्र संघाते पटुतमं स्फुटतमं । प्रभावतः शक्तितः । न तु

द्रव्यतः । उद्धूतमुत्पन्नं । तस्य तत्रोपलब्धिः । तस्य द्रव्यस्य तत्र संघात उपलब्धिर्य- 133.19 (1 b-10)

20 कृणं । सूचीतूलीकृत्तापस्पर्शवत् । तत्र सूच्यो लोहमय्यः प्रतीता लोके । तूल्या

वीरणादिपुष्पमूलदण्डाः । याः सिंका इति प्राकृतजनप्रतीताः । तासां सूचीनां तूलीनां

च कलापः । तस्य स्पर्शः सूचीतूलीकलापस्पर्शः । तस्य चोपलाब्धः तस्य पटु-
मस्य प्रभावत उद्भूतस्य भूतस्येति । तत्र तस्येवेति अनेन लक्षणोऽनेन वतिः ।
एतदुक्तं भवति । यथा तुल्ये ऽपि सूचीनां तूलीनां कलापसद्भावे तीक्ष्णत्वा-
त्सूचीनामेव स्पर्शो^१ व्यक्तं उपलभ्यते । न तूलीनामतीक्ष्णत्वात् । तथा क्वचिदेव
संघाते काष्ठादिके कठिनमुपलभ्यते । क्वचिद्रवः पानीये । क्वचिदुष्णो^३ ऽग्नौ । ५
क्वचित्समुदीरणा वायौ न च तत्र तत्र संघाते चत्वारि मरुभूतानि न सन्ति ।
सक्तुलवणचूर्णरसवच्च । सक्तुचूर्णानां लवणचूर्णानां च यथा रसस्योपलब्धिः ।
लवणचूर्णरस एव व्यक्तमुपलभ्यते । न तु सक्तुचूर्णरसः । तद्वदिहापीति । संघ-

134.2 (2a-1) कृत्तपक्तिव्यूकनादिति । संघकर्मणाब्धातोरेस्तिवं गम्यते काष्ठादिके । अन्य-
था पामुमुष्टिवत्तद्विधीयते । यदि तत्राब्धातुर्न स्यात् । धृतिकर्मणाप्सु नौप्रभृतीनां 10
पृथिवीधातोरेस्तिवं गम्यते । पक्तिर्मणा तेजोधातोरेस्तिवं गम्यते । यदि हि
तत्र स्यात्काष्ठादिकं न पूतमिवेत् । व्यूकनकर्मणा वायुधातोरेस्तिवं गम्यते । प्रस-

134.3 (2a-1) येषां हि तस्य न स्याद्विधीयते यदि वायुधातुस्तत्र न स्यात् । एवमन्यत्रापि
योष्यं । प्रत्ययलामे च सतीति विस्तरः । प्रत्ययानामग्न्यादीनां लाभे सति ।
कठिनादीनां च द्रवणादिभावात्^४ द्रवणधनत्वादिभावात् । तद्यथाग्निभूते सति 15
कठिनस्य लोहस्य द्रवणं । तेन ज्ञायते लोहे ऽब्धातुरस्तीति । तथा द्रवस्य
शैत्यादिप्रत्ययलामे काठिन्यं । तेन ज्ञायते पृथिवीधातोर्त्रास्तिवमिति । तथा
कठिनसंघर्षादौष्ण्यमुपलभ्यते । तेन तेजोधातोर्त्रास्तिवं गम्यते । इति एवं संभ-
क्तो ऽन्यत्रापि योष्यं ॥ अप्सु शैत्यातिशयादौष्ण्यं गम्यते इत्यपर इति

1 वति denotes a Taddhita-suffix वत्. 2 संस्पर्शो C.; स्पर्श'सदि'.

३ °ष्मो NC, °ष्ठो T.

4 ... 4 द्रवद्रव्याद्रव्याणां च द्रवणादिभावात् N, उद्भ-

व्यानां च द्रवणादिभावात् C, द्रवद्रव्याद्रव्याणां च द्रवणादिभावात् T.; ५५५'गमे'य'

५५५'गमे'य' ५५५'गमे'य' ५५५'गमे'य' ५५५'गमे'य'.

भूतश्रीलामः¹ । यस्मादायः क्षीताः शीततराः क्षीततमाश्च उपलभ्यन्ते । ततो ज्ञायते तेजसस्तत्रान्यतरतमोत्पत्तेः शैत्यातिशयः । तेन च तत्र तेजो ऽस्तीति गम्यते ।

अव्यतिभेदे ऽपीति विस्तरः । तं मतमाचार्यो दूषयति । यथा न च शब्दस्य 134.6 (2a-3)

द्रव्यान्तरेण व्यतिभेदो मिश्रीभावो ऽस्ति । अतिशयश्च भवति स्वभावभेदात्पटुः

5 शब्दः पटुतरः पटुतम इति । एवमिहापि भवेत् । यथा च वेदनाया न केनचिद्रव्यान्तरेण व्यतिभेदो भवतीति स्वभावभेदात्तार्तम्येनातिशयः । तथेहापीति । नानेन तेजोऽस्ति त्वं गम्यते । ता एव व्यापः काश्चिच्छीताः । काश्चिच्छीततराः । काश्चिच्छीततमा इति ॥ बीजतस्तेषु तेषां भावो न स्वतृपत इत्यपर इति सौत्रा- 134.7 (2a-4)

त्तिकाः । बीजतः शक्तितः सामर्थ्यत इत्यर्थः । न स्वतृपतो न द्रव्यत इत्यर्थः ।

10 शक्तिरेव हि नानाविधास्ति यया योगिभिरधिभोक्तविशेषेण सुवर्णाधातू द्रव्यधातुस्तामधातुरित्येवमादयो धातवः क्रियन्ते । कस्मादित्याह । सत्यस्मिन्दाहस्कन्धे विविधा धातव इति वचनात् । धातुशक्तयो हि तत्रैव भगवतोक्ताः । न हि 134.8 (2a-5)

तत्रातिबहूनां सुवर्णद्रव्यादीनां स्वतृपतो ऽवकाशो ऽस्तीति कथं वायौ वर्णा सद्भाव इति वैभाषिकानेवं चोदयन्ति ।

15

कामे ऽष्टद्रव्यक

इति² नियमे कथं वायौ वर्णो ऽस्तीति निर्धार्यते । न हि कथंचित्तत्र वर्ण उपलभ्यते । श्रद्धानोय एषो ऽर्थो नानुमानोय इति वैभाषिकाः । परमाप्तेरयमु- 134.10 (2a-6)

क्तो ऽर्थ इति प्रत्येतव्यः । नार्थो ऽनुमानसाध्य इत्यभिप्रायः । संसर्गतो³ गन्धप्र-
कृणाद्धेति । अस्ति वानुमानमिति दर्शयति । गन्धवता तु द्रव्येण वायोः संप-

20 कार्द्रन्ध उपलभ्यते । स च गन्धो वर्णो न व्यभिचरति । यत्र हि गन्धस्तत्र 134.12 (2a-7)

1 °लातः MSS.; दसय'वेदः.

2...2 °तः तत्राव° MSS.; तत्र is wanting

in Tib.

3 Kārikā II, 22^a b.

4 °गन्तः MSS.; अदेस'यम्.

वर्णेन भवितव्यं इति । घत्र च साधनवचनं । वर्णवान्वापुर्गन्धवत्त्वाज्जातिपुष्पव-
दिति ॥ रूपधातौ गन्धरसयोरभाव उक्त इति ।

विना गन्धरसप्राणजिह्वाविज्ञानधातुभिः

इति^१ वचनात् । तेन तत्रत्याः परमाणवः षट्सप्ताष्टद्रव्यका इति । तत्रत्या-
स्तत्र भवाः । तत्रत्याः परमाणवः संघातपरमाणवो ऽधिकृताः । य इकाष्टद्रव्यक ४
उक्तो निरिन्द्रियो ऽशब्दः । स तत्र षट्द्रव्यकः । यो नवद्रव्यकः कायेन्द्रियी ।
स सप्तद्रव्यकः । यो दशद्रव्यको ऽपरेन्द्रियः । सो ऽष्टद्रव्यकः । सशब्दकाः पुनरेते

134.14 (2a-8) सप्ताष्टनवद्रव्यका इत्यवगतव्यं । उक्तरूपत्वात् पुनरुच्यते इति । उक्तकल्पत्वात्
पुनः सूच्यते इत्यर्थः ॥

134.15 (2a-9) किं पुनरत्र द्रव्यमेव द्रव्यमिति विस्तरः । मुख्यवृत्त्या यद्रव्यं यस्य स्वल्- 10
क्षणमस्ति तद्रव्यं गृह्यते । आहोस्विदायतनं द्रव्यमित्यधिकृतं । आयतनमपि
हि द्रव्यमिति शक्यते वक्तुं । सामान्यविशेषलक्षणसद्भावात् । किं चातः । कश्चातो
दोष इत्यर्थः । यदि द्रव्यमेव द्रव्यं गृह्यते । यदि रूपपर्यत्तलक्षणं पृथिव्यादि-

134.20 (2a-10) परमाणुद्रव्यं गृह्यते । अत्यल्पमिदमुच्यते अष्टद्रव्यक इत्यादि । संस्थानगुह्य-

135.3 (2b-2) लघुवस्त्रद्वयावर्कश्वशीतजिघत्सापिपासानां संभवतो द्रव्यात्तराणां क्वचि- 15
त्क्वचित्सद्भावात् । तथा च सति । यो ऽष्टद्रव्यकः । स नवद्रव्यको यावच्चतु-
र्दशद्रव्यक इत्यष्टद्रव्यकनियमो भिद्यते । एवं नवद्रव्यकादिषु योज्यं । एवं रूप-

135.5 (2b-3) धातावपि षट्सप्ताष्टद्रव्यनियमभेदो वक्तव्यः । चतुर्द्रव्यको हि वक्तव्य इति ।
यस्माद्भूतान्यपि पृथिव्यादीनि स्पष्टव्यायतनं

स्पष्टव्यं द्विविधम्

20

इति^२ वचनात् । तस्मात्कामे चतुर्द्रव्यको ऽशब्दः । रूपं गन्धो रसः स्पष्टव्यमिति ।

- सशब्दस्तु पञ्चद्रव्यक इति वक्तव्यं । यदाश्रयभूतमिति । पृथिव्यादीनि चत्वारि । 135.7 (2b-5)
- यदाश्रयिभूतमिति । रूपं गन्धो रसः स्प्रष्टव्यैकदेशश्च । तदेवं संस्थानस्य रूपे
 उत्तर्भावात् गुरुत्वादीनां च स्प्रष्टव्य इति नात्यल्पमिदमुच्यते । नाप्यतिबहु ।
 आश्रयभूतानां स्प्रष्टव्यायतनान्निःकृष्य चतुर्धा निर्देशात् । एवमपि भूयान्सीति 135.9 (2b-6)
- 5 विस्तरः । यद्भूतचतुष्कमाश्रय एकस्योपादायत्रपस्य नीलस्य पीतस्य वा । न तदे-
 वान्यस्योपादायत्रपस्य गन्धस्य रसस्य वाश्रयः । किं तर्हि । अन्यदेव भूतचतुष्कं 135.11 (2b-7)
- तस्याश्रय इति वैभाषिकसिद्धातः । तत्र पुनर्जातिद्रव्यमिति । भूतचतुष्कजातिरत्र
 गृह्यते । या¹ ह्येकस्य भूतचतुष्कस्य जातिः । तामन्यानि भूतचतुष्कानि नाति-
 क्रामति । एवं विकल्पेन वक्तुमिति । किंचिदत्र द्रव्यमेव द्रव्यं गृह्यते यदाश्र- 135.13 (2b-8)
- 10 यभूतं । किंचिदत्रायतनद्रव्यं गृह्यते यदाश्रयिभूतं । यच्चैतदाश्रयभूतं । तज्जात्या गृह्यत
 इति ॥ कन्दतो हि वाचां प्रवृत्तिः । अर्थस्तु परीक्ष्य इति । कन्दत इच्छातः
 संक्षेपविस्तरविधानानुविधायिन्यो वाचः प्रवर्तते । अर्थस्तु तासां² परीक्ष्यः । किमेव
 नियतसकृत्पादानि तानि भवन्ति न भवन्ति वेति । योगाचार³चित्तास्तु संघातावस्थाने
 भूतानां भौतिकानां च नियमं वर्णयन्ति । कथमित्युच्यते । अस्ति समुदाय एकभौ-
 15 तिकः । तस्यथा शुष्को मृत्पिण्डः । अस्ति द्विभौतिकः स एवार्द्रः । अस्ति त्रि-
 भौतिकः स एवोष्णः । अस्ति यावत्सर्वभौतिकः स एवार्द्र उष्णश्च मृत्पिण्डो गम-
 नावस्थायामिति । उपादायत्रूपे ऽपि यदुपादायत्रूपं यस्मिन् समुदाये उपलभ्यते ।
 तत्तत्रास्तीति वेदितव्यं । अस्ति समुदाय एकोपादायत्रूपिकः । तस्यथा प्रभा । अस्ति
 द्युपादायत्रूपिकः । तस्यथा शब्दगन्धो वायुः । त्र्युपादायत्रूपिकः । तस्यथा धूमः । तस्य
 20 त्र्युपादायत्रूपिकः । तस्यथा शब्दगन्धो वायुः । त्र्युपादायत्रूपिकः । तस्यथा धूमः । तस्य
 20 त्र्युपादायत्रूपिकः । तस्यथा शब्दगन्धो वायुः । त्र्युपादायत्रूपिकः । तस्यथा धूमः । तस्य

1 यो NC, ये T.

2 ताभ्यां MSS.; दे०ग०गी०.

3 See 瑜伽論

इत्येवमाद्य^३पि वक्तव्यं ॥ २२ ॥

शेषाणां वक्तव्य इति । चित्तचैतानां विप्रयुक्तानां च ।

चित्तचैताः सहावश्यम्

इति । न चित्तं चैतैर्विना उत्पद्यते । नापि चैता विना चित्तेनेत्यवधार्यते । न ५
तु सर्वं चित्तं सर्वचैत^४नियतमकूतोत्पादं । नापि सर्वचैताः सर्वचित्तनियतमकूतोत्पादा
इति ।

सर्वे संस्कृतलक्षणैः

इति । संस्कृतलक्षणैर्यद्युक्तं तत्सर्वं तैः संस्कृतलक्षणैर्ज्ञात्यादिभिरवश्यं सहोत्प-
 136.5 (3a-2) द्यते । किं पुनस्तदित्याह । यत्किंचिदुत्पद्यते द्वयं चित्तं चैतसिकाश्चित्तवि- 10
 136.9 (3a-5) प्रयुक्ताश्चेति । पूर्वमेव क्यसंस्कृतं वद्विस्कृतं । तत्रासंस्कृतं नैवोत्पद्यते इति¹ वच-
 नान् । विकल्पाद्यो वाशब्द इति । किञ्चित्प्राप्त्या सहोत्पद्यते यत्सत्त्वसंख्यातं ।
 किञ्चिन्न यदसत्त्वसंख्यातमिति विकल्पः । प्रतिसंख्याप्रतिसंख्यानिरोधयोर्द्यद्यपि प्रा-
 प्तिरस्ति न तु तावुत्पद्यते इति न तयोर्ग्रहणं । सहोत्पादननियमो क्यपमार्म्भं²
 इति । असत्त्वसंख्यातस्य प्राप्तिर्नास्तीति किमत्र कारणं । सर्वसत्त्वसाधारणात्वात् । 15
 सत्त्वस्यैव च प्राप्या प्राप्तिमान् सहोत्पद्यते । न पूर्वपश्चात्कालज्ञपेयवगन्तव्यं ॥

गतिविषय इति । उत्पत्तिविषय इत्यर्थः । महाभूमिका इति । महत्त्वं
सर्वचित्तभवत्वात् ॥ २३ ॥

इमे किल्लेति । किलशब्दः परमतद्योतने । स्वमतं तु कृन्दादयः सर्वचेतसि

2 °मादिष्व° MSS.; °मादिष्व° MSS.; °मादिष्व° MSS.

om. T.; སེམས་ལས་བྱུང་བ་ཐམས་ཅད་.

4 論 四 1^a 8.

५ °रम्ब T,

ཀྲུང་ཀ. བརྒྱམས་པ་ཡིན་ནོ་.

- न भवति । तथा क्येनैवाचार्येण पञ्चस्कन्धके¹ लिखितं । कृन्दः कतमः । अभिप्रेते
वस्तुनि अभिलाषः । अधिमोक्षः कतमः । निश्चिते वस्तुनि तथैवावधारणमित्या- 137.10 (3b-6)
दि ॥ चेतना चित्ताभिसंस्कार इति । चित्तप्रस्पन्दः । प्रस्पन्द इव प्रस्पन्द इत्यर्थः । 137.11 (3b-5)
विषयनिमित्तग्राह इति । विषयविशेषद्वयग्राह इत्यर्थः । स्पर्श इन्द्रियविषय- 137.12 (3b-6)
5 विज्ञानसन्निपातज्ञा स्पष्टिरिति । इन्द्रियविषयविज्ञानानां संनिपाताज्ज्ञाता स्पष्टिः ।
स्पष्टिरिव स्पष्टिः । यद्योगादिन्द्रियविषयविज्ञानान्यन्योन्यं स्पृशन्तीव स स्पर्शः ।
धर्मप्रविचय इति । प्रविचिनोतीति प्रविचयः । प्रविचीयते वा अनेन धर्मा इति
प्रविचयः । येन संकीर्णा इव धर्माः पुष्पाणीव प्रविचीयते । उच्चीयते इत्यर्थः ।
इमे साम्रवाः । इमे ज्ञास्रवाः । इमे ब्रूयिणः । इमे अब्रूयिण इति । धर्माणां प्रविचयः
10 धर्मप्रविचयः । प्रतीतत्वात् प्रज्ञेति वक्तव्ये श्लोकबन्धानुगुण्येन मतिरिति कारि- 137.14 (3b-7)
कायामुक्तं । स्मृतिरालम्बनासंप्रोष इति । यद्योगादालम्बनं न मनो विस्मरति ।
तच्चाभिलषतीव । सा स्मृतिः । मनस्कारश्चेतस आभोग इति । आलम्बने चेतस
आवर्जनम् । अवधारणमित्यर्थः । मनसः कारो मनस्कारः । मनो वा करोति आवर्ज- 137.15 (3b-8)
यतीति मनस्कारः । अधिमुक्तिस्तदालम्बनस्य गुणतो ऽवधारणम्² । रुचिरि- 137.15 (3b-9)
15 त्यन्ये । यथानिश्चयं धारणेति योगाचारचिताः । समाधिश्चित्तस्यैकाग्रतेति । अग्र-
मालम्बनमित्येको ऽर्थः । यद्योगाच्चित्तं प्रबन्धेन एकत्रालम्बने वर्तते । स समाधिः । यदि
समाधिः सर्वचेतसि भवति । किमर्थं ध्यानेषु यत्नः क्रियते । बलवत्समाधिनिष्पाद-
नार्थः । कथमेकस्मिंश्चित्ते दशानां भिन्नलक्षणानां चैतानामस्ति त्वं गम्यत इति । अत
आह । सूक्ष्मो हि चित्तचैतानां विशेष इति विस्तरः । स एष विशेषः चित्तचैतानां
20 उर्लक्ष्यः । प्रबन्धेष्वपि तावत् । किं पुनः क्षणेषु कालपर्यन्तलक्षणेषु । ब्रूयि- 137.17 (3b-10)
णीनामपि श्रोत्रधीनां मूर्तानामपि कासांचित् कुरीतकीप्रभृतीनां बड्गर्सानां षड्र- 138.1 (4a-1)
सनामिन्द्रियग्राह्या जिह्वेन्द्रियग्राह्याः दुरवधाना उपरिच्छेदा भवन्ति । किं पुनः

ये धर्मा अमूर्ता ब्राह्मणाद्या मनोविज्ञानमात्राद्याः । तस्मादातोपदिष्टा इति
कृत्वा तथैव ते प्रतिपत्तव्या इत्यभिप्रायः ॥ २४ ॥

138.15 (4a-7)

अद्वा चेतसः प्रसाद इति । क्लेशोपक्लेशकलुषितं चेतः अद्वायोगात्प्र-

138.15 (4a-8)

सीदति । उदकप्रसादकमणियोगादिवोदकं । सत्यरत्नकर्मफलाभिसंप्रत्यय^१ इत्यपरे
इति । आकारेण अद्वा निर्दिशः । सत्येषु चतुर्षु । रत्नेषु च त्रिषु । कर्मसु च शुभा- 5
शुभेषु । तत्फलेषु च इष्टानिष्टेषु । सत्येवैतानीत्यभिसंप्रत्ययो ऽभिसंप्रतिपत्तिः अद्दे-
ति । अप्रमादः कुशलानां धर्माणां भावनेति । भावना नाम कुशलानां प्रति-

138.17 (4a-9)

लम्भनिषेवणास्वभावा ।

प्रतिलम्भनिषेवाब्ध्ये शुभसंस्कृतभावने

इति^३ वचनात् । सा कथमप्रमादो नाम चैतसिको भविष्यति । यस्मिन्सति सा 10

प्रतिलम्भनिषेवणाभावना भवति । सो ऽप्रमादः तात्पर्यलक्षणः । अत आह । या

139.2 (4a-10)

तेष्ववहितेति । तदेवं सति भावनाहेतावयं भावनोपचारः कृत इति । चेतस

139.2 (4a-10)

आह्वेति । यः सांक्लशिकेभ्यश्चित्तमारुहते^४ । सो ऽप्रमाद इति । चित्तकर्मण्यते-

139.3 (4b-1)

ति । यद्योगाच्चित्तं कर्मण्यं भवति । सा चित्तकर्मण्यता । चित्तलाघवमित्यर्थः ॥

ननु च सूत्रे कायप्रसन्नब्धिर्प्युक्तेति । कथं पर्यायो यत्प्रसन्नब्धिसंबोध्यङ्गद्वयं 15

भवति । अस्ति कायप्रसन्नब्धिः । अस्ति चित्तप्रसन्नब्धिः । तत्र यापि कायप्रसन्नब्धिः ।

तदपि प्रसन्नब्धिसंबोध्यङ्गमभिज्ञायै संबोधये निर्वाणाय संवर्तते । यापि चित्तप्रस-

न्नब्धिः । तदपि प्रसन्नब्धिसंबोध्यङ्गमभिज्ञायै संबोधये निर्वाणाय संवर्तते इति^५ । कथ-

1 °प्रत्य MSS.; मर्देव'यम'पिद'केस'यम'पिद'.

2 Kārikā VII, 33^{ab}.

3 °केभ्याश्चि NC, °केत्याश्चि T. गुद'वस'केद'मेद'स'य'द'ग'य'स'.

4 °रुह्यते

MSS.; गुद'5'सुद'य'.

5 Cf. Saṃyutta-Nikāya V, 111. & 雜阿含

- मियमेकैवोच्यते प्रसन्नविश्रित्तकर्मण्यतेति । सा तु यथा कायिकी वेदनेति । यथा
चेतस्यपि वेदना परमाणुसंचयात्मकेन्द्रियाश्रयत्वात् कायिकीत्युच्यते । तथेयमपि प्रस-
न्नविश्रवगन्तव्या । कथं सा बोध्यङ्गेषु योदयते इति । असमाकृतत्वात् पञ्चानां
विज्ञानकायानां पृच्छति । तत्र तर्हीति विस्तरः । तत्र सूत्रे कायवैशारद्यमेव 139.8 (4b-3)
- 5 कायकर्मण्यता भूतविशेषलक्षणा प्रीत्यध्याकृता । प्रीतमनसः कायः प्रसन्नयत इति
वचनात् । कथं सा बोध्यङ्गमिति । पृथक्कालापवात्साम्यवत्वाच्च न युज्यत इत्य-
भिप्रायः । प्रीतिः प्रीतिस्थानीयाश्च धर्माः प्रीतिसंबोध्यङ्गमिति विस्तरः । 139.12 (4b-5)
- तीर्थिकाः किल भगवच्छ्रावकानेवमाहुः । अमणो भवतो गौतम एवमाहु । एवं
यूयं भिन्नवः पञ्च निवरणानि प्रहाय चेतस उपक्लेशकराणि प्रज्ञादौर्बल्यकराणि
- 10 सप्तबोध्यङ्गानि भावयतेति । वयमप्येवं ब्रूमः । तत्रास्माकं अमणस्य च गौतमस्य
को विशेषो धर्मदेशनायाः । तेभ्यो भगवता एतदुपदिष्टं । पञ्च सन्ति दश भवन्ति ।
दश सन्ति पञ्च व्यवस्थाप्यन्ते । प्रतिघः प्रतिघनिमित्तं च नवाघातवस्तूति¹ व्या-
पादनिवरणमुक्तं भगवता । तदानुकूल्यात् । तथा सप्त सन्ति चतुर्दश भवन्ति । 139.14 (4b-6)
- चतुर्दश सन्ति सप्त व्यवस्थाप्यन्ते । प्रीतिः प्रीतिनिमित्तं चेत्यनेन भेदेन । तदा-
- 15 नुकूल्यादिति । न च संकल्पव्यायामो प्रज्ञास्वभावविति । तयोरेयाक्रमं वित-
र्कवीर्यस्वभावत्वात् न तौ प्रज्ञास्वभावौ । यदा च त्रिस्कन्धो मार्गः क्रियते शीलस्कन्धः
समाधिस्कन्धः प्रज्ञास्कन्ध इति । तत्र प्रज्ञास्कन्धनिर्देश उक्तं । प्रज्ञास्कन्धः कतमः ।
सम्यग्दृष्टिः सम्यक्संकल्पः सम्यग्ध्यायाम इति ॥ उपेक्षा चित्तसमतेति । यद्यो- 139.19 (4b-8)
- गाञ्चित्तं सममनाभोगं वर्तते । सोपेक्षा संस्कारोपेक्षा नाम । त्रिविधा हि उपेक्षा
- 20 वेदनोपेक्षा संस्कारोपेक्षा अप्रमाणोपेक्षा चेति । ननु चोक्तं दुर्ज्ञान एषां विशेष 140.3 (4b-9)
- इति । सूक्ष्मो हि चित्तचैतानां विशेषः । स एष उपरिक्तेदः प्रवक्ष्येऽपि ताव-

1 See 25, 12.

2 Cf. Samyutta-Nikāya V, 108 et seq. & 雜阿

- 140.4 (4b-10) दित्यादिवचनात् । दुःखेन ज्ञायते दुर्ज्ञानः । अस्ति हि नाम दुर्ज्ञानमपि ज्ञायते ।
 140.4 (5a-1) यद्विरुद्धं एकस्मिंश्चित्तक्षणे धर्माक्षरेण स्पर्शादिना । इदं तु खलु अतिदुर्ज्ञानं
 यद्विरोधे ज्यविरोध इति । आभोगानाभोगयोरेकस्मिंश्चित्तक्षणे अविरोधो व्यव-
 स्थाप्यत इति वाक्यशेषः । न हि विरुद्धयोः सुखदुःखयोरेकस्मिंश्चित्तक्षणे भावो
 दष्ट इति । अन्यत्राभोग इति । अन्यत्रालम्बने आभोगः । अन्यत्रानाभोग इत्य- 5
 140.6 (5a-9) विरोधः । एवंजातीयकमत्रान्यदप्यायास्यतीति¹ । विरोधजातीयं यथा वितर्कवि-
 चारौ । तयोर्हि लक्षणं चित्तौदारिकता वितर्कः चित्तमूर्धता विचार इति ।

वितर्कविचारौदार्यमूर्धते

- 140.9 (5a-4) इति² वचनात् । तयोस्त्वेकत्र चित्ते विरोध इति वक्ष्यते । यस्तस्य नयः । सो
 ज्ञस्यापीति । पर्यायेणानयोर्वृत्तिरित्यभिप्रायः । ह्रीरपत्राप्यं च पश्चाद्वक्ष्यते इति । 10

अह्रीरगुह्यतावद्ये भयादर्शित्वमत्रपा

- 140.13 (5a-5) इति⁴ अत्र विपर्ययकरुणात् । स तु प्रज्ञात्मक इति । स त्वमोहः प्रज्ञास्वभावः ।
 140.13 (5a-6) प्रज्ञा च मूढाभूमिकेति ।

मतिः स्मृतिः

इति⁵ वचनात् । नासौ कुशलमूढाभूमिक एवोच्यते । किं तर्हि । अकुशलादि- 15
 भूमिको⁶ ऽपीति । अविच्छेदनेति । यद्योगात्परो न विच्छेद्यते । साविकिंसा ।

- 140.16 (5a-7) विकिंसाप्रतिपत्तः चैतनिकः । चेतसो ऽभ्युत्साह इति । कुशलक्रियायां यश्चेतसो

1 論 四 3^b 9. 2 ऽस्यातीति MSS.; २५५'५५'६५'५५'६५'.

3 Kārikā II, 33^a.

4 Kārikā II, 32^{a,b}.

5 Kārikā II, 24^b.

6 Sic

MSS. २'६६'२०'२०'२०'२०'२०' = ādimahābhūmika.

अभ्युत्साहः । तद्वीर्यं । यस्त्वकुशलादिक्रियायां चेतसो अभ्युत्साहः । नैतद्वीर्यं ।
 कौसीन्यमेव तत् । प्रवचने पठ्यते । सीदनात्मकत्वात् । तथा क्लृप्तं भगवता । इतो
 बाह्यकानां यद्वीर्यं । कौसीन्यमेव तदिति ॥ २५ ॥

मोक्षो नामाविद्या

141.6 (5b-1)

5 इति ।

विद्याविपन्नो धर्मो अन्यो ऽविद्या

- इति¹ पश्चाद्याख्यायते । भावनाविपन्नो धर्म इति । भावनाया अभावमात्रप्राप्तप- 141.8 (5b-2)
 तिर्मा भूदिति भावनाविपन्न इत्याह । एवं कौसीन्यादिष्वपि व्याख्येयं । काय- 141.11 (5b-4)
 गुस्ता चित्तगुस्तेति । प्रसब्धिप्रतिपन्नो धर्मः । यथा कायिकी वेदनेति । यथा 141.18 (5b-6)
 10 वेदना त्रुपीन्द्रियाश्रयत्वात् चैतसिक्वपि कायिकीति व्याख्याता । तथा कायिकं
 स्त्यानं पञ्चविज्ञानकायसंप्रयुक्तं स्त्यानं कायिकमित्यच्युते । औद्धत्यं चेतसो 141.15 (5b-7)
 ऽव्युपशम इति । नृत्यगीतादिभृङ्गारवेषालंकारकाव्यौद्धत्यसंनिश्रयदानकर्मकश्चेतसि-
 को धर्मः ॥

- न चात्र स्त्यानं पठ्यते इत्यभिधर्मे । प्राप्तिज्ञो देवानां प्रियो । न 141.18 (5b-9)
 15 विष्टिज्ञ इति । पाठप्रामाण्यमात्रेण दशक्लेशमरुभूमिकाः प्राप्ता इत्येतामेव प्राप्तिं
 जानीते देवानां प्रियो । न त्वाचार्याणामिष्टिमिच्छां जानीते । को ज्यं देवानां
 प्रियो नाम । मञ्जुकजातीयो देवानां प्रिय इत्येके व्याचक्षते । अशठो हि देवानां
 प्रियो भवति । मूर्खो देवानां प्रिय इत्यपरे ।

यो ह्रीश्चराणामिष्टः स न ताउनेन⁴ शिन्नत

1 मी'रुणे'स'सु'स'ल' = akuśala-kriyāyām. 2 Kārikā III, 28°.

3 'कायौद्ध' MSS.; कुङ्कु'ल'सै'रु'स'प'ने'. 4 Sic. MSS.; ग'रु'म'स'मै' Query

माठनेन?

- 142.6 (6a-3) इति मूर्खो भवतीति । यथैवामोहः इति । यथैवामोहः कुशलमूलं प्रज्ञास्वभाव-
त्वान्महाभूमिक इति व्यवस्थापितो न कुशलमहाभूमिक एवेत्यवधार्यते । ततश्च
कुशलमहाभूमिकेषु न पठितः । तथा मुषितस्मृत्यादयो ऽपि पञ्चमहाभूमिकत्वात् न
क्लेशमहाभूमिका एवेत्यवधार्यते । ततश्च इमे न क्लेशमहाभूमिकमध्ये पठ्यन्ते । कथमि-
- 142.9 (6a-4) त्याह । स्मृतिरेव हि क्लिष्टा मुषितस्मृतिता । समाधिरेव क्लिष्टो विक्षेपः 5
इत्येवमादीति । आदिशब्देन प्रज्ञैव क्लिष्टा असंप्रजन्यं । मनस्कार एव क्लिष्टो
- 142.11 (6a-6) ऽयोनिशोमनस्कारः । अधिमुक्तिरेव क्लिष्टा मिथ्याधिभोक्त इति दर्शयति । अत
एवोच्यत इति विस्तरः । यत एवं स्मृत्यादयो मुषितस्मृतितादयो व्यवस्थाप्यन्ते ।
- 142.13 (6a-7) नैतद्यतिरिक्ताः । अत एवोच्यते चतुष्कोटिक इति । ये महाभूमिकाः क्लेशम-
हाभूमिका अपि त इति काष्ठा पृच्छति । चतुष्कोटिकाः । स्युर्महाभूमिका न 10
क्लेशमहाभूमिकाः । स्युः क्लेशमहाभूमिका न महाभूमिकाः । स्युर्महाभूमिकाश्च क्लेश-
- 142.15 (6a-8) महाभूमिकाश्च । स्युर्नैव महाभूमिका न क्लेशमहाभूमिकाः । तृतीया स्मृत्यादय
- 142.17 (6a-9) इति । ये मुषितस्मृत्यादयः पञ्च यथोक्ताः । एते हि महाभूमिकाः क्लेशमहाभू-
- 142.19 (6a-10) मिकाश्च । चतुर्थी एतामाकारां स्थापयित्वेति । उक्तनिर्मुक्ता धर्माः कुशलम-
हाभूमिकादयश्चेतसिका त्रयादयश्चान्य इति । तेषामन्यथा चतुष्कोटिक इति । 15
द्वितीयायां कोट्यां विक्षेपः प्रक्षेपव्यः । न तु तृतीयायाम् । अत एवं वक्तव्यं ।
प्रथमा कोटिः पूर्ववत् । द्वितीया आश्रयं कौसीयं अविद्या औदत्यं प्रमादो वि-
क्षेपश्च । तृतीया स्मृत्यादयश्चत्वारः । मुषितस्मृत्यसंप्रजन्यायोनिशोमनस्कारमिथ्याधि-
भोक्ता इत्यर्थः । चतुर्थी पूर्ववत् । यत्तूक्तं न चात्र स्त्यानं पठ्यत इति¹ तान्प्र-
- 142.19 (6a-10) तिब्रवीति । स्त्यानं पुनरिष्यत इति विस्तरः । तस्यापाठे कस्यापराध इति । 20
किमस्य स्त्यानस्य अपाठे ममापराधः । किमाभिधार्मिकस्येति । अभिधर्मकारस्या-

1 कांतापृच्छति MSS.; ཚེག་ཟུར་གྱིས་ཀུན་ཏུ་འདི་བར་ཐུང་བ་ཡིན་ནོ་

यमपरार्धो । न ममेत्यभिप्रायः । स्त्यानस्य सर्वक्लेशसंप्रयोगित्वेनाभिमतत्वात् । एवं 143.1 (6b-1)
 वाङ्मुरिति । तत्र शास्त्रे स्त्यानस्यापोठे कारणमाङ्गराभिधार्मिकाः । निप्रतरं 143.3 (6b-3)
 किलेति । किलशब्दो ऽसंभावनायां । कथं हि नाम क्लिष्टो धर्मः शुक्लस्य समा-
 धारुणुषो भविष्यति । लयौद्धत्ये हि समाधिपरिपन्थिनी । तत्कथं परिपन्थ्येवा-
 5 नुगुण इति । न ह्येते ज्ञातुं सकृच्चरिष्णातां³ ज्ञहीत इति । न ह्येते स्त्यानौद्धत्ये 143.6 (6b-3)
 कदाचित्सकृच्चरधर्मतां त्यजत इत्यर्थः । तथापि यद्यस्याधिमात्रमिति । एवमपि
 च³ स्त्यानमौद्धत्यं वा यस्य पुद्गलस्याधिमात्रं । स पुद्गलस्तच्चरितः स्त्यानचरित
 शौद्धत्यचरितो वावगत्तव्यः । क्वचिद्धि कलापे कश्चिद्धर्म उद्भूतो⁴ भवतीति । ना-
 न्यत्रेति । कुशलादिषु ॥ 143.17 (6b-6)

10

अकुशले वाङ्मुरीक्यमनपत्रपा

143.10, 11
(6b-9)

इति । तुशब्दो विशेषणो अवधारणे वा । अकुशल एवेति ॥ २६ ॥

परीतक्लेशभूमिका

143.15 (7a-6)

इति । परीतो ऽल्पकः¹ । को ऽस्ती । आंवाद्यामात्रं अविद्यैव केवलेत्यर्थः । तेनावि- 144.7 (7a-7)
 द्यामात्रेणेति नान्येन रागादिना क्लेशेन । भावताद्वेयेनेति । न दर्शनद्वेयेन । मनोभू-
 15 मिक्तेनैवेति न पञ्चविज्ञानकायिकेन । यस्मादिमे क्रोधादय उपक्लेशा मनोभूमिका एव
 भवन्ति । अतो मनःसंप्रयोगात्परीतक्लेशभूमिका उच्यते । रागादिकलापे ह्यवश्यम-
 विषया भवितव्यमिति न परीतो रागादिकः । तदेवं ये सर्वत्र चैतसिके । ते

1 °रभि° MSS.

2 °रिष्टतां N, °हेवरिष्टतां C, °हेवनिष्णानां T; लुङ्

ॐगुंरुंरुंरुंरुंरुं

3 य MSS; एवमपि च = दे'लु'पी'रु'मै'रु'रुं

4 उद्भूतो

MSS.; मस'ठे'यः.

5 परीतः क्लेशो ऽल्पकः MSS.; कु'रु'दे'रु'कु'रु'यः.

6 Supplied from Tib. दे'रु'रुंरुं.

महाभूमिकाः । ये कुशल एव । ते कुशलमहाभूमिकाः । ये क्लिष्टे निवृत्ते चा-
कुशले च । ते क्लेशमहाभूमिकाः । ये अकुशल एव । ते अकुशलमहाभूमिकाः । य

144.8 (7a-8) परीतक्लेशसंप्रयुक्ते चेतसि । ते परीतक्लेशभूमिकाः । एषां तु निर्देश उपक्लेशेषु
करिष्यत इति अनुशयनिर्देशे ॥ २७ ॥

145.4 (7a-9) अन्ये अपि चानियता इति । ये कदाचित्कुशले कदाचिदकुशले कदा- ६

145.8 (7a-10) चिदव्याकृते चेतसि भवन्ति । मिद्धादय इति । आदिशब्देनारतिविबुंभिकातन्नीभ-
क्तेऽसमतादय उपक्लेशाः क्लेशाश्च रागदयोऽप्यनियतत्वेन गृह्यन्ते । न ह्येते रागा-
दयः पञ्चानां प्रकाराणां अन्यतमस्मिन्नियता भवन्ति । न महाभूमिकास्सर्वत्र
चेतस्यभावात् । न कुशलमहाभूमिकाः कुशलत्वायोगात् । न क्लेशमहाभूमिकाः सर्वत्र
क्लिष्टे तद्भावात् । न हि सप्रतिधे चेतसि रागो भवति रागे च चेतसि 10
प्रतिधेः । इति एवमन्ये अपि क्लेशा वक्तव्याः । अत्राचार्यवसुमित्रः संप्रत्यक्षोक्तमाह ।

वितर्कचारकौकृत्यमिद्धप्रतिधसक्तयः

मानश्च विचिकित्सा चेत्यष्टावनियताः स्मृता

इति । तदिदमष्टानियमवचनं^३ न बुध्यामहे । दृष्टयो अपि कस्मान्नानियता इष्यन्ते । न
हि सप्रतिधे सविचिकित्से वा चित्ते मिध्यादृष्टिः प्रवर्तते । 15

आवेणिकत्वे अकुशले दृष्टियुक्ते च विंशतिः

क्लेशैश्चतुर्भिः क्रोधाद्यैः कौकृत्येनैकविंशतिर

इति^४ वचनात् । तस्माद्यद्वा तद्वदमुक्तमिति पश्यामः ॥

145.5 (7b-6) कामावचरं तावत्पञ्चविधमिति । कुशलमेकं । अकुशलं द्विविधम् आवे-

1 Corrected by Tib. °शमहाभूमिकाः MSS.

2..2 Om. MSS.; रेस'

अण्द्वैमैदयो'य'.

3 °मष्टनि° MSS.; स'देस'यः.

4 Kārikā II, 29.

षिकमविद्यामात्रसंप्रयुक्तं रगाद्यन्यत्तेषांसंप्रयुक्तं च । अव्याकृतमपि द्विविधं ।

निवृताव्याकृतं सत्कायात्तयाहृष्टिसंप्रयुक्तं । अनिवृताव्याकृतं च विपाकजा- 145.9 (7b-8)

दिति ॥ २८ ॥

कुक्कृतभावः कौकृत्यमिति । अर्थस्य कुक्कृतस्य धर्मः । स तु^१ चैतसिक इति न 145.17 (8a-1)

५ संबध्यते । तस्मादाह । इह तु पुनः कौकृत्यालम्बनो धर्म इति । किंस्वभाव
इत्याह । चेतसो विप्रतिसार इति । यदि कौकृत्यालम्बनो धर्मः कौकृत्यमुच्यते
तत्संप्रयुक्ता अप्यन्ये चित्तचैताः कौकृत्यं प्राप्नुवन्ति । न प्राप्नुवन्ति । तेषामप्रा-
धान्यात् । विप्रतिसारावस्थायां हि कौकृत्यलक्षणं चैतसिकं कौकृत्याकारमुद्भूत-
वृत्तिकम् । अन्ये चित्तचैतास्तदाकारेणानुवर्तन्ते । कस्यचिदेव हि धर्मस्य कस्मिं-

१० शिञ्चित्तकलापे प्राधान्यमिति वर्णयन्ति । प्रून्यतालम्बनविमोक्षमुखं प्रून्यते- 145.19 (8a-2)

ति । स्कन्धानामतत्त्व्यापारपुरुषरक्षितालम्बनं विमोक्षमुखं समाधिविशेषः प्रून्यते-
त्युच्यते । विनीलकव्याध्यातकाद्यप्रुभालम्बनः अलोभः अप्रुभेत्युच्यते । भावना-
संबद्धत्वात् स्त्रीलिङ्गनिर्देशः अप्रुभाभावनेति^२ । तथेहापि कौकृत्यालम्बनचैतसिको धर्मः
कौकृत्यमिति । स्थानेन स्थानिनामतिदेशः । सर्वो ग्राम आगत इति । सभू- 146.3 (8a-3)

१५ मिकः शालासमुदायो ग्रामः । स्थानिषु मनुष्येष्वगतेषु वक्तागो भवन्ति । सर्वो
ग्राम आगत इति । एवं सर्वो देश आगत इति । स्थानभूतं च कौकृत्यं 146.3 (8a-4)
विप्रतिसारस्येति । विप्रतिसारालम्बनत्वात् । तस्माद्युक्तस्तथानिर्देशः । फले वा
हेतूपचार इति । हेतुः कौकृत्यं । फलं विप्रतिसारः । तस्मिन्फले हेतुरूपचरति ।

हेतुवाचकेन शब्देन फलमुच्यत इत्यर्थः । यथा षडिमानि स्पर्शायतनानि यो- 146.5 (9a-6)

२० राणा कर्मेति । पूर्वजन्मकृतस्य पौराणस्य कर्मणाश्चक्षुरादीनि षट्स्पर्शायतनानि
फलानि । तेषु यथा कर्मोपचरति । तद्वत् । यत्तर्ककृतालम्बनं तत्कथं कौकृ-

१ न MSS.; वै.

२ °व्याध्यात्मकाद्य° NT.; क्लम'यम'यम'य'य'संगे'स'

- 146.8 (8a-7) त्यमिति । यदकृतं तन्न कृतमिति मत्वा चोदयति । अकृते ऽप्य कृताख्या भव-
 146.8 (8a-8) तीति । अकृते ऽप्यर्थे कृतशब्दप्रयोगो भवति । कथमित्याह । न साधु मया
 146.10 (8a-9) कृतं यत्तन्न कृतमिति । कृतमिव तदिति कृत्वा । यत्कुशलमकृत्वा तप्यत इति ।
 यत् कुशलं दानादिकं अकृत्वा तप्यते पश्चात्तापीभवति । तत्कुशलं । अकुशलं
 च कृत्वा । किं । तप्यत इति अधिकृतं । यच्चाकुशलं प्राणातिपातादिकं कृत्वा 5
 तप्यते । तदपि कुशलं । विपर्ययादकुशलं । यदकुशलमकृत्वा तप्यते । कुशलं च
 कृत्वेति । यत्पापमकृत्वा पश्चात्तापीभवति । न साधु मया कृतं यत्तन्न कृतमिति ।
 तदकुशलं कौकृत्यं । यच्च कुशलं दानादिकं कृत्वा पश्चात्तापीभवति । न साधु मया कृतं
 यदानादिकं कृतमिति । तदप्यकुशलं । तदेतदुभयमपि उभयाधिष्ठानं भवतीति ।
 तदेतत्कौकृत्यं उभयमपि कुशलं चाकुशलं च उभयाधिष्ठानं भवति यथोक्तेन 10
 विधानेन ॥

144.15 (7b-8)

आवेणिक

इति । रगादिपृथग्भूत इत्यर्थः ।

144.16

दृष्टियुक्ते च

- 147.1 (8b-4) इति । चशब्दः अकुशल इत्यनुकर्षणार्थः । मरुभूमिक एव कश्चित्प्रज्ञाविशेषो 15
 147.2 (8b-6) दृष्टिरिति । संतीरिका या प्रज्ञा । सा दृष्टिः । सा चेत्साकुशला गृह्यते । तस्मा-
 दाह मिथ्यादृष्टिश्चेत्यादि ।

145.2 (7b-4)

कौकृत्येनैकविंशतिर

इति । कौकृत्येन चेति लुप्तनिदृष्ट्यकारो द्रष्टव्यः ।

क्लेशैश्चतुर्भिर्

20

1 Sic MSS.; मे'मदे'य'य'सु'य' Qu. 'निर्देशश्च' ?

इत्यादिषु प्रत्येकं वाक्यपरिसमाप्तिर्वेदितव्या । न हि रागादयः परस्परेण संप्र-
पुष्यत इत्याभिधार्मिकाः । स च क्लेश आवेणिकोक्ताश्च विंशतिरिति । दश 147.8 (8b-7)
महाभूमिकाः षट् क्लेशमहाभूमिकाः द्वावकुशलमहाभूमिकौ वितर्को विचारश्चेति
विंशतिः । स च क्लेशो रागः प्रतिघो मानो विचिन्ता चेत्येकविंशतिः । एक-
विंशतिर्भवत्येवेति क्रियावधारणमवगतव्यं । क्रोधादिभिर्पीति । 147.9 (8b-8)

क्रोधोपनाकृशाद्येर्ष्याप्रदासंनतमत्सरा
मायामदविहिसाश्च

इति^३। एभिरपि संप्रयुक्ते चित्ते एकविंशतिरेव चैतसिकाः । ते चावेणिकोक्ताः 147.11 (8b-9)
 पूर्ववत्स चोपक्लेशः क्रोधो वा यावद्विहिसा वेति^४। कौकृत्येन च संप्रयुक्ते । ते च 147.11 (8b-10)
 10 पूर्वोक्ताः तच्च कौकृत्यं इत्येकविंशतिः । कौकृत्यमपि क्षुपक्लेशः स्वतन्त्रमिष्यते ।
 समासत आवेणिक इति विस्तरः । अविद्यामात्रसंप्रयुक्ते चेतसि अकुशले दृष्टि- 147.18 (9a-1)
 संप्रयुक्ते चाकुशले विंशतिः । अन्यक्लेशोपक्लेशसंप्रयुक्ते लकुशल एवेकविं- 147.14 (9a-2)
 शतिः ॥ २५ ॥

निवृताव्याकृतमिति । ल्लेशाच्चादितं कुशलाकुशलत्वेन अव्याकृतं यत् । 148.3 (9a-4)
 15 तन्निवृताव्याकृतम् । अनाच्चादितं तन्निवृताव्याकृतं विपाकत्रैर्यापथिकशैल्पस्था- 148.7 (9a-6)
 निकर्नेर्माणिकस्वभावं । बर्हिर्देशका अव्याकृतमपि कौकृत्यमिच्छन्तीति । कश्मीर- 148.10 (9a-7)
 मण्डलाग्रे बर्हिर्देशस्थिताः । ते बर्हिर्देशकाः । त्रयोदशेति । क्वचिदनिवृताव्याकृते 148.12 (9a-8)
 कौकृत्यं त्रयोदशममधिकं प्रतिप्य । मिद्धं प्रचलार्थमानावस्थायां स्वतदर्शनाव- 148.14 (9a-9)

1 भूमिका: MSS.; स'मद'यो'य'. 2 प्रकास MSS.; ॐग'. See Mahāvvyut-

patti CIV, 43 & Dharmasaṃgraha XXX. 3 Kārikā II, 27^{ab}. 4 चेति

MSS.; वा यावद्विहिंसा वेति = རྒྱ་རྒྱུ་པར་འཆོ་བའི་པར་ལས་གང་ཡང་རྩད་བཞིག་.

४ 'चलोय' N; प्रचलायमान = कुंभुरेः.

- स्यायां वा कुशलाकुशलाव्याकृतवादिति । शास्त्रे^१ वचनात् । कथं मिदं कुशलं
वक्तव्यमकुशलं वक्तव्यमव्याकृतं वक्तव्यमिति । आह । कुशलं वक्तव्यमकुशलं
148.17 (9a-10) वक्तव्यमव्याकृतं वक्तव्यमिति । यत्र द्वाविंशतिस्तत्र त्रयोविंशतिरिति वि-
स्तरः । यत्र द्वाविंशतिश्चेतसिका इत्युक्तं । तत्र तन्मिदं त्रयोविंशं । त्रयोविंशतेः
पूर्णमित्यर्थः । यत्र त्रयोविंशतिः कौकृत्यमधिकं वाच्यमिति । तत्र तन्मिदं 5
चतुर्विंशम् । एवं यावदन्यत्र द्वादशाव्याकृते मता मिदं त्रयोदशं वक्तव्यं ।
वर्हिर्दशकमतेन तु कौकृत्याधिके चतुर्दशं मिदं भवतीति योज्यं ॥ ३० ॥
- 149.7 (9b-5) अतो यथोक्तादिति । अतो यथावर्णिताश्चेत्तस्योत्पादनियमात् । कौकृत्यं
मिदं च सर्वथा नास्तीति । न कुशलं नाप्यव्याकृतं । कुत एवाकुशलमिति ।
- 149.8 (9b-6) सर्वथा मिदं कौकृत्यं च नास्ति । शाख्यमदमायावड्या इति । 10

माया शाख्यं च कामाग्रध्यानयोर्ब्रह्मवचनात्^३
स्त्यानौद्धत्यमदा धातुत्रय

- 149.10 (9b-7) इति^४ वचनात् । एतानि वड्यन्ते तेषां तत्र सद्भावात् । अन्यत्सर्वं तथैवेति । कुशले
चित्ते पूर्ववत् द्वाविंशतिः । अवेणिके दृष्टियुक्ते च निवृत्ताव्याकृते ऽष्टादश कामधा-
तुवत् । रागमानविचिकित्सान्यक्लेशसंप्रयुक्ते मायाशाख्यमदोपक्लेशसंप्रयुक्ते च एकात्र- 15
विंशतिः । ते च स च क्लेश उपक्लेशो वा तत्रैकात्रविंशो भवति । अनिवृत्ता-
149.३ (9b-३) व्याकृते विपाकत्रैर्यापथिकनैर्माणिके पूर्ववत् द्वादश ।

ध्यानान्तरे वितर्कश्च

- 149.1३ (9b-३) इति । कौकृत्यमिद्वैकुशलानि चेति चशब्दः । किं । न सतीत्यधिकृतं । शेषं

1 發智論 (秋五 8^a 16).

2..2 Om. MSS.; supplied from

Tib.

३ °ब्रह्मचर्यव° MSS.; འདྲེན་པ་འཕྲོ་ཡུར་པ་.

4 Kārikā V, 52^{cd}.

वप्रदर्शनार्थं । ईश्वर ईशनशीलः । कर्ता निर्माता स्रष्टा सृज इति पर्याया उत्त-
रोत्तरव्याख्यायोगो वा । पितेव पितृभूतः । केषां भावानां ॥

150.6 (10a-4) उक्तमेतदिति विस्तरः । या भूमिर्याच्चतं यावत्तश्च चैताः । सा भूमि-
स्तच्चितं तावत्तश्च चैता इत्युक्तमेतत् ॥ ३१ ॥

150.13 (10a-8) तत्र विहितमिति । शास्त्रे विहितं । तत्र विहितमिति केचित्प- 5
ठति । स एव चात्रार्थः । गुणेषु गुणावत्सु चेति । स्वपरसातानिकेषु
मैत्रीकरूपादिषु । गुणेषु गुणावत्सु च पुद्गलेषु आचारगोचरगौरवादिर्मपत्रेषु ।
यद्योगाद्गौरवं न करोति । असावगौरवता । नास्ति गौरवमस्येत्यगौरवः ।
तद्भावः अगौरवता । चैतनिकविशेषः । को ऽसाविति पर्यायावाहुः । अप्रती-

150.14 (10b-2) शता अभयवशवर्तितेति । शिष्यं प्रति इष्ट इति प्रतीशः गुरुस्थानीयः । 10
नास्ति प्रतीशो ऽस्येति अप्रतीशः । तद्भावः अप्रतीशता । भावाभिधानेन चैतो
गृह्यते । भयं नाम मानसचैतो धर्मः । भयेन वशे वर्तितुं शीलमस्येति भयव-
शवर्ती । न भयवशवर्ती अभयवशवर्ती । तद्भावो अभयवशवर्तिता । तदेव चा-
ह्नीक्यं । नास्ति ह्रीरस्येत्यह्नीकः । तद्भाव आह्नीक्यं स च गौरवप्रतिद्वन्द्वो
धर्मः । न तद्भावमात्रं ।

15

150.18 (10a-10)

अवद्ये भयादर्शित्वमत्रपा

1 .. 1 सूत्रेति N, सूत इति T; Tib. has Simply iti here, but cf. infra 288^b
where it gives འབྲུག་ཐུང་རྩོད་ and the corresponding word of the Bhāṣya (edited by
prof. Th. Stcherbatsky) p. 150 read འབྲུག་པ་ལོང་། Qu. सूत्र for सूत्र? 2 भा-
वनां N, यावोनां T. 3 .. 3 Tib. has here: གཞུང་ལས་སེམས་ལས་ལུང་པ་པ་
ཅིག་སྒྲོ་བ་ལུང་པ་ = ग्रन्थे केषांचिच्चैतानां नानाकरणं विहितम् (?) This
reading agrees with Paramārtha's translation of the Bhāṣya. 4 Sic MSS;
om. Tih.

अक्रोरगुरुतावद्ये भयादर्शितमत्रया

- 151.19 (11a-3) इत्यनेन । सगौरवतेति विस्तरेण भयदर्शिता अपत्राप्यमिति । भयदर्शितानि-
मित्तमपत्राप्यमित्यर्थः । द्वितीयेन कल्पेन आत्मापेक्षया दोषैरलङ्घनं आह्वीक्यं
151.20 (11a-4) परापेक्षयानपत्राप्यमिति अनेन आत्मापेक्षया दोषैरलङ्घनं ह्रीः । परापेक्षयाप-
त्राप्यमिति । एवमपि द्वे अपेक्षे इति विस्तरेण चोद्यपरिहारौ वक्तव्यौ । 5
प्रेमगौरवयोरेकत्वं मन्यते केचित् । तस्मादनयोर्नानाकरणप्रदर्शनार्थमाह

150.9 (10a-8)

प्रेम श्रद्धा

- 152.2 (11a-5) इति । प्रेमैव श्रद्धा न गौरवं । न तु श्रद्धैव प्रेम । तेनाह द्विविधं हि प्रेम क्लिष्ट-
152.6 (11a-7) मक्लिष्टं चेत्यादि । स्याच्छ्रद्धा न प्रेमेति चतुष्कोटिकः । दुःखसमुदयसत्ययोः
श्रद्धैवाभिसंप्रत्ययद्वया । न प्रेम अस्पृणीयत्वात् । स्यात्प्रेम न श्रद्धेति । प्रिय- 10
तादृशा तृष्णा । नाभिसंप्रत्ययद्वयेति श्रद्धा न भवति । उभयं श्रद्धा च प्रेम
152.9 (11a-8) च । अभिसंप्रत्ययद्वयत्वात्स्पृणीयत्वाच्च निरोधमार्गसत्ययोस्तदुभयात्मकं भवती-
त्यर्थः । नोभयमेतानाकारान्स्थापयित्वेति । अन्ये चैतसिका वेदनादयः विप्रयु-
152.11 (11b-3) क्तादयश्च । एवं धर्मात्मनस्य प्रेमः श्रद्धायाश्च चतुष्कोटिकं कृत्वा पुद्गलालम्ब-
152.12 (11b-3) नस्य चतुष्कोटिकं करोति । पुद्गलेष्विति विस्तरः । तत्र सार्द्धं विक्रतीति 15
सार्द्धविकृष्टिः शिष्याः । ये प्रव्रजिताः गुरोर्गते वसतीति श्रुतेवासिनः निश्च-
याध्ययनसंबन्धिनः । तेषु पुत्रादिषु प्रेम न गौरवं क्लिष्टमक्लिष्टं चेति संभवतः ।
152.13 (11b-4) गौरवं न प्रेम ।

गुरुत्वं श्रेय

इति वक्ष्यमाणलक्षणं गौरवं । न प्रेम गौरवस्थानत्वात् । उभयं प्रेम गौरवं च । 20

- 152.15 (11b-5) तदुभयात्मकं भवतीत्यर्थः । नोभयमेतानाकारान्स्थापयित्वा । यो ज्यो जनो

असंबद्धो निर्गुणः । तत्र न प्रेम न गौरवमिति । तत्पूर्विका च^१ प्रियता प्रेमे- 152.17 (11a-9)
ति । गुणसंभावनापूर्विका प्रियता तच्च प्रेम । तस्मान्न सैव अद्वा प्रेमेत्याचार्यः ।

गुरुत्वं ऋर

150.9 (10a-8)

इति । यथोक्ता ऋरः सगौरवता सप्रतीशता सभयवशवर्तितेत्युक्ता । या ऋरः । 152.10 (11a-10)
५ तद्गौरवं । तदेवं प्रेम अद्वालक्षणं भवति । ऋरालक्षणं तु गौरवम् । इत्युक्तं
तयोर्नानाकरणं । एवं सप्रतीशतापीति एवं ऋरपि । धर्मेषु च पुद्गलेषु च । 153.6 (11b-8)
ये पुद्गलालम्बने अद्वाह्रियौ । ते तत्र न स्त इति । पुद्गलालम्बने अद्वा-
ह्रियावधिक्रियेते^३ ययोरैक्यं मन्यते । ते आत्रप्यधातौ^३ न स्तः । कामत्रप्यधा-
वोरैव भवत इत्युक्तं ॥ ३२ ॥

- 10 कथं पुनरनयोरेकत्र चित्ते योग इति । न हि तदेव चित्तं तद्योगादौदारिकं 153.17 (12a-3)
च सूक्ष्मं च पुद्गले विप्रतिषेधात् । निष्कृतमिति^४ निःपूर्वस्य ऋवते निष्ठा^४यामेतद्रूपं
निष्कृतं^५ । निरस्तमित्यर्थः । नातिश्यायते नातिघनीभवति । नातिविलीयते नातिद्र- 154.1 (12a-4)
वीभवति । नातिसूक्ष्मं भवति नात्यौदारिकमिति । मध्यमावस्थमित्यर्थः । एवं 154.2 (12a-5)
तर्हि निमित्तभूताविति विस्तरः । यथोद्कातपौ सर्पिषः श्यानवविलीनवयो- 154.5 (12a-6)
15 निमित्तभूतौ । न तु पुनस्तत्स्वभावौ श्यानवविलीनवस्वभावौ । एवं चित्तर्कवि-
चारौ चित्तस्यौदारिकतासूक्ष्मतयोर्निमित्तभूतौ । न तु पुनरौदारिकसूक्ष्मता-
स्वभावाविति । अत एव वक्तव्यं^६ । चित्तौदारिकताहेतुर्वितर्कः । चित्तसूक्ष्मताहेतु-
र्विचार इति । ब्रूयास्त्वमभ्युपगमाददोष एष इति । तत इदं दोषात्तरमाह । आपे- 154.8 (12a-7)
क्षिकी चौदारिकसूक्ष्मतेति विस्तरः । भूमिप्रकारभेदात् । भूमिभेदात्प्रकारभेदाच्च ।

1 Sic MSS.; ऋ: Qu. हि?

2 °क्रियते MSS.

3 ... 3 चात्रप्य° MSS.;

४ 'र'ग'... 'ग'त्रुग'स'मे'य'दि'प'म'स'द'.

4 ... 4 Om. Tib.

5 मिष्ठा° NT.

6 च व्यक्तं N; यद्दे'र'ग'स'स'.

भूमिभेदात्तावत् प्रथमध्यानमपेक्ष्य कामधातुरौदारिको मूढाभिसंस्कारतरवात् । कामधातुमपेक्ष्य प्रथमं ध्यानं सूक्ष्ममल्पाभिसंस्कारतरवात् प्रशस्तमिति । तदेव पुन-

154.9 (12a-8) द्वितीयं ध्यानमपेक्ष्य औदारिकं । एवं यावद्वाप्यं सूक्ष्मं । प्रकारभेदादपि तस्यामेव भूमौ आपेक्षिक्यावौदारिकसूक्ष्मते । तद्यथा य एव ते त्रयः क्लेशानां मूलप्रकारा मृडमध्याधिमात्रा । गुणानां च कामधातौ यावद्वाप्ये । तेषामधिमात्रः 5 क्लेश औदारिकः मृडः सूक्ष्मः । क्लेशविपर्ययेण गुणानामिति । एवं भूमिप्रकारभेदेनापेक्षिक्यावौदारिकसूक्ष्मते । इत्याभवाप्रादौदारिकसूक्ष्मते स्यातां । अनिष्टं चैतत् । वितर्कविचारयोः कामधातुप्रथमध्यानभूमिकत्रादिति । न चौदारिकसूक्ष्मतया ज्ञातिभेदो युक्त इति । वितर्कविचारयोर्ज्ञातिभेद इष्यते । अन्यो वितर्को ज्ञ्यो विचार इति । न चौदारिकत्वेन सूक्ष्मत्वेन च वितर्कविचारयोर्यथाक्रमं 10 स्वभावभेदो युक्तः । किं कारणं । ज्ञातिभिन्नयोर्हि वेदनासंज्ञयोरौदारिकसूक्ष्मता भवति । न च पुनरौदारिकसूक्ष्मतयैव तयोः स्वभावभेदः । किं तर्हि । अनुभवलत-

154.11 (12a-9) णतया निमित्तोद्भूतलक्षणतया च तयोः स्वभावभेदः । तस्मादप्यनयोर्नास्ति लक्षणं ॥

154.12 (12a-10) अन्ये पुनराङ्गिति सौत्रास्तिकाः । वाक्संस्कारा इति । वाक्समुत्थापका इत्यर्थः । वितर्क्य विचार्य वाचं भाषते नावितर्क्य नाविचार्येति¹ । वितर्कविचारैरेवं 15

154.14 (12b-1) चेवं च भाषिष्य इति । तत्र ये औदारिकास्ते वितर्का वाक्संस्काराः । कर्मणा स्वभावो द्योतितो । न शक्यमन्यथा स्वलक्षणं प्रदर्शयितुम् । इत्येवं सूक्ष्मास्ते विचाराः । एतस्यां कल्पनायां समुदायत्रया वितर्कविचाराः पर्यायभाविनश्च भवन्ति । चित्तचैतकलापस्य वाक्समुत्थापकत्वात् । कथं पुनरनयोरेकत्र चित्ते योग इत्युक्तं । अतो वैभाषिक आह । यदि चैकत्र चित्ते ज्ञ्यो धर्म औदारिक 20 इति विस्तरः । एकत्र चित्ते वितर्क औदारिकस्वभावो ज्ञ्यो धर्मो । विचारस्तु

1 MSS. add here वितर्क्य विचार्येति but preferring to the Tib. they are

left out.

2 ॐ एवं NT, ॐ एवं C.

- सूत्रस्वभावो ऽपरः । तौ च यथाक्रमं चित्तौदारिकतासूत्रमतादेतुत्वाच्चित्तौदारिक-
तासूत्रमतेत्युच्यते । अथ वा 'चित्तस्यौदारिकश्चित्तौदारिकः' । चित्तौदारिकभावः चि-
त्तौदारिकता । एवं चित्तसूत्रमतापि वक्तव्येति को ऽत्र विरोधः । न स्याद्विरोधो 154.17 (12b-2)
यदि वितर्कविचारयोर्ज्ञातिभेदः स्याद्वेदनासंज्ञावत् । वेदना सौदारिकी । संज्ञा
5 सूत्रमा । तयोस्तु ज्ञातिभेदो ऽस्तीति । सौदारिकसूत्रमतायामप्येकत्र चित्ते न वि-
रोधः । एकस्यां तु ज्ञातौ अनवधृतलक्षणायां ऐक्येन च कैश्चिद्भूतायां मृदधि- 154.19 (12b-3)
मात्रता सौदारिकसूत्रमतालक्षणा युगपन्न संभवतीत्यर्थादयुगपत्संभवतीत्युक्तं । तथा
हि वेदना अन्यो वा धर्मः पर्यायेण मृदतामधिमामत्रतां च भजते । नैवं व्यक्तो 155.2 (12b-5)
भवात् । किं । ज्ञातिभेदः । कस्मात् । प्रत्येकं ज्ञातीनां मृदधिमामत्रतावत् । वेदना
10 सौदारिकी भवति सूत्रमा वापेक्षाभेदात् । कथमिति । वेदना संज्ञामपेक्ष्य सौदा-
रिकी । रूपमपेक्ष्य सूत्रमा । तथा संज्ञा संस्कारानपेक्ष्यौदारिकी । वेदनामपेक्ष्य सूत्रमा ।
वितर्कविचारवेदेव वा । भवतो ऽपि हि कामावचरो वितर्कविचारवौदारिकौ ।
प्रथमध्यानभूमिकौ सूत्रमौ । ध्यानांतरे च विचारः सूत्रमतर इति । तदेवं प्रत्येकं
ज्ञातीनां मृदधिमामत्रतावत् नैवं व्यक्तो भवति । न मृदधिमामत्रतया ज्ञातिभेदो
15 व्यक्तो भवतीत्यर्थः । अत्र संभवन्न आचार्य आह । एकत्र च चित्ते सौदारिक-
सूत्रमते भवतः । न च विरोधः । प्रभावकालान्यत्वात् । यदा हि चित्तचैतकलापे
वितर्क उद्भूतवृत्तिर्भवति । तदा चित्तमौदारिकं भवति । यदि विचारस्तदा सूत्रमं ।
रागमोक्षचरितव्यपदेशवत् । रागमोक्षयौगपथ्ये ऽपि हि तयोरन्यतरोद्भूतवृत्तियोगात्
रागचरितो मोक्षचरित इति वा व्यपदिश्यते । तद्वद्विद्यापि द्रष्टव्यमिति । अत्र
20 वयं ब्रूमः । भवति कस्मिंश्चित्कलापे कस्यचिद्धर्मस्य उद्भूतवृत्तिर्बलं । किं त्वनयोर्न
लक्षणं विवेचितमिति न किंचिदेतत् । ननु च चित्तौदारिकतासूत्रमतालक्षणौ वि-

1 ... 1 Ex conj. चित्तौदारिकश्चित्तौदारिकः NC; om. T; शेमस'य'कुं'य'

पुं'यस'य'शेमस'कुं'यदे.

2 順正理論 (冬三 61^a 3 et seq.).

- तर्कविचारानुक्तौ । सत्यमुक्तौ । प्रत्येकं तु ज्ञातीनामौदारिकसूक्ष्मते इति तावौद-
 155.8 (12b-6) रिकसूक्ष्मतालक्षणौ भवितुमर्हते यथोक्तमिति नैतदस्मान्ग्राहयति । नैव हि वि-
 तर्कविचारवेकत्र चित्ते भवत इत्यपर इत्याचार्यमतम् । अस्मिन्मते यथोक्तदोष-
 प्रसङ्गो न भवति । कस्त्वनयोः पर्यायवर्तिनोविशेषः । अत्र पूर्वाचार्या आहुः ।
 वितर्कः कतमः । चेतना वा निश्चित्य प्रज्ञा वा पर्येषको मनोज्ञत्पो जनभ्यू- 5
 क्हाभ्यूक्तावस्थयोर्यथाक्रमं । सा च चित्तस्यौदारिकता । विचारः कतमः । चेतना वा
 निश्चित्य प्रज्ञा वा प्रत्यवेक्षको मनोज्ञत्पो जनभ्यूक्ताभ्यूक्तावस्थयोर्यथाक्रमं । सा
 च चित्तसूक्ष्मतेति¹ । अस्मिन्मते वितर्कविचारवेकस्वभावौ समुदायद्वयौ पर्यायवर्ति-
 नौ पर्येषणप्रत्यवेक्षणाकारमात्रेण भिन्नाविष्येते² । तत्रोदाहरणं केचिदाचक्षते । तद्यथा
 बहुषु घटेष्ववस्थितेषु को ऽत्र दृढः को जर्जर इति मुष्टिनाभिघ्नतो य उक्तः । स वितर्कः । 10
 155.5 (12b-7) इत्यतो जर्जरा दृढा वेति यदन्ते प्रकृणं । स विचार इति । कथं इदानीं प्रथमं ध्यानं
 पञ्चाङ्गमिति विस्तरः । विविक्तं कामैर्विविक्तं पापकैरकुशलैर्धर्मैः सवितर्कं सविचारं
 विवेकज्ञं प्रीतिसुखं प्रथमं ध्यानमुपसंपद्य विहरतीति सूत्रे पञ्चाङ्गमुक्तं । तत्कथं । भूमि-
 155.6 (12b-8) तस्तत्पञ्चाङ्गमुक्तं न क्षणात् इति । प्रथमध्यानभूमिः कदाचिद्वितर्केण व्यवकीर्णा ।
 155.9 (12b-9) कदाचिद्विचारेण । तदेवं संतानमधिकृत्य पञ्चाङ्गमुक्तं । न क्षणमधिकृत्येत्यदोषः ॥ 15
 येन केनचित्परतो विशेषपरिक्ल्पेनेति । भूतेनाभूतेन वा परत उत्कर्षपरि-
 155.9 (12b-10) कल्पेन शूरो ज्यवानस्मि शीलवान् बुद्धिसंपन्न इति वा या चेतस उन्नतिः ।
 153.18 (12a-1) स मानो नाम चैतसिको धर्मः ।

1 न ज्यूकाव्यूका° N, जुस्वकात्पुद्गा° (!) T; गङ्ग'ल'मे'दमेस'स'द'न'
 गङ्ग'ल'दमेस'स'. 2 न व्यूकाव्यूका° N, नव्यूका° (!) T; Tib. as the pre-
 ceding. 3 °क्ष्मता MSS.; दे'स'मे'प'दे'दे'स' For the Chinese equivalent
 of this passage see 阿毘達磨雜集論 (來八 33^b 18 et seq.).
 4 °प्यते MSS.

पर्यादानं तु चेतस

इति तुशब्दो विशेषणार्थो भिन्नक्रमश्चावगतव्यः । अत एवाह । मदस्तु स्वध- 155.10(12b-10)
 मेष्वेव रक्तस्येति¹ विस्तरः । चेतसः पर्यादानमिति । येन स्वधर्मेष्वेव वृषशौ-
 र्यादिषु रक्तं चेतः पर्यादीयते संनिहृद्यते । स रागनिष्यन्दो मदः । यः स्वध-
 5 मेष्वेव रक्तस्य दर्पचेतसः पर्यादानात्कुशलधर्मक्रियाभ्यः प्रतिसंस्कारः² मद इति³
 आचार्यसंघभद्रः । संप्रक्षीयवशेषो मद इति । क्लिष्टसौमनस्यमभिप्रेतं । तदेतन्ने- 155.18 (13a-2)
 च्छक्ति वैभाषिकाः । यस्मात्सौमनस्यं आ द्वितीयाध्यानात् । मदश्च त्रैधातुकः ।

स्त्यानीकृत्यमदा धातुत्रय

इति⁴ वचनात् ॥

10 उक्ताः सक् चित्तेन चैताः प्रकारेण इति । चित्तं तावत्प्रकारेण उक्तं 155.14 (13a-8)

विज्ञानं प्रतिविज्ञप्तिर

इत्येवमादिना स्वलक्षणस्वकन्धधावापतनकुशलाकुशलादिप्रभेदेन । चैता अपि स्व-
 लक्षणपरस्परविशेषेण चित्तसंब्यावधारणकामप्रथमध्यानादिभूमिप्रभेदेन ॥ ३३ ॥

एकार्थम्

155.17 (13a-6)

1 °स्य MSS.; ऋणस'यदि'देस'सु'यः.

2 ... 2 रक्तस्य दर्पचेतसः पर्यादानं

कुशलान्पर्केवात्पुप्रतिसंस्कारः T; रक्तस्य दर्प चेतसः पर्यादानं कुशलान्यक्रियाभ्युप्र-
 तिसंस्कारः C; रक्तस्य दर्प चेतसः पर्यादानं कुशलान्यक्रियात्युपपत्तिसंस्कारः N; ऋणस'
 यदि'सोमस'कुणस'य'दगे'यदि'केस'सु'य'दग'यस'पेदस'सु'ग'दुणस'मैद'सु'र'येणस'य'
 रेदेः. 3 順正理論 (冬三 61^b 1). 4 Kārikā V, 52^d.

5 Kārikā I, 16^a.

- इति । यच्चित्तं । तदेव मनस्तदेव विज्ञानमित्येको ऽर्थो ऽस्येत्येकार्थः । निर्वचनभे-
 156.3 (13 a-8) दस्तूयते । चिनोतीति चित्तमिति । कुशलमकुशलं वा चिनोतीत्यर्थः । नैरुक्तेन
 विधिर्नैवं सिद्धं । मनुत इति मनः । मन ज्ञान इत्यस्य औष्णादिकप्रत्ययात्-
 156.4 (13 a-9) स्यैतद्रूपं मन इति । विज्ञानात्पालम्बनमिति विज्ञानं । कर्तरि ल्युट्¹ । चित्तं
 156.5 (13 a-10) प्रुभाप्रुभेर्धातुभिरिति चित्तं । वासनासंनिवेशयोगेन सौत्रात्तिकमतेन योगाचारमतेन 5
 वा । आश्रयभूतं मनः आश्रितभूतं विज्ञानमिति । आश्रयभावापेक्षं मनः ।

षष्ठांमनत्तरातीतं विज्ञानं यद्धि तन्मन

इत्यर्थपरिग्रहात् । आश्रितभावापेक्षं विज्ञानं । द्वयं प्रतीत्य विज्ञानस्योत्पत्ति-
 रिति वचनात्

156.17 (13 a-8)

चित्तचैतसाः

10

साश्रयालम्बनाकाराः⁵ संप्रयुक्ताश्च

- इति । चशब्द एकानुकर्षणार्थः । य एव हि चित्तचैता इत्यनेन शब्देनाभिक्रिताः । त
 एव साश्रया इत्यनेनापि शब्देनाभिधीयते । एवं सालम्बनाः साकाराः संप्रयुक्ताश्च । तत्र
 156.10 (13 b-3) साश्रया इन्द्रियाश्रितत्वात् षडायतनाश्रितत्वादित्यर्थः । सालम्बनां विषयग्रह-
 156.11 (13 b-4) णात् । न हि विनालम्बनेन चित्तचैता उत्पद्यते । साकाराः तस्यैवालम्बनस्य 15
 प्रकारेण⁷ आकारणात् । येन ते सालम्बनाः तस्यैवालम्बनस्य प्रकारेण⁸ ग्रहणात् ।

1 ल्युट् denotes a suffix ana.

2 यस्मिन् 'यस्' & 眞諦 has 所增

長故 (冬 — 18^a 18), but MSS. read चित्र with 種種 of 玄奘.

3 Kārikā I, 17^ab.

4 Cf. 論二 20^b 7.

5 आश्रय° MSS.; 眞諦

यस्मिन् 'यस्' 'यस्' 'यस्' 'यस्'.

6 °म्बन MSS.; यस्मिन् 'यस्' 'यस्' 'यस्' 'यस्'.

7 °कारण MSS.; यस्मिन् 'यस्' 'यस्' 'यस्' 'यस्'.

8 °कारणो MSS.; यस्मिन् 'यस्' 'यस्' 'यस्' 'यस्'.

इत्यारभ्य यावत्

पञ्चधा चैता

इति^१ विस्तरेण ।

157.5 (14a-1)

नामकायादयश्च

इति । च^२शब्द एवंज्ञातीयकानुक्तविप्रयुक्तप्रदर्शनार्थः । संघभेदप्रभृतयो हि द्रव्यत- 5
श्चित्तविप्रयुक्ता इष्यन्ते इति । ये ऽप्येवंज्ञातीयका इति^३ शास्त्रे ऽप्युक्तात्वात् ।
चित्तविप्रयुक्ता इति चित्तप्रकृणं चित्तसमानज्ञातीयप्रदर्शनार्थं । चित्तमिव चित्तेन
च विप्रयुक्ता इत्यर्थः । किं च तेषां चित्तेन समानज्ञातीयत्वं । यद्व्यपिणो ऽभी
भवन्ति । व्यपिणदेव हि विप्रयुक्तत्वे ऽपि व्यपं न विप्रयुक्तत्वे नाम लभते ।
यद्व्यामीषां नामव्यपमिति नामत्वं । तत्तेषां चित्तेन समानज्ञातीयत्वं । चैता अपि 10
चित्तेन तुल्यज्ञातीयाः । ते तु चित्तेन सकालम्बने संप्रयुक्ताः । तद्विशेषणार्थं वि-
प्रयुक्तप्रकृणं । असंस्कृतमपि तत्समानज्ञातीयमनालम्बनत्वेनेति तत्परिहारार्थं संस्का-
रप्रकृणं । अत एवाह । इमे संस्कारा न चित्तेन संप्रयुक्ता । न च व्यपस्व-
भावा । इति चित्तविप्रयुक्ता उच्यन्ते इति ॥ ३५ ॥

157.11 (14a-9)

तत्रेति । वाक्योपन्यासे निर्धारणे वा । तावच्छब्दः क्रमे ।

15

157.6 (14a-4)

प्राप्तिर्लाभः समन्वय

इति । प्राप्तिरिति सामान्यसंज्ञा । लाभः समन्वय इति विशेषसंज्ञा । लाभः प्रति-
लम्भ इत्येको ऽर्थः । समन्वयः समन्वागम इत्यनर्थान्तरं प्रतिलम्भ इत्युक्ते समन्वा-
गमस्याप्रकृणं । समन्वागम इत्युक्ते प्रतिलम्भस्याप्रकृणं । प्राप्तिरित्युक्ते तूभयोद्विरुद्धा ।

157.14 (14a-6)

अत एवाह । द्विविधा हि प्राप्तिर्प्राप्तविक्लीनस्य च प्रतिलम्भः प्रतिलब्धेन 20
च^५ समन्वागम इति । अप्राप्तं च विक्लीनं चाप्राप्तविक्लीनं । तस्याप्राप्तविक्लीनस्य

1 Kārikā I, 14°.

2 K. II, 24°.

3 इति MSS.; ॐ.

4 Cf.

प्रतिलम्भः । अप्राप्तस्य तद्यथा दुःखे धर्मज्ञानक्षान्तिः । विहीनस्य तद्यथा कामाव-
 वरस्य कामवैराग्येण त्यक्तस्य धातुप्रत्यागमनात् परिक्रान्त्या वा पनुःप्रतिलम्भः ।
 प्रतिलब्धेन च द्वितीयादिषु क्षणेषु समन्वागमः । तस्याः समनुवर्तनात् । यश्च
 प्रतिलम्भः यश्च समन्वागमः । सा द्विधा प्राप्तिरिति प्रतिलम्भे समन्वागमे च
 5 प्राप्तिशब्दे वर्तते । अभेदविवक्षायां तु प्राप्तिः प्रतिलम्भः समन्वागम इत्येक
 एवार्थः । तथा हि प्रथमे क्षणे दुःखे धर्मज्ञानक्षान्तिः प्राप्तिः प्रतिलम्भ इष्यते ।
 सापि समन्वागम इत्युच्यते । प्रथमक्षणास्थ आर्यपुद्गलो दुःखे धर्मज्ञानक्षान्त्या सम-
 न्वागत इत्युच्यते ।

आज्ञास्यामीन्द्रियोपेतस्त्रयोदशभिरन्वित

10 इत्यादिवचनात् । कथमयं लक्षणनिर्देशः । न हि भेदविवक्षायां पर्यायवचनेन
 लक्षणनिर्देशः कल्प्यते । प्राप्तिः कतमा । यः प्रतिलम्भो यः समन्वागम इति ।
 पर्यायवचनमपि कदाचित् लक्षणाय कल्प्यते । अनलो ज्ञातवेदा अग्निरिति । सूत्रे
 ऽप्युक्तम् । अविद्या कतमा । यत्पूर्वाक्ते अज्ञानमपरात् अज्ञानमिति विस्तरः । 157.16 (14a-6)
 विपर्ययादप्राप्तिरिति सिद्धमिति । विपर्ययादेवाप्राप्तिरिति सिद्धे नैतदर्थं सूत्रं
 15 कर्तव्यमित्यभिप्रायः । अप्राप्तिरप्रतिलम्भो ऽसमन्वागम इति विपर्ययादेतत्तथं गम्यते ।
 तथैव चाप्रतिलम्भासमन्वागमयोरप्राप्तिरिति सामान्यसंज्ञा । तस्मादेवं च वक्तव्यं ।
 द्विविधा अप्राप्तिरप्राप्तपूर्वाणामप्रतिलम्भः प्राप्तविहीनानामसमन्वागम इति । अथ
 वा प्रतिलब्धस्य विहीनस्य चाप्याप्राप्तिरप्रतिलम्भः । अप्रतिलब्धेन विहीनेन च
 द्वितीयादिषु क्षणेष्वसमन्वागम इति ।

20

प्राप्त्यप्राप्ती स्वसंतानपतितानाम्

157.7 (14a-4)

इति । संस्कृतानां प्राप्त्यप्राप्ती स्वसंतानपतितानामेवेत्यवधार्यते । न परसंतानप- 158.2 (14a-6)

ततानामिति । न परसहस्रसंज्ञितपतितानां धर्माणां स्वसंततौ प्राप्त्यप्राप्ती भवत
 इत्यर्थः । तेनाह । न हि परकीयैः कश्चित्समन्वागत इति । नाप्यसंततिपतिता-
 158.4 (14a-10) नामिति । नासहस्रसंततिपतितानामित्यर्थः । तस्मादाह । न ह्यसहस्रसंख्यातैः कश्चि-
 त्समन्वागत इति । माल्याभरणादयः काष्ठकुड्यादिगताश्च वृषादयो ऽसहस्रसंख्याताः ।
 चक्षुरादयः सहस्रसंख्याताः । केशादयो वृषीन्द्रियसंबन्धाः सहस्रसंख्याता एव वेदितव्याः । 5
 तदनुग्रहोपघातपरिणामानुविधानात् । तथा हि वृषीन्द्रियोपघातात् पालित्यादि-
 विकारः केशादीनां दृश्यते । रसायनोपयोगेन चानुग्रहात्पालित्यादि प्रत्यापत्ति-
 रिति सर्वेषां सहस्रसंख्यातानां प्राप्तिर्भवतीति सिद्धान्तः ।

157.8 (14a-5)

निरोधयोर

158.7 (14b-1) इति । प्रतिसंख्याप्रतिसंख्यानिरोधयोरसहस्रसंख्यातयोरपि प्राप्त्यप्राप्ती भवतः । सर्वस- 10
 158.11 (14b-9) ह्यप्रतिसंख्यानिरोधेन यथा प्रत्ययवैकल्यं समन्वागताः । सकलबन्धनादिक्ष-
 णास्थवर्ज्या इति । आदौ क्षणः दुःखे धर्मज्ञानक्षान्तिक्षणः । तत्र स्थिता आदिक्ष-
 णास्थाः । सकलानि बन्धनान्येषामिति सकलबन्धनाः । अप्रकीणसर्वप्रकारक्षेपः ।
 सकलबन्धनाद्यादिक्षणस्थाश्च त इति सकलबन्धनादिक्षणस्थाः । ते वर्ज्या एषां तैर्वा
 वर्ज्याः सकलबन्धनादिक्षणस्थवर्ज्याः । के । सर्व आर्याः । ते प्रतिसंख्यानिरोधेन 15
 समन्वागताः । सकलबन्धनादिक्षणस्थास्त्वास्तीया न समन्वागताः । तस्यां ह्यवस्थायां
 क्षान्तिवर्ज्याः क्षेपश्चिद्यत्ते न क्षिप्ताः । तन्निरोधो ऽपि प्राप्यते न प्राप्तः ।

निरुध्यमानो मार्गस्तु प्रज्ञाति तदावृत्तिम्

इति¹ सिद्धान्तात् । एकप्रकारोपलिखितादयस्त्वायां लौकिकमार्गप्राप्तेन निरोधेन तस्या-
 मवस्थायां समन्वागताः । अत ऊर्ध्वं द्वितीयादिषु क्षणेषु समन्वागता एव अनास्रवमार्ग- 20
 प्राप्तेनापि निरोधेन । पृथग्जनान्श्च केचित्समन्वागता इत्येकप्रकारोपलिखितादयः ।

अकाशेन तु नास्ति कश्चित्समन्वागत इति । असंबन्धात् । निरोधान्यां त्वस्ति 158.13 (14 b-4)
 संबन्धः । तस्मादाकाशस्य प्राप्तिर्नास्ति । यस्य च नास्ति प्राप्तिः । तस्याप्राप्तिरपि 158.14 (14 b-5)
 नास्तीति सिद्धान्त एष वैभाषिकानां ॥ 158.16 (14 b-6)

कुत एतदिति । रूपदिचतुरादिवत्स्वरूपकार्यानुपलब्धात्पृच्छति । सूत्रादि- 158.17 (14 b-7)
 5 ति¹ । व्याख्यानं एवं वैभाषिकः साधयति । दशानामशैक्षाणां धर्माणामिति
 विस्तरः । दशाशैक्षा धर्माः अष्टावशैक्षा आर्यमार्गाङ्गानि सम्यग्विमुक्तिः सम्यग्ज्ञानं 158.18 (14 b-8)
 च । तेषामुत्पादात्संमुखीभावात् प्रतिलब्धादादितः प्राप्तेः समन्वागमात्पश्चा-
 त्प्राप्तेः पञ्चाङ्गं विप्रक्रीषाः । प्रक्रीणपञ्चाङ्गं इत्यर्थः । पञ्चाङ्गानि सत्कायदष्टिः
 शीलव्रतपरामर्शो विचिकित्सा कामच्छन्दो व्यापाद इति । एतान्यनागामिफलप्राप्तौ
 10 प्रक्रीणानाति न युज्यते । इमानि तु प्रयुज्यमानानि पञ्चाङ्गानि यस्यामो यदुतोर्धभागी-
 यानि रूपराग आरूप्यराग औद्धत्यं मानो ऽविद्या चेति । प्रतिनिधिभूतायाः प्राप्तेर्यो-
 गात्प्रकृतिस्थो ऽप्यर्हचार्य इत्युच्यते । साधनं चात्र । द्रव्यतो ऽस्ति समन्वागमः सूत्रो-
 क्त्वात् आद्यतनद्रव्यवदिति । आचार्यस्तं प्रत्याह । तेन तर्ह्यसत्त्वाद्यैरपि चक्रर-
 15 त्नादिभिः परसत्त्वैरपि स्त्रीरत्नादिभिः समन्वागमो द्रव्यसत्त्वाप्रोति । सूत्रे वच- 158.20 (14 b-9)
 15 नात् । कथमिति सूत्रं दर्शयति । राज्ञा यावद्विस्तर इति । राज्ञा भिन्नवश्चक्र- 159.1 (14 b-10)
 वर्ती सप्तमी रत्नैः समन्वागतः । तस्येमानि स सरत्नानि । तद्यथा चक्ररत्नं
 रुस्तिरत्नं अक्षरत्नं मणिरत्नं स्त्रीरत्नं गृहपतिरत्नं परिणायकरत्नं एवं सप्तमानात्
 विस्तरः । एभिः सप्तमी रत्नैस्समन्वागमः सूत्र उक्तः । न च द्रव्यतो ऽस्तीति
 अनेकात्मिकतां दर्शयति । प्रतिज्ञादोषं वायमुद्धारयति । अनुमानविरोधात् । कथमि-
 20 त्युच्यते । न द्रव्यसन्दशाशैक्षधर्मसमन्वागमः समन्वागमस्वाभाव्यात् चक्रवर्तिसप्त-

1 'त्रादि' MSS.; 'मर्दे' 'यस' 'दे' 'दे' 'स' 'पु' 'स' 'दे'.

2 'व्यातं' MSS.; 'पु' 'स' 'दे' 'स' 'पु' 'स' 'दे'.

आगमेन?

3 'गं' NC.

4 'कार्य' MSS. corrected by Tib.

5 'व्यं' सत्प्रा°

MSS.; 'ह' 'स' 'पु' 'स' 'दे' 'स' 'पु' 'स' 'दे'.

6 'एवं' NC; 'सि' 'दे'.

7 चाप° NT; 'य' 'स' 'दे'.

रत्तसमन्वागमवदिति । अनेन प्रतिज्ञाया धर्मस्वतन्त्रं विपर्यासयति । वशित्वं का-

159.4 (15a-1) मचार इति । इच्छानुविधायित्वं । तत्र वशित्वमिति । चक्रवर्तिमूत्रे । अन्यत्र पुन-

159.5 (15a-2) र्द्रव्यान्तरमिति । दशाशैलधर्मसमन्वागममूत्रे । कः पुनरेवमयोग इति । प्रवचने हि

द्विविधमिष्यते द्रव्यसञ्च वस्तु प्रज्ञप्तिसञ्चेति । कथमपुक्तिरिति वैभाषिकाः ।

159.6 (15a-3) आचार्य आह । अयमयोग इति विस्तरः । इह यद्रव्यसद्वस्तु । तत्प्रत्यक्षग्राह्यं 5

वा भवेदनुमानग्राह्यं वा । तत्र प्रत्यक्षग्राह्यं रूपशब्दादि पञ्चेन्द्रियग्राह्यत्वात् ।

159.9 (15a-4) मनोविज्ञानग्राह्यमपि किञ्चित्प्रत्यक्षं रागद्वेषादि स्वसंवेद्यत्वात् । चक्षुःश्रोत्रादि

बुधमानग्राह्यं चक्षुर्विज्ञानादिकृत्यानुमेयत्वात् । तद्वाभावयोस्तद्वाभावात् । प्रा-

प्तिः पुनर्न प्रत्यक्षग्राह्या । न चानुमानग्राह्या । तत्सिद्धौ निरवधानुमानादर्शनात् ।

159.10 (15a-5) तस्माद्रव्यधर्मासंभवादयोग इति । स्थितमेतत् । इदानीमाचार्यस्तत्पक्षमुत्थाप्यो- 10

159.11 (15a-6) त्थाप्य दूषयति । उत्पत्तिहेतुरिति विस्तरः । यस्य प्राप्तिरस्ति । स उत्पद्यते

हेतुसद्भावात् । असंस्कृतस्य न स्यात्प्राप्तिः । यस्मादसंस्कृतमनुत्पाद्यं । ये च धर्मा

159.12 (15a-7) अप्राप्ता दुःखे धर्मज्ञानक्षान्त्यादयः । ये च त्यक्ताः भूमिसंचारवैराग्यतः । तद्यथा

कामावचरा अक्लिष्टा उर्ध्वभूम्युपपत्त्या क्लिष्टाश्च वैराग्येण त्यक्ताः । तेषां धा-

तुप्रत्यागमतः परिरूप्या वा कथमुत्पत्तिः स्यात् । न हि तेषां प्राप्तिरस्ति 15

अनुत्पन्नानिरुद्धत्वात् । सकृत्प्राप्तिहेतुका चेत् । का । तेषामुत्पत्तिरधिकृता । सकृ-

159.13 (15a-8) ज्ञा या प्राप्तिरिदानीमुत्पद्यते । सा तेषां जनिकेति । आह । ज्ञातिरिदानीं किं-

करी ज्ञातिज्ञातिर्वेति । किंकरणाशीला किंकरी । ज्ञातिर्लक्ष्यं धर्मं जनयति ।

ज्ञातिज्ञातिस्तु तद्वत्तत्त्वं ज्ञातिं जनयति । तेन यदि लक्ष्याणां धर्माणामुत्पत्तिः

प्राप्तिहेतुकोच्येत । तत्र ज्ञातिः किंकरी । अथ लक्षणाणामुत्पत्तिस्तद्वत्तुकोच्येत । 20

तत आह ज्ञातिज्ञातिर्वा किंकरीति विकल्पः । अथ वा यदि भवतैवं कल्प्येत ।

ज्ञातिर्धर्मं जनयति । प्राप्तिः पुनर्ज्ञातिं जनयतीति । तत्र उच्यते ज्ञातिज्ञातिर्वा

- किंकीरति । सकलबन्धनानां खल्वपीति विस्तरः । येषामेको ऽपि क्लेशप्रकारो
 न प्रकीर्णः । ते सकलबन्धनाः । तेषां सकलबन्धनानां खल्वपि मृदुमध्या- 159.18 (15a-9)
 धिमात्रक्लेशोत्पत्तिः[प्रकार]भेदो न स्यात् । कस्मात् । प्राप्त्यभेदात् । विकलब-
 न्धनानां हि प्राप्तिवैकल्यान्मृदुमध्याधिमात्रक्लेशोत्पत्तिभेदः परिकल्प्येत । न तु
 5 सकलबन्धनानां प्राप्तिनां तुल्यत्वात् । यतो वा स भेद इति । यतो वा का- 159.19 (15a-10)
 रणाद्भ्यासतो ऽन्यतो वा स भेदः । कस्यचित्सकलबन्धनस्याधिमात्रः कस्यचि-
 न्मध्यः कस्यचिन्मृदुः । तत एव भेदकारणात्तदुत्पत्तिरस्तु । तेषां मृदादीनां
 क्लेशानामुत्पत्तिः । तस्मान्नोत्पत्तिहेतुः प्राप्तिरिति । वैभाषिक आह । कश्चैव- 159.19 (15b-1)
 माहेति विस्तरः । व्यवस्थाहेतुः प्राप्तिः । असत्यां हि प्राप्तौ लौकिकमा- 160.1 (15b-2)
 10 नसानां इति^१ । लोके भवो^२ लौकिकं । मन एव मानसं । लौकिकं मानसमेषां ।
 ते इमे लौकिकमानसाः । आर्यपृथग्जनाः आर्याश्च पृथग्जनाश्च । लौकिकमानसग्र- 160.2 (15b-3)
 ह्णमार्यविशेषणं । पृथग्जना हि नित्यमेव लौकिकमानसाः । आसंज्ञिकासंज्ञिसमा-
 पत्यवस्थायां वा पृथग्जनविशेषणमपि संभवति । तेषामार्यपृथग्जनानां^३ । तेषा-
 मिति निर्धारणे षष्ठी । संबन्धलक्षणा वा । तेषां न स्याद्व्यवस्थानमिति परि- 160.3 (15b-4)
 15 क्तेरः । यत्कृतं व्यवस्थानं । सा प्राप्तिः । प्रकीर्णाप्रकीर्णक्लेशताविशेषादिति ।
 प्रकीर्णक्लेशाः आर्याः । अप्रकीर्णक्लेशाः पृथग्जनाः । तद्भावः । स एव विशेषः ।
 इति प्रकीर्णाप्रकीर्णक्लेशताविशेषः । तस्मात् । एतद्व्यवस्थानं भवितुमर्हति । ननु 160.3 (15b-5)
 च पृथग्जना अपि केचित्प्रकीर्णक्लेशा भवन्ति । कथमवधार्यते आर्या एव प्रकीर्ण-
 क्लेशा इति । अत्यन्तसमुद्घातवचनादेवमुक्तं । एतच्चैव कथमिति । एषां प्रकीर्णः
 20 क्लेश एषामप्रकीर्ण इति । यदेतद्व्यवस्थानं । तत्कथं भविष्यति । प्राप्तौ तु 160.3 (15b-9)
 सत्यां क्लेशप्राप्त्या एतत्सिध्यति व्यवस्थानं तद्विगमाविगमात् । क्लेशप्राप्तिवि-

1 Om. Tib. Cf. next line below.

2 Om. MSS.; देस'पु'य'दे.

3 भवं MSS.

गमाविगमात् केदाच्केदादित्यर्थः । येषां तत्प्राप्तिविगताः । ते आर्या । येषां अवि-
गताः । ते पृथग्जना इति । ननु च पृथग्जनानामपि केषांचित् क्लेशप्राप्तिर्विगता ।
विगता । न तु लोकोत्तरेण मार्गेण । स तर्हि लोकोत्तरमार्गकृतो विशेषः कथं
परिच्छिद्यते^१ । लोकोत्तरेण क्लेशप्राप्तिर्विगता लौकिकेनेयमिति । सास्त्रवानास्त्रव-

160.7 (15b-7) विसंयोगप्राप्तिभेदात् । आश्रयविशेषादेतत्सिध्यतीति । आत्मभावविशेषादेतद्व्यव- 5

160.10 (15b-8) स्थानं एषां प्रकीर्णः क्लेश एषामप्रकीर्णः क्लेश इति सिध्यति । तथा परावृत्त

160.11 (15b-9) इति । तथान्यथाभूतः । तत्प्रक्षेपाणां दर्शनभावनामार्गप्रक्षेपाणाम् । अग्निदग्धव्रीहि-

160.11 (15b-10) वदिति । यथाग्निदग्धो व्रीहिरबीजभूतो भवति । एवं यथोक्तेन न्यायेना-

बीजभूतः आश्रयः क्लेशानां । प्रकीर्णक्लेश इत्यच्युते । उपरुतबीजभावे

वा । आश्रय इत्यधिकृतं । तेन लौकिकेन मार्गेण प्रकीर्णक्लेश इति शक्यते 10

160.12 (16a-1) वक्तुं बीजस्योपघातमात्रभावात् । विपर्ययादप्रकीर्ण इति । अग्निदग्धबीज आश्रये

(16a-2) उपरुतबीजभावे वा । यश्चाप्रकीर्ण इति विस्तरः । यश्चाप्रकीर्णो जनतरोक्तेन

विधिना दर्शनप्रकृतव्ययः कामावचरो यावद्वावायिकः । भावनाप्रकृतव्ययो वा का-

मावचरो यावद्वावायिकः । तेन समन्वागतः । यश्च प्रकीर्णस्तथैव यावद्वावा-

160.15 (16a-3) यिकः । तेनासमन्वागत इति प्रज्ञप्यते । प्रज्ञप्तिधर्मो ज्यमिति दर्शयति । कुश- 15

ला अपि द्विप्रकारा इति विस्तरः । यथा क्लिष्टा द्विकारा इत्यपिशब्दार्थः ।

160.18 (16a-5) समुच्चये वा कुशलाश्चेत्यर्थः । तद्वीजभावानुपघातादिति । तेषामुत्पत्तिलाभिकानां

कुशलानां बीजं तद्वीजं । तद्वीजस्य भावस्तद्वीजभावः । कस्य । आश्रयस्य । तद्वीज-

भावस्यानुपघातस्तद्वीजभावानुपघातः । तस्मात् । तद्वीजभावानुपघातात् समन्वागतः ।

160.20 (16a-6) कैः । अयत्नभाविभिः कुशलैः । उपघातादसमन्वागत उच्यते । को ज्ञावित्याह । 20

समुच्छिन्नकुशलमूलः । तस्य त्विति । तस्याश्रयस्य तद्वीजभावस्य उपघातो

१ °रिक्खते MSS.; ပိဋကံ 'သု' 'ဆဲ' 'မ' 'သု' 'သု'.

२ अकुश° N; 'ရ'.

- मिथ्यादृष्ट्या वेदितव्यः । नान्यथा । तेनाह । न तु खलु कुशलानां धर्माणां 161.1 (16a-7)
 बीजभावस्यात्यन्तं संततौ समुद्घातो यथा क्लेशानामार्यमार्गेणात्यन्तं संततौ समु-
 द्घात इत्यभिप्रायः ।^१ये पुनरिति विस्तरः । ये प्रायोगिकाः । तेरूपत्रैः तेषामुत्प- 161.3 (16a-8)
 त्तिस्तदुत्पत्तिः । तदुत्पत्तौ वशित्वं सामर्थ्यविशेषस्तस्याविधातात् । कस्य । 161.4 (16a-9)
 5 संततेः । समन्वागम उच्यते । कैः । तैर्यत्नभाविभिः कुशलैः । यस्मादेवं तस्मा- 161.5 (16a-10)
 द्वीजमेव शक्तिविशेष एवात्र समन्वागमावस्थायामनपोद्भूतं क्लिष्टानां धर्माणा-
 मार्यमार्गेण । अमुपकृतं लौकिकेन मार्गेण । अयत्नभाविनां च कुशलानां धर्माणां
 मिथ्यादृष्ट्या । परिपुष्टं च वशित्वकाले यत्नभाविनां कुशलानां बीजमिति प्रकृतं ।
 समन्वागमाख्यां लभते । नान्यद्व्यं यद्भाषिकैः कल्पितं । किं पुनरिदं 161.7 (16b-1)
 10 बीजं नामेति । द्रव्याशङ्कया पृच्छति । यन्नामद्रूपं फलोत्पत्तौ समर्थं । यत्प- 161.8 (16b-2)
 च्चस्कन्धात्मकं रूपं फलोत्पत्तिसमर्थं^२ । साक्षादनन्तरं पारंपर्येण दूरतः । को ज्यं 161.9 (16b-3)
 परिणामो नामेति । सांख्यानां परिणामाशङ्कया पृच्छति । संततेरन्यथात्वमिति ।
 अन्यथोत्पादः । का चेयं संततिरिति । किं यथा सांख्यानमवस्थितद्रव्यस्य धर्मा- 161.10 (16b-4)
 न्तरनिवृत्तौ धर्मात्तरप्रादुर्भावः । तथावस्थायिन्याः सन्ततेरन्यथात्वमिति । नेत्युच्यते ।
 15 किं तर्हि । केतुफलभूता । केतुश्च फलं च केतुफलं । केतुफलमिति नैरन्तर्येण
 प्रवृत्तास्त्रियधिकाः संस्काराः संततिरिति व्यवस्थाप्यते । यत्र तूक्तमिति वि- 161.12 (16b-5)
 स्तरः । यत्र तु सूत्र उक्तं । किमित्याह । लोभेन समन्वागतः अभव्यः अयोग्य-
 श्रवणं स्मृत्युपस्थानानि कायस्मृत्युपस्थानादीनि उत्पादयितुमिति । यदि
 बीजं प्राप्तिः । बीजं नित्यमस्तीति स्मृत्युपस्थानोत्पत्तिर्न स्यात् । भवदीयायामाग

1 नु MSS.; न तु = म'पौव'र' 2...2 ग'द'ग'द'स'द'दे'श्व'व'दे'स'पु'प'

कु'स'प'द'पु'द'प'दे' = ये यत्नभाविन इति विस्तरः. 3...3 सु'द'स'प'द'पु'द'प'द'

कु'स'प' = पञ्चस्कन्धोत्पत्तिसमर्थं. Or to read as present text only altering रूपं to

नामरूपं? 4 °ख्याय MSS.; ग'द'स'उ'द'प'दि'.

- 161.14 (16b-6) प्राप्नोति तदुत्पत्तिर्न स्यादिति तुल्यमेतत् । तस्मादुभाभ्यामपि वक्तव्यं । तत्रार्थ-
वासनं लोभस्याविनोदनं वा समन्वागम इति । अधिवासनमभ्यनुज्ञानमविनो-
दनमव्युपशमनं । सर्वथा प्रज्ञप्तिधर्मो न द्रव्यधर्म इति सर्वप्रकारेण यद्युत्पत्ति-
हेतुर्यदि व्यवस्थाहेतुर्यस्याश्रयविशेषः यद्यधिवासनमविनोदनं वा सर्वथा प्रज्ञप्तिधर्मः ।
प्रज्ञप्त्या संवृत्या व्यक्तेरेण धर्मः प्रज्ञप्तिधर्मः । न द्रव्यधर्मः न द्रव्यतो धर्मः 5
स्वभाव इत्यर्थः । अथ वा द्रव्यं च तद्धर्मश्च स द्रव्यधर्मः । न रूपादिवत् विद्य-
मानस्वलक्षणो धर्म इत्यर्थः । तस्य च प्रतिषेधः । तस्य च प्रज्ञप्तिधर्मस्य प्रति-
षेधो ऽसमन्वागम इति । इदमस्येति ज्ञानचिह्नं¹ प्रतिलब्धधर्माविप्रणाशकारणं
च प्राप्तिरित्याचार्यसंघभद्रः । इदमस्येति² ज्ञानचिह्नं इत्यसिद्धमेतत् । आश्रयविशेषेण
तज्ज्ञानमिति ब्रूमः । यदि च प्रतिलब्धधर्माविप्रणाशकारणं प्राप्तिरिष्यते । प्राप्तप- 10
रित्यागो नैव स्यात् । भवति च । तस्मादकारणमेतत् । स⁴ एव च शक्तिविशे-
षलक्षणं बीजभावमाचारेण व्यवस्थापितं दूषयति । किमयं शक्तिविशेषश्चिन्ता-
दर्थात्तरमता जनार्तरं । किं चातः । अर्थात्तरं चेत् । सिद्धं प्राप्तिरस्तीति । संज्ञा-
मात्रे तु विवादः । अनर्थात्तरं चेत् । नन्वकुशलं कुशलस्य बीजं⁵ अभ्युपगतं भव-
त्यकुशलस्य च कुशलं । को हि नाम औष्ण्यस्य तेजसो जनार्तरत्वे सत्यौ- 15
ष्ण्यमेव दाहकमध्यवस्येन्न तेजः । कुशलबीजं क्लृप्तकुशले चेतस्यव्याकृते वा वर्तते ।
एवमकुशलबीजं कुशले चेतस्यव्याकृते वा वर्तते । तथैव चाव्याकृतबीजमपि
कुशले चाकुशले च वर्तते । सात्त्विकबीजं चानात्त्ववे ज्ञानात्त्वबीजं च सात्त्विके चेतसि

1 ज्ञान चिह्नं MSS.; मेस'यदे'ङ्गण'.

2 順正理論 冬三

64^b 10).

3 'मस्य MSS.; इदमस्येति 'दरे' 'वदे' 'दरे' 'पदे' 'देस' 'पु' 'मर'.

4 順

正理論 冬三 64^a 2).

5...5 ननु कुं MSS.; मे'रगे'यदे'स'यदे'.

पदे'मर' (sic), but cf. 順正理論 冬三 64^a 3).

6 वाकुं MSS;

वर्तत इति । सांकर्यदोषः प्रसज्यत इति । अत्र वयं ब्रूमः । अनर्थात्तरभावे सांकर्यदोषो भवेत् । तत्तु बीजं न चित्तार्थात्तरं वक्तव्यं । नाप्यनर्थात्तरम् । उपादाय-
 प्रज्ञप्तिरूपत्वात् । अथाप्यनर्थात्तरभावस्तथाप्यदोषः । कुशलेन हि चित्तेनोत्पन्नेन स्वज्ञा-
 तीये ज्ञ्यज्ञातीये वा स्वसंतानचित्ते बीजमाधीयते । ततः कारणविशेषात्कार्यवि-
 5 शेष इति विशिष्टं तेन तच्चित्तमुत्पद्येत । तद्विशिष्टं चित्तं कुशलबीजकार्यक्रि-
 यायां समर्थमुत्पद्येत । एवमकुशलेनापि स्वज्ञातीये ज्ञ्यज्ञातीये वा स्वसंतानचित्ते
 बीजमाधीयते । तच्च तेन विशिष्टं चित्तमकुशलबीजकार्यक्रियायां समर्थमुत्पद्येत ।
 एवमव्याकृतेनापि चित्तेन स्वज्ञातीये ज्ञ्यज्ञातीये वा स्वसंतानचित्ते बीजमा-
 धीयते । तच्चापि तेन विशिष्टमव्याकृतबीजकार्यक्रियायां समर्थमुत्पद्येत । सास्त्रवे-
 10 णाप्यनास्त्रवे चित्ते बीजमाधीयते । अनास्त्रवेणापि सास्त्रवे । इत्येवमन्योन्यबीजाधा-
 यकमन्योन्यजनकं च चित्तं चित्तात्तरादुत्पद्यमानं अन्योन्यवास्यवासकत्वेन प्रवर्तते ।
 न च कुशलेनाकुशले चित्ते शक्तिविशेष आदित इति तदकुशलं कुशलतामा-
 पद्यते । कुशलं वा तदकुशलतां शक्तिविशेषमात्रत्वात् । शक्तिर्बीजं⁵ वासनेत्येको
 ज्यमर्थः । एवमकुशलादिवासनापि वक्तव्या । यावत्सास्त्रवेणानास्त्रवे शक्तिविशेषाधाने
 15 ऽपि । अनास्त्रवेणापि सास्त्रवे शक्तिविशेषाधाने । न तत्सास्त्रवं अनास्त्रवं संपद्यते ।
 अनास्त्रवं वा सास्त्रवमिति । भवतामपि वैभाषिकानां इदं चित्त्यते । यदा सास्त्रवचित्तस-
 मनत्तरं अनास्त्रवं अनास्त्रवचित्तसमनत्तरं वा सास्त्रवचित्तमुत्पद्यते । तदा किं पूर्वकः सा-
 स्त्रवकलापो ज्ञास्त्रवकलापो वा शक्तिमान् समनत्तरप्रत्ययादिभावेनोत्तरकलापोत्पत्तौ-
 उताशक्तिमान् । किं चातः । यद्यशक्तिमान्समनत्तरप्रत्ययादिभावो ज्यस्य कृष्येत ।
 10 अथ शक्तिमान् । सा शक्तिः किं सास्त्रवे चेतसि सास्त्रवा । आहोस्विदनास्त्रवा ।

1 This quotation is abridged.

2 अर्थात्तरं MSS.; རོན་པ་དྲན་པ་མ་ཡིན་

3 चित्तम् supplied from Tib.

4 तेनावि° NT; རེ་ལས་ནི་ལྟ་པར་ཅན་

5 शक्तिबीजं MSS.

तच्चित्तं साम्रवस्यानास्रवस्य च चित्तात्तरस्य समनत्तरप्रत्ययादिभावं कुर्वत्तत् किं
 यथैव शक्त्या साम्रवस्य समनत्तरप्रत्ययादिभावं कुर्यात् । तथैवानास्रवस्य । यदि
 तथैव कथं शक्तिकार्यसांकेत्यं न भवेत् । अथान्यथा शक्त्या साम्रवस्यान्ययानास्र-
 वस्य समनत्तरप्रत्ययादिभावं कुर्यात् । कथमनयोरेकत्र शक्त्योस्तस्माच्चित्तादनन्य-
 योर्भिन्नरूपता भिन्नकार्यता च युज्यते । युज्यते चेत् । अस्माकमपि चित्तादनन्यासां ५
 शक्तीनां तत्रावस्थानं कार्यभेदश्च भविष्यति । एवमनास्रवस्यापि चित्तस्य साम्र-
 वानास्रवचित्तसमनत्तरप्रत्ययादिभावेन संभवतः तथैव शक्त्योर्भिन्नरूपता कार्यभेदश्च
 वक्तव्यः । तेन यदुक्तं नन्वकुशलं कुशलस्य बीजमप्युपगतं भवतीत्यादि तद-
 युक्तं । न हि कुशलादितेन शक्तिविशेषेण विशिष्टं समर्थमकुशलमकुशलबीजकार्यं
 करोति । किं तर्हि । कुशलबीजकार्यमेव करोति । स्वादितेन तु शक्तिविशेषेण 10
 तदकुशलं स्वबीजकार्यं करोति । तत्कथमुदमच्यते कुशलस्याकुशलं बीजमिति ।
 ब्रूयात्स्वमकुशलचित्ते तत्कुशलबीजमादितं कथं अकुशलं न भवतीति । न भवतो
 बीजार्थं ज्ञानते । कुशलेन चित्तेन निरुध्यमानेन^१ तथा शक्तिविशिष्टमकुशलं चित्तं
 जन्येत । यथा तच्चित्तं स्वोत्पत्तियोग्यं भविष्यति साक्षात्पारंपर्येण वेति^२ शक्ति-
 विशेष एव बीजं । न बीजं नाम किंचिदस्ति । प्रज्ञप्तिमन्त्रात् । अत एव प्रा- 15
 त्यप्राप्ती प्रज्ञप्तिमत्यावुच्येते^३ । द्रव्यसत्यावेव तु वैभाषिका वर्णयन्ति ॥ ३६ ॥
 162.६ (17a-4) अतीतानां धर्माणामतीतापि प्राप्तिरिति विस्तरः । अतीतानां धर्माणां
 तद्यथा क्लिष्टानामतीता प्राप्तिः । या उत्पन्ननिर्हृदा । सायज्ञापि संभवति । सकृ-
 162.7 (17a-5) ज्ञापि । पश्चात्कालज्ञापि । तेषामेवानागता प्राप्तिरनुत्पन्ना । प्रत्युत्पन्ना या पश्चा-
 त्कालज्ञा उत्पन्नानिर्हृदा । अनागतानामपि प्राप्तिरतीता यायज्ञोत्पन्ननिर्हृदा । 20
 अनागता यानुत्पन्ना । प्रत्युत्पन्नायज्ञोत्पन्नानिर्हृदा । तथा प्रत्युत्पन्नानामप्यतीता

1 'संक' MSS.

2 श्लेष'यस'(1)

3 論四 16^b 2.

4 च्यते

MSS.

5 'नानि' MSS.; श्लेष'य'अगता'य'यि'द'द'.

प्राप्तिर्याग्रजोत्पन्ननिरुद्धा । अनागता यानुत्पन्ना । प्रत्युत्पन्ना या सकृन्ना । अतीता-
दिज्ञातिसामान्यं च गृहीत्वैवमुक्तं । न त्वेकस्यातीतस्यावश्यं त्रिविधा प्राप्ति-
रस्ति । न हि ^१विपाकज्ञस्यानागतातीता वा प्राप्तिः संभवति ।

अव्याकृताप्तिः सकृन्ना

६ इति वचनात् । यदि तु प्रतिद्रव्यं प्राप्तिव्यवस्था क्रियेत संभवं प्रत्येतदेवं भवेत् ।
क्लिष्टानामुत्पत्तिप्रतिलम्भिकानां च कुशलानां अतीतादीनामतीतादयः प्राप्तयो ऽवश्यं
भवन्ति । न हि पृथग्जनस्यानुत्पन्नस्य अनाप्तवस्य मार्गस्यातीता प्रत्युत्पन्ना च प्राप्ति-
रस्ति । सापवादश्चायमुत्सर्गो ऽवगतव्यः ।

अव्याकृताप्तिः सकृन्ना

१० इति वचनात् । असंस्कृतानां तु प्राप्तिरूपन्ननिरुद्धातीता । अनुत्पन्नानागता । उत्पन्ना-
निरुद्धा प्रत्युत्पन्ना । मुगमत्वात् न सूत्रितमेतत् । कामरूपाव्यावचराणां कामरू-
पाव्यावचरी यथाक्रममिति । कामधातूपपन्नस्य कामावचराणां धर्माणां कामा-
वचरी प्राप्तिः । तस्यैव रूपवचराणां रूपावचरी । तस्यैवाव्यावचराणामाव्या-
वचरी । रूपधातूपपन्नस्य च कामावचराणां । तद्यथा निर्माणचित्तानां कामावचरी ।
१५ रूपावचराणां रूपावचरी । आरूपावचराणामारूपावचरी । आरूप्यधातूपपन्नस्य तद्वा-
तुकानां तद्वातुकेव प्राप्तिः

162.18
(17a-7, 8)

अनाप्तानां चतुर्विधा

162.5 (17a-8)

इति । अद्यात्वाप्तानां संस्कृतासंस्कृतानामनाप्तवाणां चतुर्विधा प्राप्तिः । कामरू-

162.16
(17a-8, 9)

1...1 °स्यानागता प्रत्युत्पन्ना MSS. corrected by Tib. རྒྱལ་མར་སྒྲིན་པ་

འདས་པ་ལ་དེ་མོལ་པ་འདས་པ་འཇམ། མ་འོངས་པ་མེད་ཏོ། 2 Kārikā 39°.

३ प्राप्ति° C, प्राप्ति° N; རེ་རེ་.

162.17
(17a-10)

पात्रप्यावचरी चानाम्ना च । समासेन सर्वाननाप्तानभिप्तमस्येत्यर्थः । प्रत्येकं तु न चतुर्विधा । तत आह । तत्राप्रतिसंख्यानिरोधस्येति विस्तरः । कामधातूपपन्नस्य कामावचरादीनां यथासंभवमप्रतिसंख्यानिरोधस्य प्राप्तिः कामावचरी । रूपधातूपपन्नस्य रूपावचरादीनां अप्रतिसंख्यानिरोधप्राप्ती रूपावचरी । आत्रप्यधातूपपन्नस्यात्रप्यावचरादीनामप्रतिसंख्यानिरोधप्राप्तिरात्रप्यावचरी । सन्नसंतानवशेनैव हि तत्प्राप्तिर्व्यवस्थाप्यते । न तु तेषां वशेन येषामप्रतिसंख्यानिरोधः । यदि ह्येवं स्यात् मार्गसत्यस्याप्रतिसंख्यानिरोधप्राप्तिरनाम्ना स्यात् । प्रतिसंख्यानिरोधस्य रूपावचरी चानाम्ना चेति । न कामावचरी । कामधातोर्प्रतिपत्तत्वात् । रूपावचरेण तु मार्गेण प्राप्तस्य रूपावचरी प्राप्तिः । आत्रप्यावचरेणात्रप्यावचरी । अनाम्नवेण मार्गेणानाम्ना । आर्यस्य तु रूपावचरेण मार्गेण प्राप्तस्य रूपावचरी चानाम्ना च । आत्रप्यावचरेणात्रप्यावचरी चानाम्ना च ।

168.1

लौकिकेनार्यवैराग्ये विसंयोगाप्तयो द्विधा

168.3 (17b-1) इति वचनात् । मार्गसत्यस्यानाम्नैवेवति । लौकिकीमस्यप्राप्तिं प्रतिषेधयति ।

168.4 (17b-2) सेयं समस्य चतुर्विधेति । समासेन त्रिधातुकी चानाम्ना चेति¹ उक्तमर्थं निगमयति ॥ ३० ॥

16

शेक्षाणामिति । शेता धर्माः शेतास्यानाम्ना धर्माः । अशेता अशेतास्या-

168.7 (17b-3) नाम्नाः मार्गसत्यभावा एवेते² द्रष्टव्याः । शेताशेतेभ्यस्त्वन्ये नैव शेता नाशेताः ।

असंस्कृता अपि यावन्नैव शेता नाशेता इष्यन्ते । तेषां

168.9 (17a-3)

त्रिधा

164.1 (17b-5) प्राप्तिः शेतादिभेदेन । शेती अशेती नैवशेती नाशेती चेति । अनार्येण प्राप्तस्ये- 20

1 Kārikā VI, 47^{cd}.

2 論四 17^a. 9.

3 Sic MSS.; स्त्रियमै

कैश'द्रमश'ऐ' = शेताधर्माणाम्

4 ०वैत MSS.; ०रै'र'ण'.

ति । पृथग्जनेन प्राप्तस्य । तस्यैव शैलेपोति^१ । तस्यैव प्रतिसंख्यानिरोधस्य शैलेणा 164.2 (17b-6)
 मार्गेणा प्राप्तस्य शैली । अशैलेणाशैली^२ तयज्ञानसंप्रयुक्तेन मार्गेण प्राप्तस्य । विसंयो- 164.3 (17b-7)
 गप्राप्तिसन्निध्यत्वात् तयज्ञानस्य । यद्यपि सा वज्रोपमेन शैलेण प्राप्यते तदावाक्य-
 वात् । तत्प्राप्तत्ववचने तु शैल्याः^३ प्राप्तेः अशैली प्राप्तिर्विशेषिता स्यादिति न तेन
 5 शैलेणा अशैलीत्युक्तं । तस्यैवार्थमार्गप्राप्तस्यानास्रवेति । तस्यैव प्रतिसंख्यानि- 164.11
 रोधस्य आर्थमार्गप्राप्तस्य अनास्रवा । मार्गसत्यस्य चानास्रवा । प्राप्तिरित्यधिकृतं ।
 आर्थेण लौकिकमार्गप्राप्तस्य प्रतिसंख्यानिरोधस्य प्राप्तिः किं सास्रवा उताहो
 ज्ञास्रवा । उभयेत्याह । सा कस्मान्नोक्ता सावशेषं भाष्यं । पञ्चादर्शयिष्यते

लौकिकेनार्थवैराग्ये विसंयोगाप्तयो द्विधा

10 इति नोच्यते । या त्वसंकीर्णा प्राप्तिः । सैवेहोच्यते इति वेदितव्यं ॥

दुर्बलत्वादिति । अनभिसंस्कारवद्बलदुर्बलत्वं । द्वे अभिज्ञे इति । दिव्यचतु- 164.15 (18a-5)
 रभिज्ञा दिव्यभ्रोत्राभिज्ञा । निर्माणचित्तं च वर्तयित्वा । किम् । 165.1
 (18a-7, 8)

अव्याकृताप्तिः सकृञ्चा

इति संबन्धनीयं । तेषां हि बलवत्त्वादिति विस्तरः । तेषां हि दिव्यचतुर-
 15 भिज्ञादीनां बलवत्त्वात् । किं । पूर्वपञ्चात्सकृञ्चा प्राप्तिः । प्रयोगविशेषनिष्पत्तेरि- 165.2 (18a-9)
 ति । प्रयोगविशेषेण निष्पत्तिर्दिव्यचतुरभिज्ञादीनां । तस्याः प्रयोगविशेषनिष्पत्ते-
 र्बलवत्त्वं । बलवत्त्वात्पूर्वपञ्चात्सकृञ्चा प्राप्तिरित्यर्थसंबन्धः । शैल्पस्थानिकस्यापि 165.4 (18a-10)
 कस्यचित् तद्यथा विद्यकर्मणः । ऐर्यापथिकस्य च तद्यथा स्थविरस्याश्चरितः ।

१ °नणो° NC; श्लेष'यदे'यम'श्लेष' = शैलेणा मार्गेणा.

२ मे'श्लेष'यस'श्लेष'य'

३ मे'श्लेष'यदे'यस'पु'य'दे' = अशैलेणा प्राप्तशैलीति.

३ °नताः MSS.; शैल्याः

प्राप्तेः = श्लेष'यस'श्लेष'य'यस'

निवृत्तस्य च रूपस्य

165.18 (18b-2) अधिमात्रेणापीति विस्तरः । अधिमात्रेणापि चित्तेन निवृत्ता विज्ञप्तिरुत्थापिता ।

165.14 (18b-8) तदेव चाधिमात्रं विज्ञप्तिचित्तं अविज्ञप्तिं नोत्थापयति । अतो दौर्बल्यसिद्धिः ।
तस्या दौर्बल्यसिद्धेः सकृजैव प्राप्तिः । प्राप्तिभेद इति । विपाकज्ञादीनामनिवृत्ता-
व्याकृतानां सकृज्ञा प्राप्तिः । अभिज्ञाद्वयादीनां तु पूर्वपश्चात्सकृज्ञाप्राप्तिरिति तद्भेदः ।

कामे वृषस्य नाग्रजा

168.1 (18b—5) इति । कामावचरस्य कुशलाकुशलस्य विज्ञप्त्यविज्ञप्तिरूपस्याग्रजा प्राप्तिः सर्वथा नास्ति । यदि कुशलस्य यद्यकुशलस्य नास्त्येव सर्वथेत्यर्थः¹ । सकृन्ना चास्ति पश्चात्कालज्ञा चेति² संभवतः । तद्यथा प्रथमस्य विज्ञप्त्यस्विज्ञप्तिज्ञातयास्य आदौ सकृन्ना प्राप्तिर्भवति । द्वितीयादिषु क्षणेषु तस्यैवाद्यस्य क्षणस्य पश्चात्कालज्ञा भवति । एवमन्येषामपि द्वितीयादीनां क्षणानां सकृन्ना पश्चात्कालज्ञा प्राप्तिर्वेदि- 16 तव्या । कामावचरस्यैव रूपस्याग्रजा प्राप्तिप्रतिषेधाद्धानानामवसेवरूपस्याग्रजा प्राप्तिरस्त्येवेत्युत्सृष्टा भवति ॥

अप्राप्तिरनिवृत्ताव्याकृतेव सर्वा । कस्माद्यवस्थाप्यते । यद्यप्राप्तिः क्लेशानां
क्लिष्टा भवेत् । प्रहीणक्लेशस्य क्लेशवदेव न स्यात् । यदि कुशला स्यात् । समु-
च्छिन्नकुशलमूलस्य न स्यात् । अनाप्तवाणां धर्माणामप्राप्तिरानाप्तवा स्यात् । किं २०

1 ལ་སྐྱོད་ NO, ལ་སྐྱོད་ T; ང་དུ་འགྱུར་པ་. 2..2 མེད་པ་ཁོ་ཏེ་མེད་པ་

ཕུ་པའི་ཐ་ཆོག་གོ་ = ལྟ་ལེན་གྱི་ཐ་ཆོག་གོ་ = ལྟ་ལེན་གྱི་ཐ་ཆོག་གོ་ 3 བེ་ཆོག་ NC, ལྟ་ལེན་གྱི་ཐ་ཆོག་ T; དང་ལྟ་ལེན་གྱི་ཐ་ཆོག་

स्यात् । पृथग्जनो न स्यान्नित्यमार्थधर्मसमन्वागतत्वात् । पारिशेष्यादनिवृत्ताव्याकृतै-
 वाप्राप्तिरिति व्यवस्थाप्यते । प्रत्युत्पन्नस्य नास्त्यप्राप्तिः प्रत्युत्पन्नेति । प्रत्यु- 166.6 (19a-1)
 त्पन्नस्य धर्मस्य प्राप्तिर्वर्तते । तस्मादस्याप्राप्तिर्नास्ति प्रत्युत्पन्ना । तस्य प्राप्त्य-
 प्राप्त्योः समवधानासम्भवात् । अतीनातागतयोस्तु त्रैयध्विकीति । अप्राप्तानां प्रा- 166.7 (19a-2)
 १० त्विकीनानां च प्रायोगिकानां गुणानामनागतानां च चतुरादीनामपि च येषां
 प्राप्तिर्नास्ति अतीताप्यस्त्यप्राप्तिर्नागतापि प्रत्युत्पन्नापि । ज्ञोतोऽन्यायेन हि तेषा-
 मप्राप्तिरुत्पद्यते निरुध्यते ज्ञागतावस्थानेति ॥ ३६ ॥

कामाद्यात्मानलानां च

166.9 (18b-9)

इति ।

10

त्रिधा

इत्यनुकर्षणार्थश्चकारः । कामादिषु धातुषु आप्ता अविपुक्ताः कामाद्याप्ताः । कामा-
 द्यात्मानामलानां चाप्राप्तिस्त्रिविधा । उपपत्त्याश्रयवशेन तद्यवस्थापनात् । धर्मस- 166.12 (19a-3)
 क्वाव्यवस्थायिनी अप्राप्तिः । न प्राप्तिवद्धर्मवशेन व्यवस्थाप्यते । तस्मात्कामधातू- 166.14 (19a-4)
 पपन्नस्य कामरूपाद्व्यावचराणां अनाल्लवाणां च धर्माणामप्राप्तिः कामावचरी ।
 15 रूपधातूपपन्नस्य रूपावचरी । आरूप्यधातूपपन्नस्य आरूप्यावचरी । तद्यथा का-
 मधातूपपन्नस्य प्रायोगिकाणां गुणानामुपपत्तिलाभिकानामपि कुशलसमुच्छेदावस्थायां
 अप्राप्तिरवीतरागत्वाच्च रूपारूप्यावचराणामक्लिष्टानामप्राप्तिः पृथग्जनत्वाच्चानाल्लवा-
 णामप्राप्तिः कामावचरी । तथा रूपधातूपपन्नस्य कामावचराणां भूमिसंचारत्यक्तानां
 रूपारूप्यावचराणां च प्रायोगिकानां गुणानां पृथग्जनत्वाच्चानाल्लवाणामप्राप्तिरूप्या-
 20 वचरी । तथैव आरूप्यधातूपपन्नस्य कामरूपावचराणां भूमिसंचारत्यक्तानामारूप्या- (19a-6)
 वचराणां च प्रायोगिकानां गुणानां पृथग्जनत्वादेव चानाल्लवाणामप्राप्तिरारूप्याव-

1 वा° MSS.; ५८.

2 °मुत्पत्ति° MSS.

3 ५९° यदेऽ'रु'प' = कुशलमूल.

4...4 Simply प्रायोगिकानां MSS.; शुद्ध'प'यस'पुष्ट'यदे'पे'रु'रु'रु'रु'रु'.

- 167.1 (19a-7) चरीति नेयं ॥ पृथग्जनत्वं कृतमत् । आर्यधर्माणामलाभ इति । अनेन शास्त्रपाठे-
नानालवत्वाभावमप्राप्तेर्दर्शयति । कृतमेषामार्यधर्माणामलाभ इति । आर्यधर्मा दुःखे
धर्मज्ञानज्ञाप्तिमारभ्य सर्वो जनान्वो मार्ग इति । अत एव पृच्छति । सर्वेषाम-
- 167.5 (19a-8) विशेषवचनादिति । सर्वेषां दुःखे धर्मज्ञानज्ञात्यादीनां ज्ञेताज्ञेताज्ञानानामलाभः ।
कस्मात् । अविशेषितत्वात् । यद्येवमुत्पन्नायामपि दुःखे धर्मज्ञानज्ञात्तौ परिशिष्टाना- 5
मार्यधर्माणामलाभो ऽस्यास्तीति अनार्यः स्यात् । तस्मादिदमाह । स तु यो विना
लाभेनेति । यो विना लाभेनालाभः । तत्पृथग्जनत्वमिति । अन्यथा कीति वि-
स्तरः । यद्यार्यधर्माणां लाभे ऽपि सति अन्येषामपि धर्माणामलाभः पृथग्जनत्वमिष्यते ।
- 167.7 (19a-9) बुद्धो ऽपि आवाकप्रत्येकबुद्धसंतानिकैरार्यधर्मैरसमन्वागमात् अनार्यः स्यात् ।
- 167.9 (19a-10) केवलालाभप्रकृणानु प्रसङ्गः । एवशब्दस्तर्हि पठितव्य इति । आर्यधर्माणामलाभ 10
- 167.11 (19b-1) एवेति । एकपदान्यपि व्यवधारणानीति । केवलपदान्यपीत्यर्थः । अब्रह्मो वा-
युभक्त इति । अब्रह्म एव वायुभक्त एवेति नोच्यते । एवशब्दस्य चार्थो गम्यते ।
तद्वदिकापीति । अथ वा अथ एव यो भक्तयति । सो अब्रह्मः । यो वायुमेव भक्त-
यति । स वायुभक्त इति । यथात्र लुप्तनिर्दिष्टस्य एवकारस्यावधारणार्थो गम्यते ।
- 167.11 (19b-9) तद्वदिकाप्यलाभ एवेति । दुःखे धर्मज्ञानज्ञाप्तिस्तत्सकृद्भुवामित्यपर इति विस्तरः । 15
दुःखे धर्मज्ञानज्ञाप्तेस्तत्सकृद्भुवां च वेदनादीनां धर्माणामलाभः पृथग्जनत्वम् । अस्मि-
न्यन्ते उत्पन्नायामपि दुःखे धर्मज्ञानज्ञात्तौ परिशिष्टानामार्यधर्माणामलाभो ऽस्तीत्यनार्यः
स्यादिति यो दोष उक्तः । स न संभवति । यदा तर्हि फलप्राप्तिः । तदा
दुःखे धर्मज्ञानज्ञाप्तिस्तत्सकृद्भुवां विकृतिरिति फलप्राप्तावनार्यः स्यादिति दोषपरि-
हारार्थमाह । न च तत्त्यागात् । न च तेषां ज्ञाप्तिस्तत्सकृद्भुवां त्यागात् । अनार्यत्व- 20
- 167.15 (19b-9) प्रसङ्गः । तदलाभस्यात्यन्तं कृतत्वात् । तस्यालाभस्यात्यन्तविक्रीनत्वात् । कथम् ।
असावत्यन्तं कृतस्तत्संताने पुनरनुत्पत्तेः । ते तर्हि त्रिगोत्रा इति । आवाकप्र-

- त्येकबुद्बुद्गोत्रा इति । क्तमेषामलाभः । सर्वेषामिति । आवकादिगोत्राणाम् । 167.15 (19b-4)
 एवं तर्हि स एव दोष इति । बुद्धो ऽपि त्रिगोत्रालाभानार्यः स्यादित्यर्थः । 167.16 (19b-5)
 पुनः स एव परिकार इति । स तु यो विना लाभेनेति पूर्ववत्प्रपञ्चो यावत्तद्यथा
 श्रब्हो वायुभन इति । यत्नस्तर्हि व्यर्थ इति । तात्तिपरिशिष्टार्थधर्मालाभसद्भावाद-
 8 नार्यः स्यादित्यस्य दोषस्य परिकाराय तात्तितत्सम्बुधामलाभः पृथग्जनत्वमिति यो
 यत्नः । स व्यर्थः स्यात् । पूर्वपक्षदोषपरिकार एवायमास्थीयते । अनुत्पन्नार्थधर्मा 167.29 (19b-7)
 संततिरिति । अनुत्पन्ना आर्यधर्मा अस्यामित्यनुत्पन्नार्थधर्मा संततिः पृथग्जनत्वं ।
 अनुत्पन्नार्थमार्गा स्कन्धसंततिरित्यर्थः । अर्थादुत्पन्नार्थधर्मा संततिरार्यत्वमित्युक्तं भवति
 आश्रयपरावृत्तेः ॥
- 10 अथेयमप्राप्तिरिति । सर्वधर्माप्राप्तिश्चोच्यते । नार्यधर्माप्राप्तिरेव । यथा ताव-
 दिति । उदाहरणमेतत् । तस्य लाभात्तद्विक्रीयत इति । तस्यार्थमार्गस्य लाभा- 168.4 (19b-9)
 तत्पृथग्जनत्वमलाभलक्षणं विक्रीयते । किंघातुकं तत्पृथग्जनत्वं । त्रिधातुकमित्येके ।
 ननु चोपपत्त्याश्रयवशेनालाभो व्यवस्थाप्यते । पृथग्जनत्वं चालाभस्वभावं । तस्मा-
 दस्य कामावचरस्य सच्चस्य कामावचरमेव पृथग्जनत्वमस्ति । न दूपाद्व्याव-
 15 चरम् । अतस्त्रैधातुकं विक्रीयत इति अयुज्यमानमेतत्पश्यामः । अथ पुनरनुत्पत्ति-
 धर्मता तदापन्नमिति कृत्वा त्रैधातुकं तद्विक्रीयत इति उपचारकल्पना । भव-
 त्वेषा । नैषा वार्यते । कामावचरस्यैव त्रैधातुकस्य पृथग्जनत्वस्य प्राप्तिरस्ति । तल्लो-
 किकाग्रधर्मावस्थायां विक्रीयत इति वेदयामः । तच्च कामवैराग्ये नवमे विमु-
 क्तिमार्गे¹ प्रकीर्यते । दूपाद्व्यावृत्तधर्मावस्थायां त्वार्यस्य प्रतिभूम्यवस्थितानां
 20 पृथग्जनत्वानां आर्यमार्गाप्राप्तिसामर्थ्याच्चैव प्राप्तिरूप्यते । प्रतिभूमि तु नवमे वि-
 मुक्तिमार्गे तेषां प्रकाशं भवतीति अवगतव्यं । भूमिसंचाराच्चेति । यदा च का-
 मघातोर्वैराग्यं कृत्वा प्रथमं ध्यानं संचरति । तदा च तत्कामावचरं पृथग्जनत्वं

1 N adds here: तेषां प्रकाशं भवतीति, which Tib. also omits.

विक्रीयते । न चर्यो भवति प्रथमध्यानभूमिकपृथग्जनत्वप्रादुर्भावात् । एवमात्रप्य-
 धातुसंचाराद्रूपावचरं पृथग्जनत्वं विक्रीयते । उर्ध्वभूमेष्टाधरां भूमिं संचरते । उर्ध्वभू-
 168.5 (19b-10) मिकै पृथग्जनत्वं विक्रीयत इति वक्तव्यम् । एवमन्येषामपि योज्यमिति । यथा-
 र्यमार्गस्य प्राप्त्या पृथग्जनत्वमप्राप्तिर्विक्रीयत इति योजितं । एवमन्येषामपि श्रुत-
 चित्तामयादिकानां धर्माणामप्राप्तिर्विक्रीयत इति योज्यं । कथं । कामावचराणां ता- 5
 वच्छ्रुतचित्तामयादिकानां धर्माणां प्राप्तिलाभादप्राप्तिर्विक्रीयते । उपपत्तिलाभिकानां
 च कुशलानां प्राप्त्या समुच्छिन्नकुशलस्याप्राप्तिर्विक्रीयते । भूमिसंचाराच्च । यदा धार्यं
 कामधातोश्च्युत्वा प्रथमं ध्यानमुपपत्त्या संचरति । तदा च तद्भूमिकानां गतिसं-
 गृहीतानां स्कन्धानामप्राप्तिर्विक्रीयते । अक्लिष्टाव्याकृता एव हि गतयो वक्ष्यन्ते ।

अव्याकृताप्तिः सद्ब्र

10

इति⁸ चोक्तम् । एवं प्रथमध्यानभूमिकानां प्रायोगिकानां गुणानां प्राप्तेरप्राप्तिर्विक्री-
 यते । भूमिसंचाराच्च । उर्ध्वभूमिकानां गतिसंगृहीतानां स्कन्धानां तद्भूमिसंचाराद्विक्री-
 यत इति । इदमेकेषां भूमिसंचारव्याख्यानोदाहरणं । तत्र अविबिक्तं पश्यामः ।
 उर्ध्वभूमिकानां गतिसंगृहीतानां स्कन्धानामप्राप्तिर्न केवलं भूमिसंचाराद्विक्रीयते ।
 किं तर्हि । तत्प्राप्तितो ऽपीति । इदं त्वसंकीर्णमुदाहरणं पश्यामः । तद्यथा द्वि- 15
 तीयादिध्यानभूमिकानां प्रायोगिकानां गुणानां तदलाभिनः कामावचरस्य सत्त्वस्या-
 प्राप्तिरस्ति । स यदि कामवैराग्यं कृत्वा प्रथमध्यान उपपद्यते । सा तेषामप्रा-
 प्तिर्भूमिसंचाराद्विक्रीयते । प्रथमध्यानभूमिका तु तेषामप्राप्तिरुद्भवति । इत्येवमन्येषा-
 मपि योज्यं ॥

168.9 (20a-2)

ननु चैवमनवस्थाप्रसङ्गः प्राप्तीनामिति । प्राप्तेरपि प्राप्तिः । अस्या अप्यन्या । 20

168.10 (20a-8)

तस्या अप्यन्या इत्यनवस्था । परस्परसमन्वागमादिति । प्राप्तिप्राप्तियोगात्प्राप्त्या

1 एवना° MSS.; दे०पदे०ऽऽः

2 See 第 論 八 5^b s.

8 Kā-

rikā II, 39°.

4 स्कन्धापतनानाम° MSS.; सुद०पे०ऽऽमस०'ऐ.

- समन्वागतः । प्राप्तियोगात्प्राप्तिप्राप्त्या समन्वागत इत्यर्थः । प्राप्त्युत्पादादिति वि- 168.13 (20a-4)
 स्तरः । प्राप्त्युत्पादात्तेन धर्मेण चित्तेन वा समन्वागतो भवति । प्राप्तिप्राप्त्या 168.13 (20a-5)
 च समन्वागत इति वर्तते । प्राप्तिप्राप्त्युत्पत्तेः प्राप्त्यैव समन्वागतो भव-
 तीति । एवं प्राप्तिरूपयत्र व्याप्रियते । प्राप्तिप्राप्तिस्त्वेकत्रेति । अतो नानवस्था । 168.14 (20a-6)
- कुशलस्य क्षिप्तस्य चेति । अनयोरग्रयपश्चात्कालज्ञप्राप्तिवाङ्मणम् । अव्याक्-
 तस्य हि सकृदेव प्राप्तिरिति । द्वितीये क्षणे इति विस्तरः । द्वितीये क्षणे 168.15 (20a-7)
 तस्य धर्मस्य तत्प्राप्तेः प्राप्तिप्राप्तेश्च प्राप्तय इति तिस्रः प्राप्तयः । प्राप्तियोगादि
 तैः समन्वागतो भवति । ताभिस्तिमृभिः प्राप्तिभिः समन्वागमार्थं पुनस्तिम्रो 168.17 (20a-8)
 णुप्राप्तय उद्भवन्तीति षट्प्राप्तिस्तु प्राप्तयः । प्रथमद्वितीयक्षणात्पञ्चानां द्रव्या-
- णामिति । धर्मेण सार्द्धं नवानां द्रव्याणां नव प्राप्तयः सार्द्धमनुप्राप्तिभिर्ष्टादश 168.19 (20a-9)
 भवन्ति । एवमुत्तरोत्तरवृद्धिप्रसङ्गेनेति विस्तरः । उत्तरोत्तरस्य क्षणस्य वृद्धिः प्रा-
 प्तिभिः । उत्तरोत्तरे वा क्षणे वृद्धिः प्राप्तिनां । तस्याः प्रसङ्गः उत्तरोत्तरवृद्धिप्रसङ्गः ।
 तेन । उत्तरोत्तरवृद्धिप्रसङ्गेन । एताः प्राप्तयो विसर्पन्त्य इति । दिश्रात्रं दर्शयि-
 प्यामः । चतुर्थे क्षणे प्रथमक्षणात्पञ्चैस्त्रिभिर्धर्मैः प्राप्त्यनुप्राप्तिमिद्विर्भवितव्यं । द्वि-
- तीयक्षणात्पञ्चाभिरपि षड्भिः प्राप्त्यनुप्राप्तिभिः पुनः प्राप्त्यनुप्राप्तिमतीभिर्भवितव्यम् । 16
 एवं तृतीयक्षणात्पञ्चाभिरष्टादशभिः प्राप्त्यनुप्राप्तिभिः पुनरपि प्राप्त्यनुप्राप्तिमती-
 भिर्भवितव्यमिति । प्रथमद्वितीयतृतीयक्षणात्पञ्चानां सप्तविंशतिः प्राप्तयः सार्द्धमनु-
 प्राप्तिभिस्तावतीभिरिति चतुःपञ्चाशत्प्राप्तयश्चतुर्थे क्षणे भवन्ति । पञ्चमे तु क्षणे प्रथ-
 मद्वितीयतृतीयक्षणात्पञ्चाः प्राप्त्यनुप्राप्तयः पुनश्चतुःपञ्चाशच्चतुर्थक्षणात्पञ्चप्राप्त्यनुप्रा-
- प्तयश्च द्विचतुःपञ्चाशद्वन्ति । त्रीणि चतुःपञ्चाशत्कानि द्वाषष्ट्युत्तरशतं प्राप्तिनां 169.3 (20a-10)
 ज्ञायते । एवमुत्तरोत्तरवृद्धिप्रसङ्गे वक्तव्यः । अतीतानागतानामिति । अत्र प्रत्यु-
 त्पन्नाग्रहणमनावश्यकत्वात् । उत्पत्तिलाभिकानां चेति । अत्र प्रायोगिकाग्रहणम-
 नावश्यकत्वादेव । ससंप्रयोगसकृद्भवामिति । सवेदनादिसंज्ञात्यादीनाम् । अनाद्यन्त- 169.4 (20b-1)
 संसारपर्यापन्नानाम् । अनादावनन्ते च संसारे संगृहीतानां । अनन्ता अप्रमेया

क्त्वादिबुद्धिप्रज्ञप्तयो ऽपि योज्या इति । यदि स्कन्धसभागताद्रव्यमविशिष्टं
 न स्यादन्योन्यविशेषभिन्नेषु स्कन्धेषु स्कन्धः स्कन्ध इत्यभेदेन बुद्धिर्न 'स्यात्प्रज्ञ-
 त्तियेति । एवं धात्वादिबुद्धिप्रज्ञप्तयो ऽपि योज्या इत्येके पठन्ति । तेषामेवं
 वक्तव्यं । यदि सभागतेति विस्तरेण यावदन्योन्यविशेषभिन्नेषु धातुषु कामाव-
 ४ चरः कामावचर इति अभेदेन बुद्धिर्न स्यात्प्रज्ञप्तियेति । चतुःकोटिक इति । 170.19-25
 (1 b-5)
 स्यात् च्यवेतोपपद्येत । न च सत्त्वसभागतां विज्ञक्त्वा च प्रतिलभेतेति ।
 सत्त्वसभागतामिति । सत्त्वानां सभागता सत्त्वसभागता मनुष्यत्वादिलक्षणा । सत्त्वप्र-
 कृष्टं हि धर्मविशेषणार्थं । सत्त्वसभागता क्वात्र चतुःकोटिके विवक्षिता न धर्म-
 सभागतेति । न तु सत्त्वस्सत्त्व इत्याकारसभागतेरुभिप्रेता । यदि हि साभिप्रेता
 10 स्यात् । तृतीया कोटिर्न सिध्येत गतिसंचारेऽपि^१ तस्याः सत्त्वसभागतायास्तादव-
 स्थ्यात् । तत्रैवोपपद्यमान इति । तद्यथा मनुष्यगतेष्ट्युत्वा मनुष्यगतावेवोपपद्यमानः । 170.15 (1 b-6)
 मनुष्यगतेष्ट्यवते मरणादुपपद्यते च तस्यामेव प्रतिसंधिबन्धात् । न चासौ मनु-
 ष्यसभागतां विज्ञक्ताति न च प्रतिलभते । तस्या मनुष्यसभागतायास्तादवस्थ्यात् ।
 द्वितीया^२ नियाममवक्रामन्निति । स सत्त्वसभागतां पृथग्जनत्वस्वभावां सभा- 170.16 (1 b-6)
 15 गतां विज्ञक्ताति । आर्यत्वस्वभावां सभागतामपरां प्रतिलभते । तृतीया गति- 170.18 (1 b-7)
 संचारादिति । तद्यथा मनुष्यगतेष्ट्युत्वा देवगतावुपपद्यमानः । च्यवते तथैव मर-
 णादुपपद्यते च प्रतिसंधिबन्धात् । सत्त्वसभागतां मनुष्यसभागतालक्षणां विज्ञक्ता-
 ति । प्रतिलभते च देवसभागतालक्षणामपरामिति । चतुर्थ्येतानाकारान्स्थाप-
 यित्वेति । पूर्वोक्तकोटिस्वभावप्रकारान्वर्जयित्वेत्यर्थः । तद्यथा जीवन् पृथग्जन आर्यो
 20 वा किंचिदलभमानः ॥

यदि पृथग्जनसभागता नाम द्रव्यमस्ति किं पुनः पृथग्जनत्वेन आर्य- 170.19 (1 b-8)
 धर्मालाभस्वभावेन कल्पितेन प्रयोजनमिति वाक्यशेषः । पृथग्जनसभागतयैव

- 171.1 (1b-9) पृथग्जन इति परिच्छिद्येत यथा मनुष्यसभागतयैव मनुष्य इति । न हि मनु-
ष्यसभागताया अन्यन्मनुष्यत्वं कल्प्यते वैभाषिकैरुल्लापद्वयस्वभावं । तत्र
च साधनं । न स्वसभागताया अन्यत्पृथग्जनत्वं । स्वसभागताप्रत्ययाभिधेयत्वात् । मनु-
171.2 (1b-10) ष्यत्ववत् ॥ नैव च लोकः सभागतां पश्यति । अत्रापिणीत्वादिति । न लो-
कश्चतुषा सभागतां पश्यत्यत्रापिणीत्वादत्रपवतीत्वादत्रपस्वभावत्वाद्वा । यथा न पश्य- ४
ति । एवं न शृणोति यावन्न स्पृशतीति । अनेन प्रत्यक्षासिद्धतां दर्शयति । न
चैनां प्रज्ञया परिच्छिन्नतीति । अनेनानुमानेनापि न सिध्यति इति दर्शयति ।
171.4 (2a-1) प्रतिपद्यते च सत्त्वानां ज्ञात्यभेदमिति । सत्या अपि तस्याः कथं तत्र
व्यापार इति । ज्ञात्यभेदप्रतिपत्तौ ज्ञात्यभेदप्रतिपत्तिरस्ति । सा तु न सभागतया
द्रव्यात्तरकल्पितया कृता प्रमाणेनानुपलभ्यमानत्वेन तस्या व्यापारासंभवात् ॥ ब्रूया- 10
स्त्वं । न निर्निमित्ता सामान्यबुद्धिर्भवितुमर्हति । तेन यन्निमित्तं तस्याः सामा-
न्यबुद्धेः । तत्सभागता नाम द्रव्यमिति¹ । वयमपि तां सामान्यबुद्धिं सनिमित्तां
ब्रूमः । सादृश्यकृता हि सा बुद्धिः । तच्च सादृश्यं न द्रव्यात्तरमिति ब्रूमः ।
171.5 (2a-9) तेनोच्यते । अपि चासत्त्वसभागतापि किं नेष्यत इति विस्तरः । न द्रव्या-
त्तरसभागतानिमित्ता सत्त्वः सत्त्व इति सामान्यबुद्धिः । सामान्याकारप्रवृत्तत्वात् । 15
171.6 (2a-8) शालियवमुद्गमाषादिसामान्यबुद्धिवत् । शालियवस्वज्ञातिसादृश्यकृता श्लेषा सा-
मान्यबुद्धिनः । च तेषां स्वज्ञातिसादृश्यं स्वतो र्ज्ञात्तरं भवति ॥ तासां च सभा-
गतानामिति विस्तरः । अन्या सत्त्वसभागतान्या धातुसभागतान्यागतिसभागतेति
अन्योन्यभिन्नाः सभागता श्यन्ते । तासां सभागतेति प्रज्ञप्तिरियं सभागता इयं
171.10 (2a-4) सभागतेत्यभेदेन कथं भवद्भिः क्रियते व्यवहारः । प्रत्ययश्च कथं जायते । यद्य- 20
त्रापि सभागतात्तरं प्रतिज्ञायेत येन सभागतासामान्यबुद्धिर्भवेत् । भवेत्² सो ज्यम-

1 °व्यतामिति NT. हृष'पैरु'देस'.

2 वा NC. ५५.

3 °वेव

MSS. भवेत् सो ज्यमपत्तः = सुग'सु'मै'रु'दे'.

BIBLIOTHECA BUDDHICA. XXII

СТАТУЯ МАЙТРЕИ

В ЗОЛОТОМ ХРАМЕ

В ЛАВРАНЕ

Бадзара Барадийна

ЛЕНИНГРАД 1924

Напечатано по распоряжению Российской Академии Наук.
Июль 1924.

Непрерывный Секретарь, академик *С. Олденбург*.

Начато набором в Октябре 1912 г. — Окончено печатанием в Июле 1924 г.

Ленинградский Гублит № 10076. — 540 экз.
Российская Госуд. Акад. Типография. — В. О. 9 линия, 12.

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Историческая литература тибетцевъ имѣетъ, между прочимъ, весьма обширный отдѣлъ гарчак'овъ (རྟ་རྒྱུ་ཆེན་པོ་), т. е. указателей или описаній разныхъ святынь Тибета: священных мѣстностей, монастырей, храмовъ, субургановъ, статуй и т. д. Мы имѣемъ въ трудахъ далай-ламъ, банченъ-эрдени и другихъ ламъ-писателей обширные указатели, описанія лхаскихъ, дашилхунбоскихъ и многихъ другихъ святынь Тибета.

Среди всей этой обширной литературы гарчак'овъ наше «Описание статуи Майтреи въ Золотомъ храмѣ въ Лавранѣ» занимаетъ болѣе чѣмъ скромное мѣсто, какъ по своему объему, такъ и по содержанію. Но выборъ нашъ для перевода книги скромнаго амдоскаго ученаго Жалкамбо Дагба-жалцана оправдывается единственно тѣмъ, что книга эта касается хорошо знакомой намъ съ 1906 г. святыни Лаврана.

Не смотря на близкое наше знакомство съ описываемой святыней Лаврана, переводъ этой небольшой книги представлялъ для насъ значительную трудность, какъ первый нашъ опытъ подобнаго рода работы; и если обнаружатся въ немъ какіе-либо недостатки, то слѣдуетъ приписывать это исключительно нашей неопытности.

Одной изъ трудностей для насъ при переводѣ было, между прочимъ, опредѣленіе мѣста личностей въ исторіи буддизма и датъ ихъ жизни, такъ какъ во многихъ случаяхъ имена, вошедшія въ эту книгу весьма извѣстныя для самихъ буддистовъ, оказывались мало или совершенно неизвѣстными въ европейской литературѣ.

Цикловая система тибетскаго лѣтосчисленія принята здѣсь по «Хронологіи исторіи буддизма въ Тибетѣ» (см. «Списокъ литературныхъ источниковъ . . .») Иамьянъ-шадбы (1648—1722 гг.). При этомъ 1-й годъ тибетскаго (60-лѣтняго) цикловаго лѣтосчисленія (རབ་བྱུང་༥༥་པའི་མཁའ་ལོ་༡༧) принять за 1027 г. по Р. Х. Эта исходная дата сопоставленія тибетскаго лѣтосчисленія съ христіанскимъ оставалась до сихъ поръ не вполне точно установленной.

Послѣ обстоятельной статьи по этому вопросу P. Pelliot, «Le cycle sexagénaire dans la chronologie Tibétaine» («Journal asiatique», 1913, onzième série, t. I, p. 633—667) слѣдуетъ считать, что вопросъ этотъ окончательно разрѣшенъ въ пользу принятой здѣсь исходной даты. Съ этой статьей мы ознакомились благодаря любезному указанію Б. Я. Владимірцова, уже къ концу печатанія книги и мы къ своему удовольствію могли только констатировать въ статьѣ французскаго ученаго блестящее подтвержденіе принятой нами даты.

Въ заключеніе считаю пріятнымъ своимъ долгомъ выразить мою душевную признательность за оказанную мнѣ нравственную помощь при переводѣ и изданіи настоящей книги моимъ учителямъ: глубокому знатоку буддизма и духовной культуры Тибета и пріобщившему меня къ ученію Будды Данзипу Зарбанну; С. Ф. Ольденбургу, который всегдашней своей отзывчивостію и добротою всячески поощрялъ скромныя наши силы къ научной работѣ, и Ф. И. Щербатскому, всегда помогавшему намъ своими указаніями и советами.

Бадзаръ Барадійнъ.

Петроградъ. Сентябрь, 1916 г.

СПИСОКЪ

литературныхъ источниковъ, использованныхъ для настоящей работы.

А. Европейская литература.

- Минаевъ, И. П. *Mahāvūtpatti*. 2-е изд., съ указателемъ. Приготовилъ къ печати Н. Д. Мироновъ. (*Bibliotheca Buddhica*, XIII, СПб. 1910);
- Ольденбургъ, С. Ф. Сборникъ 300 бурхановъ. (*Bibliotheca Buddhica*, V, СПб. 1903);
- Грюнведель, А. Описание буддйского собранія кн. Э. Э. Ухтомскаго. (*Bibliotheca Buddhica*, VI, СПб. 1905);
- Его же *Tāranātha's Edelsteinmine, das Buch von den Vermittlern der sieben Inspirationen*. (*Bibliotheca Buddhica*, XVIII, СПб. 1914);
- Его же. *Mythologie des Buddhismus in Tibet und in der Mongolei*. (Leipzig, 1900);
- Schlagintweit, F. *Buddhism in Tibet*. (Leipzig — London, 1868);
- Waddell, L. A. *The Buddhism of Tibet or Lamaism*. (London, 1895);
- Васильевъ, В. П. Буддизмъ, его догматы, исторія и литература. Т. III. (Исторія буддизма въ Инди, соч. Даранаты. Перев. съ тибетскаго, СПб. 1869);
- Шифнеръ, А. Исторія буддизма въ Инди, соч. Тāранāt'ы. Тибетскій текстъ. (СПб. 1868);

- Huth. Geschichte des Buddhismus in der Mongolei. (Strassburg, 1896);
- Kern, H Manual of Indian Buddhism. (Grundriss der Indo-Arischen Philol. u. Altertumskunde. T. III, 8 тетр., Strassburg, 1896);
- Минаевъ, И. П. Буддизмъ. Изслѣдованія и матеріалы. Т. I, вып. II, 3. (Nāmasaṃgīti; его тибетскій переводъ лавранскаго изданія);
- Васильевъ, В. П. Географія Тибета. Переводъ съ тибетскаго сочиненія Миньчжун-хутукты. (СПб. 1895);
- Dharma-Saṃgraha. Prepared for publication by Kenjiu Kasawara, and edited by F. Max Müller and H. Wenzel (Anecdota Oxoniensia, Vol. I. Part I. Oxford. 1885);
- Bendall, C. Catalogue of the Buddhist Sanskrit MSS. in the University Library. (Cambridge, 1883);
- Böhtling, O. Sanskrit-Wörterbuch in kürzerer Fassung. (St.-Petersburg, 1879—1889);
- Sarat Chandra Das. A. Tibetan English Dictionary with Sanskrit synonyms. (Calcutta, 1902);
- Шмидт, Я. Тибетско-Русскій словарь. (СПб. 1845).

В. Тибетская литература.

Будонъ, Ринченъ-дубъ (1290—1364). Исторія буддизма. составлена въ 1322 г. 244 л. (по дашилхунбоскому изданію; экземпляры этого изданія имѣются въ библіотекахъ Петроградскаго Университета и Азіатскаго Музея А. Н.):

བདེ་བར་གཤེགས་པའི་བསྟན་པའི་གསལ་བྱེད་ཆོས་ཀྱི་འབྱུང་གནས་གསུང་རབ་རིན་པོ་ཆའི་མཛེད། བུ་སྟོན་རིན་ཆེན་གྱིས་བྲིས་མཛེད་པ།

Гой-лоцаба, Шону-балъ (1392—1481). Синяя Книга «Дебтеръ-онбо». Исторія буддизма въ Тибетѣ. Составлена въ 1478 г. 1-е изданіе въ Лхасѣ (въ мон. Гунделинѣ, ཀུན་པདྟེ་གླིང་), плохой старейшей печати (экземпляръ этого изданія имѣется въ библіотекѣ Петроградскаго Университета); 2-е изданіе въ Амдо (въ мон.

Зорге-гонба, близъ Лаврана), хорошей печати: I — 297 л. и II — 271 л., имѣется в Азіатскомъ Музеѣ Академіи Наукъ.

བོད་ཀྱི་ཡུལ་རྩ་ཆོས་དང་ཆོས་སྣ་བ་ཇི་ལྟར་བྱུང་བའི་རིམ་པ་དེ་བཟེང་སྟོན་པོ། འགོས་ལོ་རྒྱུ་
བ་ག་ཞེན་རྩུ་དཔལ་གྱིས་མངའ་བ།

Браггонъ-шаврунъ, Гончогъ Данба-рабже (род. 1800 г.). Книга-Море «Дебтеръ-жамцо». Исторія буддизма въ Амдо. Составлена въ 1833 г. I — 412 л., II — 216 л. и III — 272 л., — по амдоскому изданію (въ мон. Зорге-гонба, близъ Лаврана); экземпляръ этого изданія имѣется въ Азіатскомъ Музеѣ А. Н. Въ этой книгѣ приводится, между прочимъ, весьма цѣнный, болѣе или менѣе исчерпывающій библиографическій указатель исторической (и біографической) литературы Тибета:

ཡུལ་མདོ་སྣ་དྲུ་ཁྱེད་སྣ་སྲུ་བྱུ་བ་སྟན་རིན་པོ་ཆེ་ཇི་ལྟར་དར་བའི་ཚུལ་གསལ་བར་བཞུང་བ་
པ་དེ་བཟེང་བྱ་མཆོ། ཐག་དགོན་ནཔས་རྩང་དཀོན་མཆོག་བསྟན་པ་རབ་རྒྱས་གྱིས་མངའ་བ།

Туганъ, Ловсанъ Чойжи-нима (1737—1802). Исторія и теорія религиозныхъ ученій Востока (Индіи, Тибета и Китая). Составлена въ 1801 г. въ амдоскомъ монастырѣ Гонлуи (དགོན་ཁྱེད་བྱམས་པ་སྟེང་). 1-е издание в Гонлуи (см. собр. соч. автора въ библиотекѣ Петроградскаго Унивѣрситета); 2-е издание въ монастырѣ Дерге-гонченѣ (въ провинціи Камъ), 209 л. (экземпляръ этого изданія имѣется у автора настоящей работы):

གྲུ་བ་མཐའ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ཁྱེད་སྣ་འདོད་ཚུལ་སྟན་པ་ལེགས་བཤད་ཤེས་གྱི་མེ་ལོང་། ཐུ་ཀུན་
སྟོ་བཟང་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མས་མངའ་བ།

Единственное сочиненіе, въ которомъ дается обзоръ всехъ тибетскихъ сектъ.

Жамьянъ-шадба I-й, Лгванъ-цзондуй (1648—1722) Хронологія исторіи буддизма въ Тибетѣ. Составлена въ 1716 г. Издана въ Лавранѣ. 37 л. (см. собр. соч. автора въ лхасскомъ изданіи въ Азіатскомъ Музеѣ Академіи Наукъ):

བསྟན་པའི་གསལ་བྱེད་ཆེན་པོ་བོད་རྩ་རིམ་གྱིས་བྱུང་བའི་ལོ་རྒྱུས་རིམ་གྱིས་བྱེད་པའི་

ཆོགས་ལུང་ཆོགས་ཆུང་རྟོགས་བྱེད་གསེར་གྱི་ཉི་མ་འོད་ཟེར་བཟླ་བ། འཇམ་དབྱངས་བཞད་
བའི་རྩི་རྩེས་མཛད་བ།

Его же. Правила вкладывания священныхъ реликвій внутрь
статуй и субургановъ. 11 л. (по лавранскому изданію; см. собр.
соч. автора въ лхасскомъ изданіи, въ Азіатскомъ Музѣе Академіи
Наукъ):

གཟུངས་འབྱུག་འཁྱུལ་སྤྱོད་ཉིན་མོར་བྱེད་བའི་སྟླ་པོ་སོགས་བཞུགས། འཇམ་དབྱངས་
བཞད་བའི་རྩི་རྩེས་མཛད་བ།

.Лондоль-лама, Агванъ-ловсанъ (род. 1719 г.). Собрание со-
чинений. 2 т. Издано въ Лхасѣ (I — 331 л. и II — 433 л.) и въ
Пекинѣ (I — 319 л. и II — 414 л.):

སྟོང་རྩོལ་སྒྲམ་དག་དབང་སྟོ་བཟང་གི་གསུང་འབྲུམ།

Собрание сочинений Лондоль-ламы состоитъ изъ 32 неболь-
шихъ книжекъ исключительно справочнаго характера. Изъ нихъ
для настоящей работы были особенно полезны:

21-я книжка. Общеполезный справочникъ для послѣдователя
гелугбы (секты). 13 л. (по пекинскому изданію):

དགོ་ལྷན་རིང་ལུགས་འཛིན་བླ་གསལ་ཀྱི་ཆེ་བར་འདོད་བ་རྣམས་ལ་ཕན་བའི་མཆོད་ཐོ།

22-я книжка. Указатель именъ знаменитыхъ дѣятелей въ
исторіи буддизма въ Индіи и Тибетѣ. 34 л. (по пекинскому из-
данію).

ཀྱི་པོད་རུ་བྱོན་བའི་བསྟན་འཛིན་གྱི་སྟེས་བྱ་དམ་བ་རྣམས་ཀྱི་མཆོད་ཐོ།

23-я книжка. Указатель именъ свѣтскихъ покровителей буд-
дизма. 19 л. (по пекинскому изданію):

ཀྱི་པོད་རུ་བསྟན་པའི་སྟེན་བདག་ཀྱིས་སྟོན་རི་ལྟར་བྱང་ཚུལ་གྱི་མཆོད་ཐོ།

24-я книжка. Указатель именъ боговъ и духовъ буддійской
мифологіи Индіи и Тибета. 16 л. (по пекинскому изданію):

འཇིག་རྟེན་ལས་འདས་མ་འདས་ཀྱི་བསྟན་བསྟུང་ཀྱི་མཆོད་ཐོ།

(см. стр. 87, прим. 2, — подъ сокращеннымъ нѣсколько инымъ
заглавіемъ).

Его же. Учение о восьми эмблемахъ счастья. 16 л. (по лавранскому изданію; см. собр. соч. автора въ Азіатскомъ Музѣи Академіи Наукъ):

བཀྲ་ཤིས་རྒྱལ་བ་ཀློང་གི་རྒྱལ་བ་ཤིས་དགའ་སྟོན། དཀོན་མཆོག་བསྟན་པའི་སྟོན་མེས་
མངོན་པ།

Его же. Храмъ-субурганъ въ Лавранѣ. (Описаніе). 35 л. (по лавранскому изданію; см. собр. соч. автора въ Азіатскомъ Музѣи А. Н. Русскій переводъ этого сочиненія приготовленъ къ печати переводчикомъ настоящей работы):

བདེ་བར་གསལ་པའི་སྐྱ་གསུང་ཐུགས་ཀྱི་རྟེན་བཞེངས་པ་དང་ཕྱག་མཆོད་སྒྲིབ་པའི་པན་ཡིན་
བསྟན་པ་རྣམ་དཀར་ལས་ལ་སྐྱལ་བྱེད་དཀར་ཆག་ལྟའི་ང་ཆེན། དཀོན་མཆོག་བསྟན་པའི་
སྟོན་མེས་མངོན་པ།

Далай-лама V-й, Жалванъ, Ловсанъ-жамцо (1617—1682). Указатель лхасской святыни Жубу-Рамоче. 23 л. (по лхасскому изданію; см. собр. соч. автора въ Азіатскомъ Музѣи Академіи Наукъ):

ལྷ་ལྷན་སྐྱལ་པའི་གཙུག་ལག་ཁང་གི་དཀར་ཆག་གི་ལ་དཀར་མེ་འོང། རྒྱལ་དབང་ལྷ་པ་སྒྲོ་
བཟང་རྒྱ་མཆོས་མངོན་པ།

Далай-лама VII-й, Жалванъ, Галсанъ-жамцо (1708—1758). Сборникъ указателей предметовъ культа, молитвъ и прочихъ. 324 л. (по лхасскому изданію; см. собр. соч. автора въ Азіатскомъ Музѣи Академіи Наукъ):

སྐྱ་གསུང་ཐུགས་རྟེན་བཞེངས་པའི་དཀར་ཆག་འདོད་གསལ་རྒྱལ་ཡིག་སོགས་བྱུགས་གཅིག་
ཏུ་བཀོད་པ། རྒྱལ་དབང་བདུན་པ་བསྐྱལ་བཟང་རྒྱ་མཆོས་མངོན་པ།

Банченъ-эрдени III-й, Банченъ, Балдагъ-еше (1738—1780). Указатель субургана съ мощами Далай-Ламы VIII-го въ Лхасѣ. 79 л. (по дашилхунбоскому изданію; см. собр. соч. автора въ Азіатскомъ Музѣи Академіи Наукъ):

རྒྱལ་དབང་བསྐྱལ་བཟང་རྒྱ་མཆོད་སྐྱ་གསུང་དཀར་ཆག་པན་ཆེན་དཔལ་ལྷན་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་
མངོན་པ།

Агванг-жамба (или Жамба-ринбоче; VIII в.) Указатель четырех великих монастырей (Сера, Галданг, Брайбунг и Даши-лхунбо) и двух тантрийских школ Жудба-Додг и Жудба-Мадг. 62 л. (по лхасскому изданию; см. собр. соч. автора в Азиатском Музее А. Н.):

ལྷ་ས་ཆེན་པོ་པའི་དང་རྒྱུད་པ་སྟོན་སྟུང་གི་དཀར་ཆག་པད་དཀར་འཕེང་བ། དག་དབང་བྱམས་པས་མཛད་པ།

Жамьянг-шадба II-ой, Гончог Жигмедь-ванбо (1728 — 1791). Гумбум и его преемственные ламы-настоятели. 42 л. (по лавранскому изданию; см. собр. соч. автора в Азиатском Музее Академии Наук):

གདན་ས་ཆེན་པོ་སྤྱི་འབྲུག་བྱམས་པ་གླིང་གི་གདན་རབས་སྤྱི་གཞི་འཕེང་བ། དཀོན་མཆོག་འཛིན་ས་མེད་དབང་པོས་མཛད་པ།

Его же. Сборник указателей разных святынь Тибета и духовных уставов. 95 л. (по лавранскому изданию; см. собр. соч. автора в Азиатском Музее Академии Наук).

དཀར་ཆག་དང་བཅའ་ཡིག་གི་རིམ་པ་ཤེལ་དཀར་མེ་ལོང་། དཀོན་མཆོག་འཛིན་ས་མེད་དབང་པོས་མཛད་པ།

Балмаг, Гончог-жалцан (1764—1853). Лавранг и его преемственные ламы-настоятели. 307 л. (по лавранскому изданию; см. собр. соч. автора в Азиатском Музее Академии Наук):

མདོ་སྟོན་བསྟན་པའི་འབྲུང་གནས་དཔལ་ལྷན་བཟུང་གིས་འབྲིལ་གྱི་གདན་རབས་རང་བཞིན་དབྱངས་སྤྱི་བཟོད་པའི་ལྷའི་རྩ་བོ་ཆེ། དཔལ་མང་དཀོན་མཆོག་ཀྱལ་མཆོན་གྱིས་མཛད་པ།

Шалу-лоцаба, Чойжонг-самбо (1441—1527). Сборник мантр. В редакции монаха Ванбо с параллельными тибетскими переводами. 26 л. (по лавранскому изданию; см. стр. 47):

མདོ་རྒྱུད་ལས་འབྲུང་པའི་གཟུངས་སྟུགས་འགའ་ཞིག་བོད་སྐད་ཏུ་བསྟོན་པ་དང་བཅས་པ།

Редактировал: བསྟན་པ་དབང་པོ།

Amarasimha. Amarakoṣa. Издание в тибетской транскрипции и с тибетским параллельным переводом в редакции Шалу-

лоцабы, Чойжонь-самбо (1441—1527). 113 л. (по лавранскому изданію; изданіе это помѣщается въ собраніи сочиненій Жамьянь-шадбы I-го, вносившаго нѣкоторыя незначительныя поправки въ этомъ изданіи словаря):

མངོན་བཟླ་ཤི་བསྟན་བཅོས་འཆི་བ་མེད་པའི་མཛོད། འཆི་བ་མེད་པའི་མེད་གེས་མཛོད་པ།

Балкагь-лоцаба Агванъ Чойжи-жамцо (XVII в.). Семасіо-логическій словарь тибетского языка. 42 л. (по лавранскому изданію; см. собр. соч. I Жамьянь-шадбы):

བོད་ཀྱི་བདེའི་བྱེ་བྲག་གསལ་བར་བྱེད་པའི་བསྟན་བཅོས་མཁས་པའི་དག་གི་སྟོན་མ། དཔལ་ཁབ་པ་ཆོས་མཛོད་ལོ་རྒྱུ་བ་དག་དབང་ཆོས་ཀྱི་ཐུ་མཆོས་མཛོད་པ།

Цзу-сертицань, Ловсанъ Жалцанъ-сенге (1757 — 1849). Тибетско-санскритскій словарь Ratnatnāka. 121 л. (по амдо-скому изданію; см. въ собр. соч. автора въ Азіатскомъ Музѣе Академіи Наукъ):

ལེགས་པར་སྦྱར་བའི་སྐད་དང་གངས་ཅན་བོད་ཀྱི་བརྟན་མཐུན་དེ་ཀླ་ལེའི་འཕྲེང་བར་བསྟེན་པ་བཤམས་པ་དག་འབྱེད། སློབ་ཟུམ་རྒྱལ་མཆོན་མེད་གེས་མཛོད་པ།

Жамьянь шадба II-ой, Гончогъ Жигмедь-ванбо. Тибетскій терминологическій словарь. Термины расположены по разрядамъ ихъ количественнаго состава, начиная съ 2-членныхъ и до 15-членныхъ терминовъ включительно. 46 л. (по лавр. изд.; см. собр. соч. въ Азіатскомъ Музѣе Академіи Наукъ).

མདོ་རྒྱུད་བསྟན་བཅོས་རྩ་མ་ནས་འབྱུང་བའི་ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་ཤེས་ལྡན་ཡིད་ཀྱི་དག་འཁྱོད། འདི་ནི་རྩེ་བརྩུན་དཀོན་མཆོག་འཛིགས་མེད་དབང་པོའི་བཀའ་རྩིམ་ཡིད།

Галсанъ-жинба Тугултурей (бурятскій ученый, Сорже-ламахай). Тибетско-монгольскій словарь. 220 л. (по изданію Агинскаго дацана; имѣется въ Азіатскомъ Музѣе):

བརྟན་ཡིག་མེད་དོན་གསལ་བའི་སྟོན་མ།

རྩི་ལྷོ་འཕྲུལ་རྩི་ལྷོ་རྩི་ལྷོ་རྩི་ལྷོ་རྩི་ལྷོ་རྩི་ལྷོ་

Kirtivajra (монгольскій ученый лама въ Ургѣ?). Полный тибетско-монгольскій толковый словарь. Наибо́лье полный изъ существующихъ въ этомъ родѣ словарей, съ частыми обозначеніями санскритскихъ соотвѣтствій. 565 л. 1915 г. Агинскій дацанъ; имѣется въ Азіатскомъ Музеѣ):

བོད་རྒྱ་ཁྱིམ་པ་ཡི་ག་མིང་ཆེན་པོ་གསུམ་གསལ་བྱེད། ཀྱི་རྩི་བཟང་ཁྱིམ་པ་བྱུས་ནས་བྲིས་པ་འདྲོ།

ཀྱི་རྩི་བཟང་ཁྱིམ་པ་བྱུས་ནས་བྲིས་པ་འདྲོ།

ВВЕДЕНИЕ.

Въ тангутской области Амдо, въ глубокой долині горной рѣчки Санчу, одного изъ правыхъ притоковъ Желтой Рѣки, стоитъ нынѣ большой буддійскій монастырь Лавранъ, основанный въ 1709 г.

При всей внѣшней своей красотѣ и богатствѣ, Лавранъ не обладаетъ, однако, значительнымъ числомъ жителей—буддійскихъ монаховъ, — тангутовъ, монголовъ и бурятъ, доходящимъ всего до 3000 ч.; но за то великъ и дорогъ онъ для буддистовъ своимъ именемъ, силою своего духовнаго вліянія на окружающій міръ и на внѣамдоскіе края монголовъ и бурятъ. Въ этомъ монастырѣ довелось мнѣ провести лѣто и зиму 1906 года во время командировки отъ Русскаго Комитета по изученію Средней и Восточной Азіи и жить въ своеобразной средѣ буддійскихъ монаховъ, причѣмъ я пользовался всѣми правами буддійскаго паломника.

Во время этой своей временной монастырской жизни я занимался, кромѣ исполненія своихъ обязанностей паломника, записываніемъ и запечатлѣніемъ на пластинкахъ всего, что интересовало меня въ этомъ знаменитомъ буддійскомъ монастырѣ.

О томъ, какъ протекала моя семимѣсячная лавранская жизнь, я заносилъ въ свой дневникъ, и о томъ, каковы жизнь и внѣшность самаго Лаврана, составлено мною подробное описаніе.

При описаніи внѣшняго вида Лаврана, главное мое вниманіе было обращено на описаніе здѣшнихъ храмовъ, которые такъ

ласкають душу вѣрующаго паломника и пытливый взоръ путешественника красотой и оригинальностью своего стиля.

Настоящая статья взята изъ нашей работы по описанію Лаврана, готовящейся нынѣ къ печати и посвящается описанію Серканъ-ченмо, — золотокровельнаго храма Майтреи, самого важнаго и красиваго храма-лхакан'а въ Лавранѣ. Статья состоитъ изъ двухъ частей: изъ настоящаго введенія и перевода тибетскаго текста, представляющаго собой описаніе храма Серканъ-ченмо и опись реликвій, которыя вложены внутрь большой статуи Майтреи.

Лавранскіе храмы по плану и по назначенію раздѣляются на два типа:

1-й типъ—*дакан'ы*, храмы—школы, гдѣ собираются духовные для школьныхъ занятій по разнымъ отдѣламъ буддійскаго ученія. Храмы этого типа принадлежать всему монастырю.

2-й типъ — *лхакан'ы*, т. е. храмы, посвященные тому или другому божеству. Храмы этого типа являются частной собственностью гегеновъ, перерожденцевъ. Къ этому слѣдуетъ добавить, что вообще буддійскій храмъ по своему назначенію является не только мѣстомъ совершенія службъ, молебствій, но также школою и общежитіемъ для монаховъ.

Серканъ-ченмо относится къ типу лхакан'овъ и посвященъ Майтреѣ, Буддѣ грядущаго мірового періода. Серканъ-ченмо значить «Великій Золотой Храмъ». Названіемъ «Золотой Храмъ» тибетцы обыкновенно обозначаютъ храмы, имѣющіе золотую кровлю.

Лавранскіе храмы построены изъ необдѣланнаго плитняка; цементомъ служить обыкновенная глина.

Строителями храмовъ являются, главнымъ образомъ, мѣстные уроженцы, тангуты, подъ руководствомъ своихъ мастеровъ, ламъ-архитекторовъ.

Послѣдніе руководствуются традиціонными указаніями главнымъ образомъ, изъ Vinayasūtra, сочиненія Гунапрабхи (VI в.), гдѣ говорится о монашескихъ жилищахъ, да чертежами и правилами, установленными разными тибетскими авторитетами.

Тибетскій архитектурный стиль характеризуется простотою линий и красокъ, симметричностью, приземистостью и массивностью фигуры и плоской крышей. Этотъ оригинальный тибетскій стиль, очень напоминающій египетскій, иногда нарушается китайскимъ стилемъ кровли.

Слѣдуетъ сказать нѣсколько словъ о значеніи изображеній для самихъ буддистовъ.

Священные *изображенія, книги и памятники* (caitya) являются тремя основными предметами почитанія, — символами трехъ элементовъ бытія Будды, — *тѣла, слова и мысли*. На эти предметы буддистъ долженъ смотрѣть какъ на символы, какъ на вспомогательные предметы для вызыванія въ человѣкѣ религіозныхъ эмоцій и чувствъ. И, конечно, тутъ нѣтъ надобности доказывать, что буддизмъ есть религія, исключаящая всякій фетишизмъ. Затѣмъ, на ряду съ этимъ возникаетъ еще другой вопросъ, о томъ, какъ смотреть буддистъ на безчисленное многообразіе личностей своего пантеона и на личность Майтреи.

Онъ на это отвѣтитъ: «Существуетъ Единое Высочайшее Существо, именуемое Буддой, постигаемое не иначе, какъ чрезъ внутренній опытъ человѣка.

Сущность Его одна, и бытіе Его едино, подобно вѣчному, неизмѣнному, всеобъемлющему пространству.

Въ этомъ отношеніи меня иногда называютъ монотеистомъ. Затѣмъ, это существо, какъ вѣчный источникъ блага, такъ сказать, — всеобъемлющая міровая потенціальная сила Добра, имѣетъ и свою непрерывную «кинетическую силу», свое божественное проявленіе на пользу живыхъ существъ.

Это божественное проявленіе Высшаго Существа также разнообразно, какъ сама жизнь всего страждущаго міра.

Это - то свойство Высшаго Существа проявляется среди живыхъ существъ въ образѣ личностей Шакьямуни, Майтреи, Манджушри, Авалокитешвары, Тары и т. д., — въ видѣ безчисленныхъ буддъ, бодисатвъ, боговъ, богинь — идамовъ, чойжѣновъ

и т. д. Это обстоятельство служить поводомъ къ тому, что меня называютъ и политеистомъ. Наконецъ, меня считаютъ еще и атеистомъ потому, что я не признаю иного Бога, кромѣ Будды, этого единственно-возможнаго идеала для всѣхъ существъ.

Къ сказанному мы добавимъ теперь нѣсколько словъ о Майтреѣ, которому посвященъ этотъ лучший въ Лавранѣ храмъ-лхаканъ.

Почти въ каждомъ значительномъ монастырѣ Тибета, Монголіи и у бурятъ имѣется особый храмъ, въ которомъ помѣщается громадная статуя Майтреи.

Это обстоятельство связано съ тѣмъ вѣрованіемъ буддистовъ относительно Майтреи, что онъ въ будущемъ станетъ проповѣдывать человѣчеству благой законъ, и что, кто достойнымъ образомъ станетъ возносить свои мысли Майтреѣ, тотъ приобрететъ великое счастье быть слушателемъ его ученія. Надо замѣтить, что Майтрея — чрезвычайно популярное имя среди всѣхъ буддистовъ безъ различія сектъ.

Санскритское слово Maitreya, — въ тибетскомъ переводѣ Джамба — какъ собственное имя значить Любящій, Кроткій, Милый, Сердечный. Кромѣ этого Майтрея носить еще другія имена: Ajita (санс.) — Мипамъ (тиб.) — Непобѣдимый, Yuvagāja — Джалпабъ (тиб.) — Наслѣдникъ (Шакьямуни).

Въ буддійскихъ сутрахъ Майтрея фигурируетъ то въ видѣ бодисатвы, усерднаго слушателя Будды, который пророчить ему великую роль продолжателя Его дѣла, будущаго Спасителя міра, то въ видѣ владыки небесной блаженной страны Тушиты, безпрерывно проповѣдующаго небожителямъ благой законъ.

По представленію буддистовъ вѣчное движеніе колеса жизни сводится къ процессу разрушенія и возникновенія міровъ. Этотъ всеобщій міровой законъ жизни, непрерывный процессъ измѣненія опредѣляется моментами вѣчности, такъ называемыми калпами, длиннѣйшими періодами разрушенія или возникновенія міровъ. Въ теченіе этихъ міровыхъ періодовъ иногда появляются среди живыхъ существъ различные будды, свѣточы міра, и проповѣдуютъ законъ.

Есть періоды, въ теченіе коихъ не появляется ни одного Будды. Такіе періоды называются темными, хотя живыя существа этихъ періодовъ могутъ наслаждаться благами жизни. Настоящій періодъ, въ которомъ мы живемъ, называется буддистами «блаженнымъ періодомъ»¹⁾. Блаженнымъ онъ названъ потому, что въ теченіе этого періода будутъ проповѣдывать не одинъ, а тысяча буддъ. 1-й будда этого «блаженного періода» именуется Krakucchanda²⁾, 2-й Kanakamuni³⁾, 3-й Kāśyapa⁴⁾, 4-й Śākyamuni⁵⁾ и 5-й Maitreya⁶⁾. Этой тысячѣ буддъ посвящена «Bhadrakalpāsūtra»⁷⁾.

По вѣрованію самихъ буддистовъ ученіе Шакьямуни продержится на землѣ 5000 лѣтъ. По истеченіи этого срока, когда исчезнетъ на землѣ ученіе Будды, т. е. люди окончательно забудутъ его, на землѣ настанетъ царство зла. Люди перестанутъ слушаться голоса разума и будутъ окутаны сѣтью зла и страданія. Наконецъ, человѣчество своей грѣшной, неразумной жизнью доведетъ себя до такой крайности, когда жизнь человѣческая сократится до 10 лѣтъ. Въ довершеніе всего человѣчество перенесетъ еще великія испытанія: пройдутъ періоды всемірнаго голода и борьбы за существованіе.

Это невыразимое бѣдствіе человѣчества послужитъ причиною великаго состраданія и любви Майтреи къ нему, и тогда наступитъ «Царствіе Будды» на землѣ, — пришествіе къ людямъ будды Майтреи.

1) ལྷ་པ་བཟང་ Bhadrakalpa.

2) འཁོར་པ་འཇིག་

3) ཀ་ཤེར་ཐུབ་

4) འོན་ལྷ་

5) ཐུག་ཐུབ་པ་

6) ཐུམ་པ་

7) ལྷ་པ་བཟང་པོའི་མཛོད་ (см. Ганжуръ, отдѣлъ 38).

Поэтому каждый вѣрующій стремится спастись, если не въ этой жизни, то въ блаженное время пришествія Майтреи.

Затѣмъ Майтрея является однимъ изъ «восьми великихъ сыновъ»¹⁾ Будды, главныхъ его слушателей по Махаянѣ, — бодисатвъ въ образѣ небожителей. Наконецъ, Майтрея является въ глазахъ вѣрующаго настолько реальнымъ существомъ, что онъ — авторъ пяти важнѣйшихъ сочиненій, вошедшихъ въ собраніе Дэлжуръ.

Въ этомъ отношеніи Майтрея вмѣстѣ съ исторической личностью, учителемъ Нагарджуной, является первымъ толкователемъ и распространителемъ ученія Махаяны. На долю перваго пала практическая сторона Махаяны, а на долю второго — теоретическая. Таковъ Майтрея въ представленіи вѣрующаго.

И кажется намъ, читателю теперь понятно, почему буддисты столь усердно почитаютъ Майтрею, любятъ его изображенія, часто громадныя статуи, и сооружаютъ въ честь его храмы.

Храмъ Майтреи въ Лавранѣ сооруженъ по инициативѣ выдающагося лавранскаго дѣятеля, 2-го гегена, Жигмедъ-ванбо, перерожденца основателя монастыря Жамьянъ-шадбы.

Этотъ гегень, которому Лавранъ всецѣло обязанъ своимъ

1) «Восемь великихъ сыновъ» Будды:

1. Mañjuśrīkumārabhūta — འཇམ་དབལ་གཞིན་རྒྱུ་རྩུ་པ་

2. Vajrapāṇi — ཕྱག་ན་རྩི་རྩི་

3. Avalokiteśvara — སྤྲུལ་རྩ་ས་གཞིག་ས་དབང་ཕྱག་

4. Kṣitigarbha — སའི་སྤྱིང་པོ་

5. Sarvanivāraṇaśāmbhin — སྤྱི་བ་པ་རྣམ་སེལ་

6. Ākāśagarbha — རྣམ་མཁའི་སྤྱིང་པོ་

7. Maitreya — ཕྱམས་པ་

8. Samantabhadra — གྲུན་ཏུ་བཟང་པོ་

процвѣтаніемъ, родился въ 1728 г., а умеръ въ 1791 году. Сооруженіе Серканъ-ченмо имъ было начато въ 1788 г., а закончено въ 1790 г.

Такъ какъ Серканъ-ченмо сооруженъ 2-мъ гегеномъ, то онъ юридически считается храмомъ, принадлежащимъ двору перерожденцевъ Жамьянъ-шадбы. Но такъ какъ онъ является общей святыней лавранцевъ, онъ сталъ теперь храмомъ общемонастырскимъ.

О сооруженіи Серканъ-ченмо существуетъ у лавранцевъ легенда. На мѣстѣ, гдѣ стоитъ Серканъ-ченмо, гласитъ легенда, прежде была небольшая горка красивой формы. Въ Лавранѣ въ то время было очень много талантливыхъ ученыхъ, но плохо соблюдались духовными обѣты нравственности, часты были случаи «возврата въ міръ».

Всевѣдущій гегенъ прозрѣлъ въ умѣ своемъ, что причиною этого страннаго явленія служить злой геній, обитающій въ упомянутой горкѣ. Гегенъ приказалъ скрыть эту горку и рѣшилъ на ея мѣстѣ соорудить храмъ Майтреи, нынѣшній Серканъ-ченмо. Какъ только горка была скрыта по приказу гегена, начали замѣчать, что не стало талантовъ въ Лавранѣ. И всѣ стали роптать на гегена, что онъ не любитъ талантовъ и потому-де извелъ ихъ своимъ поступкомъ.

Ропотъ духовныхъ дошелъ и до ушей самого гегена. Тогда гегенъ въ одной изъ своихъ проповѣдей намекнулъ своимъ слушателямъ, что больше всего онъ цѣнитъ людей простыхъ и нравственныхъ и не придаетъ особенной цѣны громкимъ талантамъ, коль они испорчены, безнравственны.

Съ тѣхъ поръ, какъ по волѣ 2-го гегена не стало той горки, а на ея мѣстѣ воздвигнуть Серканъ-ченмо, таланты среди лавранцевъ стали рѣдкимъ явленіемъ, но за то несравненно повысилась у нихъ нравственность, прекратились случаи позорнаго возврата въ міръ.

Серканъ-ченмо находится на сѣверномъ краю монастыря, недалеко отъ соборнаго храма на сѣверо-западной его сторонѣ. И

онъ рѣзко выдѣляется въ этой части монастыря своей высокой многоэтажной фигурой краснаго цвѣта съ золотой кровлей въ китайскомъ стилѣ. Онъ чуть ли не самый высокій въ Лавранѣ храмъ и лучше всего онъ видѣнъ съ южной и юго-восточной стороны монастыря.

Храмъ стоитъ у самаго подножья сѣверной горы Лаврана, въ глубокой выемкѣ, сдѣланной съ сѣвера. Съ сѣвера и отчасти съ боковъ храмъ окружаютъ такимъ образомъ стѣны-выемки, и съ юга эти стѣны дополнены каменной стѣной съ воротами, такъ что все это вмѣстѣ взятое образуетъ вокругъ храма нѣчто вродѣ ограды. Круговая дорога монастыря проходитъ надъ самымъ обрывомъ выемки, и богомолецъ на своемъ пути религіознаго обхожденія монастыря можетъ видѣть съ этого мѣста, какъ внизу подъ его ногами люди обходятъ Серканъ-ченмо съ серьезными, сосредоточенными лицами и съ четками или вертушками въ рукахъ. Мы очень часто бывали около Серканъ-ченмо, и ни разу не случилось, чтобы люди не ходили вокругъ храма. Онъ является чуть ли не самой почитаемой святыней Лаврана.

Храмъ на видъ пятиэтаженъ, судя по числу рядовъ оконъ. Онъ имѣетъ шесть угловъ: къ главному четырехъугольному корпусу храма спереди пристроенъ фасадъ, который нѣсколько уже главнаго корпуса и выступаетъ впередъ двумя отдѣльными углами.

Этотъ фасадъ выступающій на всю высоту храма служить въ своей нижней части притворомъ, *юнчоръ*.

Съ сѣвера храмъ оконъ не имѣетъ. Съ боковъ по 3 окна на каждый этажъ за исключеніемъ верхняго этажа, *чамра*, имѣющаго по одному окну. Фасадъ храма имѣетъ по два окна на каждый этажъ за исключеніемъ верхняго, который имѣетъ вмѣсто оконъ два *намджу-вандан'а* (символическая монограмма изъ золотыхъ буквъ ланджа). При этомъ окна и *намджу-вандан'ы* расположены на обоихъ краяхъ фасада. Нижнія два окна расположены немного выше крыши притвора.

По срединѣ фасада на каждый этажъ устроено по верандѣ съ занавѣсами.

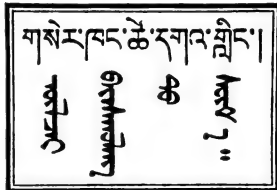
Главный корпусъ храма спереди также имѣеть по два окна на каждый этажъ за исключеніемъ нижняго этажа, который вмѣсто оконъ имѣеть двѣ двери. Эти окна и двери расположены по обоимъ краямъ стѣны.

Храмъ выложенъ изъ плитняковъ и имѣеть очень искусную гладкую выкладку. Онъ выкрашенъ въ свѣтло-красный цвѣтъ, а верхніе края стѣнъ обведены обычной темно-коричневой шероховатой каймой въ два ряда.

Храмъ блестеть своей золотой кровлею. Но эта кровля, сдѣланная въ вычурномъ китайскомъ стилѣ, скорѣе понижаетъ красоту храма, чѣмъ украшаетъ его.

Надъ золотой кровлей и надъ южными углами главнаго корпуса храма поставлены обычные золотыя фигуры, надкрышныя украшенія — ганджиры.

Чтобы войти въ храмъ, вы спереди попадаете сначала въ притворъ, *юнчоръ*, который въ тоже время представляетъ внутренность нижней части выступающаго впередъ фасада. Стѣны этого отдѣленія росписаны изображеніями четырехъ махараджъ, колеса жизни и т. д. въ обычномъ порядкѣ (см. планъ). Надъ дверью вывѣшена доска съ золотымъ тибетско-монгольскимъ названіемъ храма на синемъ фонѣ: «

», т. е.

«Золотой храмъ счастья». Далѣе вы входите чрезъ единственную дверь внутрь храма и вы оказываетесь въ красиво убранномъ залѣ по размѣру небольшомъ, но съ высокимъ потолкомъ; въ срединѣ возсѣдаетъ на роскошномъ тронѣ громадная золотая статуя Майтреи. Передъ этой статуей поставлены въ одинъ рядъ богатые жертвенные приборы соотвѣтствующаго размѣра, какъ-то: серебряныя чаши, приборъ для воскурений и пр. По обѣимъ сторонамъ статуи стоятъ двое учениковъ Майтреи и еще нѣсколько золотыхъ статуй Цзонкабы, «восьми великихъ»

сыновъ» Будды (бодисатвъ) по размѣру въ человѣческой ростъ, и др. Тутъ не приходится много останавливаться на описаніи этихъ статуй: онѣ по внѣшнему виду и стилю ничего выдающагося не представляютъ. Это обыкновенныя мѣдныя вызолоченныя статуи тибетской работы. Майтрея изображается въ двухъ видахъ: въ позѣ «алмазнаго сидѣнія», т. е. со скрещенными ногами, и въ позѣ «сидѣнія Майтреи», т. е. съ ногами, упирающимися въ землю. Въ первой позѣ онъ изображается какъ будущій Будда, а во второй, какъ владыка неба Тушита. По размѣру же изображенія Майтреи дѣлаются очень различно. Когда изображаютъ Майтрею въ его тушитскомъ образѣ, статую дѣлаютъ въ размѣрѣ 80 локтей, — это ростъ тушитскаго Майтреи.

Въ данномъ случаѣ Майтрея изображенъ въ первой позѣ, въ образѣ будущаго Будды. Учениками Майтреи считаются бодисатвы Жамбалъ-нинбо (Цзонкаба) и Намка-дима-медба (Атиша). Стѣны кругомъ расписаны картинами весьма сложнаго содержанія. Но эти картины значительно испортились отъ времени и, къ сожалѣнію, трудно теперь поддаются опредѣленію.

Внутренность храма освѣщается сверху *рабсал*'омъ, свѣтовымъ приспособленіемъ. Ознакомившись такимъ образомъ съ внутренностью храма, мы убѣдились, что залъ, въ которомъ помѣщается статуя Майтреи, одноэтаженъ; а тѣ этажи и окна, которыя виднѣются снаружи, относятся къ двумъ узкимъ боковымъ отдѣленіямъ храма.

Вотъ все, что мы можемъ сказать отъ себя о Серканъ-ченмо. Это поверхностное наше описаніе читатель дополнить отчасти планомъ, снимкомъ храма, а отчасти и тѣмъ, что сообщаетъ переводимое ниже туземное описаніе храма.

Изъ многочисленныхъ лавранскихъ храмовъ, только немногіе наиболѣе важныя, имѣютъ печатные указатели, какъ то: *Цогченъ-дуканъ*, *Серканъ-ченмо*, храмъ *Девацанъ*'а и *Гунтанъ-чортенъ*. Всѣ эти указатели изданы въ Лавранѣ и находятся въ Азіатскомъ Музеѣ И. А. Н. въ числѣ привезенныхъ нами изъ Амдо

тибетскихъ книгъ. Изъ нихъ только указателя Цогченъ-дукан'а не удалось намъ достать. Указатели эти касаются исторіи сооруженія того или другого храма или статуи а также и описанія самыхъ храмовъ. Но большей частью они представляютъ списки тѣхъ реликвій, которыя вкладываются въ установленномъ порядкѣ внутрь статуй или субургановъ. Всѣ эти перечисленія, описанія священныхъ предметовъ, исполненныя въ своеобразной манерѣ туземныхъ авторовъ, едва-ли удовлетворяютъ читателя-европейца. Но тѣмъ не менѣе этотъ обширный и разнообразный по содержанию родъ тибетской литературы представляетъ весьма любопытный и интересный во многихъ отношеніяхъ матеріалъ. Въ виду этого мы и рѣшили перевести указатель храма Серканъ-ченмо въ видѣ перваго опыта подобнаго рода работы на европейскомъ языкѣ.

Въ притворѣ храма имѣется нашъ указатель въ видѣ громадной стѣнной каллиграфической надписи (см. планъ). Содержаніе этой надписи по проверкѣ оказалось совершенно тождественнымъ съ текстомъ переводимаго ниже указателя, входящаго въ собраніе сочиненій автора. Разница лишь въ томъ, что стѣнная надпись имѣетъ нѣсколько иное заглавіе: *Списокъ реликвій прекрасной статуи Майтреи*¹⁾; тогда какъ указатель - книга носить болѣе пространное книжное заглавіе:

*Опись Великаго Золотого Храма и его предметовъ культа, именуемая мстницей, ведущей на спасительный путь Великой Святости*²⁾. Кромѣ того Серканъ-ченмо имѣетъ еще краткій указатель, составленный 2-мъ гегеномъ (см. собр. его сочиненій, т. X), да еще отмѣчаютъ его авторы исторіи Лаврана Балманцанъ и Даггонцанъ.

Авторъ переводимаго тутъ указателя — 23-й тронный лама

1) བྱམས་སྤྱི་མཐོང་བ་དོན་ལྡན་གྱི་རྟེན་ཡིག་

2) གསེར་ཁང་ཆེན་མོ་རྟེན་དང་རྟེན་བར་བཅས་པའི་དཀར་ཆག་བྱང་ཆེན་ཐང་ལམ་
འགྲུབ་པའི་ཐེམ་སྒྲུབ་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ། (Въ т. VI).

Лаврана, ученикъ 2-го гегена, принадлежитъ къ числу лавранскихъ ламъ-писателей. Литературное его имя Жалканбо Дагбажалцанъ, а по простому лавранскому прозвищу — Жанканбоцанъ. Родился онъ въ одной изъ мѣстностей Амдо въ 1762 г. и считается перерожденцемъ одного изъ ректоровъ школы Гоманъ въ монастырѣ Брайбунѣ близъ Лхасы. До 22 лѣтъ онъ воспитывался въ Лавранѣ, а затѣмъ отправился въ Лхасу и, поступивъ въ брайбунскій Гоманъ-дацанъ, достигъ высшей ученой степени лхарамба. Оттуда онъ вернулся въ свой Лавранъ, былъ его троннымъ ламой и умеръ здѣсь же въ 1837 г. Онъ оставилъ послѣ себя нѣсколько томовъ своихъ сочиненій, изданныхъ въ Лавранѣ и находящихся нынѣ въ Азіатскомъ Музеѣ И. А. Н.

Въ юго-западной части Лаврана находится нынѣ обширный нанченъ, дворъ Жанканбоцана. Во время моего пребыванія въ Лавранѣ перерожденецъ его, вѣроятно, 2-й послѣ него, былъ молодой человекъ, многообщающій монахъ и ученый.

Опись Серканъ-ченмо составлена авторомъ въ 1825 г. чрезъ 34 года послѣ освященія храма и статуи, состоявшагося въ 1791 году.

Объемъ книги 51 листъ обычнаго тибетскаго формата (разм. текста 47 см. × 6 см.).

Содержаніе книги:

Введеніе: а) Вступительные стихи, — поклоненія, пожеланія.

(1a₁—4a₆, — не переведены).

б) Основные пункты ученія Будды въ связи съ традиціей воздвиженія изображеній и храмовъ, что является однимъ изъ вспомогательныхъ средствъ спасенія. (4b₁—5a₆, — не переведены).

в) О происхожденіи изображеній. (5b₁—7b₄).

I. Исторія Майтреи. (7b₄—17b₃).

II. Краткая біографія 2-го гегена, строителя Серканъ-ченмо. (17b₃—22a₃).

III. Исторія воздвиженія культа Майтреи въ Лавранѣ. (22a₃—39b₆):

1. Самое воздвиженіе культа.
2. Окончаніе воздвиженія и о томъ, въ какомъ порядкѣ вложены реликвиі.
3. Освященіе статуи.
4. О томъ, сколько израсходовано на все это дѣло.

IV. Цѣль и польза воздвиженія культа. (39b₆—47a₂).

Послѣсловіе автора. (47a₂—51a₄).

Мы переводимъ существенныя части оригинала и опускаемъ лишь тѣ мѣста, которыя не имѣютъ прямого отношенія къ сути дѣла. Переведены главнымъ образомъ изъ Введенія в) и глава III. При этомъ считаемъ нужнымъ сказать нѣсколько словъ объ опущенныхъ мѣстахъ, содержаніе которыхъ пожелалъ бы знать читатель.

Введеніе: а) Стихи-поклоненія, обращенныя къ Майтреѣ, Шакьямуни, учителю (автора, т. е. 2-му гегену) Цзонкабѣ и др. Законъ Будды благъ во всѣхъ отношеніяхъ—въ началѣ, срединѣ и концѣ, говорятъ буддисты; каждое доброе дѣло должно быть начато и окончено добромъ, добрымъ словомъ, пожеланіями. Поэтому тибетскіе авторы всегда удѣляютъ въ началѣ и концѣ своихъ трудовъ мѣсто для стиховъ-поклоненія тѣмъ личностямъ, которыхъ авторъ считаетъ въ данномъ случаѣ достойными того. Стихи въ началѣ книги называются *чоржодъ*¹⁾—т. е. слова почитанія, а стихи въ концѣ книги—*мражодъ*²⁾—послѣсловіе.

Какъ *чоржодъ*, такъ и *мражодъ* всегда излагаются стихами въ возвышенной поэтической формѣ.

1) མཆོད་བརྗེས་

2) ལྷ་བརྗེས་

б) Основные пункты учения Будды. Здѣсь авторъ излагаетъ въ немногихъ словахъ ученіе Будды въ существенныхъ его пунктахъ. Благой законъ Будды, говоритъ онъ, есть ученіе о четырехъ возвышенныхъ истинахъ, которыя раскрываютъ сущность Сансары и Нирваны. О причинѣ и слѣдствіи пребыванія въ Сансарѣ учатъ двѣ первыя возвышенныя истины, а о причинѣ и слѣдствіи достиженія Нирваны — двѣ послѣднія. Далѣе говорится, что слѣдуетъ принять религію Будды и стремиться всѣми мѣрами къ высшему совершенству; для этого существуютъ различные способы, предложенные Учителемъ сообразно природѣ каждаго существа, въ томъ числѣ разные роды почитанія Будды, какъ-то: исполненіе Его изображеній, сооруженіе храмовъ и т. д.

I. Исторія Майтреи. Данная на основаніи разныхъ священныхъ источниковъ для характеристики Майтреи. Объ этомъ мы отчасти уже говорили въ настоящемъ введеніи.

II. Біографія 2-го гегена. Вкратцѣ излагается біографія 2-го гегена, Гончогъ Жигмедъ-ванбо, этого замѣчательнаго дѣятеля, который построилъ Серканъ-ченмо и возвысилъ Лавранъ до нынѣшняго его положенія. Онъ родился въ 1728 г. въ южномъ Амдо, въ мѣстности *Нанра*¹⁾, и умеръ въ 1791 г. въ Лавранѣ.

IV. Цѣль и польза воздвиженія культа. Говоря о цѣли воздвиженія, авторъ отмѣчаетъ, что главная цѣль воздвиженія культа Майтреи (храма и его статуи) заключается въ томъ, чтобы создать внѣшнія условія для спасенія живыхъ существъ когда настанетъ пришествіе на землю будды Майтреи. Говоря о пользѣ воздвиженія, авторъ касается, главнымъ образомъ, разныхъ наградъ, счастливыхъ воплощеній, на

1) སྤྲུང་རྩེ་

основаніи сутрь, тѣхъ лицъ, которыя стануть воздвигать храмы и изображенія и всячески почитать ихъ.

Далѣе говорится о правилахъ почитанія священной статуи путемъ кругового обхожденія.

Послѣсловіе. Содержаніе послѣсловія представляетъ резюме всей книги въ поэтической формѣ, заключительныя пожеланія автора и свѣдѣнія о томъ, при какихъ обстоятельствахъ составлена книга.

Относительно матеріаловъ, вложенныхъ внутрь статуи, слѣдуетъ сказать, что, какъ составъ, такъ и порядокъ ихъ расположенія имѣютъ, какъ увидить далѣе читатель, вполне опредѣленную систему. Въ этой системѣ распредѣленія священныхъ реликвій и выражена та идея, создавшая обычай вложенія реликвій внутрь статуй и субургановъ, — обычай, о происхожденіи котораго, кстати сказать, мы пока не знаемъ ничего достовѣрнаго.

Кромѣ этого, на основаніи многочисленныхъ личныхъ именъ и названій священныхъ книгъ и *dhāgarī*, вошедшихъ такъ или иначе въ списокъ реликвій, читателю предоставляется судить о степени популярности въ Желтой Церкви (секты Цзонкабы) тѣхъ или иныхъ священныхъ книгъ и *dhāgarī* или божествъ и ламъ безъ различія сектъ, такъ какъ внутрь статуи могли попасть лишь тѣ предметы и имена, которыя пользуются безусловнымъ священнымъ значеніемъ по крайней мѣрѣ для господствующей въ Тибетѣ, Монголіи и у бурятъ Желтой Церкви.

Имена личные и предметныя мы снабдили примѣчаніями, насколько позволяли наши знанія и мѣсто для настоящей книги.

Въ заключеніе надо замѣтить, что авторъ, обращая вниманія больше на статую Майтреи и вложенныя въ нее реликвіи, чѣмъ на храмъ, имѣлъ въ виду составить не просто указатель, инвентарную книгу Золотого Храма, а руководящую книгу по изученію всего, что относится къ культу Майтреи.

Насколько это удалось автору, не беремся судить, но намъ думается, что кромѣ этого авторъ имѣлъ еще другую, болѣе конкретную цѣль — прославить свой Лавранъ. Онъ хотѣлъ своей

книгой показать людямъ, насколько богатъ и славенъ Лавранъ своими святынями. Въ этомъ отношеніи, мы полагаемъ, автору въ значительной мѣрѣ удалось выполнить свою задачу, и его книга оказалась интересной не только однимъ лавранцамъ, тибетцамъ, монголамъ и бурятамъ, но можетъ сдѣлаться достояніемъ русскаго читателя. Едва ли самъ авторъ, составляя свою книгу въ горной кельѣ далекаго Амдо, подозрѣвалъ, что ровно чрезъ 90 лѣтъ его сочиненіе будетъ читаться гдѣ-то въ далекой странѣ на языкѣ невѣдомыхъ ему оросовъ.

Переводъ тибетскаго текста.

«Скажемъ о происхожденіи и пользѣ изготовленія изображеній Побѣдителя (Будды) и его сыновъ (бодисатвъ) и сооруженія для нихъ храмовъ. Вотъ какимъ образомъ первоначально возникли писанья и скульптурныя изображенія. Во время земной жизни нашего Учителя, цари Vimbiśāga¹⁾ и Udayana²⁾ вступили въ дружбу и посылали другъ другу подарки. Vimbiśāga послалъ ящикъ, наполненный множествомъ чудныхъ тканей, а въ отвѣтъ на это Udayana послалъ драгоцѣнный панцирь, обладающій всѣми пятью частями [т. е. покрывающій 5 частей тѣла]. Позвали оцѣнщиковъ. Тѣ изслѣдовали подарокъ, но не могли оцѣнить его. Vimbiśāga хотѣлъ сдѣлать отвѣтный подарокъ, но не могъ найти соотвѣтствующаго по цѣнѣ и былъ въ большой досадѣ. По совѣту брахмана Ярцула³⁾ иконописцы исполнили красками изображеніе Учителя съ натуры. Надписали на немъ двустипшіе, какъ то: внизу — *формулы прибъжища*⁴⁾, *формулы нравственности*⁵⁾, *формулы каузальнаго закона*⁶⁾ происхожденія

1) གཞུགས་ཅན་སྒྲིང་པོ་

2) ཡུན་ལ་ན་ в текстѣ.

3) དབྱར་ཚུལ་ = скрт. Grīṣma?

4) སྐབས་སུ་འགྲོ་བ་ — śaraṇagataṃ.

5) བསྐྱེད་པའི་གཞི་ — śikṣāpāda, отсюда монг.-уйгурское — (miksha-
бут).

6) འཛིན་འབྲེལ་ — pratītyasamutpāda.

и уничтоженія вещей; на верху слѣва: «Слѣдуетъ подвизаться и уходить» (отъ міра сего). Затѣмъ свернули изображение и вложили его въ тройную трубку—золотую, серебряную и мѣдную—и завернули сверху разными шелковыми тканями; положили ее на спину слона и отправили въ качествѣ подарка, который и достигъ постепенно Ravaṇa¹⁾. Въ странѣ Viçāla²⁾ открыли изображение, и въ ту же ночь царь Udayana достигъ плода «постояннаго пребыванія»³⁾. Затѣмъ онъ пригласилъ возвышеннаго Kātūāyana⁴⁾ съ его пятьюстами сопутствующихъ и привелъ всю страну Rāvaṇa въ лоно ученія, и сказано, что самъ царь наконецъ достигъ архатства передъ ликомъ Учителя.

Это изображение стало извѣстно подъ именемъ «Плотинный Шакьямуни»⁵⁾.

Еще иначе. Умершая рабыня Mahānāman'a⁶⁾ по силѣ своего желанія возродилась въ утробѣ старшей супруги сингальскаго (цейлонскаго) царя и получила имя Muktālatā⁷⁾. Услышавъ одно слово «Будда», она пришла въ сильное бла-

1) ལྷ་ལྷོག་མ་

2) མ་ཕྱོག་མ་ཡང་མ་པ་

3) ལྷོག་ལྷོག་མ་ཀྱི་འབྲས་བྱ་— srotaāpanna.

4) Въ текстѣ: ཀ་ཏ་ཡ་ན་

5) ཐུབ་པ་རྒྱ་ལོན་མ་ Объясненіе ученаго ламы Зарбайна (члена-сотрудника

И. Р. Г. О.). «Богъ Viçvaakṣan хотѣлъ исполнить портретъ Учителя съ натуры, но послѣдствіе ослѣпительной красоты Его не могъ смотрѣть въ лицо Учителю. Тогда онъ пригласилъ Учителя къ одной плотинѣ, и фигура Его отразилась на спокойной поверхности воды. Только тогда художникъ могъ писать портретъ Учителя съ Его отраженія. Этотъ портретъ и сталъ называться *Плотинный Муни*, т. е. изображение Учителя, исполненное у плотины. Такъ гласитъ преданіе, объясняющее происхожденіе названія «*Плотинный Муни*».

6) ཐུབ་ཀྱི་མེད་ཆེན་

7) ལྷོག་ཀྱི་འཁོར་ཤིང་

оговорѣніе, написала Ему письмо: «Благоволи освободить меня изъ міра Сансары» и послала его Учителю вмѣстѣ съ подаркомъ, состоящимъ изъ семи большихъ магадскихъ мѣрокъ жемчуга¹⁾. Учитель улыбнулся и отразилъ свой свѣтъ на полотнѣ, а мастера нарисовали видимое отраженіе въ видѣ картины, которая была послана Muktālātā вмѣстѣ съ приписками словъ Учителя. Muktālātā, какъ только увидѣла картину, постигла Истину. Такое изображеніе стало извѣстно подъ именемъ «Свѣтовой Муни». Эти два изображенія были первыми писаными изображеніями.

[Далѣе (6a₄ — 6b₃) идутъ цитаты изъ извѣстнаго поэтического жизнеописанія Будды Avadānakalpalatā²⁾. Содержание этой цитаты представляетъ простой варіантъ того, что сказано сейчасъ о двухъ изображеніяхъ Будды. Ввиду этого мы опускаемъ переводъ этой цитаты].

«Еще иначе. Домохозяинъ Anāthapiṇḍada³⁾ исполнилъ изображеніе Учителя изъ семи драгоценностей и помѣстилъ его въ срединѣ мѣстопребыванія братія. Это изображеніе и считается первой статуей. Все это—согласно преданію винайскаго канона⁴⁾. А вотъ преданіе согласно «Гачемъ-гаколма»⁵⁾. Когда приблизилось время вступленія Учителя въ Нирвану, тѣло Его излучило трехцвѣтное сіяніе. Одно изъ нихъ попало Брахмѣ, другое Индрѣ и третье — Вишну. Всѣ трое приобрѣли способность, отправились къ Буддѣ и просились быть благотворителями по исполненію трехъ изображеній. Затѣмъ, Брахма исполнилъ изображеніе

1) མ་གྲུའི་ཐེ་བོ་ཆེ་བ་རུ་ན་

2) དབུག་བསམ་འཕྲི་ཤིང་

3) མགོན་མེད་ཟས་སྦྱིན་

4) འདུལ་བ་ལྷན་

5) བཀའ་ཆེན་མ་བཀའ་ཁྲིམ་མ་ — «Посмертные заветы» царя Сронцзапъ

духовнаго тѣла¹⁾, — круглую saity'ю, въ размѣрѣ охвата самого Брахмы. Эта чайтя находится въ странѣ Udyāna и учиняетъ тамъ пользу волшебницамъ — ḍākinī. Вишну исполнилъ изображеніе блаженнаго тѣла, въ образѣ «Пресвѣтлаго снѣжнаго моря»²⁾ [эпитетъ Будды] въ размѣрѣ двѣнадцати миль и разукрасилъ макушку драгоцѣннымъ хрусталемъ⁴⁾. Оно находится во внѣшнемъ морѣ и учиняетъ пользу нагамъ, девамъ и гандарвамъ. Владыка боговъ, Индра, исполнилъ три изображенія Учителя: изображеніе явленнаго тѣла, изъ пяти разныхъ драгоцѣнностей боговъ и изъ пяти разныхъ драгоцѣнностей людей, одно въ размѣрѣ восьмилѣтняго возраста Учителя въ соотвѣтствіи съ треномъ въ саду Lumbini⁵⁾, другое въ размѣрѣ двѣнадцати-лѣтняго возраста въ соотвѣтствіи съ высотой лѣстницы большихъ воротъ Kapilavastu и третье въ размѣрѣ двадцатипятилѣтняго возраста. Когда Индра исполнилъ эти три изображенія, Учитель испустилъ лучи изъ тѣла Своего, которые проникли въ три

- 1) Будда имѣетъ три тѣла или природы:

ཆོས་སྒྲུབ་ — dharmakāya (духовное тѣло)

ལོངས་སྒྲུབ་ — sambhogakāya (блаженное тѣло)

སྤྱུང་སྒྲུབ་ — nirmāṇakāya (явленное тѣло).

- 2) ཡུ་ཤུག་ — Udyāna, область въ сѣв.-западной части древней Индіи, откуда по преданію распространилось тантрийское ученіе буддистовъ.

- 3) རྣམ་སྤྱང་པ་ཅན་ཆོས་རྒྱུ་ — Vaigosaṇa, названіе Будды Шакьямуни въ его «Блаженномъ образѣ» въ мірѣ боговъ Аканишты. Кайдубъ въ своемъ «Обозрѣніи Тантръ» (རྒྱུ་ལྗོན་གྱི་རྣམ་པ་) говоритъ, что согласно системѣ Чарья-тантры «Блаженный образъ» Будды Шакьямуни является «རྣམ་སྤྱང་པ་ཅན་ཆོས་རྒྱུ་» — «Пресвѣтлымъ великимъ снѣжнымъ моремъ»

- 4) རོ་རྒྱ་ཁྱུ་ཤེལ་

- 5) Садъ, гдѣ родился Будда Шакьямуни.

изображенія, и освятилъ ихъ. Изъ этихъ трехъ изображеній имѣющее размѣръ двадцатипятилѣтняго возраста находится въ мірѣ тридцати трехъ боговъ. Среднее, размѣра двѣнадцатилѣтняго возраста, находилось и въ мірѣ боговъ и въ странахъ Udyāna и Magadha. Индійскій царь Devarāla поднесъ его китайскому царю. Царевна Луншинъ - гонжо, дочь китайскаго царя Танъ-Тежуна¹⁾, уѣзжая въ Тибетъ, взяла его въ качествѣ приданого. Это — то изображеніе, которое нынѣ находится въ храмѣ Расапруланъ²⁾. Изображеніе размѣра восьмилѣтняго возраста было привезено въ Непалъ. Царевна Балса - Тивзунъ³⁾, дочь царя Амривагманъ⁴⁾, привезла его въ Тибетъ въ качествѣ приданого. Это — то изображеніе, которое нынѣ находится въ Рамочѣ⁵⁾ подъ именемъ Жуву Миждо-дорже⁶⁾.

Такъ распространился и развился культъ писаныхъ и скульптурныхъ изображеній постепенно въ Индію, Китаю, Непалъ, Каши и Снѣжной странѣ (Тибетъ). И здѣсь скажемъ о томъ, какимъ образомъ въ великомъ монастырѣ Балданъ Дашичилъ⁷⁾, имѣющемъ предуказаніе отъ самого Побѣдителя, широко раскрывшемъ свои створы для *изученія и исполненія*⁸⁾ и являю-

1) བད་པུ་ཏུང་ — Вѣроятно, 2-й царь танской династіи, Тай-цзунъ (Tai-Tsung, 627—50). Свѣдѣніе это любезно сообщилъ намъ прив.-доц. В. М. Алексѣевъ.

2) ར་ས་སྤྱུལ་སྤྱོད་ — Соборный храмъ въ Лхасѣ.

3) བལ་བཟའ་ཁྱི་བཟོན་

4) འོད་ཟེར་གྱི་ཆ་ — 1-й царь династіи Thākuri, который правилъ въ Непалѣ въ концѣ первой половины VII в. по Р. Х.

5) ར་ས་ཆེ་ — храмъ въ Лхасѣ со статуей Шакьямуни, — རྒྱ་བོ་མི་བསྐྱེད་རྩི་རྩེ་, представляющей одну изъ главныхъ святынь Тибета.

6) རྒྱ་བོ་མི་བསྐྱེད་རྩི་རྩེ་

7) དཔལ་ལྷན་གྱི་མཁའ་མཁའ་ — Crīmaṅgalāvarṭta, наз. Лаврана.

8) བཤད་སྤྱོད་ — термины для обозначенія послѣдовательности усвоенія ре-

щемся моремъ для развлеченія десятковъ миллионовъ наговъ¹⁾, — мудрецовъ и волхвовъ, воздвигнуто прекрасное изображеніе побѣдителя заступника Ajita (Майтрея) съ храмомъ для него. Изложеніе о томъ, какимъ образомъ это исполнено, распадается на четыре главы:

I. Исторія того, чей культъ воздвигнуть.

II. Краткое изложеніе величія того, кто воздвигъ культъ.

III. О томъ, какъ воздвигнуть культъ.

IV. Цѣль и польза воздвиженія культа.

«III. О томъ, какъ воздвигнуть культъ. 1. Самая исторія воздвиженія. 2. Окончаніе воздвиженія и о томъ, въ какомъ порядкѣ находятся вложенныя реликвіи. 3. О томъ, какимъ образомъ путемъ освященія изображеніе и божество приведены въ тожество. 4. О томъ, сколько израсходовано на это дѣло.

1. Самая исторія воздвиженія.

Въ годъ огня и овцы XIII-го цикла (1787) донерь [т. е. церемоніймейстеръ] Гончогъ-дагба вмѣстѣ съ провожатыми отправился въ Лхасу со спеціальнымъ порученіемъ на вербовать тамъ мастеровъ. Онъ обратился за содѣйствіемъ въ Верховную Палату²⁾, которая выдала ему шесть мѣдныхъ дѣлъ мастеровъ, да еще одного каменщика и одного столяра — отца и сына. При выѣздѣ всѣхъ этихъ приглашенныхъ лицъ донерь Гончогъ-дагба обратился къ ученику гегена, перерожденца арійскаго Рижя³⁾, пользовавшемуся

лигги Будды. Полнота усвоенія ученія Будды выражается въ *изученіи*, — школьномъ прохожденіи ученія — и въ *исполненіи*, — практическомъ примѣненіи къ жизни приобрѣтенныхъ въ школѣ знаній. Религіозныя учрежденія, монастыри и обители, должны обладать всѣми условіями *изученія* и *исполненія*.

1) གཤོལ་མ་ཅན་ — змѣеглавый — синонимъ лага, дракона.

2) གཤམ་མ་ཆེན་མོ་ или རྒྱུ་བ་གཤམ་ — тибетское правительство, совѣтъ министровъ.

3) མངའ་རི་རི་རྒྱུ་ལ་པའི་རྒྱུ་ — одинъ изъ перерожденцевъ изъ тибетской провинціи Ари.

въ то время славой необыкновеннаго прорицателя, съ вопросомъ о томъ, благополученъ-ли будетъ путь или нѣтъ. Послѣдній на это сказалъ: «Еще до вашего приѣзда мнѣ здѣсь явилось одно видѣніе Мачжигъ-Балха¹⁾), и никакого вреда не будетъ».

Въ первый день по выѣздѣ изъ Лхасы одна неизвѣстная старуха подозвала ихъ къ себѣ и, поднявшись съ мѣста, подула вверхъ и сказала: «Берегитесь вы на пути своемъ большихъ водъ!» Идѣйствительно въ томъ году на пути ихъ Дичу²⁾) и другія рѣки были весьма многоводны, такъ что та старуха была не простая старуха, а несомнѣнно превращеніе въ родѣ Тары. Кроме того, незадолго предъ тѣмъ, когда Владыка (2-й регентъ) бралъ мѣрку съ Ронво Жамчен'а³⁾), небо залилось радугой. Затѣмъ Лондогъ-лама-ринбоче⁴⁾) сказалъ: «Отлично, что изображеніе Майтреи исполняется въ позѣ алмазнаго сидѣнія⁵⁾), а не въ позѣ сидѣнія Майтреи⁶⁾), такъ какъ это несомнѣнно служить знакомъ долговременаго пребыванія вѣры». И было много подобныхъ примѣтъ и благопріятныхъ условій, которыя сами собою складывались.

1) མ་ཅིག་དཔལ་བླ་ — названіе богини Çridevi и ея статуи въ Лхасѣ.

2) འབྲི་ཁྱུ་ — рѣка въ восточномъ Тибетѣ.

3) རྩོད་པོ་བྱམས་ཆེན་ — знаменитая по величинѣ статуя Майтреи въ центральномъ Тибетѣ.

4) ལྷོ་རྩོད་ལྷ་མ་རིན་པོ་ཆེ་ — извѣстный монахъ, жившій въ Лхасѣ въ XVIII в., авторъ весьма цѣнныхъ сочиненій справочнаго характера, изданныхъ въ 2-хъ томахъ въ Пекинѣ и въ Лхасѣ. Какъ пекинское, такъ и лхаское изданія его сочиненій находятся въ библіотекѣ СПб. Унив. и Азіатскомъ Музеѣ.

5) རྩོད་ཆེ་ལྷུ་ལྷ་ — vajragaruaṅka, сидѣніе со скрещенными подъ собой ногами, поза Шакьямуни, Майтреи — будущаго будды и др., — популярная, общепринятая поза созерцателей (см. выше, стр. 10).

6) བྱམས་བཏུགས་ — сидѣніе съ упирающимися въ землю ногами — поза тушитскаго Майтреи (см. выше, стр. 10).

Затѣмъ, мастера благополучно прибыли въ великій монастырь (Лавранъ).

Въ счастливый день сочетанія планеты и звѣзды — сагаръ 11-й монгольской луны, года земли и обезьяны (1788), Владыка¹⁾ (гегенъ), драгоцѣнный перерожденецъ тиченъ Гунтанъ²⁾, драгоцѣнный перерожденецъ тиченъ Балданъ-дагъ³⁾ и драгоцѣнный перерожденецъ тиченъ Намкасанъ⁴⁾ во главѣ съ нѣкоторыми «добрыми друзьями»⁵⁾ — бывшими престольными ламмами, начертили планъ вѣшной и внутренней конструкціи Серканъ-ченмо. Старшій правитель дѣлъ (гегена) Чева-чойже и младшій правитель Чунва-дарханъ приняли на себя всѣ заботы по добыванію всего необходимаго, средствъ и проч.

Приказомъ гегена были назначены цзанецъ рабжамба Данба-даржэ, донкорецъ донеръ Шерабъ-жамцо и капельмейстеръ рабжамба [пропущено имя собственное] быгъ руководителями мастеровъ по отдѣлкѣ мѣднаго изображенія, по золоченію его и по отдѣлкѣ вставныхъ его украшеній, а Зорикту-онбо Шерабъ-пунцогъ (монголъ, хухунорецъ?), Уйчжень-онбо Гендунъ-жамьянъ (тоже монголъ, хухунорецъ?) и рабжамба Данзинъ-жамцо были

1) ལྷ་པས་མགོན་ — «Покровитель», «Защитникъ», «Владыка», — такъ называютъ тибетцы своихъ высокопоставленныхъ лицъ. Здѣсь разумѣется 2-й гегенъ.

2) གུང་ཐང་སྤྱུལ་པའི་སྐུ་རིན་པོ་ཆེ་ — лавранскій перерожденецъ — писатель
 གུང་ཐང་དཀོན་མཆོག་པས་ཀྱིས་བཞུགས་པའི་སྐུ་རིན་པོ་ཆེ་ — собраніе его сочиненій находится въ Азіатскомъ Музеѣ, въ числѣ моей коллекціи.

3) དཔལ་ལྷན་པའི་མགོན་པོ་ — одинъ изъ тронныхъ ламъ монастыря Галдана.

4) རྣམ་མཁའ་པའི་མགོན་པོ་ — одинъ изъ тронныхъ ламъ монастыря Галдана. Перерожденцы этихъ двухъ ламъ живутъ въ Лавранѣ.

5) རྟོག་པའི་མགོན་ — kalyāṇamitra; въ буддійской Индіи и въ Тибетѣ прежде это слово означало всякаго религіознаго дѣятеля, нынѣ же въ Тибетѣ это значить «ученый».

назначены въ руководители по постройкѣ храма каменщиковъ тибетцевъ и прочихъ, всего десяти каменщиковъ, двухъ столяровъ—тибетцевъ,—отца и сына и столяровъ — китайцевъ Санго и прочихъ, всего тридцати столяровъ. Каждый изъ нихъ сосредоточенно исполнялъ свои обязанности безъ притворства и лѣни. Въ это время Гунтанъ-ринбоче испросивъ (у гегена) слушаніе *Пяти Книгъ Майтреи* ¹⁾, пожертвовалъ десять ланъ золота и этимъ положилъ начало жертвованію на сооруженіе статуи Майтреи.

Тиченъ Соднамъ-дагбацанъ сдѣлалъ большое пожертвованіе золотомъ, серебромъ, шелковыми тканями, конями и проч. Онъ прежде, въ бытность свою въ Гарбо-шонѣ ²⁾, видѣлъ сонъ: «Гегенъ, ведя меня вмѣстѣ со множествомъ людей, сказалъ, что надо отправиться въ Тушиту, и вознесь на небо». «Этотъ мой сонъ, вѣроятно, явился предвѣстникомъ нынѣшнихъ моихъ жертвованій на воздвиженіе большой статуи Майтреи». Эти слова его были полны смысла. Лондогъ-лама-ринбоче сдѣлалъ массу пожертвованій, какъ-то: десять ланъ золота, тридцать золотыхъ большихъ и малыхъ статуй, множество бирюзы для украшеній и проч.

Кромѣ того, онъ разослалъ во всѣ стороны сборщиковъ пожертвованій со словами: «Обращайтесь къ людямъ въ такой формѣ: «Не положите-ли что-нибудь? — Дѣло не въ цѣнности жертвуемаго предмета». Эти его слова, несомнѣнно, были способомъ вести людей на добрый путь. Они выражали лишь его желаніе пользы для другихъ. Затѣмъ, благотворители-прихожане разныхъ мѣстностей, благочестивые мужчины и женщины и всѣ духовные ученики гегена—каждый сообразно своему состоянію—дѣлали пожертвованія. Также оказывали содѣйствіе жители

1) ཡུཤས་ཆོས་རྒྱུ་ — «Пять Книгъ Майтреи» въ Данжурѣ, составляющія компендіумъ всей системы Махаяны.

2) རྒྱལ་པོ་གཤེད་ — названіе мѣстности въ Тибетѣ.

Цако¹⁾, Чжоне²⁾, Уй³⁾ и Камъ⁴⁾. Тѣмъ не менѣе средствъ было собрано не такъ много. Когда объ этомъ доложили владыкѣ (гегену), то онъ купилъ въ Сычуанѣ чистой мѣди на три тысячи ланъ серебра и пожертвовалъ ее. Также онъ пожертвовалъ вещи для украшеній, находившіяся раньше въ казнѣ гегенскаго двора, да сверхъ того бѣлую раковину съ завиткомъ направо, которую онъ выпросилъ у Банченъ-ринбоचे, поднеся ему пятьсотъ ланъ серебра, сто коней и проч.

Кромѣ этого онъ пожертвовалъ поднесенныя ему Лондогъ-лама-ринбоче и прочими уйскими перерожденцами и именитыми особами изъ ихъ сокровищъ, — золотыя вещи, множество круглой бирюзы для украшенія на лобъ статуи и прочія разныя обработанныя и не обработанныя, безчисленныя и неоцѣнимыя драгоценности различныхъ видовъ. Кромѣ того гегеномъ былъ отправленъ въ Китай за покупкой драгоценностей правитель дѣлъ Ринченъ, который благополучно выполнилъ свое порученіе, купивъ на одну тысячу съ лишнимъ ланъ серебра разныхъ драгоценностей для украшеній, какъ-то: сапфиръ, изумрудъ, алмазъ, рубинъ, «мышинный глазъ»⁵⁾, жемчугъ, бирюза, кораллъ, малахитъ, янтарь, «манахо»⁶⁾ и прочія украшенія.

Вмѣстилище-храмъ строился согласно правилу жалба Гендунъ-дуба⁷⁾ и его учениковъ, — въ такомъ видѣ, каковы планы

1) ཨ་ཁོ་ — мѣстность въ южномъ Амдо.

2) ཅེ་ནེ་ — княжество въ юго-восточномъ Амдо.

3) རྒྱལ་ཁབ་ — центральный Тибетъ.

4) བོ་ཁོ་ — восточный Тибетъ.

5) རྩི་མེ་མེ་ — названіе какого-то драгоценнаго камня.

6) མ་ན་རྩི་ — полевой шпатель (?).

7) རྒྱལ་ཁབ་ལྷན་སྐྱེལ་ — 1-й Далай лама (1391—1474 гг.).

дашилхунбоскихъ Чодканъ-ченмо¹⁾, Сердун'а²⁾ и другихъ храмовъ прежнихъ и послѣдующихъ временъ. Установка прежде не пространенныхъ въ этомъ краѣ капителей — изъ складываемыхъ одна на другой длинныхъ и короткихъ частей — *луковъ*³⁾, орнаментовъ — «складокъ томовъ»⁴⁾ и барельефовъ-полушариковъ⁵⁾, притвора, двухполосныхъ каемъ, карнизовъ — *язычковъ* была превосходна, и въ общемъ храмъ былъ подобенъ несравненной палатѣ боговъ міра Аканишта. Онъ былъ пятиэтаженъ и имѣлъ надкрышныя помѣщенія. Каменная кладка была чрезвычайно прочна, а углы были выведены прямолинейно, какъ стрѣлы. Стѣны его безъ всякихъ шероховатостей были весьма ровны и своимъ видомъ производили пріятное впечатлѣніе. Мѣдныхъ дѣлъ мастера исполнили статую: ея голову, руки и ноги «алмазнаго сидѣнія», ихъ украшенія изъ драгоценностей, сѣдалищетронъ и спинку. На лицевой сторонѣ послѣдней исполнены символы шести парамитъ⁶⁾: два льва на парѣ слоновъ, надъ львами — два силача, поддерживаемые двумя газелями, надъ

1) མཆོད་ཁང་ཆེན་མོ་ — «Большой Храмъ почитанія», одинъ изъ главныхъ храмовъ въ мон. Дашилхунбо.

2) གཤམ་གཏུང་ལྷ་ཁང་ — «Золотой Храмъ мощей» перерожденцевъ Бан-ченъ-эрдени въ Дашилхунбо.

3) གཏུང་རིང་ཐང་ — капители колоннъ на подобіе натянутыхъ луковъ, состоящіе изъ длинныхъ и короткихъ частей, сложенныхъ одна на другую.

4) ཆོས་རྩེད་ — орнаментъ по краямъ свода на подобіе симметрически-сложенныхъ томовъ книгъ (тибетскаго формата).

5) ལྷ་འབྲུང་ — орнаментъ по краямъ свода въ видѣ линіи барельефныхъ полушариковъ.

6) Шестъ pāramitā, или шесть конечныхъ идеаловъ бодисаттва:

1. གློན་པ་ — dāna, 2. ལྷུ་ལ་ཐིམ་ས་ — śīla, 3. བཟོར་པ་ — kṣānti,

4. བརྩོན་འགུལ་ — vīrya, 5. བསམ་གཏན་ — dhyāna, 6. ཤེས་རབ་ — prajñā.

силачами — рельефныя изображенія пары макаръ, надъ макарми — двое нага и надъ ними — гаруда. На лицевой сторонѣ трона исполнено изображеніе Джамбал'ы (бога богатства). Головныя его украшенія — пять верхушекъ, исполнены такъ искусно, какъ будто они не сдѣланы мастерами, а создались сами собою. И это теперь сдѣлалось предметомъ простаго воспріятія. Такимъ образомъ въ теченіе трехъ лѣтъ работало около трехсотъ человекъ — мастеровъ, надсмотрщиковъ и артели рабочихъ, сердца которыхъ были удовлетворены гегеномъ жалованьемъ и раздачами за всѣ ихъ понесенные труды.

Въ году желѣза и собаки (1790) и въ лунѣ [пропущены названіе луны и число дня] храмъ вмѣстѣ со статуей былъ вполне законченъ.

Съ властелиномъ живописи, иконописцемъ изъ Нанра¹⁾ — во главѣ, многіе иконописцы исполняли стѣнную роспись — картину «чудеснаго превращенія» (Будды), на алтарной (сѣверной) стѣнѣ: «Перерожденія верховнаго Владыки» (т. е. 2-го гегена) и безчисленныя изображенія идамовъ²⁾ и защитниковъ ученія³⁾. Въ притворѣ писали они *четырехъ царей*⁴⁾, *колесо жизни*⁵⁾ въ пять частей, *колесо защиты*⁶⁾ отъ огня и проч. Такъ какъ верховный

1) ལྷན་ར་ — мѣстность въ среднемъ Амдо въ верховьяхъ р. Мачу.

2) ཡི་དམ་ — iṣṭa, высшія тантрийскія божества, какъ-то: Guhyasamāja, Sakrasaṃvara, Bhairava и пр.; кромѣ того ཡི་དམ་ значитъ вообще божество-покровитель.

3) རྩ་མ་སྤྲུང་ — dharmarakṣa.

4) རྒྱལ་ཆེན་སྤྲུང་པའི་ — 1) ཡུལ་འབྲིང་སྤྲུང་ — Virūdhaka (царь востока), 2) འཕགས་སྤྲུང་པོ་ — Dhṛtarāṣṭra (царь юга), 3) སྤྲུང་མི་པའི་ — Virūpākṣa (царь запада) и 4) རྩ་མ་སྤྲུང་པོ་ — Vaiṣṇavaṇa (царь сѣвера).

5) སྤྲུང་པའི་འབྲིང་པོ་ — аллегорическое изображеніе жизни.

6) མེ་སྤྲུང་འབྲིང་པོ་ — изображеніе меча съ огненными языками. Мечъ держится на лотосѣ среди моря.

лама Гончогъ Данби-донме¹⁾ руководилъ расписываніемъ стѣнъ, установкою статуи, украшеніемъ ея облаченіями и раскраской и проч., то слѣдуетъ считать, что все это превосходитъ всякое другое подобіе.

Впослѣдствіи изъ Китая были привезены и поставлены въ храмѣ статуи «восьми сыновъ» (т. е. сыновъ Будды, — бодисатвъ) и золотая статуя верховнаго Цзонкабы въ человѣческой ростъ.

Затѣмъ въ верхнемъ помѣщеніи находится замѣчательный золотой Ганжуръ²⁾, завернутый въ атласъ, шелковыми лицевыми лоскутами для заглавныхъ надписей, шелковыми обвязками, сандальными покрывками и проч.

По всему храму вверху и внизу сплошь натянуты многослойныя балдахины одного типа краснаго и голубого цвѣтовъ, развѣшены старинныя шелковыя ткани, различные хадаки и двѣ прекрасныя большія колонныя занавѣси изъ царскаго шелка пяти цвѣтовъ.

Передъ Майтреей поставлены: громадная серебряная лампада для освѣщенія во время праздниковъ, 100 висячихъ колокольчиковъ, громадный серебряный кругъ-мандала съ баральефными изображеніями четырехъ главныхъ и восьми промежуточныхъ частей свѣта³⁾. И множество другихъ жертвенныхъ предметовъ служить для внутренняго убранства храма.

1) དགོན་མཆོག་བསྟན་པའི་སྒྲོན་མེ — см. прим. на стр. 41.

2) བཀའ་འགྱུར་ — буддійское священное писаніе «Переводы (съ санскр. на тиб.) Словъ» Будды (до 108 т.), — въ противоположность другому сборнику བསྟན་འགྱུར་ — «Переводовъ (съ санск. на тиб.) сочиненій» индійскихъ авторовъ (до 225 т.). О Ганжурѣ и его литературѣ см. нашу статью «Ганджуръ» въ «Новомъ Энциклопедическомъ Словарѣ» Брокгауза и Ефрона (XII, 594).

3) སྒྲིང་བཞི་སྒྲིང་ལྷན་བརྒྱན་ — по представленію ламъ земля наша состоитъ изъ четырехъ материковъ и восьми острововъ, находящихся на 4 сторонахъ мифической горы Sumegu. Изображеніе Земли на жертвенномъ кружкѣ имѣетъ тотъ смыслъ, что вѣрующій мысленно жертвуетъ божеству Землю съ ея обитателями.

На верху храма находятся золотыя фигуры—*dhvaja*¹⁾ и *gai-jiga*²⁾. На четырехъ углахъ развѣшены четыре воздушныхъ колокольца, издающіе пріятные звуки въ поученіе вѣрующихъ; стоятъ четыре прекрасныхъ мѣдныхъ льва. На лицевой сторонѣ каймы находится замѣчательный намджу-ванданъ³⁾ уйской работы (т. е. изъ центр. Тибета), цѣною въ 300 ланъ серебра. Кромѣ того кайма разукрашена золочеными кружками, стоимостью въ 300 ланъ серебра.

Впослѣдствіи, когда такимъ образомъ, храмъ былъ воздвигнутъ и красовался своимъ видомъ, владыка Туганъ-ринпоче⁴⁾

1) རྒྱལ་མཆོད་ — «Побѣдное знамя», одна изъ 7 драгоцѣнностей, употребляется, между прочимъ, какъ надкрышный орнаментъ храмовъ въ видѣ золотой цилиндрической фигуры.

2) གཏུར་ — верхушка, куполокъ храма, золотая фигура, служащая главнымъ надкрышнымъ орнаментомъ его.

3) རྒྱལ་མཆོད་འབྲུག་ — «Обладающій десятью значеніями», монограмма — лигатура изъ 7 санскритскихъ буквъ ланджа, знака *apudāsika* и орнаментной спирали на верху, — всего 10 отдѣльныхъ знаковъ — мистическихъ символовъ всей системы *Kālasakṣa: hakamalavagaṇaṁ*.

4) བླ་མ་རྒྱལ་མཆོད་པའི་ཉི་མ་ — известный амдоскій перерожденецъ Туганъ-хутукта (1737—1802 гг.) по имени བླ་མ་རྒྱལ་མཆོད་པའི་ཉི་མ་ — по счету 2-й перерожденецъ. Со-

браніе его сочиненій, изданныхъ въ амдоскомъ монастырѣ Гонлунѣ (རྒྱལ་མཆོད་པའི་ཉི་མ་ — см. «Географія Тибета» Миндолъ-хутухты), находится въ библіотекѣ СПБ., Унив. Это важно потому, что ксилографы его сочиненій уничтожены дунганами, и сочиненія его стали нынѣ библіографической рѣдкостью. На ряду съ капитальными сочиненіями, какъ-то «Жизнеописаніе 2-го Джанджа-хутукты», «Обозрѣніе религіозныхъ ученій», у него имѣется полная литература, — руководства по совершенію обрядовъ гуримовъ (ламайско-шаманскіе обряды противъ болѣзней). Въ монгольско-тибетскомъ ламскомъ мірѣ существуетъ поговорка, характеризующая содержаніе сочиненій этого ламы и Лондолъ-ламы, по-монгольски:

тѣлхѣ санабал Лондолъ сѹмбѹм аб.
тонохѣ санабал Тѹганъ сѹмбѹм аб.

Переводъ: Если хочешь считать (названія вещей. термины), купи сочиненія Лондола.

Если хочешь грабить (обирать народъ), купи сочиненія Тугана.

пришелъ въ восторгъ и составилъ въ честь храма оду, которая начертана на полотнѣ на лицевой сторонѣ притвора (*зончора*).

[Здѣсь опускается (25a₃—25b₁) переводъ нѣсколькихъ стиховъ — резюме этого отдѣла].

2. Окончаніе воздвиженія и о томъ, въ какомъ порядкѣ находятся вложенныя дарани (и реликвіи).

Владыка (гегенъ) велѣлъ своему ученику, великому подвижнику Кайдубъ-данзину, относительно вложенія дарани (и реликвій), ихъ исполненія (благословенія) и правилъ ихъ свертыванія и проч., руководствоваться, главнымъ образомъ, взглядами на этотъ предметъ всезнающаго Банчен'а, а также нѣкоторыми сочиненіями всевѣдущаго Пятаго Великаго¹⁾ (Далай-ламы). Въ особенности же владыка преподалъ посвященіе блаженной Курукуллы, слушаніе разныхъ книгъ и далъ свои полныя изустныя указанія и наставленія относительно правилъ выполненія круга, исполняющаго всякое желаніе и проч., — дабы безъ труда накопилось со всѣхъ четырехъ сторонъ всякаго добра въ этомъ великомъ монастырѣ, дабы всѣ свѣтлые уомъ, ищущіе спасенія, приходили сюда, подобно гусямъ, кружащимся вокругъ лотосоваго озера, и дабы дѣла преподаванія и слушанія, образованія и вытолненія по сутрѣ и мантрѣ, а также дѣла по управленію Церковью двумя способами (духовнаго и мірскаго характера) получили развитіе, подобно новолунію или лѣтнему морю, — до самаго пришествія въ этотъ міръ побѣдоноснаго властителя Майтреи. Затѣмъ онъ выразилъ свою волю, чтобы все, касающееся вложе-

Эта поговорка вполне выражаетъ популярность среди ламъ сочиненій Тугана и Лондолъ-ламы: первый популяренъ своими сочиненіями по гуриму (ཀུར་ཀུར་ཀུར་), а

второй — справочниками, въ которыхъ мы находимъ чрезвычайно цѣнные указатели по тибетской литературѣ, систематическіе указатели именъ великихъ ламъ, геніевъ хранителей — чойжоновъ и проч., терминологическій словарь по всѣмъ отраслямъ буддизма и т. д.

1) Въ собраніи сочиненій 1-го Банченъ-эрдени и 5-го Далай-ламы находятся трактаты о правилахъ вложенія реликвій внутри изображеній.

нія дарани, было выполнено въ обширныхъ размѣрахъ, и для этого внесъ обильный даръ серебромъ, шелковыми, суконными и бумажными тканями и проч. Вслѣдствіе этого упомянутый великій подвижникъ, почтительно принявъ слова учителя, источника всѣхъ способностей, единственно по чувству благоговѣнія, отправился въ Чжоне, чтобы заготовить вещи для вложенія дарани, бумагу, золотыя краски, киноварь, чернила, атласъ для одѣянія (на статую) и проч. Не торгуясь въ цѣнахъ и уплативъ, что полагаюсь другимъ, онъ купилъ бумаги, киновари и чернилъ на двѣ тысячи съ лишнимъ большихъ чон'овъ¹⁾ чжосовъ и шелковыхъ нитокъ для наматыванія свертковъ дарани на девятьсотъ большихъ чон'овъ чжосовъ. Онъ отпечаталъ до десяти тысячъ дарани разныхъ, пространныхъ и сокращенныхъ видовъ, какія имѣлись повсемѣстно въ печати. Это было выполнено такимъ образомъ: рецепты волшебнаго сосуда²⁾ по правиламъ anuttarayoga³⁾ и низшихъ системъ тантръ⁴⁾ положили въ сокъ кашмирскаго шафрана, сверху положили шесть благовоній и проч. разные роды лекарствъ, сандалъ бѣлый, красный и агари, мускатный орѣхъ, камфару, золото, серебро, бирюзу, кораллы, жемчугъ, малахитъ, раковину, янтарь и разныя другія драгоценности. Всѣ эти вещества стерли въ порошокъ и смѣшали. Отъ этого состава вся бумага стала золотистой. Порошокъ изъ драгоценностей вмѣстѣ съ порошкомъ всевозможныхъ благовоній разныхъ лекарствъ смѣшали въ одно съ чернилами и развели шафраннымъ сокомъ. Этимъ со-

1) རྩོན་ཆེ་བ་ = རྩོན་ཆེ་བ་ = རྩོན་ཆེ་བ་ — «большой чонъ». Чон'омъ въ Лавранѣ называется 250 шт. чжосовъ, мелкихъ мѣдныхъ китайскихъ монетъ, нанизанныхъ на нитки и по цѣнѣ равныхъ 1/4 лапа.

2) ལྷ་མྱ་ཤེས་

3) འཇུག་པའི་རྩོད་པ་ — Anuttarayoga, — высшая изъ четырехъ системъ символики (тантры).

4) རྩོད་པའི་རྩོད་པ་ — собирательное названіе трехъ низшихъ системъ тантры: kriyātantra, caryātantra и yogatantra.

ставомъ производили печатаніе. Кромѣ этой основной группы были еще дарани, писанныя золотомъ, серебромъ, киноварью и чернилами, также какъ соотвѣтствующія слова пожеланій, производимыхъ въ концѣ каждой дарани, предназначенной ко вложенію въ ту или другую часть статуи. Кромѣ того, какъ показано ниже, изображенія, исполненныя золотомъ и серебромъ и всѣ вклады-ваемые дарани сдѣланы въ натуральной чистотѣ [т. е. безъ всякихъ ошибокъ, отступленій отъ правилъ и помарокъ] и подвергнуты необходимымъ исправленіямъ. Въ теченіе двухъ лѣтъ [упомянутый лама] въ качествѣ личнаго пожертвованія одѣлялъ пищи и питьемъ около тридцати иконописцевъ, переписчиковъ и прочихъ учениковъ, честныхъ исполнителей дѣла.

Его благодѣянія были непостижимы для простаго ума. Онъ велѣлъ всѣмъ работающимъ не развлекаться въ теченіе дня бесѣдой и пустословіемъ, а вмѣсто того производить работы, безпрерывно читая для благополучія учителя (гегена) оду Бѣлой Тарѣ и слова: *om tāre tuttāre ture!* Да здравствуетъ верховный Гончогъ Жигмедъ-ванбо (2-й гегенъ) и всѣ прочія особы, ревнители религіи десяти странъ свѣта, и да распространятся дѣла ихъ въ десяти странахъ свѣта — *svāhā!* И всѣ, руководствуясь этимъ указаніемъ, работали чистымъ помысломъ и дѣйствіемъ.

Всѣ дарани опрыскивали благовоннымъ порошкомъ и, не нарушая ихъ порядка, соединяли ихъ въ ленту и плотно свертывали ихъ съ конца.

Каждый свертокъ обертывали шелковой тканью исключительно лучшаго качества, затѣмъ обматывали тщательно золотыми или шелковыми желтыми нитками и дѣлали помѣтки, чтобы не ошибиться относительно начала и конца дарани. Также дѣлали надписи — обозначенія названія дарани. Сдѣлали имъ обрядъ устрани-ненія наводженій и соотвѣтствующее освященіе. По оси статуи были вложены: *четыре великихъ дарани*¹⁾, связныя слова поже-

1) ཀུན་ཐུབ་མཆོག་གི་བཞུགས་པའི་ཆོས་ཀྱི་མཛུགས་ཀྱི་མཛུགས་ཀྱི་མཛུགས་ — дарани извѣстныхъ четырехъ божествъ низшей

символики (тантры).

ланій о здоровіи ламы (гегена), объ увеличеніи пользы и счастья для религіи и живыхъ существъ и т. д. Всѣ эти дарани и стихи были писаны исключительно чистымъ золотомъ и завернуты двойнымъ слоемъ,—шелковой тканью и хадаками краснаго и желтаго цвѣта. Кромѣ этого были вложены согласно правиламъ каждаго изъ банчен'овъ и далай-ламъ: множество (рисунковъ) магическихъ круговъ боговъ Yakṣa¹⁾ и Gaṇeṣa²⁾, вещества, которыя кладутся въ магическіе сосуды «сокровища и казнохранилища», и вообще было собрано сюда самымъ исчерпывающимъ образомъ всего понемногу отъ всѣхъ предметовъ потребленія. Затѣмъ, соотвѣтственно предварительнымъ обрядамъ передъ приготовленіемъ дарани и реликвій, семнадцать винаистовъ, ставирь, подвижниковъ съ владыкой Кайдубъ-данзиномъ во главѣ въ теченіе двухъ мѣсяцевъ и одиннадцать сутокъ надлежащимъ образомъ совершили согласно испытаннымъ тантрійскимъ правиламъ обряды *майрунъ*³⁾ въ честь Бѣлой, Голубой и Красной Тагā, Vajgarāṇi въ голубой одеждѣ, Бѣлаго Jambhala, Mahākāla, Dharmarāja и др. Затѣмъ принесли въ пространной формѣ *дополнительную жертву*⁴⁾ возжиганія для каждаго божества по правиламъ возвышенныхъ (ламъ). Кромѣ того упомянутый учитель съ учениками въ теченіе болѣе двухъ мѣсяцевъ въ совершенствѣ выполнили служенія — *ненба*⁵⁾ сокровенной Тарѣ, раздѣляя каждый

1) т. е. Vaiṣṇava, богъ богатства, владыка yakṣa.

2) རྩོག་པ་ཅོད་ — богъ, уничтожающій всякое препятствіе.

3) ལམ་རྩུང་

4) ཁ་སྒྲིང་

5) བསྐྱེད་པ་ — Существуетъ такъ называемое *осуществленіе божества*, т. е.

путемъ извѣстныхъ правилъ перечитываній, обрядовъ вѣрующій «видитъ» божество, пользуется его услугами, полученіемъ дара ясновидѣнія и т. д. Въ этомъ дѣлѣ существуетъ нѣсколько стадій, какъ-то: *ненба* — приближеніе къ божеству путемъ, главнымъ образомъ, перечитываній дарани божества, *майрунъ* — обряды, угодные божеству, и *каюнъ* — *дополненія*, оконча-

день на четыре части, и дарани и реликвиі стали великими вмѣстищами благодати.

Въ заключеніе въ теченіе десяти дней приносили *жертвоу-созженіе*¹⁾ соразмѣрно съ количествомъ необходимыхъ для того пожертвованій: масла сливочнаго 1000 безменовъ (тибетскихъ), топлива болѣе 500 безменовъ, дровъ жертвенныхъ 13 ослиныхъ व्यюковъ, рису 1 ослиный व्यюкъ и другіе необходимые предметы. Затѣмъ, упомянутые семнадцать ламъ, — учитель и ученики, въ теченіе одного мѣсяца надлежащимъ образомъ исполнили каждый по своему *сокровище* Бѣлаго Jambhala, *кругъ* бога Yakṣa, *кругъ* бога Gaṇeṣa, *источникъ всѣхъ способностей* — кругъ бога Vaiṣṇavaṇa, его *сосудъ*²⁾ и *сокровище*³⁾. При этомъ былъ много разъ исполненъ обрядъ «выманиванія богатства» Vaiṣṇavaṇa, и вмѣстѣ съ тѣмъ благословеніе падало на всѣ предметы, которые чрезъ это стали великимъ неистощимымъ сокровищемъ, — источникомъ исполненія всѣхъ желаній.

Пригласили ламу Кадонъ-нанва-ринбоче, который совершилъ освященіе всѣхъ вкладываемыхъ предметовъ въ совершенной и широкой формѣ и пожертвовалъ въ необъятномъ умомъ количествѣ шелковыя и суконныя ткани, золото и серебро и проч. Такимъ образомъ въ продолженіе двухъ лѣтъ было приведено въ порядокъ все, что касается приготовленія и исполненія дарани и реликвиі. И въ году желѣза и собаки всѣ эти дарани въ количествѣ тридцати ослиныхъ व्यюковъ были вложены во множество ящи-

тельные, заключительные обряды, въ которыхъ вѣрующій просить прощенія у божества за допущенныя ошибки, дефекты, и приносить благодарственные жертвы.

1) སྦྱིན་སྦྱེག་ — homa.

2) ལུམ་པ་ — kumbha, kalaṣa, волшебный сосудъ.

3) ལྟོ་རྩ་ — магическій ларчикъ или горшечекъ, означающій «сокровище»

какого-нибудь бога богатства. Въ ларчикъ кладутся частицы отъ всѣхъ драгоценностей, — металловъ, минераловъ, тканей, мѣховъ и проч., и совершаются надъ нимъ извѣстные обряды, причитанія, чтобы все это сдѣлалось дѣйствительнымъ сокровищемъ, источникомъ богатства, счастья.

ковъ, красиво расписанныхъ золотой краской. Все это вмѣстѣ со многими пожертвованіями привезли въ Дашичитъ (Лавранъ)¹⁾.

Во время *подношенія* (вкладыванія) дарани и реликвій (внутри статуи) владыка Кайдубъ-данзинъ коснулся дарани рукою и тѣмъ далъ знакъ *подношенія* (вкладыванія).

Вкладывали ихъ въ такомъ порядкѣ:

I. Противъ *ūṅkāṣa* ²⁾.

1. Mantra ³⁾ «несравненнаго дворца, обильнаго драгоценностями» со вставками ⁴⁾ словъ пожеланій и заговоровъ въ качествѣ mantra 100 шт.

II. Ниже *ūṅkāṣa*.

2. Изображенія:

- а) приѣзжца—*Nāgārjuna* ⁵⁾,
- б) учителя *Buddhapālita* ⁶⁾,

1) Эти приготовленія были сдѣланы внѣ монастыря.

2) མཛེད་སྒྲུབ་ — т. е. въ лобной части.

3) སྒྲུབ་

4) སྒྲུབ་ཆོག་ — вставленные между mantra'ми слова пожеланій и заговоровъ.

5) ཀུན་སྒྲུབ་ — великій буддйскій учитель, жившій въ Индіи въ I в. по Р. Х., основатель философской школы *Mādhyamika*. Онъ также считается первымъ распространителемъ *Mañjuśrī*'ы. Главныя его сочиненія — шесть небольшихъ книгъ по философіи *Mādhyamika*, имѣются въ тибетскомъ переводѣ въ Данжурѣ, въ отдѣлѣ མཛེད་ подъ именемъ རྒྱལ་མཛེད་སྒྲུབ་. Изъ нихъ наиболѣе важно *Mūlamādhyamakakārikā* сохранилось въ санскритскомъ оригиналѣ вмѣстѣ съ комментариемъ, *Madhyamakavṛtti*, соч. Candrakīrti, и издано въ «Bibliotheca Buddhica» L. de la Vallée Poussin'омъ.

6) སངས་རྒྱལ་མཛེད་སྒྲུབ་ — буддйскій учитель, жившій въ Индіи въ V в. по Р. Х., основатель философской школы *Prasaṅgika*, — вѣтви школы *Mādhyamika*. Единственное его сочиненіе, комментарий къ соч. *Nāgārjun*'ы — *Mūlamādhyamakakārikā*, сохранившейся въ Данжурѣ въ тибетскомъ переводѣ, издается въ «Bibliotheca Buddhica» M. Walleiser'омъ.

в) славнаго Candrakīrti ¹⁾	
г) владыки Цзонкабы ²⁾ и	
д) владыки Гончогъ Жигмедъ-ванбо ³⁾ ,	
всего	2200 шт.
3. Молитвы въ одну шлоку (четырёхстишныя):	
а) мигцзема ⁴⁾ .	
б) гончогъ-жалба-жамцома ⁵⁾	
в) легшадма ⁶⁾	
г) денцзамма ⁷⁾ идам'а, всѣ—печатныя,	
каждой по.....	7700 »
Писанныя золотомъ и серебромъ:	
4. а) мигцзема ⁸⁾	108 »
б) молитва въ одну шлоку, начинающаяся	
словами: «Совокупность счастливыхъ	
міровъ дождемъ прекраснаго ученія...».	100 »
в) денцзамма ⁹⁾ (одна шлока)	108 »

1) ལྷ་པལ་པ་ — буддійскій учитель, жившій въ Индіи въ VI в. по Р. Х., последователь школы *Prasaṅgika*. Изъ его сочиненій изданы въ «Bibliotheca Buddhica» — *Madhyamakavṛtti* въ санскритскомъ оригиналѣ и *Madhyamakāvātāra* въ тибетскомъ переводѣ съ автокомментаріемъ.

2) རྩོད་ཁ་པ་ — основатель желтой секты тибетскаго буддизма (1357—1419 гг.)

3) དགོན་མཆོག་འཛིན་མེད་དབང་པོ་ — 2-й лавранскій гегенъ.

4) དམིགས་བརྩེ་མ་ — молитва, обращенная къ Цзонкабѣ.

5) དགོན་མཆོག་ཀྱལ་བ་ཀྱུ་མཆོ་མ་ — молитва, обращенная ко 2-му гегену.

6) འཇགས་བཤད་མ་ — молитва, обращенная къ 1-му гегену.

7) དེང་བརྩམས་མ་ — почитаніе идам'а *Sakrasaṃvara*.

8) གཤིགས་བརྩེ་མ་

9) དེང་བརྩམས་མ་

г) mantr'ы-имена учителей-распространителей *святого пути*¹⁾: пути *широкой дѣятельности*²⁾ и пути *глубокого воззрѣнія*³⁾.

д) mantr'ы-имена учителей-распространителей посвященія въ tantr'ы Guhyasamāja⁴⁾, Sakrasaṃvara⁵⁾ и Bhairava⁶⁾ и

е) mantr'ы-имена учителей-распространителей «монашескаго обѣта чрезъ mañḍapañḍit'y⁷⁾» по

100 шт.

1) བྱང་ཆུབ་ལམ་རིམ་ — «Степени святого пути», — система религии Будды, разсматриваемая какъ методическая система ученія о спасеніи. Эта система состоитъ изъ двухъ частей: *практической* («путь широкой дѣятельности», иначе ученіе о бодисатствѣ) и *теоретической* («путь глубокаго воззрѣнія», иначе ученіе объ истинной сущности бытія). Система эта имѣетъ большую литературу, важнѣйшія изъ нихъ: *Bodhicaryāvatāra* (санскритскій оригиналъ въ изданіи И. П. Минаева и тибетскій переводъ), — соч. учителя Śāntideva (VI в. по Р. X.); *Bodhipathapradīpa* (сохранился тибетскій переводъ: བྱང་ཆུབ་ལམ་སྒྲིབ་), — соч. Atiṣa, индійскаго учителя XI в. по Р. X.; затѣмъ идутъ оригинальныя тибетскія сочиненія, какъ то: ལམ་རིམ་ཐུང་ཆུང་ (по монг. «Тонилхуин чимек»), — соч. Гамбубы (1079—1153 гг.), ученика Миларайбы; ལམ་རིམ་ཆེན་མོ་ («Большой ламримъ») и ལམ་རིམ་ཆུང་ཏུ་ («Малый ламримъ»), — сочиненія Цзонкабы (1357—1419 гг.) и др.

2) ཐུ་ཆེན་གྱི་ལམ་ཐུང་

3) ཟབ་མོ་ལམ་ཐུང་

4) གསང་བ་འདུས་པ་

5) འཁོར་ལོ་སྒྲིམ་པ་

6) འཛིགས་ཐུང་

Три основныхъ тантры системы Anuttarayogatantra, наиболѣе почитаемыя сектой Цзонкабы.

7) རཤ་ཆེན་སྒྲིམ་ཐུང་ — Распространеніе монашескаго обѣта чрезъ кашмирскаго ученаго Śākyasī (1127—1225).

14. Изображенія Guhyasamāja и богини Ка- жодма ¹⁾ по	2200 шт.
15. Изображенія Tāgā, писанныя золотомъ ...	400 »
16. » » » краской	200 »
17. » »	1500 »
18. Молитва въ одну шлоку (тоже что № 9) ..	530 »
19. Dhāraṇī Tāgā	60400000 »
20. Тоже, со вставками словъ пожеланій, заго- воровъ	64000 »

Всѣ эти предметы вложены въ 13 разрисованныхъ золотомъ ларчиковъ.

21. а) mantr'ы изъ Guhyasamājamūlatantra²⁾
 б) mantr'ы изъ «Обряда осуществленія
 кружка» Vajrabhairav'ы³⁾,
 в) mantr'ы изъ Yamāntakākhyānakalpa⁴⁾
 г) » » Bhairavakalpatantrarāja⁵⁾
 д) » Kṛṣṇayamāri⁶⁾ по 108 шт.
 22. а) » Mahāsakrāvajgarāṇī⁷⁾,
 б) mantra-гирлянда⁸⁾, его же и

1) མཁའ་ལྷ་མོ་ — «Летающая по воздуху» — название тантрийской богини
 ḍākinī.

2) གཤམ་འདུས་རྩ་རྒྱུད་ — Основная литература tantr'ы системы Guhyasamāja.

Книга эта находится въ Ганжурѣ въ отдѣлѣ རྒྱུད་

3) རྩོམ་མཁའ་ལྷ་མོ་འཁོར་ལོ་གྲུབ་པའི་ཆོག་ — См. Д.

4) གཤམ་མཁའ་ལྷ་མོ་འཁོར་ལོ་གྲུབ་པའི་ཆོག་ — См. Д.

5) མཁའ་ལྷ་མོ་འཁོར་ལོ་གྲུབ་པའི་ཆོག་ — См. Г.

6) གཤམ་མཁའ་ལྷ་མོ་

7) རྩོམ་མཁའ་ལྷ་མོ་

8) མཁའ་ལྷ་མོ་ — название tantr'ы, имѣющей значеніе защиты.

- в) mantra Vajragarbhālāṅkāra¹⁾ по 108 шт.
23. а) двѣ основныхъ mantr'ы²⁾ Cakrasaṃvara-
отца³⁾,
б) mantra-панцырь⁴⁾ его же,
в) mantra - гирлянда Cakrasaṃvara - ма -
тери⁵⁾,
г) mantra-панцырь, ея же,
д) mantr'ы ихъ свить и
е) двѣ mantr'ы 8 ногъ Cakrasaṃvara-
отца и матери по 108 »
24. а) «Сердце» Невajāra⁶⁾ - отца,
б) » Невajāra-матери,
в) » Невajāra-мысли⁷⁾,
г) » Невajāra⁸⁾ - слова⁹⁾,
д) » Невajāra-тѣла¹⁰⁾, и ихъ свить
по 108 »

1) རྩོམ་སྤྱོད་པོ་རྒྱལ་ — См. Г.

2) རྩོམ་སྤྱོད་

3) འཁོར་ལོ་བདེ་མཆོག་ཡེ་ (см. прим. 5).

4) རྩོམ་སྤྱོད་ — Название mantr'ы, имѣющей значеніе защиты.

5) ཡེ་ — (сравни. съ прим. 3). Тантрийскія божества, преимущественно системы Anuttarayogatantra, имѣютъ мужскую и женскую половины (ཡེ་ཡེ་), которыя являются символами гармоніи искусства (ཡེ་ཡེ་) и знанія (ཡེ་ཡེ་) Будды, или гармоніи положительную и отрицательную или активную и пассивную начала вещей.

6) རྩོམ་སྤྱོད་ = རྩོམ་སྤྱོད་ — одно изъ главныхъ божествъ - идамовъ системы Anuttarayogatantra.

7—10) རྩོམ་སྤྱོད་, རྩོམ་སྤྱོད་, རྩོམ་སྤྱོད་, རྩོམ་སྤྱོད་. Одно и тоже божество системы Anuttarayogatantra, имѣетъ три разныхъ вида, — символы мысли, слова и тела Высшаго Существа Будды.

25. а) mantra пяти (dhyānibuddha) буддъ, являющихся главными представителями всѣхъ родовъ духовныхъ учителей — guru¹⁾,
 б) Основные mantr'ы изъ Kālacakra²⁾ по . 108 шт.

IV. Dhaṛaṇī въ поясѣ³⁾.

26. Изображеніе Mañjuṣrī, писанное золотомъ. 100 »
 27. » » печатное 10800 »
 28. Агарасапа⁴⁾, писанная золотомъ 10800 »
 29. Молитва владыкѣ Сокровищу знанія⁵⁾,
 писанная золотомъ и серебромъ:
 а) Молитва въ одну шлоку, начинающаяся словами: «Сколько песку въ прекрасныхъ мірахъ» и т. д. 508 »
 б) Молитва въ одну шлоку, начинающаяся словами: «Манджушри-учитель, на всю жизнь меня» и т. д. 508 »

Печатныя:

30. Агарасапа 30340000 »
 31. Молитва-пожеланіе: «Обращеніе ввысь». 44000 »
 32. Одна шлока — слова пожеланій, развивающія разумъ, начинающіяся словами: «Означенные этимъ я и другіе по силѣ добродѣтели трехъ временъ» и т. д. . . 9500 »

1) ལྷ་འཇིགས་པ་ = ལྷ་རྒྱའི་འཇིགས་ (?)

2) ལྷ་འཇིགས་པ་ или ལྷ་ཀྱི་འཇིགས་པོ་ — одна изъ главныхъ системъ Anuttarayogatantra.

3) བར་གཞུང་སྐུ་

4) mantra Mañjuṣrī.

5) Mañjuṣrī.

33. Шесть шлокъ, начинающихся словами:
«Я добрымъ поступкомъ въ теченіе
трехъ временъ» и т. д. 3376 шт.
34. Три шлоки, начинающіеся словами: «И я
отнынѣ во всю жизнь» и т. д. 3200 »
35. Изображеніе владыки, прибѣжища Майтреи. 30300 »

Писанныя серебромъ:

36. Клятвенная¹⁾ dhāraṇī Майтреи, писанная
золотомъ и серебромъ. 300 »
37. «Сердце» (mantra) Майтреи. 900 »
38. «Необходимое сердце»²⁾ (mantra) Майтреи . 1000 »
39. Семь шлокъ, начинающихся словами: «Пре-
лестное изображеніе Майтреи» и т. д. 113 »

Печатныя:

40. Клятвенная dhāraṇī Майтреи 273140 »
41. «Сердце» (mantra) Майтреи. 273140 »
42. «Необходимое сердце» (mantra) Майтреи. . 384440 »
43. Семь шлокъ, начинающихся словами: «Пре-
лестное изображеніе Майтреи» и т. д.
(тоже что № 40). 3600 »
44. Изображеніе Akṣobhya³⁾. 1400 »
45. » «Городского Муни»⁴⁾ (Ша-
кьямуни). 1200 »
46. Изображеніе Munindra (Шакьямуни) 1500 »

1) དམ་བཅས་པའི་གཟུངས་ — клятвенная dhāraṇī, т. е. такая dhāraṇī, за пере-
читываніе которой божество даетъ клятву покровительствовать и т. д.

2) ཉེ་སྒྲིང་, ཉེ་སྒྲིང་ — названіе mantra'ы.

3) མེ་འབྲུག་པ་ = མེ་བསྐྱེད་པ་ = མེ་གཡེ་པ་ — одинъ изъ пяти dhyānibuddha.

4) ཐུབ་པ་གྲོང་ཁྱེད་མ་ — изображеніе Шакьямуни въ стилѣ «Городского муни».

По предположенію хамбо Агвана Доржіева — это изображеніе Будды въ позѣ
творящаго чуда, т. е. съ приподнятой ладонью правой руки.

47. Изображение Будды «Цанлегъ» ¹⁾	1000 шт.
48. » Amitāyus.	5200 »
49. » (Uṣṇīṣa)viṣayā	4200 »
50. » зеленой Tāgā.	22680 »
51. «Сердце» (mantra) Tāgā.	300000 »
52. Изображение Бѣлой Tāgā, писанное золо- томъ.	400 »
53. Изображение Бѣлой Tāgā, печатное.	66600 »
54. «Сердце» (mantra) Бѣлой Tāgā.	625000 »
55. Тоже, со вставками словъ пожеланій и за- говоровъ.	21000 »

Dhāraṇī системы Yogatantra²⁾:

56. а) mantr'ы изъ Apāyaṣodhanatantra³⁾,
 б) » » Tattvasaṃgrahatantra⁴⁾,
 в) » » Vajrakṛōḍa по. 108 »

Dhāraṇī и mantra системъ Caryātantra⁶⁾ и Kriyātantra⁷⁾:

57. а) dhāraṇī изъ Aṣṭaṣatābhaisajyasūtra⁸⁾,
 б) mantra Vairocanaṃaṃicrāja⁹⁾,

1) སངས་རྒྱལ་མཚན་ལེགས་ — одинъ изъ 8 буддъ медицины.

2) རྩ་ལ་འབྱུང་རྒྱུད་ — названіе третьей системы tantra.

3) དན་སང་སྤྱོད་རྒྱུད་ — См. Г.

4) དེ་ཉིད་བསྐྱུས་པའི་རྒྱུད་ — См. Г.

5) རྩ་ལ་འབྱུང་རྒྱུད་

6) རྩ་ལ་འབྱུང་རྒྱུད་ — названіе второй системы tantra.

7) རྩ་ལ་འབྱུང་རྒྱུད་ — названіе первой системы tantra.

8) རྩ་ལ་འབྱུང་རྒྱུད་བསྐྱུས་པ་ — См. Г.

9) རྩ་ལ་འབྱུང་རྒྱུད་ཀྱི་རྩ་ལ་འབྱུང་རྒྱུད་

в) mantra Amitābha ¹⁾ ,	
г) » Amitābhānusmṛti ²⁾ по	108 шт.
58. Клятвенная mantra Amitābha.	232 »
59. а) mantra-сердце Aparimitāyurjñāna ³⁾ ,	
б) mantra изъ Aparimitāyuhśūtra ⁴⁾ ,	
в) mantra-сердце Aparimitāyurjñāna,	
по	108 »
60. Разные mantra-сердца Будды	108 »
61. а) Расчлененная mantra Будды,	
б) mantra, произнесенная 4-мя mahārāja'ми,	
в) mantra Jayaguru ⁵⁾ ,	
г) » изъ Mañjuçrīmūlatantra ⁶⁾ ,	
д) mantra-заклинание Mañjuçrī ⁷⁾ ,	
е) клятвенная mantra Mañjuçrī,	
ж) mantra изъ Mahākāraṇīkapaḍmajāla-	
tantra ⁸⁾ ,	
з) mantra Padmamukūṭa ⁹⁾ ,	
и) » изъ Siṃhanādatantra ¹⁰⁾ ,	

1) ལྷ་བ་མཐའ་ཡས་ = འོད་དཔག་མེད་ — одинъ изъ 5 dhyānibuddha.

2) ལྷ་བ་མཐའ་ཡས་རྗེས་སུ་བྱ་བ་

3) ཆེ་དང་ཡི་ཤེས་དཔག་ཏུ་མེད་བ་

4) ཆེ་དཔག་ཏུ་མེད་བའི་མཛོ་ — См. Г.

5) རྒྱལ་བ་སྤྲམ་ — название божества (?).

6) འཇམ་དཔལ་ཅུ་རྒྱུ་ — См. Г.

7) འཇམ་དཔལ་གྱི་དམོན་བརྩྭ་གས་བའི་སྤྲལ་ས་

8) ཐུགས་རྗེ་ཆེན་པོ་པད་མ་པ་བའི་རྒྱུ་ — См. Г.

9) བད་མ་ཅོད་བན་

10) སེང་གེ་སྤྲའི་རྒྱུ་

- i) mantra Vajravidāraṇa¹⁾,
- к) 108 разъ повторенное название «Buddha Bhagavān»²⁾ вмѣстѣ съ dhāraṇī,
- л) по 108 разъ повторенныя mantra—названія³⁾: Mañjuḥṣa, Vajrapāṇi, Avalokiteśvara, Kṣitigarbha, Nivāraṇaviśkambhī, Ākāśagarbha, Maitreya, Samantabhadra;
- м) Клятвенная mantra Майтреи,
- н) 108 разъ повторенное название «Tāgā»,
- о) mantra Āryatāgā,
- п) клятвенная mantra Tāgā,
- р) mantra Tāgā, избавляющая отъ 8 великихъ опасностей и
- с) mantra изъ Tārākurukullākālpatantra⁴⁾
по 108 шт.

Пять родовъ великихъ dhāraṇī⁵⁾—лучшіе образцы для вкладыванія въ нижней части статуй:

62. а) dhāraṇī Uṣṇiṣaviṣṭā, пространная и краткая,

1) རྩོམ་པ་འཛིན་པ་

2) སངས་རྒྱལ་པོའི་ལྷན་པ་

3) Названія «восьми бодисатвъ — сыновъ Будды»: འཇམ་དབྱངས་, ཕྱག་ན་རྩོམ་, སྤྱན་རས་གཟིགས་, སའི་སྒྲིང་པོ་, སྤྱི་བ་པ་རྣམ་ཐེལ་, ཉམ་མཁའ་འཁྱིལ་པོ་, བྱམས་པ་, རྒྱལ་ཏུ་བཟུང་པོ་

4) སྤྱི་བ་མ་ཀུ་ཏུ་ཀྱའི་རྩོག་པོའི་རྒྱུ་ — см. Г.

5) གཟུངས་ཆེན་མྱེ་ལུ་: 1) གཟུག་གཏོར་རྣམ་རྒྱལ་, 2) གཟུག་གཏོར་འཛིན་པ་, 3) གསང་བ་འཛིན་པ་ཐེལ་, 4) བྱང་ཆུབ་རྒྱལ་འབྱམས་ཀྱི་གཟུངས་ и 5) རྩོག་འཁྱེལ་སྒྲིང་པོའི་སྤྱགས་

- б) dhāraṇī Uṣṇiṣavimalā пространная и краткая,
 в) dhāraṇī Guhyadhātu,
 г) » Bodhyalaṅkāralakṣa (?) по. . . . 232 шт.
 д) mantra-сердце, его же,
 е) » »
 ж) mantra-необходимое сердце, его же . . . 232 »
 з) mantra - сердце Āryapratityasamutpā-dahrdaya¹⁾ 7700 »
 63. а) mantra «Вхождения въ городъ Vaiçālī»²⁾,

1) Тутъ имѣется въ виду извѣстная формула буддійскаго ученія «Ye dharmā», произносимая буддистами для назидательной формулировки сущности ученія Будды. Тибетцы называютъ эту формулу རྟེན་འབྲེལ་སྤྱིང་པོའི་སྒྲགས་ т. е.

Pratityasamutpādahrdayamantra, — «Основной формулой закона относительности». Текстъ этой формулы мы имѣемъ въ трехъ редакціяхъ: 1) въ «Сборникѣ мантръ» Шалускаго лопцабы (1441—1527 гг.), — подъ заглавіемъ: མདོ་རྒྱུ་ལས་འབྱུང་པའི་གཟུངས་སྒྲགས་འགའ་ཞིག་པོར་སྐད་དུ་བསྟོན་པ་དང་བཅས་པ་

བཟུགས་སོ། (лаванское изданіе съ дополненіемъ), здѣсь формула приведена съ

паралельнымъ тибетскимъ переводомъ; 2) въ Ганжурѣ, пекин. изд., Т. 151, 252b

и 3) И. П. Минаева (см. Записки Вост. Отд. И. А. О. вып. III: «Буддійскій символъ вѣры»). Для сличенія приводимъ всѣ три редакціи въ транскрипціи съ тибетскимъ переводомъ, при чемъ эти тексты обозначаемъ по порядку буквами А, В и С.

А. Ye dharmā hetuprabhavā hetuṃ teṣāṃ tathāgato hy avadat |
 teṣāṃ ca yo nirodha evaṃvādī mahāçramaṇaḥ ||

ཆོས་རྣམས་ཐམས་ཅད་རྒྱུ་ལས་བྱུང་། རྒྱུ་དེ་དེ་བཞིན་གསུངས་པས་གསུངས།

དེ་ལ་འགོག་པ་གང་ཡིན་པ། དགེ་སྤྱོད་ཆེན་པོས་འདི་སྐད་གསུངས། ||

В. Oṃ ye dharmma hetuprabhavā hetuṃ teṣāṃ tathāgato hy avadat |
 teṣāṃ ca yo nirodha evaṃvādī mahāçramaṇaḥ ye svāhā ||

С. Ye dharma hetuprabhavā hetus teṣāṃ tathāgataḥ hy avadat |
 teṣāṃ yo nirodha evaṃvādī mahāçramaṇaḥ ||

2) ཡངས་པའི་གྲོང་ཁྱེར་དུ་འབྱུག་པའི་སྒྲགས་

- б) mantra удержанія (въ памяти) шести Rā-
ramitā¹⁾,
- в) mantra достиженія десяти Rāgamitā²⁾,
- г) » » четырехъ Невзмѣ-
римыхъ³⁾,
- д) «Сердце» (mantra) всѣхъ Tathāgata⁴⁾,
- е) mantra, очищающая всѣ грѣхи,
- ж) » » болѣзни категоріи
praseka⁵⁾,
- з) mantra, очищающая болѣзни категоріи
pitta⁶⁾
- и) mantra, очищающая всѣ болѣзни,
- і) » » эпидеміи,
- к) Священная mantra, ограждающая отъ
эпидеміи, и отъ животныхъ,
- л) mantra, очищающая катаръ желудка,
» » воспаленія,
- м) » » оспу,
- н) » » геморрой,

1) བ་རྩལ་དྲུག་ཕྱིན་པ་རྩལ་: 1) dāna, 2) śīla, 3) kṣānti. 4) vīrya, 5) dhyāna

и 6) prajñā.

2) Къ предыдущимъ шести rāgamitā прибавляются: 7) upāya, 8) pra-
pidhāna, 9) bala и 10) jñāna.

3) ཚད་མེད་པ་ནི་ — Catvāry apramāṇāni: 1) སྤྱད་རྗེ་ — karuṇā (состраданіе),

2) བྱམས་པ་ — maitrī (любовь), 3) རྟག་འཛིན་ — muditā (радость) и 4) བདེ་སྲོལ་པ་ —
upekṣā (спокойствіе).

4) དེ་བཞིན་གསལ་བ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་

5) བད་ཀན་	{	По теоріи индо-тибетской медицины здоровый организм человѣка состоитъ изъ трехъ равнодѣйствующихъ органи- ческихъ элементовъ <i>влаги</i> , <i>желчи</i> и <i>кислоты</i> . Болѣзни происхо- дятъ отъ нарушенія равновѣсія этихъ силъ въ организмѣ, и классификація болѣзней основывается на этихъ трехъ элементахъ, на преобладаніи въ данный моментъ того или другого элемента въ организмѣ.
6) མཐིམ་པ་		

- о) mantra очищающая ожогъ,
 п) » » глазную болѣзнь,
 р) » заживляющая рану,
 с) » очищающая всѣ яды,
 т) » освобождающая отъ путъ (кол-
 довства),
 у) mantra, очищающая гнѣвъ,
 ф) » очищающая всякую ненависть,
 х) » покоряющая сердце,
 ц) » охраняющая домохозяйина,
 ч) » āryabāhuputrāgratisarā¹⁾,
 ш) » исполняющая всякія дѣла,
 щ) » приносящая всякую пользу,
 ъ) » поклоненія,
 ы) » кругохожденія²⁾,
 ё) » удержанія (въ памяти) прослу-
 шаннаго,
 э) » достиженія величія, каждого
 mantra по 108 шт.
 64. Dhāraṇī Vedyapārāvata³⁾ 14300 »

V. Внутри paṇḍita⁴⁾.

65. Guhyasamājamūlatantra⁵⁾ 2 экз.
 66. Kurukullākālpa⁶⁾ 1 экз.

1) འཕགས་པ་བྱ་མང་པོ་སྟོན་པའི་བླ་མ་ — см. Г.

2) བསྐྱོར་བ་ — родъ почитанія путемъ многократныхъ обхожденій вокругъ священнаго предмета. Здѣсь имѣется въ виду mantra, которую нужно причитывать при подобномъ обхожденіи.

3) རིག་པ་ལྷན་རྒྱུ་ — по объясненію нѣкоторыхъ ламъ, это названіе санскритскаго алфавита.

4) སྐྱེལ་བྱུང་ — поза сидѣнія (со скрещенными подъ собой ногами).

5) གསང་འབྲུག་ཅུ་རྒྱུ་ — см. Г. отд. རྒྱུ་

6) ཀུརུཀུལྱའི་ཀླུ་པ་

67. а) Первая и последняя главы *Sakrasaṃ-*
*varamūlatantra*¹⁾,

б) *Aṣṭasāhasrikāprajñāpāramitā*²⁾,

в) *Sūtra* Дзанлун³⁾,

г) *Mahāmokṣasūtra*⁴⁾, по 1 шт.

68. *Prajñāpāramitāhṛdayasūtra*⁵⁾ 3 »

69. *Vajracchedikāsūtra*⁶⁾ 5 »

70. *Manjuṣrīnāmasaṃgīti*⁷⁾ 5 »

71. *Samcaya*⁸⁾ 3 »

72. «Пожелания *Maitreya*»⁹⁾ 2 »

73. а) *Sitātapatra*¹⁰⁾,

б) Ода 21 *Tārā*¹¹⁾

1) བདེ་མཆོག་གི་རྩ་རྒྱུད་ — см. Г.

2) བརྒྱུད་སྟོང་(བ) — см. Г.

3) མདོ་མངའ་སྡེ་བློ་བྱ་ — Название весьма популярного в народе «Сборника рассказов о Будде». Онъ изданъ и переведенъ на нѣмецкій языкъ академикомъ Шмидтомъ подъ заглавиемъ: «Der Weise und der Thor», I и II; St. Petersburg, 1843. Этотъ Сборникъ извѣстенъ тибетцамъ въ единственной редакціи перевода съ китайскаго оригинала.

4) བར་པ་ཆེན་པོ་ — см. Г.

5) བེར་སྟོང་ — см. Г.

6) རྩ་རྒྱུད་ཀྱི་རྩ་ — см. Г.

7) འཇམ་དཔལ་མཆོད་བརྗེད་ — см. Г., санскритскій текстъ изданъ И. П. Мн-

наевымъ, Буддизмъ, т. I, вып. II, 3.

8) སྟུང་བ་ — (См. Г.) — Сокращенная передача 8 тысячной *Prajñāpāramitā*.

9) བློ་བྱ་སྟོང་ — см. Г.

10) གཏུགས་དཀར་ — см. Г.

11) སྟོལ་མ་ཉེར་གཅིག་བསྟོད་བ་ — см. Д.

в) Āryatriskandhasūtra ¹⁾	
г) Prātimokṣasūtra ²⁾ по	1 шт.
74. Aparimitāyurjñānasūtra ³⁾	13 »
75. Vajracchedikā	13 »
76. Saṃcaya (ср. № 71)	3 »
77. Bhaiṣajyasūtra ⁴⁾	1 »
78. Prajñāpāramitāhṛdayasūtra (ср. № 68)	108 »
79. Ālamkāra и Avatāra ⁵⁾ по	3 »
80. Пять Книгъ Майтреи ⁶⁾ по	34 »
81. Шесть Книгъ (Nāgārjuna) ⁷⁾	39 »
82. Свѣтильникъ Пути ⁸⁾	113 »

1) འཕགས་པ་བྱང་པོ་གསུམ་པའི་མེད་ — см. Д.; иначе эта sūtra называется བྱང་ཆུབ་ལྷུང་བཤགས་ — «Покаянные молитвы бодисатвы (последователя Ma-hāyāna'ны), обращенныя къ 35 буддамъ». Ср. *E. Schlagintweit Buddhism A. O. Нео-индский ЯВО.*

2) སྤྲུལ་ཁྱེ་མེད་ — см. Г., палийскій текстъ изданъ *И. П. Митасомъ*. — Тибетскій съ переводомъ въ Калькуттѣ Satiṣcandraavidhyābhūṣana, санскритскій *L. F. not JA.*

3) ཆེ་མེད་ — см. Г.

4) ལྷན་མེད་ — см. Г.

5) རྩོམ་འབྲུག་གཉིས་ = Abhisamayālamkāra, соч. Maitreya и Madhyamakāvatāra, соч. учителя Candrakīrti. Эти двѣ книги составляютъ основные учебники по Pāramitā и по Madhyamaka.

6) བྱམས་ཆོས་སྡེ་བྲུ་: 1. Abhisamayālamkāra (8 главъ). Книга раскрывающая, какъ говорятъ комментаторы, сокровенный смыслъ системы учения Prajñāpāramitā. 2. Sūtrālamkāra (21 глава). Книга, излагающая содержаніе всѣхъ махаянскихъ сутръ. 3. Uttaratantra (5 главъ). Книга, трактующая о бытіи Будды и о божественной природѣ (живыхъ существъ). 4. Dharmadharmatāvibhaṅga (безъ главъ, небольшое сочиненіе) 5. Madhyāntavibhaṅga (5 главъ). Это двѣ послѣднія книги излагаютъ идеалистическую философію школы vijñānavādin'овъ.

7) རིགས་ཆོག་སྟུག་: 1. Mūlāmādhymika, 2. Yuktisaṣṭika. 3. Āṇayasaptati, 4. Vighrahaṇavartani, 5. Vetya 6. Ratnamālā, (см. Д.) шесть сочиненій учителя Nāgārjuna, составляющихъ основную литературу философской школы Mādhyamika.

8) ལུ་སྟོན་ — Bodhipathapradīpa. См. Д. Эта книга составляетъ основу (mūla) «Ламрим'а» Цзонкабы.

83. а) Легшадъ нинбо ¹⁾ , б) Vinayasūtra ²⁾ , в) Малый ламримъ ³⁾	по	1 шт.
84. Ламцо ⁴⁾		113 »
85. Учебники, составленные 5-мъ Далай-ламой, по Madhyamaka, Pāramitā и Abhi- dharma ⁵⁾	по	3 »
86. а) Писанныя мѣдью (разводкой мѣднаго порошка съ клеемъ). Пять Книгъ Майтреи, писанныя золотомъ; б) Добрыя пожеланія ⁶⁾ в) Пожеланія о воплощеніи въ Sukhāvati ⁷⁾ по		1 »
87. Данбарна ⁸⁾		140 »

Въ промежуткахъ между этими книгами положены души-
стые порошки, сдѣланы книгамъ заглавныя надписи, книги за-

- 1) ལེགས་བཤད་སྒྱིད་པོ་ — анализъ философіи буддизма, сочиненіе Цзонкабы
См. Собр. соч. автора.
- 2) འདུལ་བ་མདོ་རྩ་ — сочиненіе учителя Guṇaprabhā. (V в. по Р. X.). См. Д.
- 3) ལམ་རིམ་རྒྱུད་བ་ — сочиненіе Цзонкабы.
- 4) ལམ་གཙོ་ — небольшое сочиненіе Цзонкабы: ལམ་གྱི་གཙོ་བོ་རྣམ་གསུམ་. т. е.
сочиненіе о трехъ предметахъ пути: объ отрѣшеніи отъ міра, о бодисатствѣ и о
пустотѣ (условности вещей).
- 5) རྒྱལ་དབང་གི་དགུ་པར་མཛོད་
- 6) ཐོག་མཐའ་བར་དགེ་ — маленькое сочиненіе Цзонкабы.
- 7) བདེ་སྤྲོད་ — маленькое сочиненіе Цзонкабы.
- 8) བསྐྱེད་འབར་མ་ — пожеланія о распространеніи религіи.

вернуты въ красныя и желтыя обертки изъ «манджи»¹⁾, атласа, и положены въ порядкѣ старшинства тавтрійскихъ системъ.

VI. Dhāraṇī внутри лотосоваго сѣдалища²⁾.

1. Въ срединѣ (внутри сѣдалища).

88. Ящикъ, наполненный стихами благопожеланій, какъ то:

а) Шлока, начинающаяся словами: «Единственный источникъ пользы и блага» и т. д.	4200 шт.
б) Шесть шлокъ, начинающихся словами: «Счастье, существующее въ сердцахъ всѣхъ существъ» и т. п. благопожеланія для каждаго рода живыхъ существъ.	1200 »
в) Три шлоки, начинающіяся словами: «Великій изъ великихъ» и т. п. благопожеланія Трехъ Сокровищъ ³⁾	1200 »
г) Три шлоки, начинающіяся словами: «Да распространится и разовьется религія, источникъ пользы и блага» и т. п. стихи благопожеланій.	11200 »

2. На право.

(Отъ упомянутаго выше ящика, помѣщеннаго въ срединѣ внутренности лотосоваго сѣдалища) находится:

1) མཎྜི་ — родъ шелковой матеріи.

2) བད་ག་བྱུངས་ = བད་འདྲ་བ་ཉི་ག་བྱུངས་ = བད་ག་དན་ཉི་ག་བྱུངས་ — dhāraṇī, вставляемые внутрь лотосоваго сѣдалища.

3) དགོན་མཆོག་གསུམ་ — triratna.

89. ящикъ, наполненный множествомъ mantra,
предметами культа и веществами,
какъ то:

а) золотое изображение шестирукого Jñā-
panātha¹⁾,

б) изображение Dharmagāja—*сандубъ*²⁾ съ
пятью свитами,

в) изображение Dharmagāja—*сандубъ*³⁾ по 1 шт.

г) » » — *чидубъ*⁴⁾, зо- 6 »
лоченая.....

д) mantra Mahākāla⁵⁾,

е) » Kāladevi⁶⁾,

ж) » изъ «Предсказанія о Mahāde-
viṣṭi⁷⁾ по 108 »

з) mantra богини Mārīcī⁸⁾ 1660 »

и) mantra — имя богини Śrīdevī⁹⁾, повто-
ренное 108 разъ,

і) mantra изъ Śrīmahādevīsūtra¹⁰⁾,

1) ཡེ་ཤེས་ཀྱི་མགོན་པོ་བྱུག་རྒྱལ་པ་ — видъ генія-хранителя Mahākāla.

2) རྣ་སྐུ་པ་, 3) གསང་སྐུ་པ་, 4) བྱི་སྐུ་པ་ Dharmagāja (ཆོས་རྒྱལ་), — царь за-

кона, ревнитель karma, закона справедливости, бываетъ трехъ видовъ:

1. Исполнитель вѣшнихъ дѣлъ (བྱི་སྐུ་པ་), 2. Исполнитель внутреннихъ дѣлъ

ནང་སྐུ་པ་), 3. Исполнитель скрытыхъ (тайныхъ) дѣлъ (གསང་སྐུ་པ་).

5) རྣ་པོ་ཆེན་པོའི་སྐུ་པ་

6) ལྷ་མོ་ནག་མོའི་སྐུ་པ་

7) ལྷ་མོ་ཆེན་མོ་དཔལ་ལྷན་བསྐྱེད་པའི་སྐུ་པ་

8) ལྷ་མོ་འོད་ཟེར་ཅན་པ་

9) དཔལ་ལྷ་མོ་

10) དཔལ་ལྷ་མོ་ཆེན་མོའི་མདོ་ — см. Г.

- к) mantra двѣнадцатой Mahādevī¹⁾ и
л) » «Превосходнаго плясуна»²⁾).

3. На мѣо.

(Отъ упомянутаго выше ящика въ срединѣ внутренности сѣдалища) находится:

90. ящикъ, наполненный (слѣдующими предметами), какъ то:
- а) золоченое изображеніе Бѣлаго Jambhala³⁾ въ полномъ составѣ съ его 4-мя свитами 2 шт.
 - б) «Сердце» (mantra) Бѣлаго Jambhala 6640 »
 - в) тоже, со вставками словъ пожеланій, заговоровъ 4000 »
 - г) «Сердце» (mantra) 4-хъ приближенныхъ (Бѣлаго Jambhala) по 6000 »

4. Сзади.

(Отъ упомянутаго выше ящика въ срединѣ внутренности сѣдалища) находится:

91. ящикъ, наполненный множествомъ dhāraṇī богатства со вставками словъ пожеланій, заговоровъ, и другіе предметы, какъ то:
- а) золоченое изображеніе Vaiṣṇava⁴⁾ 3 шт.

1) ལྷ་མོ་ཆེན་མོ་བརྩ་གཉིས་པ་

2) གང་མཁའ་མཆོག་

3) རྩམ་བླ་ལ་དཀར་པོ་

4) རྩམ་པ་

б) изображенія Vasumdhara ¹⁾ , Бѣлаго и Желтаго Jambhala ²⁾ и др.	по	1 шт.
в) «Сердце» (mantra) Vaiṣṇava.		38400 »
г) » » Желтаго Jambhala.		12880 »
д) » » его 8-ми приближен- ныхъ, по		1660 »
е) «Сердце» (mantra) Vasumdhara		
ж) » » ея 8-ми спутницъ, по		1660 »

5. *Спереди.*

(Отъ упомянутого выше ящика въ срединѣ внутренности сѣдалища) находится:

92. ящикъ, наполненный 1000 золоченыхъ рельефныхъ изображеній Бѣлаго Jambhala, сидящаго верхомъ на драконѣ.

VII. Священные предметы,

помѣщенные въ промежуткахъ между упомянутыми до сихъ поръ предметами:

1. *Въ сердцѣ* (статуи).

93. Книга, бывшая въ рукахъ учителя Candrakīrti³⁾, — (санскритская) рукопись на пальмовыхъ листьяхъ.

1) རྩུག་མ་

2) རྩུག་མ་, རྩུག་མ་

3) དཔལ་ལྷན་པ་གསལ་བའི་ཕུག་དཔེ་ལའི་ལོ་མར་བྲིས་པ་—Здѣсь, очевидно, не-

большой пропускъ: въ текстѣ стѣнной надписи (въ притворѣ храма, см. Планъ)—этого сочиненія прибавлено въ этомъ мѣстѣ слово ཕུག་པོ་ལའི་ (Buddhapālita).

Изъ этого выходитъ, что тутъ имѣется въ виду санскритское сочиненіе учителя Buddhapālita, носящее имя своего автора. Объ этомъ сочиненіи см. стр. 36, прим. 6. Какъ извѣстно, санскритскій оригиналъ этого сочиненія до сихъ поръ не открытъ.

98. Подлинный «пелдунг»¹⁾ Будды.

3. *Внутри туловища* (статуи).

99. Кусокъ (ткани) отъ духовнаго одѣянiя Ловсанъ Балданъ-еше²⁾.

100. Обувь и шапка великаго тантриста Гончокъ Ярнпелъ³⁾.

101. Шапка и безрукавка донкорскаго⁴⁾ Соднамъ жампо⁵⁾.

102. Шапка Джанджа-ринбоче Еше Данби-донме⁶⁾.

103. Поясъ Лондолъ-лама-ринбоче⁷⁾.

104. Священное зернышко, сдѣланное изъ зуба Āryaśāriputra⁸⁾.

105. Костяные наряды банчентъ-Нароба⁹⁾.

བ་མ་ཉན་པ་རོ་ས་པའི་གདམ་གྱི་ཐེང་བ་བཞུགས་སོ། — книжка всего 13 листовъ. (См. собр. соч. Аку Ринбоче Т. I, въ Азиатск. Музеѣ Р. А. Н., коллекція книгъ *Барадийна*).

1) སངས་བླ་མ་གྱི་འཕེལ་གཏུང་ — бѣлыя зернышки, чудеснымъ образомъ родившіяся отъ мощей Будды.

2) གློ་བཟང་དཔལ་ལྷན་ཡེ་ཤེས་ — 3-й Банчентъ-ардени. (1788—1789). Собр. его сочиненій въ Азиат. Музеѣ Р. А. Н.

3) རྒྱ་ཆེན་དགོན་མཆོག་ཡུལ་འཕེལ་ — (XVII в.), — знаменитый тантристъ желтой секты.

4) སྤང་སྤྱང་ — названіе тангутско-китайскаго городка въ Амдо, недалеко отъ мон. Гумбума.

5) བསོད་ནམས་མུ་མཆོ་ — одинъ изъ видныхъ амдоскихъ перерожденцевъ Донкаръ-хутукты.

6) ལུང་སྒྱུ་རིན་པོ་ཆེ་ཡེ་ཤེས་བསྟན་པའི་སྤྱན་མེ་ — 2-й Джанджа-хутукта (1717—1786 гг.).

7) См. стр. 23, прим. 4.

8) འཕགས་པ་ཤུ་རིའི་བྱ་ — имя одного изъ ближайшихъ учениковъ Будды.

9) བཏ་ཆེན་ལྷ་རི་བ་ — индійскій учитель XI в. по Р. Х., учитель Марба-ламы (1012—1097 гг.).

106. Рельефный отпечатокъ ¹⁾ изображенія на глинѣ, собственно-ручная работа Отца-владыки ²⁾.
107. Рукописная *ланджа* ³⁾ на пальмовыхъ листьяхъ, бывшая въ рукахъ Джомданъ Риграла ⁴⁾.
108. Кусочекъ отъ обуви царя вѣры Сронцзанъ-гамбо ⁵⁾.
109. «Созерцательная веревка» ⁶⁾ владыки Миларайба ⁷⁾.
110. Спальный войлокъ и кусочекъ отъ шапки Пагмо-дубба ⁸⁾.
111. Духовное одѣяніе владыки вѣры Саджа-банчен'а ⁹⁾.

1) ཕུག་ཚོ་ — штампованныя отпечатки изображеній собственноручной работы какой-нибудь знаменитой личности.

2) འུཤ་ — тибетское прозвище Atiṣa (982—1054 г. г.), знаменитого индійскаго пандиты, умершаго въ Тибетѣ.

3) Санскритскій алфавитъ, писанный позднѣйшимъ вычурнымъ письмомъ ланджа.

4) འཇམ་ལྷན་རིགས་རལ་ — знаменитый нартанскій собиратель священной литературы тибетцевъ (XIV в. по Р. X.) по составленію *Сборниковъ переводовъ* въ нынѣшнемъ видѣ Ганжура и Дамжура. О немъ см. «Святая книга» (རྡོ་བྲེད་མྱེན་པོ་), T. I, 176b,—178a,—въ коллекціи *Baradéyima*, въ Азіатск. Музеѣ Р. А. Н.

5) ཆོས་རྒྱལ་སྤང་བཅོན་སྐམ་བོ་ — знаменитый тибетскій царь (VII в. по Р. X.), насадитель буддизма въ Тибетѣ.

6) སྐྱམ་ཐག་ — yogaratṭa, — созерцательная веревка-петля, вдѣваемая черезъ плечо и колѣно для устойчиваго сидѣнія во время созерцанія, вмѣсто спинки сѣдалища.

7) རྗེ་མི་ལ་རས་པ་ — знаменитый тибетскій горный отшельникъ, поэтъ, пѣвецъ буддизма (1040—1128 гг.). Это самый популярный въ народѣ изъ религиозныхъ дѣятелей Тибета, такъ какъ онъ впервые на доступномъ народу языкѣ воспѣлъ буддизмъ.

8) པག་མོ་གུབ་པ་ — знаменитый тибетскій лама гаржудской секты (1110—1170 гг.), ученикъ Дагбо-лха-же (ученика Миларайбы, см. № 156, т.).

9) ས་སྐྱུ་པཌ་ཆོན་ — знаменитый пандита секты сажа (1182—1251 гг.).

112. Одѣяніе-шакидка Же-ринбоче¹⁾.
113. Зубъ владыки Жалцаба²⁾.
114. Рельефный отпечатокъ³⁾ изображенія на глинтѣ, собственно-ручная работа Жамьянъ-чойже⁴⁾.
115. Волосы съ головы Ро-лодзаба⁵⁾.
116. Одѣяніе жалба Соднамъ-жамцо⁶⁾.
117. Ящикъ со вложенными dñāgarī, переданный радотскимъ⁷⁾ лама-ринбоче Агванъ-ловсаномъ⁸⁾.
118. Полное собраніе сочиненій жаңа Лодой-Жалцана⁹⁾.
119. Lalitavistara¹⁰⁾.
120. «Очищеніе религіи Muni»¹¹⁾ (Будды).

1) ཇེ་རེག་པོ་ཆེ་ — прозвище Цзонкабы (1357—1419 гг.).

2) རྒྱལ་ཚབ་ — ученикъ Цзонкабы (1364—1432 гг.).

3) རྒྱལ་ཆ་

4) འཇམ་དབྱངས་ཆོས་ཇེ་ — ученикъ Цзонкабы (1379—1449 гг.), считающійся

однимъ изъ предыдущихъ воплощеній ургянского хутукты, нынѣ монгольскаго Богдо-хана. Онъ основатель мон. Брайбун'а (འབྲས་བྱུངས་, въ 1416 г.).

5) རུ་ལོ་ — тибетскій переводчикъ (IX в.), послѣдователь старой секты རྟིང་མ་

6) རྒྱལ་བ་བསྐད་ལྟམས་རྒྱ་མཚོ་ — 3-й Далай-лама (1543—1588 гг.).

7) ར་སྟོན་ — названіе мѣстности и монастыря въ центральномъ Тибетѣ.

8) ངག་དབང་ལྷོ་བཟང་ — имя Ландолъ-ламы. (См. стр. 40, прим. 8).

9) རྒྱལ་བླ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་རྒྱ་མཚོ་ — ученикъ Цзонкабы; собраніе его сочиненій имѣется въ Азіатск. Музеѣ Р. А. Н., въ коллекціи Цыбикова.

10) རྒྱ་ཆེར་རྒྱལ་བ་ — извѣстная махаяническая сутра (см. Г.) — Поэтическое жизнеописаніе Будды.

11) རྒྱལ་བསྐད་ལྟམས་ — Сочиненіе Хайдуба, ученика Цзонкабы о трехъ видахъ обѣтовъ монашества, бодисатства и тантризма. См. собр. сочиненій Хайдуба въ Азіатск. Музеѣ Р. А. Н., въ коллекціи Цыбикова.

121. Бронзовые ¹⁾ изображения идам'овъ Guhyasamāja ²⁾, Sakragadavaga ³⁾ и Bhairava ⁴⁾.
122. Святое изображение Maitreya, подвергшееся гонению Ландармы ⁵⁾.
123. Бронзовые изображения буддъ трехъ временъ ⁶⁾.
124. Бронзовые изображения Munindra ⁷⁾ Mañjuṣrī и Жеринбоче ⁸⁾.
125. Восемь бронзовыхъ изображений Muni (Будды), одно изъ нихъ—изъ красной бронзы.
126. Три бронзовыхъ изображений Maitreya.
127. Vajrasattva ⁹⁾ изъ красной бронзы.
128. Изображение Muni (Будды) изъ сандала.
129. Бронзовое изображение Дже-ринбоче (Цзонкабы).
130. Его же четыре изображения изъ лекарственного состава.
131. Изображение банчена Лобзанъ Чойжон'а ¹⁰⁾ изъ лекарствъ.

1) འཁོར་མ་ — Подъ этимъ словомъ тибетцы собственно разумѣютъ сплавъ, куда входятъ различные металлы въ самыхъ различныхъ пропорціяхъ, сообразно этому འཁོར་མ་ бываютъ разныхъ цвѣтовъ.

2), 3), 4) གཤམ་བཤེ་འཛིགས་གསུམ་

5) སྐུ་རྒྱུ་རྒྱུ་ = སྐུ་རྒྱུ་རྒྱུ་ — тибетскій царь конца IX в., извѣстный гонитель буддизма.

6) རྒྱུ་གསུམ་མངས་ཀྱིས་ — Будды трехъ временъ, — прошлаго, настоящаго и будущаго: Kāśyapa, Śākyamuni и Maitreya.

7) སྐུ་རྒྱུ་བཤེ་ — царь отшельниковъ, — эпитетъ Śākyamuni.

8) རྒྱུ་རྒྱུ་པོ་ཆེ་ — Цзонкаба.

9) རྒྱུ་རྒྱུ་མངས་ཀྱིས་ — высшее тантрийское божество. Названія—Vajrasattva,

Vajradhara, Adibuddha, Samantabhadra (у секты རྒྱུ་རྒྱུ་) — обозначаютъ одно и то же. Высшее существо въ различныхъ тантрийскихъ системахъ и сектахъ.

10) བཤེ་ཆེན་པོ་པུ་ཆེན་པོ་ཀྱིས་ — 1-й банченъ-эрдени (1570—1662 гг.). Собр. его сочиненій въ Азіатск. Музеѣ Р. А. Н.

132. Изображеніе изъ лекарствъ одиннадцатиликаго Mahākāgu-
ṇika¹⁾) (собственноручная работа учителя Āgūṣaṅga²⁾).
133. Изображеніе изъ лекарствъ четырехрукаго Avalokiteśvara.
134. Разныя изображенія «чагца»³⁾, какъ-то: изображенія четы-
рехъ божествъ гадамской секты⁴⁾ и др.
135. Множество изображеній изъ лекарственныхъ составовъ
Sakrasaṃvara, Guhyasamāja и Bhairava.
136. Разныя священныя зернышки.
137. Одеянія джалба Йонданъ-жампо⁵⁾, владыки Гендунъ-дуббы⁶⁾,
владыки Пабонкабы⁷⁾, Каче-банчена⁸⁾ и др.
138. Священное зернышко отъ мощей Будды.
139. Зубъ Же-ринбоче (Цзонкабы).
140. Зубъ всевѣдущаго пятаго Великаго⁹⁾ (Далай-ламы) и дру-
гіе священныя предметы культа.

1) ཐུགས་རྩི་ཆེན་པོ་ — эпитетъ Avalokiteśvara.

2) འཕགས་པ་ཐོགས་མེད་ — знаменитый индійскій учитель (V в. по Р. X.), осно-
ватель буддйской философской школы идеалистовъ — vijñānavādin.

3) ཐུག་ཆ་ — рельефныя штампованныя изображенія собственноручной ра-
боты знаменитыхъ людей.

4) བཀའ་གདམས་ལྔ་པའི་ — «четыре божества», наиболѣе почитаемыя сектой
гадамъ, основанной въ Тибетѣ индійскимъ пандитой Atiṣa въ XI в., слѣдую-
щія: 1. Ḍākyamuni, 2. Avalokiteśvara, 3. Akṣobhya и 4. Tārā.

5) རྒྱལ་པོ་ཡོན་ཏན་གྱི་མཆོ་ — 4-й Далай-лама (1589—1616 гг.).

6) དགེ་འཕུན་སུམ་པ་ — 1-й Далай-лама (1391—1474 гг.). Собр. его соч. въ
Азіатскомъ Музеѣ И. А. Н.

7) རྩི་པ་ཐོན་ཁ་པ་ — извѣстный аскетъ желтой секты (XVII в.), духовникъ
5-го Далай-ламы подъ именемъ: འཁོན་སྒྲིན་དབལ་འབྱུང་ལྷན་གྱུ་པ་

8) ཁ་ཆེ་བཏུ་ཆེན་ — кашмирскій пандитъ (1127—1225 гг.) Ḍākyasrī. См.
стр. 65, прим. 9.

9) གྲུག་གཞིགས་ལྷ་པ་ཆེན་པོ་ — 5-й Далай-лама (1617—1682 гг.). Собр. его соч.
въ Азіатскомъ Музеѣ Р. А. Н.

141. Одеянія и головные уборы джалба Йонданъ-жампо¹⁾, Сод-
намъ- жампо²⁾, владыки Агванъ Лобзанъ-жампо³⁾,
банченъ Лобзанъ Чойжи - жалцана⁴⁾, Vajradhara изу-
отной тантры⁵⁾, Гончокъ-ярнпела⁶⁾, владыки Жамьянъ
шадба-дордже⁷⁾ и всеведущаго банченъ Лобзанъ Бал-
данъ-еше⁸⁾.
142. Подлиныя одеянія Же-ринбоче (Цзонкабы) и Хайдубъ-рин-
боче (ученика перваго).
143. «Бальзамировальная соль»⁹⁾ и священное зернышко наборъ
изъ разныхъ священныхъ составовъ—владыки Жамъ-
янъ-шадба-дорже.
144. Подлинная буква «།», саморожденная изъ гумбумскаго
сандальнаго дерева¹⁰⁾.

1) См. стр. 62 прим. 5.

2) ལྷུ་པ་བསྐྱེད་མཁས་ཀྱི་མཆོ་ — 3-й Далай-лама (1543—1588 гг.).

3) དག་དབང་སྒྲོ་བཟང་ཀྱི་མཆོ་ — имя 5-го Далай-ламы.

4) བཏུ་ཆེན་སྒྲོ་བཟང་ཆོས་ཀྱི་ལྷ་མཆོན་ — 1-й Банченъ-эрдени.

5) སྤར་རྒྱུད་ — название одной изъ двухъ вѣтвей такъ называемой, «Изуотной
тантры» секты Цзонкабы — ཉན་རྒྱུད་, относящейся къ системѣ Anuttarayoga-
tantra. ཉན་རྒྱུད་ распадается на двѣ вѣтви: དཔེན་སྤར་བཀའ་རྒྱུད་ и སྤར་རྒྱུད་.

6) དཀོན་མཆོག་ཡུལ་འཕེལ་ — См. стр. 58, прим. 3.

7) འཇམ་དབྱངས་བཅན་པའི་རྩེ་ — Жамьянъ-шадба (1648—1722 гг.), основа-
тель Лаврана.

8) བཏུ་ཆེན་སྒྲོ་བཟང་དཔལ་ལྷན་ཡེ་ཤེས་ — 3-й Банченъ-эрдени (1738—1780 гг.).

9) བྱར་ཚྭ་ — по объясненію ламъ, — это обыкновенная соль, употребляемая
при бальзамировании труповъ; въ данномъ случаѣ частичка соли, которой было
бальзамировано тѣло 1-го Жамьянъ-шадбы.

10) སྒྲུ་འབྲུམ་ཅན་ — знаменитое священное дерево въ монастырѣ Гумбумъ,
выросшее, по преданію, на мѣстѣ рожденія Цзонкабы.

145. Подпорка къ деревяшкѣ монашескаго жезла нашего Учитель (Будды).
146. Священное зернышко, пропитанное чистой уриной¹⁾ Жеринбоче (Цзонкабы).
147. Подставка къ ручнымъ четкамъ отца Atiṣa.
148. Вещество, пропитанное соками священныхъ предметовъ²⁾ отъ многихъ буддъ, бодисатвъ и великихъ волхвовъ Возвышенной страны³⁾.
149. Подлинныя зубъ и косточка добраго друга Бодоб'ы⁴⁾.
150. Священное зернышко — saṅḡa⁵⁾ изъ зубовъ и пр. всевидящаго пятаго Великаго (Далай-ламы).
151. Порошокъ (земли) изъ озера Anavatapta⁶⁾.
152. «Носовая краска» (кровь изъ носа) владыки Лондолъ-лама (см. стр. 23, прим. 4 и стр. 30, прим. 4).
153. Вещество, пропитанное соками священныхъ предметовъ⁷⁾ отъ владыки Пагмо-дубб'ы (см. № 110) и другихъ гаржудскихъ⁸⁾ добрыхъ друзей (т. е. учителей).
154. Замѣчательныя зернышки изъ разныхъ священныхъ составовъ, приготовленныхъ перерожденцами банченъ-ринбоче.

1) གཙང་ཆུ་ཤིང་གི་ཁ་

2) Главнымъ образомъ священныхъ зернышекъ и святой воды.

3) འཕགས་ལྷུང་ — Āryadeśa.

4) བོད་པ་ — знаменитый лама гадамской секты (1027—1105 гг.), ученикъ

Бромъ-бакши, ученика Atiṣa.

5) གཙང་ཤིང་

6) མཚོ་མཐོན་པའི་བྱེ་མ་

7) См. прим. 3.

8) བཀའ་བརྒྱུད་ — тибетская секта, основанная Марба-ламой (1012—1097 гг.).

155. Приёмникъ «тѣлесной краски» (крови отъ тѣла) добраго друга Шарабы¹⁾).

156. Кусочки отъ одѣяній слѣдующихъ лицъ:

- а) саждабинскаго Ванчугъ-рабдана²⁾,
- б) добраго друга Няпугба³⁾,
- в) Догонъ Чойжалъ-пагб'ы⁴⁾,
- г) возвышеннаго Марба-лоцзабы⁵⁾,
- д) великаго волхва Тарби-жалцана⁶⁾,
- е) великаго лховракскаго волхва⁷⁾,
- ж) волхва Тангонъ-джалбо⁸⁾,
- з) Же-ринбоче (Цзонкабы),
- и) Каче-банченъ Шакьянри⁹⁾,
- і) Срай Дарма-доде¹⁰⁾,

1) དགེ་བཤེས་ཤ་ར་པ་ — лама гадамской секты XI в.

2) ས་སྐྱ་པ་དབང་ཕྱག་རབ་བརྟན་ — одинъ изъ свѣтскихъ владѣтелей области

Саджа.

3) དགེ་བཤེས་ཏ་ཕྱག་པ་ — одинъ изъ дѣятелей гадамской секты.

4) འགྲོ་མགོན་ཆོས་རྒྱལ་འཕགས་པ་ — извѣстный саджабинскій Пагба-лама

(1235—1280 г.).

5) མ་ར་པ་ལོ་སྤྱི་ — знаменитый Марба-лама, основатель секты гаржудба.

6) ཐང་པའི་རྒྱལ་མཆོན་ — лама секты Цзонкабы, ученикъ Хайдуба (ученика

Цзонкабы).

7) ལྷོ་ཕྱག་གུལ་ཆེན་ — учитель Цзонкабы, считавшійся воплощеніемъ Vajragarbi.

8) ལྷུ་ཐོབ་ཐང་ཐོན་རྒྱལ་བོ་ — одинъ изъ мелкихъ тибетскихъ князей (XIV в.),

извѣстный какъ волхвъ и какъ строитель мостовъ.

9) ཁ་ཆེན་པོ་ཆེན་ལྷ་མྱ་བྱེ་ — кашмирскій пандита (1127—1225 гг.).

10) སྤུ་ར་པ་མ་དོ་སྤྱི་ — сынъ Марба-ламы. См. прил. 5.

- к) Жамьян-гало ¹⁾,
- л) жалба Гендун-дуббы (1-го Далай-ламы).
- м) Владыки Агван-жамба ²⁾
- н) Лама-дамба Соднам-джалцана ³⁾,
- о) Пагбалха Жалба-жампо ⁴⁾,
- п) пятого Великого (Далай-ламы),
- р) тичен-Агван-чогдана ⁵⁾,
- с) перерожденцев банчен-эрдени,
- т) несравненного Дапо-лхаже ⁶⁾,
- у) Панба Санжай ⁷⁾,
- ф) Жалсрай-ринбоче ⁸⁾,
- х) перерожденца Хамбрак-яб ⁹⁾,

1) འཇམ་དབྱངས་དགའ་སྒོ་ — выдающийся ученый лама писатель (XV в.) секты

Цзонкабы.

2) དག་དབང་བྱམས་པ་ — лама XVIII в. секты Цзонкабы.

3) སྤམ་དམ་པ་བསོད་ནམས་ཀྱལ་མཆོད་ — лама секты Саджаба, XIV в., учитель

Цзонкабы.

4) འཕགས་པ་ལྷ་ཀྱལ་བ་ཀྱུ་མཆོ་ — один из чамдоских (ཆོ་མཛོ་ — область в Каме) перерожденцев Пагбалха — индийского учителя Āryadeva.

5) དག་དབང་མཆོག་ལྷ་ན་ — 54-й злато-тронный лама (намёстник Цзонкабы) в монастыре Галдан, близ Лхасы, духовник 7-го Далай-ламы.

6) དུགས་པོ་ལྷ་རྩེ་ — лама секты гаржудба (1079—1153 гг.), выдающийся ученик Миларайбы, автор книги འམ་རིམ་ཐར་ཀུན་, т. е. по монг. «Тонилхуин чимек» и др. Из его сочинений имеется лишь འམ་རིམ་ཐར་ཀུན་ (в Азиат. Музее Р. А. Н., в коллекции Цыбикова) с монгольским переводом. Последний — в библиотеке СПб. Университета.

7) འཕན་པ་སངས་ཀྱུ་ས་ — лама из местности འཕན་པ་ близ Лхасы. Сведений об этом ламе не удалось достать.

8) ཀྱལ་སྤམ་རིན་པོ་ཆེ་ — перерожденец (в Тибете) индийского учителя Śaṅ-tideva.

9) འམ་ཐག་ལཔ་ — один из тибетских перерожденцев.

п) жалба Галсанъ-жамцо¹⁾.

157. Волосы съ головы слѣдующихъ лицъ:

а) добраго друга Бодобы²⁾,

б) жалба Соднамъ-жамцо³⁾,

в) всевидящаго пятаго Великаго (Далай-ламы),

г) «семи цанскихъ преемственныхъ Манджуприевъ»⁴⁾,

д) жалба Галсанъ-жамцо⁵⁾ и

е) жалба Пагбалха⁶⁾.

ж) Пятаго перерожденца Гамбобы⁷⁾, Мипам-Чойжи-жал-
цана⁸⁾,

з) банченъ Лобзанъ-Балданъ-еше (3-й банченъ—эрдени),

и) халхаскаго Жебцунъ-данбы⁹⁾ и

і) воспитателя Еше-жалпана¹⁰⁾.

158. Кусочки отъ «созерцальной веревки»¹¹⁾:

1) རྒྱལ་བ་སྐལ་བཟང་ཀྱི་མཆོ་ — 7-й Далай-лама (1708—1758 гг.).

2) བོདོ་བ་ — См. № 148.

3) རྒྱལ་བ་བསོད་ནམས་ཀྱི་མཆོ་ — 3-й Далай-лама (1543—1589 гг.).

4) འཇམ་དབྱངས་གཙང་བ་བརྩན་བརྩན་: 1. རྒྱལ་ཚབ་, 2. མཁས་གྲུ་བ་, 3. འ་ལྷ་
བ་ལགས་བ་རྒྱལ་མཆོན་, 4. བ་སོ་ཆོས་ཀྱི་རྒྱལ་མཆོན་, 5. བློ་ཆོས་སྒྲོ་གྲོས་ཆོས་སྒྲོང་

6. བློ་ཆོས་སྒྲོ་གྲོས་བསྟན་བ་ и 7. བློ་ཆོས་སྒྲོན་ལམ་དཔལ་

5) См. прим. 1.

6) Одинъ изъ перерожденцевъ Aryadeva. См. стр. 66, прим. 4.

7) སྐམ་བོ་བ་ — тоже лицо, что въ № 156.

8) མེ་ཤམ་ཆོས་ཀྱི་རྒྱལ་མཆོན་

9) ཁལ་ཁ་རྩེ་བརྩན་བསྟན་བ་ — 1-й ургинский хутукта.

10) ཡོངས་འཛིན་ཡེ་ཤེས་རྒྱལ་མཆོན་ — воспитатель 8-го Далай-ламы.

11) См. № 109, стр. 59.

- а) великаго волхва Наробы¹⁾,
- б) " " Гугурубы²⁾,
- в) " " Бярбабы³⁾,
- г) непальскаго Асу⁴⁾ и
- д) владыки Миларайбы (см. № 109).

- 159. Три священныхъ зернышка *тедунзэ*⁵⁾ Tathāgata.
- 160. Ячменное зерно изъ рукъ гевія хранителя вѣры Найчуна⁶⁾.
- 161. Полное духовное одѣяніе банченъ Ловсанъ Чойжи-жалцана.
(См. № 131).
- 162. Безрукавка Чжанжа-ринбоче Агванъ-чойдама⁷⁾.
- 163. Священный субурганъ изъ золы отъ костей великаго Бодобы (см. № 149).
- 164. Шапка, которую постоянно носилъ жалба Жамбалъ-жамцо⁸⁾,
одѣянія, волосы, кости и зубы многихъ великихъ людей
и другіе безконечно многіе, чрезвычайно священные
предметы, вложенные безъ смѣшенія ихъ порядка.

1) ལྷ་རྩེ་པ་ — См. № 105.

2) རྒྱ་ཀུན་ལྷ་པ་ — индійскій тантристъ.

3) རྒྱ་ལྷ་པ་ — индійскій тантристъ.

4) ཨ་ལྷ་པ་ — непальскій пандита.

5) འཇམ་དཔལ་གྱི་རྩེ་པ་

6) ལྷ་རྩེ་པ་ — названіе божества національно тибетской мифологіи, почитаемаго какъ гевій хранитель Церкви. Въ данномъ случаѣ идетъ рѣчь о ячменныхъ зернахъ, которыми благославляетъ публику гуртенъ (སྤྱི་རྩེ་པ་) т. е. чело-вѣкъ, въ котораго вошелъ духъ этого божества. Гуртенъ обыкновенно благославляетъ публику во время своего экзальтированнаго состоянія — спусканія въ себя божества, энергично забрасывая зернами публику.

7) ལྷ་རྩེ་པ་ཆོས་ལྷ་པ་ — 1-й Чжанжа-хутукта (1642—1714 гг.). Собрание его сочиненій лхасскаго и пекинскаго изданій находится въ Азіатс. Музеѣ Р. А. Н.

8) འཇམ་དཔལ་གྱི་མཆོ་པ་ — 8-й Далай-лама (1758—1805 гг.).

165. Промежутки между этими предметами были набиты множеством свертков *dhāgaṇi* богатства, — со вставками молитвъ, пожеланій, выражений благополучія и проч., и были хорошо закупорены.

3. *Внутри львиного трона.*

А. Въ срединѣ.

166. Монашескій жезлъ¹⁾.

Б. Въ правомъ и лѣвомъ вѣстилицахъ.

167. а) Разные драгоценные сосуды, наполненные различными сортами пищи, приправъ и лучшими зёрнами;

б) панцырь, шлемъ, нашивка²⁾, стрѣла и лукъ, колчанъ, копье, мечъ, множество ножей, — большихъ и малыхъ;

в) Полный наборъ орудій для обряда «освобожденія»³⁾ и вообще разные виды обрядовыхъ костюмовъ и вооруженій;

1) མཁའ་ཤིལ་ — *Kakkhara*. Въ древности буддійскіе монахи при ежедневномъ

собираніи пищи для трапезы съ вѣрующими подавали послѣднимъ знакъ своего прихода, потряхивая свой звенящій жезлъ, не входя въ домъ. По этому знаку выходили міряне и клали что-нибудь съѣстное въ чашу монаха. Присутствіе подобнаго жезла внутри трона имѣетъ тотъ смыслъ, что онъ является главнымъ символомъ пожеланія матеріальнаго обезпеченія духовенства. Также всѣ остальные предметы, помѣщенные въ тронъ, представляютъ символы пожеланій всего, что они сами собою представляютъ, т. е. всего, что нужно для матеріальнаго обезпеченія духовныхъ и мірянъ, такъ какъ матеріальный достатокъ вѣрующимъ является важнымъ условіемъ сохраненія религіи.

2) རྩོམ་ཆེན་ — *paṭṭikāsaṃnāha*.

3) སྒྲུག་ཆས་ཀྱི་ཕུག་མཆོད་ — ручные инструменты, орудія для «освобождения».

Здѣсь — рѣчь о принадлежностяхъ при обрядѣ «уничтоженія *liṅga*», т. е. уничтоженія фигурки, называемой *liṅga* и приготовляемой изъ мучного тѣста. Въ тибетскомъ буддизмѣ существуетъ обрядъ «уничтоженія *liṅga*», относящійся къ категоріи обрядовъ уничтоженія злыхъ духовъ. Этотъ обрядъ заключается въ разрѣзываніи на куски фигурки *liṅga*, которою изображается предполагаемый вредитель религіи и народа. Приготавливается фигурка — *liṅga*, совершается надъ ней обрядъ, которымъ вливается въ фигурку духъ предполагаемаго злодѣя и затѣмъ эта фигурка разрѣзывается на части главнымъ

г) огниво, патронташъ, игольникъ, семь мѣдноволоченныхъ царскихъ драгоценностей¹⁾; восемь нефритовыхъ эмблемъ счастья²⁾, бѣлыя раковины и наполненные рисомъ семь жертвенныхъ чашекъ. Короче говоря, множество всевозможныхъ предметовъ потребления сполна было положено въ надлежащемъ порядкѣ весьма ровно, безъ щелей и пустого мѣста.

В. Надъ этимъ приготовили мѣсто для сосудовъ «бумба»³⁾.

168. Тутъ положили «бумбы», наполненные разными вещами, какъ то:

а) вещи изъ сокровищницъ великихъ ламъ и сановниковъ Индіи, Тибета и Монголіи;

исполнителемъ обряда. Этотъ обрядъ и называется «Освобожденіемъ врага» освобожденіемъ его отъ дальнѣйшихъ злодѣяній путемъ волшебнаго отнятія жизни и отправленія его души въ лучший міръ.

1) རྩུལ་སྒྲིལ་སྒྲུབ་བྱུང་ — 1. འཁོར་ལོ་ — sakra, колесо, 2. རྩུལ་བྱ་ — cintāmaṇi, волшебный талисманъ—камень, 3. བུ་རྩུལ་མོ་ — strī, супруга, 4) སྒྲིལ་པོ་ — mantrin, совѣтникъ, 5. སྒྲིལ་པོ་ — hastin, слонъ, 6. རྩུལ་མོ་ — aśva, конь, 7. རྩུལ་པོ་ — seṇāpatī, военачальникъ.

2) རྩུལ་པོ་མོ་མོ་མོ་མོ་ — 1. རྩུལ་པོ་ — chattra, зонтикъ, 2. རྩུལ་པོ་ — matsya, рыба. 3. རྩུལ་པོ་ — kalaśa, сосудъ для воды, 4. རྩུལ་པོ་ — padma, лотосъ, 5. རྩུལ་པོ་ — śaṅkha, раковина, 6. རྩུལ་པོ་ — paṇḍyāvarta, волшебный узелъ,

7. རྩུལ་མོ་ — dhvaja, знамя и 8. འཁོར་ལོ་ — sakra, колесо. О происхожденіи этихъ эмблемъ гласитъ преданіе (со словъ бурятскаго ученаго ламы Зарбанна, чл.-сотр. Р. Г. О.): «Когда учитель Будда находился еще на пути къ достиженію святости и былъ страшно истощенъ отъ самоуглубленія, женщина Sujātā поднесла ему молочную эссенцію. Учитель принялъ подношеніе и увидѣлъ на поверхности молока отраженія восьми предметовъ (перечисленныхъ выше) и Онъ увидѣлъ, что это — знаки того, что Онъ близокъ къ цѣли, — достиженію конечнаго счастья».

3) རྩུལ་པོ་ — kumbha, волшебный сосудъ.

б) вещи, вышедшія изъ рукъ счастливыхъ людей, соединяющихъ силу, богатство и плодovitость: атласъ, сукно, бумажная ткань, разные роды зеренъ и лучшіе плоды, сорта деревьевъ, сорта чаевъ, сахаръ, сахарный песокъ и пр. виды лучшихъ кушаній;

в) «три плода»¹⁾, «шесть лучшихъ»²⁾ (медикаментовъ), сандаля, шафранъ и т. п. сорта лучшихъ медикаментовъ и благовоній;

г) лапистъ-лазурь, рубинъ, сапфиръ, изумрудъ, янтарь, четыре кусочка золотой и серебряной руды, множество коралловъ и жемчуга, бирюза, малахитъ и проч. драгоценности;

д) кромѣ этого, — образцы земли, деревьевъ и камней изъ разныхъ великихъ областей, преисполненныхъ лучшими признаками, какъ то: изъ «*восьми великихъ индійскихъ мѣстъ*»³⁾, Kailāsa⁴⁾, Цари⁵⁾, Утай-

1) འབྲས་བླ་གསུམ་ — фрукты, употребляемые въ тибетской медицинѣ:

1. ཨ་རྩུར་, 2. བ་རྩུར་, 3. སྤྱུ་རྩུར་

2) བཟང་རྩུག་ — 1. ར་ཉི་སྟེང་གི་བཟང་པོ་, 2. ལྷ་གང་སྟོ་བའི་བཟང་པོ་, 3. གུར་གུམ་མཆོན་པའི་བཟང་པོ་, 4. ལི་ཤི་སྟོག་རུ་འི་བཟང་པོ་, 5. སུག་སྟེལ་མཁའ་མའི་བཟང་པོ་ и 6. ཀ་ཀོལ་མཆོར་པའི་བཟང་པོ་

3) ལྷ་གང་གནས་ཆེན་པོ་ — по словамъ Агвана Доржиева эти мѣста слѣдующія: 1. Kapilavastunagara (མེར་སྟེལ་གཞིའི་གྲོང་ཁྱེར་), 2. Nairāṇjanā, 3. Vajrāsana (རྟོ་རྩེ་གནན་), 4. Vārāṇasī, 5. Grdhrakūṭapargvata (བྱ་མོན་ཕུང་པོའི་རི་), 6. Cṛāvastī (གཉན་ཡོན་), 7. Vaiṣālī (ཡངས་པ་ཅན་) и 8. Kuṣṇinagara (རྩ་མཆོག་གྲོང་). Этнхъ списковъ нѣсколько, они связаны съ указаніями на 8 великихъ saitya.

4) གངས་ཉི་མེ་ — одна изъ вершинъ Гималая.

5) རྩ་རི་ — священная гора въ юго-восточн. Тибетѣ. По рассказамъ ламъ, она населена дикарями и считается обиталищемъ идам'а Saktagarvaga. Чтобы обойти эту гору, богомольцы тратятъ мѣсяцъ времени.

шаня ¹⁾, китайской столицы ²⁾, Уй'я ³⁾ и Цзан'а ⁴⁾ и др.

Глиняные сосуды «бумбы», наполненные этими составами, съ красивыми рисунками восьми эмблемъ счастья, — девять большихъ и девять малыхъ, всего восемнадцать штукъ, были тщательно положены на правой и лѣвой сторонѣ (внутренности трона).

Г. Надъ всѣмъ этимъ были положены:

169. а) по правилу банченъ-ринбоче, — исполненная золотой краской «нить мантра», находящихся на груди изображеній магического колеса отца и матери Якши (бога богатства); и писанные золотомъ буквы по кругу того же колеса;
- б) по правилу всевѣдущаго пятаго (Далай ламы), — восемнадцать колесъ уакса пространнаго и средняго размѣра; тринадцать колесъ Гагеса; четыре колеса — «источника всѣхъ чаръ» Vaiçravaṇa и многіе десятки mantra — сердца всѣхъ боговъ богатства со вставками словъ пожеланій и заговоровъ.

Свободные промежутки между этими предметами заполнены порошкомъ драгоценностей, лекарствъ и благовоній и заровнены.

Въ общемъ, за исключеніемъ нѣкоторыхъ сооружений добрыхъ временъ, нигдѣ не было среди сооружений новаго времени чего либо подобнаго великой статуѣ Майтреи съ ея предметами культа. Въ особенности, что касается вложенныхъ внутрь дарани, то онѣ были полны и обильны; все писанное и приготовленное было

1) རི་ཤོ་རྩེ་ལྷ་

2) ལྷ་ལྷ་པོ་ལྷ་པོ་ — Пекинъ.

3) རྩེ་ལྷ་ — центральная провинція Тибета, гдѣ находится г. Лхаса.

4) ལྷ་པོ་ — южная провинція Тибета съ главнымъ монастыремъ Даши-лхунбо, гдѣ живутъ перерожденцы банченъ-эрдени.

по существу чисто¹⁾, по благой причинѣ оказалось сокрытымъ въ невидимомъ для постороннихъ глазъ мѣстѣ. И все это выполнено въ такомъ обширномъ размѣрѣ, что какъ будто подобнаго этому нигдѣ не существуетъ.

Скажемъ о причинѣ, вызвавшей возникновеніе подобнаго дѣла. Это, несомнѣнно, признакъ прозрѣнія тѣхъ предметовъ подлежащихъ принятію и оставленію, которые неизбежно возникаютъ въ видѣ добрыхъ или дурныхъ слѣдствій добрыхъ или дурныхъ причинъ. Благодаря такой зоркости, порядокъ вложеній dhāraṇī головы, горла и проч. и четырехъ видовъ останковъ (dhātu) не только въ большіе предметы культа Даши-чила (Лаврана), но и въ каждое малое изображеніе изъ лекарствъ, исполненное какимъ-нибудь бѣднымъ монахомъ, исполненъ точно по правиламъ съ полнымъ вниманіемъ относительно соответствія и несоответствія взглядамъ таятрійскихъ системъ и безъ малѣйшаго смѣшенія принятыхъ руководствъ. Все это составляетъ заслугу этихъ мужей, отца и его сыновъ (2-го гегена и его учениковъ). Поэтому весьма важно, чтобы желающіе накапливать себѣ добрыя дѣла исполняли свои (начинанія, дѣланія статуй), согласуясь съ этими примѣрами владыкъ, и чтобы ихъ начинанія такимъ образомъ сдѣлались только дѣломъ чистымъ, а не какимъ-нибудь показнымъ. Тотъ, кто вложилъ dhāraṇī и tantra четырехъ системъ²⁾ tantra, преисполненныхъ *четырьмя видами достоинствъ*³⁾ и че-

1) т. е. безошибочно написано или напечатано и по правиламъ приведено въ надлежащій видъ.

2) ཀྱུང་མྱེ་བཞི་ — 1. འཇུག་ཀྱུང་ — kriyāntantra, 2. མྱེར་ཀྱུང་ — caryāntantra, 3. རྣལ་འབྱེར་ཀྱུང་ — yogatantra, 4. རྣལ་འབྱེར་སྒྲ་མེད་ཀྱུང་ — anuttarayogatantra.

3) མྱེ་བཞི་ལྟེན་ཆོག་མ་ — четыре достоинства религии: 1. она является причиною *высокаго состоянія* (людей и боговъ) и *истинной красоты* (Нирваны). 2. Она покровительствуетъ стремленію къ просвѣщенію и наклоненію для этого матеріальнаго достатка. 3. Она даетъ возможность пользоваться благами боговъ и людей и 4. она учитъ выполненію *bodhi* (въ смыслѣ высшаго идеала совершенства).

тырмъа оидами дъянй¹⁾ и четырехъ видовъ²⁾ останки Tathāgata и проч., безъ малѣйшихъ ошибокъ, — по правиламъ вложешя dhāraṇī и реликвій Же-ябсрай³⁾ (Цзонкабы и его учениковъ), банченъ Ловсанъ Чойжи-жалпанъ'а (1-го Банченъ-эрдени), всевѣдущаго Агванъ Ловсанъ-жамцо (5-го Далай-ламы), Джалжаринбоче Агванъ-чойданъ'а (1-го Чжанжа-хутукты) и прежняго послѣдующаго перерожденца всевѣдущаго Жамьянъ-шадбидорже (1-го и 2-го гегена), былъ зоргескій гецулъ⁴⁾ по преддущей своей жизни, а послѣдующей (нынѣшней) жизни — этотъ великій добрый другъ, известный подъ именемъ зоргескій Акупанъ⁵⁾, отказавшійся отъ всего мірскаго. Если взвѣсить его

1) ལ་སྐ་བཞེ་ — четыре дѣянія, 1. дѣяніе очищающее (грѣхи), 2. дѣяніе распространяющее (благо), 3. дѣяніе, покоряющее (сердца другихъ) и 4. дѣяніе суровое (чародѣйствующіе тантрийскіе обряды).

2) རིང་བསྐུལ་རྩམ་བཞེ་ — четыре вида dhātu, — священныхъ останковъ:

1. སྐུ་གཙུང་གི་རིང་བསྐུལ་ — мощи-кости буддъ, бодисатвъ, пратьекабуддъ, правиковъ, знаменитыхъ учителей, — распространителей религии и т. д. 2. ཡུངས་འབྱུ་ལྷ་བྱུའི་རིང་བསྐུལ་ — священные зернышки «пеллуны» (འཕེལ་གཙུང་); рожденные отъ останковъ Будды. 3. སྐུ་བལ་གྱི་རིང་བསྐུལ་ — изображенія, волосы съ головы, одѣянія, ногти пальцевъ рукъ и ногъ и проч. — буддъ и бодисатвъ. 4. རྩམ་གྱི་རིང་བསྐུལ་ — останки dhātu трансцендентнаго тѣла (dharma-kāya), — dhāraṇī.

3) རྩེ་ཡཔ་སྐུས་ — владыка — отецъ и сыновья, — такъ обыкновенно называютъ Цзонкабу и его учениковъ, главнымъ образомъ, Жалпабъ'а (ཀྱུལ་ཚབ་) и Хайдубъ'а (མཉམ་སྐུལ་).

4) མཛོད་དག་དགེ་རྩུ་ལ་

5) མཛོད་དག་ཨ་བྱ་ཚང་ — Зорге — мѣстность въ Амдо, недалеко отъ Лав-

рана, находится въ сферѣ вліянія послѣдняго. Аку — значитъ братъ, другъ; панъ — слово почтенія. Этотъ лама уже раньше упоминался подъ именемъ

жизнь и деятельность, то окажется, что не только простой человекъ, но и вообще никто, великъ ли малъ, не можетъ объять ихъ умомъ.

Но тѣмъ не менѣе спрашивается, воплощеніемъ какого великаго мужа онъ является.

Жамгонъ¹⁾ (2-ой гегенъ) видѣлся въ Гумбумѣ со всевѣдущимъ Банченомъ (3-мъ Банченъ-ардени) во время его путешествія въ Китай. Тогда Банченъ-ринбоче спросилъ жамгонъ-а: «кто у васъ хорошій ученикъ?» Владыка доложилъ, что у него есть нѣкто по имени цоргескій гецулъ, у котораго умъ направленъ всецѣло къ религіи, и стремленія его къ религіи велики. На это Банченъ-ринбоче сказалъ:

«Ахъ, не есть-ли онъ несравненный Рендаба?»²⁾ Поэтому несомнѣнно, что онъ — нѣкій великій, святой, пребывающій на высотѣ состоянія, какъ Рендаба и другіе.

[Отсюда (35a₃ — 35b₂) опущено стихотворное резюме главы III,2].

(3) *О томъ, какимъ образомъ путемъ освященія статуя³⁾ и божество⁴⁾ были приведены къ тождеству.*

Въ теченіе трехъ дней, начиная съ 12 числа 2-й монгольской луны, года желѣза-свиньи, владыка покровитель, великій Vaj-

Хайдубъ Данзинъ. Это извѣстный мѣстный аскетъ и проповѣдникъ по ламриму. Нѣкоторыя записи его проповѣди по ламриму, сдѣланныя его учениками, изданныя въ мѣстномъ зоргескомъ монастырѣ, весьма популярны среди ламъ.

1) ལྷཔས་མགོན་ — (ṣaḡaraṇāṭha), — покровитель, заступникъ, прибѣжище.

Этимъ словомъ тибетцы называютъ своихъ высокопоставленныхъ особъ.

2) རྩེད་མདའ་པ་ (ལོ་ཁྲི་ན་རྩེ་བློ་གྲོ་བ་) — знаменитый лама (1849—1412 гг.) секты саджа, наиболѣе чтимый учитель Цзонкабы.

3) དམ་ཚིག་པ་ — «принявшій на себя клятву», — терминъ для обозначенія изображеній послѣ освященія ихъ. Смыслъ этого слова таковъ, что одухотвореніе статуи при надлежащемъ освященіи, имѣетъ обязательный, клятвенный со стороны божества характеръ.

4) ཡེ་ཤེས་པ་ — имѣющій высшій (интуитивный) разумъ, — терминъ для обозначенія божества при освященіи изображеній.

radhara (2-й гегенъ) (умственно) привагъ себя въ тѣло владыки среды тринадцати боговъ Mañjuśrīyamāntaka¹⁾ и принягъ роль первенствующаго алмазнаго учителя²⁾. Отставные престольные³⁾ ламы монастыря, большіе и малые перерожденцы, и «добрые друзья»⁴⁾, гимнопѣвцы и другіе съ Гончокъ Данби-донме-балсанбо⁵⁾, — драгоцѣннымъ перерожденцемъ гунтанскаго золотроннаго ламы и съ Жигмедъ Ригби-сенге⁶⁾, — драгоцѣннымъ перерожденцемъ золотроннаго Бацданъ-дагбы⁷⁾ во главѣ, — въ числѣ 60 человекъ совершили обряды освященія по книгѣ «Ниспаденіе дождя изъ моря благо»⁸⁾, — по пространному правилу «открываніе очей»⁹⁾, согласно установленіямъ тантрійскихъ си-

1) འཇམ་དབལ་གཤམི་རྗེ་འཇམ་མགས་པོ་

2) རྗེ་རྗེ་སྤྲེལ་དཔོན་ — vajrāsāṅga, терминъ для обозначенія первенствующаго ламы при важнѣйшихъ тантрійскихъ обрядахъ.

3) ཁྱིམ་དཔོན་ལྷ་མོ་

4) དགེ་བཤེས་ — kalyāṇamitra. Въ современномъ значеніи это слово означаетъ «ученый», знатокъ паннида (མཆོད་ཟྱེད་ — философія).

5) དགྲོ་མཆོག་པུན་པའི་སྤྲེལ་མེ་དབལ་བཟང་པོ་ — перерожденецъ 50-го галданскаго золотроннаго ламы изъ мѣстности Гунтанъ (གུང་ཁྱེད་), — лавранскій ученый писатель (1762—1223 гг.). Собраніе его сочиненій имѣется въ Азіат. Музеѣ И. А. Н., въ коллекціи Барадійна.

6) འཇམ་མགས་མེད་འཇམ་པའི་མེད་གོ་ — перерожденецъ 51-го галданскаго золотроннаго ламы, одинъ изъ тронныхъ ламъ Лаврана.

7) དབལ་ལྷ་མོ་གཤམ་པོ་

8) དབལ་གནས་དགེ་ལེགས་ཀྱི་མཆོད་ཟྱེད་འཕེབས་ — сочиненіе 1-го Банченъ-эрдени.

9) སྤྲེལ་དཔོན་ = དབ་གནས་ — термины, означающіе «освященіе». Кстати замѣтимъ, что освященіе изображеній въ буддизмѣ — дѣло исключительно *тантризма*, тогда какъ обыкновенное *сугрийское* ученіе не знаетъ обрадоваго

стемъ. И изображеніе стало отъ этого великимъ вмѣстилищемъ благодати, суммирующимъ въ себѣ премудрость всѣхъ буддъ и его сыновъ (бодисатвъ)».

[Отсюда (35b₆—38a₁) опущенъ рассказъ о заключительныхъ торжествахъ по окончаніи освященія и стихотворное резюме главы III,з].

(4) *О томъ, сколько израсходовано на это дѣло.*

За исключеніемъ бѣлой раковины съ завиткомъ направо, являющейся главнымъ украшеніемъ сокровеннаго изображенія, на всѣ предметы, какъ то: вставныя украшенія, вложенныя dhāgaṇī и проч., окраска дерева, стѣнная роспись храма, ганджира (головка— куполокъ), dhvaṇa¹⁾, пара львовъ, намжу- ванданъ²⁾, позолота дверныхъ обручей и на весь храмъ вмѣстѣ съ предметами культа съ начала до конца въ законченномъ его видѣ пришлось израсходовать:

1. золота 525 ланъ, 9 фынъ;
2. серебряныхъ слитковъ 5800 » » ;
3. мѣди свыше 973 व्यूका³⁾ и 13 кусковъ⁴⁾;
4. джосовъ⁵⁾ 5424 чон'овъ⁶⁾;

освященія кромѣ простого почитанія изображеній. Подобное же положеніе примѣнимо и по отношенію къ обычаю вкладыванія dhāgaṇī и реликвій внутрь изображеній.

1) རྒྱལ་མཚན་ — знамя (золоченая фигура).

2) རྒྱལ་བཟུང་པ་ལྟར་ — золотая монограмма изъ буквъ ланджа.

3) འདྲེགས་ཁལ་ — व्यूка ослиный.

4) ཉག་མ་

5) རྩི་ཆེ་ = རྩི་ཆེ་ — названія мелкой китайской монеты изъ желтой мѣди,

по цѣнности = 0,001 лана.

6) རྩི་ཆེ་ = རྩི་ཆེ་ = རྩི་ཆེ་ — названія напизанныхъ на нитки джосовъ по цѣнности = 0,25 лана.

5. ячменных зеренъ	52450 шинце ¹⁾ ;
6. сычуанскаго чаю, болѣе	199 большихъ кусковъ;
7. " " " ..	40 малыхъ кусковъ ($\frac{1}{4}$ большихъ);
8. масла, болѣе	3638 жама ²⁾ ;
9. тушъ яковыхъ	300 шт.:
10. " бараньихъ, болѣе	583 " ;
11. муки пшеничной, болѣе	57 выюковъ, 135 шинце;
12. цамба ³⁾ , болѣе	3327 " ;
13. риса, болѣе	181 " ;
14. сыра сушеннаго, болѣе	51 " ;
15. мяса вяленаго (рогатаго скота), болѣе	191 жама;
16. «бруйма» ⁴⁾ , болѣе	596 шинце;
17. горчичнаго масла, болѣе	29 ведеръ;
18. шкуръ бараньихъ, хорошихъ	472 шт.;
19. " выдѣланныхъ (?)	244 " ;
20. хадаковъ ⁵⁾ «самсо» ⁶⁾ , болѣе	778 " ;
21. " «нанзодъ» ⁷⁾	21 " ;
22. " «аюши» ⁸⁾	64 " ;

1) མིང་ཅེ་ — мѣра сыпучихъ тѣлъ, четырехугольный деревянный ящикъ, по объему приблизительно равный четверику.

2) རྩུ་མ་ — мѣра вѣса, равный 1 кит. джинъ, т. е. около $\frac{1}{32}$ пуда.

3) རྩུ་མ་ — мука изъ поджареннаго зерна, преимущественно ячменя или пшеницы. Цамба — это національный тибетскій «хлѣбъ». Цамбой питаются всѣ тибетцы, начиная съ Далай-ламы и кончая послѣднимъ тибетскимъ простолюдиномъ. Цамбу ѣдятъ въ видѣ мучной каши.

4) རྩུ་མ་ — какой то съѣдобный корнеплодъ.

5) ར་བྱུག་མ་ = རྩུ་མ་ = རྩུ་མ་ = རྩུ་མ་ и т. д. — названія привѣтственнаго шарфа изъ шелковой и бумажной ткани китайскаго производства, разныхъ цвѣтовъ, рисунковъ и размѣровъ. Подробно см. Приложение «Хадаки».

6) ར་བྱུག་མ་ — хадакъ низшаго сорта изъ бумажной ткани.

7) རྩུ་མ་
8) རྩུ་མ་

} См. Приложение «Хадаки».

23. хадаковъ «барзодъ» ¹⁾	106 шт.;
24. » «чизодъ» ²⁾ , болѣе	200 » ;
25. » «соддакъ» ³⁾ , болѣе	300 » ;
26. соболей	27 » ;
27. сафьяна желтаго	15 » ;
28. атласа съ рисунками <i>четыресть украшений</i> ⁴⁾	25 кусковъ;
29. » » » диска ⁵⁾ большого раз- мѣра.....	7 » ;
30. атласа съ рисунками диска малаго размѣра.....	2 » ;
31. пестрой шелковой ткани <i>кати</i> ⁶⁾	7 » ;
32. » » » <i>моуванъ</i> ⁷⁾ съ ри- сунками древесныхъ листьевъ, болѣе.....	32 » ;
33. пестрой шелковой ткани <i>линъ</i> ⁸⁾ большого размѣра	27 » ;
34. пестрой шелковой ткани <i>линъ</i> малаго размѣра.....	2200 » ;
35. » » » <i>башанъ</i> ⁹⁾ большого размѣра	15 » ;

1) བར་མཛོད་

2) རྩི་མཛོད་

3) བསོད་བདུགས་

См. Приложение «Хадаки».

4) རྒྱ་བཞི་མ་ — 1) гора, 2) вода, 3) драконъ и 4) облако.

5) འཁོར་རྒྱ་མ་ = རྩི་འཁོར་མ་ — рисунокъ диска съ двумя драконами въ срединѣ.

6) ཁ་ཐི་ — по объясненію хамбо А. Доржіева — это шелковая ткань, изготавливаемая китайцами специально для одѣялъ.

7) མོ་བྲུ་བར་ཤིང་ལོ་མ་ — первые два слога — китайскія слова.

8) ལིང་ — китайское слово.

9) དཔའ་ཤན་ — кит. слово. По объясненію хамбо А. Доржіева — это шелковая ткань низшаго сорта разныхъ рисунковъ безъ верхняго лоска.

36. сукна коричневаго на 7 костюмовъ-безру- кавокъ;		
37. шелковой ткани «канпо» ¹⁾	35 кусковъ;	
38. шелковой ткани <i>намтанъ чарба</i> ²⁾ (низшаго сорта).....	7 » ;	
39. шкуръ леопардовыхъ.....	4 » ;	
40. шкуръ лисьихъ.....	3 шт.;	
41. «моуланъ» ³⁾	13 » ;	
42. «шонланъ» ⁴⁾	7 » ;	
43. «лада гамца» ⁵⁾	9 » ;	
44. древеснаго угля, болѣе..... 29792	вьюка (осля.);	
45. соли.....	29 вьюка;	
46. дровъ.....	850 вязанокъ;	
47. помета бараньяго	} топлива.....	120 ношъ;
48. » крупнаго скота		400 » ;
49. смолы на.....		120 чон'овъ;
50. ртути, вѣсомъ болѣе.....		700 ланъ;
51. желѣза.....		1942 жама;
52. каменнаго угля.....		3 ноши;
53. проволоки желѣзной.....		17 жама;
54. ладона.....		3 мѣшка;
55. квасцовъ.....		8 » ;
56. воска.....		15 жама;
57. щетины свиной.....		18 » ;

1) ཁ་པོ་ — По объясненію шамбо А. Доржіева — это китайское названіе шелковой ткани.

2) གནམ་ཐང་ཕུར་བ་ — названіе малознаемое.

3) མོ་འཕྲ་ — кит. слово (?).

4) མོང་འཕྲ་ — кит. слово (?).

5) ལ་ཏུ་གམ་ཆ་ — (?)

58. «цапингъ» ¹⁾	262 шт.;
59. киновари	144 ящика;
60. зеленой краски	84 жама;
61. тоже, минеральной	17 » ;
62. желтой краски	180 » ;
63. краски «бунгъ» ²⁾	50 » ;
64. сажн бересты ³⁾	34 » ;
65. голубой уйской краски и лучшей доброты	107 жама и 10 лангъ;
66. » китайской краски	9 жама;
67. «тон-и-пабчеджн-юй» ⁴⁾	25 » ;
68. бѣловато-сѣраго состава ⁵⁾	11 » ;
69. китайской золотой бумаги, большого фор-	
мата.	10000 шт. 5 обрѣзковъ;
70. золотой бумаги изъ Тоуджо	590000 » ;
71. тоже, малаго формата, болѣе ...	53000 » ;
72. китайской туши, болѣе	2000 » ;
73. бумаги бѣлой и голубой, болѣе..	150000 » ;
74. нитокъ шелковыхъ ⁶⁾ , вѣсомъ	100 лангъ;
75. тертаго серебра ⁷⁾	7 » ;

1) ཆ་ཤིང་ — (?)

2) བྱུང་ — (?)

3) བཟ་བྱ་ — (nagita) по объясненію хамбо А. Доржіева — это черная сажа отъ сжиганія бересты. Она употребляется тибетцами какъ черная краска и какъ одинъ изъ составовъ тибетскихъ чернилъ. Кстати не лишне привести здѣсь рецептъ тибетскихъ чернилъ: 1) затвердѣлая смола, находящаяся въ дуплѣ лиственницы, 2) сажа отъ бересты, 3) сахаръ и 4) клей.

4) བོད་གཡིས་ལའ་ཆེན་གྱི་གཡུས་ — (?)

5) སྐྱེའི་རྩ་ — мѣлъ съ клеемъ для грунтовки холста.

6) ཟླ་མུག་

7) རྩལ་པ་ལྷུང་མ་ — тертое въ порошокъ серебро, употребляемое вмѣстѣ съ клеемъ какъ красильное вещество.

76. золоченыхъ ящичковъ.....	44 шт.;
77. а) индйскаго орѣха ¹⁾ ,	
б) плода «госрабъ» ²⁾ ,	
в) » «жерилъ» ³⁾ ,	
г) финиковъ,	
д) сахарнаго песка,	
е) винограда, бѣлаго и чернаго,	
ж) » сушеннаго ⁴⁾ и проч., всего...	325 пакетовъ;
78. орѣха и краснаго каштана	50 шинце;
79. корнеплода «дома» ⁵⁾ изъ страны Голоковъ ⁶⁾	
въ видѣ крупныхъ шариковъ величи-	
ною съ красный каштанъ.....	4 мѣшка;
80. плода «амра» ⁷⁾	300 шинце;
81. лошадей хорошихъ.....	56 головъ;
» простыхъ.....	254 » :
82. Кромѣ этого въ теченіе трехдневнаго освя-	
щенія были устроены обще-монастыр-	
скому собранію братіи:	
а) чаепитіе и трапеза изъ мясной каши и	
б) раздача деньгами или натурой.	

Верховному владыкѣ, обоимъ златотроннымъ и прочимъ освяtitелямъ были преподнесены:

-
- 1) ཀུན་རྟོ་གླ་ (правильнѣе: ལྷ་རྟོ་གླ་) — индйскій орѣхъ.
 - 2) མགོ་སྤྱབ་མ་ (?)
 - 3) ཐུ་རེལ་ — по словамъ хамбо А. Доржіева — сахаристый плодъ, приво-
зимый изъ Индіи и Непала въ Тибетъ.
 - 4) འབྲུ་ཤ་ཀུ་མ་འབྲུ་མ་
 - 5) ཁྲོ་མ་ — по бурятски гешибенѣи.
 - 6) མགོ་ལྷོ་གླ་ — большое кочевое тибетское племя, населяющее сѣверную
часть провинціи Камъ.
 - 7) ལྷ་མོ་ (?) — плодъ манго.

83. а) одежды верхнія и нижнія ¹⁾ и проч. всего	
на сумму	1176 ланъ;
б) хадаки:	
аюши	5 шт.;
6-штучные	4 пачекъ;
5 » }	5 » ;
8 » }	60 пач. 1 шт.;
хадаки низшаго сорта	
в) чай	17½ пач.;
г) атласъ	8 куск.;
д) шелковая ткань «моуванъ» съ рисунками	
древесныхъ листьевъ	9 » ;
е) шелковая ткань «башанъ» ²⁾	13 » ;
ж) » » «лингъ» ³⁾	46 » ;
з) » » «манджи» ⁴⁾	192 » ;
и) сукно тибетское	1 » ;
і) масло (сливочное)	97 безм.;
к) бараны	100 головъ.
Мастерамъ было роздано:	

1. Главному мѣднику отъ мастера:

84. а) серебра	700 ланъ;
б) лошадей	5 головъ;
в) халаты изъ атласа и шелковой ткани,	
«мацногъ» ⁵⁾ и проч. полные костюмы,	
г) сѣдло и узда украшенныя,	

1) རྒྱུང་གོས་ལྷན་གོས་ — одежды для туловища и для нижней части тѣла.

2) རྩམ་པ་ཤུན་

3) ལིང་

4) མེ་ཁྲི་ — тонкая пестрая шелковая ткань низшаго сорта.

5) མང་ཅོག་

- д) суконный халатъ;
- е) ножъ китайской работы, кремьнь, огниво
и патронташъ;
- ж) четки, украшенныя янтарежъ и корал-
ломъ и весьма много другихъ цѣн-
ныхъ вещей.

2. Остальнымъ пяти мѣдныхъ дѣлъ мастерамъ:

- 85. а) серебра по 400 ланъ.
- б) халатъ изъ атласа и шелковой ткани
«мацног» и проч. полныя одежды;
- в) суконные халаты;
- г) украшенныя четки;
- д) сѣдла, уздечки и проч.;
- е) лошадей по 3 головы.

3. Главному столяру и главному каменщику:

- 86. а) серебра по 500 ланъ.
- б) халаты изъ атласа и шелковой ткани
«мацног» и проч. полныя одежды,
- в) суконные халаты,
- г) сѣдла и уздечки,
- д) лошадей хорошихъ по 3 гол.

Кромѣ того рабочіе при *закладкѣ, главной работѣ* и при *окончаніи*, и прочіе были обильно вознаграждены и удовлетворены.

Такимъ образомъ съ начала до конца въ
общей сложности вышло вещей всего
на сумму болѣе 33000 ланъ.

(Отсюда опущены: глава IV. *Цѣль и польза воздвиженія
культа и послѣловіе* — стихотворное резюме книги. Объ этомъ
см. въ введеніи. Ниже переведены лишь заключительныя слова
автора объ окончаніи книги).

«Итакъ, эта опись Великаго Золотоу Храма и его предметовъ культа, именуемая лѣстницей, ведущей на спасительный путь Великой Святости», составлена при слѣдующихъ обстоятельствахъ: во первыхъ, — владыка всѣхъ родовъ (божествъ) и ихъ сферъ (дворцовъ), благодѣтельный основной *учитель*¹⁾ мой (2-й гегень), — великій Ваджрадара²⁾ пожаловалъ мнѣ пречистую ткань боговъ (хадакъ) и на мою голову ниспадали цвѣты его словъ, что нужно сдѣлать нѣчто подобное, во-вторыхъ — глава десяти миллионовъ ученыхъ и волхвовъ Тоуганъ-ринбоче Ловсанъ Чойжи-нима³⁾ просилъ написать нѣкоторое подробное сочиненіе, въ которомъ были бы жизнеописанія *учителей-распространителей*⁴⁾ книгъ Майтреи; кромѣ того я получалъ повторныя просьбы-цвѣты словъ Манджушри, веселящагося въ образѣ человѣческомъ, преподобнаго Гончокъ Данби-донме⁵⁾, имѣющаго несравненныя заслуги Ганжурба Жигмедъ-рабжэ⁶⁾, вѣчно подвизавшагося въ почитаніи «добраго друга»⁷⁾ и сдѣлавшагося

1) ལླ་མ་ — piyāṃaka, guru, учитель, духовникъ. Ученіе о «ламахъ — учителяхъ» какъ о существѣ, стоящемъ по значенію выше даже самого Будды, исключительно тантрийское. «Лама-учитель» бываетъ двухъ родовъ: རྒྱུ་ཅན་ལླ་མ་ — благодѣтельный основной учитель, т. е. духовникъ, давшій посвященія и наставленія, и རྒྱུ་ཅན་ལླ་མ་ — учителя, которые имѣютъ духовную связь съ «благодѣтельнымъ основнымъ учителемъ».

2) རྡོ་རྗེ་འཇམ་དཔལ་ — Vajradhara, — высшее тантрийское божество — общаго характера, а не специально какой-нибудь тантрийской системы. По ученію старой секты: Samantabhadra представляетъ Dharmakāya, Vajradhara — Sambhogakāya и Cākyaṃuṃi — Nirmāṇakāya.

3) См. стр. 90, прим. 4.

4) བྱམས་ཆོས་ལྟན་པའི་ལླ་མ་

5) См. стр. 76, прим. 5.

6) བཀའ་འགྱུར་པ་འདྲིམ་མེད་རབ་ཀྱིས་

7) т. е. «ламу-учителя».

младшимъ братомъ — луной (солнца) Бромъ-довбы¹⁾, Хайдубъ Данзинъ²⁾ и другихъ; также неоднократно просили меня Чагзодъ-чойже³⁾, Дархатъ⁴⁾ и другіе приближенные (гегена); и въ третьихъ, — изъ нижняго Зоргя⁵⁾ возвышенный прояснитель вѣры, тебоскій⁶⁾ перерожденецъ Ловсанъ Данзинъ⁷⁾ усердно просилъ меня, чтобы эта опись была поскорѣе приведена въ законченный видъ. Идя на встрѣчу этимъ просьбамъ, я составилъ эту опись, не имѣя силы много распространяться, — въ сокращенной формѣ, — я, преклоняющій голову предъ прахомъ ногъ возвышенныхъ учителей, Жагъ-канбо Дагба-жалцанъ⁸⁾, — въ году курицы-дерева XIV-го 60-лѣтняго цикла (т. е. въ 1825 г.), въ добрый день «бѣлой половины»⁹⁾ — первыхъ

1) འབྲུག་མཁན་པ་ — знаменитый тибетскій учитель (1004—1065 гг.), ученикъ

Аица.

2) མཁན་པ་ལྷན་པ་ —

3) རྒྱལ་མཛད་པ་ — правитель дѣлъ гегена.

4) དར་ཏྲན་ — монг. слово, названіе должности, званія, въ данномъ случаѣ

помощникъ правителя гегена, имѣющій это званіе.

5) མཛད་པ་ — названіе мѣстности въ Амдо, недалеко отъ Лаврана.

6) བྱེ་བོ་ — мѣстность въ Амдо.

7) སློ་བཟང་པ་ལྷན་པ་ —

8) རྒྱལ་མཁན་པ་ལྷན་པ་ — подпись автора.

9) དཀར་ཕྱེག་པ་ — названіе первой половины мѣсяца, тогда какъ вторая половина мѣсяца называется «черной половиной» (ནག་ཕྱེག་པ་). Эти названія основаны на томъ повѣрѣѣ, что въ теченіе первой половины мѣсяца (лунаго) численія царствуютъ добрые духи (དཀར་ཕྱེག་པ་ལོ་ལྷ་), а вторая половина мѣсяца — царствіе злыхъ духовъ (ནག་ཕྱེག་པ་ལོ་ལྷ་).

чиселъ 6-й монгольской луны, на правомъ берегу плавно текущей рѣки Малунъ¹⁾, у подножья горы особы Лханян'а²⁾, въ маломъ покоѣ *Лекцокъ-ахундубъ*³⁾ обители Лабсумъ-сунжуглин'а⁴⁾, и записавъ переписчикъ гецулъ⁵⁾ Ловсанъ-даржа⁶⁾.

Да будетъ счастье повсемѣстно и во все время!

1) མ་ལུང་ = མ་ལུང་ — названія Желтой рѣки (Хуанхэ).

2) ལྷ་གཏན་ = གཏན་ཆེན་ཐང་ལྷ་ — названія одного изъ главныхъ боговъ національной мифологiи тибетцевъ. Здѣсь имѣется въ виду гора съ обон'омъ въ честь этого духа. О названiяхъ генiевъ — хранителей, разныхъ боговъ и духовъ индiйской и тибетской мифологiи — см. сочиненiе Лондогъ-ламы (ཁྲིང་རྩེའ་བླ་མ་ — см. о немъ стр. 23, прим. 4): བསྟན་པ་སྤྱད་ས་དམ་ཅན་གྱི་མཆོའི་མིང་གི་གྲངས་བཅུག་ས་མོ་ (см. собранiе сочиненiй автора, Т. II, книга III). Это весьма важная книжка (16 лл. тибетскаго большаго формата по буддiйской мифологiи).

3) ལེགས་ཆོག་ས་ལྷན་གྱི་པ་

4) བསྟན་པ་གསུམ་བྱུང་འབྱུག་གླིང་

5) དགེ་ལྷ་ལ་ — grāmaḥ.

6) སློ་བཟང་དར་གྱིས་ — каждый лама-писатель имѣетъ своего переписчика, обыкновенно изъ числа своихъ учениковъ.

ПРИЛОЖЕНІЕ.

Хадаки¹⁾.

Шелковые или бумажные шарфы — хадаки обращаются въ обиходѣ тибетцевъ, монголовъ, бурятъ и калмыковъ какъ привѣтственные почетные подарки. Размѣры хадаковъ весьма разнообразны; ширина ихъ бываетъ приблизительно равной $\frac{1}{8}$ длины и они складываются вдвое или втрое. При поднесеніи хадакъ развертывается въ длину и долженъ быть поднесенъ стороною съ открытой складкой. Въ старину хадаки служили, вѣроятно, знаками тѣхъ или иныхъ благопожеланій, какія выражаются рисункомъ, размѣромъ и цвѣтомъ. Теперь же это не соблюдается и хадаки обращаются въ народномъ обиходѣ безъ всякаго разбора ихъ специальныхъ значеній и служатъ просто знакомъ вниманія и привѣтствія.

Хадаки бываютъ шелковые или бумажные. Первые бываютъ 5 цвѣтовъ: 1. бѣлаго, 2. краснаго, 3. сянго, 4. желтаго и 5. зеленаго, съ разными рисунками, тогда какъ хадаки изъ бумажной ткани бываютъ или бѣлые или синіе безъ рисунковъ.

Важнѣйшіе шелковые хадаки.

1. Санже-гусумъ (སངས་རྒྱལ་ལྷ་སྤྱན་ — «три тѣла Будды») съ рисунками, о которыхъ не удалось получить точныхъ свѣдѣній. Назначеніе: подношеніе Буддѣ и большимъ статуямъ. Хадакъ рѣдко встрѣчающійся въ обиходѣ.

Размѣръ: около 10 сажень.

¹⁾ Составлено на основаніи указанія Хамбо-ламы Агвана Доржіева и ламы Зарбанна.

2. Нанзодъ или ниндема (ནང་མཛོད་=ནིད་པདོ་མ་), съ рисунками 8 эмблемъ счастья: 1) зонть (chattrā), 2) рыба (matsya), 3) сосудъ для воды (kalaśa), 4) лотосъ (padma), 5) раковина (śaṅkha), 6) волшебный узелъ (pandyaāvarta), 7) знамя (dhvaja) и 8) колесо (cakṛa), и съ надписью благопожеланій:

༄། །ནིད་མོ་བདེ་ལེགས་མཚན་པདོ་ལེགས་། །ནི་མའི་གུང་ཡང་བདེ་ལེགས་ཤིང་། །
ནིད་མཚན་རྟག་ཏུ་བདེ་ལེགས་བའི། །དཀོན་མཆོག་གསུམ་གྱི་བཟླ་ཤིས་ཤོག།

«Благо днемъ, благо ночью и благо въ полдень, —

«да будетъ днемъ и ночью вѣчно благое счастье Трехъ
Сокровищъ!»

Это наиболѣе распространенный въ современномъ обиходѣ хадакъ для поднесенія высокопоставленнымъ лицамъ.

Размѣръ: 1—2 саж.

3. Барзодъ (བར་མཛོད་), съ рисунками 8 эмблемъ счастья.

Размѣръ: нѣсколько короче предыдущаго.

4. Чизодъ (ཁྱི་མཛོད་). Теперь этотъ хадакъ изготовляется исключительно изъ бумажной ткани бѣлаго цвѣта, тогда какъ чизодъ стариннаго фасона бываетъ: одна половина (по длинѣ) бумажная, а другая — шелковая, на которой рисунки 8 эмблемъ счастья. Чизодъ изготовляется, главнымъ образомъ, въ Сычуанѣ исключительно для тибетцевъ.

Размѣръ: около 2 $\frac{1}{2}$, арш.

5. Аюши (ཨ་ཡུ་ཤི) съ рисунками будды долголѣтія Amitāyus'a.

Назначение: пожеланіе долголѣтія.

6. Чойдунъ (ཆོས་རྒྱུད་) съ рисунками 8 эмблемъ счастья. Мало распространенный хадакъ.

Размѣръ: около 1 саж.

7. Ванданъ (དབང་ལྷན་), съ рисунками символической монограммы

(ནཱ་བརྩ་དབང་ལྷན་), составленной изъ десяти буквенныхъ знаковъ ланда.

Размѣръ: около $\frac{1}{2}$ саж.

8. Соддакъ (བསྐྱེད་བཀྲ་ཤིས་), безъ рисунковъ.

Размѣръ: немного меньше предыдущаго.

9. Даши (བཏུ་ཤིས་), который называется еще «серши», съ рисунками

8 предметовъ счастья (བཏུ་ཤིས་རྒྱུ་བརྩུན་): 1) зеркало (མེ་ཁོང་), 2) медицинское средство—གི་ལྷང་ (gogocanā), 3) простокваша (ཞོ་—dadhi), 4) трава—དུར་བ་ (dūrvā), 5) кокосовый орѣхъ (བིལ་བ་—vilva), 6) раковина (དུང་དྭགས་), 7) краски—འི་ཁྲི་ (sin-dūra) и 8) бѣлое горчичное зерно (ཡུངས་དྭགས་—sarṣapa).

Размѣръ: 1—2 футовъ (локтей).

Цѣта хадаковъ и ихъ символическія значенія.

Выше мы упомянули, что шелковые хадаки бываютъ пяти цвѣтовъ: бѣлаго, желтаго, краснаго, синяго и зеленаго. Эти цвѣта въ буддйскомъ искусствѣ (по крайней мѣрѣ — въ тибетскомъ) имѣютъ свои символическія значенія.

Для выясненія предметовъ символизациі необходимо привести краткій анализъ бытія Будды.

Бытіе Samyaksambuddha (རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱུ་མ་—Всесовершенный Будда) имѣетъ пять элементовъ бытія:

- 1) тѣло (སྐྱི་), kāya,
- 2) слово (གསུང་), vāc,
- 3) мысль (ཐུགས་), citta,
- 4) достоинство (ཡོན་ཏན་), guṇa и
- 5) творчество (འབྲིན་ལས་) kāya.

Кромѣ этого существуетъ множество редакцій анализа бытія Будды соотвѣтственно ученіямъ различныхъ системъ пути и философскихъ школъ. Между прочимъ, существуетъ и такой анализъ, нужный для нашей цѣли.

Samyaksambuddha имѣетъ двоякую природу:

1) (Svārtha) Dharmakāya (རང་རྟོན་ཆོས་སྤྱོད་) — трансцендентную природу и

2) (Parārtha) Rūpakāya (གཤམ་རྟོན་གྱུགས་སྤྱོད་) — видимую природу.

Первая состоитъ изъ: 1) Svabhāvakāya (རང་བཤམ་སྤྱོད་) и

2) Jñānadharmakāya (ཡེ་ཤེས་ཆོས་སྤྱོད་).

Вторая состоитъ изъ: 1) Sambhogakāya (ཁོངས་སྤྱོད་) и

2) Nirmāṇakāya (སྤྱོད་ལ་སྤྱོད་).

Оставляя въ сторонѣ дальнѣйшій анализъ, мы беремъ для нашей цѣли лишь jñānadharmakāya, которая распадается на пять высшихъ разумовъ (ཡེ་ཤེས་ལྔ་; — pañca jñānāni):

1) зеркальный (མེ་ཁོང་ཡེ་ཤེས་), ādarśajñāna,

2) равномерный (མ་ཉམ་རྟོན་ཡེ་ཤེས་), samatājñāna,

3) аналитическій (སེར་རྟོགས་ཡེ་ཤེས་), pratyavekṣaṇājñāna,

4) творческій (བྱ་བྱའ་ཡེ་ཤེས་) kṛtyānuṣṭhānajñāna и

5) просвѣтленный (ཆོས་རྒྱུངས་ཡེ་ཤེས་, dharmadhātujñāna, —

т. е. разумъ, постигшій истинную сущность бытія, — cūnyatā).

Символами этихъ пяти родовъ разума Будды являются пять дьянибуддъ (dhyānibuddha).

Теперь представимъ систему символическихъ цвѣтовъ въ таблицахъ.

Таблица 1.¹⁾

Цвета:	Элементы бытия Будды:	Разумы Будды:	Дхуаириддхас:	Ихъ мистиче- скіе знаки:	Мѣста обозначенія этихъ знаковъ при совершаніи божес- тва:
1. бѣлый	= тьло	= зеркальный	= Vairosana	= བློ =	чело
2. красный	= слово	= аналитическій	= Amitābha	= ཇཱོ =	горло
3. синій	= мысль	= просвѣдженный	= Akṣobhya	= ཇཱོ =	сердце
4. желтый	= достоинство	= равновѣрный	= Ratnasambhava	= ཇཱོ =	пупъ
5. зеленый	= творчество	= творческій	= Amoghasiddha	= ཇཱོ =	половой органъ

¹⁾ Ср. съ этой таблицю Waddel-Lamism.

Таблица 2.

Цвѣта:	благодѣянія:	
1. бѣлый	=очищающее(грѣхи)	} пять родовъ рели- гіозныхъ (тантрій- скихъ) благодѣяній.
2. красный	=покоряющее (серд- ца другихъ)	
3. синій (или черный)	=суровое	
4. желтый	=распространяющее (благо)	
5. зеленый	=волшебное	

Эта таблица имѣетъ нѣкоторую связь съ предыдущей. Независимо отъ этихъ таблицъ существуютъ слѣдующія символизаци:

Таблица 3.

Цвѣта:	значенія:	
1. бѣлый	= знаніе	} Два элемента бытія Будды.
2. красный	= искусство	

Таблица 4.

Цвѣта:	значенія:	
1. красный	= страсть	} Три основныхъ элемента психиче- ской природы живыхъ существъ.
2. бѣлый	= гнѣвъ	
3. черный	= невѣжество	

Таблица 5.

Цвѣта:	значенія:	
1. бѣлый	= вода	} Пять основныхъ элементовъ стихій.
2. красный	= огонь	
3. синій	= пространство	
4. желтый	= земля	
5. зеленый	= воздухъ и т.д.	

Въ заключеніе надо замѣтить, что цвѣта на ряду съ формами, числами, буквами, мимикой, веществами и проч., имѣють обширное примѣненіе въ тантрійскихъ системахъ, какъ образныя выраженія идей.

Къ плану „Золотого храма Майтреи“ въ Лавранѣ.

Прежде всего считаемъ нужнымъ оговориться, что мы были лишены возможности произвести инструментальную съемку и потому планъ этотъ, основанный исключительно на глазомѣрной съемкѣ, не претендуетъ на большую точность.

I. Портикъ храма.

II. Порталъ храма со стѣнной живописью:

1. Dhṛtarāṣṭra = ཡུལ་འཁོར་བསྐྱེད་ (царь Востока).
2. Virūḍhaka = འཕགས་སྤྱེས་པོ་ (царь Юга).
3. Virūpākṣa = ལྷ་ལྷ་མོ་བཟང་ (царь Запада).
4. Vaiṣṇavaṇa = རྩམ་ཐོས་སྤྱོད་ (царь Сѣвера).
5. Изображеніе міра = འཇིག་རྟེན་ཞིང་བཀོད་
6. Bhavacakṛta = སྤྱིང་བའི་འཁོར་ལོ་ = འཁོར་བའི་འཁོར་ལོ་ (Картинное изображеніе смысла жизни согласно ученію Будды).
7. མེ་བསྐྱེད་འཁོར་ལོ་ или какъ называютъ въ Лхасѣ མཁན་སྤྱོད་ཆོས་གསུམ་. Картина эта: «Мечъ съ огненными языками держится на лотосѣ среди моря» и насыщается въ Лавранѣ «Месруң-корло», т. е. «Колесо-защита отъ огня», а въ Лхасѣ «Кан-Лоб-Чойсум», т. е. символикація трехъ лицъ, наиболѣе знаменитыхъ въ исторіи распространенія буддизма въ Тибетѣ: Кан = Кан-бодисаттва = ācārya Śaṅ-tiṛakṣita (= སྤྱོད་པོ་ཞིང་འཁོར་, символикація его = «море»);

Лоб = .lob-бон Бадма жуңнай (སྒྲོལ་དཔོན་པད་མ་འབྱུང་གནས་)
āśāṅga Padmasambhava символизация его; «лотось»
(padma) и Чой = Чой-жи-жалбо (Dharmaḡa) = царь
Тисрон-девцзан (ཐི་སྒྲོན་ལྷེ་བཙུན་), символизация его =
«мечь», Манджушри: какъ извѣстно Тисронъ-девцзанъ
считался воплощеніемъ Манджушри съ атрибутомъ-ме-
чомъ.

8. Каллиграфическая надпись большого раамера «བྱམས་སྐྱུ་
མཐོང་བ་དོན་ལྡན་གྱི་རྟེན་ཡིག་», полный текстъ настоящаго пере-
вода (см. стр. 11).

р. Главная дверь храма, высотой около 2,4 м. Надъ хра-
мовою дверью по обыкновенію изображаются разныя бо-
жества: Vajgarāṇi и др., но въ данномъ случаѣ нѣтъ изо-
браженій, а вмѣсто нихъ вывѣшена доска съ надписью
названія храма (см. стр. 9).

III. Внутренность храма:

А. Статуя Майтреи.

м. Длинный столъ, на которомъ расставлены жертвенные
предметы.

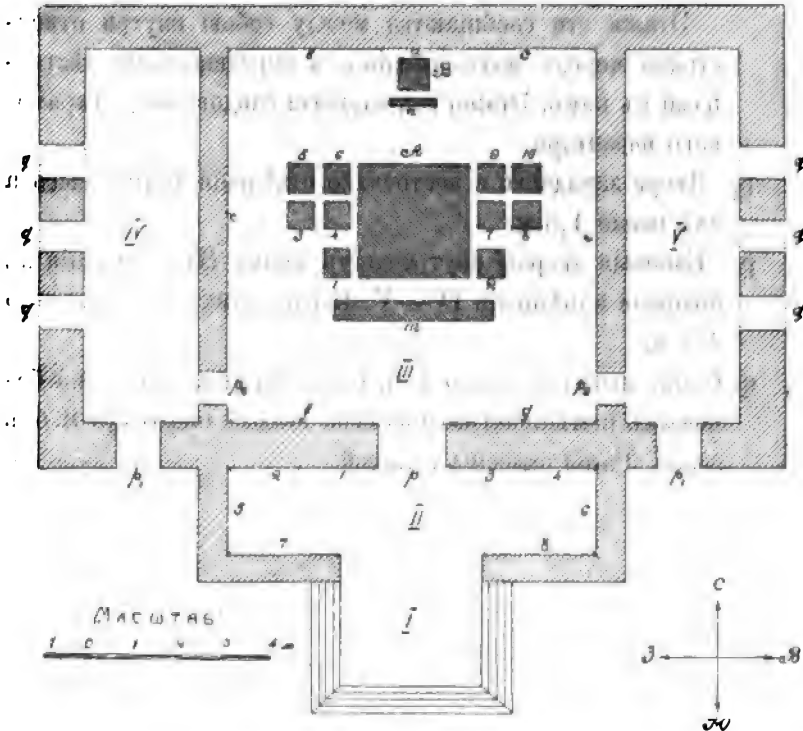
1. Бодисаттва Намка-дима-медба (ནམ་མཁའ་འཛིན་མ་མེད་པ་ = Ākā-
śavimala, воплощеніе Атиши), ученикъ Майтреи.

2. Бодисаттва Жамбалъ-нинбо (འཇམ་དཔག་སྟིང་པོ་ = Mañjuṣṭi-
garbha, воплощеніе Цзонкабы), ученикъ Майтреи.

3—10. «Восемь великихъ сыновъ» Будды или «Восемь вели-
кихъ бодисатвъ» ཏེ་པའི་སྐུ་མཆོད་བརྒྱུད་: Mañjuṣṭi (འཇམ་དཔག་),

Avalokiteṣvara (ལྷན་རལ་གཟིགས་དབང་ཕྱུག་), Vajrapāṇi (བྱཀ་ན་
རྩི་རྩེ), Kṣitigarbha (སའི་སྟིང་པོ་), Sarvanivāraṇaviṣkambhin
(སྒྲིབ་པ་རྣམ་སེལ་), Akāśagarbha (ནམ་མཁའ་སྟིང་པོ་), Maitreya
(བྱམས་པ་) и Samantabhadra (ཀྱན་ཏུ་བཟང་པོ་).

ПЛАНЪ
Золотого Храма Майтреи въ Лавранѣ.

Точный порядокъ размѣщенія этихъ 8 статуй лишь приблизительно.

В. Статуя Цзонкавы.

п. Столъ съ жертвенными предметами.

Не вполне ясны стѣнные картины, испорченные отъ времени.

а. Изображеніе Жамьянъ-шадбы II (?).

в и с Изображенія перерожденцевъ Жамьянъ-шадбы.

д и е. «Великія чудеса» Будды (ཆོ་འབྲུལ་ཆེན་པོ་བསྟན་པའི་བཀོད་པ་),

одна изъ деталей «Двѣнадцать дѣяній» Будды (ལྔ་པའི་

མཇུག་པ་བརྒྱ་ལྔ་པ་).

f и g Изображенія божествъ и дамовъ (ཡིདམ).

IV и V. Западное и восточное отдѣленія храма, имѣющія по 5 этажей.

Этажи эти сообщаются между собою внутри отверстиями через полъ-потолокъ и передвижными лѣстницами къ нимъ. Этажи эти служатъ кладовыми для храмового инвентаря.

р. Двери западнаго и восточнаго отдѣленія храма; высота ихъ около 1,5 м.

р₂. Боковые дверцы внутренности храма (III), ведущия въ боковые помещения IV—V. Высота этихъ дверецъ около 1,5 м.

q. Окна, высотой около 1 м. Окна эти нижнего этажа бок-
овых помещений находятся на высоте около 2,5 м. от
земли. Рамы оклеены бумагой.

BIBLIOTHECA BUDDHICA. XXIII

ABHISAMAYĀLĀKĀRA - PRAJÑĀPARĀMITĀ - UPADEŚA - ŚĀSTRA

THE WORK OF
BODHISATTVA MAITREYA
EDITED, EXPLAINED AND TRANSLATED
BY **TH. STCHERBATSKY,**
MEMBER OF THE ACADEMY OF SCIENCES OF USSR

AND

E. OBERMILLER,
SECTION SECRETARY OF THE RESEARCH INSTITUTE FOR BUDDHIST CULTURE
OF THE ACADEMY OF SCIENCES OF USSR

Fasciculus I

INTRODUCTION, SANSKRIT TEXT AND TIBETAN TRANSLATION

ЛЕНИНГРАД — 1929 — LENINGRAD
ИЗДАТЕЛЬСТВО АКАДЕМИИ НАУК СССР

Printed by order of the Academy of Sciences of USSR

June 1929

Perpetual Secretary *S. d'Oldenburg*

Begun in November 1928. — Printed in June 1929

Тит. л. + 1 нел. + XII + 112 стр. + 1 нел.

Ленинградский Областлит № 29643 — 8¹/₁₆ печ. л. — Тираж 850

Государственная Академическая Типография. В. О., 9 линия 12

Contents

Introduction	I—XII
Sanskrit Text	1—80
Tibetan Text	7—22
Errata	

INTRODUCTION

§ 1. The place of Abhisamayāṅkārā in Buddhist Literature.

The Buddhist literature as translated, preserved and studied in Tibet and Mongolia is variously classified by the Tibetans. The first most general division is into Scripture (*pravacana* = *sūtra*) and Exegesis (*śāstra*). Next comes a general cross division into *sūtra* and *tantra* (*mdo* and *rgyud*). The term *sūtra* is usually applied to the Discourses of Buddha and is, in this acceptation, a synonym of Scripture. But here it means all literature other than *tantra*, whether exegesis or scriptural. *Tantra* is a special mystic worship only loosely connected with Buddhism proper. Thus *sūtra* in this case would mean Buddhism proper, exclusive of the annexed mystic worship.

A third cross division is into *Hīnayāna*, *Mahāyāna* and *Tantra* or *Vajra-yāna*. The first class contains the literature of the 18 schools of early Buddhism. The second all the subsequent literature of Buddhism with the exception of *Tantra*, which forms the third class. The first two *yānas* of this division are again divided in three: *Śrāvaka-yāna*, *Pratyeka-buddha-yāna* and *Bodhisattva-yāna*. This division refers to the three methods of proceeding along the Path of Salvation towards Final Deliverance in *Nirvāṇa*. It is the practical side of the doctrine. Its theoretical part or its philosophy is divided into three «Swings of the Wheel of the Law» or, as we may simply call it, into three

periods. In the first period the philosophy was pluralistic, in the second it was monistic, and in the third it became idealistic and partly critical.

The early division of the Buddhist literature into three «baskets», Discipline, Law and Philosophy, was retained in Tibet but merely in theory. The Tibetans themselves are often in doubt about the question, to what basket a work of the later literature must be assigned¹.

As a matter for study in the monastic schools of Tibet and Mongolia the whole of Buddhist literature is again divided into a *Lakṣaṇa-yāna*² or the doctrine proper and *Mantra-yāna* or the mystic worship, and there is accordingly in every monastery two schools or faculties, the faculty of the Doctrine (*Tsañid Datsan*)³ comprising a theoretical and practical side, and the faculty of mystic worship (*Gyud Datsan*)⁴.

The teaching in the faculty of the Doctrine (*Tsañid Datsan*) comprises 5 different courses: 1) the philosophy of early Buddhism (*abhidharma*), 2) Logic (*pramāṇa*), 3) The Dialectical Method (*mādhyamika*), 4) Moral philosophy (*pāramitā*) and 5) Monastic Discipline (*vinaya*). In every class a fundamental text (*mūla*) is learned by heart and commentaries are orally supplied by the teacher.

The fundamental text for the *abhidharma* class in *Vasubandhu's Abhidharmakośa*, for the class of logic it is

¹ The division in twelve *angas* which is discussed by E. Burnouf in his Introduction is also mentioned by Bu-ston, but it is referred not to different works, but to different varieties of style in which the works, or only parts of them even simply passages, are written.

² *mtshan-ñid-theḡ-pa*, this term is used by Bu-ston.

³ *mtshan-ñid-grva-tshañ*.

⁴ *rgyud-grva-tshañ*. — In the large monasteries there are additionally a school of medicine, a school of astronomy and astrology (*kāla-cakra*), and in Labrang even a school of grammar and music. A survey of the teaching in the schools of Tibet and Mongolia by B. B. Baradiin will appear in the year book of our Institution.

the *Pramāṇa-vārtika* of *Dharmakīrti*, for the dialectical class it is the *Mādhyamika-avatāra* of *Candra-kīrti*, for the class of moral philosophy it is the *Abhisamaya-alankāra* of *Bodhisattva Maitreya*, and for the class of Discipline it is the *Vinayasūtra* of *Guṇa-prabha*. The full course lasts for about 12 years. The three first classes deal with the theoretical part of the Buddhist doctrine, the two last with its practical side.

Thus the *Abhisamaya-alankāra* is the fundamental work for the study of the Buddhist doctrine of the Path towards moral perfection and the attainment of the condition of a Buddhist Mahāyānist Saint, and of a Mahāyānist Buddha in his blessed Nirvāṇa. If the *abhidharma*, *pramāṇa* and *mādhyamika* teachings represent three phases of Buddhist philosophy, the *abhisamaya* represents Buddhism as a religion. The term *abhisamaya* means direct intuition of the Absolute. Here it means the Path of attaining that intuition¹; it is a synonym of *mārga*.

§ 2. The author and his works.

The *Abhisamaya-alankāra* — the full title is *Abhisamaya-alankāra-nāma-prajñāpāramitā-upadeśa-śāstra* — is one of the five works upon which the *Yogācāra* school of later Buddhism is founded, and whose authorship is, according to the Tibetan tradition, ascribed to *Bodhisattva Maitreya*, the future Buddha². *Maitreya*, descending from the *Tuṣita* heaven, communicated them to saint *Asanga* who then composed the commentaries.

This pious legend is explained by professor *Sylvain Lévi*³

¹ Cp. *Points of Controversy*, p. 382 ff.

² Cf. my article «Notes de littérature bouddhique, La littérature *Yogācāra* d'après *Boustan*» in the *Muséon*, 1904. *Bu-ston* reckons 20 *yogācāra* fundamental works, — 5 by *Maitreya*, 7 by *Asanga*, and 8 by *Vasubandhu*.

³ In his *Introduction to the Translation of Asanga's Sūtrāṅkāra*, Paris, 1911.

as proving that the works of saint Asanga, initiating a new departure in the history of Buddhist philosophy, had attained great popularity and were gradually considered as revealed. Indeed the facts collected by him¹ point to the gradual growth of the legend, and the fact that the Indian, Chinese and Tibetan traditions do not agree² in the enumeration of those five among the works of Asanga to whom a supernatural origin is ascribed, would support this opinion.

However professor H. Ui³, in a recent article, expresses his view to the effect that Maitreya «without any doubt was an historical person», who lived in IV century A. D. in Ayodhya, «where he composed some of his works and instructed Asanga who came, having perhaps been told by Piṇḍola, from Gandhāra in his search for Mahāyāna Buddhism». This Maitreya, according to the same article⁴, «ought to be regarded as the founder of the Yogācāra school, as much as Nāgārjuna is the founder of the Mādhyamika school⁵.

Be this as the case may be, it is nevertheless in the highest degree astonishing that the *Abhisamayālaṅkāra*, which in Tibet and Mongolia is the fundamental work for studying Buddhism as a religion, which every educated monk in these countries knows by heart, which represents there a Catechism of Mahāyāna, which is the starting point of an enormous amount of literary production, both in India and in Tibet, — has never

¹ Ibidem, p. 7—8.

² Originally the great work of Asanga *Saptadaśabhūmi-śāstra* alone was reputed as revealed, but later on five other works were assumed as revealed, but not the *Saptadaśabhūmi*.

³ Zeitschr. für I. u. I., 1928, p. 215 ff.

⁴ Ibid., p. 224.

⁵ M. E. Obermiller informs me that there is in the Tanjur Mdo, v. XVII, fol. 170—171, a short tract ascribed to Nāgārjuna, the *Bhava-saṅkrānti* (*Srid-pa-hpho-ba*), and a commentary (*ṭikā*) upon it by Maitreya-nātha (*Byamapa mgon-po*). This fact can be interpreted either as a support for Prof. Ui's view, or it would be an indication that such an attribution was at a certain epoch customary in some circles.

been translated into Chinese and is there utterly unknown¹. Neither Paramārtha nor Hiuen-tsang nor I-tsing seem to have noticed it and have imported no copy of it into China. However Vasubandhu had already, in all probability, made it the text book for the study of Prajñā-pāramitā. Although he himself has composed no commentary on it, but his pupil and continuator in this department of Buddhist science, the saint Vimuktasena, has written a detailed commentary² which was then followed by a series of other works.

Another peculiarity of the Abhisamayālaṅkāra is that it expounds the theory of Salvation without alluding to the typical tenets of the Yogācāra school. The Tibetan historian and systematist Bu-ston Rin-chen-dub in his history of Buddhism in Tibet³ says, that this work of Maitreya is written according to the principles of the Mādhyamika school (hkhor-lo bar-ba), while the remaining 4 works belong to the Yogācāra school. According to Tsoñ-khapa⁴ the Abhisamayālaṅkāra follows the principles of the Mādhyamika-Svātantrika school, the Uttara-tantra of the same author — those of the Mādhyamika-Prāsangika, and the remaining three works only belong to the Yogācāras. In fact the theory of Salvation is expounded by later writers either in accordance with the Mādhyamika-Svātantrika or the Yogācāra principles, but not in accordance with the Mādhyamika-Prāsangika school.

§ 3. Contents and character of the work.

Abhisamayālaṅkāra is a Prajñāpāramitā-upadeśa and it is a śāstra, that is to say, it is a systematical exposition of the Prajñāpāramitā doctrine, of its practical side. Abhisamaya, as already

¹ Ibidem, p. 222.

² ñi-khri-snañ-ba, cp. Tanjur Mdo, vol. I.

³ f. 22 of the Lha-sa block print edition of the Bod-chos-hbyuñ.

⁴ In his Gser-phreñ.

mentioned, is here a synonym of *mārga*. *Alankāra* is the name for a literary form popular with the Buddhists. It means that the work in question contains no full and detailed exposition of the doctrine, it is not a *mahā-śāstra*, like the *Abhidharmakośa*, but it is only a short summary¹ of the salient points of the system contained in the *prajñāpāramitā sūtras*, in all its redactions, the one in 100.000 ślokas, the one in 25.000 ślokas and the one in 8.000 ślokas. Really wonderful is the skill, with which the author includes in the terse writing of his mnemonic verses almost every important feature, mentioned in the *Sūtras*. What the term *prajñāpāramitā* means, is very pregnantly expressed by *Dignāga* in the first verse of his *Prajñā-pāramitā-piṇḍārtha*², a work dealing with just the same fundamental idea as the *Abhisamayāṅkāra*, and which was probably composed by him as a help for memory during the time he was studying the subject as a pupil of *Vasubandhu*, attending to his course of *Prajñāpāramitā*. The verse runs as follows:

*prajñāpāramitā jñānam advayam, sa Tathāgataḥ,
sādhya-tādarthyā-yogena tācchābhyam grantha-mārgayoḥ*³.

That means: «*Prajñāpāramitā* is Monism, it is that knowledge (in which subject and object coalesce), it is also Buddha (himself, personified in his Cosmical Body). The word *prajñāpāramitā* means moreover the text (of the *prajñāpāramitā sūtras*) and the Path of Salvation (which they teach), because the aim (of the text and of the Path) is to produce this (monistic consciousness and the condition of a Buddha in his *Nirvāṇa*)».

¹ According to S. Lévi, op. cit., p. 16, the celebrated passage in *Subandhu's Vāsavadattā*, contains even a direct reference to the *Sūtralankāra* of *Maitreya-Asaṅga*. But it is more probable that it refers to the Buddhist practice of writing *alankāras* in general.

² *Tanjur, Mdo*, vol. XIV; a commentary by *Triratnadāsa* is also found there.

³ The sanscrit original of this verse is quoted by *Haribhadra* in his *Abhisamayāṅkāra-āloka* MS fol. 23b. 4—5 (E. Obermiller).

Thus, the term *prajñā-pāramitā* has the following meanings: 1) philosophic Monism, 2) Buddha's Cosmical Body, 3) the text of the p.-p. sūtras, and 4) the Path towards Salvation according to Mahāyānistic principles. It is in this last acceptation, that the *Abhisamayālaṅkāra* contains a summary of the salient points.

It is divided in 8 chapters. The first three deal with three kinds of Omniscience, the Omniscience of the Mahāyānistic Buddha (*sarva-ākāra-jñatā* = Tib. *nam-mkhyen*), the Omniscience of the Bodhisattva concerning the Path (*mārga-jñatā* = Tib. *lam-šes*) and that kind of Omniscience which is attainable by the Hīnayānistic Saint (*sarva-jñatā* = Tib. *gzhi-šes*). This term of Omniscience, as applied to the Buddha, carries a totally different connotation than in western religions. It simply means intelligible, non-sensuous, intuition, the direct presentation of the world *sub specie aeternitatis*. That Monism which in philosophy is established by discursive argument the Mahāyānistic saint and the Mahāyānistic Buddha have the power to intuit directly (*sākṣāt*). That Buddha is omniscient does not mean that he knows the names of all plants and the names of all animals etc. etc., but it means that he possesses a knowledge of the four truths, that is to say, he possesses in the highest degree philosophic intuition¹. It is the highest knowledge as conceived by Spinoza, not the kind of omniscience imagined by unphilosophic minds.

The next four chapters contain the four so called *prāyogas* or ways of realisation of that omniscience. Chapter 4 deals with the method of illumination, concerning the subjective and objective aspects of the three forms of Omniscience (*sarvākārābhisambodha*). The next three chapters contain the same stuff, but considered from three different standpoints. Chapter 5 gives the definition of the culminating point of illumination (*mūrdhābhisāmaya*), chapter 6 — of gradual illumination (*anupūrvābhisāmaya*)²,

¹ Cp. *Kathāvatthu*, II. 2. 22—23.

² Cp. *ibid.*, II. 9.

chapter 7 — of momentary illumination (ekakṣaṇābhisambodha). Finally the 8-th and last chapter contains the doctrine of Buddha's Cosmical Body (dharmakāya), or of the disappearing of the individual in the monistic Absolute. Thus the whole śāstra has eight parts dealing with three kinds of omniscience, 4 methods of attaining it, and one final result. It is called the śāstra of eight subjects. It is moreover called the śāstra of 70 points, because the eight subjects in their subdivisions can be analysed into 70 topics. There are other more detailed subdivisions still. The text gives simply their enumeration and their system. It is nothing more than a systematical index, in metrical form, of all technical terms used in the doctrine of the mahāyānist Path to Salvation. The meaning of these terms is not contained in the alankāra, it must be found in the commentaries without which the work remains absolutely incomprehensible. The subject-matter which is loosely expressed in the sūtras, is systematically arranged in the śāstra and explained in the commentaries.

§ 4. The commentaries.

The Tanjur Collection contains translations of 21 works, which are only different commentaries on the Abhisamayālaṅkāra, some of them showing the connection of its systematical doctrine with the prajñāpāramitā-sūtra in 25.000 ślokas, other its connection with the one in 8.000 ślokas. The most celebrated among the authors of these commentaries are ārya Vimuktasena (VI-th century), the pupil of Vasubandhu, bhaddanta Vimuktasena (VI—VII century), the pupil of the former and ācārya Haribhadra (IX century). The title of the latter's work is as follows: śrīmad-ācārya-Haribhadra-viracitā Ārya-aṣṭa-sāhasrika-prajñāpāramitā-vyākhyā Abhisamayālaṅkāra-āloka nāma. A MS of the original sanscrit text of this work is found in the Minayeff collection of sanscrit MSS of the Public Library

of Leningrad¹. Its edition is in course of preparation by my pupil E. Obermiller. Ārya Vimuktasena and Haribhadra are the greatest authorities in the domain of pāramitā, they are often quoted in a dvandva compound as hphags-señ = Ārya-Hari. A full list of all the 21 commentaries will be given by E. E. Obermiller in a paper which will appear in the forthcoming yearbook of our Institution for the Study of Buddhist Culture.

The first Tibetan author who has written an independent commentary on the Abhisamayālaṅkāra seems to have been the celebrated translator (lotsaba) Nōg Lodan-šeirab² (1059—1109). He was followed by a great number of Tibetan authors of the old period. The following are the most celebrated among them: Chaba-Chögi-señge³ (1109—1169), Tsañ-nagpa-tson-ḍū-senge⁴ (the pupil of the former), Dolbopa-šeirab-gyal-tshan⁵ (1292—1391), Budon-rinchen-ḍub⁶ (1290—1364), Nyabon-kunga-pal⁷ (the pupil of the two preceding ones and the teacher of Tsoñ-khapa), Roñdon-śākya-gyal-tshan⁸ (1367—1449), Rendapa-zhonnu-lodö⁹ (1349—1412), etc., etc.

To the new period belong the works of Tsoñ-khapa (1357—1419) and his pupils, the works of Jam-yañ-zhadpa¹⁰ (1648—1742) and an enormous literature of manuals for the study of this subject in monastic schools. The work of Tsoñ-khapa which bears the title of Gser-phreñ is especially celebrated by its thorough, detailed, and clear exposition¹¹.

¹ № 107 of the Mironov Catalogue.

² Rñog blo-ldan-šes-rab.

³ Phya-pa chos-kyi señ-ge.

⁴ Gtsañ-nag-pa-brtson-hgrus-señ-ge.

⁵ Dol-po-pa šes-rab-rgyal-mtshan.

⁶ Bu-ston rin-chen-grub.

⁷ Ņa-dpon-kun-dgaḥ-dpal.

⁸ Roñ-ston šā-kyahi-rgyal-mtshan.

⁹ Red-mdah-pa gzhon-nu-blo-gros.

¹⁰ Hjam-dbyaṅs-bzhad-pa-ñag-dbañ-brtson-hgrus.

¹¹ The full title of the work is — šes-rab-kyi-pha-rol-tu-phyin-paḥi man-ñag-gi-bstan-bcos-mñon-par-rtogs-paḥi-rgyan hgral-pa-dañ-bcas-paḥi rgya-cher-bśad-pa legs-bśad-gser-gyi-phreñ-ba, copies in the As. Mus.

Among brahmanical writers Vācaspati-miṣra seems to be the only one who had a direct knowledge of the prajñā-pāramitā doctrine; he examines it in his Nyāya-kaṇika¹, when considering the prāmānya-vāda and the sarvajña-vāda.

§ 5. The plan for investigating the Prajñāpāramitā literature.

Professor Sylvain Lévi has rightly pointed to the great historical issues connected with the prajñā-pāramitā doctrine of the Mahāyāna². He suggests foreign influence in the formation of this aspect of Buddhism³. We have already expressed our opinion to the effect that the Central Conception of this form of Buddhism is genuinely Indian, for it is nothing but the Monism of the ancient Upanishads and modern Advaita-Vedānta (jñānam advayam)⁴. The doctrine is moreover much older than Nāgārjuna, who only has given it an extreme and very drastic expression. But professor S. Lévi is unquestionably right in maintaining that three centuries of a lively intercourse between two nations so highly intellectual as the ancient Greeks and the Indians were, could not but have resulted in some influences, which probably were reciprocal. Clear historical deductions will be possible when this domain of the Indian literature will have been sufficiently investigated. In two earlier works⁵ we have attempted to attain intelligible and precise renderings of Buddhist philosophical conceptions of the first and second period of Buddhist philosophy. In a forthcoming work the same will be done regarding its third and concluding period⁶. The investiga-

¹ Cf. pp. 11 ff., 145, 148 and 150 (of the reprint from the Pandit).

² Op. cit., p. 16 ff. ³ «La perfection de la Sapience (prajñā-pāramitā) sœur jumelle de la Sophia et de la Gnose de l'Asie grecque», ibid. ⁴ Cf. my Conception of Buddhist Nirvāṇa, Leningrad, 1927. ⁵ «Central Conception of Buddhism», London, R. A. S. 1922, and the above mentioned «Conception of Buddhist Nirvāṇa».

⁶ «Buddhist Logic», 2 vol. containing a full translation of the Nyāya-bindu-śikā, shortly to appear in the Bibliotheca Buddhica.

tion of the prajñā-pāramitā literature we propose to carry in the same spirit. Our chief help we derive from śāstra, not from sūtra. This implies a very high appreciation of the works of the great Indian and Tibetan ācāryas. The comprehension of an Indian philosophical text is a task wrought with many difficulties. Still more difficult is the comprehension of a work deeply steeped in mysticism. We have found it indispensable to give in all important passages a double translation a strictly literal one, which utterly disregards the exigencies of the tongue *into which* the text is translated, and a quite free one, which utterly disregards the exigencies of the tongue *from which* it is translated. Only then can the requirement of a strict philological method be brought not to interfere with that clearness and intelligibility, which always will remain the ultimate aim of science.

This fasciculus is the first instalment of a series of works devoted to the investigation of the Prajñā-pāramitā literature, which our Institution for the Study of Buddhist Culture proposes to undertake and carry out systematically. The next fasciculus will contain 1) an analysis of the 8 subjects and 70 points in which the doctrine of Prajñā-pāramitā is systematized, 2) a table of the 173 aspects of the three kinds of Omniscience, 3) a table showing the concordance between the Abhisamayālaṅkāra and the Aṣṭā-sāhasrikā and Pañcaviṃśati-sāhasrikāprajñāpāramitā sūtras, 4) an Index verborum of the śāstra, Sanscrit-tibetan and Tibetan-sanscrit. All this work will be carried out by the Sektion Secretary of our Institution Dr. E. Obermiller. He has also undertaken, as already mentioned, an edition of the sanscrit text of Haribhadra's commentary. A translation of the śāstra will then follow which will make use of all the materials available.

The sanscrit text of the Abhisamayālaṅkāra has been prepared by me from two Mss of the Cambridge University Library №№ Add. 1628 and 1629, where it is placed at the beginning

before the text of the *Pañcaviṃśatisāhasrikā Prajñāpāramitā*. The circumstance that it is a separate work has apparently escaped the attention of the compiler of the catalogue, Professor Cecil Bendall. They are respectively referred to as MSS. A and B.

The whole text of the *Abhisamayālaṅkāra* is moreover contained in Haribhadra's *āloka*. It is referred to as MS. C. For the reference to this MS I am indebted to E. Obermiller who writes about it (№ 107 of the Minayev collection, Mironov's Catalogue) — «it is a modern copy in devanāgarī characters from a Nepalese laṅcā original. It contains an unusually great number of mistakes owing to the insufficient knowledge by the scribe of the laṅcā alphabet; so *kṣa* always stands for *hya*, *kya*, *jya*, etc., *ṣa* is frequently mistaken for *na*, *va* for *ca*, *bha* for *ta* and vice versa. Of these errors only the most striking have been quoted in the notes. In two passages, II, 6 and VIII, 4 this MS. fills up lacunes where the Tibetan version alone would not have sufficed to recover the original text».

The Tibetan translation is the work of the great translator (lotsaba) *Nog Lodan-Šeirab* (1059—1109)¹, with the collaboration of the Indian pandit *Amaragomin*². This *Lodan Šeirab*, as already mentioned, has also written an independent commentary on the *Abhisamayālaṅkāra*. The first translator was *Ka-pa Paldzeg*³ (IX century). The text here printed agrees with the block-print of the *Aga* monastery.

In correcting the proofs E. Obermiller has consulted *Haribhadra* and the Commentaries of *Tsoñ-khapa* and *Jam-yañ-zhad-pa*.

Th. Stcherbatsky.

¹ *Rñog blo-ldan-šes-rab*.
brtsega.

² *Go-mi-ḥchi-med*.

³ *Ka-pa-dpal-*

अभिसमयालंकारनामप्रज्ञापारमितोपदेशशास्त्रम् ॥

कृतिमैत्रेयनाथस्य ॥

घो नमो मैत्रेयनाथाय ॥

या सर्वज्ञतया नपत्युपशमं शान्तिषिणाः आवकान् ।
या मार्गज्ञतया जगद्धितकृतां लोकार्थसंपादिका ।
सर्वाकारामदं वदन्ति मुनयो विश्वं यया संगतम् ।
तस्मै आवकबोधिसत्त्वगणिनो बुद्धस्य मात्रे नमः ॥

सर्वाकारज्ञतामार्गः श्रासित्रा यो ऽत्र देशितः ।
धीमत्तो वीक्षिषीरस्तमनालीढं परैरिति ॥ १ ॥

स्मृतौ बोधाय सूत्रार्थं धर्मचर्या दशात्मिकाम् ।
मुखेन प्रतिपत्सीरन्वित्यारम्भप्रयोजनम् ॥ २ ॥

1 Bendall's Cat. यः Both MSS. या.

2 A. शान्तिषिणाः.

3 °ज्ञतया.

4 B. सर्वाकाल°.

5 B. सङ्गता.

6 C. तस्मै.

7 A. B. शासिता,

C. शासिगता (sic!).

8 A. °षीरस्तम°, C. °क्षारस्तम°.

9 C. °मनाली-

षरैरिति.

10 C. बोधाय.

11 A. मुखेन प्र°.

12 A. °पत्मीर°,

B. °पत्सीरन°, C. °षस्तीरवित्या° (sic!).

प्रज्ञापारमिताष्टाभिः पदार्थैः समुदीरिता^१ ।

सर्वाकारक्षता मार्गक्षता सर्वक्षता ततः ॥ ३ ॥

सर्वाकाराभिसंबोधो मूर्धप्राप्तो^२ अनुपूर्विकः ।

एकतणाभिसंबोधो धर्मकायश्च ते ऽष्टधा^३ ॥ ४ ॥

चित्तोत्पादो ऽववादश्च निर्वेधाङ्ग^४ चतुर्विधम् ।

आधारः प्रतिपत्तेश्च धर्मधातुस्वभावकः ॥ ५ ॥

अलम्बन^५ समुद्देशः सत्तात्प्रस्थितिक्रिये^६ ।

संभारो^७ श्च सानर्याणाः सर्वाकारक्षता मुनेः ॥ ६ ॥

श्यामीकरणतादीनि शिष्यखड्गपथौ च यौ ।

मकानुशंसो^८ दृग्मार्ग ऐकिकामुत्रिकैर्गुणैः ॥ ७ ॥

कारित्रमधिमुक्तिश्च स्तुत^९स्तोभितशस्तिताः ।

परिणामे अनुमोदे च मनस्कारावनुत्तमौ ॥ ८ ॥

निर्कार^{१०}ः शुद्धिरित्यतमित्ययं भावनापथः ।

विज्ञानां बोधिसत्त्वानामिति मार्गक्षतोदता ॥ ९ ॥

1 A. पदार्थैः, C. पदार्थाः. 2 A. °दीरित; B. ञ्चैः समुदीरित्यता (sic!).

3 A. मूर्धप्राप्ता अनुपूर्विकः, B. मूर्धप्राप्तो अनुपूर्वि, C. अनुपूर्विकाः. 4 A. ञ्छेधा.

5 A. ववादश्च, C. चवादश्च. 6 A. °धाङ्गश्च; B. धाङ्गश्च, C. धाङ्गश्चतुर्विधा.

7 B. °म्बनसमु, C. °म्बनं मम्बदेशः. 8 A. प्रस्थितिक्रिया. 9 C. संभारोश्च.

10 A. °कारगता (sic!) मुनेः. 11 A. B. ध्यामीक°, C. व्यामेकरणरादी° (sic!).

12 C. शिष्यखड्गपथो. 13 B. °नुशंसो दृग्मार्ग, C. °नशंसो दृग्मार्ग.

14 B. स्तुतोभित°. 15 A. शस्मिताः, B. शन्मिताः, C. °णासितः (sic!).

16 A. निर्कारशु°. 17 B. शुद्धिरित्यतमि°, C. शुद्धिरंभ्यतमि°.

प्रज्ञया न भवे स्थानं कृपया न शमे स्थितिः ।

अनुपायेन दूरत्वमुपायेनाविदूरता ॥ १० ॥

विपक्षप्रतिपक्षौ च प्रयोगः समतास्य च ।

द्वयार्गः आवाकादीनामिति सर्वज्ञतेष्यते ॥ ११ ॥

आकाराः सप्रयोगाश्च गुणदोषाः सलक्षणाः ।

मोक्षनिर्वेधभागीये प्रैतो^६ ज्वैवर्तिको गणः ॥ १२ ॥

समता भवशात्प्योश्च क्षेत्रे^८ शुद्धिरनुत्तरा ।

सर्वाकाराभिसंबोध एष सोपायकौशलः ॥ १३ ॥

लङ्गं तस्य विवृद्धिश्च निवृद्धिश्चित्तसंस्थितिः ।

चतुर्धा^{१०} च विकल्पस्य प्रतिपक्षश्चतुर्विधः ॥ १४ ॥

प्रत्येकं दर्शनाख्ये च भावना^{१२}ख्ये च वर्त्मनि ।

आनन्तर्यसमाधिश्च सकृ विप्रतिपत्तिभिः ॥ १५ ॥

मूर्धाभिसमयस्त्रेधा^{१४} दशधा^{१५} चानुपूर्विकः ।

एकलक्षणाभिसंबोधो लक्षण्येन चतुर्विधः ॥ १६ ॥

स्वाभाविकः^{१६} संसर्गो^{१७} नैर्माणिको^{१८} उपरस्तथा ।

धर्मकायः^{१८} सकारित्रश्चतुर्धा समुदीरितः ॥ १७ ॥

1 A. B. प्रज्ञयोगभवे स्थानं, C. प्रज्ञा न भवे स्थानं.

2 A. न समे.

3 A. दूरत्व°.

4 B. °येनापि दूरता.

5 C. प्रयोगाः.

6 C. शैको.

7 C. ज्वैवर्तिता.

8 C. क्षेत्रशुद्धिर°.

9 B. निवृद्धिचित्त°.

10 A. चतु-

र्द्धाश्च.

11 C. प्रतिपक्षाश्चतुर्विधाः.

12 C. °नाखे.

13 B. °भिसमय°

(sic!).

14 C. °स्त्रिधा.

15 A. दशधारानुपू°.

16 C. स्वाभाविकः (sic!).

17 C. समाम्भोगो (sic!).

18 B. C. °कायसका°.

चित्तोत्पादः ^१परार्थाय सम्यक्संबोधिकामता ।

समासव्यासतः सा च यथामूत्रं स चोच्यते ॥ १८ ॥

^२भूक्रेमचन्द्रस्वलनेर्निधि^३रत्नाकराणविः ।

वज्राचलौषधीमित्रैश्चिसामण्यकगीतिभिः ॥ १९ ॥

नृपगञ्जमहामार्गयानप्रसन्नवणोदकैः ।

आनन्दोक्तिनदीमेषैर्द्वाविंशतिविधैः स च ॥ २० ॥

^७प्रतिपत्तौ च सत्येषु बुद्धरत्नादिषु त्रिषु ।

असक्तावपरिआत्तौ ^८प्रतिपत्संपरिग्रहे ॥ २१ ॥

चक्षुःषु पञ्चसु ज्ञेयः षट्संभोगागुणेषु च ।

दृग्मार्गे भावनाख्ये चेत्यववादो दशात्मकः ॥ २२ ॥

मृदुतीक्ष्णो^{१०}न्द्रियो अद्वादष्टिप्राप्तौ कुलकुलो ।

एकवीच्यत्तरोत्पद्य काराकाराकनिष्ठगाः ॥ २३ ॥

^{१२}सुताम्नयो भवस्यापपरंगौ त्रयरागका ।

दृष्टधर्मश्रमः^{१४} कायसाक्षी खड्गश्च विप्रतिः ॥ २४ ॥

आलम्बनत आकाराद्धेतुत्वात्संपरिग्रहात् ।

चतुर्विकल्पसंयोगं यथास्वं भजतां सताम् ॥ २५ ॥

1 C. परार्था सम्यक्संबोधि°.

2 A. क्रेमच°, C. भूक्रेच°.

3 C. तलनेर्नि°.

4 C. °नकाराणविः (sicl).

5 C. प्रशवणादकैः (sicl).

6 A. द्वाविंशतिविंशतिविधः सचः । (sicl).

7 A. प्रतिपत्तौ.

8 O प्रति-

पत्समिरिग्रहे.

9 C षडभिज्ञागुणेषु.

10 A. °न्द्रियो, C. °न्द्रिष्यै (sicl).

11 A. °प्राप्तौ.

12 C. सुतस्तयो (sicl).

13 A. B. परमो.

14 A. °समः,

B. °समकाय°.

15 C. शान्तौ.

आवकेभ्यः सखङ्गेभ्यो बोधिसत्त्वस्य तायिनः ।

मृदुमध्याधिमात्राणामूष्मादीनां विप्रिष्टता ॥ २६ ॥

आलम्बनमनित्यादि सत्याधारः, तदाकृतिः ।

निषेधो ऽभिनिवेशादेर्, हेतुर्यानत्रयाप्तये ॥ २७ ॥

रूपाध्यायव्ययी, विष्ठास्थिती, प्रज्ञप्त्यवाच्यते ।

रूपाद्यवस्थितिस्तेषां तद्भावेनास्वभावता ॥ २८ ॥

तयोर्मिथः स्वभावत्वं तदनित्याद्यसंस्थितिः ।

तासां तद्भावशून्यत्वं मिथः स्वाभाव्यमेतयोः ॥ २९ ॥

अनुद्धको यो धर्माणां, तन्निमित्तासमीक्षणम् ।

परीक्षणं च प्रज्ञया सर्वस्यानुपलम्भतः ॥ ३० ॥

रूपादेरस्वभावत्वं, तद्भावस्वभावता ।

तदज्ञातिरनिर्याणं, श्रुद्धिस्, तदनिमित्तता ॥ ३१ ॥

तन्निमित्तानधिष्ठानानधिमुक्तिरसंज्ञता ।

समाधिस्, तस्य कारित्रं, व्याकृतिर्, मननाक्षयः ॥ ३२ ॥

1 C. आवकेभ्यः सत्यः सखङ्गेभ्यो (sic!).

2 C. तायिनः (sic!).

3 A. सत्यं, B. सत्यं, C. सत्याचारः.

4 C. इतिः निवे.

5 A. शादे हे,

C. षादे हे.

6 A. स्थिति.

7 A. प्रज्ञप्त्यवाच्यते, B. प्रज्ञप्त्यवाच्यते.

8 B. मर्थः.

9 A. B. तासां तद्भावः.

10 C. मिथस्वभाव्यमे.

11 A. C. अनुद्धको.

12 A. C. धर्मणि तन्निमित्ता.

13 A. B. C. प्रज्ञायाः.

14 °C. पलम्भ.

15 A. B. रूपादेव स्व, C. रूपादेरस्व.

16 A. °ष्ठानानधिमु.

17 C. समाधि.

18 A. व्याकृतिमनना.

मिथुनिकस्य स्वाभाव्यं, समाधेरविकल्पना ।

इति निर्वेधभागीये मृदुमध्याधिमात्रतः ॥ ३३ ॥

द्विविध्यं प्राक्कल्पस्य वस्तुतत्प्रतिपक्षतः

मोक्षराश्यादिभेदेन प्रत्येकं नवधा तु सः ॥ ३४ ॥

द्रव्यप्रज्ञस्यधिष्ठानो द्विविधो प्राक्को मतः ।

स्वतत्त्वात्मादिद्वेषेण, स्कन्धाद्याश्रयतस्तथा ॥ ३५ ॥

चित्तानवलीनत्वादिनैः स्वाभाव्यादिदेशकः ।

तद्विपक्षपरित्यागः सर्वथा संपरिमृष्टः ॥ ३६ ॥

षोढाधिगमधर्मस्य प्रतिपक्षप्रकाणयोः ।

तयोः पर्युपयोगस्य प्रज्ञायाः कृपया सक्तः ॥ ३७ ॥

शिष्यासाधारणत्वस्य परार्थानुक्रमस्य च ।

ज्ञानस्यापलवृत्तेश्च प्रतिष्ठा गोत्रमुच्यते ॥ ३८ ॥

धर्मधातोरसंभेदाद्गोत्रभेदो न युज्यते ।

आधेयधर्मभेदात् तद्भेदः पारगोप्यते ॥ ३९ ॥

आलम्बनं सर्वधर्मास्ते पुनः कुशलादयः ।

लौकिकाधिगमाध्याश्रये च लोकोत्तरा मताः ॥ ४० ॥

1 C. °धिमात्र.

2 A. वस्तुतत्प्रतिपक्षः.

3 A. °प्राण्यादि°.

4 C. शा (sicl).

5 C. उच्य°.

6 A. °ष्ठाने, B. °ष्ठानो.

7 A. षाढा°,

C. षोढायदिगम° (sicl).

8 A. प्रतिपक्षस्य.

9 A. तयोप°.

10 C. ज्ञान-

स्याम्यत्त° (sicl).

11 B. °भेदो ऽङ्गात्र°.

12 C. परितोप्यत (sicl).

साम्नवानाम्ना धर्माः संस्कृतासंस्कृताश्च ये ।

शिष्यसाधारणा धर्मा ये वासाधारणा मुनेः ॥ ४१ ॥

सर्वसत्त्वाग्रताचित्तप्रकाणाधिगमत्रये ।

त्रिभिर्मन्त्रैर्हृद्देशो विज्ञेयो ज्यै स्वयम्भुवाम् ॥ ४२ ॥

दानादौ षड्विधे तेषां प्रत्येकं संप्रक्षेपं या ।

सत्त्वाकृतिप्रतिपत्तः सा षड्विधः षट्पथोदिता ॥ ४३ ॥

ध्यानान्नूप्येषु दानादौ मार्गे मैत्र्यादिकेषु च ।

गतोपलम्भयोगे च त्रिमण्डलविशुद्धिषु ॥ ४४ ॥

उद्देशे षट्स्वभिज्ञासु सर्वाकारस्तानये ।

प्रस्थानप्रतिपक्षज्ञेया मन्त्रायानाधिरोहिणी ॥ ४५ ॥

दद्या दानादिकं षट् शमथः सविदर्शनः ।

युगनन्दश्च यो मार्ग उपाये यच्च कौशलम् ॥ ४६ ॥

ज्ञानं पुण्यं च मार्गश्च धारणी भूमयो दश ।

प्रतिपत्तश्च विज्ञेयः सम्भारप्रतिपत्क्रमः ॥ ४७ ॥

लभ्यते प्रथमा भूमिर्दशधा परिकर्मणा ।

आशयो क्लितवस्तुत्वं सत्त्वेषु समचित्तता ॥ ४८ ॥

1 B. साम्नवानाम्नाश्वा.

2 B. ये वासा°.

3 B. °धिगमे त्रये.

4 C. °रूडशा.

5 A. स्वयस्तुवाम्, C. °तूवाम् (sicl).

6 B. ध्यानन्नूप्येषु,

C. न्नूप्येषु.

7 C. मार्ग (sicl).

8 A. ततो°.

9 A. (?) त्रिमणुत्वं (?).

10 C. षट्स भिज्ञास्व.

11 A. °रोहिणी.

12 C. यदा दानादिकं.

13 A. B. शिमथः, C. समथः.

14 A. मार्गा.

15 C. यर्वकौशलं.

16 A. ज्ञानपुण्यश्च.

17 B. सम्भोर°.

अभिसमयालङ्कारः

त्यागः^१ सेवा च मित्राणां सद्धर्मालम्बनैषणा ।
सदानै^२कर्म्यचित्तत्वे बुद्धकायगता स्पृहा ॥ ४९ ॥

धर्मस्य देशना सत्यं दशमं वाक्यमिष्यते ।
ज्ञेयं^५ च परिकर्मेषां स्वभावानुपलम्भतः ॥ ५० ॥

शीलं कृतज्ञता क्षातिः प्रमोद्यं मकृती कृपा ।
गौरवं गुरुशुश्रूषा वीर्यं दानादिके ऽष्टमम् ॥ ५१ ॥

अतृप्तता श्रुते दानं धर्मस्य च निरामिषं ।
बुद्धक्षेत्रस्य संशुद्धिः संसारापरिखेदिता ॥ ५२ ॥

कुरीपत्राप्यमित्येतत्पञ्चधामननात्मकम् ।
वनाशाल्पैच्छता तुष्टिर्त्रितिसंलेखसेवनम् ॥ ५३ ॥

शिक्षाया अपरित्यागः कामानां^८ विजुगुप्सनं ।
निर्वृत्तसर्वास्ति संत्यागो ऽनवलीनानपेक्षते ॥ ५४ ॥

संस्तवं कुलमात्सर्यं स्थानं सगणिकावहं ।
घातमोत्कर्षपरावक्षे कर्ममार्गान्दशाशुभान् ॥ ५५ ॥

मानं स्तम्भं विपर्यासं विमर्ति^{१२} क्लेशमर्षणम् ।
त्ववर्ज्यन्समाप्नोति^{१३} देशतान्पञ्चमीं भुवम् ॥ ५६ ॥

१ A. त्यागसेवावमित्राणां, B. त्यागसेवा च मि°, C. त्यागाः सेवा च मि°.

२ A. सद्धर्मालम्बनै°, B. सद्धर्मालम्बनै°, C. सद्धर्मालम्बनैषिणा. ३ A. नैकर्म्य,
C. नैकर्म्य. ४ C. °प्यतो. ५ A. ज्ञेयश्च. ६ C. बुद्धक्षेत्रः संसाराप-
रिखेदिता. ७ A. तुष्टिर्त्रितिसंलेखसेवनं, C. तुष्टिद्वतसंलेख°. ८ B. कामा-
नामजुगु°, C. कामानां च जुगुप्सनं. ९ B. °लीनानपेक्षते, A. °नुपेक्षते, C. संत्या-
गोवलीनवानपेक्षते. १० A. घातमोत्कर्षे. ११ A. कर्ममार्गान्दशा°.

१२ C. विमतं.

१३ C. देशतान्पञ्चमीस्तुम् (sic!).

दानशीलज्ञमावीर्यध्यानप्रज्ञाप्रपूर्णात् ।

शिष्य^१खड्गस्पृहात्रासचेतसां^२ परिवर्त्तकः ॥ ५७ ॥

याचितो ज्वलीनश्च सर्वत्यागेऽप्यदुर्मनाः^३ ।

कृशोऽपि नार्थिना^४ ज्ञेया षष्ठी^५ भूमिं समस्तते ॥ ५८ ॥

आत्मसत्त्वग्रहो जीवपुङ्गलोच्छेदशायताः ।

निमित्ते^६लोः स्कन्धेषु धातुष्वायतनेषु च ॥ ५९ ॥

त्रैधातुके प्रतिष्ठानं सक्तिरालीनचित्तता ।

रत्नत्रितयश्रीलेषु तदृष्ट्याभिनिवेशिता ॥ ६० ॥

शून्यतायां विवादश्च तद्दिरोधश्च विंशतिः ।

कलङ्का यस्य विच्छिन्नाः सप्तमीमेत्यसौ भुवम्^{१०} ॥ ६१ ॥

त्रिविमोक्तमुखज्ञानं त्रिमण्डलविशुद्धिता^{११} ।

करुणामननार्धर्मसमतेकनयज्ञता^{१२} ॥ ६२ ॥

अनुत्पादकमाज्ञानं धर्माणामेकधेरणा ।

कल्पनायाः समुद्भातः^{१४} संज्ञादक्लेशवर्जनम्^{१५} ॥ ६३ ॥

शमथस्य च निध्यप्तिः कौशलं च विदर्शने ।

चित्तस्य^{१६} दासताज्ञानं सर्वत्राप्रतिधाति च ॥ ६४ ॥

1 B. °खड्गं. 2 A. °त्रासंचेतसां. 3 C. °र्मन. 4 B. नार्थिना

ज्ञेया, C. नार्थिना ज्ञेया. 5 A. B. षष्ठीभूमिं. 6 C. समस्तत.

7 A. C. °हेतोः. 8 C. तैधातुके. 9 A. तदृष्ट्या. 10 C. भूवम्.

11 C. विशुद्धता. 12 A. °करयता (?). 13 C. धर्माणात्मकविकरणा (sic!).

14 B. सद्भातः, A. समुद्भातः. 15 A. °द्वक्लेश°, C. दक्लेशवर्जना.

16 C. चित्तस्यादासता°.

सक्तेरभूमिर्यत्रेच्छं तेत्रात्तरगतिः समम् ।

सर्वत्र स्वात्मभावस्य दर्शनं चेति वंशतिः ॥ ६५ ॥

सर्वसङ्गमनोज्ञानमभिज्ञाक्रीडनं शुभा ।

बुद्धक्षेत्रस्य निष्पत्तिर्बुद्धसेवापरीक्षणे ॥ ६६ ॥

सत्तज्ञानं त्रिनक्षेत्रश्रुद्धिर्मायोपमा स्थितिः ।

संचित्य च भवादानमिदं कर्माष्टधोदितं ॥ ६७ ॥

प्रणिधानान्यनत्तानि देवादीनां रूतज्ञता ।

नदीवं प्रतिभानानां गर्भावक्रातिरूतमा ॥ ६८ ॥

कुलब्राह्मणस्य गोत्रस्य परिवारस्य ब्रम्हणः ।

नेष्ट्रकर्म्यबोधिवृत्ताणां गुणपूरेश्वरं संपदः ॥ ६९ ॥

नव भूमिरतिक्रम्य बुद्धभूमौ प्रतिष्ठते ।

येन ज्ञानेन सा ज्ञेया दशमी बोधसङ्गमः ॥ ७० ॥

प्रतिपत्तो ऽष्टधा ज्ञेयो दर्शनाभ्यासमार्गयोः ।

प्राक्त्यप्राक्कालवक्तृत्वानामष्टानामुपशान्तये ॥ ७१ ॥

उद्देशे समतायां च सङ्घर्षे यत्नवर्जने ।

अत्यन्ताय^{१३} च निर्याणं निर्याणं प्राप्तिलक्षणम् ॥ ७२ ॥

1 A. सक्तेर°.

2 A. deest समं, C. गतिसम (sicl).

3 A. B. C. °क्रीडने.

4 A. °क्षेत्रे श्रुद्धिमायो°, B. C. °क्षेत्रश्रुद्धि°.

5 C. °ष्टधोदितं.

6 A. B. नदी च.

7 A. गभवक्राति°.

8 C. प्रातुस्य (sicl).

9 A. °वृत्तानां.

10 A. गुणपूरेश्वर, C. गुणपूरस्व.

11 A. भूमिर°.

12 C. °केकल्पनानामष्टानामुपशान्तये (sicl).

13 A. अत्यन्ता

य च, C. अत्यन्ताय च.

सर्वाकारज्ञतायां च निर्याणां मार्गगोचरम् ।

निर्याणप्रतिपक्षज्ञेया सेयमष्टावधात्मका ॥ ७३ ॥

अभिसमयालङ्कारे प्रज्ञापारमितोपदेशशास्त्रे सर्वाकारज्ञताधिकारः प्रथमः ॥

¹श्यामीकरणता भाभिर्देवानां योग्यतां प्रति ।

विषयो नियतो ²व्याप्तिः स्वभावस्तस्य कर्म च ॥ १ ॥

चतुर्णामार्यसत्यानामाकारानुपलम्भतः ।

आवकाणामयं मार्गो ज्ञेयो मार्गज्ञतानये ॥ २ ॥

तृपादिस्कन्धशून्यत्वाच्चकून्यतानामभेदतः ।

⁷उष्मणो, अनुपलम्भेन तेषां मूर्धगतं मतम् ॥ ३ ॥

¹⁰ज्ञातयस्तेषु नित्यादियोगस्थाननिषेधतः ।

दशभूमीः समारभ्य विस्तरास्थानदेशनात् ॥ ४ ॥

अप्रधर्मगतं प्रोक्तमार्यआवकवर्त्मनि ।

तत्कस्य हेतोर्बुद्धेन ¹¹बुद्धा धर्मासमीक्षणात् ॥ ५ ॥

परोपदेशवैयर्थ्यं ¹²स्वयंबोधात्स्वयंभुवां ।

गम्भीरता ¹³च ज्ञानस्य खड्गानामभिधीयते ॥ ६ ॥

1 A. B. ध्यामी°, C. व्यामे°.

2 B. योगतां.

3 C. प्राप्तिः.

4 A. B. स्वभावतस्य.

5 A. मार्गज्ञता°.

6 B. °शून्यताच्चु°, C. °शून्यता-

चकून्य°.

7 A. omits 2½ slokas beginning उष्मणो.

8 B. मूढ°.

9 C. omits.

10 B. ज्ञातयस्त°, C. ज्ञातयाः तेषु.

11 C. बुद्ध्याधर्म°.

12 B. वैयर्थ्य.

13 A. B. omit 4 syllables after °भुवां.

शुश्रूषा यस्य यस्यार्थे यत्र यत्र यथा यथा ।

स सो ऽर्थः व्यात्यशब्दोपि तस्य तस्य तथा तथा ॥ ७ ॥

याक्षार्थकल्पनाक्षानाद् याक्षकस्याप्रकाणतः ।

आधारतश्च विज्ञेयः खड्गमार्गस्य संप्रकः ॥ ८ ॥

प्रज्ञप्तेरावरोधेन धर्मतासूचनाकातः ।

उष्मगं, मूर्धगं त्रुपाक्षकानादिप्रभावितम् ॥ ९ ॥

अध्यात्मशून्यतायाभी त्रुपादेरपरिग्रहात् ।

ज्ञात्ती, त्रुपाक्षनुत्पादाद्याकारैर्यधर्मता ॥ १० ॥

ज्ञात्तिज्ञानक्षणेः सत्यं सत्यं प्रति चतुर्विधेः ।

मार्गज्ञतायां दृष्टमार्गः सानुशंसो ज्यमुच्यते ॥ ११ ॥

आधारार्थेयताभावात्तथाबुद्धयोर्मिथः ।

पर्यायेणाननुज्ञाने, मक्तता, साप्रमाणता ॥ १२ ॥

परिमाणान्तताभावो, त्रुपादेर्वधधारणम् ।

तस्यां स्थितस्य बुद्धत्वे, अनुद्धात्यागतादयः ॥ १३ ॥

-
- 1 C. श्रुश्रूषा (sic!). 2 B. °प्रकानतः. 3 A. प्रज्ञप्तेरविरो°,
 B. प्रज्ञप्त्यरविरो°. 4 A. B. °कृती. 5 C. उष्मगतं. 6 C. omits.
 7 B. त्रुपादेव°. 8 A. °रपरिग्रहो (?). 9 A. ज्ञात्तिद्व°.
 10 A. °नुत्पादाकारै°. 11 A. °क्षणिः (?). 12 B. °शान्सोममुच्यते,
 A. °शान्सोयमुच्यते, C. सन्तुशंसो ज्यमुच्यते. 13 A. आधारार्थेयता°,
 C. आधारार्थेयता°. 14 B. °ताबुद्धयोर्मिथः, A. °ताबुद्धयो मिथः.
 15 A. मक्तता, B. मक्तता. 16 B. °भावो, A. भावो.
 17 A. B. त्रुपादेर्वधधारण°. 18 A. तस्या. 19 A. B. °त्वे अनुद्धा°.

मैत्र्यादि, शून्यता^१, प्राप्तिर्बुद्धत्वस्य, परिग्रहः ।

सर्वस्य व्यवदानस्य, सर्वाधिव्याधिशान्तनम् ॥ १४ ॥

निर्वाणयादृशात्तत्त्वं, बुद्धेभ्यो रत्तणादिकम् ।

अप्राणिवधमारभ्य सर्वाकारज्ञतानये ॥ १५ ॥

स्वयंस्थितस्य सत्त्वानां स्थापनं, परिणामनम् ।

दानादीनां च संबोधाविति मार्गज्ञतान्तणाः ॥ १६ ॥

सर्वतो दमनं नामः सर्वतः^२ क्लेशनिर्णयः ।

उपक्रमाविषयत्वं बोधिग्राधारूप्यता ॥ १७ ॥

अधिमुक्तिस्त्रिधा ज्ञेया स्वार्था च स्वपरार्थिका ।

^३परार्थिकैवेत्येषा च प्रत्येकं त्रिविधेष्यते ॥ १८ ॥

मृद्वी मध्याधिमात्रा च मृदुमृद्वदिभेदतः ।

सा पुनस्त्रिविधेत्येषा सप्तविंशतिधा मता ॥ १९ ॥

स्तुतिः स्तोत्रं^४ प्रशंसा^५ च प्रज्ञापारमितां प्रति ।

अधिमोक्षस्य मात्राणां नवकैस्त्रिभिर्निर्णयते ॥ २० ॥

विशेषपरिणामस्तु तस्य कारित्रमुत्तमम् ।

नोपलम्भाकृतिश्चासावविपर्ययासलक्षणाः ॥ २१ ॥

१ B. शून्यता.

२ A. परिणामलं.

३ B. सर्वतःक्लेशयोः (sic),

C. सर्वतः क्लेशनिर्णयः.

४ C. विषयत्वं बोधिग्राधारमोक्षता (sic).

५ C. परार्थिको वेत्येषा.

६ A. कोमः, C. स्तोतः.

७ A. B. प्रशंसा,

C. प्रससा (sic).

८ C. निर्णयते.

विविक्तो बुद्धपुण्यौघस्वभावस्मृतिगोचरः ।

सोपायश्चानिमित्तश्च बुद्धैरभ्यनुमोदितः ॥ २२ ॥

त्रैधातुकाप्रपञ्चश्च परिणामो ऽपरस्त्रिधा ।

मृदुमर्ध्याधिमात्रश्च मृदापुण्योदयात्मकः ॥ २३ ॥

उपायानुपलम्भाभ्यां शुभमूलानुमोदना ।

अनुमोदे मनस्कारभावनेह विधीयते ॥ २४ ॥

स्वभावः श्रेष्ठता तस्य सर्वस्यानभिसंस्कृतिः ।

नोपलम्भेन धर्माणामर्पणा च मकार्थता ॥ २५ ॥

बुद्धसेवा च दानादिरूपाये यच्च कौशलम् ।

हेतवो ऽत्राधिमोक्षस्य, धर्मव्यसनहेतवः ॥ २६ ॥

माराधिष्ठानगम्भीरधर्मतानधिमुक्तते ।

स्कन्धाद्यभिनिवेशश्च पापमित्रपरिग्रहः ॥ २७ ॥

फलशुद्धिश्च त्रूपादिशुद्धिरेव तयोर्द्वयोः ।

अभिवाचिकव्रता यस्मादिति शुद्धिरुदीरिता ॥ २८ ॥

क्लेशक्षेयत्रिमार्गस्य शिष्यखड्गत्रिनौरसाम् ।

कानादिशुद्धिरात्यंतिकी तु बुद्धस्य सर्वथा ॥ २९ ॥

1 A. मृदुर्मर्ध्योधि°, B. मृदुमर्ध्योधि°. 2 B. 'मोदमा (sicl).

3 A. 'मुक्तते. 4 C. स्कन्धादिभिनिवेशश्च. 5 C. फलविशुद्धिश्च त्रूपादि-

विशुद्धिरेव. 6 A. तयाहर्द्वयोः (sicl), C. तयोर्द्वयोः. 7 C. शिष्यखड्ग°.

8 A. 'रात्यत्तिकीर्त°, B. 'राभ्यत्तिकीर्त°.

मृडमृदादिको मार्गः शुद्धि^१र्नवसु भूमिषु ।

अधिमात्राधिमात्रादेर्मलस्य प्रतिपत्ततः ॥ ३० ॥

त्रिधातुप्रतिपत्तत्वं समता^२ मानमेययोः ।

मार्गस्य चेष्यते तस्य चोद्यस्य परिहारतः ॥ ३१ ॥

अभिसयपालङ्कारे प्रज्ञापारमितोपदेशशास्त्रे मार्गज्ञताधिकारो द्वितीयः^३ ॥

नापरे^४ न परे तरि नात्तराले तयोः^५ स्थिता ।

अधनां समताज्ञानात् प्रज्ञापारमिता मता^६ ॥ १ ॥

अनुपायेन द्वरं सा^७ सनिमित्तोपलम्भतः ।

उपाय^८कौशलेनास्याः^९ सम्यगासन्नतोदिता^{१०} ॥ २ ॥

वृषादिस्कन्धशून्यत्वे धर्मेषु त्र्यधगेषु च ।

दानादौ^{११} बोधिपक्षेषु चर्यासंज्ञा विपत्तता^{१२} ॥ ३ ॥

दानादिष्वनङ्कारः^{१३} परेषां तन्वियोजनम् ।

सङ्कोटिनिषेधो ज्यं सूक्ष्मः संगो जिनादिषु ॥ ४ ॥

1 A. B. शुद्धिर्नवसु, C. शुद्धिन्नवसु. 2 B. समतानमेययोः (sic!),

C. समतायानमेययोः. 3 A. B. °धिकारपरिच्छेदः. 4 C. नापरेणपरे.

5 B. C. तयोस्थिता. 6 A. मताः. 7 A. द्वरं सांसनिमित्त° (sic!).

8 B. उपायाकौशलेना°. 9 A. °नास्या. 10 C. सम्यगासन्नतोदिता.

11 C. रानादौ (sic!). 12 B. °पत्ततो. 13 B. °नङ्कारः.

14 A. °कोटि°, B. °कोटी°.

तद्भाभीर्यं प्रकृत्यैव विवेकाद्धर्मपद्धतेः ।

एकप्रकृतिकं ज्ञानं धर्माणां संगवर्जनम् ॥ ५ ॥

दृष्टादिप्रतिषेधेन तस्य दुर्बोधतोदिता ।

रूपादिभिरविज्ञानात्तदचित्यत्वमिष्यते ॥ ६ ॥

एवं कृत्वा यथोक्तो वै ज्ञेयः सर्वज्ञतानये ।

अथ विभागो निःशेषो विपक्षप्रतिपक्षयोः ॥ ७ ॥

रूपादौ तदन्तित्यादौ तदपूरिप्रपूरयोः^८ ।

तदसंगत्वे चर्यायाः प्रयोगः प्रतिषेधतः ॥ ८ ॥

अविकारो न कर्ता च प्रयोगो दुष्करस्त्रिधा ।

यथाभ्यं फलप्राप्तेर्वन्ध्यो ऽभिमतश्च सः^{१०} ॥ ९ ॥

अपरप्रत्ययो यश्च सप्तधाष्यातिवेदकः ।

चतुर्धाभिनना तस्य रूपादौ समता मता^{१२} ॥ १० ॥

धर्मज्ञानान्वयज्ञानज्ञानज्ञानतत्तात्मकः^{१४} ।

उःखादिसत्ये दृक्कार्ग एष^{१५} सर्वज्ञतानये ॥ ११ ॥

1 A. विवकाद्धर्मपद्धतेः, C. विवेकाद्धर्मपद्धतेः. 2 A. ज्ञान, C. ज्ञाणा.

3 C. धर्माणात्संग°. 4 A. B. दृष्टा°. 5 A. दुर्बोधतोदिता, C. दुर्बोधता मता.

6 B. रूपादि°. 7 B °ज्ञानोत्त°. 8 A. °रयो. 9 A. B. प्रयोगप्रतिषेधतः.

10 A. °वन्ध्य ऽभिमत°, B. °वन्धो ऽभि°, C. °वन्ध्येति मतश्च सः.

11 A. स. 12 A. मताः, B. omits, C. रूपादौ समतादौ सनामता (sicl).

13 B. धर्मज्ञानान्वय°. 14 A. °व्ययज्ञाय°. 15 A. °सत्यद°.

16 A. B. एषः.

१ त्वं न नित्यं नानित्यमतीतात् विशुद्धकम् ।

अनुत्पन्नानिरुद्धादि व्योमाभं लेपवर्जितम् ॥ १२ ॥

परिप्रेषणं निर्मुक्तमव्याहारे स्वभावतः ।

२ व्याहारेण नास्यार्थः परेषु प्राप्यते यतः ॥ १३ ॥

नोपलम्भकृत्यतविशुद्धिव्याध्यसंभवः ।

३ अपायेच्छिक्त्यकल्पत्वं फलसाक्षात्क्रियां प्रति ॥ १४ ॥

असंसर्गो निमित्तैश्च वस्तुन व्यञ्जने द्वयोः ।

ज्ञानस्य ४ या चानुत्पत्तिरिति सर्वज्ञतान्त्राः ॥ १५ ॥

इति शेषं पुनः शेषं शेषं खलु पुनस्त्रिधा ।

अधिकारत्रयस्यैषा समाप्तिः परिदोषिता ॥ १६ ॥

अभिसमयालङ्कारे प्रज्ञापारमितोपदेशशास्त्रे सर्वज्ञताधिकारस्तृतीयः ॥

वस्तुज्ञानप्रकाराणामाकारा इति लक्षणम् ।

सर्वज्ञतानां त्रैविध्यान्निविधा एव ते मताः ॥ १ ॥

1 C. त्वपन्नित्यन्नानिमतीतात् (sic!).

2 B. °जुद्धकं (sic!).

3 C. युव्याहारेण.

4 A. नोपलकृ (?) दृत्यत्त°, B. नोपलत्तदृत्यत्त°.

C. नोपलम्भकृतत्त°.

5 A. अपायेच्छिक्त°, B. अपयेच्छिक्त°.

6 B. °कल्पत्वे.

A. C. °कल्पत्वे.

7 A. B. C. द्वयो.

8 C. प्राचानुत्पत्तिरिति.

9 B. सवतान्त्राः.

10 A. इति शेषं पुनः शेषं शेषं खलु पुनस्त्रिधा.

B. इति शेषं पुनः शेषं शेषं खलु पुनस्त्रिधा.

11 A. °प्रकारात्म्यमा° (?).

¹असदाकारमारभ्य यावन्निश्चलताकृतिः ।

चत्वारः प्रातः² सत्यं ते मार्गे पञ्चदश स्मृताः ॥ २ ॥

हेतौ मार्गे च दुःखे च निरोधे च यथाक्रमम् ।

अष्टौ ते सप्त पञ्चेति षोडशेति च कीर्तिताः ॥ ३ ॥

स्मृत्युपस्थानमारभ्य बुद्धत्वाकारपश्चिमाः ।

शिष्याणां बोधिसत्त्वानां बुद्धानां च यथाक्रमम् ॥ ४ ॥

⁷सप्तत्रिंशच्चतुस्त्रिंशत्त्रिंशन्नेव च ते मताः ।

त्रिसर्वज्ञत्वभेदेन मार्गसत्यानुरोधतः¹⁰ ॥ ५ ॥

कृताधिकारा बुद्धेषु तेषु¹¹प्रभूमूलकाः ।

¹²मित्रैः सनाथाः कल्याणैर¹³स्याः श्रवणभाजनम्¹⁴ ॥ ६ ॥

बुद्धोपासनसंप्रदानशीलादचर्यया¹⁵ ।

उद्धरुधारादीनां भाजनत्वं¹⁶ सतां मतम् ॥ ७ ॥

तृपादिष्वनवस्थानात्तेषु योगनिषेधतः ।

तत्तथागम्भीरत्वात्तेषां¹⁷ उर्वगाकृतः¹⁸ ॥ ८ ॥

1 C. असदाकालमा°.

2 A. चत्वारः प्रतिरप्रति सत्यत्ते, C. चत्वारं

प्रतिपत्यत्ते (sicl).

3 A. मार्गपञ्च°.

4 A. मार्गच.

5 A. B. दुःखे.

6 C. शिष्याणां.

7 A. सप्तत्रिंश°.

8 A. B. त्रिंशन्नेव.

9 B. मतेताः.

10 C. °नुरोधतः.

11 A. B. तेषुप्रभूमूलकाः (sicl), C. तेषुप्रभुमूलकाः.

12 A. B. मित्रैःसनाथाका°, C. मित्रैःसनाथाः.

13 A. °रस्या.

14 A. °भोजनै.

15 A. चर्यया.

16 C. सतात्मतम्.

17 A. तत्तथागतागम्भीर°.

18 A. °तेषुनुरवगाकृतः, C. उर्ववमोक्तः.

तदप्रामाण्यतः कृच्छ्राच्चिरेण प्रतिबोधतः ।

व्याकृताविवर्त्यत्वे^१ अन्यायो सन्निरुद्धः ॥ ९ ॥

आसन्नबोधे क्षिप्रं च पार्थे^२ ज्वद्व्यकृतानितः ।

धर्माधर्माद्यदृष्टौ च त्रुपाचित्याम्यदर्शने ॥ १० ॥

त्रुपादेस्तन्निमित्तस्य तद्भावस्याविकल्पकः ।

फलरत्नप्रदाता च शुद्धकः सावधिश्च सः ॥ ११ ॥

माराणां शक्तिकान्यादिश्चतुर्दशविधो गुणः ।

दोषाश्च षड्विबोद्धव्याश्चतुर्भिर्दशकैः सह ॥ १२ ॥

लक्ष्यते येन तद्विषये लक्षणं त्रिविधं च तत् ।

ज्ञानं विशेषः^{१०} कारित्रं स्वभावो यश्च लक्ष्यते ॥ १३ ॥

तथागतस्य निर्वृत्तौ^{११} लोके चालुप्पनात्मके ।

सत्त्वानां चित्तचर्यासु तत्संज्ञेपे^{१२} वर्द्धिर्गती ॥ १४ ॥

अक्षयाकारतायां च सखागादौ प्रविस्तृते ।

मरुद्गते^{१३} उपमाणे च विज्ञाने चानिदर्शने^{१४} ॥ १५ ॥

1 A. कृच्छ्राच्चिरेण. 2 A. °ता च निवर्तते, B. °ता चानिवर्त्यते,

C. °ताविवर्त्यत्वे. 3 B. असन्न°, C आसन्नबोधि. 4 B. पार्थे

ज्वद्व्यकृतितः, A. पार्थेः वृद्ध्यकृतितः, C. पार्थे ज्वद्व्यकृतितः.

5 A. त्रुपादेस्तन्निमित्तस्य. 6 C. कलरत्न°. 7 C. यद्विबोद्धव्याश्च°.

8 A. C. लक्ष्यते. 9 A. B. तम्. 10 A. विशेषकारित्रं, C. ज्ञानशेषकारित्रं.

11 B. स्वभावोश्च लक्ष्यते, C. स्वभावो यश्च लक्ष्यते. 12 A. C. निवृत्तौ.

13 A. B. चालुप्यनात्मके, C. °वृत्तौ के चालुत्तनात्मके. 14 C. तत्संज्ञेपे.

15 A. प्रविस्तृते, C. प्रस्तृते. 16 A. मरुद्गतेः. 17 A. चानिदर्शनं.

अदृश्यचित्तज्ञाने च तदुन्मि¹ज्ञादि²संज्ञकम् ।
 पुनस्तथताकारेण तेषां ज्ञानमतः³ परम् ॥ १६ ॥
 तथतायां मुनेर्बोधे तत्पराध्यानमित्यपम् ।
 सर्वज्ञताधिकारेण ज्ञानलक्षणसंग्रहः ॥ १७ ॥
 प्रून्यत्वे सानिमित्ते च⁴ प्रणिधानविवर्जने ।
 अनुत्पादानिरोधादौ धर्मताया अकोपने ॥ १८ ॥
 असंस्कारे⁵ अविकल्पे च प्रभेदालक्षणवयोः ।
 मार्गज्ञताधिकारेण ज्ञानलक्षणमिष्यते ॥ १९ ॥
 स्वधर्ममुपनिश्चित्य विकारे तस्य सत्कृती ।
 गुरुत्वे माननायां च तत्पूजाकृतकवयोः ॥ २० ॥
 सर्वत्रवा¹¹त्तसंज्ञानमदृष्टस्य च दर्शकम् ।
 लोकस्य शून्यताकार¹³सूचकज्ञापकान्तगम् ॥ २१ ॥
 अचित्त्यशास्त्रतादर्शि¹⁵ लोकसंज्ञानिरोधि च ।
 ज्ञानलक्षणमित्युक्तं सर्वाकारज्ञतानये ॥ २२ ॥

1 A. तदुन्मिज्ञोदि, B. तदुन्मिज्ञाद. 2 A. संज्ञाकं.

3 C. °मताः परम्. 4 A. मुनेर्बोधे, C. मुनेर्वादस्तत्परा°.

5 C. प्रणिधार्विवर्जिते. 6 B. अनुत्पादो. 7 C. अकोपत.

8 A. B. असंस्कारे विक°. 9 B. °मन्तते. 10 C. सुधर्मामुपनिश्चित्य.

11 C. °वृत्तिमज्ञान°. 12 C. दर्शनं. 13 A. B. शूचक°, C. सुचक°.

14 C. omits. 15 A. °शास्त्रता°. 16 C. लोकं.

अचित्यादिविशेषेण विप्रिष्टैः^१ सत्यगोचरैः^२ ।

विशेषलक्षणं षड्विंशभिश्चोदितं तथैः^३ ॥ २३ ॥

अचित्या^४तुल्यत्वे मेयं^५संख्ययोः समतिक्रमौ ।

सर्वार्यसंगो^६ वक्ष्यवेद्यासाधारणज्ञत्वे ॥ २४ ॥

तिप्रज्ञान्यूनपूर्णत्वे प्रतिपत्समुदागमौ ।

अलम्बनं च साधारं साकल्यं संपरिमितं^७ ॥ २५ ॥

अनास्वादश्च^{१०} विज्ञेयो विशेषः षोडशात्मकः ।

विशेषमार्गो^{११} मार्गेभ्यो येनान्येभ्यो^{१२} विशिष्यते ॥ २६ ॥

कृतं सुखं च त्राणं च शरणं लयनं नृणाम् ।

परायणं^{१३} च द्वीपं च परिणायकसंज्ञकम् ॥ २७ ॥

अनाभोगे^{१४} त्रिभिर्व्यनैः फलासाक्षात्क्रियात्मकम् ।

पश्चिमगतिकारित्रिमिदं^{१५} कारित्रलक्षणम् ॥ २८ ॥

क्षेशलिङ्गनिमित्तानां विपक्षप्रतिपक्षयोः ।

विवेको^{१६} दुष्करैकात्ता^{१७}बुद्धेशोऽनुपलम्भकः ॥ २९ ॥

1 A. विशिष्टैः. 2 A. °गोचरैः. 3 A. omits : 4 C. °तुल्यते.

5 A. मेयं सं°. 6 B. सर्वार्यसंगे को वि°, C. सर्वासंगको. 7 A. B. °वैद्य°,

C. वेद्यासाधारणज्ञते. 8 A. ज्ञान्यून°, B. ज्ञात्पुन° or त्यून°, C. ज्ञान्यून°.

9 B. साकल्यसं°. 10 A. अनाश्वादश्च विज्ञः षोडशात्मकः, B. विज्ञयो,

C. अनास्वादश्च विज्ञेयः. 11 A. B. °मार्गा. 12 °येमान्येभ्यो.

13 A. परायणञ्च (?), C. परायनं च. 14 A. त्रिभिर्व्यो. 15 B. C. पश्चिमं.

16 A. दुष्करैकात्ता°. 17 A. B. °बुद्धेशो, C. वृद्धेशो.

निषिद्धाभिनिवेशश्च यश्चालम्बनसंज्ञकः ।

विप्रत्ययो ऽविधाती च सो ऽपदागत्यज्ञातिकः ॥ ३० ॥

तथतानुपलम्भश्च स्वभावः षोडशात्मकः ।

लक्ष्मेव लक्ष्यते चेति चतुर्थलक्षणं मतम् ॥ ३१ ॥

अनिमित्तप्रदानादिसमुदागमकौशलम् ।

सर्वाकारावबोधे ऽस्मिन्मोक्षभागीयमिष्यते ॥ ३२ ॥

बुद्ध्यालम्बना अद्वा वीर्यं दानादिगोचरम् ।

स्मृतिराशयसंपत्तिः समाधिर्विकल्पना ॥ ३३ ॥

धर्मेषु सर्वैराकारिज्ञानं प्रज्ञेति पञ्चधा ।

तीक्ष्णैः सुबोधा संबोधिर्दुर्बोधा मूढभिर्मता ॥ ३४ ॥

आलम्बनं सर्वे सत्त्वा ऊष्मणामिह शस्यते ।

समचित्तादिराकारस्तेष्वेव दशधोदितः ॥ ३५ ॥

स्वयं पापान्निवृत्तस्य दानाद्येषु स्थितस्य च ।

तयोर्नियोजनान्येषां वर्णवादानुकूलते ॥ ३६ ॥

1 C. निषिद्धा°.

2 A. ऽविधाती, C. ऽवीद्यातीव.

3 C. स्वभावाः.

4 A. B. लक्ष्मोव, C. लक्ष्मीव तत्तैवेति (sic!).

5 C. प्रधानाधि°.

6 B. समुदागम°.

7 C. ऽस्मिन्मोक्षभागीयमिष्यते (sic!).

8 A. वीर्यदाना°.

9 C. स्मृत्यराशय°.

10 A. B. omits, C. सर्वैराकारिज्ञानं.

11 B. ज्ञानं प्रज्ञति प°.

12 A. omits, C. संबोधिस्तीक्ष्णाः सुबोधा.

13 A. सर्वसत्त्वा, C. आलम्बनाः सर्वस (sic!).

14 A. °स्तेष्वेव दशवोदिनः,

B. °स्तेष्वेव दशवोदिनः, C. °स्तेष्वेव दशधोदितः.

15 C. ययोर्नियोजनान्येषां.

मूर्धगं स्वपराधारं सत्यज्ञानं¹ तथा क्षमा ।

तथाप्रधर्मा विज्ञेयाः सत्त्वानां² पाचनादिभिः ॥ ३७ ॥

निर्वेधाङ्गान्युपादाय दर्शनाभ्यासमार्गयोः ।

ये³ बोधसत्त्वा वर्तन्ते सो ऽत्रावैवर्तिको गणः ॥ ३८ ॥

द्वपादिभ्यो निवृत्त्याग्नैलिङ्गे⁴ विंशतिधेरितैः ।

⁵ निर्वेधाङ्गस्थितस्येदमवैवार्तकलक्षणम् ॥ ३९ ॥

द्वपादिभ्यो निवृत्तिश्च विचिकित्सा⁶ ज्ञानतयौ⁷ ।

⁸ आत्मना कुशलस्थस्य परेषां तन्निर्गोचनम् ॥ ४० ॥

पराधारं च दानादि गम्भीरे⁹ ऽर्थे ऽप्येकाङ्कणम् ।

मेत्रं कायाम्बुसंवासः पञ्चधावरणेन च ॥ ४१ ॥

सर्वानुशयकानं च स्मृतसंप्रज्ञता शुचि ।

चीवराद शरीरे च¹⁰ कृमीणामसमुद्भवः¹¹ ॥ ४२ ॥

चित्ताकौटिल्यमादानं¹² धूतस्यामत्सरदिता ।

¹³ धर्मतापुक्तगामित्वं लोकार्थं नरकैषणा ॥ ४३ ॥

परैरनेपता मारस्यान्यमार्गापदेशिनः ।

मार इत्यवबोधश्च चर्या बुद्धानुमोदिता ॥ ४४ ॥

1 B. °ज्ञानंक्षमा. 2 A. B. पाचना°, C. पाचनाधिभिः 3 C. यो.

4 A. omits, C. निवृत्त्याग्नैलिङ्गे. 5 C. विंशतिधेरितैः. 6 A. निर्वेधाङ्गे.

7 A. °तयो, C. ज्ञानतयौ. 8 B. आत्मना. 9 A. C. तन्निर्गोचनम्.

10 A. B. C. °प्येकाङ्कणम्. 11 B. क्रिमीणा°, C. क्रमीणाम°. 12 B. भर्ः.

13 A. C. धूतस्या°. 14 A. धर्मता°, C. धर्मतापुक्ततामीत्वं.

15 C. °र्गापदेशनाः.

- उष्ममूर्द्धसु सत्तात्तिष्यधर्मेषु च स्थितः ।
 लिङ्गैर्मिभिर्विशत्या संबोधेन विवर्तते ॥ ४५ ॥
- तात्तिज्ञानक्षणाः^४ षट्^५ च पञ्चपञ्च च दृक्पथे ।
 बोधिसत्वस्य विज्ञेयमवैवर्तिकलक्षणम् ॥ ४६ ॥
- रूपादिसंज्ञाव्यावृत्तिर्दार्ढ्यं चित्तस्य क्लृप्तयोः ।
 पानयोर्विनिवृत्तिश्च ध्यानाद्यङ्गपरित्यगः ॥ ४७ ॥
- कार्यचित्तोलघुत्वं च कामसेवाभ्युपायिकी ।
 सदैव ब्रह्मचारिव्रतमाजीवस्य विशुद्धता ॥ ४८ ॥
- स्कन्धादावत्तरायेषु सम्भारे सेन्द्रियादिके ।
 समरे^{१०} मत्सरादौ च नेति योगानुयोगयोः ॥ ४९ ॥
- विकारप्रातषेधश्च धर्मस्याणोरलब्धता ।
 निश्चितत्वं स्वभूमौ च भूमित्रितयसंस्थितिः^{१५} ॥ ५० ॥

- 1 B. उष्ममूर्द्धसु (sic!), C. उष्ममूर्द्धसस्कास्त्रिष्व° (sic!). 2 B. omits.
- 3 B. लिङ्गैर्मि° (sic!), C. लिङ्गैर्मिभिर्विशत्या. 4 A. omits: 5 A. षट्पंचचद°,
 B. षट्चपञ्चपञ्चपद°, C. षट्प्रपञ्चपञ्च च दृक्पथे (sic!). 6 A. °वृत्तिदार्ढ्यचित्तस्य,
 B. °वृत्तिर्दार्ढ्यचित्तस्य, C. °वृत्तिर्दार्ढ्यचित्तस्य. 7 A. पानयोर्विनि°, B. पानयोर्विनि°,
 C. पानयोर्विनि°. 8 C. °चित्तोल°. 9 C. बुद्धचारिव्रते जीवस्य (sic!).
- 10 C. समरादौ च. 11 A. नेति योगात्रयोगयोः, B. नेति योगायोगयोः,
 C. यागानुयोगयोः. 12 A. प्रतिपद्यश्च. 13 A. धर्मस्याणोरलब्धता (?),
 B. धर्मस्याणोरलब्धतो (?), C. धर्मस्यानोरलब्धता. 14 C. सभूमौ.
- 15 A. °स्थितः, C. भूमित्रेत्रयसंस्थिताः.

धर्मार्थे जीवितत्याग इत्यमी षोडश तणाः ।

अवैवर्तिकलिङ्गानि ^३दृग्मार्गस्थस्य धीमत्तः ॥ ५१ ॥

गम्भीरो भावनामार्गो गाम्भीर्यं शून्यतादिकम् ।

समारोपापवादात्तमुक्तता सा गभीरता ॥ ५२ ॥

चित्तातुलननिध्यानान्यभीक्ष्णं भावनापथः ।

निर्वेधाङ्गेषु ^८दृग्मार्गे भावनामार्ग एव च ॥ ५३ ॥

प्राबन्धिकत्वादिष्टो ^{१०}सौ ^{११}नवधा च प्रकारतः ।

मृदुमध्याधिमात्राणां ^{१२}पुनर्मृदादिभेदतः ॥ ५४ ॥

^{१३}असंख्येयादिनिर्देशाः परमार्थेन ^{१४}न तमाः ।

कृपानिष्यन्दभूतास्ते संवत्स्याभिमतता मुनेः ॥ ५५ ॥

न कानिर्वृद्धी युज्येते निरालापस्य वस्तुनः ।

भावनाख्येन किं कौनं वर्त्मना ^{१७}किमुदागतम् ॥ ५६ ॥

यथा बोधिस्तथैवासाविष्टस्यार्थस्य साधकः ।

तथतालक्षणा बोधिः सो ऽपि ^{१९}तल्लक्षणो मतः ॥ ५७ ॥

1 C. धर्मार्थे.

2 A. लीगानि.

3 C. दृग्मार्गस्थस्य.

4 C. विमत (sic!).

5 B. समारोपापवादात्तमु°, A. समारोपापवादात्तमु°, C. समारोपापवादात्तमु°.

6 B. °तुलनमिध्या°.

7 C. °मयः.

8 C. निर्वेधाङ्गेषुप्रदृग्मार्ग.

9. A. प्राबन्धिकादि°, B. प्रारब्धि°.

10 B. °दिष्टासौ.

11 C. नवत्रा.

12 A. पुनस्मृदापि° (?).

13 A. असंख्यायादि°, B. असंख्ययादि°.

14 C. रत्नमः (sic!).

15 C. °निष्यन्न°.

16 A. °वृद्धि पूज्यते, C. कानिर्वृद्धिनुपूज्यते (sic!).

17 A. omits.

18 B. तथावासा°.

19 A. सोपि तल्लक्षणो, C. सोपि तल्लक्षणो.

अभिसमयालङ्कारः

पूर्वेण बोधिर्नो¹ युक्ता मनसा पश्चिमेन वा ।

दीपदृष्टान्तयोगेन गम्भीरा धर्मताष्टधा ॥ ५८ ॥

उत्पादे च निरोधे च तथैतायां गभीरता ।

ज्ञेये ज्ञाने च³ चर्यायामद्वयोपायकौशले ॥ ५९ ॥

स्वप्नोपमत्वाद्वर्माणां भवशाक्त्योरकल्पना ।

कर्मभावाद्विचोद्यानां परिकारो⁶ यथोदितः ॥ ६० ॥

संज्ञलोकस्य या शुद्धिस्तस्याः⁷ शुद्ध्युपकारतः ।

तथा भावनलोकस्य बुद्धतेजस्य शुद्धता ॥ ६१ ॥

विषयो ऽस्य प्रयोगश्च शास्त्रवाणामतिक्रमः ।

अप्रतिष्ठा यथावेधमसाधारणलक्षणः ॥ ६२ ॥

असक्तो ऽनुपलम्भश्च निमित्तप्रणिधित्तः ।

तल्लिङ्गं चाप्रमाणं च दशधोपायकौशलम् ॥ ६३ ॥

अभिसमयालङ्कारे प्रज्ञापारमितोपदेशशास्त्रे सर्वाकाराभिसंबोधाधिकारश्चतुर्थः ॥

1 A. नीमुक्ता (?), B. नीमुक्ता, C. नीयुक्ता. 2 A. तथाताया°.

3 A. omits च. 4 C. साक्त्यो च कल्पना. 5 C. चोद्यानां.

6 A. परिकारयथोदितः, B. पारकारायथोदिताः, C. परिकारा या बोधिताः.

7 A. यत्तल्लोक°. 8 A. शुद्ध्युपकारतः or °पकारतः, C. स्तदुपकारताः (sicl).

9 C. मात्रवाणाम°. 10 A. B. तल्लिङ्गश्चाप्र°.

स्वप्नात्तरे ऽपि स्वप्नाभिसर्वधर्मेक्षण¹ादिकम् ।

मूर्ध्ना प्राप्तस्य योगस्य लिङ्गं द्वादशधा मतम् ॥ १ ॥

ज्ञाम्बुद्वीपज्ञनेय²ताबुद्धपूर्वा³शुभादिकम् ।

उपमां बहुधा कृत्वा विवृद्धिः षोडशात्मिका ॥ २ ॥

त्रिसर्वज्ञत्वधर्माणां परिपूरिरनुत्तरा ।

अपरित्यक्तसद्भार्या निवृद्धिर्भिधीयते ॥ ३ ॥

चतुर्द्वीपकसाकृन्निद्रित्रिसाकृन्कोपमाः ।

कृत्वा पुण्यबहुत्वेन समाधिः परिकीर्तितः ॥ ४ ॥

प्रवृत्तौ च निवृत्तौ च प्रत्येकं तौ नवात्मकौ ।

याक्षौ विकल्पौ विज्ञेयावयथाविषयात्मकौ ॥ ५ ॥

द्रव्यप्रज्ञप्तिस्तत्तन्ने विकल्पौ याक्षौ मतौ ।

पृथग्ज्ञानाभिदेन प्रत्येकं तौ नवात्मकौ ॥ ६ ॥

याक्षौ चेन्न तथा स्तो ज्यौ कस्य तौ याक्षौ मतौ ।

इति याक्षभावेन शून्यता लक्षणं तयोः ॥ ७ ॥

एष स्वभावे गोत्रे¹¹ च प्रतिपत्समुदागमे ।

ज्ञानस्यालम्बनाभातो विपत्तप्रतिपत्तयोः ॥ ८ ॥

1 B. स्वप्नोभ°, C. स्वप्नाभा°.

2 C. ज्यतो.

3 B. C. °पूर्वा.

4 C. परिपूरित्तरा.

5 C. °सर्वार्था.

6 B. repeats निवृत्तौ च twice.

7 C. प्रतिकं.

8 C. नैवात्मकौ (sic!).

9 A. चेन्न (sic!).

10 C. याक्षौ मतौ.

11 A. omits all that follows गोत्रे up to ज्यिमस्य v. 10.

12 C. प्रतिपत्तविपत्तयोः.

स्वस्मिन्नधिगमे कर्तृ¹तत्कारित्रक्रियाफले ।

प्रवृत्तिपक्षाधिष्ठानो विकल्पो नवधा मतः ॥ ९ ॥

भवशान्तिप्रपातिवात् न्यूनत्वे ऽधिगमस्य च ।

परिग्रहस्याभावे च वैकल्ये प्रतिपे गते ॥ १० ॥

परप्रत्ययगामित्वे समुद्देशे² नववर्तने³ ।

प्रोदेशिकत्वे नानात्वे स्थानप्रस्थानमोक्तयोः ॥ ११ ॥

पृष्ठतो गमने चेति विकल्पो ऽयं नवात्मकः ।

निवृत्तिपक्षाधिष्ठानः⁴ आवकादिमनोभवः⁵ ॥ १२ ॥

ग्राहकः प्रथमो ज्ञेयो ग्रहणप्रतिमोक्षणे ।

मनस्क्रियायां धातूनामुपश्लेषे त्रयस्य च ॥ १३ ॥

स्थाने⁶ चाभिनिवेशे च प्रज्ञप्तौ⁷ धर्मवस्तुनः ।

शक्तौ च प्रतिपत्ते च यथेच्छे⁸ च गतिक्षतौ ॥ १४ ॥

यथोद्देशमनिर्याणे⁹ मार्गामार्गावधारणे ।

सनिरोधे समुत्पादे वस्तुयोगवियोगयोः ॥ १५ ॥

स्थाने गोत्रस्य नाशे च प्रार्थनाकृत्वाभावयोः¹⁰ ।

प्रत्यर्थिकोपलम्भे च विकल्पो ग्राहको ऽपरः ॥ १६ ॥

1 B. तकारित्र°, C. तत्कारित्रात्. 2 B. C. समुद्देशनि°. 3 A. °वर्तने,
C. °वर्तने. 4 C. प्रोदेशकत्वेनानानातुष्ठान° (sic!), A. B. अद्देशिकत्वे.
5 A. निवृत्ती°. 6 A. °धिस्थानः. 7 A. °षनोभवः. 8 A. मनस्क्रिया°,
C. मनस्क्रियां च धातूनां. 9 A. स्थानेना°, B. स्थाने वा. 10 A. °ज्ञप्तौ.
11 A. B. C. शक्तौ. 12 C. यथेच्छे. 13 A. यथोद्देश°. 14 B. omits.
A °निर्याणे ऽमार्गा°. 15 C. गोत्रस्य नी ॥ 16 A. omits: C. प्रार्थनाकृत्वाभावयो.

बोधौ संदर्शना^१न्येषां तद्धेतोश्च परीन्दना ।

तत्प्राप्त्यनन्तरो हेतुः पुण्यबाहुल्यलक्षणः ॥ १७ ॥

क्षयानुत्पादयोर्ज्ञानं^३ मलानां बोधिरूच्यते ।

क्षयाभावादनुत्पादात्ते हि ज्ञेये यथाक्रमम् ॥ १८ ॥

प्रकृतावनिरुद्धायां दर्शनाख्येन वर्त्मना ।

विकल्पज्ञातं किं क्षीणं किं चानुत्पत्तिमागतम्^७ ॥ १९ ॥

सत्तां^८ च नाम धर्माणां ज्ञेये वावरणक्षयः ।

कथ्यते यत्परैः शास्त्रैश्च विस्मीयते मया ॥ २० ॥

नापनेयमतः किञ्चित्प्रज्ञेयत्वं न किं चन^{११} ।

द्रष्टव्यं भूततो भूतं भूतदर्शो विमुच्यते ॥ २१ ॥

एकैकस्यैव दानादौ तेषां यः संप्रको मिथः ।

स एकक्षणिकज्ञानसिद्ध्यतीति^{१३} ऽत्र दृक्पथः^{१४} ॥ २२ ॥

समाधिं^{१५} स समापद्य ततः सिंक्विवृम्भितम् ।

अनुलोमविलोमं च प्रतीत्योत्पादमीक्षते ॥ २३ ॥

1 B. 'दर्शनाद्वेषा', A. 'दर्शनाद्येषां. 2 A. omits. 3 A. B. C. ज्ञाने.

4 C. क्षयाभावानुत्पादात्ते (sic!). 5 C. omits. 6 A. वानुत्प०.

7 B. 'मागमं. 8 A. सत्वाचनाम० or ? सभावनाम०, B. C. सत्वाचनाम०.

9 B. 'त्परैः. 10 A. 'त्प्रेक्षेत्, B. 'त्प्रक्षेत्. 11 A. 'व्यक्किञ्चि,

C. 'व्यक्किञ्चना. 12 A. B. द्रष्टव्यं, C. दुष्टव्यं. 13 A. B. 'कः.

14 C. दृक्पथः. 15 C. समाधिसमापद्यतासिंक्विवृम्भितं (sic!).

अभिसमयालङ्कारः

कामाप्तमवधीकृत्य विज्ञानमसमाहितम्^१ ।

संनिरोधाः समापत्तीर्गत्वागम्य नव द्विधा ॥ २४ ॥

एकाद्वित्रिचतुष्पञ्चषट्सप्ताष्टव्यातक्रमात् ।

अवस्कन्दसमापत्तिरानिरोधमतुल्यगा^२ ॥ २५ ॥

संज्ञेये विस्तरे बुद्धेः सानाद्येनापरिग्रहे ।

त्रैकालिके गुणाभावे श्रेयसस्त्रिावधे पथि ॥ २६ ॥

एको ग्राह्यविकल्पो ज्यं प्रयोगाकारगोचरः ।

द्वितीयश्चित्तचैतानां प्रवृत्तिविषयो मर्तः^३ ॥ २७ ॥

अनुत्पादस्तु चित्तस्य बोधिमण्डामनस्क्रिया ।

क्षीनयानमनस्कारौ संबोधे^४रमनस्कृतिः ॥ २८ ॥

भावने ऽभावे चैव तद्विपर्यय एव च ।

अयथार्थश्च^५ विज्ञेयो विकल्पो^६ भावनापथे ॥ २९ ॥

ग्राहकः प्रथमो^७ ज्ञेयः^८ सत्त्वप्रज्ञप्तिगोचरः ।

धर्मप्रज्ञत्यशून्यत्वे सक्तिप्रविचयात्मकः^९ ॥ ३० ॥

1 A. °हित ॥

2 C. सन्निरोधः.

3 C. अवस्कन्द°.

4 A. संज्ञेये स्तिरे (?)

5 C. सानार्थोनापरिग्रहे.

6 A. B. गतः.

7 A. संबोधेनमन°.

8 A. अयथाथश्च विज्ञेया, B. अयथार्थाश्च विज्ञेया,

C. अविथार्थश्च.

9 B. विकल्पो.

10 A. B. प्रथमा.

11 B. सत्यप्र°.

12 A. सक्तिषुविषयात्मकः, B. सक्तिषुविषययात्मकः, C. धर्मप्राप्यशून्यसक्तप्रविच-
यात्मकः.

कृतेन वस्तुनो यानत्रितये¹ च स कीर्तितः ।

दत्तिणाया अशुद्धौ च चर्यापाश विकोपने ॥ ३१ ॥

सत्त्वप्रज्ञसितदेतुविषयो⁴ नवधा उपरः ।

भावनामार्गसंबद्धो विपक्षस्तद्विधातः⁵ ॥ ३२ ॥

सर्वज्ञतानां तिसृणां यथास्वै त्रिविधावृतौ ।

शान्तिमार्गतथतादिसंप्रयोगवियोगयोः ॥ ३३ ॥

असमत्वे च दुःखादौ क्लेशानां प्रकृतावपि ।

दयाभावे च समोद्वे विकल्पः पाशमो मतः ॥ ३४ ॥

आसां¹⁰ क्षये सतीतीनां चिरायोच्छ्वसिता इव ।

सर्वाकारज्ञगत्सौख्यसाधना गुणसंपदः ॥ ३५ ॥

सर्वा¹³ सर्वाभिसारेण नकामफलशालिनम् ।

भजते तं¹⁵ मन्त्रासन्नं मन्त्रोदधिभिवापगाः ॥ ३६ ॥

त्रिसाक्षज्ञानं शिष्यसङ्गाधिगमसंपदि ।

बोधिसत्त्वस्य च न्याये¹⁷ प्रतिष्ठाप्यशुभोपमाः ॥ ३७ ॥

1 B. °त्रितयेव (sic!), C. °त्रितये संकीर्तिता. 2 A. ददत्तिणा, C. दत्तिणाया.

3 A. विकोपनं, B. विकोपन. 4 A. B. विषयानवधापरः. 5 A. विधातयः,

B. विधाततः. 6 B. तिसृणा, C. omits. 7 A. B. °तथातादि.

8 C. संप्रयोगयोः. 9 B. दयाभावे. 10 A. आशान्तये मर्तानीनां,

B. आसांक्षये मतीतीनां. 11 A. B. चिरायोच्छ्वसिता, C. चिपापौच्छ्वसिता (sic!).

12 A. °ज्ञगत्सौख्यं, C. सर्वाकारज्ञगत्सौख्यं. 13 A. सर्वासर्वा.

14 A. B. सालिनं, C. शालिना. 15 A. त्वं, C. तमाह ॥ सत्त्वमन्त्रोदधिभिवापरा.

16 C. °धिगमम्पदि. 17 A. B. न्यामे.

अभिसमयालङ्कारः

कृत्वा पुण्यबहुत्वेन बुद्धत्वाप्तेरनन्तरः ।

अनन्तर्यसमाधिः स सर्वाकारज्ञता च तत् ॥ ३८ ॥

आलम्बनमभावो ऽस्य स्मृतिश्चाधिपतिर्मतः ।

आकारः शान्तता चात्र ज्ञत्याज्ञल्पप्रवादिनाम् ॥ ३९ ॥

आलम्बनोपपत्तौ च तत्स्वभावावधारणे ।

सर्वाकारज्ञताज्ञाने परमार्थे ससंवृत्तौ ॥ ४० ॥

प्रयोगे त्रिषु रत्नेषु सौपाये समये मुनेः ।

विपर्यासे समार्गे च प्रतिपत्तविपत्तयोः ॥ ४१ ॥

लक्षणो भावनायां च मता विप्रतिपत्तयः ।

सर्वाकारज्ञताधाराः षोडश च वादिनाम् ॥ ४२ ॥

अभिसमयालङ्कारे प्रज्ञापारमितोपदेशशास्त्रे मूर्द्धाभिसमयाधिकारः पञ्चमः

दानेन प्रज्ञया यावद्बुद्धादौ स्मृतिभिश्च सा ।

धर्मभावस्वभावेनेत्यनुपूर्वक्रिया मता ॥ १ ॥

अभिसमयालङ्कारे प्रज्ञापारमितोपदेशशास्त्रे अनुपूर्वाभिसमयाधिकारः षष्ठः

1 A. B. °वाप्तरन°, C. बुद्धताप्तेरनन्तरः.

2 A. शान्तवात्र ज°, C. omits.

3 A. °आवोवधारणे.

4 C. °ज्ञानेन.

5 B. सापाये.

6 C. °धीराः.

7 C. omits.

अनाम्रवाणां सर्वेषामेकैकेनापि संप्रकृतं ।

एकतणावबोधो ज्येष्ठेयो दानादिना मुनेः ॥ १ ॥

अर्घटं यथैकापि पदिका पुरुषेरिता ।

संस्कृतसर्वं चालयति ज्ञानमेकतणो तथा ॥ २ ॥

विपाकधर्मतावस्था सर्वशुक्लमयी यदा ।

प्रज्ञापारमिता ज्ञाता ज्ञानमेकतणो तदा ॥ ३ ॥

स्वप्नोपमेषु धर्मेषु स्थित्वा दानादिचर्यया ।

अलक्षणत्वं धर्माणां तणोनैकेन विन्दति ॥ ४ ॥

स्वप्नं तद्दर्शनं चैवं द्वययोगेन नेतते ।

धर्माणामद्वयं तत्त्वं तणोनैकेन पश्यति ॥ ५ ॥

अभिसमयालङ्कारे प्रज्ञापारमितोपदेशशास्त्रे एकतणाभिसमयाधिकारः सप्तमः ॥

सर्वाकारां विशुद्धिं ये धर्माः प्राप्ता निराम्रवाः ।

स्वाभाविको मुनेः कायस्तेषां प्रकृतिलक्षणाः ॥ १ ॥

1 A. B. नाग्रवा°, C. अनाम्रवाणां.

2 A. B. सर्वेषामि° (sic!), C. सर्वेषामे°.

3 A. °प्रकृता.

4 C. एकतणा च संबोधयं.

5 B. ज्ञया sic.

6 A. B. omit. :

7 A. अर्घटं, B. अर्घटं, C. अर्घटं.

8 C. सत्तं सर्ववलयति.

9 A. B. तथा.

10 C. स्वप्नोपमेषु सर्वधर्मेषु.

11 A. विदति.

12 A. स्वप्नंत°.

13 A. चैव, B. चैव.

14 A. धर्माणाम°.

15 C. सर्वाकारविशुद्धिं.

16 A. °स्तेषा.

17 A. °लक्षणाः, C. प्रकृत्यलक्षणाः.

अभिसमयास्तङ्कारः

बोधिपक्षाप्रमाणानि विमोक्षा अनुपूर्वशः ।

नवात्मिका समापत्तिः कृत्स्नं दशविधात्मकम् ॥ २ ॥

अभिध्यायतना^४न्यष्टप्रकाराणि प्रभेदतः ।

अरणा प्रणिधिज्ञानमभिज्ञाः प्रतिसंविदः ॥ ३ ॥

सर्वाकाराश्चतस्रो ऽथ शुद्धयो^७ वंशिता दश ।

बलानि दश चत्वारि^{१०} वैशारद्यान्व^{११}रत्नणम् ॥ ४ ॥

त्रिविधं स्मृत्युपस्थानं त्रिधासम्प्रोषधर्मता ।

वासनायाः समुद्घातो^{१३} मक्ती करुणा जने ॥ ५ ॥

आवेणिका मुनेरेव धर्मा ये ऽष्टादशेरिताः ।

सर्वाकारक्षता चेति धर्मकायो ऽभिधीयते ॥ ६ ॥

आवकस्यारणादष्टैर्न^{१८}क्लेशपरिकारिता ।

तत्क्लेशस्रोतउच्छिद्ये ग्रामादिषु जिनारणा ॥ ७ ॥

अनाभोगमनाभङ्गमव्याघातं सदा स्थितम् ।

सर्वप्रमापनुद्धोदं^{१४} प्रणिधिज्ञानमिष्यते ॥ ८ ॥

1 C. धिमोक्षा अनुपूर्वणाः. 2 A. कृष्णात्स्वन्दशवि°, C. कृत्स्नदेशवि°.

3 A. B. अभिद्वाय°, C. अभिवाय°. 4 B. °पतनांद्य°, A. °पतनाम्यष्ट°,

C. °पतनान्यस्त. 5 A. °ज्ञानं°. 6 C. प्रतिसंविधाः. 7 A. शुद्धये.

8 C. वणिता. 9 A. B. omit बलानि दश. 10 A. त्वारि.

11 A. B. वैशारद्याश्चलत्तणं, C. वैशारद्यान्वरत्तणं. 12 C. समुद्घातो.

13 C. दष्टेतत्क्लेशपरिपरिकरेता (sic!). 14 A. °पनुद्धोदं, B. °पनुद्धोदं,

C. °पेनुद्धोदं (sic!). 15 A. प्रणिधि°.

परिपाकं गते हेतौ यस्य यस्य यदा यदा ।

कृतं भवति कर्तव्यं प्रथते तस्य तस्य सः ॥ ९ ॥

^१वर्षत्यपि हि ^२पञ्चन्ये नैवा^३बीजं ^४प्रोक्ति ।

^५समुत्पादे ऽपि बुद्धानां नाभव्यो भद्रमश्रुते ॥ १० ॥

इति कारित्रवैपुल्यादुक्तो व्याप्यो निरुच्यते ।

अक्षयत्वाच्च तस्यैव नित्य इत्यपि कथ्यते ॥ ११ ॥

द्वात्रिंशन्नक्षणाशीतिव्यञ्जनात्मा मुनेरयम् ।

साम्भोगिको मतः कायो मत्स्यानोपभोगतः ॥ १२ ॥

चक्राङ्गरुस्तक्रमकूर्मपादो ।

जालावनद्धाङ्गुलिपाणिपादः ।

करौ सपादौ तरुणौ ^{१०}मृदु च ।

समुत्सदैः सप्तभिराश्रयो ऽस्य ॥ १३ ॥

दीर्घाङ्गुलिर्व्याप्यतपोष्णिग्, गात्रम् ।

प्राण्यमृजू^{१२}च्छू^{१३}पदोर्ध्वरोमा ।

ऐणोय^{१४}न्नङ्गश्च ^{१५}पटूरुवाङ्गः ।

कोशावधानोत्तमवस्तिगुह्यः ॥ १४ ॥

1 C. प्रते. 2 C. धर्मत्यपि हि (sic!). 3 A. पञ्चन्य (sic!), C. पर्यन्य.

4 A. B. नैवाजीवं. 5 C. विरोक्ति. 6 A. B. समुत्पादे विबुद्धानां.

7 A. कथ्यते. 8 C. मता. 9 A. B. °पादकः. 10 B. मृदु च,

C. मृदुः च (sic!). 11 A. पाणि° (sic!). 12 B. °घात्र. 13 A. प्राङ्गमृजु°,

C. प्रातंराङ्ग° (?). 14 A. °खयदोद्धराया, C. °खपदोर्ध्वरोमा. 15 ऐणोय.

16 A. पटूरुवाङ्गः, C. पटुकावाङ्गः. 17 A. B. कोशाववानो°.

अभिसमयालङ्कारः

सुवर्णवर्णः प्रतनु^१च्छविश्च ।

प्रदक्षिणैकैकमुवातरोमा ।

^२ऊर्णाङ्कितास्यो हरिपूर्वकायः ।

स्कन्धो वृत्तावस्य चित्तात्तरांसः^३ ॥ १५ ॥

हीनो रसः ष्याति रसोत्तमो ऽस्य ।

न्यग्रोधवन्मण्डलतुल्यमूर्तिः ।

उष्णीषमूर्द्धा पृथुचारुजिह्वो ।

ब्रह्मस्वरः सिंहु^४कुनुश्च, शुक्लाः ॥ १६ ॥

तुल्याप्रमाणाविरलाश्च दत्ता ।

अन्यूनसंख्या^५ दशिकाश्चतस्रः ।

^६नीलेक्षणा^७ गोवृषपद्मनेत्रो ।

द्वात्रिंशदेतानि हि लक्षणानि ॥ १७ ॥

यस्य यस्यात्र यो हेतुर्लक्षणास्य^{१०} प्रसाधकः ।

तस्य तस्य प्रपूर्वार्थं^{११} समुदागमलक्षणः ॥ १८ ॥

^{१२}गुह्यणामनुयानादि दृढता संवरं प्रति ।

संयको सेवनं दानं प्रणीतस्य च वस्तुनः ॥ १९ ॥

1 A. प्रतिमनुच्छवि°.

2 A. उन्नोकि°.

3 A. °रासं, B. °राशः.

4 A. न्यग्रोधवन्मण्ड°, B. न्यग्रोधवन्मण्ड° (sic!), C. न्यग्रोधवन्म°.

5 A. °कुनुः, B. °कुनु°.

6 B. अन्युन°, C. ऽत्यनुसंख्या.

7 A. B. दसिका°,

C. दशिका°.

8 A. नीलेक्षणा, C. नीलेक्ष.

9 B. गोवृष (sic!), C. गावृष.

10 C. प्रसादतः.

11 A. B. प्रपूर्वार्थं.

12 B. गुरुणामनुयानादि,

C. गुरुणामनुयानादिदृढता.

व^१ध्यमोक्षः समादानं विवृद्धिः कुशलस्य च ।

इत्यादिको यथासूत्रं हेतुर्लक्षणसाधकः ॥ २० ॥

ताम्रस्निग्धाश्च तुङ्गाश्च नखा अङ्गुलयो मुनेः ।

वृत्ताश्चितानुपूर्वाश्च गूढा निर्धन्ययः शिराः ॥ २१ ॥

गूढो गुल्फो समौ पादौ सिंहेभद्विजगोपतेः ।

विक्रातं दन्तिणं चारु गमनमृषु वर्तते ॥ २२ ॥

मृष्टानुपूर्वते मेध्यमृदुत्वे शुद्धगात्रता ।

पूर्णव्यञ्जनता चारुपृथुमण्डलगात्रता ॥ २३ ॥

समक्रमत्वं शुद्धत्वं नेत्रयोः सुकुमारता ।

अदीनोत्सदगात्रत्वे सुसंस्कृतनगात्रता ॥ २४ ॥

सुविभक्ताङ्गता धातुप्रधस्तालोकशुद्धता ।

वृत्तमृष्टान्ततन्तामकुक्षिता च, गभीरता ॥ २५ ॥

दन्तिणावर्तता नाभेः समत्तादर्शनीयता ।

समाचारः शुचिः कालतिलकापगता तनुः ॥ २६ ॥

करो तूलमृद् स्निग्धगम्भीरायतलेखता ।

नात्यायतं वक्षो बिम्बप्रतिबिम्बोपमौष्ठता ॥ २७ ॥

1 A. वेध्य (?), B. वध्य. 2 A. B. स्निग्धाश्च. 3 A. गुढ°.

4 A. B. निर्धन्ययः. 5 A. C. गूढ. 6 A. गुल्फो, B. C. गुल्फो.

7 A. B. वर्तते, C. ऋतुं वर्तते. 8 A. B. मृष्ट. 9 A. मध्य.

10 A. व्यञ्जता. 11 C. omits. 12 A. नेत्रयोश्चक्रमारता, B. सुक्रमारता.

13 A. C. समत्तादर्श°. 14 C. omits. 15 A. °मोष्ठता.

मृद्वी तन्वी च रक्ता च जिह्वा ब्रीमूतघोषता¹ ।

चारुमञ्जुस्वरो, दंष्ट्रा वृतास्तीक्ष्णाः सिताः समाः ॥ २८ ॥

श्रानुपूर्वा⁴ गतास्तुङ्गा नासिका परमं शुचिः ।

विशाले नयने⁵ पद्मचितपद्मदलक्षिता ॥ २९ ॥

श्रायतल्लक्षणासुस्निग्धसमरोष्नी⁸ भ्रुवौ भ्रुवौ ।

पीनापतौ¹¹ समौ कर्णवुपघातविवर्जितौ¹³ ॥ ३० ॥

ललाटमपरिह्वानं¹⁴ पृथु पूर्णातमाङ्गता¹⁵ ।

धमराभाशिता¹⁶ लक्षणा असंलुलितमूर्तयः¹⁸ ॥ ३१ ॥

केशा अपरूषाः पुंसां सौरभ्यादपकारिणः¹⁹ ।

श्रीवत्सः स्वस्तिकं चेति बुद्धानां व्यञ्जनं मर्तम्²⁰ ॥ ३२ ॥

करोति येन चित्राणि कितानि जगतः समम् ।

आभवात्सो²² अनुपच्छन्नः कायो नैर्माणिको मुनेः²³ ॥ ३३ ॥

1 A. °तां. 2 A. °मञ्जु. 3 A. रुष्टा, C. दृष्टः.

4 A. °पूर्वेगतास्तंग°. 5 A. यक्ष्म°, C. पक्षवित°. 6 A. °दलाक्षता.

7 A. B. °क्षणासुस्निग्ध°, C. °क्षणासुस्निग्ध°. 8 A. समरोष्णी (?), B. समरोष्टी,

C. समरौष्नी. 9 A. भ्रुवो, B. भ्रूवौ. 10 A. भ्रुवो. 11 A. B. पीनापतो.

12 A. °वुपघात°, C. °वुपघात°. 13 A. omits.

14 A. B. ललाटमपरिह्वानं. 15 A. °मागता. 16 A. धमराशिता,

B. धमराशिताक्ष°, C. धमराभावाशिताः. 17 A. श्लिप्ता. 18 A. लुक्कतिम्°,

C. °रुत्रितमूर्तयाः (sic!). 19 C. सौरभ्यापकारिणा. 20 A. B. मर्ति.

21 A. B. चित्तानि. 22 A. आभवा सो, B. आभवात्सौनुपच्छन्नः.

23 A. नैमाणिको (sic!), B. नैर्याणिका.

तथा कर्माप्यनुच्छिन्नमस्यासंसारमिष्यते ।

गतीनां शमने कर्म संयत्ते च चतुर्विधे ॥ ३४ ॥

निवेशनं ससंज्ञेशे व्यवदानावबोधने ।

सत्त्वानामर्थयाथात्म्ये षट्सु पारमितासु च ॥ ३५ ॥

बुद्धमार्गे प्रकृत्यैव शून्यतायां ह्यपत्तये ।

संकेते अनुपलम्भे च परिपाके च देहिनाम् ॥ ३६ ॥

बोधिसत्त्वस्य मार्गे अभिनिवेशस्य निवारणे ।

बोधिप्राप्तौ त्रिनक्षेत्रे विशुद्धौ नियतिं प्रति ॥ ३७ ॥

अप्रमेये च सत्त्वार्थे बुद्धसेवादिके गुणे ।

बोधेरङ्गेष्वनाशे च कर्मणां सत्यदर्शने ॥ ३८ ॥

विपर्यासप्रकाशे च तदवस्तुकतानये ।

व्यवदाने समभारे संस्कृतासंस्कृते प्रति ॥ ३९ ॥

व्यतिभेदापरिज्ञाने निर्वाणि च निवेशने ।

धर्मकायस्य कर्मेदं सप्तविंशतिधा मतम् ॥ ४० ॥

अभिसमयालङ्कारे प्रज्ञापारमितोपदेशशास्त्रे धर्मकायाधिकारो ऽष्टमः

-
- 1 A. B. मतीसाशनेन, C. गतेनाशमनंकर्म. 2 B. निवेशनमसंज्ञेशे,
C. निवेशणं संज्ञेशे. 3 A. °बोधना, C. व्यवदानाबोधने.
4 A. °याथात्म्ये, B. °याथात्म्ये, C. याथात्म्येषु. 5 A. °क्षयं.
6 C. परिपाचके च. 7 A. बोधिसत्त्वस्य मार्गे. 8 C. अभिनिवेश्य.
9 A. °क्षेत्रं. 10 C. सेवादिते. 11 B. तुणे. 12 C. नासे.
13 A. °दर्शनं. 14 A. B. समस्तारे. 15 A. B. मन्दतासंस्कृते.
16 C. व्युत्तिभे°. 17 B. omīta.

अभिस्मयालङ्कारः

लक्षणं¹ तत्प्रयोगस्तत्प्रकर्षस्तदनुक्रमः ।

तन्निष्ठा² तद्विपाकश्चेत्यन्यः षोडश³र्थसंग्रहः ॥ १ ॥

विषय⁴स्त्रितयो हेतुः प्रयोगश्चतुरात्मकः ।

धर्मकायफली⁵ कर्म⁶ अन्यस्त्रेधार्यसंग्रहः⁷ ॥ २ ॥

अभिस्मयालङ्कारं नाम प्रज्ञापारमितोपदेशशास्त्रं समाप्तम् ॥

कृतिरार्यमित्रेयनाथस्य ॥

1 A. repeats तत्प्रयोगस्त° twice, C. तत्प्रयोगतत्प्रकर्ष°.

2 A. B. तद्विपाकश्चे°.

3 A. षोडशर्थसंग्रहः, B. षोडशर्थसंग्रहः,

C. बोधार्थसंग्रहः.

4 B. °स्तितयो हेतुः.

5 A. अयोगेश, B. अयोगश्च°,

C. प्रयोगश्चरात्मकः.

6 A. कर्मः, B. कर्म.

7 A. B. अनास्तेधार्यसंग्रहः(sic!),

C. °त्यनुस्तेधार्य°.

ཀྱུ་གར་སྐད་དུ། ཨ་ཕྱི་ས་མ་ཡ་ཨ་ལ་རྒྱ་ར་རྒྱ་མ་ཐ་རྒྱ་ལྷ་
ར་མེ་རྒྱ་ལྷ་པ་དེ་ཤ་ཤུ་ལྷ།

པོད་སྐད་དུ། ཤེས་རབ་ཀྱི་པ་རེལ་དུ་ཕྱིན་པའི་མན་ངག་གི་བསྟན་
བཅོས་མངོན་པར་རྟོགས་པའི་རྒྱན་ཅེས་བྱ་བ།

སངས་རྒྱལ་དང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཐམས་ཅད་ལ་ཕྱག་འཆོལ་ལོ།

ཉན་ཐོས་ཞི་བ་ཆོལ་རྣམས་ཀྱན་ཤེས་ཉིད་ཀྱིས་ཉིད་ཞིར་ཁྱིད་མཛད་གང་ཡིན་དང་།
འགྲོ་ལ་པན་པར་བྱེད་རྣམས་ལམ་ཤེས་ཉིད་ཀྱིས་འཇིག་རྟེན་དོན་སྦྱུབ་མཛད་པ་གང་།
གང་དང་ཡང་དག་ལྷན་པས་བྱུབ་རྣམས་རྣམ་པ་ཀྱན་ལྷན་སྦྲེལ་ཆོགས་འདི་གསུངས་པ།
ཉན་ཐོས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ཆོགས་བཅས་སངས་རྒྱལ་གྱི་ཉི་ཡུམ་དེ་ལ་ཕྱག་འཆོལ་།

མངོན་རྟོགས་གྱུར།

རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་མཆོད་ཏེ་ལམ།

སྟོན་པས་འདི་ལས་བཤད་པ་གང་།

གཞན་གྱིས་སྟོང་པ་མ་ཡིན་ཏེ།

ཆོས་སྟོན་བཅུ་ཡི་བདག་ཏེ་ཉི ༥ ॥

མདོ་དོན་པོ་ལ་བཞག་ནས།

སྟོ་དང་ལྷན་པས་མཐོང་འགྱུར་བྱེད།

བདེ་སྒྲག་ཏུ་ནི་རྟོགས་པ་ཞེས།

བྱ་བ་བརྩམ་པའི་དགོས་པ་ཡིན་ཏེ ༥ ॥

ཤེས་རབ་པ་འོ་ལ་བྱེད་པ་ནི།

དངོས་པོ་བརྒྱན་གྱིས་ཡང་དག་བཤད།

རྣམ་ཀུན་མཆོད་ཏེ་ལམ་ཤེས་ཏེ།

དེ་ནས་ཐམས་ཅད་ཤེས་པ་ཏེ་ཉི ༥ ॥

རྣམ་ཀུན་མངོན་ཐོགས་རྟོགས་པ་དང་།

ཅེ་མོར་བྱེད་དང་མཐར་གྱིས་བ།

སྒྲན་ཅིག་གཅིག་མངོན་ཐོགས་བྱང་ལུབ།

ཆོས་ཀྱི་སྒྲུ་དང་དེ་རྣམས་བརྒྱན་ཏེ ༥ ॥

སེམས་བསྐྱེད་པ་དང་གདམས་ངག་དང་།
 དེས་འབྲེད་ཡན་ལག་རྣམ་བཞི་དང་།
 ལྷུ་བ་བ་ཡི་ནི་རྟེན་གྱར་བ།
 ཆོས་ཀྱི་དབྱིངས་ཀྱི་རང་བཞིན་དང་། ॥ ༥ ॥

དམིགས་བ་དག་དང་ཆེད་དང་ནི།
 གོ་ཆ་འཇུག་བའི་བྱ་བ་དང་།
 ཆོག་མ་ནི་དེས་བར་འབྱུང་བཅས་རྣམས།
 ལྷུ་བ་བའི་རྣམ་ཀྱན་མཆེན་པ་རྟེན་༥ ॥ ७ ॥

མོག་མོག་པོར་བྱེད་ལ་སོགས་དང་།
 སྒྲོ་བ་མ་བསེ་རྒྱའི་ལམ་གང་དང་།
 ལའི་དག་གཞན་བའི་ཡོན་ཏན་གྱིས།
 བན་ཡོན་ཆེ་བ་མཐོང་བའི་ལམ་༥ ॥ ༧ ॥

བྱེད་བ་དང་ནི་མོས་བ་དང་།
 བསྐྱེད་དང་བཀྱར་དང་བསྐྱུགས་བ་དང་།
 བསྐྱེད་དང་རྗེས་སུ་ཡི་རང་བ།
 ཡིད་ལ་བྱེད་བ་སྤྲ་མེད་དག༥ ॥ ༨ ॥

མཛོད་རྟོགས་རྒྱུ།

སྤྱད་དང་ཤིང་ཏུ་དག་པ་ཞེས།

བྱ་བ་འདི་ནི་སྒྲིབ་པའི་ལམ།

ཏུ་ཚུལ་ཐེམས་དཔང་མཁས་རྣམས་ཀྱི།

ལམ་ཤེས་ཀྱི་ཅི་དེ་འདྲར་བཤད་ཆེ། ༩ །

ཤེས་པས་སྤྱི་ལ་མི་གནས་ཤིང་།

སྤྱི་དེས་ཞི་ལ་མི་གནས་དང་།

ཐམས་མ་ཡིན་པས་རིང་བ་དང་།

ཐམས་ཀྱིས་རིང་བ་མ་ཡིན་ཀྱིང་༥ ༡༠ །

མི་མཐུན་གཉིས་པའི་བྱུགས་དག་དང་།

སྤྱིར་དང་དེ་ཡི་མཉམ་ཀྱིང་དང་།

ཀྱང་ཐོས་ལ་སོགས་མཐོང་པའི་ལམ།

དེ་འདྲ་ཀྱན་ཤེས་ཀྱིང་ཏུ་འདོད་ཆེ། ༡༡ །

རྣམ་པ་སྤྱིར་བར་བཅས་རྣམས་དང་།

ཡིན་ཏན་སྤྱི་ནི་མཚན་ཀྱིང་བཅས།

ཐར་དང་དེས་འབྱེད་ཆ་མཐུན་དང་།

སྤྱི་བ་བ་བྱིར་མི་བྱུག་པའི་ཚོགས་ཆེ། ༡༢ །

མྱེད་དང་ནི་པ་མཉམ་ཉིད་དང་།
ཞིང་དག་བླ་ན་མེད་པ་ནི།
རྣམ་ཀུན་མངོན་ཚྭ་སྟོན་པ་སྟེ།
འདི་ནི་ཐུགས་མཁས་བཅས་པ་ཡིན། ༡༩ ॥

དེ་ཡི་རྟགས་དང་རྣམ་འཕེལ་དང་།
བརྟན་དང་སེམས་ཀུན་གནས་པ་དང་།
མཐོང་ཞེས་བྱ་དང་སྟོན་པ་ཞེས།
བྱ་བའི་ལམ་ནི་སྟེ་སྟེ་ལ། ༢༠ ॥

རྣམ་པར་རྟོགས་པ་རྣམ་བཞི་ཡི།
གཉེན་པོ་རྣམ་པ་བཞི་དང་ནི།
བར་ཆད་མེད་པའི་ཉིང་ངེ་འཛིན།
ལོག་པར་བསྐྱབ་དང་བཅས་པ་ནི། ༢༡ ॥

ཅེ་མའི་མངོན་རྟོགས་མཐར་ཀྱིས་བ།
རྣམ་གསུམ་རྣམ་བཅུ་སྟོན་ཅིག་མ།
གཅིག་གིས་མངོན་ཚྭ་སྟོན་བྱང་ཐུབ་བ།
མཆན་ཉིད་ཀྱིས་ནི་རྣམ་པ་བཞི། ༢༢ ॥

མངོན་རྟོགས་ཀྱི།

ང་པོ་ཉིད་ལོངས་ཐོགས་པཅས་དང་།

དེ་པལྱེན་གཞན་པ་སྐྱུལ་པ་ནི།

ཆོས་སྐྱུ་མཛད་པ་དང་པཅས་པ།

རྣམ་པ་པལྱེར་ནི་ཡང་དག་པའོད ༥ ༡༧ ༥

སེམས་པསྐྱེད་པ་ནི་གཞན་དོན་བྱེད།

ཡང་དག་ཐོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་འདོད།

དེ་དང་དེ་ནི་མདོ་པལྱེན་བྱ།

པསྐྱུས་དང་རྒྱས་པའི་སྒྲོ་ནས་པའོད ༥ ༡༨ ༥

དེ་ཡང་ས་གསེར་ལྷ་པ་མེ།

གཏིར་དང་རིན་ཆེན་འབྱུང་གནས་མཚོ།

རྩི་རྩི་རི་སྐྱེན་པའེས་གཏིན་དང་།

ཡིད་པལྱེན་དོར་བྱ་ཉི་མ་བྱ། ༥ ༡༩ ༥

རྒྱས་པོ་མཐོད་དང་ལམ་པོ་ཆེ།

པལྱེན་པ་པལྱོད་མའི་རྒྱ་དང་ནི།

སྐྱུ་སྐྱེན་རྒྱ་པོ་སྐྱེན་རྣམས་ཀྱི།

རྣམ་པ་ཉི་ཤུ་ཅུ་གཏིས་སོ ༥ ༢༠ ༥

སྒྲུབ་དང་པདོན་བ་རྣམས་དང་ནི།
 སངས་རྒྱལ་ལ་སོགས་དཀོན་མཆོག་གསུམ།
 མ་ཞེན་ཡོངས་སུ་མི་ངལ་དང་།
 ལམ་ནི་ཡོངས་སུ་འཛིན་བ་དང་། २१ ॥

སྒྲུན་ལྔ་དང་ནི་མངོན་ཤེས་ཀྱི།
 ཡོན་ཏན་རྣམས་དང་མཐོང་ལམ་དང་།
 སྒྲོམ་ཞེས་བྱ་ལ་གདམས་ངག་ནི།
 བརྒྱ་ཡི་བདག་ཉིད་ཤེས་པར་བྱ ॥ २२ ॥

དཔང་བོ་རྒྱལ་དང་རྣོན་བོ་དག
 དད་དང་མཐོང་ཐོབ་རིགས་གནས་རིགས།
 བར་ཆད་གཅིག་བར་སྒྲེས་ནས་དང་།
 བྱེད་དང་བྱེད་མེད་འོག་མེད་འགོ ॥ २३ ॥

འཕར་གསུམ་སྤྱད་ཅེ་མཐར་ཐུག་འགོ།
 གཟུགས་ཀྱི་ཆགས་པཅོམ་མཐོང་བ་ཡི།
 ཆོས་ལ་ནི་ལྷས་མངོན་སུམ་བྱེད།
 བསེ་རྒྱ་དང་ནི་ཉི་ཤུ་འོ ॥ २ॣ ॥

མངོན་རྟོགས་རྒྱུ་

དམིགས་པ་དང་ནི་རྣམ་པ་དང་།

རྒྱ་དང་ཡོངས་སུ་འཛིན་པ་ཡིས།

ཕྱང་ཕྱུལ་སྐྱེམས་རལ་སྐྱུལ་པ་ཡི།

ཟོན་སྐྱེམས་ལྟག་ཏིན་ཇི་ཡེན་རུ ॥ 25 ॥

རྣམ་རྟོག་ཡེན་པོ་ལྷན་ཡེན་པ།

ཕྱང་དང་འཕྱར་དང་ཆེན་པོ་རྣམས།

ཏྲན་ཐོས་པས་ཏུ་ལྷ་ཕྱ་དང་།

བཅས་པ་དག་ལས་ཁྱད་བར་འཕགས་ ॥ 26 ॥

དམིགས་པ་མི་རྟག་ལ་སྐྱེམས་པ།

ཡེན་ཡེན་རྟན་ཅན་དེ་ཡི་ནི།

རྣམ་པ་མངོན་ལྟོན་ལ་སྐྱེམས་འགོག

སྐྱེམས་པ་གསུམ་ཅར་འཕྱོལ་ཡེན་རྒྱུ ॥ 27 ॥

གཟུགས་སྐྱེམས་འདྲ་འགོད་གནས་སྐྱེམས་དང་།

གནས་དང་བདགས་དང་ཡེན་རྒྱུ་མེད།

གཟུགས་སྐྱེམས་མི་གནས་དེ་དག་ནི།

དེ་ཡི་ངོ་པོ་རང་ཡེན་མེད ॥ 28 ॥

དེ་དག་གཅིག་གི་རང་བཞིན་གཅིག
 དེ་མི་རྟག་སོགས་པར་མི་གནས།
 དེ་རྣམས་དེ་ཡི་ངོ་བོ་སྟོང་།
 དེ་དག་གཅིག་གི་རང་བཞིན་གཅིག ༥ ༢༩ ॥

ཆོས་རྣམས་མི་འཛིན་གང་ཡིན་དང་།
 དེ་དག་མཆོད་མར་མི་མཐོང་བྱིར།
 ཤེས་རབ་ཀྱིས་ནི་ཡོངས་རྟོག་པ།
 ཐམས་ཅད་དམིགས་སུ་མེད་པར་རོ ༥ ༣༠ ॥

གཟུགས་སོགས་ངོ་བོ་ཉིད་མེད་ཉིད།
 དེ་མེད་པ་ཉིད་ངོ་བོ་ཉིད།
 དེ་དག་སྟེ་མེད་ངེས་འབྱུང་མེད།
 དག་དང་དེ་དག་མཆོད་མ་མེད ༥ ༣༡ ॥

དེའི་མཆོད་མར་མི་རྟོག་པས།
 མོས་མེན་འདུ་ཤེས་མེད་པ་ཡིན།
 ཉིད་འཛིན་དེ་ཡི་བྱེད་པ་ཉིད།
 བྱུང་སྟོན་པ་དང་སྒྲུབ་པ་ཟད ༥ ༣༢ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १५ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १६ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १७ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १८ ॥

རྟོག་མ་པ་ཡི་ནི་ཚུལ་རྟུག་དང་།
 གཉེན་པོ་དང་ནི་སྤྱོད་པ་དང་།
 དེ་དག་ཡོངས་སུ་གཏུགས་པ་དང་།
 ཤེས་རབ་སྤྱོད་བརྩེར་བཅས་པ་དང་། ॥ ३१ ॥

སྤྱོད་མ་ཐུན་མོང་མེན་ཏིན་དང་།
 གཞན་གྱི་དོན་གྱི་གོ་རིམ་དང་།
 ཡེ་ཤེས་རྩྱལ་བ་མི་མངའ་བར་།
 འབྲུག་པའི་རྟོན་ལ་རིགས་ཤེས་བྱ ॥ ३२ ॥

ཚུལ་གྱི་དབྱེངས་ལ་དབྱེར་མེད་བྱེར་།
 རིགས་ནི་ཐ་དད་རྒྱུ་མ་ཡིན།
 བརྟེན་པའི་ཚུལ་གྱི་བྱེ་བྲག་གིས།
 དེ་ཡི་དབྱེ་བ་ཡོངས་སུ་བརྗོད ॥ ३३ ॥

དམིགས་པ་ཚུལ་རྣམས་ཐམས་ཅད་དེ།
 དེ་ཡང་དགེ་ལ་སྟོན་པ་ཡིན།
 འཇིག་རྟོན་པ་ཡི་རྟོགས་པ་དང་།
 གང་དག་འཇིག་རྟོན་འདས་འདོད་དང་། ॥ ३४ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

मन्त्रः ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

न.रा.सु.उं.सु.मं.मं । ७ ।

ཐེངས་ལྔ་པ་ལྟ་བུ་འཛིན་ཏེ་ཐེངས་དང་པོ་

མྱོད་རང་རྟོགས་རང་བཤུན་བོ་ལ།

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

འཇིག་རྟེན་གྱི་ཕ་མའི་མཉམ་པུ་ ༢༤

དེ་དག་མེ་མེད་སྤྱོད་ལ་མོག་པ།

རྣམ་པ་རྒྱུ་ཏུ་བརྒྱུ་པ་ཡིས།

གོ་མེད་ལུང་པ་གད་ཡིན་ཏེ།

ཏུག་ཚན་ཏུག་གིས་རི་ཡོལ་བཤད། ༥༣ ༑

ཡམམ་གཏན་གཞུགས་མེད་ཕྱིན་སྟོན་དང་།

ལམ་དང་ཕྱམས་ལ་སྒྲུབ་པ་དང་།

དམིགས་པ་མེད་དང་ལྷན་པ་དང་།

ལཱཾ་མཱཾ་ཀཱཾ་ལྷཾ་པར་དག་བ་དང་། ཡེ་ཡེ་ །

ཆེན་རྒྱ་བྱ་དང་མངོན་ཤེས་རྒྱལ།
 རྣམ་ཀླན་མཆོད་པའི་ཚུལ་ལ་ནི།
 འབྲུག་པའི་སྐུ་པ་པ་ཐེག་ཆེན་ལ།
 འདྲེག་པ་ཡིན་པར་ཤེས་པར་བྱ། ༥༥ ॥

བརྩེ་དང་སྤྱིན་ལ་སོགས་པ་རྒྱལ།
 ཞི་གནས་ལྷག་མཐོང་བཅས་པ་དང་།
 ཟུང་རྒྱ་འཕྲེལ་པའི་ལམ་གང་དང་།
 ཐབས་ལ་མཁས་པ་གང་ཡིན་དང་། ༥༦ ॥

ཡི་ཤེས་དང་ནི་བསྐྱེད་ནམས་དང་།
 ལམ་དང་གཟུངས་དང་ས་བརྒྱ་དང་།
 གཏིན་པོ་ཆོགས་ཀྱི་སྐུ་པ་པ་ཡི།
 རིམ་པ་ཡིན་པར་ཤེས་པར་བྱ། ༥༧ ॥

ཡོངས་སུ་སྤྱོད་པ་རྣམ་བརྒྱ་ཡིས།
 ས་ནི་དང་པོ་འཕྲོལ་འགྱུར་དེ།
 བསམ་དང་པན་པའི་དངོས་ཏིན་དང་།
 སེམས་ཅན་རྣམས་ལ་སེམས་མཉམ་ཏིན། ༥༨ ॥

མདོན་རྟོགས་བྱུང་།

གཏོང་དང་བཤེས་གཏོན་བསྟན་བ་དང་།
དམ་ཚིག་དམིགས་བ་ཚོལ་བ་དང་།
རྟག་ཏུ་ངེས་འབྱུང་སེམས་ཏིན་དང་།
སངས་རྒྱལ་སྤྱོད་འདོད་དགའ་བ་དང་། ༥༧ ॥

ཚིག་སྟོན་བ་དང་བཤེན་བ་ཡི།
ཚིག་ནི་བརྩུ་བ་ཡིན་པར་འདོད།
འདི་དག་རང་བཞིན་མི་དམིགས་བས།
ཡོངས་སུ་སྤྱོད་པར་ཤེས་པར་བྱ ॥ ༥༨ ॥

ཚུལ་ཁྲིམས་བྱས་བ་གཞོ་དང་བཞོད།
རབ་ཏུ་དགའ་དང་སྟོང་བཅེ་ཆེ།
བཀྲར་བསྟེ་བླ་མ་ལ་གུས་ཏུ།
བརྒྱན་བ་སྤྱོད་ལ་སྟོགས་ལ་བརྩོན ॥ ༥༩ ॥

ཐོས་བས་མི་ངོམས་ཏིན་དང་ནི།
ཟང་ཟེང་མེད་པར་ཚིག་སྤྱོད་དང་།
སངས་རྒྱལ་ཞིང་ཀྱན་སྤྱོད་བ་དང་།
འཁོར་བས་ཡོངས་སུ་མི་སྤྱོད་དང་། ༦༠ ॥

ང་ཚ་ཁེལ་ཡོད་ཅེས་བྱ་བ།

སྒྲིམ་མེད་བདག་ཉིད་དེ་རྣམ་ལྔ།

ནགས་གནས་འདོད་ཆུང་ཆོག་ཤེས་དང་།

སྤྱངས་བ་ཡང་དག་སྒྲིམ་རྟེན་དང་། ༥༢ ॥

བསྐྱབ་བ་ཡོངས་སུ་མི་གཏོང་དང་།

འདོད་བ་རྣམས་ལ་སྒྲིད་བ་དང་།

མུ་དན་འདས་དང་བདོག་ཀུན་གཏོང་།

མི་ལུས་བ་དང་ལྷ་བ་མེད་། ༥༣ ॥

འཕྲིན་དང་ཁྱིམ་ལ་འཕྲིན་བ་དང་།

འདུ་འཛིན་གྱུར་བའི་གནས་དང་ནི།

བདག་བསྐྱོད་གནས་ལ་བརྟུགས་བ་དང་།

མི་དགེ་ལས་ཀྱི་ལམ་བཟུ་དང་། ༥༤ ॥

སྒྲིམ་བས་ཁེངས་དང་ཕྱིན་ཅི་ལོག

སྒྲི་དན་དང་ནི་ཉིན་མེད་ས་བཟོད།

བཟུ་བོ་འདི་ནི་རྣམ་སྤྱངས་ན།

ས་ལྔ་བ་ནི་ཡང་དག་འཕྲོལ་། ༥༥ ॥

མངོན་རྟོགས་རྒྱུ།

སྤྱིན་དང་ཚུལ་ཁྲིམས་པའོན་པཅོན་ལགས།

བསམ་གཏན་ཤེས་རབ་རབ་རྟོགས་བས།

སྤྱོད་མ་དང་ནི་བསེ་རྩ་ལ།

དགའ་དང་སྤྲལ་པའི་སེམས་སྤངས་བ ॥ ༥༧ ॥

བསྤངས་ན་མི་ལྷམ་པདོག་པ་ཀྱན།

གཏོང་ཡང་མི་དགའ་མེད་བ་དང་།

དཔུལ་ཡང་སྤོང་བ་མི་སྤོང་བས།

ས་ནི་རྩག་པ་ཡང་དག་ལོམ་ ॥ ༥༨ ॥

བདག་དང་སེམས་ཅན་འཛིན་བ་དང་།

སྤྱིན་དང་གང་ཟག་ཆད་རྟོག་དང་།

མཚན་མ་རྒྱ་དང་ཡུང་པོ་དང་།

ཁམས་དང་སྤྱེ་མཆེད་དག་དང་ནི ॥ ༥༩ ॥

ཁམས་གསུམ་པོ་ལ་གཏས་དང་ཆགས།

སེམས་ནི་ཀྱན་ཏུ་ལྷམ་བ་དང་།

དཀོན་མཆོག་གསུམ་དང་ཚུལ་ཁྲིམས་ལ།

དེར་ལྟ་བ་ཡི་མངོན་ཞེན་དང་ ॥ ༦༠ ॥

སྒྲིང་བ་ཉིད་ལ་རྩེད་པ་དང་།

དེ་དང་འགལ་བའི་ཉེས་པ་ནི།

ཉི་ཤུ་གང་ལ་རྣམ་ཆད་པ།

དེ་ཡིས་ས་ནི་བརྒྱན་པ་འཕྲོལ་༥ ༤༡ ॥

རྣམ་ཐར་སྒྲིང་གསུམ་ཤེས་པ་དང་།

འཁོར་གསུམ་རྣམ་ཐར་དག་ཉིད་དང་།

སྒྲིང་རྩི་དང་ནི་སྒྲིང་མེད་དང་།

ཆོས་མཉམ་ཉིད་དང་རྩི་གཅིག་ཤེས་༥ ༤༢ ॥

མི་སྒྲིང་བ་དང་བཞུད་ཤེས་དང་།

ཆོས་རྣམས་རྣམ་པ་གཅིག་ཏུ་སྒྲིང་།

རྒྱུ་བ་ཀྱན་ཏུ་འཛོམས་པ་དང་།

འདྲ་ཤེས་ལྟ་དང་རྒྱུ་མོངས་སྒྲིང་༥ ༤༣ ॥

ནི་གནས་ངེས་ཐར་སེམས་པ་དང་།

ལྟག་མཐོང་ལ་ནི་མཁས་པ་དང་།

སེམས་ཏུ་ལ་བ་དང་ཐམས་ཅད་ལ།

ཐོགས་པ་མེད་པའི་ཡེ་ཤེས་དང་༥ ༤༤ ॥

མངོན་རྟོགས་རྒྱུ།

དམིགས་པ་དང་ནི་རྣམ་པ་དང་།

རྒྱ་དང་ཡོངས་སུ་འཛིན་པ་ཡིས།

བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སྟོབ་པ་ཡི།

རྫོད་སྟོགས་ཐད་ཀྱི་རྩི་བཞིན་རྩུ ་ 25 ་

རྣམ་རྟོག་པའི་པོ་ལྷན་བཞིན་པ།

ཆུང་དང་འབྲིང་དང་ཆེན་པོ་རྣམས།

ཉན་ཐོས་པལ་རྩ་ལྷ་བྱ་དང་།

བཅས་པ་དག་ལས་ཁྱད་བར་འཕགས ་ 26 ་

དམིགས་པ་མི་རྟག་ལ་སྟོགས་པ།

པདོན་པའི་རྟོན་ཅན་དེ་ཡི་ནི།

རྣམ་པ་མངོན་ཞེན་ལ་སྟོགས་འགོག།

ཐེག་པ་གསུམ་ཅར་འཐོབ་པའི་རྒྱ ་ 27 ་

གཟུགས་སྟོགས་འདུ་འགོད་གནས་སྐལ་དང་།

གནས་དང་བཏགས་དང་བརྗོད་རྩུ་མེད།

གཟུགས་སྟོགས་མི་གནས་དེ་དག་ནི།

དེ་ཡི་ངོ་པོ་རང་བཞིན་མེད ་ 28 ་

དེ་དག་གཅིག་གི་རང་བཞིན་གཅིག
 དེ་མི་རྟག་སྐྱུ་མ་རྒྱུ་མི་གནས།
 དེ་རྣམས་དེ་ཡི་ངོ་པོ་སྟོང་།
 དེ་དག་གཅིག་གི་རང་བཞིན་གཅིག ༥ ༢༩ ॥

ཆོས་རྣམས་མི་འཛིན་གང་ཡིན་དང་།
 དེ་དག་མཆོན་མར་མི་མཐོང་བྱེད།
 ཤེས་རབ་ཀྱིས་ནི་ཡོངས་རྟོག་པ།
 ཐམས་ཅད་དམིགས་སུ་མེད་པར་རོ ༥ ༣༠ ॥

གཟུགས་སྐྱུ་མ་རྒྱུ་མི་ཉིད་མེད་ཉིད།
 དེ་མེད་པ་ཉིད་ངོ་པོ་ཉིད།
 དེ་དག་སྟེ་མེད་དེས་འབྱུང་མེད།
 དག་དང་དེ་དག་མཆོན་མ་མེད ༥ ༣༡ ॥

དེའི་མཆོན་མར་མི་རྟོག་པས།
 མེས་མེད་འདྲ་ཤེས་མེད་པ་ཡིན།
 ཉིད་འཛིན་དེ་ཡི་བྱེད་པ་ཉིད།
 བྱུང་སྟོན་པ་དང་སྟོང་པ་ཟད ༥ ༣༢ ॥

མངོན་རྟོགས་ཀྱན།

གསུམ་པོ་པན་ཚུན་ངོ་པོ་གཅིག
ཉིང་འཛིན་རྣམ་པར་མི་རྟོག་པ།
དེ་ལྟར་ངེས་འབྱེད་ཆ་མཐུན་ནི།
ཚུང་དང་འཕྱིང་དང་ཆེན་པོ་ཡིན། ༡༩ ॥

གཞི་དང་དེ་ཡི་གཉིན་པོ་ཡིས།
གཟུང་པར་རྟོག་པ་རྣམ་པ་གཉིས།
ཚེངས་དང་ཡུང་ཚོགས་ཕྱེ་བྲག་གིས།
དེ་ནི་སོ་སོར་རྣམ་པ་དགྲ། ༢༠ ॥

ཇུག་དང་བདག་ས་པའི་རྟེན་ཅན་གྱིས།
འཛིན་པའང་རྣམ་པ་གཉིས་སུ་འདོད།
རང་དབང་བདག་སོགས་ངོ་པོ་དང་།
ཡུང་སོགས་རྟེན་ལས་དེ་བཞིན་ནོ། ༢༡ ॥

སེམས་མི་འགོང་བ་ཉིད་ལ་སོགས།
ངོ་པོ་ཉིད་མེད་སོགས་སྟོན་ཕྱིར།
དེ་ཡི་མི་མཐུན་ཕྱོགས་པོར་བ།
རྣམ་པ་ཀྱན་ཏུ་ཡོངས་འཛིན་ཡིན། ༢༢ ॥

རྟོགས་པ་ཡི་ནི་ཚུལ་རྒྱུ་དང་།
གཉེན་པོ་དང་ནི་སྦྱོང་བ་དང་།
དེ་དག་ཡོངས་སུ་གཏུགས་པ་དང་།
ཤེས་རབ་སྦྱང་བ་ཕྱེར་བཅས་པ་དང་། ॥ ३१ ॥

སྦྱོབ་མ་ཐུན་མོང་མེད་ཏེ་དང་།
གཞན་གྱི་དོན་གྱི་གོ་རིམ་དང་།
ཡེ་ཤེས་རྩལ་བ་མི་མངའ་བར་།
འཇུག་པའི་རྟོན་ལ་རིགས་ཤེས་བྱ ॥ ३२ ॥

ཚུལ་གྱི་དབྱེདས་ལ་དབྱེར་མེད་བྱེར་།
རིགས་ནི་ཐ་དད་རྒྱུ་མ་ཡིན།
བརྟན་པའི་ཚུལ་གྱི་བྱེ་བྲག་གིས།
དེ་ཡི་དབྱེ་བ་ཡོངས་སུ་བཟོད ॥ ३३ ॥

དམིགས་པ་ཚུལ་རྣམས་ཐམས་ཅད་དེ།
དེ་ཡང་དག་ལ་སོགས་པ་ཡིན།
འཇིག་རྟོན་པ་ཡི་རྟོགས་པ་དང་།
གང་དག་འཇིག་རྟོན་འདས་འདོད་དང་། ॥ ३४ ॥

མེད་རྟེན་རྒྱ་

ཟུག་པུལ་ཟུག་པ་མེད་ཆེན་དང་།

གང་དག་འདུལ་བྱས་འདུལ་མ་བྱས་

སྤྱོད་མ་སྤྱོད་མེད་ཆེན་ལྷན་དང་།

གང་དག་སྤྱོད་མེད་སྤྱོད་མེད་མེད་ ༥ ༡ ༥

མེད་མེད་ཆེན་ཆེན་ཆེན་ཆེན་མེད་དང་།

སྤྱོད་དང་རྟེན་མེད་དང་གསུམ་པོ་ལ།

ཆེན་པོ་གསུམ་ཁྱེ་དང་འདུང་གི

ཆེན་ཏུ་བྱ་བ་འདི་ཤེས་བྱ། ༥ ༢ ༥

དེ་དག་མོ་མེད་སྤྱོད་ལ་སྤྱོད་མ།

རྣམ་པ་རྟུག་ཏུ་བསྐྱུག་པ་ཡིས།

གོ་ཆེད་སྤྱོད་པ་གང་ཡིན་ཏེ།

རྟུག་ཆེན་རྟུག་གིས་རི་པའི་ན་པཎ། ༥ ༣ ༥

པམ་མ་གང་ག་རྟུག་མེད་སྤྱོད་སྤྱོད་དང་།

ལམ་དང་བྱམས་ལ་སྤྱོད་པ་དང་།

དམིགས་པ་མེད་དང་རྟུག་པ་དང་།

འཁོར་གསུམ་རྣམ་པར་དག་པ་དང་། ༥ ༤ ༥

ཆེན་རྒྱ་བྱ་དང་མདོན་ཤེས་རྒྱག
 རྣམ་ཀུན་མཁྱེན་པའི་ཚུལ་ལ་ནི།
 འབྲུག་པའི་སྐུ་པ་ཐེག་ཆེན་ལ།
 འདྲེག་པ་ཡིན་པར་ཤེས་པར་བྱ ॥ ༧༥ ॥

བརྩེ་དང་སྦྱིན་ལ་སྐྱེས་པ་རྒྱག
 ཞི་གནས་ལྷག་མཐོང་བཅས་པ་དང་།
 ཟུང་རྒྱ་འབྲེལ་པའི་ལམ་གང་དང་།
 ཐུབས་ལ་མཁས་པ་གང་ཡིན་དང་༥ ॥ ༧༦ ॥

ཡེ་ཤེས་དང་ནི་བསོད་ནམས་དང་།
 ལམ་དང་གཟུངས་དང་ས་བརྒྱ་དང་།
 གཉིན་པོ་ཚོགས་ཀྱི་སྐུ་པ་པ་ཡི།
 རིམ་པ་ཡིན་པར་ཤེས་པར་བྱ ॥ ༧༧ ॥

ཡོངས་སུ་སྦྱོང་བ་རྣམ་བརྒྱ་ཡིས།
 ས་ནི་དང་པོ་འཕྲོམ་འཁྱུར་རྟེ།
 བསམ་དང་པན་པའི་དངོས་ཉིད་དང་།
 སེམས་ཅན་རྣམས་ལ་སེམས་མཉམ་ཉིད ॥ ༧༨ ॥

མདོན་རྟོགས་བྱུང་།

གཏོང་དང་པཤེས་གཏོན་པལྟན་པ་དང་།
དམ་ཚུལ་དཔྱེགས་པ་ཚོལ་པ་དང་།
རྟག་ཏུ་རིས་འབྱུང་ལྡེམས་ཏིང་དང་།
སངས་རྒྱལ་སྤྱོད་འདོད་དགའ་པ་དང་། ༥༩ ॥

ཚུལ་སྟོན་པ་དང་པདན་པ་ཡི།
ཆེག་ནི་པར་པ་ཡིན་པར་འདོད།
འདི་དག་རང་པདན་མི་དཔྱེགས་པས།
ཡོངས་སུ་སྤྱོད་པར་ཤེས་པར་བྱ ॥ ༥༠ ॥

ཚུལ་ཁྲིམས་བྱས་པ་གཞོ་དང་པལྟན།
རབ་ཏུ་དགའ་དང་སྟོང་པའི་ཆེ།
པུར་པལྟན་སྤྱོད་མ་ལ་གུས་ཏུ།
པལྟན་པ་སྤྱོད་ལ་སྟོན་ལ་པལྟན ॥ ༥༡ ॥

ཐོས་པས་མི་ངོས་ཏིང་དང་ནི།
རང་རྒྱུ་མེད་པར་ཚུལ་སྤྱོད་དང་།
སངས་རྒྱལ་ཞིང་གུན་སྤྱོད་པ་དང་།
འཁོར་པས་ཡོངས་སུ་མི་སྤྱོད་དང་། ༥༢ ॥

ང་ཆ་ཞེས་ཡོད་ཅིས་བྱ་བ།
སྒྲིམ་མེད་བདག་ཉིད་དེ་རྣམ་ལྔ།
ནགས་གནས་འདོད་ཆུང་ཆོག་ཤེས་དང་།
སྤངས་བ་ཡང་དག་སྒྲིམ་རྟེན་དང་། ༥༢ ॥

བསྐྱེད་བ་ཡོངས་སུ་མི་གཏོང་དང་།
འདོད་བ་རྣམས་ལ་སྒྲིད་བ་དང་།
ཆུ་དན་འདས་དང་བདོག་ཀྱན་གཏོང་།
མི་ལྷུ་བ་དང་ལྟ་བ་མེད་། ༥༣ ॥

འཕྲིན་དང་ཁྱིམ་ལ་འཕྲེན་བ་དང་།
འདྲ་འཛིན་གྱིས་མཛེ་གནས་དང་ནི།
བདག་བསྐྱོད་གནས་ལ་བརྟུག་བ་དང་།
མི་དགེ་ལས་ཀྱི་ལམ་བུ་དང་། ༥༤ ॥

སྒྲིམ་བས་ཁེངས་དང་བྱིན་ཅི་ལོག
སྒྲི་དན་དང་ནི་རྟེན་མེད་ས་བཞེད།
བརྟུ་པོ་འདི་ནི་རྣམ་སྤངས་ན།
ས་ལྔ་བ་ནི་ཡང་དག་འཕྲོལ་། ༥༥ ॥

མདོན་རྟོགས་རྒྱུ།

སྤྱི་དང་ཚུལ་ཁྲིམས་པོད་པུན་འབྲུག།

བསམ་གཏན་ཤེས་རབ་རབ་རྟོགས་བས།

སྤྱི་མ་དང་ནི་བསེ་རྒྱལ།

དགའ་དང་སྤྱུག་པའི་སེམས་སྤངས་བ ॥ ༥༦ ॥

བསྤངས་ན་མི་ལྷམ་པོད་པ་ཀུན།

གཏོང་ཡང་མི་དགའ་མེད་བ་དང་།

དཔུལ་ཡང་སྤྱོད་བ་མི་སྤྱོད་བས།

ས་ནི་རྒྱག་བ་ཡང་དག་འཕྱོལ ॥ ༥༧ ॥

བདག་དང་སེམས་ཅན་འཛིན་བ་དང་།

སྟོག་དང་གང་ཟག་ཆད་རྟག་དང་།

མཚན་མ་རྒྱ་དང་ལུང་པོ་དང་།

ཁམས་དང་སྤྱེ་མཆེད་དག་དང་ནི ॥ ༥༨ ॥

ཁམས་གསུམ་པོ་ལ་གནས་དང་ཆགས།

སེམས་ནི་ཀུན་རྒྱ་ལྷམ་བ་དང་།

དཀོན་མཆོག་གསུམ་དང་ཚུལ་ཁྲིམས་ལ།

དེར་ལྟ་བ་ཡི་མདོན་ཞེན་དང་༥ ༥༩ ॥

སྐྱོང་བ་ཉིད་ལ་རྩེད་བ་དང་།
 དེ་དང་འགལ་པའི་ཉེས་བ་ནི།
 ཉི་ཤུ་གང་ལ་རྣམ་ཆད་བ།
 དེ་ཡིས་ས་ནི་བརྒྱན་བ་འཕྱོང་། ༦༡ ॥

རྣམ་ཐར་སྒྲོ་གསུམ་ཤེས་བ་དང་།
 འཁོར་གསུམ་རྣམ་ཐར་དག་ཉིད་དང་།
 ཉིད་རྩི་དང་ནི་སྒྲོམ་མེད་དང་།
 ཆོས་མཉམ་ཉིད་དང་རྩྱལ་གཅིག་ཤེས་། ༦༢ ॥

མི་སྒྲེ་བ་དང་པོ་ཤེས་དང་།
 ཆོས་རྣམས་རྣམ་བ་གཅིག་ཏུ་སྒྲིན།
 ཉིག་བ་ཀྱན་ཏུ་འཛིམས་བ་དང་།
 འདྲ་ཤེས་ལྟ་དང་ཉིན་མོངས་སྤྱོད་། ༦༣ ॥

ནི་གནས་ངེས་ཐར་སེམས་བ་དང་།
 ལྟག་མཐོང་ལ་ནི་མཁས་བ་དང་།
 སེམས་རྒྱལ་བ་དང་ཐམས་ཅད་ལ།
 ཐོགས་བ་མེད་པའི་ཡེ་ཤེས་དང་། ༦༤ ॥

མངོན་རྟོགས་བྱུང་།

ཆགས་པའི་ས་མེན་གར་འདོད་པར།

ཞིང་གཞན་དུ་ནི་མཉམ་འགྲོ་དང་།

ཀུན་དུ་བདག་གི་ངོ་བོ་ནི།

སྟོན་པ་ཉིད་དང་ཉི་ཤུའོ ॥ ༤༥ ॥

སེམས་ཅན་ཀུན་ཡིད་ཤེས་པ་དང་།

མངོན་པར་ཤེས་པས་བརྩེ་བ་དང་།

སངས་རྒྱལ་ཞིང་བརྟུ་སྐྱུ་བ་དང་།

ཡོངས་སུ་བརྟག་ཕྱིར་སངས་རྒྱལ་བསྟོན་ ॥ ༤༦ ॥

དཔང་བོ་ཤེས་དང་རྒྱལ་བ་ཡི།

ཞིང་སྤྱོད་སྐྱུ་མ་ལྟར་གནས་དང་།

བསམས་བཞིན་སྤྱིད་པ་ལེན་པ་དང་།

ལས་ནི་རྣམ་པ་འདི་བརྟུད་བཤད་ ॥ ༤༧ ॥

སྟོན་ལམ་དང་ནི་མཐའ་ཡས་དང་།

ལྟ་ལ་སོགས་པའི་སྒྲན་ཤེས་དང་།

སྤྱོདས་པ་རྩ་བོ་ལྟ་བུ་དང་།

མངལ་དུ་འབྱུག་པ་མཆོག་དང་ནི ॥ ༤༨ ॥

རིག་སྒྲུབ་དང་རྩ་སྒྲུབ་དང་ཆོ་འབྲུང་དང་།
 འཁོར་དང་སྒྲུབ་པ་དག་དང་ནི།
 དེས་འབྲུང་བྱུང་ཆུབ་ཤིང་རྣམས་དང་།
 ཡོན་ཏན་ཡུན་སྐུམ་ཆོག་སྒྲུབ་པ་ཡིན། ༥༩ ॥

སྒྲུབ་དག་འདས་ནས་ཡེ་ཤེས་ནི།
 གང་གིས་སངས་རྒྱུ་སྒྲུབ་སྒྲུབ་གཞན་པ།
 དེ་ནི་བྱུང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ས།
 བརྒྱ་པ་ཡིན་པར་ཤེས་པར་བྱ། ༦༠ ॥

མཐོང་དང་བསྐྱོམ་པའི་ལམ་དག་ལ།
 གཟུང་དང་འཛིན་པའི་རྣམ་རྟོག་རྣམས།
 ཉེ་བར་ནི་བར་བྱ་པའི་བྱིར།
 གཉིན་པོ་རྣམ་པ་བརྒྱད་ཅེས་བྱ། ༦༡ ॥

ཆེད་རྩ་བྱ་དང་མཉམ་ཉིད་དང་།
 སེམས་ཅན་དོན་དང་འབད་མེད་དང་།
 མཐའ་ལས་འདས་པར་དེས་འབྲུང་དང་།
 ཐོབ་པའི་མཆོད་ཉིད་དེས་འབྲུང་དང་། ༦༢ ॥

མངོན་རྟོགས་རྒྱུ།

རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་མཆིན་ཏིང་དང་།

ལམ་གྱི་ཡུལ་ཅན་ངེས་འབྱུང་སྟེ།

རྣམ་པ་བརྒྱན་གྱི་པདག་ཏིང་འདི།

ངེས་འབྱུང་བསྐྱལ་བ་ཡིན་ཤེས་བྱ ། ༧༢ །

ཤེས་རབ་གྱི་པ་རྩལ་དུ་བྱིན་པའི་མན་ངག་གི་བསྟན་བཅོས་མངོན་པར་

རྟོགས་པའི་རྒྱུ་ཅེས་བྱ་བ་ལས་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་མཆིན་པ་ཏིང་གི་སྒྲུབས་

ཏི་དང་བོའོ །

ལྟ་རྣམས་རྒྱུ་པར་བྱ་བའི་བྱིར།

འོད་གྱིས་མོག་མོག་བོར་མཇུག་དང་།

ཡུལ་ངེས་པ་དང་ཁུབ་པ་དང་།

རང་བཞིན་དང་ནི་དེ་ཡི་ལས ། ༡ །

ལམ་ཤེས་ཏིང་གྱི་ཚུལ་ལ་ནི།

འཕགས་པའི་བདེན་པ་བཞི་དག་གི

རྣམ་པ་མི་དམིགས་སྟོ་ནས་ནི།

ཉན་ཐོས་ལམ་འདི་ཤེས་པར་བྱ ། ༢ །

འཕགས་པ་ཉན་ཐོས་ལམ་ལ་ནི།
 གཟུགས་ལ་སོགས་པ་སྟོང་པའི་བྱིར།
 སྟོང་པ་ཉིད་རྣམས་དབྱེར་མེད་པས།
 རྩོམ་པ་དེ་དག་མི་དམིགས་པས ॥ ༩ ॥

ཅེ་མེར་གྱུར་པ་དག་ཏུ་འདོད།
 དེ་ལ་ཉག་ལ་སོགས་ཕྱུ་ལ་གྱིས།
 གནས་པ་པག་པས་པཐོད་པ་རྣམས།
 ས་པར་དག་ལས་པར་རྣམས་ནས་ནི ॥ ༡༠ ॥

མི་གནས་རྒྱས་པར་བསྟན་པ་ཡིས།
 ཆོས་ཀྱི་མཆོག་ཏུ་འགྱུར་བཤད་དེ།
 ཅི་བྱིར་ཞེ་ན་སངས་རྒྱས་ཀྱིས།
 མཐེན་ནས་ཆོས་རྣམས་མ་གཟིགས་བྱིར ॥ ༡༡ ॥

རང་བྱུང་པདག་ཉིད་རྟོགས་པའི་བྱིར།
 གནས་ཀྱིས་བསྟན་ཡང་མི་དགོས་ལ།
 པས་ཏུ་ལྟ་བུའི་ཡེ་ཤེས་ནི།
 ཟབ་པ་ཉིད་ཏུ་མངོན་པར་བཟོད ॥ ༡༢ ॥

མངོན་རྟོགས་བྱམ།

གང་གང་དོན་ནི་གང་གང་ལ།

ཇི་ལྟ་ཇི་ལྟར་ཉན་འདོད་པ།

དེ་དེ་ལ་དོན་དེ་དང་དེ།

སྒྲ་མེད་ཀྱང་དེ་དེ་ལྟར་སྒྲ་ཁྱད་ཀྱང་། ༡ ॥

གཟུང་དོན་རྟོག་པ་སྤྱང་བྱུང་དང་།

འཛིན་པ་མི་སྤྱང་བྱུང་དང་ནི།

རྟོན་གྱིས་པམེ་རྩ་ལྟ་བུའི་ལམ།

ཡང་དག་པམ་པར་ཤེས་པར་བྱ། ༢ ॥

བདག་པའི་ཆོས་ཉིད་མི་འགལ་བར།

སྟོན་པའི་རྣམ་པ་ཐོང་གྱུར་པ།

ཅུ་མོར་གྱུར་པ་གཟུགས་ལ་སྟོགས།

འགྲིལ་པ་མེད་ལ་སྟོགས་པས་བྱེ། ༣ ॥

ནང་སྤྱང་ཉིད་ལ་སྟོགས་པ་ཡིས།

གཟུགས་སྟོགས་མི་འཛིན་བྱུང་བཞོད་པ།

གཟུགས་སྟོགས་སྒྲེ་པ་མེད་སྟོགས་བྱེ།

རྣམ་པ་ཅན་ནི་ཆོས་བྱི་མཆོག་། ༤ ॥

པདེན་དང་པདེན་ལ་པལོད་པ་དང་།
 ཤེས་པའི་སྒྲུབ་ཅིག་རྣམ་པའི་ཡིས།
 ལམ་ཤེས་ཉིད་ལ་མཐོང་པའི་ལམ།
 པན་ཡོན་པཅས་པ་འདི་བཤད་དོ ॥ ༡༡ ॥

དེ་པལོད་ཉིད་དང་སངས་རྒྱས་དག
 པན་ཚུན་རྟེན་པ་རྟེན་མེད་ཕྱིར།
 རྣམ་གྲངས་ཁས་མི་ལེན་པ་དང་།
 ཆེན་པོ་ཆོད་མ་མེད་པཅས་དང་༥ ॥ ༡༢ ॥

ཆོད་མེད་པ་དང་མཐའ་མེད་དང་།
 དེར་གནས་གཟུགས་ལ་སོགས་པ་ལ།
 སངས་རྒྱས་ཉིད་ཏུ་ངེས་འཛིན་དང་།
 སྤང་མེད་དོར་པ་མེད་སོགས་དང་༥ ॥ ༡༣ ॥

བྱམས་ལ་སོགས་དང་སྤྲོད་ཉིད་དང་།
 སངས་རྒྱས་ཉིད་ནི་འཕྲོལ་པ་དང་།
 རྣམ་བར་བྱང་ཀྱན་ཡོངས་བསྐྱུས་དང་།
 ཉམ་ང་པ་དང་ནད་ཀྱན་སེལ་ ॥ ༡༤ ॥

མདོན་རྟོགས་བྱམ།

བྱ་དན་འདས་འཛིན་ཞི་ཉིད་དང་།
སངས་བྱམ་རྣམས་ཀྱིས་སྤང་ལ་སྟོགས།
སྟོག་མི་གཅོད་པ་ལ་སྟོགས་པ།
རྣམ་པ་ཀྱན་མཆིན་ཚུལ་ལ་ནི། ༡༥ ॥

པདག་ཉིད་གནས་དྲེ་སེམས་ཅན་དང་།
འགོད་དང་སྤྱན་པ་ལ་སྟོགས་པ།
རྟོགས་པའི་བྱང་ཚུབ་ཏུ་པལྟོ་པ།
ལམ་ཤེས་ཉིད་ཀྱི་སྒྲན་ཅིག་མ། ༡༦ ॥

ཀྱན་ནས་ཞི་དང་ཐམས་ཅད་ལ།
འབྱུང་དང་ཉོན་མོངས་ལས་བྱལ་དང་།
གཞོད་པས་པལྟོ་པ་མེད་ཉིད་དང་།
བྱང་ཚུབ་དང་ནི་རྟོན་མཆོད་ཉིད། ༡༧ ॥

མོས་པ་རང་གི་དོན་དང་ནི།
རང་གཞན་དོན་དང་གཞན་དོན་དང་།
རྣམ་གསུམ་ཤེས་བྱ་དེ་ཡང་ནི།
ཚུང་དང་འཕྲིང་དང་ཆེན་པོ་སྟེ། ༡༨ ॥

སེ་སེ་རྣམ་པ་གསུམ་ཏུ་འདོད།
 རྒྱུ་ཏུ་རྒྱུ་སྒྲུབ་དཔེ་བ་ཡིས།
 དེ་ཡང་རྣམ་གསུམ་དེ་ལྟར་ན།
 རྣམ་པ་ཉི་ཤུ་བརྒྱན་ཏུ་འདོད། ༡༩ ॥

ཤེས་རབ་པ་ལོ་ཕྱིན་པ་ལ།
 མེས་པའི་གནས་སྒྲུབ་རྣམས་ལ་ནི།
 དགྲ་ཚན་གསུམ་གྱིས་བསྐྱོད་པ་དང་།
 བཀྲར་བ་དང་ནི་བསྐྱུགས་པར་འདོད། ༢༠ ॥

ཡོངས་སུ་བསྐྱོད་པ་ཁྱད་པར་ཅན།
 དེ་ཡི་ཕྱིན་པ་མཆོག་ཡིན་ནོ།
 དེ་ནི་དམིགས་མེད་རྣམ་པ་ཅན།
 ཕྱིན་ཅི་མ་ལོག་མཚན་ཉིད་དོ། ༢༡ ॥

དཔེན་དང་སངས་རྒྱལ་བསྐྱོད་ནམས་ཆོགས།
 རང་བཞིན་ནན་པའི་སྐྱོད་ཡུལ་ཅན།
 ཐུགས་བཅས་མཚན་མ་མེད་པ་དང་།
 སངས་རྒྱལ་རྗེས་སུ་ཡི་རང་དང་། ༢༢ ॥

མངོན་རྟོགས་རྒྱན།

ཁམས་གསུམ་གཏོགས་པ་མ་ཡིན་དང་།
རྒྱུད་དང་འབྲེང་དང་ཆེན་པོ་ཡི།
བསྟོ་བ་གཞན་ནི་རྣམ་གསུམ་བོ།
བསོད་ནམས་ཆེ་འབྱུང་བདག་ཉིད་དོ། ༢༢ ॥

ཐབས་དང་མི་དམིགས་པ་དག་གིས།
དགེ་བའི་རྩ་ལ་ཡི་རང་བ།
རྗེས་སུ་ཡི་རང་ཡིད་བྱེད་བ།
བསྟོམ་བ་ཡིན་པར་འདིར་བརྗོད་དོ། ༢༣ ॥

དེ་ཡི་ངོ་བོ་ཉིད་མཆོག་ཉིད།
ཀུན་ལ་མངོན་པར་འདུ་མི་བྱེད།
ཆོས་རྣམས་དམིགས་སུ་མེད་པར་ནི།
གཏོད་པར་བྱེད་པ་དོན་ཆེན་ཉིད་ཀྱི། ༢༤ ॥

སངས་རྒྱལ་བསྟེན་དང་སྤྱིན་སོགས་དང་།
ཐབས་ལ་མཁས་པ་གང་ཡིན་པ།
འདི་ལ་མོས་པའི་རྒྱ་དག་ཡིན།
ཆོས་ཀྱིས་འཕྲོངས་པའི་རྒྱ་དག་ནི། ༢༥ ॥

བདུན་ཀྱི་ཐེགས་ཀྱི་མེད་པ་དང་།

ཐེགས་ཀྱི་མེད་པ་མེད་པ་དང་།

ཐེགས་ཀྱི་མེད་པ་མེད་པ་དང་།

ཐེགས་ཀྱི་མེད་པ་མེད་པ་དང་། ༢༧ ॥

ཐེགས་ཀྱི་མེད་པ་མེད་པ་དང་།

ཐེགས་ཀྱི་མེད་པ་མེད་པ་དང་།

ཐེགས་ཀྱི་མེད་པ་མེད་པ་དང་།

ཐེགས་ཀྱི་མེད་པ་མེད་པ་དང་། ༢༨ ॥

ཐེགས་ཀྱི་མེད་པ་མེད་པ་དང་།

ཐེགས་ཀྱི་མེད་པ་མེད་པ་དང་།

ཐེགས་ཀྱི་མེད་པ་མེད་པ་དང་།

ཐེགས་ཀྱི་མེད་པ་མེད་པ་དང་། ༢༩ ॥

ཐེགས་ཀྱི་མེད་པ་མེད་པ་དང་།

ཐེགས་ཀྱི་མེད་པ་མེད་པ་དང་།

ཐེགས་ཀྱི་མེད་པ་མེད་པ་དང་།

ཐེགས་ཀྱི་མེད་པ་མེད་པ་དང་། ༣༠ ॥

མངོན་རྟོགས་ཀྱི།

དེ་ལ་ལྷན་ཀྱིས་སྤྲུངས་པ་ཡིས།

ལམ་ནི་མངལ་དང་གཞལ་བྱ་དག།

མཉམ་པ་ཉིད་ཀྱིས་ཁམས་གསུམ་གྱི།

གཉིན་པོ་ཉིད་ཏུ་འདོད་པ་ཡིན། ༡༡ ॥

ཤེས་རབ་ཀྱི་པ་རྩལ་ཏུ་བྱེད་པའི་མན་ངག་གི་བསྟན་བཅོས་མངོན་པར་

རྟོགས་པའི་ཀྱན་ཅེས་བྱ་བ་ལས། ལམ་ཤེས་པ་ཉིད་ཀྱི་སྒྲུབས་དེ་

གཉིས་པའོ།

ཚུ་རྩལ་པ་རྩལ་མཐའ་ལ་མིན།

དེ་དག་པར་ན་མི་གནས་པ།

རྒྱས་རྣམས་མཉམ་པ་ཉིད་ཤེས་བྱུང་།

ཤེས་རབ་པ་རྩལ་བྱེད་པར་འདོད། ༡༢ ॥

དེ་ནི་མཚན་མར་དམིགས་སྒྲོ་ནས།

ཐབས་མ་ཡིན་པས་རིང་བ་སྟེ།

དེ་ནི་ཐབས་ལ་མཁས་པ་ཡིས།

ཡང་དག་ཏེ་བ་ཉིད་ཏུ་བཤད། ༡༣ ॥

གཟུགས་སྒྲིག་པ་ཕྱང་པོ་སྟོང་ཉིད་དང་།
 རུས་གསུམ་གཏོགས་པའི་ཆོས་རྣམས་དང་།
 སྦྱོང་སྒྲིག་པ་ཕྱང་ཕྱུག་ཕྱོགས་རྣམས་ལ།
 སྦྱོང་པའི་འདུ་ཤེས་མི་མཐུན་ཕྱོགས་॥ ༩ ॥

སྦྱོང་ལ་སྒྲིག་ལ་ངར་འཛིན་མེད།
 གཞན་དག་དེ་ལ་སྦྱོར་བྱེད་པ།
 དེ་ནི་ཆགས་པའི་མཐུའ་འགོག་པས།
 རྒྱལ་ལ་སྒྲིག་ལ་ཆགས་པ་པྱ ॥ ༡ ॥

ཆོས་ཀྱི་ལམ་ནི་རང་བཞིན་གྱིས།
 དཔེན་པའི་བྱིར་ན་དེ་ཟབ་ཉིད།
 ཆོས་རྣམས་རང་བཞིན་གཅིག་པར་ནི།
 ཤེས་པས་ཆགས་པ་སྦྱོང་བ་ཡིན་॥ ༢ ॥

མཐོང་བ་ལ་སྒྲིག་པ་གསུམ་པ་ཡིས།
 དེ་ནི་རྟོགས་པར་དཀའ་བར་བཤད།
 གཟུགས་ལ་སྒྲིག་པར་མི་ཤེས་བྱིར།
 དེ་ནི་བསམ་མི་བྱུང་བར་འདོད་॥ ༣ ॥

མདོན་རྟོགས་བྱུང་།

དེ་ལྟར་ཀུན་ཤེས་ཉིད་ལྷགས་ལ།
མི་མཐུན་གཉིན་པོའི་ཕྱགས་དག་གི
རྣམ་པར་དབྱེ་བ་མ་ལུས་པ།
ཇི་སྐད་པམད་པ་འདིར་ཤེས་བྱ ། ༡ ॥

གཟུགས་སོགས་དེ་མི་རྟག་སོགས་དང་།
དེ་མ་རྟོགས་དང་རབ་རྟོགས་དང་།
དེ་ལ་ཆགས་པ་མེད་ཉིད་ལ།
སྦྱོར་བ་པག་ག་པའི་སྦྱོར་བ་དང་། ། ༢ ॥

མི་འཇུག་ཕྱིན་པོ་མེད་ཉིད་དང་།
བྱ་དཀའ་རྣམ་གསུམ་སྦྱོར་བ་དང་།
སྐལ་བ་ཇི་པའི་ཉིད་འབྲས་ཐོབ་པས།
འབྲས་ཡོད་འདོད་པ་དེ་དང་ནི ། ༣ ॥

གཞན་ལ་རག་ལས་མེད་གང་དང་།
སྒྲིང་བ་རྣམ་པར་ཤེས་ཕྱིན་དོ།
གཟུགས་ལ་སོགས་ལ་རྣམ་མེད་པ།
རྣམ་པའི་དེ་ཡི་མཉམ་པ་ཉིད ། ༤ ॥

སྒྲུག་པ་ལྟེན་ལ་སོགས་པ་དེན་པ་ལ།
ཆོས་ཤེས་རྒྱུ་ཤེས་པ་དང་།
པལོད་ཤེས་སྒྲིག་ཅིག་པདག་ཉིད་ལོ།
ཀྱན་ཤེས་ཚུལ་ལ་མཐོང་པའི་ལམ་ ॥ ༡༡ ॥

གཟུགས་རྟག་མ་ཡིན་མི་རྟག་མེད།
མཐའ་ལས་འདས་དང་རྣམ་དག་དང་།
མ་སྐྱེས་མ་འགགས་ལ་སོགས་དང་།
མཁའ་འདྲ་ཆགས་པ་སྤངས་པ་དང་ ॥ ༡༢ ॥

ཡོངས་སྒྲུ་འཛིན་ལས་གྲོལ་པ་དང་།
ང་པོ་ཉིད་ཀྱིས་བཞེད་མེད་དང་།
གང་ཕྱིར་འདི་དོན་བཞེད་པ་ཡིས།
གཞན་ལ་སྤྱིན་ཏུ་མེད་པ་དང་ ॥ ༡༣ ॥

དམིགས་པ་མེད་པར་བྱེད་པ་དང་།
ཤིན་ཏུ་རྣམ་དག་ནད་མི་འབྱུང་།
དན་སོང་ཆད་དང་འབྲས་བྱ་ནི།
མཛོད་ཏུ་བྱ་ལ་མི་རྟོག་ཉིད་ ॥ ༡༤ ॥

མངོན་རྟགས་རྒྱུ།

མཚན་མ་དག་དང་མ་འཕྲེལ་དང་།
དངོས་དང་མེད་དང་གཉིས་པོ་ལ།
ཤེས་པ་སྐྱེ་བ་མེད་པ་ནི།
ཀུན་ཤེས་ཉིད་ཀྱི་སྒྲུབ་ཅིག་མ ༥ ༡༥ ༥

དེ་ལྟར་འདི་དང་ཡང་འདི་དང་།
ཡང་འདི་ཡིན་ཏེ་རྣམ་གསུམ་པོ།
འདི་ནི་གཏན་སྒྲུབ་གསུམ་པོ་དག
ཐོགས་པར་ཡོངས་སུ་བསྐྱེད་པ་ཡིན ༥ ༡༦ ༥

ཤེས་པ་པོ་ལ་ཡོད་ཀྱི་ཕྱིན་པའི་མན་དག་གི་བསྐྱེད་པཅོས་མངོན་པར་
རྟགས་པའི་རྒྱན་ཅིས་བྱ་བ་ལས། ཐམས་ཅད་ཤེས་པ་ཉིད་ཀྱི་སྒྲུབ་ཏེ་
གསུམ་པོ།

གཞི་ཤེས་པ་ཡི་བྱེ་བྱག་རྣམས།
རྣམ་པ་ཞེས་བྱ་མཚན་ཉིད་དེ།
ཀུན་མཁྱེན་ཉིད་ནི་རྣམ་གསུམ་བྱིར།
དེ་ནི་རྣམ་པ་གསུམ་ཏུ་འདོད ༥ ༡༧ ༥

མེད་པའི་རྣམ་པ་ནས་ཐུང་ཞེ།
 མེ་གཡོ་བ་ཡི་རྣམ་པའི་པར།
 བདེན་པ་སྐྱོ་སྐྱོ་ལ་བཞི་དང་།
 ལམ་ལ་དེ་ནི་བཅོ་ལྔ་པ་ཤར་ཡང་། ༢ ॥

རྒྱ་དང་ལམ་དང་ཐུག་པ་ལྟར་དང་།
 ལོག་པ་ལ་ནི་གོ་རིམ་བཞིན།
 དེ་དག་བརྒྱན་དང་བརྒྱན་དང་ནི།
 ལྟ་དང་བརྒྱ་རྒྱ་ཅེས་བསྒྲགས་སོ། ༣ ॥

རྒྱ་པ་ཏེར་གཞག་ནས་ཐུང་ཞེ།
 སངས་རྒྱས་རྣམ་པའི་མཐར་ཐུག་རྣམས།
 ལམ་གྱི་བདེན་པའི་རྗེས་མཐུན་པར།
 གྲུན་མཐུན་གསུམ་ཏུ་བྱེ་བས་ན། ༤ ॥

སྒྲོལ་མ་བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་དང་།
 སངས་རྒྱས་རྣམས་ལ་རིམ་བཞིན་དེ།
 སུམ་རྩ་བརྒྱན་དང་སུམ་རྩ་བཞི།
 སུམ་རྩ་ཅེ་དག་དག་ཏུ་བཞེད་། ༥ ॥

མདོན་རྟོགས་རྒྱུ།

མངས་རྒྱལ་རྣམས་ལ་ལྷན་པར་བྱས།

དེ་ལ་དགེ་བའི་རྩ་བ་བསྐྱེད།

དགེ་བའི་བསྐྱེད་ཀྱི་མགོན་བཅས་པ།

འདི་མཉམ་པ་ཡི་སྒྲིབ་ཡིན་ནོ། ༡༥ ॥

མངས་རྒྱལ་བསྐྱེད་དང་ཀྱན་འཛིན་དང་།

སྤྱིན་དང་ཚུལ་ཁྲིམས་སྐྱོད་བས།

ལེན་དང་འཛིན་པ་ལ་སྐྱོད་བའི།

སྒྲིབ་བྱ་དམ་པ་རྣམས་བཞེད་ནོ། ༡༦ ॥

གཟུགས་ལ་སྐྱོད་ལ་མི་གནས་བྱེད།

དེ་ལ་སྒྲིབ་པ་བཀག་པའི་བྱེད།

དེ་ཡི་དེ་བཞེད་ཉིད་ཟབ་བྱེད།

དེ་རྣམས་གཏིང་དཔག་དཀའ་བའི་བྱེད་། ༡༧ ॥

དེ་དག་ཆད་ནི་མེད་བྱེད་དང་།

ཆོག་ཆེན་ཡུན་རིང་རྟོགས་བའི་བྱེད།

བྱུང་བསྐྱེད་བྱེད་མི་ཁྲིམ་ཉིད་དང་།

ངེས་འབྱུང་པར་ཆད་མེད་བཅས་དང་། ༡༨ ॥

བྱང་ཆུབ་ཏེ་དང་ཐུར་བ་དང་།
 གཞན་དོན་ལམ་མེད་ལག་མེད་བྱུར།
 ཆོས་དང་ཆོས་མེད་སྐྱེས་མེ་མཐོང་།
 གཟུགས་སྐྱེས་པས་མ་མི་ཁྱབ་མི་མཐོང་། ༡༠ ॥

གཟུགས་སྐྱེས་དེ་ཡི་མཚན་མ་དང་།
 དེ་ཡི་ང་ཐོ་རྣམ་མི་རྟོག
 ལམས་བྱ་རིན་ཆེན་སྤྱོད་ཕྱེད་དང་།
 དེ་ནི་དག་པ་མཚམས་དང་བཅས་། ༡༡ ॥

བཟུང་གི་མཐུ་བཅོམ་ལ་སྐྱེས་པ།
 ཡོན་ཏན་རྣམ་པ་བཟུ་བཞི་འོ།
 སྤྱོད་ནི་བཟུ་ཚན་བཞིར་བཅས་པ།
 རྒྱལ་ཏུ་ངེས་པར་རྟོགས་པར་བྱ། ༡༢ ॥

གང་གིས་མཚོན་དེ་མཚན་ཏིང་ཏུ།
 ཤེས་བྱ་དེ་ཡང་རྣམ་པ་གསུམ།
 ཤེས་པ་ཁྱད་པར་ཕྱེད་པ་སྟེ།
 ང་ཐོ་ཏིང་གང་མཚོན་བྱ་ཡང་། ༡༣ ॥

མངོན་རྟོགས་བྱུང་།

དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་འབྱུང་བ་དང་།
འཇིག་རྟེན་འཇིག་མེད་པདག་ཉིད་དང་།
སེམས་ཅན་སེམས་ཀྱི་སྤྱོད་པ་དང་།
དེ་བསྐྱུས་པ་དང་བྱེར་བསྐྱུས་དང་། ༡༥ ॥

མི་ཟད་པ་ཡི་རྣམ་པ་དང་།
ཆགས་བཅས་སོགས་དང་བྱ་ཆེན་ནང་།
ཆེན་པོར་གྱུར་དང་ཚད་མེད་དང་།
རྣམ་ཤེས་བསྐྱུན་ཏུ་མེད་པ་དང་། ༡༦ ॥

སེམས་བསྐྱར་མེད་དང་ཤེས་པ་དང་།
གཡོ་བ་ལ་སོགས་ཞེས་བྱ་དང་།
དེ་ལས་གཞན་ཡང་དེ་དག་ནི།
དེ་བཞིན་ཉིད་ཀྱི་རྣམ་པར་ཤེས་། ༡༧ ॥

བྱུང་བས་དེ་བཞིན་ཉིད་རྟོགས་དེ།
གཞན་ལ་བསྐྱུན་པ་ཞེས་བྱ་སྟེ།
ཐམས་ཅད་ཤེས་པ་ཉིད་སྐྱབས་ཀྱི།
ཤེས་པའི་མཆོད་ཉིད་བསྐྱུས་པ་ཡིན་། ༡༨ ॥

སྒྲིང་ཉིད་མཚན་མ་མེད་པཅས་དང་།

སྒྲིན་པ་རྣམ་པར་སྤངས་པ་དང་།

སྒྲི་མེད་འགག་པ་མེད་སྒྲིས་དང་།

ཆོས་ཉིད་རྣམ་པར་འབྱུག་མེད་དང་། ༡༨ ॥

འདྲ་མི་བྱེད་དང་རྣམ་མི་རྟོག

ར་པ་དབྱེ་མཚན་ཉིད་མེད་ཉིད་ལ།

ལམ་ཤེས་ཉིད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཀྱིས་ནི།

ཤེས་པའི་མཚན་ཉིད་ཡིན་པར་བཞེད་། ༡༩ ॥

དེ་ནི་ཉིད་ཀྱི་ཆོས་པསྒྲིན་ནས།

གནས་དང་གུས་པར་བྱ་བ་དང་།

སྒྲི་མ་ཉིད་དང་མཉེས་པ་དང་།

དེ་ལ་མཚན་དང་བྱེད་མེད་དང་། ༢༠ ॥

ཀྱན་ཏུ་འབྱུག་མཆོད་གང་ཡིན་དང་།

མ་མཐོང་སྒྲིན་པར་མཇོད་པ་དང་།

འཇིག་རྟེན་སྒྲིང་ཉིད་རྣམ་པ་དང་།

པུང་དང་ཤེས་མཇོད་མཛོད་སུམ་མཇོད་། ༢༡ ॥

མངོན་རྟོགས་རྒྱུ།

བསམ་མེ་ཁྱབ་དང་ནི་ཉིད་རྟོན།

འཇིག་རྟེན་འདུ་ཤེས་འགོག་བ་ལ།

རྣམ་པ་ཀུན་མཁྱེན་ཚུལ་ལ་ནི།

ཤེས་པའི་མཚན་ཉིད་ཅེས་བཤད་དོ། 22 ॥

བསམ་མེ་ཁྱབ་སྟོགས་ཁྱད་པར་གྱིས།

ཁྱད་ཁྱགས་པདོན་པའི་སྟོན་ཡུལ་ཅན།

རྣམ་ཅིག་མ་ནི་བརྩུ་རྩག་གིས།

ཁྱད་པར་མཚན་ཉིད་བཤད་བ་ཡིན། 23 ॥

བསམ་མེ་ཁྱབ་དང་མེ་མཉམ་དང་།

གཞན་དང་བསྐང་ལས་ཡང་དག་འདས།

འཕགས་པ་ཀུན་སྟུང་མཁས་པ་ཡིས།

རིག་བྱ་ཐུན་མོང་མེད་ཤེས་ཉིད། 24 ॥

ཤེས་སྒྱུར་གྱི་དང་གང་མེད་དང་།

སྒྱུབ་དང་ཡང་དག་འགྱུབ་པ་དང་།

དམིགས་པ་རྟེན་དང་བཅས་པ་དང་།

མཐའ་དག་པ་དང་ཡོངས་འཇིག་དང་། 25 ॥

མངོན་རྟོགས་ཀྱང་།

མངོན་པར་ཞེན་པ་པག་པ་དང་།

དམིགས་པ་ཞེས་བྱ་གང་ཡིན་དང་།

མི་མཐུན་ཐོགས་པ་མེད་དང་དེ།

གཞི་མེད་འགྲོ་མེད་སྟེ་མེད་དང་། ༡༠ ॥

དེ་བཞིན་ཉིད་ནི་མི་དམིགས་དང་།

ང་པོ་ཉིད་བརྩ་བྱ་ག་པདག་ཉིད།

མཚོན་བྱ་ལྟ་བུར་མཚོན་པས་ན།

མཚན་ཉིད་བཞི་པར་བཞེན་པ་ཡིན་། ༡༡ ॥

མཚན་མེད་རབ་བྱ་སྟོན་ལ་སོགས་།

ཡང་དག་སྟེ་ལ་མཁས་པ་ནི།

རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་རྟོགས་འདི་ལ་།

ཐར་པའི་ཆ་དང་མཐུན་པར་འདོད་། ༡༢ ॥

སངས་རྒྱས་སོགས་དམིགས་དད་པ་དང་།

སྟོན་སོགས་སྟོད་ཡུལ་བརྩེན་འགྱུས་དང་།

བསམ་པ་ཡུན་ཚོགས་ནན་པ་དང་།

རྣམ་པར་མི་རྟོག་ཉིད་འདྲིན་དང་། ༡༣ ॥

ཆོས་རྣམས་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་དུ།

ཤེས་པའི་ཤེས་རབ་དང་རྣམ་ལྟ།

རྟོགས་པའི་བྱང་ཚུབ་རྟོན་པོ་ཡིས།

རྟོགས་སྒྲུབ་རྒྱུ་པོས་རྟོགས་དཀར་བཞེད་॥ ༡༥ ॥

དོ་བ་རྣམས་ཀྱི་དམིགས་པ་འདིར།

སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཡིན་པར་བསྐྱགས།

དེ་དག་ཉིད་ལ་སེམས་མཉམ་སོགས།

རྣམ་པ་དག་ནི་བརྩུར་བཤད་དོ། ॥ ༡༦ ॥

བདག་ཉིད་སྟོག་པ་ལས་ལྷོག་ཅིང་།

སྦྱིན་ལ་སོགས་ལ་གནས་པས་གཞན།

དེ་དག་ལ་ནི་འགོད་པ་དང་།

བསྐྱགས་པ་བཞིན་དང་མཐུན་པ་ཉིད་॥ ༡༧ ॥

ཕྱིར་གྱུར་དེ་བཞིན་བཞིན་པ་ནི།

རང་གཞན་རྟོན་ཅན་བདེན་ཤེས་པ།

ཆོས་མཆོག་དེ་བཞིན་སེམས་ཅན་རྣམས།

སྦྱིན་བྱེད་སོགས་ཀྱིས་ཤེས་པར་བྱ་॥ ༡༨ ॥

མངོན་རྟོགས་བྱུང་།

ངེས་འབྱེད་ཡན་ལག་ནས་བརྒྱད་ལྟེ།

མཐོང་དང་གོམས་པའི་ལམ་དག་ལ།

བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་གང་དག་གནས།

དེ་འདིར་བྱུང་མི་ལྷོག་པའི་ཚོགས་ ॥ ३८ ॥

གཟུགས་ལ་སོགས་ལས་ལྷོག་སོགས་རྟོགས།

རྣམ་པ་ཉི་ཤུར་བཞེད་པ་ཡིས།

ངེས་འབྱེད་ཡན་ལག་ལ་གནས་པའི།

བྱུང་མི་ལྷོག་པའི་མཚན་ཉིད་འདི་ ॥ ३९ ॥

གཟུགས་ལ་སོགས་ལས་ལྷོག་པ་དང་།

ཐེ་ཚོམ་མི་དལ་ཟད་པ་དང་།

བདག་ཉིད་དགེ་བ་ལ་གནས་ཤིང་།

གཞན་དག་དེ་ལ་འགོད་པ་དང་། ༥༠ ॥

གཞན་གྱི་རྟོན་ཅན་སྤྱིད་སོགས་དང་།

ཟབ་མའི་དོན་ལའང་སེམ་ཉི་མེད།

བུམས་ལུས་སོགས་དང་སྤྱིབ་པ་ནི།

རྣམ་པ་ལྔ་དང་མི་འགྲོགས་དང་། ༥༡ ॥

པག་ལ་ཉལ་ཀྱན་འཛིམས་པ་དང་།

རྩན་པ་དང་ནི་ཤེས་པ་ཞིན་དང་།

གོས་ལ་སོགས་པ་གཙང་པ་དང་།

ལྷས་ལ་གྲིན་བྱ་རྣམས་མི་འབྱུང་། ༥༢ ॥

ལྷ་ལྷ་མེད་སེམས་སྤངས་པ་ནི།

ལེན་དང་སེར་སྒྲ་མེད་སོགས་དང་།

ཆོས་ཉིད་ལྡན་པར་འགྱེ་ཉིད་དང་།

སེམས་ཅན་དོན་ཏུ་དཔྱལ་ཆོལ་དང་། ༥༣ ॥

གཞན་གྱིས་པག་པར་མི་བདུལ་དང་།

ལམ་གཞན་ཉེ་པར་སྒྲོན་བཟུང་ལ།

བཟུང་ཅེས་བྱ་པར་རྟོགས་པ་དང་།

སངས་རྒྱས་དགྲེས་པའི་སྤྱོད་པ་སྟེ། ༥༤ ॥

རྟགས་ནི་ཉེ་བྱ་དེ་དག་གིས།

རྩོད་དང་ཅེ་མོ་བཟོད་བཅས་དང་།

ཆོས་མཆོག་རྣམས་ལ་གནས་པ་ནི།

རྟོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་ལས་མི་ལྡོག། ༥༥ ॥

མངོན་རྟོགས་བྱུང་།

མཐོང་བའི་ལམ་ལ་བཞོན་པ་དང་།

ཤེས་བའི་སྐད་ཅིག་བརྩ་བྱ་ག་ནི།

ཡུང་རྩལ་སེམས་དབང་མི་ལྷོག་བའི།

མཚན་ཉིད་ཡིན་པར་ཤེས་པར་བྱ ॥ ༧༦ ॥

གཟུགས་སོགས་འདྲ་ཤེས་ལྷོག་པ་དང་།

སེམས་བརྟན་ཐེག་པ་དམན་དག་ལས།

རྣམ་ལོག་བསམ་གཏན་ལ་སོགས་བའི།

ཡན་ལག་ཡོངས་སུ་ཟད་པ་དང་༥ ॥ ༧༧ ॥

ལུས་སེམས་ཡང་བ་ཉིད་དང་ནི།

འདོད་ལ་སྦྱོད་ལ་ཐབས་མཁས་དང་།

རྟག་ཏུ་ཚངས་པར་སྦྱོད་ཉིད་དང་།

འཚོ་བ་རྣམ་པར་དག་ཉིད་དང་༥ ॥ ༧༨ ॥

ཡུང་སོགས་པར་ཆད་ཕྱིད་རྣམས་དང་།

ཚོགས་དང་དབང་སོགས་བཅས་བ་ཡི།

གཡུལ་འགྱུར་སེར་སྒྲ་ལ་སོགས་ལ།

སྦྱོར་དང་རྗེས་སུ་སྦྱོར་བ་ཡི ॥ ༧༩ ॥

གནས་པ་སྐྱོ་སྐྱོར་པ་པེ་པ།

ཆོས་ནི་རྩལ་ཙམ་མི་དཔེགས་ཏིང་།

རང་གི་ས་ལ་ངེས་པ་ཏིང་།

ས་གསུམ་ལ་ནི་གནས་པ་པེ་པ། ༥༠ ॥

ཆོས་ཀྱི་དོན་རྩལ་གྱི་གཏོང་པ།

དེ་ལྟེང་སྐྱོར་ཅིག་པུ་རྩལ་ནི།

སྐྱོ་ལྟན་མཐོང་པེ་ལམ་གནས་ཀྱི།

ཕྱིར་མི་ལྟོག་པེ་རྟགས་དག་ཡིན། ༥༡ ॥

སྐྱོམ་པེ་ལམ་ནི་ཟབ་པ་སྐྱོ།

ཟབ་མོ་སྐྱོང་པ་ཏིང་ལ་སྐྱོགས།

ཟབ་པ་དེ་ནི་སྐྱོ་འདོགས་དང་།

སྐྱུར་པེ་མཐོང་ལས་སྐྱོལ་པ་ཏིང་། ༥༢ ॥

ངེས་འབྱེད་ཡན་ལག་དང་མཐོང་པེ།

ལམ་དང་སྐྱོམ་པེ་ལམ་ཏིང་ལ།

ཡང་དང་ཡང་རྩལ་སྐྱོམ་པ་པེ་པ།

འཇལ་དང་ངེས་རྟགས་སྐྱོམ་པེ་ལམ། ༥༣ ॥

མདོན་རྟོགས་བྱུང་།

དེ་ནི་རྒྱན་ཆགས་ཡིན་པའི་བྱེར།
རྒྱང་དང་འཕྲིང་དང་ཆེན་པོ་རྣམས།
རྒྱང་བྱའི་རྒྱང་སོགས་དབྱེ་བ་ཡིས།
རྣམ་པས་རྣམ་པ་དགྲར་བཞེད་དོ། ༥༢ ॥

གངས་མེད་ལ་སོགས་བསྟན་པ་རྣམས།
དམ་པའི་དོན་ཏུ་བཞོད་མ་ཡིན།
ཀུན་རྫོབ་ཏུ་ནི་ཐུགས་བརྩེ་བའི།
རྒྱ་མཐུན་དེ་དག་ཐུབ་པ་བཞེད་། ༥༣ ॥

དངོས་པོ་བཞེད་ཏུ་མེད་པ་ལ།
ཉམས་པ་དང་ནི་འཕྲེལ་མི་བྱུང་།
སྒྲིམ་ཞེས་བྱ་བའི་ལམ་གྱིས་ནི།
ཅི་ཞིག་ཉམས་ཤིང་ཅི་ཞིག་འཕྲོབ་། ༥༤ ॥

བྱང་རྒྱལ་ཇི་ལྟར་དེ་བཞེན་ཏུ།
འདི་ནི་འདོད་པའི་དོན་སྒྲུབ་བྱེད།
བྱང་རྒྱལ་དེ་བཞེན་ཉིད་མཆན་ཉིད།
དེ་ཡང་དེ་ཡི་མཆན་ཉིད་བཞེད་། ༥༥ ॥

སེམས་ནི་སྤྲ་མས་བྱང་ཚུབ་པར།
རྟེན་ས་མེད་ཕྱི་མས་ཀྱང་མ་ཡིན།
མར་མེད་དཔེ་ཡི་ཚུལ་གྱིས་ནི།
ཟབ་མེད་ཆོས་ཉིད་རྣམ་པ་བརྒྱན་༥༥༥

སྦྱི་བ་དང་ནི་འགག་པ་དང་།
དེ་བཞིན་ཉིད་དང་ཤེས་བྱ་དང་།
ཤེས་དང་སྦྱོར་དང་གཉིས་མེད་དང་།
ཐུགས་མཁས་པ་ལ་ཟབ་པ་ཉིད་༥༥༥

ཆོས་རྣམས་མི་ལམ་འདྲ་བའི་བྱུང་།
སྤྱིད་དང་ནི་པར་མི་རྟོག་པ།
ལས་མེད་ལ་སོགས་ལྷན་ཀ་ཡི།
ལན་ནི་ངེ་སྒྲིད་བཤད་པར་ཟད་༥༥༥

སེམས་ཅན་འདིག་རྟེན་དེ་བཞིན་དུ།
སྦྱོར་བྱི་འདིག་རྟེན་མ་དག་པ།
དེ་ལ་དག་པར་བརྒྱུགས་པ་ཡིས།
སངས་རྒྱུ་ཞིང་ནི་དག་པ་ཉིད་༥༥༥

མངོན་རྟོགས་བྱུང་།

ཡུལ་དང་སྤྱོད་པ་ཅན་འདི་ནི།

དག་རྣམས་ལས་ནི་འདས་པ་དང་།

མི་གནས་ཇི་པལྟར་ཤུགས་དང་ནི།

སྤྱད་མོང་མ་ཡིན་མཚན་ཉིད་དང་། ༦༢ ॥

མ་ཆགས་པ་དང་མི་དམིགས་དང་།

མཚན་མ་སྤྱོད་ལས་ཟད་པ་དང་།

དེ་ཡི་རྟོགས་དང་ཚད་མེད་པ།

ཐམས་ལ་མཁས་པ་རྣམ་པ་བརུ ॥ ༦༣ ॥

ཤེས་རབ་ཀྱི་པ་རྩལ་ཏུ་བྱིན་པའི་མན་ངག་གི་བསྟན་པཅོས་མངོན་པར་

རྟོགས་པའི་བྱུང་ཅེས་བྱ་བ་ལས། རྣམ་ཀྱན་མངོན་པར་རྟོགས་པར་རྟོགས་

པའི་སྐབས་ཏེ་པལྟར་པའོ ॥

མི་ལས་ན་ཡང་ཆོས་རྣམས་ཀྱན།

མི་ལས་ལྟ་བུར་ལྟ་ལ་སོགས།

ཅེ་མོར་བྱིན་པའི་སྤྱོད་པའི་རྟོགས།

རྣམ་པ་བརུ་གཉིས་དག་ཏུ་པལྟར་། ༡ ॥

འཇམ་མཁའ་ལྷོ་གི་སྒྲིབ་པ་སྒྲུབ།
 སངས་རྒྱལ་མཆོད་པའི་དགེ་ལ་སོགས།
 རྣམ་མང་དུ་ནི་དཔེར་མཇུག་ནས།
 རྣམ་འཕེལ་བར་དུ་བདག་ཉིད་དོ། ॥ २ ॥

ཀུན་མཁྱེན་ཉིད་གསུམ་ཆོས་རྣམས་ཀྱི།
 ཡོངས་སུ་རྒྱུགས་པ་སྒྲིབ་ན་མེད།
 མེས་མཆོད་ཅན་དོན་ཡོངས་མི་གཏོང་བ།
 བརྟན་པ་ཞེས་ནི་མངོན་པར་བཞིན་པ། ॥ ३ ॥

སྒྲིབ་པའི་བ་དག་སྒྲོང་དག་དང་།
 སྒྲོང་གཉིས་གསུམ་དག་དཔེར་མཇུག་ནས།
 བསོད་ནམས་མང་པོ་ཉིད་ཀྱིས་ནི།
 ཉིད་འཇིག་ཡོངས་སུ་བརྒྱགས་པ་ཡིན་པ། ॥ ༤ ॥

འཇུག་པ་དང་ནི་ལྷོག་པ་ལ།
 གཟུང་པའི་རྣམ་རྟོག་སོ་སོར་དེ།
 དག་ཡི་བདག་ཉིད་ཇི་བཞིན་ཡུལ།
 མེན་པའི་བདག་ཉིད་དག་ཤེས་བྱ། ॥ ༥ ॥

མངོན་རྟོགས་ཀྱི།

མ་མཐེ་རྒྱ་པོ་ལྟགས་དབྱེ་བམ།
མེམས་ཅན་ཐུག་དང་ལྟགས་ཡོད་པར།
རྣམ་རྟོག་འཛིན་པ་དག་ཏུ་འདོད།
དེ་དག་མེ་མེར་དགུ་ལྟག་ཉིད་॥ ༦ ॥

གཤམ་ཏེ་གཟུང་དོན་དེ་ལཱིན་མེད།
དེ་དག་གང་གི་འཛིན་པ་འདོད།
དེ་ལྟར་དེ་དག་འཛིན་པ་ཡི།
ང་པོས་རྟོང་པའི་མཚན་ཉིད་དོ ॥ ༧ ॥

ང་པོ་ཉིད་དང་རིགས་དང་ནི།
ལམ་ནི་ཡང་དག་འགྲུབ་པ་དང་།
ཤེས་པའི་དཔྱེགས་པ་མ་འབྱུང་དང་།
མི་མཐུན་ཕྱོགས་དང་གཉེན་པོ་དང་॥ ༨ ॥

རང་གིས་རྟོགས་དང་བྱེད་པ་དང་།
དེ་ཡི་ལས་བྱའི་འབྲས་བུ་ལ།
འབྲུག་པའི་ཕྱོགས་ཀྱི་རྟོན་ཅན་གྱི།
རྣམ་རྟོག་དེ་ནི་རྣམ་དགུར་འདོད་॥ ༩ ॥

སྒྲིང་དང་ཞི་བར་ལྷུང་བའི་བྱེད།
 རྟོགས་པ་དམན་པ་ཉིད་དང་ནི།
 ཡོངས་སུ་འཛིན་པ་མེད་པ་དང་།
 ལམ་གྱི་རྣམ་པ་མ་ཚང་དང་༥ ༡༠ ॥

གཞན་གྱི་རྟོན་གྱིས་འགོ་བ་དང་།
 ཚེད་བྱ་བྱ་དང་ལོག་པ་དང་།
 ཉི་ཚེ་བ་དང་སྒྲ་ཚོགས་ཉིད།
 གནས་དང་འབྲུག་ལ་མྱོངས་པ་དང་༥ ༡༡ ॥

རྗེས་ལ་འགོ་ཞེས་བྱ་བ་ལ།
 རྣམ་རྟོག་དགྲུ་ཡི་བདག་ཉིད་འདི།
 ལྷོག་བའི་ཕྱོགས་ཀྱི་རྟོན་ཅན་ཏེ།
 ཉན་ཐོས་ལ་སོགས་ཡིད་ལས་འབྱུང་༥ ༡༢ ॥

འཛིན་པ་དང་ནི་འདོར་བ་དང་།
 ཡིད་ལ་བྱེད་དང་ཁམས་རྣམས་ནི།
 གསུམ་པོ་དག་དང་ཉེར་འབྲེལ་དང་།
 གནས་དང་མངོན་པར་ཞེན་པ་དང་༥ ༡༣ ॥

མངོན་རྟོགས་གྱུ།

ཆོས་ཀྱི་དངོས་པོ་པདགས་པ་དང་།

ཆགས་པ་དང་ནི་གཉེན་པོ་དང་།

ཇི་ལྟར་འདོད་པའི་ན་འགྲོ་ཉམས་ལ།

འཛིན་པ་དང་པོར་ཤེས་པར་བྱ། ༡༥ ॥

ཆེད་པའི་དེས་པར་མི་འབྱུང་དང་།

ལམ་ལ་ལམ་མེད་དེས་འཛིན་དང་།

འགག་དང་པཅས་པའི་སྐྱེ་བ་དང་།

དངོས་པོ་ལྡན་དང་མི་ལྡན་དང་། ༡༦ ॥

གནས་དང་རིགས་ནི་འཇིག་པ་དང་།

དོན་ཏུ་གཉེར་དང་རྒྱ་མེད་དང་།

བྱིར་རྒྱལ་བ་ནི་དམིགས་པ་ལ།

འཛིན་པའི་རྣམ་རྟོག་གཞན་ཡིན་ནི། ༡༧ ॥

བྱང་ཆུབ་ལ་གཞན་སྟོན་པ་དང་།

དེ་ཡི་རྒྱ་ནི་ཡོངས་གཏད་དང་།

དེ་ཐོབ་པར་ཆད་མེད་པའི་རྒྱ།

པམོད་ནམས་མང་པོའི་མཚན་ཉིད་དོ། ༡༨ ॥

རྩ་མ་ཟད་དང་མི་སྐྱེ་བའི།
 ཡེ་ཤེས་བྱང་ཆུབ་ཅེས་བརྗོད་དེ།
 ཟད་མེད་སྐྱེ་མེད་བྱིར་དེ་དག།
 གོ་རིམ་བཞིན་དུ་ཤེས་བར་བྱ། ༡༨ ॥

འགོག་པ་མེད་བའི་རང་བཞིན་ལ།
 མཐོང་ཞེས་བྱ་བའི་ལམ་གྱིས་ནི།
 རྣམ་བར་རྟོག་རིགས་ཅི་ཞིག་ཟད།
 སྐྱེ་མེད་རྣམ་པ་ཅི་ཞིག་འབྱོབ། ༡༩ ॥

གཞན་གྱིས་ཆོས་རྣམས་བྱང་ཡོད་ལ།
 ཤེས་བྱ་ལ་ཡང་སྟོན་བ་ཡི།
 སྐྱིབ་བ་ཟད་བར་བརྗོད་བ་གང་།
 དེ་ལ་ཁོ་བོས་མཚར་དུ་བཅིས། ༢༠ ॥

འདི་ལ་བསལ་བྱ་ཅི་ཡང་མེད།
 བཞག་བར་བྱ་བ་རུང་ཟད་མེད།
 ཡང་དག་ཉིད་ལ་ཡང་དག་ཏུ།
 ཡང་དག་མཐོང་ནས་རྣམ་བར་གྲོལ། ༢༡ ॥

མངོན་རྟོགས་བྱུང་།

སྤྱིན་པ་ལ་སོགས་རེ་རེར་ནི།

དེ་དག་པན་ཚུན་བསྐྱུས་པ་གང་།

སྐྱད་ཅིག་གཅིག་པའི་པོད་པ་ཡིས།

བསྐྱུས་པ་དེ་འདྲར་མཐོང་པའི་ལམ། ॥ 22 ॥

དེ་ནས་སང་གི་རྣམ་བསྐྱེད་པའི།

ཏིང་ངེ་འཛིན་ལ་སྒྲུམས་ཁྱུགས་ནས།

རྟོན་ཅིང་འབྲེལ་འབྱུང་ལྷགས་མཐུན་དང་།

ལྷགས་མི་མཐུན་ལ་རྟོགས་པར་བྱེད་ ॥ 23 ॥

འགོག་དང་བཅས་པའི་སྒྲུམས་འཇུག་དགུར།

རྣམ་པ་གཏིས་སྤྱི་སང་འོང་ནས།

འདོད་པར་གཏོགས་པའི་རྣམ་པར་ཤེས།

མཉམ་བཞག་མིན་པའི་མཆོམས་བཟུང་སྟེ་ ॥ 24 ॥

ཐོད་ཀྱི་རྩ་ནི་སྒྲུམས་འཇུག་པ།

གཅིག་དང་གཏིས་གསུམ་པའི་དང་ལྔ།

རྩག་དང་བརྩན་དང་བརྩུང་ཀྱིས་ནས།

འགོག་པའི་པར་རྩ་མི་འདྲར་འགོ་ ॥ 25 ॥

མདོར་བསྐྱུས་རྒྱུ་དང་སངས་རྒྱུ་ཀྱི།

བསྐྱེད་བས་ཡོངས་སུ་མ་བཟུང་དང་།

རྒྱུ་གསུམ་ཡོད་ཏན་མེད་པ་དང་།

ལེགས་པའི་ལམ་ནི་རྣམ་གསུམ་ལ། ༢༦ ॥

གཟུང་བའི་རྣམ་རྟོག་འདི་གཅིག་སྟེ།

སྤྱིར་བའི་རྣམ་པའི་སྤྱོད་ཡུལ་ཅན།

གཉིས་པ་སེམས་དང་སེམས་འབྱུང་རྣམས།

འབྱུག་པའི་ཡུལ་ཅན་ཡིན་པའི་དེ། ༢༧ ॥

སེམས་མི་སྟེ་དང་བྱང་ཆུབ་ཀྱི།

སྟོང་བོ་ཡིན་ལ་མི་བྱེད་དང་།

ཐེག་པ་དམན་པ་ཡིན་བྱེད་དང་།

རྟོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་ཡིན་མི་བྱེད། ༢༨ ॥

སྟོམ་དང་སྟོམ་པ་མེད་པ་དང་།

དེ་དག་ལས་ནི་བསྟོན་ཉིད་དང་།

ཇི་བཞིན་དོན་མེད་རྣམ་རྟོག་པ།

སྟོམ་པའི་ལམ་ལ་ཤེས་པར་བྱ། ༢༩ ॥

མཛོད་རྟོགས་རྒྱུ།

མེས་མ་ཅན་པདགས་པའི་སྤྱོད་ཡུལ་དང་།
ཆོས་པདགས་པ་དང་སྤྱོད་མེད་ཉིད།
ཆགས་དང་རབ་འབྱེད་པདག་ཉིད་དང་།
དངོས་པོར་བྱེད་དང་སྤྱོད་གསུམ་དང་༥ ༢༠ ॥

ཡོན་ནི་དག་པ་མ་ཡིན་དང་།
སྤྱོད་པ་རྣམ་པར་འབྱུགས་པ་ལ།
འཛིན་པར་བྱེད་པ་དང་པོར་དེ།
ཤེས་པར་བྱ་བ་པསྒྲགས་པ་ཡིན་༥ ༢༡ ॥

མེས་མ་ཅན་པདགས་དང་དེ་རྒྱ་ཡི།
ཡུལ་ཅན་དེ་ཡིས་རྣམ་འཛོམས་པ།
སྤྱོད་པའི་ལམ་དང་འབྲེལ་བ་ཡི།
མི་མཐུན་ཕྱོགས་གཞན་རྣམ་པ་དག༥ ༢༢ ॥

པདག་ཉིད་ཇི་པའིན་ཀུན་མཆོད་ནི།
གསུམ་གྱི་སྤྱི་བ་རྣམ་གསུམ་དང་།
ཞི་ལམ་དེ་པའིན་ཉིད་སྤྱོད་དང་།
མཚུངས་པར་ལྷན་དང་མི་ལྷན་དང་༥ ༢༣ ॥

མི་མཉམ་སྤྱད་པ་ལ་སོགས་དང་།
 ཉེན་མོངས་རྣམས་ཀྱི་རང་བཞིན་དང་།
 གཉིས་སུ་མེད་ལ་ཀྱན་ཆོངས་ལ།
 རྣམ་པར་རྟོག་པ་ཐ་མར་བཞེད ༥ ༡༥ ॥

ཡམས་ནད་འདི་རྣམས་ཟད་ནས་ནི།
 ཡུན་རིང་ལོན་ནས་དབྱགས་ཕྱིན་ལྟར།
 རྣམ་པ་ཀྱན་ཏུ་འགོ་བ་ཡི།
 བདེ་སྤྱོད་ཡོན་ཏན་ཐུན་ཚོགས་ཀྱན ༥ ༡༦ ॥

ཀྱུ་མཚོ་ཆེ་ལ་རྒྱ་པོ་བཞིན།
 འབྲས་ཕྱ་མཚོག་གིས་སྤྱ་བ་ཡི།
 སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་དེ་ལ་ནི།
 རྣམ་པ་ཀྱན་ཏུ་བརྟེན་པར་བྱེད ༥ ༡༧ ॥

སྒྲིང་གསུམ་སྒྲེ་པོ་ཉན་ཐོས་དང་།
 བསེ་རུའི་རྟོགས་པ་ཐུན་ཚོགས་དང་།
 བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་སྒྲིན་མེད་ལ།
 བཀོད་པར་དགེ་བ་དཔེར་མཛད་ནས ༥ ༡༨ ॥

མཛོན་རྟོགས་བྱུང་།

བཞོན་ནམས་མང་པོ་ཉིད་ཀྱིས་ནི།
མངས་བྱས་ཉིད་ཀྱི་བར་མེད་དེ།
བར་ཆད་མེད་པའི་ཉིད་དེ་འཛིན།
དེ་ནི་རྣམ་པ་ཀུན་མཁྱེན་ཉིད་ ॥ ༢༩ ॥

འདི་ཡི་དམིགས་པ་དངོས་མེད་དེ།
ཡདག་པོ་བླ་བ་ཡིན་པར་བཞེད།
རྣམ་པ་ནི་ཉིད་འདི་ལ་ནི།
རབ་ཏུ་སྒྲུ་རྣམས་སྐྱད་མར་སྟོན་ ॥ ༣༠ ॥

དམིགས་པ་འཕྲད་དང་དེ་ཡི་ནི།
ངོ་པོ་ཉིད་དེས་གཟུང་བ་དང་།
རྣམ་ཀུན་མཁྱེན་ཉིད་ཡེ་ཤེས་དང་།
དམ་པའི་དོན་དང་ཀུན་རྟོག་དང་། ༥༠ ॥

སྒྲུང་དང་དཀོན་མཆོག་གསུམ་པོ་དང་།
ཐབས་བཅས་ཐུབ་པའི་རྟོགས་པ་དང་།
བྱིན་ཅི་ལོག་ནི་ལམ་བཅས་དང་།
གཉེན་པོ་མི་མཐུན་བྱེད་སྒྲུག་དག་དང་། ༥༡ ॥

མདོན་རྟོགས་བྱུང་།

སྤྱིན་པ་ལ་སྟགས་རེ་རེས་བྱང་།
ཟག་མེད་ཆོས་ཀྱན་བསྐྱས་པའི་བྱུང་།
ཐུབ་པའི་སྐད་ཅིག་གཅིག་པ་ཡི།
རྟོགས་པ་འདི་ནི་ཤེས་པར་བྱ ॥ ༡ ॥

དེ་ལྟར་སྐྱེས་བུས་ཐོ་ཚུན་བྱུང་།
རྟོག་ཐབས་གཅིག་གིས་བསྐྱོད་པ་ན།
ཐམས་ཅད་གཅིག་ཅར་འགྲུལ་པ་ལྟར།
སྐད་ཅིག་གཅིག་ཤེས་དེ་བཞིན་ནོ ॥ ༢ ॥

གང་ཆེ་ཆོས་དཀར་ཐམས་ཅད་ཀྱི།
རང་བཞིན་ཤེས་རབ་པ་རྟོག་བྱུང་།
རྣམ་སྤྱོད་ཆོས་ཉིད་གནས་སྐབས་ཀྱི།
དེ་ཆེ་སྐད་ཅིག་གཅིག་ཡེ་ཤེས ॥ ༣ ॥

སྤྱིན་པ་ལ་སྟགས་སྤྱོད་པ་ཡིས།
ཆོས་ཀྱན་ཆེ་ལམ་འདྲར་གནས་ནས།
ཆོས་རྣམས་མཚན་ཉིད་མེད་པ་ཉིད།
སྐད་ཅིག་མ་ནི་གཅིག་གིས་རྟོགས ॥ ༤ ॥

མི་ལམ་དང་ནི་དེ་མཐོང་ཉིད།

གཉིས་ཀྱི་ཚུལ་དུ་མི་མཐོང་ལྟར།

ཆོས་རྣམས་གཉིས་སུ་མེད་པ་ཡི།

དེ་ཉིད་སྐད་ཅིག་གཅིག་གིས་མཐོང་༥ ༥ ॥

ཤེས་རབ་ཀྱི་པ་རྩལ་དུ་བྱིན་པའི་མན་ངག་གི་བསྟན་བཅོས་མངོན་པར་

རྟོགས་པའི་བྱན་ཅེས་བྱ་བ་ལས། སྐད་ཅིག་མ་གཅིག་པའི་མངོན་པར་

རྟོགས་པར་བྱང་ཚུབ་པའི་སྐབས་ཏེ་བརྟན་པོའོ།

ཐུབ་པའི་ང་ལོ་ཉིད་སྐྱ་ནི།

ཟག་པ་མེད་པའི་ཆོས་གང་དག

ཐོབ་ཐུང་རྣམ་ཀྱན་རྣམ་དག་པ།

དེ་དག་རང་བཞིན་མཚན་ཉིད་ཅན་ཅན་॥ ༡ ॥

བྱང་ཚུབ་བྱོགས་མཐུན་ཚད་མེད་དང་།

རྣམ་པར་ཐར་དང་མཐར་ཁྱིས་ནི།

སྟོམས་འཇུག་དགྲ་ཡི་བདག་ཉིད་དང་།

ཟད་པར་བརྟུ་ཡི་བདག་ཉིད་དང་༥ ༥ ॥ ༢ ॥

མངོན་རྟོགས་ཀྱི།

ཟེར་གྱིས་གཏོན་པའི་སྒྲུ་མཆེད་ནི།
རབ་ཏུ་དབྱེ་བས་རྣམ་བརྒྱད་དང་།
ཏོན་མོངས་མེད་དང་སྒྲོན་མཆེན་དང་།
མངོན་ཤེས་སེ་སེ་ཡང་དག་རིག་༥ ॥

རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་དག་བཞི་དང་།
དཔང་བརྒྱ་དང་ནི་སྒྲོབས་བརྒྱ་དང་།
མི་འཇིགས་པ་ནི་བཞི་དག་དང་།
བསྐྱེད་པ་མེད་པ་རྣམ་གསུམ་དང་༥ ॥ ༧ ॥

བླ་པ་ཉིང་གཞག་རྣམ་གསུམ་དང་།
བསྐྱེད་པ་མི་མངའི་ཆོས་ཉིད་དང་།
བག་ཆགས་ཡང་དག་བརྩམ་པ་དང་།
སྒྲུ་ལ་ཐུགས་རྗེ་ཆེན་པོ་དང་༥ ॥ ༨ ॥

ཐུབ་པ་ཁོ་ནའི་མ་འཕྲུལ་ཆོས།
བརྩོ་བརྒྱད་བཤད་པ་གང་ཡིན་དང་།
རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་མཆེན་ཉིད་དང་།
ཆོས་ཀྱི་སྒྲུ་ཞེས་བརྗོད་པ་ཡིན་༥ ॥ ༩ ॥

ཉན་ཐོས་ཉན་མོངས་མེད་པའི་ལྟ།
མི་ཡི་ཉན་མོངས་ཡོངས་སྤྱང་ཉར།
གྲོང་སྐོག་སྐྱ་དེའི་ཉན་མོངས་རྣམས།
རྒྱན་གཙོད་རྒྱལ་པའི་ཉན་མོངས་མེད ༥ ༥

སངས་རྒྱལ་སྤྱོད་ནས་མཆོད་པ་ཉར།
ལྷན་གྱིས་གྲུབ་དང་ཆགས་སྤངས་དང་།
ཐོགས་པ་མེད་དང་རྟག་གནས་དང་།
འདྲི་བ་ཀྱན་ལན་འདེབས་བར་བཞེད ༥ ༥ ༥

རྒྱ་ནི་ཡོངས་སྐྱ་སྤྱོད་གྲུབ་ནས།
གང་དག་གང་ལ་གང་དང་ནི།
གང་ཆེ་བྱ་བ་ཡན་གྲུབ་པ།
དེ་དང་དེ་ལ་དེ་སྤྱང་ངོ་ ༥ ༦ ༥

ལྟ་ཡི་རྒྱལ་ཐོས་ཆར་ཡབ་ཀྱང་།
ས་ཐོན་མི་རྒྱུད་མི་འཁྱུང་ལྟར།
སངས་རྒྱལ་རྣམས་ནི་བྱང་གྲུབ་ཀྱང་།
སྐལ་བ་མེད་པས་བཟང་མི་ཐོང་ ༥ ༧ ༥

མདོན་རྟོགས་ཀྱི།

དེ་ལྟར་མཛད་པ་ཀྱི་ཆེད་ཕྱིར།
སངས་རྒྱལ་ལྷན་པར་དེས་པར་གཞིར།
དེ་ཉིད་ཟད་པ་མེད་པའི་ཕྱིར།
རྟག་པ་ཤེས་ཀྱང་གཞིར་པ་ཡིན། ༡༡ །

མཚན་ནི་སྤྱད་ཏུ་ཅུ་གཉིས་དང་།
དཔེ་བྱ་དགུན་ཕྱི་ལྟག་ཉིད་འདི།
ཐེག་ཆེན་ཉེ་པར་ཁོངས་སྤྱད་ཕྱིར།
སྤྱད་པའི་ཁོངས་སྤྱད་རྟོགས་སྤྱད་པའི་ཕྱིར། ༡༢ །

ཕྱག་ལམས་འཁོར་ལོས་མཚན་དང་རྩས་སྤྱད་ལམས།
ཕྱག་དང་ལམས་སོར་དུ་བས་འཕྲེང་པ་དང་།
ཕྱག་ནི་ལམས་བཅས་འཇམ་ཞིང་གཞིན་ཆ་ཆགས།
འདི་ཡི་སྤྱད་ནི་བརྒྱན་དག་མཐོ་པ་དང་། ༡༣ །

སོར་མོ་རིང་དང་རྟོད་ཡངས་སྤྱད་ཆེ་དང་།
ལམས་འབྱར་མི་མདོན་སྤྱད་ནི་ཁྱེད་ཀྱི་ཕྱོགས།
ཁྱེད་པ་ཨི་ཏུ་ཡི་འདྲ་ཕྱག་རིང་མཛེས།
འདོམས་ཀྱི་སྤྱད་པ་སྤྱད་སྤྱད་ཀྱི་ཕྱི་པའི་མཚོག། ༡༤ །

ཡིག་སྐད་ཀྱི་རྒྱུ་རྩུབ་ལོང་། རྒྱུ་རྩུབ་ལོང་།
རྒྱུ་རྩུབ་ལོང་། རྒྱུ་རྩུབ་ལོང་། རྒྱུ་རྩུབ་ལོང་།
རྒྱུ་རྩུབ་ལོང་། རྒྱུ་རྩུབ་ལོང་། རྒྱུ་རྩུབ་ལོང་།
རྒྱུ་རྩུབ་ལོང་། རྒྱུ་རྩུབ་ལོང་། རྒྱུ་རྩུབ་ལོང་།
རྒྱུ་རྩུབ་ལོང་། རྒྱུ་རྩུབ་ལོང་། རྒྱུ་རྩུབ་ལོང་།

འདི་ལ་རོ་མེ་ཞེས་པ་ནང་རོ་མཚོག་སྒྲུང་།
 གླུ་ཉི་ཅུ་གོ་དྲུག་ཁྱུང་བྱེད་གཤམ་།
 གཏུག་རྟོར་དཔྱར་ལྷན་ལྷགས་ཡིན་མཛེས་པ་དང་།
 ཆངས་དཔྱར་ལྷགས་པ་མེད་མེད་ལྷ་དང་ཆོས་སྐྱོང་༥༦༥

བྱོ་ཏུ་དཀར་དང་ཚད་མཉམ་གྱི་པར་དང་།
 གངས་ནི་པའི་པར་མ་པ་ཚད་པ་དང་།
 ལྷན་ནི་མཐོན་མཐོང་ལྷན་རྒྱུ་པ་མཆོག་གི
 འདྲ་པ་དེ་དག་ལྷན་ཏུ་ཅ་གཏོས་མཚན་ ༥༧ ॥

འདི་ལ་མཚན་ནི་གང་གང་གི
སྐྱུ་བ་པར་བྱེད་པའི་སྐྱུ་གང་ཡིན།
དེ་དག་དེ་ནི་རབ་རྫོགས་པས།
མཚན་ནི་འདི་དག་ཡང་དག་འགྱུ་བ ॥ ༥ ॥

མདོན་རྟོགས་བྱེད།

སྤྱི་མ་སྤྱི་ལ་སྟོན་པ་དང་།

ཡང་དག་སྤངས་པ་བརྟན་པ་དང་།

བསྐྱུ་བ་བསྐྱེན་དང་ཟུ་ཚོམ་པའི།

དངོས་པོ་སྤྱིན་དང་གསལ་བྱ་བ་॥ ༡༩ ॥

ཐར་བར་ཕྱིར་དང་དགེ་བ་ནི།

ཡང་དག་སྤངས་པ་སྤྱི་ལ་སྟོན།

སྤྱི་བ་ཕྱིར་བྱུ་ཡི་མཚན་ཉིད་ནི།

མདོ་ལས་རི་རྒྱུ་ལྟར་བ་བཞེན་॥ ༢༠ ॥

ཕྱི་བ་པའི་སྟེན་མོ་རྩལ་མདོག་དང་།

མདོག་སྤྱི་མ་མཐོ་དང་སོར་མོ་རྣམས།

སྤྱི་མ་བྱུ་བྱེད་ཕྱི་མ་ཐ་བ་དང་།

ཅུ་མེ་མདོན་དང་མཐུད་པ་མེད་॥ ༢༡ ॥

ལོངས་བྱ་མེ་མདོན་ཞབས་མཉམ་དང་།

སང་གེ་སྤང་ཆེན་བྱ་དང་ནི།

བྱུ་མཚོག་སྤྱི་མ་གཤེགས་གཡས་བྱོགས་དང་།

མཛེས་གཤེགས་དྲང་དང་ལཱིལ་པག་ཆགས་॥ ༢༢ ॥

བྱི་དོར་བྱས་འདྲ་རིང་བར་འཚམ།
 གཙང་དང་འཇམ་དང་དག་པའི་སྒྲུ།
 མཚན་ནི་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པ་དང་།
 སྒྲུ་ཡི་ཁོ་ལག་ཡངས་ཤིང་བརྒྱུད་པ་ ༥༢ ॥

གོམ་སྒྲིམས་པ་དང་སྒྲུན་གཉིས་ནི།
 དག་དང་གཞོན་ཤ་ཅན་ཉིད་དང་།
 སྒྲུ་བྱམ་མེད་དང་རྒྱས་པ་དང་།
 ཤིན་ཏུ་གྲིམས་པའི་སྒྲུ་ཉིད་དང་། ༥༣ ॥

ཡན་ལག་ཤིན་ཏུ་རྣམ་འབྱེས་དང་།
 གཞིགས་པ་སྒྲིབ་མེད་དག་པ་དང་།
 དག་ལྷུ་སྒྲུབ་སྒྲུབས་བྱིན་མ་རྫོངས་དང་།
 བྱུང་ངེ་བ་དང་ལྷེ་བ་ནི། ༥༤ ॥

ཟུང་དང་གཡས་བྱོགས་འཕྲིལ་བ་དང་།
 གྲུན་ནས་བལྟ་ན་སྒྲུག་པ་དང་།
 གྲུན་སྒྲུན་གཙང་དང་སྒྲུ་ལ་ནི།
 སྒྲེ་བ་གནག་བག་མེད་པ་དང་། ༥༥ ॥

མངོན་རྟོགས་བྱུང་།

ཕྱག་ནི་ཤིང་པལ་ལྟར་འཇམ་དང་།
ཕྱག་རིས་མདངས་ཡོད་ཟས་རིང་དང་།
ལལ་ནི་རྩ་ཅད་མི་རིང་དང་།
མཚུ་ནི་ཤིང་པ་ལྟར་དམར་དང་། ༢༡ ॥

ལྷགས་མཉེན་པ་དང་སྐལ་པ་དང་།
དམར་དང་འབྲུག་གི་སྒྲ་ཉིད་དང་།
གསུང་མཉེན་འཇམ་དང་མཆེ་བ་རྒྱམ།
ནྟ་དང་དཀར་དང་མཉམ་པ་དང་། ༢༢ ॥

བྱིན་གྱིས་ཐ་དང་ཤངས་མཐོ་དང་།
མཆོག་ཏུ་དག་པ་དག་དང་ནི།
སྐྱུ་ཡངས་པ་དང་ཇོ་མ་རྒྱལ།
པད་མའི་འདབ་མ་འཕྲ་བ་དང་། ༢༣ ॥

སྒྲིན་ཚྭགས་རིང་དང་འཇམ་པ་དང་།
སྐུ་དང་སྐུ་ནི་མཉམ་པ་དང་།
ཕྱག་རིང་བྱས་དང་སྐྱུ་མཉམ་དང་།
ཉམས་པ་རྣམ་པར་སྐྱངས་པ་དང་། ༢༤ ॥

དཔལ་པ་ལེགས་པར་འབྲེལ་བ་དང་།
 དཔེས་ཆེ་བ་དང་དཔུ་རྒྱས་དང་།
 དཔུ་སྒྲུ་ཕྱང་བ་ལྟར་གྲག་དང་།
 རྒྱག་དང་འཇམ་དང་མ་འཇོམས་དང་། ३० ॥

མེ་གཤོར་དེ་ཞེས་སྒྲེས་ཕྱ་ཡི།
 ཡིད་ནི་འཕྲོག་པར་བྱེད་པ་དང་།
 དཔལ་གྱི་མེའུ་དང་ཐག་གིས་ནི།
 མངས་རྒྱས་དཔེ་ཕྱད་པམང་པོར་བཞེད་ ॥ ३१ ॥

གང་གིས་མྱོད་པ་རི་མྱོད་པར།
 འགྲོ་ལ་པན་པ་སྒྲུ་ཆོགས་དག།
 མ་ཉམ་ཏུ་མཇོད་པའི་སྒྲུ་དེ་ནི།
 ཕྱལ་པའི་སྒྲུ་ལ་སྒྲུ་རྒྱན་མི་འཆད་ ॥ ३२ ॥

དེ་བཞེད་ལ་པོར་པ་རི་མྱོད་འདྲིའི།
 ལས་ནི་རྒྱན་མི་འཆད་པར་འདོད།
 འགྲོ་རྣམས་ནི་པའི་ལས་དང་ནི།
 བསྐྱུ་རྣམ་པའི་ལ་དགོད་པ་དང་། ॥ ३३ ॥

མངོན་རྟོགས་ཀྱི།

ཀྱན་ནས་ཉོན་མེད་ས་བཅས་བ་ཡི།
རྣམ་པར་བྱང་བ་རྟོགས་བ་ཡི།
སེམས་ཅན་རྣམས་དོན་ངེ་བཞིན་གྱི།
དོན་དང་པ་འོལ་བྱིན་ཕྱག་དང་༥ ༣༥ ॥

སངས་རྒྱས་ལམ་དང་རང་བཞིན་གྱིས།
སྟོང་བ་ཉིད་དང་གཉིས་ཟད་དང་།
བརྟ་དང་དམིགས་བ་མེད་བ་དང་།
ལུས་ཅན་རྣམས་ནི་ཡོངས་སྤྱོད་དང་༥ ༣༦ ॥

བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ལམ་དང་ནི།
མངོན་པར་ཞེན་བ་བསྒྲེག་བ་དང་།
བྱང་ཆུབ་ཐོབ་དང་སངས་རྒྱས་ཞིང་།
རྣམ་པར་དག་དང་ངེས་བ་དང་༥ ༣༧ ॥

སེམས་ཅན་དོན་ནི་ཚད་མེད་དང་།
སངས་རྒྱས་བསྟེན་སྟོགས་ཡོད་ཏན་དང་།
བྱང་ཆུབ་ཡན་ལག་ལས་རྣམས་ནི།
ལྷན་མི་ཟ་དང་བདེན་མཐོང་དང་༥ ༣༨ ॥

བྱིན་ཅི་ལོག་ནི་སྤངས་པ་དང་།

དེ་གཞི་མེད་པའི་ཚུལ་དང་ནི།

རྣམ་པར་བྱང་དང་ཚོགས་དང་ནི།

འདུས་བྱས་འདུས་མ་བྱས་པ་ལ ༥ ༣༩ ༥

ཐ་དད་ཡོངས་སུ་མི་ཤེས་དང་།

ཟུང་ན་འདས་ལ་དགོད་པ་སྟེ།

ཚོས་ཀྱི་སྒྲ་ཡི་འབྲིན་ལས་ནི།

རྣམ་པ་ཉི་ཤུ་བརྒྱན་དུ་བཞེད ༥ ༤༠ ༥

མདོན་རྟོགས་བྱུང།

ཤེས་རབ་ཀྱི་པ་རོལ་དུ་བྱིན་པའི་མན་ངག་གི་བསྟན་པཅོས་མདོན་པར་
རྟོགས་པའི་བྱན་ཅིས་བྱ་བ་ལས། ཆོས་སྤྱི་རྣམས་ཏེ་བསྟན་པའོ།

མཚན་ཉིད་དེ་ཡི་སྒྱུར་བ་དང་།
དེ་རབ་དེ་ཡི་གོ་རིམ་དང་།
དེ་མཐའ་དེ་ཡི་རྣམ་སྒྲིན་ནི།
དོན་བསྟུས་གཞན་ཏེ་རྣམ་བ་བྱུག། ༡ ॥

ཡུལ་ནི་རྣམ་བ་གསུམ་པོ་རྒྱ།
སྒྱུར་བ་པའི་ཡི་གེ་ཉིད་དང་།
ཆོས་སྤྱི་འབྲིན་ལས་འབྲས་བྱ་ནི།
དོན་བསྟུས་གཞན་ཏེ་རྣམ་བ་གསུམ་॥ ༢ ॥

ཤེས་རབ་ཀྱི་པ་རོལ་དུ་བྱིན་པའི་མན་ངག་གི་བསྟན་པཅོས་མདོན་པར་
རྟོགས་པའི་བྱན་ཅིས་བྱ་བ། རེ་བཅུན་བྱམས་པ་མགོན་པོའི་མཛད་པ་
རྟོགས་པོ།

Errata

I. Sanscrit Text

	<i>Printed</i>	<i>Read</i>
IV. 14a	चालुम्पनात्मके	चालुञ्जनात्मके
IV. 55b	संवृत्याभिमता	संवृत्याभिमता
V. 10	प्रतिपं गते	प्रतिपद्गते
V. 37b	न्याये	न्यामे (lib. ལྟོན་མེད་)
VIII. 31b	धमराभाशिता	धमराभाशिताः

II. Tibetan Text

I. 71a	བསྐྱེམ་པའི་ལམ་	གོམས་པའི་ལམ་
II. 9b	རྫོང་གུར་པ་	རྫོང་གུར་པ་
II. 81b	མངལ་དང་གནལ་བྱ་	མངལ་དང་གནལ་བྱ་

INDICES VERBORUM

SANSKRIT-TIBETAN AND TIBETAN-SANSKRIT

TO THE

NYĀYABINDU OF DHARMAKĪRTI

AND THE

NYĀYABINDUṬĪKĀ OF DHARMOTTARA

COMPILED BY E. OBERMILLER

WITH A PREFACE BY TH. STCHERBATSKY

**FROM THE EDITION OF THE SANSKRIT AND TIBETAN TEXTS
BY TH. STCHERBATSKY**

I

SANSKRIT-TIBETAN INDEX

**ЛЕНИНГРАД — 1927 — LENINGRAD
ИЗДАТЕЛЬСТВО АКАДЕМИИ НАУК СССР**

INDICES VERBORUM

SANSKRIT-TIBETAN AND TIBETAN-SANSKRIT

TO THE

NYĀYABINDU OF DHARMAKĪRTI

AND THE

NYĀYABINDUṬĪKĀ OF DHARMOTTARA

COMPILED BY E. OBERMILLER

WITH A PREFACE BY TH. STCHERBATSKY

FROM THE EDITION OF THE SANSKRIT AND TIBETAN TEXT

BY TH. STCHERBATSKY

SANSKRIT-TIBETAN

1

lations afford inva-
every ancient Bud-
manuscripts are alone

Printed by order of the Academy of Sciences of USSR
May 1927

Perpetual Secretary *S. d'Oldenburg*

Begun in July 1926. — Printed in May 1927

Тит. л. + IV + 123 стр.

Ленинградский Гублит № 19475. — 8²/₁₆ печ. л. — Тираж 850

Государственная Академическая Типография. 9 линия 12

Preface.

The importance of Tibetan translations for the right interpretation of ancient Buddhist texts is generally admitted. These translations were always prepared by a committee composed of competent Indian pandits and a learned Tibetan translator (*lotsava*). The greatest care was bestowed upon the right rendering of the original. Special expeditions were sent out to India for the search of old and trustworthy Manuscripts, translations were then corrected by the learned committee according to the new finds. Needless to say that both the Indian pandits and the Tibetan *lotsavas* were profoundly versed in all the technical difficulties of Sanscrit grammar, poetics, philosophy and other mediaeval Indian Sciences. For the sake of uniformity bilingual dictionaries were prepared at an early date. The terminology established by them had been authorized by the Tibetan government and severe punishments were proclaimed against trespassers to the renderings enforced by state law.

Under these conditions the Tibetan translations afford invaluable assistance for establishing the text of every ancient Buddhist work of which insufficient or corrupt Manuscripts are alone available.

The Nyāyabindu of Dharmakīrti and its commentary the Nyāyabinduṭīkā of Dharmottara are, untill now, the only discovered original remnants of what once had been an enormous Buddhist activity in the field of Logic. These works have therefore an exceptional importance, not alone for the study of Buddhist philosophy, but for the study of Brahmanical philosophy, as well, since during a very long period of mediaeval Indian history the Buddhists were the undisputed masters in the field of Logic and Epistemology. Tibet, Mongolia, China and Japan have borrowed their knowledge of Logic from India. The old Chinese speculations about logical questions the existence of which before Confucius has been recently discovered by Prof. Hu-shi cannot be taken into account, since they were merged into oblivion in their own country and apparently left no trace in ancient Chinese philosophy. The later original Chinese contributions in the domain of Logic are entirely built up upon a foundation established by the imported Indian system of Dignāga. This system thus occupies in the Eastern part of humanity just the same position as the system of Aristoteles holds in its Western part. The correct understanding and the establishing of a reliable text of the only Sanscrit works where this system is represented to us directly becomes thus one of the fundamental tasks for the History of Eastern Civilisation.

The text published by Prof. P. Peterson in 1889 on the basis of two old Manuscripts discovered by him did not prove sufficiently reliable to allow a clear comprehension in many important passages. The task of an english translation attempted by the learned editor himself and after him by the late Prof. C. Bendall had to be given up for want of a sufficiently reliable text. Additional great help was then derived from the Tibetan translations. Accordingly an edition of the Tibetan texts and a new edition of the Sanscrit original were begun by me in this series and at the same time a translation (in Russian) and an analysis of the system

were published. The work had been interrupted by the great war and the Russian revolution and civil war. It is now resumed and will contain the following issues:

- 1) Critical notes and corrections to both the Tibetan and Sanscrit texts (in the press).
- 2) A complete Index of words, Sanscrit-Tibetan compiled by E. E. Obermiller.
- 3) Ditto, Tibetan-Sanscrit, by the same.
- 4) An english translation with copious explanatory notes by myself (now in the press).
- 5) An analysis of the Logical and Epistemological system of Dignāga by myself.

I now present to the interested public the Index of words Sanscrit-Tibetan. It has been compiled by my pupil E. Obermiller and I may be allowed to express the hope that the painstaking work of its compilation and carrying through the press will meet with the sympathetic appreciation of all scholars interrested in this department of knowledge. The Index aims at completeness, even such particles as *ca* or *api* have not been neglected. This should not be taxed as luxury. In the laconic style of scientific Sanscrit they are important and differently translated by a number of Tibetan particles. All the tenses and derivatives of verbal roots are indicated separately and placed under the corresponding root whether simple or accompanied by a prefix. The order of the forms is then the following one,

- 1) present indicative, *parasmai-pada* and *ātmane-pada*,
- 2) " " passive,
- 3) imperfect,
- 4) present potential, *parasm.* and *ātmanep.*
- 5) " " passive,

- 6) imperative,
- 7) infinitive,
- 8) gerunds,
- 9) present participle, paraspmp., ātmanep. or passive,
- 10) passive present participle and its abstract noun,
- 11) » past » » » » »
- 12) derivative nouns.

When a Sanscrit verbal root is rendered by several Tibetan equivalents, the latter are marked by Arabic figures. If a word has quite different meanings it is treated as an independent word and each meaning is entered separately. Tibetan equivalents which have undergone correction appear in their corrected form and are marked by «cf. emend.» referring to the list of corrections to the Tib. text. The sanscrit words which have undergone correction are entered in their improved form, for which the list of corrections which will be appended to the critical notes of the edition of the original text should be consulted. Words wanting in the Sanscrit text, the existence of which is made probable by the Tibetan translation are not entered in this Index, but will find their place in the Tibetan-Sanscrit Index.

Th. Stcherbatsky.

अ

अंशु m. འོད་ 95.13.

अक्षरं n. མི་བྱེད་པ་ 92.22, 94.13.

अकस्मात् གྲོ་བྱུང་དུ་ 17.9.

अकृत म'पुस'प' 16.8, 30.7.

अकृतक 'पुस'प'म'ཡིན་(པ་) 42.19. म'पुस'प' 93.14, 15, 21, 22.

अकृतकल n. म'पुस'པ་ཏིད་ 42.20, 93.22.

अकृत्रिम བཅོས་མ་མ་ཡིན་པ་ 18.11.

अक्ष n. དབང་པོ་ 6.2, 4, 5.

अक्षि n. མེག་ 9.9.

अक्षिण म'ཟད་ 90.15.

अगच्छत् part. pracs. c. neg. མི་འགོ་བ་ 6.9.

अगमक གོ་བར་བྱེད་པ་མ་ཡིན་(པ་) 22.16.

अगमकल n. གོ་བར་བྱེད་པ་ཏིད་མ་ཡིན་(པ་) 25.10.

अगृहीत ག་བྱུང་པ་མ་ཡིན་པ་ 10.20.

अग्नि m. མེ་ 9.17, 19.2, 24.10, 11, 32.13, 33.2, 34.2, 12, 35.1, 49.2, 9 (bis), 50.20, 21, 64.9, 12 (bis), 85.16 (bis), 86.10, 11.

अयकण n. མི་འཛོལ་པ་ 9.2.

अयाकाल n. ག་བྱུང་པ་དུ་མི་བྱུང་པ་ 58.20.

अङ्कुर m. n. བྱུ་གུ་ 15.1, 19.1.

अङ्ग n. ཡན་ལག་ 2.19 (bis), 3.2, 5.20, 21, 24.12, 57.16, 20 (bis), 58.5, 73.14, 18 (bis).

ཆེད་ 17.7.

अङ्गण n. དང་ར་ 31.14 (bis), 17, 18.

अचन्द्र ལྷ་པ་མ་ཡིན་(པ་) 59.4, 5.

अचन्द्रल n. tib. ལྷ་པ་འི་སྐྱུས་པ་ཆོད་པ་དང་བཟུ་པ་མ་ཡིན་པ་ཏིད་ 59.10.

अचेतन शेमस'प'मेद'प' 63.14, 16. शेमस'
मेद'प' 63.18.

अचेतन्य n. शेमस'प'मेद'प' 63.16.

अज्ञर क'मेद' 95.14 (cf. emend.).

अज्ञात म'श्लेष'प' 33.10.

अज्ञान n. म'श्लेष'प' 63.11. मी'श्लेष'प'
63.22.

अज्वलित अमर'प'म'यीक'प' 35.6.

अतउत्पत्ति (cf. उत्पत्ति f. = सुद'प')

दे'लस'सुद'प'म'यीक'प' 26.20, 22, 27.1.

अतत्स्वभाव (cf. स्वभाव m. — रद'प'दे'क')

दे'रे'रद'प'दे'क'म'यीक'प' 26.20, 21 (bis),

27.1 (bis), 2.

अतस् दे'रे'सु'र 1.8, 3.18, 4.19, 15.5, 26.2,

63.12, 71.14, 85.4, 92.18. दे'रे'सु'र 87.4.

दे'स'क' 48.11, 51.11, 53.17. दे'लु'र 80.2.

दे'लु'प'स'क' 28.10, 56.20. दे'प'स'क' 7.8,

12.2, 14.1, 16.9, 19.4, 21.3, 24.18, 28.20,

29.4, 30.6, 7, 40.5, 45.14, 50.9, 53.11,

54.14, 55.6, 58.4, 59.9, 63.2, 67.4, 68.22,

69.12, 14, 70.2, 72.2, 6, 73.9, 75.11, 76.9,

81.2, 82.15, 84.1, 86.1, 2, 89.6, 16, 19,

93.5.

अत एव दे'रे'सु'र 29.17. दे'रे'सु'र

8.18, 13.21, 46.5, 67.9, 70.12, 14, 79.4.

दे'स'क' 2.19. दे'प'स'क' 3.9, 10, 5.8, 28.12,

29.15, 53.12, 81.14, 85.8.

अति sine tib. 6.2.

अतिप्रसङ्ग m. रु'रु'र'स'प'म'लु'र'प'
89.2.

अतिरिच्यमान लु'ग'प'म'लु'र'प' 36.20.

अतिशय m. लु'र'प'म' 10.19. सु'प'प'सु'दे'क'

प' 90.9, 16, 17, 19.

अतीत अद'स'प' 28.15, 29.2, 12, 12, 12

(bis), 30.10, 13.

अतीन्द्रिय द'प'म'दे'प'ल'प'ल'स'अद'स'प'

75.15, 82.2.

अतीन्द्रियत्व n. द'प'म'दे'प'ल'प'ल'स'अद'स'प'

प' 75.14.

अत्यन्त मे'क'प' 3.19, 22, 17.4.

अत्र अदे'क' 29.20, 31.1, 2, 32.4, 5, 15, 14,

19, 20, 34.18, 14, 35.1, 2, 50.20, 21, 53.20,

54.6, 12, 15. अदे'प' 24.15, 16 (bis), 75.7,

89.1, 91.5. अदे'र 2.1, 2, 5.15, 12.22,

15.18, 18.8, 9, 20, 20.15, 16 (bis), 17, 22.9,
31.22, 38.8, 11, 42.18, 53.19 (cf. emend.),
57.18, 58.1, 6, 59.15, 60.10, 63.19, 73.18,
82.18, 89.8, 13, 90.9, 91.1, 7, 12, 20, 92.4.

དེ་ན་ 24.10, 11, tib. འདི་དག་ 84.15 (?),
sine tib. 23.7.

མ་མཐོང་བ་ 52.8.

མཐོང་བ་ 17.8 འཇོག་ 22.8, 24.13, 27.12,
20, 28.14, 46.21, 56.12, 62.6, sine tib.
54.21.

མཐོང་བ་ 48.9.

མཐོང་བ་ n. མ་མཐོང་བ་ 31.11. མི་སྤྲུང་བ་ 71.9.

མཐོང་བ་ འཇོག་ མ་མཐོང་བ་ འཇོག་ 67.13.

མཐོང་བ་ 5.3, 4, 10.15 (bis), 21.2, 22.9,
37.10, 39.18, 80.18. དེ་ 10.18, 12.23, 21.3,
24.4, 56.6, 75.6, 83.12, sine tib. 61.11,
68.2, 95.1.

མཐོང་བ་ མི་སྤྲུང་བ་ 27.12, 28.3, 12, 31.13, 22,
32.1, 15, 16, 33.19, 22, 34.8 (bis), 19,
35.12, 87.21, 39.18, 40.6, 71.3. བུ་རྒྱ་མི་
སྤྲུང་བ་ 67.7, 10 (bis), 11.

མཐོང་བ་ n. མི་སྤྲུང་བ་ (མི་དྲུང་) 86.7.

མཐོང་བ་ མི་སྤྲུང་བ་ 23.9, 31.19 (cf.
emend.).

མཐོང་བ་ མ་མཐོང་བ་ 19.2, 30.6. མི་སྤྲུང་བ་
71.3.

མཐོང་བ་ abs. c. neg. མ་མཐོང་བ་ 3.91.

མཐོང་བ་ དེ་མཐོང་ 85.6, 7.

མཐོང་བ་ དེ་མཐོང་ 9.1 (bis).

མཐོང་བ་ མཐོང་བ་ 3.12, 47.4.

མཐོང་བ་ n. མཐོང་བ་ 32.1, 35.7, 44.12, 57.9,
10 (bis), 12, 58.4.

མཐོང་བ་ མཐོང་བ་ མཐོང་བ་ 82.1.

མཐོང་བ་ I. 1) མཐོང་བ་ མཐོང་བ་ མཐོང་བ་

3.9, 11, མཐོང་བ་ f. མཐོང་བ་ 3.9; མཐོང་བ་

m. I མཐོང་བ་ 4.1, 16.9; II མཐོང་བ་

མཐོང་བ་ 3.10; 2) praet. མཐོང་བ་ (praes.

མཐོང་བ་) མཐོང་བ་ མཐོང་བ་ 3.12.

མཐོང་བ་ IV. 1) མཐོང་བ་ མཐོང་བ་ མཐོང་བ་

མཐོང་བ་ m. མཐོང་བ་ མཐོང་བ་ 4.11, 7.12,

16.7, 2) མཐོང་བ་ མཐོང་བ་ མཐོང་བ་ མཐོང་བ་

12.17; མཐོང་བ་ མཐོང་བ་ མཐོང་བ་ 12.21;

མཐོང་བ་ མཐོང་བ་ མཐོང་བ་ 12.17, 18; མཐོང་བ་

མཐོང་བ་ m. མཐོང་བ་ 12.20, 16.2, 10, 13, 13,

16. 3) མཐོང་བ་ མཐོང་བ་ མཐོང་བ་ 51.8.

अध्यात्मन् ५८. 9.14.

अधुवभावित n. देस'प'र'प'र'प'र'प'र'प'र' ५८.19 (his). देस'प'र'प'र'प'र'प'र'प'र' ५८.11.

अनतिक्रान्त sine tib. 82.14.

अनन्त म'म'प'र' 24.14.

अनन्तर दे'म'प'र' 10.6 (bis), 8, 15 (bis),

16. म'प'र' 14.17, 58.18. म'प'र' ५८.१९

५८.१९, ५८.२०. व'प'र' ५८.१९, ५८.२०.

५८.१९ (अनन्तरोक्त).

अनन्तरीयक ५८.१९. म'प'र' ५८.१९.

५८.१९, ५८.२०, ५८.२१, ५८.२२, ५८.२३.

५८.२४. ५८.२५.

अनन्तरीयकता f. म'प'र' ५८.२६.

अनन्तरीयकत्व n. ५८.२७, ५८.२८,

५८.२९, ५८.३०, ५८.३१, ५८.३२.

५८.३३, ५८.३४. म'प'र' ५८.३५, ५८.३६,

५८.३७, ५८.३८, ५८.३९ (bis).

अनन्तरोक्त व'प'र' ५८.४०, ५८.४१.

व'प'र' ५८.४२. दे'प'र' ५८.४३.

५८.४४ (यथोक्त).

अनन्वय m. दे'प'र' ५८.४५, ५८.४६,

५८.४७, ५८.४८.

अनपेक्ष (cf. अपेक्ष) म'प'र' ५८.४९, ५८.५०.

अनपेक्षणीयत्व n. व'प'र' ५८.५१, ५८.५२.

५८.५३.

अनभिधीयमान (cf. अभिधा) म'प'र' ५८.५४, ५८.५५.

५८.५६.

अनभिमत दे'प'र' ५८.५७, ५८.५८.

अनर्थ दे'प'र' ५८.५९, ५८.६०, ५८.६१.

दे'प'र' ५८.६२, ५८.६३.

अनवद्य ५८.६४. म'प'र' ५८.६५, ५८.६६.

५८.६७, ५८.६८.

अनवसाय m. दे'प'र' ५८.६९, ५८.७०.

५८.७१.

अनवस्थान n. म'प'र' ५८.७२, ५८.७३.

अनागत म'प'र' ५८.७४, ५८.७५.

अनात्मक व'प'र' ५८.७६, ५८.७७, ५८.७८,

५८.७९, ५८.८०.

अनात्मकत्व n. व'प'र' ५८.८१, ५८.८२.

अनाप्त प'र' ५८.८३, ५८.८४, ५८.८५.

अनाप्तता f. प'र' ५८.८६, ५८.८७.

ཡིན་ཅེས་པ་མ་ཡིན་པ་ཉིད་ 91.2.

अनातोपित स्त्रोम'पगस'प' 13.11.

अनादित म'पुद्ग'प' 9.4, 10.

अनिष्कृत् part. prae. c. neg. मी'दर'प' 60.14.

अनित्य मी'ह'प' 42.17, 44.18, 19, 20 (ter), 45.4, 6, 12, 47.18, 62.12, 14, 68.17, 18, 66.7 (cf. emend.), 8, 79.2, 87.21, 88.2, 15, 22, 89.2, 10, 11, 16, 93.1, 2.

अनित्यत्व n. ह'प'म'प' 33.15. ह'प' प'ह'म'प' 33.14. मी'ह'प' 44.20, 45.12, 47.12, 14, 68.21, 66.2 (bis; cf. emend.) 6 (cf. emend.) 89.2 (bis), 3, 12 (bis), 13 (bis), 16 (bis), 16, 18. मी'ह'प' 19.22, 26.2, 6, 7, 8, 44.19, 21, 45.6 (bis), 12, 14, 46.16, 50.12, 15 (bis), 55.16, 18, 59.2, 62.14, 63.17, 19, 22, 64.1, 66.1 (cf. emend.), 5 (bis), 8, 10 (bis), 73.6, 85.17 (bis), 86.14 (bis), 88.22, 89.4, 14 (his), 16, 17, 18, 19, 93.2.

अनियत देस'प'मे'प' 8.8, 9, 11, 15. देस' प'र'प'म'प' 89.14, 17, 19. म' देस'प' 3.19, 21, 22, 70.7, 9, 11, 76.9, 10, 89.13. मी'द'प'म'प' 76.12.

अनियतत्व n. देस'प'म'प' 89.18.

अनियम m. म'देस'प' 20.7.

अनिराक्त म'प' 54.19, 21, 58.11, 14, 60.21, 61.3, 10, 11.

अनिर्देश्य मी'प' 55.1.

अनिवर्तन n. ह'प'मे'प' 69.5.

अनिश्चय m. देस'प'मे'प' 29.1, 76.14. म'देस'प' 64.14, 76.7.

अनिश्चित म'देस'प' 19.2.

अनिश्चितत्व n. म'देस'प' 22.18, 77.18.

अनिष्ट मी'द'प' 56.11, 61.2, 8.

अनिष्टि f. मी'द'प' 63.7.

अनिष्पत्ति म'प' 48.15.

अनिष्पन्न म'प' 18.9, 48.12, 14, 15, 16, 19.

अनील स्त्रो'म'प' 10.3 (cf. emend.).

अनुक्त म'प' 58.1. म'प' 2.22. म' स्त्रो'प' 57.1, 7, 58.10, 61.10, 73.2, 9, 75.1 (cf. emend.) म'स्त्रो'प' 57.7, 15, 58.4.

अनुक्ति f. म'प' 57.16. म'स्त्रो'प' 61.17, 21, 62.4.

अनुक्ता absol. c. neg. म'स्त्रो'प' 89.5.

अनुगमन n. हे'स'सु'अ'वे'य' 86.5. हे'स'सु'

दु'ग'स'य' 47.4.

अनुगम्यते हे'स'सु'ह'ग'य' 3.14, 11.12, 13.

(विकल्पेनानुगम्यते क'म'य'ह'ग'य'स')

हे'स'सु'ह'ग'य'.

अनुच्च सु'र' 24.5.

अनुत्पन्न श्ले'य'मे'य'य' 46.7.

अनुत्पादक श्ले'य'य'मे'य'य'य'य'य'य'य'

27.1, 3.

अनुपपत्ति f. मे'अ'वे'य'य' 10.22, 52.7.

अनुपलप्स्यमानत्वं n. मे'र'मे'ग'स'य'य'अ'गु'र'

य' 29.20.

अनुपलब्ध मे'र'मे'ग'स'य' 38.20, 44.3.

अनुपलब्धत्वं n. र'मे'ग'स'य'य'मे'गु'र'य'

29.19.

अनुपलब्धि f. मे'र'मे'ग'स'य' 21.17, 18,

22.1 (bis), 3, 7, 23.15, 27.13, 14, 18, 28.3,

4, 12, 14, 17, 18, 29.3 (bis), 9, 21 (bis), 24,

30.1, 9, 10, 12 (bis), 14, 16, 18, 31.1 (bis),

2, 4, 6, 7, 12, 18, 32.3, 4, 6, 7, 15 (bis), 21,

34.3, 9, 10, 14, 20, 35.1, 2, 5, 18 (bis), 36.3,

6, 12 (ter), 15, 16 (bis), 21 (bis), 37.1 (bis),

9 (bis), 10, 21, 22, 23, 38.1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9,

10, 13 (bis), 14 (bis), 18, 20, 22, 39.3, 6, 8, 9,

10, 11, 12, 13, 14 (bis), 15, 16 (bis), 17, 18

(bis), 20, 40.6, 43.16, 44.17, 50.2, 58.6, 8,

18, 70.16, 71.10, 11, 84.9 (bis). अनुपल-

ब्धावपि मे'र'मे'ग'स'सु'वे'य'य' 71.13.

अनुपलब्धिलक्षणप्राप्त र'मे'ग'स'य'मे'र'मे'ग'

यु'र'य'य'य'य' 28.1, 6 (a). र'मे'ग'स'

य'मे'र'मे'ग'स'य'मे'र'मे'ग'य'य'य' 28.6 (b), 7.

र'मे'ग'स'य'मे'र'मे'ग'स'य'मे'र'मे'ग'य'य'य'य'

य' 28.11. Sine tib. 28.5.

अनुपलभ्यमान मे'र'मे'ग'स'य' 53.6, 12.

अनुपलभ्यमानत्वं n. मे'र'मे'ग'स'य' 29.19.

अनुपलम्भ m. मे'र'मे'ग'स'य' 22.15, (bis),

16 (bis), 17 (bis), 19, 24.12, 27.12, 29.1, 4

(bis), 5, 14, 15, 18, 30.4, 6, 7, 8 (bis), 19,

32.10, 34.1, 2, 37.22, 43.21, 44.1, 6, 8, 9,

49.11, 17, 50.6, 53.9, 22, 54.1, 67.7, 9, 11,

15, 70.4, 71.12 (bis), 81.5, 10 (bis), 82.11,

13, 84.6, 18, 19, 85.22.

अनुपलम्भत्वं n. मे'र'मे'ग'स'य'मे'र'मे'ग' 81.10.

अनुपकृत श्ले'य'य'मे'य'य' 31.9 (cf.

emend.).

अनुपात म'सु'स'य' 73.12.

अनुपादेय सु'र'य'मे'य'य' 4.23.

अनुपाय सु'य'स'य'य'य'य' 3.1.

अनुबन्ध IX. 1) हे'स'सु'अ'वे'य' अनुबन्धाति

I རྩོམ་སྤྱོད་པ་ 48.14 (cf. emend.)
 83.12. སྤྱོད་པ་ m. རྩོམ་སྤྱོད་པ་ 47.1,
 4. (སྤྱོད་པ་) འཕྲུལ་པ་ལྟར་ རྩོམ་སྤྱོད་པ་
 རྩོམ་སྤྱོད་པ་ནི་རྩོམ་སྤྱོད་པ་དང་རྩོམ་སྤྱོད་
 རྩོམ་སྤྱོད་པ་, 5, 17, 20, 21, 49.4. སྤྱོད་པ་
 རྩོམ་སྤྱོད་པ་དང་ལྟར་པ་ 47.21. སྤྱོད་
 རྩོམ་སྤྱོད་པ་ 47.16, 48.12, 20,
 49.2, 59.11. 2) རྩོམ་སྤྱོད་ m. རྩོམ་
 པ་ 48.2. 3) རྩོམ་སྤྱོད་ སྤྱོད་ m.
 རྩོམ་སྤྱོད་ 85.15, 86.2, 4, 5. སྤྱོད་
 རྩོམ་སྤྱོད་ I. རྩོམ་སྤྱོད་ 83.9. II. རྩོམ་
 རྩོམ་སྤྱོད་པ་དང་ལྟར་ 83.15.
 སྤྱོད་ I. 1) རྩོམ་སྤྱོད་ སྤྱོད་
 I. རྩོམ་སྤྱོད་ 16.1. II. རྩོམ་སྤྱོད་
 རྩོད་པ་ 18.10. སྤྱོད་ m. རྩོམ་སྤྱོད་
 རྩོད་པ་ 11.2, 14. 2) རྩོད་ སྤྱོད་ I.
 རྩོད་པ་ 10.11 (bis; cf. emend.). II. རྩོད་
 པ་ 10.14. སྤྱོད་པ་ 15.18.
 སྤྱོད་ pp. རྩོད་པ་དང་ལྟར་པ་ 16.1.
 སྤྱོད་ m. རྩོད་པ་ 16.15.
 སྤྱོད་ I. 1) praes. རྩོམ་སྤྱོད་ praet.

རྩོམ་སྤྱོད་ fut. et saepe in omni
 casu རྩོམ་སྤྱོད་ སྤྱོད་ རྩོམ་སྤྱོད་
 རྩོམ་སྤྱོད་ 38.2. སྤྱོད་ pp. I
 རྩོམ་སྤྱོད་པ་ 83.2. II རྩོམ་སྤྱོད་
 པ་ལྟར་པ་ 36.10. སྤྱོད་ (n.) རྩོམ་སྤྱོད་
 རྩོམ་པ་ལྟར་པ་ 18.1, 4, 2, 9 (cf. emend.),
 17, 19, 19.2, 20.12, 14, 15, 16 (bis), 17 (bis).
 སྤྱོད་ n. I རྩོམ་སྤྱོད་པ་ལྟར་པ་
 47.11. II རྩོམ་སྤྱོད་པ་ 3.15, 16, 6.1, 11.
 (འཕྲུལ་པ་ལྟར་པ་ལྟར་པ་) སྤྱོད་
 སྤྱོད་པ་ — རྩོམ་སྤྱོད་པ་ལྟར་པ་
 རྩོམ་སྤྱོད་པ་ལྟར་པ་ལྟར་པ་ རྩོམ་སྤྱོད་
 པ་, 12 (bis), 12, 17, 7.4 (bis), 7, 12, 12.19,
 21, 14.10, 11, 12, 13, 14, 17.1, 2, 3 (bis), 4
 (bis), 13, 18.1, 5, 11, 37.11, 12, 13, 19 (bis),
 39.20, 22, 41.1, 2, 7 (bis), 11 (bis), 12 (bis),
 13 (bis), 14 (bis), 15, 42.2, 3, 5, 7, 11, 43.2,
 16, 47.14, 57.7, 15, 58.11, 16, 59.1, 2 (bis),
 12, 15 (ter), 60.5, 6, 14, 61.16, 20, 21, 73.2,
 80.20, 21 (ter), 22 (bis), 81.16, 18 (bis), 19,
 82.1 (bis), 2, 3, 5, 89.20, 93.2, 6. 2) praet.
 རྩོམ་སྤྱོད་ fut. རྩོམ་སྤྱོད་ སྤྱོད་ pp. I.
 རྩོམ་སྤྱོད་ 60.2, 2. II རྩོམ་སྤྱོད་པ་
 63.2. Caus. རྩོམ་སྤྱོད་པ་ལྟར་ སྤྱོད་

मापयेत् opt. हेस'सु'दय्ण'प'र'प्रे'य'म'

रु'द'र' 91.5. अनुमापक I. हेस'सु'दय्ण'

प'र'प्रे'य' 33.2. II. हेस'सु'दय्ण'प'र'

प्रे'य'रु'स'प' 86.9. 3) sine tib. अनमान n.

39.28.

अनुमान n. cf. अनुमा

अनुगोथ m. र'द'पु'स' 79.15, tib. र'प'र' 79.16.

अनुवद् I. 1) हेस'सु'प'हे'र' अनूद्यते

हेस'सु'प'हे'र'प'र' 43.22. अनूद्येत opt.

हेस'सु'प'हे'र' 6.21. अनूद्य absol. हेस'

सु'प'हे'र'रु'स' 6.12, 44.19, 45.6, 12, 49.8,

67.12, 88.1, 84.9, 88.19, 89.13, 91.14,

92.5, 93.21. अनुवाद m I हेस'सु'प'हे'र'

50.4, 6, 53.23, II tib. हेस'सु'प'हे'र'रु'स'

(अनूद्य) 6.22, 92.16. 2) प'हे'र' अनुवाद m.

tib. प'हे'र'रु'स' (अनूद्य) 92.20.

अनुविधायिन् tib. प्रे'य'(प') 6.21.

अनुष्ठान n. र'गो'स'प'सु'प'प' 2.23. हेस'सु'

सु'प'प' 4.21 (bis). हेस'सु'प'सु'प'प' 15.3.

अनुष्ठिति f. हेस'सु'सु'प'प'प'प' 5.1.

अनुसु I praes. हेस'सु'अ'स' praet. हेस'

सु'अ'स'स' अनुस्रति हेस'सु'अ'स'प'

प'र'र' 30.2. अनुस्रण n. हेस'सु'अ'स'स'

प' 33.4. अनुस्रिन् हेस'सु'अ'स'प' 30.4.

अनेक रु'म' 56.2, 17. म'र'य'दे'ण' 56.18.

म'र'दे'ण' 56.14.

अनेकान्तिक म'र'स'प' 19.12, 17, 65.17, 18,

19, 21, 66.6, 16, 17, 18, 67.2, 4, 72.4, 6,

75.3, 5, 16, 17, 18, 76.12, 15(a), 77.15, 79.5,

21, 22, 80.2, 8, 10, 94.20, sine tib. 20.4,

76.15 (b), 77.13.

अनेकान्तिकता म'र'स'प' 66.15.

अनेकान्तिकत्व n. म'र'स'प' 77.12. म'र'स'

प'र'र' 76.15.

अन्त m. स'म' 18.20. म'स'प' 56.3, 57.6.

दे'स'प' (?) 65.19, sine tib. (म'स'प') 56.2

(bis).

अन्तर रु'द'गो' 11.9.

अन्तर ग'र'र' 4.3, 4 (bis), 6 (bis), 7.8, 11,

10.20, 21.12, 22.11, 21, 22, 23, 23.2, 6, 9, 11,

12, 14, 24.7, 28.5, 7, 29.8, 30.12 (bis), 33.5,

7, 10, 11, 12, 13 (bis), 37.2, 5 (bis), n (bis),

7 (bis), 9, 39.15, 45.8, 55.11, 12, 59.20,

68.10, 21, 69.2, 14, 72.1, 2, 76.2, 78.1,

80.14, 15.

अन्तर n. प'र' 10.2 (bis), 9, 84.11, 12, 15.

अत्तराल n. घट् 84.6, 11, 19.

अत्तरेणा adv. अट् घट् 17.7, 36.19, 65.11.

अत्तर्गत णट् ङु णट् णिणस'प' 66.14. (cf. em.).

अत्तर्भू 1 1) णट् णिणस' अत्तर्भूत pp. णट् णिणस'प'

10.10, 16. 2) णट् णिणस' अत्तर्भवति णट् णिणस'प'

प'पिण 37.1, 4. अत्तर्भूत pp. णट् णिणस'प'

85.7. अत्तर्भाव m. णट् णिणस'प' 22.7, 74.22.

3) णट् ङु णट् णिणस' अत्तर्भवति णट् ङु णट् णिणस'प'

प'पिण 37.7. अत्तर्भूत pp. णट् ङु णट् णिणस'प'

68.3. अत्तर्भाव m. णट् ङु णट् णिणस'प' 84.3,

37.23, 38.7, 39.16, 17, 70.23, 74.12, 13,

14, 18. Caus. 1) णट् णिणस' अत्तर्भाव्यते

णट् णिणस'प' 46.7. — 2) णट् ङु णट् णिणस' अत्त-

र्भावित pp. णट् ङु णट् णिणस'प' 46.5.

अत्त्य घट् 31.12.

अत्त्य णट् घट् 10.20.

अत्त्यकार m. णट् घट् 68.16, 17, 19, (a), 21

(bis), 69.7 (ter). णट् घट् 68.19 (b), 20.

अत्त्य णट् 1.8, 2.15, 3.7, 12, 17, 18, 23,

4.2 (bis), 3, 10 (bis), 22, 6.20, 7.14, 10.18,

11.6, 12, 12.17 (bis), 14.3, 4, 8, 21.6, 8, 10,

11, 22.3, 23, 23.1, 5, 14, 20, 25.3, 4, 9, 26.6,

19, 27.4, 5, 15, 28.4, 31.11, 12, 22, 33.10,

35.12, 14, 38.19, 20 (bis), 43.8, 9 (bis), 12,

44.5, 10, 12, 47.10, 22, 48.3, 8 (bis), 10, 11,

12, 20, 52.7, 54.12, 56.12, 17, 19, 58.19,

60.1, 7, 11, 65.3, 68.2, 4, 69.9, 70.3, 21,

71.14, 72.2, 73.9, 76.17, 19, 21, 77.3 (bis),

81.12, 13, 14, 82.10. tib. णट् णिणस'प'

33.10.

अत्त्यत्र णट् णिणस'प' 20.16, 31.21, 44.20,

णट् णिणस'प' 47.16, 70.6. णट् णिणस' 34.2. णट्

णट् णिणस'प' 43.7, 8.

अत्त्यत्र n. णट् णिणस'प' 21.8. णट् णिणस'प' 21.9.

अत्त्यथा णट् णिणस'प' 2.20, 17.7, 18.14, 20.6,

25.20, 86.8, 20, 22. णट् णिणस'प' 28.1, 3

(bis), 85.18, 86.17. णट् णिणस' 25.11, 26.8.

णट् णिणस'प' 93.8.

अत्त्योन्य णट् णिणस'प' 25.1, 70.5.

णट् णिणस'प' 22.12, 26.2, 27.4, 6,

(bis).

अत्त्योन्यात्तर्भाव (cf. अत्तर्भाव m.) णट् णिणस'प'

णट् णिणस'प' 70.23.

अत्त्य II. णट् णिणस'प' अत्त्येति णट् णिणस'प'

णट् णिणस'प' 78.6, 7. अत्त्य m. णट् णिणस'प'

6.21, 19.4, 16, 20.6, 9, 11, 41.3, 43.10, 11,
47.4, 51.1, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13 (bis), 16, 18,
19, 52.10, 11, 17, 18 (bis), 19, 20 (bis), 53.1,
(bis), 2, 4, 7, 8, 12, 58.5, 75.8, 11 (cf.
emend.), 19, 76.14, 78.5, 12, 14 (bis), 16,
17, 19, 21, 79.4 (bis), 6, 7, 11, 12 (bis), 13,
14, 17, 18 (bis), 19, 20, 80.2, 87.3, 88.14,
17 (bis), 18, 89.1, 4, 5 (bis), 6, 10, 11, 20,
93.7, 9, 15. **अन्वयवत्** I. **हेस'सु'अर्श'व'**
51.6. II. sine tib. 78.7.

अन्विष् I praet. **वह्णस'** (praes. वह्ण')
अन्विष्य abs. वह्णस'व्हस' 2.9.

अपनी I praes. **खेय'** praet. et fut. **वसय'**
अपनेतुम् inf. वसय'वदि'रें'रु' 57.13.
अपनेय tib. **खेय'वर'पुद'रें'** (अपनीयते ?)
68.19.

अपर **उैग'मैस'** 75.3, 4, 78.20, 21, 79.2, 3,
84.16. **उैग'मैस'गव्ह' 32.8. गव्ह' 19.4,**
39.2, 52.1, 2, 18, 55.6, 80.4, 90.7, 92.10.

अपरदष्ट **मुैस'मव्हें'व'** 8.14.

अपराध m. **मुैव' 93.12. हेस'व' 89.20, 93.5,**
94.2.

अपरायन **गव्ह'व'र'ग'वस'व'म'यि'व'**
25.22.

अपरायनव n. **गव्ह'व'र'ग'वस'व'म'यि'व'**

यि'व' 26.2.

अपरिच्छेद m. **यि'व'सु'म'गव्हें'व' 70.2.**

अपरिज्ञान n. **यि'व'सु'म'मेस'व' 64.2.**

अपरिपूर्णा **म'हे'गस'व' 11.21.**

अपरवरक **वद'वदि'गु' 69.6. वद'वदि'सुग'**

4.5. **वद'मे'ग' 33.2, 2, 4.**

अपवत् I. praet. **वय'** (praes. अवय')

अपोठ pp. **वय'(व') 6.15, 19, 20, 22, 7.1,**

4, 5, 16, **अपोठव** n. **वय'(व') 6.18, 9.7,**

12.11.

अपश्यत् (part. praes. c. neg. cf. दृश्)

म'मव्हें'रु'वे'व' 31.14 म'मव्हें'व' 23.12.

म'मव्हें'व' 84.20, tib. म'व्हें'व' (अया-

वृक ?) 9.2.

अपहरण n. **वमु'स' 62.16, 18.**

अपार्थक **रें'व'मे'व' 59.18.**

अपास् IV fut. **वसय'** (praes. खेय') **अपी-**

स्यते वसय'वर'पु'व'यि'व' 56.18.

अपि **गु'द' 2.16, 17, 8.12, 18, 10.14, 15.2,**

10, 16.2, 18.20, 22.2, 9, 23.11, 26.4, 17,

27.4, 12, 28.4, 18, 29.2, 30.5, 19, 31.14,

32.2, 9, 34.10, 18, 35.2, 5, 15, 17, 36.2, 10,

17, 37.4 (bis), 18, 16, 40.3, 4, 5, 43.4 (b), 18,
14, 44.12, 46.12, 48.10, 50.2, 51.3, 12, 13,
52.11, 20, 53.2, 11, 54.14, 56.14, 19, 57.2,
15, 17, 58.1, 4, 11 (a), 61.7, 62.1, 2, 4,
63.12, 67.14, 69.3, 5, 7, 70.20 (a), 71.5 (b),
10, 11, 12, 73.4, 80.14, 85.9, 86.1, 87.12,
88.17, 89.20 (b), 90.1, 93.4, 18, 94.2.
ཀྱང་རྩད་ 62.1. ཡང་ 1.9, 2.12, 21, 3.1, 6,

8, 4.22, 5.5, 6.14, 8.2, 5, 7 (bis), 9.1, 3 (a),
12.6, 19, 15.1, 22, 18.8, 9, 19.2, 3, 12, 14,
15, 20.2, 7 (b), 21.11, 22.3, 12, 17, 23, 24.20,
25.1, 28.6, 12, 29.15, 24, 30.2, 31.21, 22,
32.1, 6, 33.1, 6, 9 (bis), 10, 19, 34.8, 11, 35.2,
7, 36.7, 17, 18, 37.12, 16, 18 (bis), 40.5,
43.4 (a), 6, 44.12, 47.7, 12, 49.12, 14 (bis),
50.16, 17, 18, 21, 51.4, 53.6, 8, 14, 15, 19,
22, 54.5, 8, 16, 21, 55.12, 20, 58.7, 19,
59.19 (bis), 61.7, 16, 21, 62.1, 15, 63.7, 12,
20, 22 (bis), 64.2, 12, 65.6, 66.6, 16, 68.7,
8, 12, 69.14, 70.5, 9, 11, 15, 18 (bis), 20 (b),
71.1, 2, 5 (c), 6, 73.11, 74.17, 75.15, 76.7,
10, 12, 14, 77.6, 7, 19, 78.9, 10, 17 (b), 80.12,
81.11, 20, 82.5, 10 (a), 83.5, 84.12, 87.14,
88.20 (bis), 89.20 (a), 21, 92.7, 10, 93.6 (b),
ཡང་རྩད་ 55.9, 12. རྩད་ 36.10. མེད་ཀྱི་

6.8, 9.3 (b), sine tib. 2.20, 20.7 (a), 24.5,
25.8, 38.2, 11, 46.19, 49.6, 55.17, 56.8,
58.11 (b), 60.15, 61.2, 9, 69.19, 71.5 (a),
73.16, 77.8, 78.16, 17 (a), 79.18 (bis), 80.14,
82.10 (b), 84.4, 8, 90.2, 92.16, 93.6 (a).

མཐི ཅ ཀའན་ཡང་ 60.17.

མཐི ཏུ འོན་ཀྱང་ 3.7, 5.2, 15.19, 21.2,
24.7, 25.19, 29.10, 30.12, 44.6, 47.9, 55.2,
57.7, 58.9, 60.17, 61.7, 62.10, 65.20,
67.15, 69.2, 71.12, 85.7, 93.7, 95.2, sine

tib. 31.21, 49.15, 54.20, 82.12.

མཐེན་ 1) བཏྲོས་ མཐེན་ I. བཏྲོས་པ་ 23.19.

II. བཏྲོས་པ་ཡིན་ 83.10. མཐེན་པ་ བཏྲོས་

པ་ 46.1, 2 (bis), 3. མཐེན་ བཏྲོས་དེ་ 23.19.

མཐེན་ཀྱི་ I. བཏྲོས་པར་འགྱུར་པ་ 19.1.

II. བཏྲོས་པར་བྱ་པ་ 19.5, 47.4, 49.8. མཐེན་

བཏྲོས་པ་ 19.2, 22.12, 23.8, 26.7, 15, 16 (bis).

31.21, 33.12. མཐེན་ཀྱི་ II. བཏྲོས་པ་ 33.7.

11, 12, 14. མཐེན་ f. (མཐེན་པ་) བཏྲོས་(པ་)

49.10, 48.10, (བཏྲོས་དཔ་) 78.18. 2) སྒྲེལ་

མཐེན་ སྒྲེལ་ལ་ 57.6.

མཐེན་ pp (མཐ + རྩ II). མེ་རྩན་པ་ 7.1.

མཐོང་ cf. མཐུན་.

མཐུན་པ་ f. མེ་རྩན་པ་ 19.2, 3, 62.9, 19,
76.10.

མཐུན་པ་ འཕྲེལ་པ་མེད་པ་ 26.20, 27.1, 2

(c), མ་འཕྲེལ་(པ་, — པ་) 25.12, 12 (ter), 14,

མཐུན་པ་མེད་པ་ 31.7, 9a. (མཐུན་པ་མེད་པ་

ལུ་ཕུན་པ་) b., 11 (bis), 16, 34.5, 7. Sine
tib. 27.2 (a, b).

མཐུན་པ་ m. མ་འཕྲེལ་པ་ 25.14 (cf.

emend.), 16.

अप्रत्यक्त मर्दिङ्स्त्रुम'दु'म'श्रुत'(य) 31.19,

36.8. मर्दिङ्स्त्रुम'म'यिङ्(य) 32.9.

अप्रदर्शित म'स्रुङ्(य) 5.19, 20, 88.18,

93.11. ऋ'दु'म'स्रुङ्(य) 88.14, 17,

93.1, 2.

अप्रमाणा कर्द'म'म'यिङ्(य) 3.12, 22, 81.21.

अप्रमाणक कर्द'मेद'य' 2.18.

अप्रयत्नान्तरीयक वकुल'म'स्रण'दु'स्रुद'

य'म'यिङ्(य) 66.8.

अप्रयत्नान्तरीयकल n. वकुल'म'स्रण'दु'

लस्रुद'य'म'यिङ्(य) 66.8.

अप्रयुक्त श्रुत'य'म'स्रुङ्(य) 36.18.

अप्रवृत्त म'स्रुङ्(य) 23.11.

अप्रसिद्ध म'स्रुङ्(य) 6.20.

अप्रापयत् म'स्रुङ्(य) 5.6.

अप्रापक (cf. प्राप्) श्रुत'य'म'स्रुङ्(य)

(य) 5.6. श्रुत'य'म'स्रुङ्(य) 15.1.

अप्रामाण्य n. कर्द'म'म'यिङ्(य) 10.19.

कर्द'म'म'यिङ्(य) 60.7, 12.

अभाव m. ऋ'दु'म'स्रुङ्(य) 87.2 (bis). ऋ'दु'म'

स्रुङ्(य) 3.20 (bis), 21, 22, 28.2, 9, (a) 15,

30.11, 12, 13, 32.5 (a), 20 (a), 34.10, 35.4, 16,
20, 36.7, 12, 39.5 (a), 6 (b), 8, 11, 12, 13, 15, 18,
48.15 (bis), 17 (bis), 70.2, 4 (b), 5, 6, 9, 10, 15,
71.4, 9, 77.2, 79.6, 87.1 (bis). म'यिङ्(य)

48.18, 90.5. म'स्रुङ्(य) (असंभव m. ?) 28.9 (b).

मेद'य' 1.9, 2.16, 7.7, 8.9, 11, 15, 10.20, 14.1,

16.9, 21.6, 8, 9, 10 (ter), 11, 24.17 (bis),

25.12, 14, 15, 28.2, 6, 9, 10, 11 (ter), 22,

29.1, 4, 5, 10 (bis), 16, 22, 23 (bis), 24, 30.2,

3, 4, 5, 7 (bis), 8, 31.8, 10, 11, 15, 16, 17,

20, 32.4, 5 (b), 6, 10 (bis), 11 (bis), 34.16,

18 (bis), 35.1, 38.1 (bis), 4 (bis), 5 (bis), 19,

21 (bis), 22, 39.2 (ter), 3 (bis), 4 (bis), 5

(b), 6 (a), 10, 18 (bis), 40.1 (bis), 3, 9

(bis), 44.12, 48.18, 50.8, 9 (ter), 10 (qua-

ter), 15 (bis), 16 (bis), 17 (bis), 18, 21 (bis),

22 (quater), 51.7, 8, 10 (bis), 15 (bis), 16

(bis), 17 (ter), 18 (bis), 19 (bis), 21 (bis),

53.11, 55.20, 67.12, 16, 17, 18 (bis), 19 (bis),

21, 22, 68.4, 6, 8, 12, 69.5, 9, 20, 70.2, 4,

5, 6 (b), 12, 17 (bis), 71.2, 10, 14, 76.21,

78.14, 16, 17, 19, 20, 21, 79.2 (bis), 3, 7

(bis), 9 (bis), 10, 11 (bis), 12 (bis), 14, 15

(bis), 17, 19, 20, 80.1, 2, 5, 81.11, 83.22,

85.17, 86.14, 87.5 (bis), 91.12 (bis), 14, 92.4

(bis), 5 (bis), 15, 16 (ter), 20 (bis), 21 (bis),

93.16 (bis), 17, 18 (bis), 19 (bis), 20 (qua-

ter), 21 (bis), 22, 94.1, 95.2. ऋ'दु'म'स्रुङ्(य)

मेद'य' 28.17, 18. Sine tib. 30.6. अभावे

(loc.) यिङ्(य) 83.22.

अभिधा III. 1) praes. ऋ'दु' praet., fut.

et saepe in omni casu — यिङ्(य)

अभिद्यति I. च्छेद'प'यिङ् 37.9 II.

च्छेद'प'प्रेर'ङ् 37.10. अभिधीयते

च्छेद'ङ् 2.11. अभिधाय च्छेद'ङ् 61.14,

89.4. अभिधीयमान च्छेद'प'प' 44.9.

अभिक्रित I. च्छेद'प' 55.30. II. च्छेद'

प'प' (अभिधेय ?) 55.11. अभिधेय (n.)

I. च्छेद'प'प' 1.6, 7, 8, 10, 2.9, 3, 4,

5, 6, 7, 16, 18, 21, 22, 3.3, 7.22, 23 (bis),

8.1, 42.17, 19, 21, 22, 43.6, 9, 10, 12, 18,

14, 51.4, 85.10, 12. II. च्छेद'प' 42.18,

53.1. अभिधान n. I. छेद' 51.11, 19.

II. छेद'प'प्रेर'प' 7.22, 22 (bis).

III. छेद'प्रेर' 30.17, 42.12, IV. च्छेद'

प' 41.10, 11, 42.10 (bis), 43.8, 55.17, 20.

अभिधायिन् I. छेद'प'प्रेर'(प') 30.18

(bis), 46.12, 12. II. च्छेद'प' 46.16. 2)

praes. छेद' praet., fut et saepe in omni

casu च्छेद' अभिधीयते च्छेद'ङ्(ङ्) 6.10.

अभिधीयते च्छेद'प'प'प' 3.4. अभि-

क्रित pp. च्छेद'(प') 77.14. अभिधान n.

I. छेद'प' 2.21. II. च्छेद'प' 2.6. 3) praet.

च्छेद' (praes. च्छेद') अभिक्रित pp.

च्छेद' 52.8. 4) sine tib. 6.2, 14.12.

अभिधाय च्छेद'प'प'यिङ्(प') 25.1, 83.19.

च्छेद'प'प्रेर'प' 43.5, 10, 12, 45.17, 48.9.

च्छेद'प' 42.22.

अभिधेय II. 1) च्छेद' अभिधेय pp. च्छेद'प'

66.21, 95.2. 2) praet. च्छेद'प' fut. et

saepe in omni casu — च्छेद' अभिधेय pp.

च्छेद'प' 90.19. अभिधाय m. च्छेद'प'

प' 60.11 (bis), 12, 15, 16, 17.

अभिधाय 1) च्छेद'प'प' च्छेद' अभिधाय

च्छेद'प'प' 39.3 (bis), 4. 2) च्छेद'

अभिधाय pp. च्छेद'प' 61.1, 3.

अभिधाय च्छेद'प'प' 22.12.

अभिधाय 1) छेद' praet., fut. et saepe

in omni casu च्छेद' अभिधायते छेद'

प'प्रेर'(प') 7.21. अभिधाय m. च्छेद'प'

7.20, 21 (ter), 8.1 (b), 4, 5, 6 (bis), 8, 16. 2)

च्छेद'प'प' च्छेद' अभिधाय m. I. च्छेद'

प'प' 8.1 (a), 3 (bis), 19, 20, 22. II.

च्छेद'प' 8.17.

अभिधाय I. च्छेद'प'प' च्छेद' अभिधाय m.

མངོན་པར་འདོད་པ་ 4.16 (bis):
 གཉིས་པ་ IX. 1) མངོན་པར་འབྲེལ་
 གཉིས་པ་མཉམ་པའི་མངོན་པར་འབྲེལ་(པ་, —
 བ་) 82.18, 19, 21. གཉིས་པ་མཉམ་པའི་མངོན་
 པར་འབྲེལ་ཞིང་ 83.8. གཉིས་པ་མཉམ་པའི་
 བ་ n. མངོན་པར་འབྲེལ་པ་ཉིད་ 82.21,
 83.1. གཉིས་པ་མཉམ་པའི་མངོན་པར་འབྲེལ་
 པ་ 84.18. 2) འབྲེལ་ གཉིས་པ་མཉམ་པའི་
 ཉིད་ 83.8. གཉིས་པ་མཉམ་པའི་ 5.10.
 གཉིས་པ་ ཡང་དག་པ་མ་ཡིན་པ་ 95.9, 10.
 གཉིས་པ་ m. ག་དང་པ་མ་ཡིན་པ་ 25.1, 26.15,
 17, 74.19. ག་དང་པ་མཉམ་པ་ 4.11. ག་མཉམ་པ་
 26.14.
 གཉིས་པ་ instr. adv. ག་གྲུ་མཉམ་པར་ 85.14,
 22, 28.
 གཉིས་པ་ ཅད་ 33.4.
 གཉིས་པ་ m. གོ་མས་པ་ 37.18, 15 (གཉིས་པ་
 ཕུང་ ཕུང་འཕྲུལ་པ་ གོ་མས་པ་ཡང་ནས་ཡང་
 ཅུ་ཕྱིད་པ་) 18.
 གཉིས་པ་ I. praes. གསལ་མཉམ་ praet. གསལ་
 གསལ་ གཉིས་པ་ གསལ་མཉམ་པ་ 66.14.

གཉིས་པ་ pp. I. གསལ་མཉམ་པ་) 9.21, 84.18.
 II. གསལ་མཉམ་པ་ 33.17, 56.18, 17. III.
 tib. གསལ་མཉམ་པ་ 56.21. གཉིས་པ་
 absol. གསལ་མཉམ་ 8.18. གསལ་མཉམ་
 33.19. གསལ་མཉམ་པ་ 33.20, 84.1, 70.15,
 16. གཉིས་པ་ m. གསལ་མཉམ་པ་ 33.22,
 56.17, 60.18, 18. གཉིས་པ་ གཉིས་པ་ གསལ་
 མཉམ་པ་ གསལ་མཉམ་པ་ 56.14. གཉིས་པ་ གསལ་
 མཉམ་པ་ གསལ་མཉམ་པ་ 56.19.
 གཉིས་པ་ n. གསལ་མཉམ་པ་ 12.1.
 གཉིས་པ་ གསལ་མཉམ་པ་ 29.11.
 གཉིས་པ་ གསལ་མཉམ་པ་ 6.15, 7.1, 4, 2, 12, 14,
 18, 9.8, 8, 11.15.
 གཉིས་པ་ n. གསལ་མཉམ་པ་ 9.7. གསལ་མཉམ་
 པ་ཉིད་ 6.18, 19, 20, 22, 12.11.
 གཉིས་པ་ གསལ་མཉམ་པ་ 95.18.
 གཉིས་པ་ གསལ་མཉམ་པ་ 29.11, 18. གསལ་མཉམ་པ་
 28.15, 17, 29.8.
 གཉིས་པ་ n. གསལ་མཉམ་པ་ 66.12 (a),
 87.17, 19, 90.2, 4 (bis). གསལ་མཉམ་པ་
 པ་ཉིད་ 66.5, 12 (b).

58.12, 14, 67.1, 72.11. ཆོད་ཏུ 64.12.	རྟོགས་ འབག་ཏུ་རྟོགས་ཟིན་ 53.4; མི་བ-
རྟོད་ཏུ་ 2.20.	གཏི་ f. རྟོགས་པ་ 36.20.
འཕྲི་ denomin. རྟོད་ཏུ་གཏེར་ འཕྲའི་ pass.	འབཅུ་ VII. fut. རྟམ་པར་གཅན་ (praes.
རྟོད་ཏུ་གཏེར་པར་བྱ་བ་ 4.21, 13.16.	རྟམ་པར་གཅོད་) འབཅུ་ལ་ཆོད་ རྟམ་པར་
འཕྲི་ཆོད་ཏུ་ཕྱེད་(པ) 3.23, 24, 4.14 (bis),	གཅན་པ་ཡིན་ 70.2; འབཅུ་ལ་ཆོད་ རྟམ་
17, 18, 7.2 (bis), 17, 13.15, 18, 19, 20 (a). རྟོད་	པར་གཅན་པར་བྱ་བ་ 70.1.
བྱ་བ་ 13.20 (b), 14.1.	འབཅུ་ n. ཁ་ཏ་མ་ཐོ་བ་ 61.18.
འཕྲི་ཆོད་ཏུ་གཏེར་པ་ 3.23, 4.18, 19.	འབཅུ་ཆོད་ n. རོས་པར་གཅན་པ་ 19.14, 15,
འཕྲི་ཆོད་ m. རྟམ་ཕྱེད་ 4.6, 7.	20.1.
འཕྲི་ཆོད་ cf. རྟོ	འབཅུ་ཆོད་ m. (འབཅུ་ཆོད་) རྟོད་ཏུ་ཆོད་པ་ 15.14.
འཕྲི་ I 1) རྟོགས་ འཕྲའི་ རྟོགས་ 84.15.	འབཅུ་ཆོད་ m. (འབཅུ་ཆོད་) རྟོད་པ་ 8.2.
2) རོས་ འཕྲའི་ རོས་པ་ 4.19.	འབཅུ་ཆོད་ n. རྟོད་པ་ 9.8.
འཕྲི་ཆོད་ m. རྟོད་ 2.23.	འབཅུ་ཆོད་ m. ཆོད་པ་ 31.19, 32.1. ཡིན་ལག་
འཕྲི་ sine tib. 6.8.	55.1, 84.23 (bis), 85.1, 5 (bis).
འཕྲི་ཆོད་ m. n. རྟོགས་པ་ 9.9, 10, 17.	འབཅུ་ཆོད་ རྟོགས་ འབཅུ་ཆོད་པ་ རྟོགས་(ཏེ) 6.20.
འཕྲི་ཆོད་ རྟོགས་པ་ 3.21.	འབཅུ་ཆོད་པ་ རྟོགས་པ་ རྟོགས་པ་ 15.2,
འབཅུ་ཆོད་ m. རྟོགས་པ་ 82.15, 84.21.	20.10. རྟོགས་པ་ རྟོགས་པ་ རྟོགས་པ་ 19.5,
འབཅུ་ཆོད་ I. 1) རྟོད་ཏུ་ཆོད་ འབཅུ་ཆོད་	49.15.
རྟོད་ཏུ་ཆོད་པར་བྱ་(པ) 47.2, 49.2;	འབཅུ་ཆོད་པ་ རྟོགས་པ་ རྟོགས་པ་ 39.10.
འབཅུ་ཆོད་ m. རྟོད་ཏུ་ཆོད་པ་ 14.20; 2) རྟོ	
འབཅུ་ཆོད་ རྟོགས་པ་ རྟོགས་པ་ 36.20; 3)	འབཅུ་ཆོད་ adv. རྟོགས་པ་ རྟོགས་པ་ 25.17, 31.10,

33.8, 38.12, 40.8, 42.8, 86.16, 87.2, 95.1.

ངེས་པ་(པར་) 33.10, 52.12, 17, 53.3, 14, 16.

འབཀུལ་འཁོབ་ ངེས་པར་འགྱུར་པ་ 33.10.

འབཀུལ་ IV. 1) ཁོང་ད་ཕྱིན་ འབཀུལ་པ་

ཁོང་ད་ཕྱིན་པ་ 32.10. འབཀུལ་པ་ I ཁོང་

ད་ཕྱིན་པ་ཡིན་ནོ་ 28.22. II ཁོང་ད་

ཕྱིན་པར་འགྱུར་པ་ 51.6. འབཀུལ་

ཁོང་ད་ཕྱིན་པ་ 51.9, 17. འབཀུལ་ pp.

ཁོང་ད་ཕྱིན་པ་ 39.2, 85.11. 2) ངེས་

འབཀུལ་པ་ ངེས་པ་ཡིན་ནོ་ 16.15. འབཀུལ་

I. ངེས་པ་ 13.21, 29.1. II. ངེས་པ་ཡིན་ནོ་

13.9, 15.17, 71.4. III. ངེས་པ་ཡིན་(ཁྱི)

70.10. IV. ངེས་པར་ནས་སོ་ 78.4. འབཀུལ་

ལུ་ ངེས་པར་གྱི་ 78.2. འབཀུལ་ ངེས་

(པ་) 78.11. འབཀུལ་ m. ངེས་(པ་) 70.6.

71.12. 3) ཁྱོད་ལ་ འབཀུལ་ I. ཁྱོད་ལ་

24.2. II. ཁྱོད་ལ་སོ་ 24.6. འབཀུལ་

ཁྱོད་ལ་ 51.11. 4) འཛིན་ འབཀུལ་

འཛིན་(ཏེ་) 12.21. 5) འཛིན་ འབཀུལ་

འཛིན་པར་གྱི་ 16.12. 6) ཡིད་ཆེས་

འབཀུལ་ ཡིད་ཆེས་པ་ 51.8. 7) བྱེས་

འབཀུལ་ བྱེས་པར་ 36.11. འབཀུལ་

བྱེས་པ་ 29.5. འབཀུལ་ f. བྱེས་པར་གྱི་ 8.8.

འབཀུལ་ འཛིན་པ་མ་ཡིན་པ་ 87.2. འཛིན་པ་

མེད་(པ་) 33.22, 70.22, 79.12, 87.2.

འབཀུལ་འཛིན་ n. འཛིན་པ་མ་མཐོང་པ་ 81.16, 20.

འབཀུལ་འཛིན་ འཛིན་པ་མ་མཐོང་པ་

81.20—21.

འབཀུལ་ I. 1) གནས་ འབཀུལ་ pp. གནས་

པ་ 13.5, 71.5, 82.11, 12, 13, 14 (bis), 15, 16, 21

(bis), 83.5, 7, 84.12. འབཀུལ་ f. གནས་སྐྱེལ་

11.5, 6, 7, 22 (bis), 12.1, 2, 68.21. འབཀུལ་

སྐྱེལ་ n. I. གནས་པ་ 13.3 (bis), 24.20,

33.15, 68.12, 69.5, 70.12, 20, 21, 71.11. II.

གནས་སྐྱེལ་ 68.14. འབཀུལ་ f. གནས་

པ་ 71.8. 2) ཡིད་ འབཀུལ་ pp. ཡིད་པ་

83.11. Caus. 1) འཛིན་ འབཀུལ་པ་

འཛིན་(ཏེ་) 16.1. 2) praes. རྒྱུ་པར་

འཛིན་ fut. རྒྱུ་པར་གནས་ འབཀུལ་

སྐྱེལ་ I. རྒྱུ་པར་གནས་པ་ 15.12.

II. རྒྱུ་པར་གནས་པ་ 18.16, 12.

འབཀུལ་པ་ རྒྱུ་པར་འཛིན་ 16.5,

འབཀུལ་པ་ I. རྒྱུ་པར་གནས་ན་

16.10. II. རྩམ་པར་གཞག་པ་ 16.2.	མེད་པར་མི་འབྱུང་པ་ 60.7.
མ་བཅའ་པ་ n. བཟློན་པར་བྱ་བ་མ་ཡིན་པ་ 59.12.	མ་བཅའ་པ་ m. བྱེད་ཅི་མ་ལོག་པ་ 7.2, 17.
མ་བཅའ་པ་ v. 1) བྱེད་པ་མ་བཅའ་པ་ pass. I བྱེད་པ་ 7.6, 10, 11 (b, c). II བྱེད་པ་ཡིན་པ་ 7.11 (a), 12, མ་བཅའ་པ་ f. བྱེད་པ་ 7.9 (bis). 2) བྱེད་པ་ མ་བཅའ་པ་ abs. བྱེད་པ་ལྟར་ནས་ 95.14.	མ་བཅའ་པ་ m. བྱེད་པ་མེད་པ་ 71.10, 11.
མ་བཅའ་པ་ m. བྱེད་པ་མེད་པ་ 68.4, 5 (bis), 6, 8, 71.3.	མ་བཅའ་པ་ m. བྱེད་པ་མེད་པ་ 71.6.
མ་བཅའ་པ་ m. བྱེད་པ་མེད་པ་ 8.18.	མ་བཅའ་པ་ m. བྱེད་པ་མེད་པ་ 63.11.
མ་བཅའ་པ་ m. བྱེད་པ་མེད་པ་ 9.15.	མ་བཅའ་པ་ m. བྱེད་པ་མེད་པ་ 25.8.
མ་བཅའ་པ་ m. བྱེད་པ་མེད་པ་ 24.8.	མ་བཅའ་པ་ m. བྱེད་པ་མེད་པ་ 22.18.
མ་བཅའ་པ་ m. བྱེད་པ་མེད་པ་ 22.9, 61.12, 84.5, 90.9, 17 (cf. emend.), 92.14. བྱེད་པ་མེད་པ་ 28.12. sine tib. 90.16.	མ་བཅའ་པ་ m. བྱེད་པ་མེད་པ་ 26.4 བྱེད་པ་མེད་པ་ 75.2.
མ་བཅའ་པ་ m. བྱེད་པ་མེད་པ་ 25.17, 19, 49.11.	མ་བཅའ་པ་ m. བྱེད་པ་མེད་པ་ 82.2.
མ་བཅའ་པ་ m. བྱེད་པ་མེད་པ་ 6.18 (bis), 15.1, 47.9, 15. བྱེད་པ་མེད་པ་ 60.16, 18.	མ་བཅའ་པ་ m. བྱེད་པ་མེད་པ་ 3.5. བྱེད་པ་མེད་པ་ 7.14, 15 (b), 16 (bis), 17. བྱེད་པ་མེད་པ་ 7.15 (a).
མ་བཅའ་པ་ m. བྱེད་པ་མེད་པ་ 15.1.	མ་བཅའ་པ་ m. བྱེད་པ་མེད་པ་ 91.19, 22, 92.11, 14.
	མ་བཅའ་པ་ m. བྱེད་པ་མེད་པ་ 91.31 (cf. emend.), 92.6.
	མ་བཅའ་པ་ m. བྱེད་པ་མེད་པ་ 92.15.

अवृत्त मीन्म'यीन्(य) 24.6.

अव्यतिरिक्त म'यन्ति'य'य'मे'य' 15.11.

य'य'य'य'य'य' 45.16, 46.18. य'य'य'

य'मे'य' 45.18.

अव्यतिरेक m. य्ले'य'य'मे'य' 92.11, 12, 14,

16, 19. मी'य्ले'य'य' 90.5. (अव्यतिरेको नि-

वृत्त्यभावः मी'य्ले'य'य'ले'य'य'य'य'य'य').

अव्यतिरेकिन् य्ले'य'य'मे'य' 90.3 (bis), 4.

य्ले'य'य'मे'य'य'य' 90.6. मी'य्ले'य'य'य'य'

90.1.

अव्यभिचार m. मी'य'य'य'य' 25.12, 14, 15

(ter), 17 (bis), 80.16.

अव्यभिचारित्व n. मी'य'य'य'य' 60.15 (bis),

70.6. मी'य'य'य'य'य' 25.19.

अव्यभिचारिन् मी'य'य'य'य'य' 97.9, 70.3,

5, 79.1, 3, 81.11, 84.20. मी'य'य'य'य'य'य'

80.12, 14, 15, 16 (bis), 81.1, 2, 13, 14, 17,

19, 82.4, 8, 16, 17, 84.17.

अव्यवच्छेद m. कृ'य'य'य'य'य' 70.2.

अव्यवस्थापित कृ'य'य'य'य'य' 16.6.

(अव्यवस्थापितं भवति) कृ'य'य'य'य'य'

य'मे'य'य' 16.8.

अव्यवहितत्वं n. य'य'य'य'य' 10.15.

अव्यापिन् म'य'य'य' 19.14.

अव्याप्त म'य'य'य' 63.10.

अव्युत्पन्न य्ले'य'य'य' 8.4 (bis).

अशक्त मी'य'य'य' 76.10.

अशक्य मी'य'य'य' 2.22, 3.19, 30, 32, 68.7,
86.22.

अशक्यता f. मी'य'य'य' 17.7.

अशक्यत्वं n. मी'य'य'य' 5.21, 12.19.

अशब्दोपात्त (cf. शब्द m. et उपात्त pp. —
उपादा) य्ले'य'य'य'य' 90.18.

अशुद्ध म'य'य'य' 93.4.

अथावगा n. म'य'य'य'य'य' 68.17, 20.

अश्रुत म'य'य'य' 2.17.

अस्य m. ह' 84.12.

अस् 1) यि'य' अस्ति I. यि'य'य' 54.9. II.

यि'य'य' 66.22. अस्तु यि'य'य' 78.5.

स्यात् यि'य' 1.3, 6.7, 16.12, 52.7, 58.7,

71.16 (a), 76.12, 79.19, 85.11, 93.6, 3,

17. यि'य'य'य' 19.10, 16, 20.3, 9,

स्युः यि'य' 90.20. सत् यि'य'य' 23.7,

61.21 (सति loc. यि'य'य'य'य'). 2) यि'य'

अस्ति I. ष्यत् 12.15, 13.11, 50.9, 66.9,
 11. II ष्यत् 11.14, 49.4, 11, 50.20,
 21, 54.14, 74.4, 95.9. III. ष्यत् 12.9,
 14.9, 20.8, 38.16, 43.9, 45.5, 20,
 56.18, 58.2, 76.4, 19, 84.1, 90.6 IV. ष्यत्
 य'ष्यत् 3.20, 7.8, 9.1, 11.1, 12.6, 15.2,
 17.5, 19.13, 21, 22, 25.17, 44.21, 45.21,
 67.20, 69.13, 77.12, 81.2. स्तः ष्यत्
 38.13. सति ष्यत् 72.10. आसीत् I.
 ष्यत् य'ष्यत् (cum ष्यत्) 29.19. स्यात् I.
 ष्यत् 32.21, 57.14. II. ष्यत् दु'ष्यत्
 11.20. सत् I. ष्यत् 4.15, 18, 13.10, 11,
 12 (bis), 14, 18, 19, 20, 16.7, 22.12, 23.5, 6
 (b), 18, 25.5, 9, 11, 19, 20, 27.17, 18, 28.2,
 4, 9, 12, 32.21, 34.10, 35.2, 5, 17, 44.18, 19,
 20, 46.20, 50.1, 4 (bis), 12, 16, 53.6, 8, 54.5,
 7, 8, 9, 56.12, 60.2, 63.21, 67.20, 69.2, 70.20,
 79.16, 82.12. II. ष्यत् दु'ष्यत् 8.22, 16.6,
 35.15, 36.8. III. ष्यत् य'ष्यत् 74.11. 3)
 praes. ष्यत् praet. ष्यत् स्यात् I.
 ष्यत् 1.9, 5.7, 7.5, 6, 14, 8.22, 23, 24,
 11.12, 15.19, 16.10, 19.15, 20.2, 7, 26.14,
 31.16, 39.10, 43.6, 48.4, 51.10, 18, 63.12,
 64.2, 70.20, 71.16 (b), 76.9, 11, 13, 14,
 79.20, 81.10, 82.16, 89.2, 18, 94.10. II.
 ष्यत् य'ष्यत् 71.2, 84.1, 89.12. III.

ष्यत् य'ष्यत् (ष्यत्) 31.17, 48.2, 71.15. स्या-
 ताम् ष्यत् य' 48.17. सत् I. ष्यत् य'
 62.19. II. ष्यत् य' 9.6, 35.2, 65.2, 72.10.
 4) ष्यत् सत् ष्यत् य' 65.4. 5) sine
 tib. आसीत् 39.12. स्याम् tib. signum
 optativi ष्यत् 95.15. स्यात् 14.14, 64.1.
 सत् 6.2, 21, 13.5, 22.14, 23.6 (a), 32.16,
 36.17, 18, 43.18, 21, 53.19, 56.17, 69.5,
 84.4.
 असंस्कृत म'अस्यत् 8.3.
 असंस्कृत ष्यत् य'ष्यत् 74.1, 2 (ter), 3
 (bis), 5.
 असत् ष्यत् य' 8.2, 12.5, 6, 16.6, 29.9,
 43.18, 22 (bis), 44.1 (bis), 2, 6, 7, 8,
 50.18, 15, 20, 21, 51.7, 8, 15, 16, 52.1, 2,
 53.7, 9, 12, 19, 23, 54.1 (bis), 12, 60.6,
 63.21, 67.15, 70.10, 82.9, 84.9, 10 (bis),
 85.16, 86.11. ष्यत् दु'ष्यत् 22.2, 29.2, 44.18.
 sine tib. 7.4 (असत्यधातयकणे म'अस्यत्
 य'ष्यत्).
 असद्यवकार्यत् n. ष्यत् दु'ष्यत् य'ष्यत्
 ष्यत् 84.9, 10.
 असदर्थत् n. ष्यत् ष्यत् य'ष्यत् 60.6.
 असत् n. ष्यत् य' 3.19, 19.19, 20 (bis), 20.1,
 5, 30.6, 35.2, 50.6, 52.12, 53.1, 60.9 (bis),

65.17, 18, 66.7, 15, 17, 67.4, 72.15, 17, 73.1,
2, 75.13, 15, 84.16 (bis), 86.18, 94.5, 8.

असत्य मी'पदे'प' 59.20, 60.1 (bis), 95.2.

असत्यार्थ इति दर्शयन् tib. རོན་པ་ཐེན་པ'

ཡིན་ཞེས་སྟོན་པར་མེ་བྱེད་ན' 59.17. अस-

त्यः परेण ज्ञातव्यः tib. རོན་པ་ཐེན་པར་

གནད་ཀྱིས་ཤེས་པར་བྱ་བ་མ་ཡིན' 59.18.

असंनिधान n. मी'ते'प' 13.1, 8 (bis), 12, 19,

14.5. རེང་པ' 14.7.

असंनिहित ते'प'म'ཡིན' 8.15, 12.6, 13.5.

असंनिहितविषय bah. ཡུལ་ཏེ་བ་མ་ཡིན'

བ་ཅན་ 8.15. ཡུལ་ཏེ་བ་ཅན་མ་ཡིན' 8.14.

असंनिहितत्वं n. ཏེ'བ་མ་ཡིན'པ་ཏིང') 8.14.

असपत्न m. मी'म'सु'प'འི་ཕྱོགས' 19.19, 20,

21.5, 6, 7 (bis), 52.11, 53.1, 65.17, 18,
72.15, 85.14, sine tib. 72.17.

असपत्नत्वं n. मी'म'सु'प'འི་ཕྱོགས'ཏིང')

21.11.

असमर्थ मी'ཅུས'པ' 94.12. ཅུས'པ་མེད'པ'

68.14, 15 (bis), 17, 21 (bis).

असंपूर्ण म'རྫོགས'པ' 11.20.

असंभव m. མེ་སྤྱིད'པ' 27.17, 18, 62.17, 63.6,

80.20, 81.3, 4, 85.17.

असर्वगत घ'म'ས'ཅད་རྩ་སོང་བ་མ་ཡིན'པ'

88.1 (bis).

असर्वगतत्वं n. घ'म'ས'ཅད་རྩ་སོང་བ་མ་ཡིན'

པ་ཏིང' 84.17, 19.

असर्वज्ञ घ'म'ས'ཅད་མཁྱེན་པ་མ་ཡིན'པ'

66.19, 21, 67.4, 8, 11, 75.10, 88.5, 12, 90.8
(cf. emend.), 15, 91.4.

असर्वज्ञता f. घ'म'ས'ཅད་མཁྱེན་པ་མ་ཡིན'པ'

90.11.

असर्वज्ञत्वं n. घ'म'ས'ཅད་མཁྱེན་པ་མ་ཡིན'པ'

66.21. घ'म'ས'ཅད་མཁྱེན་པ་མ་ཡིན'པ་ཏིང'

67.1, 3, 88.12, 13 (cf. emend.), 91.8.

घ'म'ས'ཅད་མཁྱེན་པ་ཏིང'མ་ཡིན'པ' 72.5.

असामानाकारणा n. རོངས་ཀྱི་རྒྱུ་མ་ཡིན'པ'

4.19.

असात पदे'བ་མ་ཡིན'པ' 11.18.

असादृश्य n. མེ'འདྲ'པ' 42.16, 93.6, 10.

མེ'འདྲ'པ་ཏིང' 42.20.

असाधन ལྷུ་བ་པར་བྱེད་པ་མ་ཡིན'པ' 61.10.

असाधारण ལྷན་མོང་མ་ཡིན'པ' 12.14, 15,

16, 19.9, 76.5, 15 (bis), 77.12, 15.

असाध्य वक्ष्य'प'पु'प'म'यि'य' 55.2
(ter).

असामर्थ्य n. वृक्ष'प'मे'य' 68.17, 18, 69.8

(b), 14. मी'वृक्ष'प' 69.8 (a).

असाध्य n. मी'अ'य' 16.3.

असिद्ध म'शु'प'प' 19.6 (bis), 10, 21.2, 30.13,

46.21, 55.13, 61.1, 6, 7 (a, c), 8 (bis), 9, 10,
62.7, 9, 11, 13, 15, 16, 19 (bis), 63.5, 10, 12,
13, 15, 22, 64.1, 2, 3, 4, 5, 13 (bis), 16, 20,
65.3, 5, 7, 13, 16, 66.7, 15, 75.7, 10, 11,
76.14, 77.13, 80.3, 9, 10 (bis), 94.20. sine
tib. 61.7 (b).

असिद्धता f. म'शु'प'प' 64.15.

असिद्धत्व n. म'शु'प'प' 55.16, 18, 65.6. म'

शु'प'प' 62.9.

असिद्धि f. मी'अ'य' 38.19, 22, 40.3, 6,

51.15, 16 (असिद्धिरनवसायात् — मी'अ'य')

श्रे। वि'रु'कु'प'प'मी'अ'य'प'प'प'प'प'प'प'p'

र'), 67.21. म'शु'प'प' 62.3, 4, 6, 7, 9, 65.6,

7, 14, 16, 17, 18, 66.17, 71.17, 18, 72.7 (bis),

75.3, 4, 77.10, 13, 78.3, 9, 10, 80.6, 7, 11
(bis), 92.13, 19.

अस्तित्व n. (cf. अस् — यि'य') यि'य'प'प'p'

50.4.

अस्पद n. ग'प' 58.9.

अस्फुट मी'ग'प'प' 12.7 a, b (of. emend.),
13.5, 6, 12.

अस्फुटत्व n. मी'ग'प'प' 13.4, 14.7.

अस्मद् pron. दे'र'य' 6.19.

अस्मरणा मी'अ'य' 39.9 (bis).

अस्तेतु m. ग'प'प'प'प'प' 68.10.

अस्तेतुत्व n. ग'प'प'प'प'प' 25.3, 4.

आ

आकार m. क'प' 4.2, 3 (ter), 3, 7.22 (bis),

23, 11.9, 10, 22, 12.16, 13.4, 15.9, 18.12,
29.22 (bis), 59.3, 9, 70.6, 7, 8, 9 (bis), 10,
18, 76.3, 7 (bis), 8, 79.11.

आकारता f. क'प' 7.22.

आकारवत् क'प'प'प' 79.11.

आकाश n. क'म'प' 19.22, 31.15, 19
(bis), 42.19, 20, 51.21, 66.7, 8, 9, 10, 11,
12, 13, 82.19, 83.5 (bis), 84.11, 12, 15,
85.17, 86.16, 90.1, 4, 93.1, 2.

आक्रम 1) ग'प' et क' आक्रमति ग'प'

प'प' 69.6; आक्रमत् ग'प' 68.16; आक्रान्त क'प' 69.7. 2) वि'

आक्रमति वि'प' 68.15.

आक्रान्त वि'प' 68.15.

आतिप् 1) praet. प'प' (praes. प' fut.

ସସ୍ତ୍ର) ଆନିତ pp. ସସ୍ତ୍ର'ସ' 52.2, 16, 17;

2) praet. ଲକ୍ଷ' (praes. ଲକ୍ଷ' fut.

ଲକ୍ଷ') ଆନିତ ଲକ୍ଷ'ସ' 39.15.

ଆଧ୍ୟା II. 1) praes. ହିନ୍' praet. et

fut. ସହିନ୍' — ଆଧ୍ୟାୟତେ ହିନ୍'ସ'ଘିନ୍'

41.5; ଆଧ୍ୟାୟନ n. I ହିନ୍'ସ' 41.4, 5. II

ସହିନ୍'ସ' 41.2, 2, 51.2, 61.16, 20, 21; 2)

praet. ସନ୍ଧନ୍' (praes. — ସ୍ନିନ୍') — ଆ-

ଧ୍ୟାୟତେ ସନ୍ଧନ୍'(ସ') 93.18. ଆଧ୍ୟାୟ

ସନ୍ଧନ୍'ବନ୍' 9.20. ଆଧ୍ୟାୟାତୁମ୍ I. ସନ୍ଧନ୍'

ସନ୍' 5.19. II. ସନ୍ଧନ୍'ସନ୍'ପ୍ରେ' 11.3,

17.5. ଆଧ୍ୟାୟାତ pp. ସନ୍ଧନ୍'(ସ') 11.2.

45.6. 3) praes. ଲକ୍ଷନ୍' praet. et saepe

in omni casu ସମନ୍' — ଆଧ୍ୟାୟତେ

ଲକ୍ଷନ୍'ସନ୍'ପ୍ରେ' 41.4. ଆଧ୍ୟାୟାତ ସମନ୍'

ସ' 46.18, 87.11; ଆଧ୍ୟାୟାତ୍ ଲକ୍ଷନ୍'

ସ'ସ' 2.20. ଆଧ୍ୟାୟାତ n. I. ଲକ୍ଷନ୍'ସ'

51.5. II. ସମନ୍'ସ' 14.12, 61.14, 87.4,

11, 12. 4) praet. ସ୍ନିନ୍' (praes. ସ୍ନିନ୍') —

ଆଧ୍ୟାୟାତ ସ୍ନିନ୍'ବନ୍' 72.7; 5) sine tib. —

ଆଧ୍ୟାୟାତ n. 61.18.

ଆଧ୍ୟା (bah.) ଚେଷ'ସ'ସ' 26.5, 6, 7. ଚେଷ'

ସ'ସ' 7.16, 16.14, 64.15, 65.18, 85.12.

ଆଗମ୍ I. 1) praes. ଚିନ୍' praet. ଚିନ୍' —

ଆଗମ୍ ଚିନ୍'ସ' 29.24. ଆଗମ ଚିନ୍'ସ'ସ'

61.14. ଆଗମନ n. I ଚିନ୍'ସ' 29.22. II

ଚିନ୍'ସ'ସ' 65.2. 2) sine tib. — ଆଗଚ୍ଛତି

65.2. ଆଗତ 65.5.

ଆଗମ m. ଗୁନ୍' 63.2, 81.16, 12, 19 (bis),

20, 82.1 (bis), 84.17.

ଆଧ୍ୟାୟ m. ଗୁନ୍'ସ'ସ'ସ' 91.19, 20, 21,

92.1, 2, 5, 6, 7.

ଆଚାର୍ଯ୍ୟ m. ସ୍ନିନ୍'ସ'ସ' 2.16, 12, 42.2, 74.9,

80.14, 17, 81.15, 82.4, 95.16.

ଆତ୍ମକ ସନ୍ଧ୍ୟାନ୍' 4.1, 5.21, 7.2, 13.9,

16.15, 17.4 (bis), 19.5, 41.7 (bis), 45.7,

48.18, 19, 63.5, 10, 70.2, 90.17. ଶକ୍ତିବନ୍'

ନ୍' 86.2.

ଆତ୍ମକତ୍ତ n. ସନ୍ଧ୍ୟାନ୍' 70.11.

ଆତ୍ମତା f. ସନ୍ଧ୍ୟାନ୍'ସ'ସ' 70.16.

ଆତ୍ମତ୍ତ n. ସନ୍ଧ୍ୟାନ୍' 33.19, 20 (bis), 21.

ଆତ୍ମନ୍ m. ସନ୍ଧ୍ୟା 57.2 (quater), 5, 16, 17,

58.1 (ter), 2 (bis), 4, 5, 7, 8, 65.7, 9,

11, 12, 13 (bis), 74.4, 5 (bis), 76.2, 3, 13 (bis), 77.1, 2, 3, 78.9, 10 (a), 80.4, 81.9, 82.11, 13. བདག་ཉིད་ 2.11, 12, 11.7, 8 (bis), 15, 16.5, 7, 23.17, 19, 26.12, 28.11, 12, 31.18, 33.13, 21, 49.11, 56.2 (bis), 3 (b), 4, 64.5, 67.7, 10 (bis), 83.10, 18, 21. རང་ 11.4, 28.1, 10, 37.16. རང་ཉིད་ 56.3 (a). sine tib. 78.10 (b).

आत्मसंवेदन n. རང་རིག་པ་ 11.4.

आत्मस्थिति f. གནས་པ་ 25.1.

आत्मार्थ བདག་གི་རོན་ 57.16. བདག་གི་རོན་ བྱེད་ 58.1.

आत्मार्थता f. བདག་གི་རོན་ཉིད་ 57.17, 58.1 (bis), 4.

आत्मार्थत्व n. བདག་གི་རོན་ཉིད་ 58.5, 8.

आत्मीय བདག་གི་པ་ 83.19. བདག་ཉིད་ཀྱི་ 10.2, 47.6, 59.14, 20.

आदि m. རྒྱུ་མཁའ་པ་ 1.4, 6, 2.6, 16, 18, 19, 21, 3.2, 2, 6.7, 7.5, 8, 12, 9.4, 9, 10, 12, 13 (bis), 16 (ter), 17, 18 (bis), 10.20, 11.5, 6, 9 (bis), 10 (ter), 11 (b), 15.1 (bis), 17, 18.18, 19.3, 6, 22, 20.1, 16, 22.3, 12, 23, 23.3, 6, 24.6, 28.5, 17, 19, 29.11, 31.3, 32.9, 33.10, 12, 20, 22, 35.10, 12 (bis), 13 (bis), 36.1, 3 (bis), 4, 8, 10, 12, 15, 16 (bis), 37.1, 6 (bis), 15, 21 (bis), 38.1, 2, 4, 8 (bis), 9, 10 (bis),

14 (bis), 15, 18, 22, 39.9 (bis), 16, 12, 14 (bis), 43.19, 21, 44.7 (bis), 18, 45.1, 46.10, 12 (bis), 48.8, 49.6, 10, 11, 50.2, 51.21, 54.2, 21, 57.10, 16 (bis), 18 (ter), 19, 20 (bis), 58.1, 5, 6 (bis), 8, 14, 18, 62.14, 63.1 (bis), 2, 5, 14, 16 (a, c, d), 18 (bis), 64.9, 11 (b, c), 12, 13, 65.10, 12, 66.3 (ter), 4, 5, 9 (bis), 11 (bis), 13, 19, 22 (a, b, d), 67.1 (bis), 2 (bis), 4, 8, 12, 70.4, 7 (bis), 11, 71.5, 6, 15 (ter), 16 (quater), 17 (bis), 18 (bis), 20 (bis), 72.1, 2, 3, 4, 5, 6 (ter), 73.14 (bis), 15, 16, 17 (bis), 19, 74.6, 7, 75.13, 14, 76.1, 3 (ter), 4 (bis), 17, 19, 77.8, 10, 12, 17, 19, 78.2 (bis), 7, 11, 17, 79.14, 16, 80.4, 5, 82.3, 83.6, 84.12, 88.4 (bis), 5 (bis), 7, 9 (bis), 11, 12, 14, 19 (ter), 21, 90.1, 4, 5, 6, 8 (bis), 11, 14, 15, 16, 19, 91.2 (bis), 2, 7, 8 (ter), 9, 12 (bis), 15 (bis), 17 (ter), 19, 21 (bis), 92.1 (b), 3 (bis), 6 (bis), 7, 14, 93.15, 94.15, 16, 17, 18, 20, 21 (bis). ཐོག་མཐར་བྱས་པ་ 64.11 (a). རང་མོར་བྱས་པ་ 63.16 (b). Sine tib. 6.2 (bis), 11.11 (a), 12, 12.4, 13.2, 24.7, 26.12, 37.5, 11, 38.11, 39.21, 40.4, 66.22 (c), 92.1 (a). tib. དེས་བྱེད་པ་ 3.17 (bis), 19, 36.5.

आदौ सूत्रं 21.14.

आदिक རྒྱུ་མཁའ་པ་ 66.1 (bis), 2, 5, 6 (bis), 19, 67.2, 70.5, 90.10, 20, 91.1.

आदश्च caus. 1) praes. རྟོན་ praet. et fut.

བསྟན་ རྟོན་པ་མཁའ་པ་ 16.16. རྟོན་པ་ 3.17, 59.19, 60.5. རྟོན་པ་བསྟན་པ་ 59.20. རྟོན་པ་

ཤིཏུ་བསྐྱེད་པ་ར་བྱ་བའི་བྱིར་ 4.20. 2)

ཀྱན་ཏུ་སྦྱོན་—མཛེས་པ་—ཀྱན་ཏུ་སྦྱོན་

པར་བྱེད་དོ་ 48.10.

མཛེས་ m. བསྐྱེད་པ་ 20.22.

མཛེས་ III 1) མཛེས་པ་མཛེས་པ་ 1.5;

2) སྦྱོན་པ་མཛེས་ n. སྦྱོན་པ་ 10.12; 3)

(praet.) བསྐྱེད་ (praes. སྦྱོན་) མཛེས་ pp.

བསྐྱེད་ 29.11.

མཛེས་ n. གཞི་ 35.7.

མཛེས་མཛེས་ བྱ་བ་ 9.14.

མཛེས་ 1) བྱ་བ་མཛེས་བྱ་བ་ 95.12; 2) ཡིད་

ཆེས་མཛེས་ཡིད་ཆེས་པ་ 90.10 (cf. emend.),

21, 91.1. མཛེས་ f. ཡིད་ཆེས་པ་ 90.16, 17,

91.2.

མཛེས་ f. (མཛེས་) བྱ་བ་ 94.5, 11.

མཛེས་ IV. བྱ་བ་མཛེས་བྱ་བ་ 74.22, 75.1.

མཛེས་ m. གཞི་པ་ 65.1, 2 (bis), 4.

མཛེས་ n. སྦྱོན་པ་ 11.20 (bis), 22, 12.1, 3.

སྦྱོན་པ་འདྲི་ 11.21.

མཛེས་ I. Atm. 1) མཛེས་པ་མཛེས་པ་མཛེས་

པ་ 60.21; 2) སྦྱོན་པ་མཛེས་པ་མཛེས་པ་

སྦྱོན་པ་ 95.5. མཛེས་ m. སྦྱོན་པ་

60.20, 21, 61.14, 17, 62.1, 5, 6, 7, 9, 65.14,

16, 17, 18, 72.16, 21, 80.8, 10, 11, 81.1,

84.21, 22, 23, 87.12, 16, 94.4, 95.4, 5 (bis);

3) སྦྱོན་པ་མཛེས་ m. སྦྱོན་པ་ 8.1, 2, 3, 4, 5,

9.17, 11.19, 13.5, 15.10.

མཛེས་ n. བྱ་བ་སྦྱོན་ 12.2.

མཛེས་ tib. ཆེན་པོ་ 35.4.

མཛེས་ (མཛེས་) བྱ་བ་མཛེས་པ་ 25.22, 26.2.

27.5.

མཛེས་ II. praet. — བྱ་བ་ (praes. བྱ་བ་)

མཛེས་པ་ བྱ་བ་མཛེས་པ་ 31.20.

མཛེས་ n. ཆེ་ 62.17, 63.1, 2, 3.

མཛེས་ I. Atm. 1) praes. བྱ་བ་ fut. བྱ་བ་

(praet. བྱ་བ་མཛེས་) མཛེས་པ་ བྱ་བ་མཛེས་

2.1; མཛེས་པ་ བྱ་བ་ 2.14; མཛེས་པ་

tib. — I བྱ་བ་མཛེས་པ་ — བྱ་བ་ 1.9 (a). II.

བྱ་བ་མཛེས་པ་ — བྱ་བ་ 1.9 (b). མཛེས་པ་

n. བྱ་བ་མཛེས་པ་མཛེས་པ་ 1.10; མཛེས་ m.

བྱ་བ་ 2.17, 12.1 2) བྱ་བ་མཛེས་པ་ མཛེས་ m.

བྱ་བ་མཛེས་པ་ 11.20.

མཛེས་ I. གཞི་པ་ — མཛེས་ pp. གཞི་པ་

26.16, 48.7 (bis), 10. Caus. — praes. བྱ་བ་

འདོགས་ praet. གློ་བདགས་ — གྲོལ་པ་

གློ་འདོགས་པར་བྱེད་པ་ 82.9; གྲོལ་པ་

གློ་བདགས་པ་ཡིན་ 22.15; གྲོལ་པ་ཡིན་

གློ་བདགས་པར་བྱེད་པ་ 14.8; གྲོལ་པ་ pp.

I. གློ་འདོགས་པ་ 29.7. II. གློ་བདགས་པ་

12.20, 29.9; གྲོལ་པ་ m. གློ་བདགས་(པ་)

14.8 (bis).

མཉམ་པ་ལྟར་པ་ 11.18.

མཉམ་པ་ n. དམིགས་པ་ 10.14, 18.4, 5,

22.10, 15, 60.3, 11.

མཉམ་པ་ m. གློ་བ་ 31.15, 18, 68.16 (bis),

17, 18 (ter), 19, 20, 69.5, 8.

མཉམ་པ་ 1) praet. བཟུངས་ (praes. བཟུང་)

མཉམ་པ་ལྟར་པ་བྱེད་པ་

14.13; 2) tib. བྱེད་པ་མཉམ་པ་ n. བྱེད་པ་

37.16 (ཕུན་ཕུན་མཉམ་པ་ — ཡང་ན་ཡང་

བྱེད་པ་).

མཉམ་པ་ I. Åtm. རྟོགས་ — མཉམ་པ་ རྟོགས་

པ་ལ་ 25.3, 37.12, 45.21, 46.22, 71.9, 21,

78.15; མཉམ་པ་ལྟར་པ་ རྟོགས་(པར་)བྱེད་ 51.9,

17; མཉམ་པ་ f. རྟོགས་པ་ 7.6, 11.7.

མཉམ་པ་ གློ་བ་ 9.4, 9, 10, 17 (a) sine tib.

9.17 (b).

མཉམ་པ་ I. 1) praes. རྟོགས་ praet. et fut.

བྱེད་པ་ མཉམ་པ་ལྟར་པ་ 64.6; མཉམ་པ་

I. བྱེད་པ་ 45.8, II. བྱེད་པ་ 81.16,

18; མཉམ་པ་ pp. བྱེད་པ་ 6.2, 10.4, 22;

མཉམ་པ་ n. I. བྱེད་པ་ 6.4, 6, 10.22,

21.2, 47.3, 8, II. བྱེད་པ་ལྟར་ 6.5; མཉམ་

པ་ m. I. རྟོགས་ 9.12, 15, 18 (bis), 57.10.

II. བྱེད་པ་ 81.16, 18, 19, 82.3 (bis), 5.

2) རྟོགས་ མཉམ་པ་ལྟར་པ་ 64.7. —

མཉམ་པ་ m. (cf. མཉམ་པ་ རྟོགས་ 64.6. མཉམ་

པ་ n. རྟོགས་ 64.4, 5 (bis), 6, 7, 16, 20.

65.3, 5, 15.

མཉམ་པ་ m. རྟོགས་ལྟར་པ་ 76.3 རྟོགས་ལྟར་

82.10.

མཉམ་པ་ tib. རྟོགས་ མཉམ་པ་ རྟོགས་ 10.19.

མཉམ་པ་ n. རྟོགས་ 57.16, 19, 20 (bis), 58.5,

73.14, 17 (bis), 19.

མཉམ་པ་ རྟོགས་ 5.16, 23, 9.22, 12.12, 28, 13.9,

14.10, 15, 15.12, 17.1, 18, 18.16, 20.14,

21.5, 20, 22.5, 20, 23.4, 15, 17, 24.9, 14,
25.4, 11, 22, 26.10, 14, 19, 27.7, 20, 28.5,
14, 30.10, 14, 20, 36.12, 16, 17, 18, 37.2, 5,
8, 12, 23, 38.7, 11, 18, 39.19, 40.2, 41.1, 8,
42.5, 8, 12, 22, 43.6, 17, 44.4, 10, 15, 45.3,
21, 46.22, 47.18, 48.4, 12, 49.10, 18, 50.12,
19, 51.2, 22, 54.9, 18, 55.8, 22, 56.6, 12,
57.8, 62.6, 64.3, 8, 20, 67.21, 68.3, 69.15,
19, 71.9, 72.8, 11, 22, 73.21, 74.19, 75.6, 12,
76.16, 77.5, 78.1, 5, 8, 79.3, 81.4, 12, 20,
82.2, 10, 83.8, 84.3, 11, 85.8, 9, 86.9, 17,
90.7, 14, 92.20, 94.3, 9, 14, 95.8. **སྒྲུབ་པ་**

11.3, 16, 15.6, 17.9, 21.1, 16, 27.12, 16,
39.22, 56.7, 12, 62.4, 63.5, 11, 71.21, 73.4,
9, 74.11, 75.17, 76.21, 77.9, 78.19, 80.6, 19,
81.15, 82.5, 84.22, 85.13, 90.2, 94.1, 21.
སྒྲུབ་པ་(ཡིན་པ་) 56.8, 22, 74.5. **སྒྲུབ་པ་** 55.20.

བསྒྲུབ་པ་ 53.9, 55.19, 92.15. tib. **བསྒྲུབ་**

པའི་བྱེད་ 62.12. **བཟོད་པ་** 53.10. **བཟོད་པ་**
10.5, 14.12, 62.19, 87.8. sine tib. 18.19,
28.10, 47.5, 53.22, 54.12, 58.13, 67.10,
75.6, 12, 78.15, 79.22, 80.19, 83.12, 92.10.

མ་ཆུ་ 3 plur. I. **ཟེར་** 60.11. II. **སྒྲུབ་** 69.11.

མ་ཆུ་ཕུ་ཁྱེད་ཀྱི་ f. **གཟུ་ལྱུ་མ་** 56.21 (cf.
emend.).

མ་ཆུ་ཕུ་ཁྱེད་ **ཡིན་ནམ་འོན་ཏེ་** 46.21, 65.5.

2

འཇུ་ f. cf. **འཇུ་**

འཇུ་ **གཞན་** 12.8, 85.16, 86.12. **ཅིག་ཤིག་**

22.14, 39.10, 56.10, 15, 65.20, 74.11,
80.1, 2.

འཇུ་ **གཞན་པ་** 86.12 (cf. emend.).

འཇུ་ adv. **དེ་ལྟར་ཡིན་ན་** 10.22, 51.10, 18.

འཇུ་ **པའི་ཆུ་** 48.8. **གཅིག་པ་གཅིག་**
69.5.

འཇུ་ **ཆེས་ཀྱི་** 1.6, 4.21 (bis), 5.1, 8, 4, 10

(c), 14, 6.2 (a), 7 (b), 12, 16, 7.1, 16, 21 (a),
10.2, 12.14, 14.8, 15.14 (b), 16, 18.2, 4, 18
(bis), 19.9, 16, 20.8, 9, 16, 17, 21.1 (b), 4,
13, 15, 22.2, 3 (ter), 5 (ter), 7 (bis), 22,
23.2, 6, 14, 21, 24.1, 2 (ter), 3, 8, 11 (ter),
16 (bis), 17, 25.12 (bis), 20, 26.3, 12, 13, 14
(b), 21, 27.10 (a), 28.8 (bis), 5 (b), 7, 9,
17, 18, 29.10, 12 (b), 17, 19, 20, 22, 30.19,
31.2, 3 (ter), 4 (bis), 9 (bis), 10 (bis), 20,
32.5 (ter), 6, 14 (b, c, d), 19, 20 (quater),
33.8 (a, c), 9, 10, 11, 34.6, 7 (bis), 8 (bis),
13, 14 (quater), 35.2 (quater), 11, 12 (bis),
13 (bis), 16, 36.2, 3 (bis), 4, 5, 17, 37.5 (b),
8 (b, c), 15, 38.4, 5, 8, 9, 17, 20, 39.21, 23,
40.4, 41.8, 10, 42.3, 7, 14, 18, 43.2, 8, 9,
13, 16, 20, 21 (bis), 22 (bis), 44.2, 5 (ter),
10, 17 (bis), 18, 19 (bis), 45.1, 2, 4, 5, 6, 12,
13 (a), 15, 16, 17 (bis), 18, 46.1, 2, 3, 8 (b), 20,
47.3, 6 (b), 18, 16, 20 (bis), 48.6, 14, 49.7,
8 (a), 9, 14 (bis), 50.2, 4 (bis), 5, 14, 15, 17,
20, 21, 22, 51.4, 18, 52.2, 8 (b), 53.2 (a), 7,
8, 9, 13 (a, b), 21, 22, 23 (b), 54.1, 2, 4, 7, 9
(bis), 10 (ter), 11 (b), 12, 14, 15, 18 (a), 20
(b, c), 55.4, 5, 6, 9, 10, 12 (b), 18 (b), 19 (ter),
20, 56.2, 5 (b), 8, 11 (b), 16, 19, 22, 23, 57.1,
10 (bis), 16 (a), 18 (bis), 19 (bis), 20, 58.6 (b),

11, 18 (a), 17, 18 (bis), 19, 20, 59.1, 2, 4, 5 (bis),
18, 16, 60.10, 61.5, 6, 11, 12 (b), 15, 16, 20 (c),
21, 62.1, 8, 14 (bis), 18, 63.2, 18, 64.5 (bis),
12, 17, 18 (bis), 19 (bis), 65.2, 5 (b), 9 (bis),
66.2, 8, 10, 12, 21 (a), 67.4, 7, 9, 12, 17 (a),
68.2, 5, 69.4, 10, 71.11, 72.17 (bis), 73.2, 9,
15 (a), 16 (b), 74.2, 16 (a), 21 (a), 22, 75.7, 9
(b, c), 10 (bis), 75.16 (a), 76.1, 2 (b), 18, 77.9
(bis), 19 (a), 78.2, 11, 79.6, 80.11, 81.7, 8,
10, 20 (b), 82.4, 12, 83.5, 7, 10, 11, 17 (b),
84.6, 8 (bis), 10, 11, 12, 21 (b), 86.4, 9, 10
(b), 12 (bis), 14 (bis), 17, 18 (a), 87.7, 20,
88.6, 8, 9 (bis), 11 (bis), 12 (b, c), 15, 16, 18
(bis), 22 (b, c), 89.1, 10, 15 (bis), 90.9, 13,
15 (ter), 16 (bis), 91.7, 10, 12 (b), 14 (bis),
16, 20, 22, 92.1 (a), 5 (b), 6, 12, 14, 15 (bis),
16, 17, 20 (c), 93.1, 2, 3 (bis), 14, 15, 21 (bis).
ཅེས་བྲུ་བ་ 14.17, 25.7, 36.16, 22, 44.11 (c),
55.22, 56.1, 57.14, 58.12 (b), 87.11 (a), 92.20
(b). ཤེས་བྲུ་བ་ 23.17 (a), 72.10, 76.2 (c), 5,
77.19 (b), 78.12, 82.2 (b), 85.4, 94.7. ལྡོས་
4.1, 9, 6.14, 17 (bis), 8.4, 13, 9.6, 7, 8, 11.2,
10, 11 (b), 13.2, 11 (a), 15.10, 19.7, 20.5 (bis),
6, 11, (b), 22.9, 14, 24.4, 25.6 (a), 17, 29.2,
30.2, 8, 32.11, 33.21, 37.12, 20, 44.4, 21,
45.9, 12 (b), 46.2 (a), 22, 47.12, 48.9 (bis),
49.2 (b), 16, 50.4, 11, 52.4, 8 (a), 53.6, 20,
23 (b), 54.6, 19, 20 (a), 21, 56.5 (a), 9, 11 (a),
15, 18, 57.3, 5, 16 (b), 17, 58.1, 2, 6 (a), 8 (a),
14 (b), 59.12, 19, 60.6, 12, 61.20 (b), 63.1,
65.5 (a), 67.17 (b), 12, 69.11, 72.12, 74.4, 5,
85.8, 9 (a), 17, 86.11, 13, 16, 87.6, 15, 88.19,
89.4, 91.12. ལྡོས་པ་ 18.2 (b), 24.10, 30.7
a), 32.12, 69.9, 89.12. ལྡོས་པར་ 74.8.

ཅེས་ 2.10, 6.21. ཤེས་ 15.14 (a), པས་ 8.21,
10.8, 13.11 (b), 19.5, 24.12, 25.2, 27.10 (b),
41.5, 50.12, 60.2, 73.1, 78.12, 14, 85.1,
པས་ན་ 2.12, 6.10, 7.21 (b), 18.2 (a), 31.11,
60.21, 64.6, 95.10. པས་ 7.11, 35.5, 37.12,
17 (b), 47.7, 53.2 (b), 54.16, 80.5 (a), 92.2.
པས་ན་ 6.7 (a), 35.2, 56.21, 95.5. (b) ཡིན་
པས་ 8.22, 23.1, 29.5, 36.11 (a), 39.12, 41.6,
48.20, 64.15, 70.16, 73.20, 79.19, 87.11 (b),
88.10, 89.9. ཡིན་པས་ན་ 1.1, 5.10 (b),
13.16, 31.11, 36.14, 44.11 (b), 95.2 (a).
ཡིན་པར་ 2.4, 12 (a), 7.6 (b), 36.11 (b),
58.10, 86.10 (a). ཡིན་པའི་བྱེར་ 89.21.
ཡོད་པ་ 30.16. ཡོད་པས་ 88.12. ཡོད་
པས་ན་ 5.17, 65.19. བྱེར་ 80.12, 82.9, 94.16.
དེས་ན་ 30.7 (b), 35.7, 48.2, 50.10, 55.12 (a),
79.16, 89.7. དེ་པས་ན་ 3.2, 20.11 (a). དེ་ལྟ་
པས་ན་ 52.11, 19. དེ་ལྟར་ན་ 7.12 (འཇཉག་བ་)
52.12, 61.2, 12, (a), 20 (a), 68.12 (འཇཉག་བ་)
72.4, 5. དེ་ལྟར་བྲུ་ས་སོ་ 29.12. ལྡོ་ན་ འདི
ཅེས་ 5.23, 7.19, 8.12, 12.22, 13.9, 14, 14.12,
15.6, 12, 17.9, 12, 18.19, 20.14, 21.16, 21.20,
23.4, 17 (b), 24.14, 25.11, 22, 26.10, 14 (a), 19,
27.7, 12, 16, 20, 28.5 (a), 30.10, 36.12, 37.1,
8 (a), 38.7, 11, 18, 40.1, 41.2, 42.2, 22, 43.6,
47.12, 48.4, 12, 51.2, 53.22 (a), 54.17, 18 (b),
56.6, 57.2, 62.4, 6, 64.20, 67.21, 68.2, 72.22,

73.4, 21, 74.19, 75.12, 78.3, 79.3, 22, 80.19, 81.4, 20 (a), 82.5, 83.12 (b), 17 (a), 85.3, 9 (b), 13, 86.17, 94.9, 21. ཅེ་ན་ 28.10, 14, 37.5 (a), 39.19, 22, 47.5, 51.22, 56.12, 58.15, 62.19, 63.5, 75.6, 76.21, 78.5, 19, 84.23, 92.20 (a). བེ་ན་ 37.23, 74.14, 81.15, 82.2 (a), 87.8. ལྷ་མ་ཏུ་ 11.7 (འཕྲལ་ཏེ་) 25.2, 30.1, 45.21, 58.8 (b), 71.9, 21, 78.15. ལྷ་མ་ཏུ་ 81.12. ལྷ་མ་ཏུ་ 21.1 (a). རེ་ 11.17, 12.9, 30.12, 33.8 (b), 36.11 (c), 53.12 (c), 54.11 (a), 87.9, རེ་ 2.15 (b), 5.2, 9.9, 17.8, 18.6, 20.12, 26.9, 30.12, 36.19, 37.10, 55.21, 58.12, 16, 70.19 (a), 75.16 (b), 80.5 (b), 88.12 (a), 22 (a), 91.3, 17, 95.9, 11. རེ་ 12.10, 70.24, 74.20, 21 (b), 75.2, 95.3 (b). རེ་ 15.12, 29.21, 51.5 (a), 94.12. རེ་ 67.19, 93.11, sine tib. 6.2 (b), 7.6 (a), 10.17, 11.11 (a), 16.15, 25.6 (b), 27.8, 29.9, 12 (a), 32.14 (a), 34.19, 36.16, 37.17 (a), 39.17, 44.11 (a), 47.6 (a), 55.18 (a), 58.14 (a), 62.12, 16, 63.14, 65.7, 66.21 (b), 22, 70.19 (b), 72.12, 73.12, 15 (b), 16 (a), 74.16 (b), 75.9 (a), 76.2 (a), 77.4, 80.9, 83.12 (a), 84.1, 21 (a), 86.12 (b), 87.7, 88.7, 90.11, 91.8, 11, 12 (a), 92.1 (b), 5 (a), 21, 95.5 (a). tib. རེ་ན་ 51.5 (b).

འདི་ཀྱལ་ ཡིན་པ་མ་མོ་ 70.12, sine tib.

62.11.

འདི་ཅེ་ན་ རེ་ན་ 7.9, 8.8, 15.22, 16.12, 85.6.

འདི་ 1.6, 10 (bis), 2.2, 4, 12 (a), 14, 15, 22, 24, 5.3 (bis), 10, 17, 6.4, 10, 16, 7.17, 21, 8.12, 9.2, 10.2, 16, 11.1, 2, 11, 13.12, 15.2, 8, 18.2, 12, 18, 19.15, 20.1 (bis), 7, 22.2 (bis), 23.2, 8, 24.1, 2 (a), 3, 4, 18, 25.16, 26.2, 22, 27.2, 28.14, 29.9, 13, 30.1, 16, 31.4, 32.6, 11, 15, 16, 33.17, 20, 34.9, 11, 15, 16, 19, 35.3 (bis), 8, 10, 12, 17, 19, 20, 36.1, 2, 7 (bis), 15 (c), 37.17, 18, 38.16 (bis), 39.1, 16, 41.4, 42.12, 22, 43.1, 2, 2, 5, 12, 21, 44.1, 8, 45.1, 46.6 (bis), 47.12, 50.5, 53.10, 54.11, 12, 18, 55.1, 4, 18, 22, 56.9, 11, 12, 12, 22, 57.12, 58.19, 59.6, 19, 60.10, 61.9, 12, 62.10, 11, 63.11, 64.2, 6, 65.2, 4, 15, 19, 66.15, 17, 68.12, 69.11, 70.12, 13 (bis), 14, 20, 22, 71.2, 4, 11, 18, 73.1, 2, 9, 11, 18, 74.6, 9, 12, 12, 15, 16 (b), 17, 18, 22, 76.5, 19 (bis), 77.6, 7, 8, 9, 78.12, 81.12, 83.4, 8, 21, 84.1, 6, 12, 21, 85.5 (a), 20, 87.6, 88.5 (a), 10 (bis), 89.5, 7 (bis), 92.17, 19, 22, 93.22, 94.16. རེ་ 2.1 (a), 10.12, 15.7, 24.16, 26.21, 36.12, 15 (b), 37.22, 38.1, 57.17 (མེ་མེ་མེ་ — རེ་མ་ཏུ་), 62.17, 66.16, 17, 70.19, 71.14, 74.12, 75.4, 18, 19, 85.2, 5 (b), 8, 87.7, 94.4, 5, 7 (bis), 11. tib. རེ་ཏུ་ 23.7, 47.8. ལྷ་མ་ཏུ་མེ་ཏུ་ (འཕྲལ་ཏེ་ — རྒྱལ་པོ་ རྒྱལ་པོ་) 80.9, sine tib. 2.1, 12 (b), 3.12, 17.11 (bis), 24.2 (b), 36.15 (a), 37.14, 63.4, 69.2, 74.16 (a), 80.1, 82.11, 12, 88.4, 5 (b), 95.16.

འདི་ཀྱལ་ རེ་ 57.12.

འདི་ m. རེ་ 95.12.

ཡིན་ 60.17; རྒྱུ་ལྟ་མཁན་ n. རྒྱུ་ལྟ་མཁན་ 60.7.

2) རྒྱུ་ རྒྱུ་ལྟ་མཁན་ རྒྱུ་ལྟ་མཁན་ 60.3;

རྒྱུ་ལྟ་མཁན་ n. རྒྱུ་ལྟ་མཁན་ 60.3.

མཁན་ རྒྱུ་ལྟ་མཁན་ — རྒྱུ་ལྟ་མཁན་ 67.4, 75.16.

མཁན་ རྒྱུ་ལྟ་མཁན་ 10.10, 32.1; n. (cf. རྒྱུ་ལྟ་མཁན་)

མཁན་ 95.6 (a, c, d), 8 (bis), 11 (bis). sine

tib. 95.6 (b), 7.

མཁན་ IV. 1) praes. རྒྱུ་ praet. རྒྱུ་ལྟ་མཁན་—

མཁན་ I རྒྱུ་ 2.18. II རྒྱུ་ལྟ་མཁན་ 8.12, 9.13,

41.10, III རྒྱུ་ལྟ་མཁན་ 68.20, IV རྒྱུ་ལྟ་མཁན་ 8.11,

15.17, 18.4, 59.17; མཁན་ I རྒྱུ་ལྟ་མཁན་

48.18, II རྒྱུ་ལྟ་མཁན་ 18.12, III རྒྱུ་ལྟ་མཁན་

15.9; མཁན་ I རྒྱུ་ལྟ་མཁན་ 45.8, II རྒྱུ་ལྟ་མཁན་

12.5 (a), 18.5 (a), 60.5; མཁན་ f. I རྒྱུ་ལྟ་མཁན་

4.24, 45.4, 5, a, b (མཁན་: རྒྱུ་ལྟ་མཁན་—

མཁན་ལྟ་མཁན་ལྟ་མཁན་), c, d, e, 9, 10

(bis), 18, 46.20, 50.13 (bis), 16, 63.14, 17

(bis), 18, 19, 21, 64.1. II རྒྱུ་ལྟ་མཁན་ 15.3;

མཁན་མཁན་ — I རྒྱུ་ལྟ་མཁན་ 63.17, 18, II

མཁན་ལྟ་མཁན་ 45.4, 5 (bis), 10, 46.20,

50.12, 16; མཁན་མཁན་ n. I རྒྱུ་ལྟ་མཁན་

63.14, 17, 19, II རྒྱུ་ལྟ་མཁན་ 63.21, 22,

64.1, III རྒྱུ་ལྟ་མཁན་ལྟ་མཁན་ 45.8, 18, 50.13,

IV རྒྱུ་ལྟ་མཁན་ལྟ་མཁན་ 45.8; མཁན་ m.

མཁན་ 63.21.

2) praes. རྒྱུ་ praet. རྒྱུ་ལྟ་མཁན་

མཁན་ལྟ་མཁན་ 12.17; མཁན་ རྒྱུ་ལྟ་མཁན་ 12.18.

3) praes. རྒྱུ་ praet. རྒྱུ་ལྟ་མཁན་ I

མཁན་ལྟ་མཁན་ 3.3. II རྒྱུ་ལྟ་མཁན་ 9.10,

12; མཁན་ I རྒྱུ་ལྟ་མཁན་ 68.21. II རྒྱུ་ལྟ་མཁན་

16.4, 18; མཁན་ f. རྒྱུ་ལྟ་མཁན་ 26.11, 17, 18,

20, 22 (quater), 27.1, 3, 6, 8, 10, 52.4, 6, 53.15.

4) sine tib. མཁན་ 12.5 (b) མཁན་ f. 63.1.

མཁན་ I 1) རྒྱུ་ མཁན་མཁན་མཁན་ རྒྱུ་ལྟ་མཁན་

མཁན་ 16.15; མཁན་ n. རྒྱུ་ལྟ་མཁན་ 16.14;

མཁན་ f. རྒྱུ་ལྟ་མཁན་ 16.15; མཁན་ n.

མཁན་ལྟ་མཁན་ལྟ་མཁན་ 16.18.

མཁན་ n. (cf. མཁན་) རྒྱུ་ 36.18, 19, 20,

62.12, 69.15, 62.17, 18, 90.9, 91.1, 3, 7,

12, 13, 20, 92.4. sine tib. 92.11.

མཁན་ I. 1) praes. རྒྱུ་ལྟ་མཁན་ praet.

རྒྱུ་ལྟ་མཁན་ fut. རྒྱུ་ལྟ་མཁན་— མཁན་ I

དཔེ་དགོང་པ་ 89.11, 93.18, II དཔེ་དགོང་
 བ་ཡིན་ 87.16, 88.18; འདུག་པའི་ དཔེ་
 འགོང་པ་ 81.6, 92.3, 12; འདུག་པའི་ དཔེ་
 དགོང་པའི་ཕྱིར་ 23.15, 24.9; འདུག་པའི་ tib.
 དཔེ་དགོང་པའི་ཕྱིར་ 43.16; འདུག་པའི་ དཔེ་
 བོད་ལྷ་ས་ 23.15; འདུག་པའི་ དཔེ་ལོང་པ་
 36.17; འདུག་པའི་ I དཔེ་འགོང་པའི་ 34.12
 II དཔེ་དགོང་པ་ 33.5, 35.21; འདུག་པའི་ n.
 I དཔེ་འགོང་པ་ 34.30, 35.9, II དཔེ་དགོང་པ་
 23.21, 34.4, 75.20, 88.8 III དཔེ་ (cf. འདུ-
 འདུག་པའི་); pro འདུག་པའི་ tib. དཔེ་འོ་ (འདུ-
 འདུག་པའི་) 91.10, 28.
 2) དཔེ་ལྷ་ས་ འདུག་པའི་ tib. དཔེ་ལྷ་ས་
 པའི་ཕྱིར་ (འདུག་པའི་) 55.15; འདུག་པའི་
 དཔེ་ལྷ་ས་པའི་ཕྱིར་ 64.8, 90.7, 92.10;
 འདུག་པའི་ དཔེ་ལྷ་ས་ལྷ་ས་ 94.3; འདུག་པའི་
 དཔེ་ལྷ་ས་ལྷ་ས་ 90.6.
 3) དཔེ་ལྷ་ས་ འདུག་པའི་ དཔེ་ལྷ་ས་པ་
 73.18.
 4) དཔེ་ལྷ་ས་ འདུག་པའི་ དཔེ་ལྷ་ས་པ་ 36.20.
 5) praes. དཔེ་ལྷ་ས་ fut. དཔེ་ལྷ་ས་

འདུག་པའི་ I དཔེ་ལྷ་ས་ 57.15. II
 དཔེ་ལྷ་ས་པ་ 65.6, 66.18. III དཔེ་ལྷ་
 ལྷ་ས་པ་ཡིན་ 64.16, 65.21; འདུག་པའི་
 དཔེ་ལྷ་ས་པའི་ཕྱིར་ 90.14.
 6) ལྷ་ས་ (pro དཔེ་ལྷ་ས་) འདུག་པའི་
 ལྷ་ས་པའི་ཕྱིར་ 21.30.
 འདུག་ II praes. ལྷ་ས་ (praes. ལྷ་ས་) འདུག་
 ལྷ་ས་པ་ 15.9.
 འདུག་ m. tib. ལྷ་ས་ལྷ་ས་པ་ 35.4.
 འདུག་པའི་ ལྷ་ས་ 43.2, 3.
 འདུག་ IV ལྷ་ས་ འདུག་པའི་ ལྷ་ས་ 2.21.
 འདུག་ caus.; praes. ལྷ་ས་ praes. fut. ལྷ་ས་
 འདུག་པའི་ ལྷ་ས་ 95.10; འདུག་པའི་ I ལྷ་ས་
 པ་ 9.21. II ལྷ་ས་པ་ 10.5; འདུག་པའི་
 ལྷ་ས་པ་ 94.20; འདུག་པའི་ n. I ལྷ་ས་
 95.10 (b). II ལྷ་ས་པ་ 94.18, 95.9, 10 (a).
 འདུག་ m. ལྷ་ས་པ་ 35.12.
 འདུག་ m. ལྷ་ས་ལྷ་ས་ 67.2, 76.3.
 འདུག་ 1) praes. ལྷ་ས་ལྷ་ས་ (praes. ལྷ་
 ལྷ་ས་ལྷ་ས་) འདུག་པའི་ ལྷ་ས་ལྷ་ས་པ་
 73.15.

- 2) མཁོ་ འཕུལ་ཀྱི་མཁོ་བ་ 24.18. འཕུལ་ཀྱི་མཁོ་བ་ 2.23, 24, 90.19.
- 3) མཁོ་ འཕུལ་ཀྱི་མཁོ་བ་ 73.19, 74.6; འཕུལ་ཀྱི་མཁོ་བ་ 74.5; འཕུལ་ཀྱི་མཁོ་བ་ 10.13; འཕུལ་ཀྱི་མཁོ་བ་ 95.15. འཕུལ་ཀྱི་མཁོ་བ་ IV 1) praet. མཁོ་བ་ (praes. མཁོ་བ་) འཕུལ་ཀྱི་མཁོ་བ་ 57.1, 4, 12, 13.
- འཕུལ་ཀྱི་ VI 1) praet. མཁོ་བ་ (praes. མཁོ་བ་) 2) མཁོ་བ་ འཕུལ་ཀྱི་མཁོ་བ་ 63.17, 87.20, 93.10, 11.
- འཕུལ་ཀྱི་ མཁོ་བ་ 55.22. 3) praes. མཁོ་ praet. མཁོ་ འཕུལ་ཀྱི་མཁོ་བ་ pp. མཁོ་བ་ 62.19, 83.4; འཕུལ་ཀྱི་མཁོ་བ་ 63.20.
- 2) praet. མཁོ་བ་ (praes. མཁོ་བ་) འཕུལ་ཀྱི་མཁོ་བ་ 56.23. འཕུལ་ཀྱི་ IV. འཕུལ་ཀྱི་མཁོ་བ་ 15.12.
- འཕུལ་ཀྱི་ m. མཁོ་བ་ 20.21, 41.18. Caus. 1) fut. མཁོ་བ་ (praes. མཁོ་བ་) འཕུལ་ཀྱི་མཁོ་བ་ 76.5.
- མཁོ་བ་ 41.9, 10, 12. འཕུལ་ཀྱི་ VI 1) praet. མཁོ་བ་ (praes. མཁོ་བ་) འཕུལ་ཀྱི་མཁོ་བ་ 64.9. 2) praes. མཁོ་ praet. མཁོ་ འཕུལ་ཀྱི་མཁོ་བ་ 80.6.
- འཕུལ་ཀྱི་ 91.4; འཕུལ་ཀྱི་མཁོ་བ་ 90.10, 20 འཕུལ་ཀྱི་མཁོ་བ་ 22.3.
- (bis), 91.2. འཕུལ་ཀྱི་ m. མཁོ་བ་ 58.5. མཁོ་བ་ 57.20. མཁོ་བ་ 73.18.
- འཕུལ་ཀྱི་ caus. 1) praes. མཁོ་བ་ praet. མཁོ་བ་ འཕུལ་ཀྱི་མཁོ་བ་ 3.5; འཕུལ་ཀྱི་མཁོ་བ་ 46.20. འཕུལ་ཀྱི་ II. tib. འཕུལ་ཀྱི་མཁོ་བ་ 36.14.
- 2) མཁོ་བ་ འཕུལ་ཀྱི་མཁོ་བ་ 52.10 འཕུལ་ཀྱི་ VII 1) མཁོ་བ་ འཕུལ་ཀྱི་མཁོ་བ་ 85.9.
- (bis), 16, 17.

४. *रक्षितः उपकुलमे रक्षितः* ४७.१३; *उपकु-*
लमान रक्षितः ४७.१३

३. *हेमरघुसुतः* *उपयोगिन्* *हेमर-*
घुसुतः ४७.४

४. *उपः* *उपयोगिन्* *उपः* २३.

उपाम् IV A. 1) *praes. उपः* (*praes.*

उपः) *उपान उपः* १४.

२) *उपः* *उपान उपः* १०.११

उपार *उपः* ३५.४. *उपः* ३१.१४.

उपनिगम m. *उपः* ६४.१३.

उपन m. *उपः* ९२.१३ (bis), १७ (bis), १३.

उपनन् X *हेमरघुसुतः* *उपनन्ति* *हे-*
मरघुसुतः ६४.

उपनम् I A. 1) *रक्षितः* *उपलभ्यते*

I *रक्षितः* (२) ४३.१३, २१, ५३.१०, २३, ५४.१२

(a), ६७.४, ८४.४, १३, II *रक्षितः* ४३.१३.

४१.१०, ५३.२०, ५४.२, ६ (b), १३ (b), ६७.७, (cf.

em.), २, ८४.५, ११, III *रक्षितः* ४३.१३.

५०.१, ५, ५३.६, ९, ५४.६ (a), १०; *उपलभ्यते*

रक्षितः ६५.१३; *उपलभ्यमान*

रक्षितः ६५.७, १० (bis), १४, ७०.४, ७१.१३;

उपलभ्यमान ३०.२, ३५.४, ६५.१३;

उपलभ्यमान २३.१, २३.२, *उपल-*

भ्यमानम् — *रक्षितः* ४३.१३.

७, २३, २३.२ bis, २३.२, ३५.४, ३१.१, ४.३२.४.

१३ (cf. emend.), १३, १३, ५३.१ (cf. emend.,

bis), ५, ६, ३४.४, ५, १३, १३, ३५.४, १४, २३, २१.

३६.१, ४, ३७.५, ६, ५५.२ (bis), २, ६, ८, १०, ११, १३

(bis), १३, १४ (bis), १३, २३, २३, ३९.१३ (cf.

emend.), ४३.१३, १३, २१, ४४.१३, १३, ५०.१, २

(bis), ४, ५३.४, ८, १३, २३, २३, ५४.५, १४, ८४.४.

५, ८; *उपलभ्यमान* m. *रक्षितः* २२.११, २१,

२३.५, ६, ३७.१३, ५०.५, ६, ५३.१०.

२) *उपः* *उपलभ्यमान* m. *उपः* २२.२२.

३) *sine tib.* *उपलभ्यमान* ४४.१०.

उपलभ्यमान ३२.७.

उपलभ्यमान I 1) *praes. उपलभ्यमान* fut.

उपलभ्यमान *उपलभ्यमान* *उपलभ्यमान*

उपलभ्यमान ८०.६; *उपलभ्यमान* m. *उपलभ्यमान*

७४.२३.

२) *हेमरघुसुतः* *उपलभ्यमान* m. *हेमर-*

घुसुतः ४९.१३.

३) *उपलभ्यमान* m. *उपलभ्यमान* ८२.६, ७

(*उपलभ्यमान* *उपलभ्यमान* — *उपलभ्यमान*).

उपादा III 1) *praes. उपः* *praes. उपः*

fut. *उपादा* *उपादा* ४.२३, १३.१६;

उपादीयमान स्तब्ध'प' 87.14; उपात्त I
स्तब्ध'प' 89.6, 7 (bis). II स्तब्ध'प' 89.5; उपादान n. I
(उपादेय?) 94.12; उपादेय I स्तब्ध'प' 89.5; उपादान n. I
4.21, 22 (bis), 24, 5.1, 13.16 (bis), 61.10,
87.6, 7. II स्तब्ध'प' 89.5; उपादान n. I
लेख'प' 4.23, 5.1 (b). II स्तब्ध'प' 5.1 (a).
2) स्तब्ध'प' उपादेय स्तब्ध'प' 10.9, 19.
3) स्तब्ध'प' उपात्त स्तब्ध'प' 30.18; उपा-
दान n. स्तब्ध'प' 4.18.
4) praet. वस्तुतः fut. वस्तुतः (praes.
वस्तुतः) उपादीयमान वस्तुतः 64.12;
उपादान n. वस्तुतः 20.6, 7, 12.
उपादण् caus. वस्तुतः उपादण् वस्तुतः
24.4.
उपाधि m. वस्तुतः 7.2. वस्तुतः
45.12, 14, 15a (उपाधिर्विशेषणम् वस्तुतः
वस्तुतः वस्तुतः वस्तुतः), b.
उपाय m. वस्तुतः 2.5, 15 (bis) 24, 37.18,
53.1.
उपेक्षणीय (उपेक्ष) वस्तुतः वस्तुतः 4.22.

उपेक्ष २८'वस्तुतः'प' 32.8.
उपेक्ष (cf. उपाय m.) वस्तुतः वस्तुतः 2.15.
उभ वस्तुतः 79.16.
उभय वस्तुतः 8.7, 20.5, 23.8, 12, 14, 25.4,
39.1, 62.12, 66.12 (bis), 87.21, 88.2, 8, 12,
90.4, 5, 91.10, 22, 92.12, 18 (bis). वस्तुतः
87.18.
उभयत्र adv. वस्तुतः 19.14.
उभयवत् वस्तुतः 23.8, 39.1.
उष्ण वस्तुतः 68.19, 69.10, 17 (b), 70.21.
वस्तुतः 69.16, 17 (a).

ऊ

ऊर्ध्व adv. वस्तुतः 92.2.

स

स caus. वस्तुतः वस्तुतः वस्तुतः वस्तुतः
वस्तुतः 8.14.
सच् f. वस्तुतः 91.10.
सम्भ m. (n. pr.) वस्तुतः 90.11, 91.2
(bis), 3, 21 (bis), 92.6 (bis), 7.

ह

हृक् वस्तुतः 2.7, 3.1 (cf. emend.), 6.5, 8,
17 (a), 7.10, 22 (bis), 10.10, 12 (bis), 13, 16,

12.12, 15.12, 18, 20, 22, 17.5, 18.20, 19.4, 7, 21, 22, 20.10, 22.4, 11 (bis), 12 (bis), 12.12, 23.7, 2, 24.12, 15.17, 25.2, 26.14, 26.2 bis, 19, 20, 29.2, 4, 7, 8, 32.2, 33.12, 36.12, 39.2, 43.14 (bis), 44.10, 11 (bis), 12, 48.4, 11, 12, 52.1, 11, 20, 53.2, 2, 61.14, 21, 62.7, 8, 65.12, 17, 18, 19, 66.2, 9, 10, 12 (bis), 12 (bis), 68.12, 69.2, 4, 70.11, 17, 20, 75.2, 4, 9, 76.9, 78.9, 10, 20, 21, 79.2, 2, 14 (b), 18, 84.14 (bis), 15, 16, 18, 90.15. *गहिनाम्*
24.14, 83.2. *गहिनाम्* 2.6, 5.20, 6.17 (b), 53.4. *गहिनाम्* (रत) 22.14, 52.2. *ऊँ*
(ante *ऊँ*) 95.17. sine tib. 82.8, 79.14 (a).

इकात्र adv. *गहिनाम्* 33.15, 76.7, 12, 14.

77.6, 7, 19, 78.1, 79.2, 84.7. *गहिनाम्*

78.11. *गहिनाम्* 84.16.

इकान् n. *गहिनाम्* 48.18, 20. *गहिनाम्*

4.11, 70.12, 19, 21.

इकादा *गहिनाम्* 84.16.

इकादेश m. *गहिनाम्* 6.17, 19.6, 7, 21.

22, 22.4, 26.14, 48.11, 60.2, 9, 10, 12 (bis), 18 (bis).

इकादश *गहिनाम्* 30.15, 16 (bis), 36.12.

इकास *गहिनाम्* 65.19.

इकीक *गहिनाम्* 5.2. *इकीक* *गहिनाम्*
5.2. *गहिनाम्* 8.14.

इकीक *गहिनाम्* 72.7, 80.7, 9

इकीक *गहिनाम्* 2.17, 3.1, 14, 7.1, 12, 12, 9.11.

12, 10.11, 11.1, 14.4, 16.12, 29.2, 34.10,

37.2, 41.11, 46.21, 47.1, 2, 51.1, 56.2,

58.11, 12, 14, 61.11, 73.2, 4, 74.4, 81.12,

14, 84.17, 85.22, 23, 87.11, 20 (bis), 92.2,

इकीक 5.22, *इकीक* 6.20, *इकीक* 9.12,

14, 18.2, 4, 23.2, 28.4, 30.16, 36.2, 43.4,

45.1, 46.2, 12, 54.10, 56.2, 2, 59.16, 20,

60.1, 72.20, 22, 73.4, 8, 76.2, 87.12, 12,

91.2, 95.10, *इकीक* 14.21, 36.18, 37.2

(a), 43.9, 57.11, 61.18. sine tib. 38.7,

51.2, 57.2.

इकीक instr. adv. *इकीक* 56.12 (cf. emend.).

इकीक 84.2.

इकीक *गहिनाम्* 84.16.

इकीक adv. *इकीक* 77.9, 78.2, 85.20.

इकीक 3.1, 6, 9, 12, 22, 5.2, 8 (a), 9, 20,

6.6, 7.11, 14, 15 (b), 8.8, 19, 9.20, 10.16,

22, 11.12, 13.8, 9, 13 (c), 15.4 (a), 16.6, 17,

17.7, 19.9 (c), 11, 20.6, 9, 11 (bis), 21.12,

18, 15, 22.9, 14, 23.5, 7, 24.13, 25.11, 26.8

(b), 16 (b), 27.5, 6 (bis), 8 (bis), 10, 11, 13, 14,

28.12, 22, 29.2 (b), 30.1 (a), 31.11, 13, 34.2,

37.21, 38.2, 7 (bis), 9, 11, 12, 15, 20, 22, 39.1

(bis), 2, 7, 11, 43.14 (bis), 44.2, 3, 4 (a), 20,

45.16, 47.1, 10, 23 (a), 48.2 (a), 12, 17, 20,

49. 3 (a), 4, 13, 14, 50.1, 52.10 (a), 53.6, 9,

54.6 (a), 10, 19, 20 (a, b), 55.8, 9, 10 (a, b),

11, 14, 56.10, 57.7, 17, 58.7, 60.3, 14, 61.11
(b), 65.14, 66.16 (b), 68.2, 9, 11, 69.14, 70.16,
73.2, 3, 74.12, 13, 18, 19, 22, 77.8, 78.3, 11
(bis), 79.19 (b), 83.19, 85.4 (b, c, d), 11,
20, 86.3, 7, 9 (cf. emend.), 18 (bis), 87.4,
6, 11, 89.5 (b), 6, 13, 14, 92.9, 93.22, 95.2
ཁྲི་ལྷ་མོ་ 47.2, 83.12 ཁྲི་ 1.7, 2.15

(bis), 19, 3.2, 11 (b), 24, 4.1, 9 (b), 10, 17,
23, 5.8 (b), 12, 21, 6.5, 7.4, 8.13, 9.15, 11.14,
12.3, 18, 19, 13.5, 6 (b), 10, 11, 13 (a, b), 20
(bis), 14.1 (bis), 16, 17 (a, c), 15.3, 4 (b), 5,
11 (bis), 16.5, 8, 10, 12, 18.17, 19, 19.6, 9
(a, b), 11, 12, 13, 16, 19, 20, 21, 20.2, 3 (a, b),
22.19, 23.1, 26.8 (a), 18 (a), 30.1 (b), 4, 5,
11, 12, 35.6, 14, 37.19 (bis), 39.12, 42.12,
44.4 (b), 45.2, 46.5, 47.6, 15, 19, 20, 21, 23
(b), 48.2 (b), 9 (bis), 50.20, 51.6, 10, 52.17,
18, 53.16 (b), 18, 54.6 (b), 8, 56.4, 15, 19,
22 (b), 57.12, 60.1, 19, 61.2, 11 (a), 62.11,
66.16 (a), 17, 68.19, 21 (bis), 69.8, 13,
17, 70.15, 22, 73.17, 75.17, 19, 79.7, 19 (a),
80.22, 81.1, 14, 83.20, 85.7 (b), 14, 86.1, 4,
6, 21, 89.5 (a), 9, 11, 94, 4, 5, 8 (bis), 9, 10,
95.8. འབྲུག་ཁྲི་ 6.7, 11.6, 22.2, 23.18, 54.20

(c), 75.2 འཛིན་ཁྲི་ 29.2 (a). tib. འཛིན་ཁྲི་

འཛིན་ཁྲི་ 19.8. འཛིན་ 52.10 (b). འཛིན་ 13.6 (a),

94.11. འཛིན་ 12.9, 87.9. tib. འཛིན་ 14.14.

tib. འཛིན་ 53.4, sine tib. 2.14, 3.11 (a).

4.9 (a), 7.15 (a), 9.14, 12.7, 13.12, 17, 14.17
(b), 20.5 (c), 22.5, 23.17, 24.5, 6, 25.2, 3,
18, 26.7, 29.3, 22, 30.18, 31.12, 21, 34.1,
35.8, 36.19, 38.12, 39.15, 44.8, 12, 47.18,
49.3 (b), 53.16 (a), 21, 22, 55.10 (c), 56.18,

22 (a), 59.8, 20, 60.7, 62.9, 68.12, 71.8,
74.14, 75.18, 77.9, 84.20, 85.4 (a), 7 (a), 23,
86.14, 87.12, 18.

འཁྲུག་ འཁྲུག་ 16.12 (a), 33.18, 52.15, 59.20,

68.2, 78.5, 85.9, 86.2, 89.2. འཁྲུག་

29.22, 67.7, 9 (bis). འཁྲུག་ 9.20, 17.1,

18.15, 22.9, 10, 30.2, 44.21, 46.18, 47.17,

50.2, 60.9, 72.7, 80.7, 86.17. འཁྲུག་

5.5, 7.15, 46.17, 56.9, 61.1, 5, 70.11, 80.9,

89.12, 93.17. འཁྲུག་ 85.8. འཁྲུག་

37.13, 18, 46.10, 12, 53.2, 54.15. tib. འཁྲུག་

70.9. འཁྲུག་ 61.12 (a). འཁྲུག་ 33.17.

sine tib. 16.12 (b), 37.12, 61.12 (b).

འཁྲུག་ འཁྲུག་ 61.18.

འཁྲུག་ འཁྲུག་ 60.21.

འཁྲུག་ འཁྲུག་ 67.9.

འཁྲུག་ འཁྲུག་ 11.2, 34.3.

འཁྲུག་ འཁྲུག་ 67.7, 9.

འཁྲུག་ འཁྲུག་ 54.21.

འཁྲུག་ འཁྲུག་ 24.18.

འ

འཁྲུག་ འཁྲུག་ 65.19 (bis).

འཁྲུག་ n. འཁྲུག་ 48.16, 17.

ओ

औपचारिक सन्निवेश 41.13.

क

कल m. कल 32.8.

कणाद m. (n. pr.) कनेका 83.2, 2.

कतिपय अत्र 70.22. कुत्र 95.12.

कम् X 1) कम् कथन् कम् 52.9, 14;

2) praes. क्त्वा praet. fut. कथ्यते कथ्यते

कथ्यते (स) 17.4, 8, 83.2; कथयित्वा कथ्यते

कथ 44.9; कथित कथ्यते (स) 17.4, 19.15,

44.2, 50.6, 8, 87.13; कथन n. I कथ

कथयित्वा 45.1. II कथयित्वा 5.20 (bis).

22, 17.7 (b), 20.12, 44.3 (bis).

3) praet. कथ्यते (praes. कथ्यते कथ्यते कथ्यते

कथ्यते 17.8; कथित कथ्यते कथ्यते 2 17;

कथन n. कथ्यते 17.7 (a).

4) कथ्यते कथित कथ्यते 43.10.

5) कथ्यते (कथ्यते) कथित कथ्यते 61.13.

6) tib. कथ्यते (कथ्यते) कथ्यते I कथ्यते 22.13. II कथ्यते 64.6.

कथम् कथ्यते 51.14 कथ्यते 51.4 कथ्यते

51.1, 55.1, 63.4, 65.12, 67.4, 70.8, 73.21.

74.14, 75.19, 85.4, 13, 92.17, 94.21. कथ्यते

कथ्यते 64.20, 81.9, 83.14 कथ्यते 63.4,

67.22, 84.23. कथ्यते 5.6, 7.9, 14.12,

15.12, 22, 22.8, 27.7, 36.12, 37.1, 4, 7, 22, 38.10, 42.22.

कथ्यते कथ्यते 22.10.

कथ्यते कथ्यते 45.18 (bis) 17, 46.9.

कन् (suf.) कथ्यते 46.4.

कथित m. (n. pr.) कथ्यते 90.8, 15, 19,

91.12, 19, 92.1, 2.

कम् X कथ्यते कथ्यते कथ्यते कथ्यते

4.21.

कथ m. कथ्यते 12.2.

कथ n. (cf. कथ) कथ्यते 2.8, 13. कथ्यते

6.10, 30.4.

कथ m. कथ्यते 45.17 (bis).

कथन् n. कथ्यते 66.12, 13, 87.17, 20, 21, 90.1,

3, 4.

कथ m. कथ्यते 33.2.

कथ्यते (कथ्यते) कथ्यते 16.6.

कथ्यते pp., कथ्यते f. — cf. कथ्यते

कस्मात् (cf. क्रिम् उरिःसु 13.8, 14,
25.8 (bis), 11, 26.10, 19, 27.12, 18, 20, 30.10,
38.18, 47.18, 23, 48.12, 21, 62.19, 72.22,
73.4, 74.10, 11, 76.21, 79.8, 22, 80.19, 81.4,
82.5, 86.17, 90.20. य'य' 87.8. sine tib.
80.18.

काक m. सु'र' 1.9, 2.22, 5.4.

काकतालोय सु'र'द'र'य'य' 5.4.

काच m. य'र' 9.16.

कामल m. म'य' 9.16.

काय m. य' 63.2.

कायिक य' 29.23.

कार सु'य' 56.18, 16 (bis), 74.11, 82.6, 8,

84.20. म'र' 2.19. सु' (pro शब्द m.)

21.18, 38.8, 16. य' (pro पद n. vel

वचन n.) 19.8. सु' (pro प्रकाश n.) 19.9,

18, 21. य'य' (pro इति) 38.11. Sine
tib. 38.17.

कारण n. सु' 4.12 (b), 13, 20, 9.9, 11,

12, 14 (bis), 15.15 (cf. emend.), 22.10,
24.11, 25.7, 28.10, 31.7, 10, 13 (bis), 34.5,
7, 8, 9, 10, 20, 35.1, 5, 9, 10, 18, 20, 21,
36.1, 5, 6 (bis), 37.21, 38.2, 9, 10, 12, 14,
19, 21, 22 (bis), 39.2, 3, 4, 7, 8, 14, 40.4,
5, 7, 8, 41.9, 10, 11 (bis), 12, 46.2, 13, 49.9,
11, 13 (bis), 15 (a), 52.7, 67.16, 68.4, 5 (bis),

6 (bis), 7, 8 (bis), 69.8, 12, 71.8, 17, 18
(bis), 72.1, 2, 76.8, 77.12, 78.10, 81.8, 9,
86.10, 23, 87.1, 2, 92.19. सु'य' 48.20;
sine tib. 4.12 (a), 49.15 (b).

कारित n. सु'य' 10.12 (cf. emend.).

कारित सु'य' 10.12, 58.7.

कारित n. म'य' 36.19, 20 (bis). म'
य' 5.9 (bis).

कार्य 1) p. necess. cf. कृ

2) n. य'य' 4.12, 21.17, 19, 24.9, 10,
11, 12, 25.8, 27.6, 8, 10, 11, 31.6, 7, 11, 12,
32.18, 19, 33.1, 34.4, 5, 9, 35.2, 3, 21, 36.1,
18, 16 (bis), 37.1, 6, 21, 38.12, 19, 21, 22,
39.2, 3, 4, 7 (bis), 14, 40.4, 7, 8, 41.9, 10,
12, 48.19, 49.6, 8, 9, 11, 13 (bis), 14 (bis),
17, 50.19, 20, 54.15, 60.4, 5, 8, 11, 12,
69.11, 12, 71.15, 16, 17, 18 (bis), 20, 72.18,
20 (bis), 81.5, 7, 8, 9, 82.11, 12, 85.15, 19,
22, 86.2, 3, 10 (bis), 20, 21, 23, 87.1, 2, 14.
Sine tib. 49.15.

कार्यता f. य'य' 85.19, 86.21 (bis),
22.

कार्य n. य'य' 60.14. य'य' 87.1.

कार्यवत् (poss.) य'य' 31.10,
40.8.

काल m. सु' 4.2, 3, 6 (bis), 7 (b), 8 (bis),
9 (a), 10 (bis), 6.12, 8.23, 24, 9.2, 3, 11.9,

23.2, 12, 28.1, 7, 8, 14, 29.21, 30.12, 39.19. किं च नान्यथा 30.4, 48.18, 60.14.
12, 15, 21, 56.10.

ॐ 4.9 b तन्मिमेव काले दुषदेहेन

ॐ 9.1, 11.14, 12.4 (bis), 5, 20.17 (bis).

47.11, 56.8.

किम् (m. कः, f. का) न 5.22, 12.22, 17.9.

18.19, 20.12, 19, 22, 21.5, 7, 16, 22.10, 30.

25.21, 28.10, 14 (a), 47.5, 56.6, 12, 62.6 (a),

68.8, 70.6, 72.12, 18, 83.12, 85.23, 95.5.

ॐ 3.12 किं कार्यम् — ॐ ५.५५ ॥ ३६ ॥

ॐ, 15.6, 28.14 (b), 41.5, 46.21, 53.22,

62.6 (b), 65.4, 82.10, 86.8, 91.5, 92.18.

ॐ ६.२०, 28.14 (c), 39.19 (b), 57.13.

ॐ २.१७, 53.4, 74.18, 85.3, 87.11.

ॐ ५६.९. ॐ ३३.५६ ॥ ३९.२२. ॐ ३३.

ॐ १७.३. ॐ १७.३. ॐ १७.३.

सु 62.4, sine tib. 39.19 (a), 91.16.

किमर्थम् ॐ ३३.५६ ॥ २.१० (bis), 20.5, 41.7,

55.10.

किमिति ॐ ३३.५६ ॥ 51.21.

किमुत ॐ ३३.५६ ॥ 33.10. ॐ ६५.१४.

किम् — उत ॐ — ॐ ११.१८. ॐ ११.१८.

किम् — उत न ॐ — ॐ ११.१८. ॐ ११.१८.

ॐ ७५.१६.

किंचिद् (m. कश्चिद्, f. कांचिद्) न ३३.५६ ॥

3.18, 19, 8.1, 3, 21, 22, 24.4, 19 (bis), 25.1

(bis), 31.22, 35.15, 55.2, 84.12.

न ७५.१६. ७५.१६. ७५.१६. ७५.१६.

न १५.२० (bis). न १५.२० (किंचिद्)

१९.३. न १५.२० १५.२, १९.१७, २३.१२, १९,

२७.३, ३८.२१, ४३.१९, ४६.१९, ५६.२१, ८७.७,

९१.६. न ४४.२०. न ११.२,

७, १९.४, २७.५, ४७.१०, ६२.१०, ७०.३, ७८.१३.

ॐ ७.१७ (न किंचित् — ॐ ३३.५६ ॥

७.१७ ॥ ४३.१, ६०.२, ७४.२०, २१, ८५.३.

ॐ ६.६, ६८.९. ॐ ४३.३, ५.

Tib. ७५.१६. ७५.१६. ७५.१६.

७५.१६. ७५.१६. ७५.१६.

किंचिदपि न १) कस्यचिदपि न

१०.२२. २) केनचिदपि न १०.२२. १०.२२.

६८.६.

सु ७५.१६. ७५.१६. ७५.१६.

६८.७.

किं तु ७५.१६. ७५.१६.

७५.१६. ७५.१६. ७५.१६.

किंभूत ठे'ल्ल'सु'दे'ण 76.19.

क्रियत् अण'अ'दे'ण 78.3.

क्रियदपि ण'अ'अ'अ'अ'अ' 36.15.

कीदृश ठे'अ'स' 58.18. ठे'अ'स'दे'ण 7.19,

23.4, 17, 58.15, 75.6, 92.19.

ठे'ल्ल'सु 54.17.

ठे'ल्ल'सु'दे'ण 54.18.

कुञ्जिकायिवरं श्ले'सु'ण'दे'ण'से'व 4.5.

कृतस् ण'अ'अ'स' 28.4, 30.16, 68.8.

ठे'अ'दे'ण 8.12. ठे'ल्ल'सु 8.8, 48.20, 78.12.

ठे'अ'दे'ण 38.7, 42.8, 57.8, 67.10, 21,

71.16, 74.4, 75.12, 78.8.

कृतश्चिद् ण'अ'अ'अ'स' 78.2. ण'अ'अ'अ'अ' 78.4.

कुशल n. ण'अ'स' 95.18.

कृ VIII. 1) praes. ठे'स' praet. ठे'स' fut.

ठे' — करोति I. ठे'स' 13.5 (bis), 12,

73.12. II. ठे'स'अ'दे'ण 30.7. III. ठे'स'दे'ण

31.19, 68.15; क्रियते I. ठे'स' 33.20. II.

ठे'स'अ'दे'ण 33.17. III. ठे'स'दे'ण 10.12. IV.

ठे'स' 41.12; कर्तुम् ठे'स'अ'दे'ण 2.11,

3.3; कुर्वत् ठे'स' 16.8; क्रियमाणा I.

ठे'स' 36.19. 51.4. II. ठे'स' 38.15;

कृत I. ठे'स' 2.10, 12, 15.2, 18.20 (bis),

20.2, 6, 7, 29.17, 30.4, 7, 8, 38.15, 42.16,

18, 20, 43.9, 44.1, 46.8, 48.8, 58.9, 68.8.

II. tib. ठे'स' 33.19; कर्तव्य ठे'स' 15.20,

20.9, 48.8, 53.8, 56.20; कार्य I. ठे'स'

10.12 (bis), 92.22, 94.12. II. ठे'स'अ'दे'ण

33.16. III. ठे'स' 3.12; कर्तुं ठे'स'अ'दे'ण

91.15; कर्तुं ठे'स' 73.9, 10, 21, 74.16,

82.7, 10, 91.16; कृतक ठे'स'अ'दे'ण 42.17, 18,

20, 45.12, 12, 21, 46.1, 8, 5, 6, 11, 20, 50.14,

16, 89.8, 10, 12 15; कृतक n. I. ठे'स'अ'दे'ण

42.20, 45.14, 46.12, 47.12, 12, 50.12, 85.17

(b), 86.14, 88.15, 22, 89.8, 12 (b), 16 (b),

93.1, 8. II. ठे'स'अ'दे'ण 42.12, 45.12 (bis),

19, 47.14, 72.12, 17, 73.2, 85.17 (a), 86.12,

89.1, 2, 4, 12 (a), 12 (bis), 14 (bis), 16 (a, c),

18 (bis), 19; क्रिया f. I. ठे'स'अ'दे'ण 3.22 (bis),

24, 4.14 (bis), 17, 18, 7.2 (bis), 17, 13.15, 17

(क्रियां निष्पत्तिः ठे'स'अ'दे'ण'अ'दे'ण);

12. 13. 20 II. दुःख 68. 105. 13. 21. 14. 1	कल्पित I. ह्रीन् 9. 20 II. वदन् 2. 20
2) कर्त्तुं — कृति f. कर्त्तुं 95. 16:	45. 12. 60. 2. 12. 70. 12 bis. 11: कल्पना f.
कृत् — कर्त्तुं 2. 20	I ह्रीन् 61. 5. 12. 19. 20. 22. 71. 105. 2. 4
3) कृत् — कर्त्तुं कृत् 2. 20. 71. 105. 2. 4	5. 4. 12. 19. 20. 22. 4 bis. 2. 9. 12. 11.
5. 10.	2. 12. 15. कल्पयन् 9. 2 bis.
4) pro — कृत् vel वदन् a: praet. कृत् केकायित n. कृत् 65. 2. 2. 4 bis	(praes. कृत्) — कर्त्तुं कृत् 19. 5
b) कृत् — कृत् कृत् 60. 2.	कृत् 64. 17. कृत् 64. 19
5) tib. कृत् — कृत् कृत् 35. 12	(bis).
6) Sine tib. कृत् 68. 7, कृत् 10. 15	केचन (n. adv.) कृत् 16. 17. 23. 18.
अकृत् कृत् — कृत् 11. 7 (अकृत्)	26. 17. 29. 2. 49. 14. कृत् — कृत्
कृत् — कृत् 19. 5 (अकृत्)	31. 22 कृत् 30. 5, 62. 4, कृत्
कृत् — कृत् 19. 5 (अकृत्)	कृत् 15. 1. कृत् 16. 12. 30. 2. 3.
कृत् — कृत् 19. 5 (अकृत्)	कृत् 55. 10. कृत् 63. 8.
35. 12, 52. 12 (कृत् भवति — कृत् 19. 5)	क्रम m. कृत् 61. 5. कृत् 2. 24, 37. 16.
53. 1 (अकृत् कृत् 19. 5)	क्रमेण (instr. adv.) कृत् 60. 18, 71. 7;
58. 15 (अकृत् कृत् 19. 5)	कृत् 80. 9; tib. कृत् 68. 16.
कृत् 25. 6, 74. 16.	कृत् sine tib. 6. 2.
Caus. praet. कृत् (praes. कृत्) — कार्य-	कृत् f. कृत् 2. 20.
माण कृत् 9. 17.	कृत् VIII 1) कृत् — कृत्
कृत् 5. 4.	कृत् n. कृत् 77. 2.
कृत् caus. praes. कृत् praet. कृत्	2) कृत् — कृत्

བྱངས་ཤིང་ 83.19; རྒྱུ་ལྡན་པ་ n. བྱང་འཇུག་

བྱངས་པ་ 83.20.

ཐམ་གྱི་ལྷ་ 25.21, 81.15.

ཐམ་གྱི་ལྷ་ 30.17, 18. རྒྱུ་ལྡན་པ་ 46.9.

གང་ན་ 43.19. རྒྱུ་ལྡན་པ་ 79.20. རྒྱུ་ལྡན་

ཞིག་ 44.41. རྒྱུ་ལྡན་ཞིག་ན་ 22.1, 5 (bis),

84.5, 10. རྒྱུ་ལྡན་ཞིག་ལ་ 56.18, 21, 79.17,

18, sine tib. 85.16.

ཐམ་གྱི་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ 82.1.

ཐམ་ m. n. རྒྱུ་ལྡན་པ་(མ་) 10.9 (bis), 10 (bis),

19, 12.18, 19, 31.12, 68.12, 14 (bis), 17, 20

(bis), 22 (bis), 69.1, 2, 3 (ter), 8, 14.

ཐམ་གྱི་ལྷ་ལྷ་ 10.12.

ཐམ་གྱི་ལྷ་ལྷ་ 31.22, 70.7

(bis), 8.

ཐམ་གྱི་ལྷ་ལྷ་ 7.2 (bis), 17, tib. རྒྱུ་ལྡན་པ་ 35.15.

ཐམ་ m. རྒྱུ་ལྡན་པ་ 9.18.

ཐ

ཐམ་གྱི་ལྷ་ 92.12 (bis), 17 (bis), 18.

ཐམ་ caus. 1) ཐམ་གྱི་ལྷ་ལྷ་ pass.

ཐམ་གྱི་ལྷ་ 93.4. 2) ཐམ་གྱི་ལྷ་ལྷ་ pp.

ཐམ་གྱི་ལྷ་ 44.21, 92.21; ཐམ་གྱི་ལྷ་ n. ཐམ་གྱི་ལྷ་

ལ་ 52.12, 53.1, 67.1.

ཐ

ཐམ་ I. 1) ཐམ་—ཐམ་གྱི་ལྷ་ 6.7; ཐམ་གྱི་ལྷ་

ཐམ་གྱི་ལྷ་(ཐམ་) 36.21; ཐམ་གྱི་ལྷ་ 29.24;

ཐམ་གྱི་ལྷ་(ཐམ་) 6.9, 7.5, 8, 10, 9.11, 12;

ཐམ་ f. ཐམ་གྱི་ལྷ་ 11.21, 22, 68.16, 69.5;

ཐམ་ n. ཐམ་གྱི་ལྷ་ 6.8 (bis), 9.11, 29.23;

ཐམ་གྱི་ལྷ་ 7.9.

2) (pass.) ཐམ་གྱི་ལྷ་—caus. ཐམ་གྱི་ལྷ་

ཐམ་གྱི་ལྷ་—ཐམ་གྱི་ལྷ་—ཐམ་གྱི་ལྷ་

20.5; ཐམ་ f. ཐམ་གྱི་ལྷ་ 89.12; ཐམ་

ཐམ་གྱི་ལྷ་ཐམ་གྱི་ལྷ་ 93.8.

3) (pass.) ཐམ་—caus. ཐམ་གྱི་ལྷ་—ཐམ་གྱི་ལྷ་

ཐམ་གྱི་ལྷ་ 36.19; ཐམ་ pp. ཐམ་ 85.2,

9 a, b (ཐམ་གྱི་ལྷ་) 12 a (ཐམ་གྱི་ལྷ་

ཐམ་གྱི་ལྷ་ཐམ་གྱི་ལྷ་) b, 18; ཐམ་གྱི་ལྷ་ n.

(cf. ཐམ་གྱི་ལྷ་ 85.2, 9; ཐམ་གྱི་ལྷ་ I

ཐམ་གྱི་ལྷ་ 25.5, 20. II ཐམ་གྱི་ལྷ་ཐམ་

ཐམ་ 25.9; ཐམ་གྱི་ལྷ་ 25.11,

18, 26.4, 7, 8, 16, 27.11; ཐམ་ (f. ཐམ་)

2) རྟོགས་ འཕུལ་ལྟེ རྟོགས་ 37.19; འཕུ-
ལྟེམ་ རྟོགས་པ་ 37.18.

3) ཏེ་བར་སྐྱུར་(སྐྱུར་) འཕུལ་གྱི་ ཏེ་བར་
སྐྱུར་པ་ 89.6.

4) བཅ་ འཕུལ་གྱི་ བཅ་པ་ 2.3.

འཕུར་ IV A. 1) praet. བཏར་ (praes.

གཏོང་) འཕུར་ བཏར་ནས་ 8.18.

2) འདས་ འཕུར་ འདས་པ་ 10.21.

འཕུར་ སྐྱེར་ན་ 35.6. ཡུ་ཐོག་ན་ 31.14.

འཕུར་མཁུ་ m. མཐོང་པོ་ 64.18.

འཕུར་ m. རྟོ་ 92.12 (bis), 17 (bis), 18.

འཕུར་ X ཏེ་བར་མཐོང་ འཕུར་མཐོང་ ཏེ་
བར་མཐོང་པ་ 6.8.

འཕུར་ I A. 1) རྟོགས་ འཕུར་ལྟེ

I རྟོགས་(པ་) 43.18, 21, 53.19, 22, 54.12

(a), 67.6, 84.4, 12, II རྟོགས་སོ་ 43.19,

44.10, 53.20, 54.2, 6 (b), 12 (b), 67.7, (cf.

em.), 9, 84.5, 11, III རྟོགས་པར་འཕུར་

50.1, 5, 53.6, 9, 54.6 (a), 10; འཕུར་ལྟེམ་

རྟོགས་པར་འཕུར་ 65.18; འཕུར་ལྟེམ་

རྟོགས་པ་ 65.7, 10 (bis), 14, 70.4, 71.18;

འཕུར་ རྟོགས་པ་ 30.2, 35.6, 65.18;

འཕུར་ f. རྟོགས་པ་ 22.1, 6 a (འཕུར་

ལྟེམ་མཐོང་ — རྟོགས་པ་ལྟེམ་མཐོང་), b,

7, 20, 21, 22 (bis), 23.2, 28.6, 31.1, 4, 32.6,

12 (cf. emend.), 12, 18, 19, 33.1 (cf. emend.,

bis), 5, 6, 34.4, 5, 12, 13, 35.9, 10, 20, 21,

36.1, 6, 37.5, 6, 38.2 (bis), 2, 6, 8, 10, 11, 12

(bis), 13, 14 (bis), 18, 20, 22, 39.18 (cf.

emend.), 43.18, 19, 21, 44.12, 12, 50.1, 2

(bis), 4, 53.6, 8, 19, 20, 22, 54.5, 10, 84.4,

5, 8; འཕུར་ m. རྟོགས་པ་ 22.11, 21,

23.5, 6, 37.15, 50.5, 6, 53.10.

2) ཐེས་ འཕུར་ m. ཐེས་པ་ 22.22.

3) sine tib. འཕུར་ལྟེམ་ 44.10.

འཕུར་ རྟོགས་(པ་) 32.7.

འཕུར་ I 1) praes. འཕུར་སྐྱུར་ fut.

འཕུར་སྐྱུར་ འཕུར་སྐྱུར་པ་

ལྟེམ་ 80.6; འཕུར་ m. འཕུར་སྐྱུར་པ་

74.22.

2) ཏེ་བར་སྐྱུར་ འཕུར་ m. ཏེ་བར་

སྐྱུར་པ་ 49.12.

3) སྐྱོན་ འཕུར་ m. སྐྱོན་པ་ 82.6, 7

(འཕུར་ལྟེམ་མཐོང་ — སྐྱོན་ཏེ་སྐྱུར་པ་).

འཕུར་ III 1) praes. འཕུར་ praet. འཕུར་

fut. འཕུར་ འཕུར་ལྟེམ་ 4.22, 13.16;

उपादीयमान स्वरस'स' 87.14; उपात्त I
 स्वरस'स' 89.8, 7 (bis). II स्वर'स'स'स'स'
 (उपादेय?) 94.12; उपादेय I स्वर'स'स'स'स'
 4.21, 22 (bis), 24, 5.1, 13.16 (bis), 61.19,
 87.6, 7. II स्वरस'स' 89.5; उपादान n. I
 लेख'स' 4.23, 5.1 (b). II स्वर'स' 5.1 (a).
 2) हे'स'स'लेख' उपादेय हे'स'स'लेख'स'
 ल'स'स'स'स' 10.9, 19.
 3) श्लेष' उपात्त श्लेष'(स') 30.18; उपा-
 दान n. श्लेष'(स') 4.18.
 4) praet. सञ्चर' fut. गञ्चर' (praes.
 अर्चर') उपादीयमान सञ्चर'स' 64.19;
 उपादान n. गञ्चर'स' 20.6, 7, 12.
 उपादृश् caus. सञ्चर' उपादृश्य सञ्चर'हे'
 24.4.
 उपाधि m. छर'स'स'स' 7.2. छर'स'स'
 45.12, 14, 15a (उपाधिर्विगेषणाम् छर'
 स'स'हे'छर'स'स'स'स'स'स'स'), b.
 उपाय m. स्रस' 2.5, 15 (bis) 24, 37.18,
 53.1.
 उपेक्षणीय (उपेक्ष्) स्रस'स'स'स'स'स'स' 4.22.

उपेत र'स'स'स' 32.8.
 उपेय (cf. उपाय m.) स्रस'स'स'स'स'स' 2.15.
 उभ गति'ग' 79.16.
 उभय गति'ग' 8.7, 20.5, 23.8, 12, 14, 25.4,
 39.1, 62.18, 66 12 (bis), 87.21, 88.2, 8, 12,
 90.4, 5, 91.19, 22, 92.12, 18 (bis) गति'ग'
 87.18.
 उभयत्र adv. गति'ग'स' 19.14.
 उभयवत् गति'ग'र'स'स'स' 23.8, 39.1.
 उष्ण र'स' 68.19, 69.10, 17 (b), 70.21.
 ऊ'स' 69.16, 17 (a).

ऊ

ऊर्ध्व adv. ह्रस्व'स' 92.2.

ऋ

ऋ caus. अक्षर'स'स'स'स' स्रस'गति अक्षर'
 स'स'स'स' 8.14.

ऋच् f. र'स'स'स' 91.10.

ऋषभ m. (n. pr.) छ'स'स'स' 90.11, 91.2
 (bis), 8, 21 (bis), 92.6 (bis), 7.

ए

एक गति'ग' 2.7, 3.1 (cf. emend.), 6.5, 8,
 17 (a), 7.10, 22 (bis), 10.10, 12 (bis), 13, 16,

12.18, 15.12, 19, 20, 22, 17.5, 18.20, 19.6, 7,
21, 22, 20.10, 22.4, 11 (bis), 12 (bis), 13, 16,
23.7, 8, 24.12, 15, 17, 25.8, 26.14, 28.6 (bis).
19, 20, 29.2, 6, 7, 8, 32.8, 33.16, 36.12, 39.2.
43.14 (bis), 44.10, 11 (bis), 12, 48.4, 11, 16,
52.1, 11, 20, 53.2, 3, 61.16, 21, 62.7, 8, 65.16,
17, 18, 19, 66.2, 9, 10, 12 (bis), 13 (bis).
68.12, 69.5, 6, 70.11, 17, 20, 75.3, 4, 9.
76.9, 78.9, 10, 20, 21, 79.2, 3, 14 (b),
18, 84.14 (bis), 15, 16, 18, 90.15. 'गठिण' 22.14, 83.2. 'गठिण' 2.6, 5.20, 6.17 (b),
53.4. 'गठिण' (स्तर) 22.14, 52.2. 'गठिण'
(ante 'गठिण') 95.17. sine tib. 32.8, 79.14 (a).
एकत्र adv. 'गठिण' 33.15, 76.7, 12, 14.
77.6, 7, 19, 78.1, 79.2, 84.7. 'गठिण'
78.11. 'गठिण' 84.16.
एकव n. 'गठिण' 48.18, 20. 'गठिण' 4.11, 70.12, 19, 21.
एकदा दुस्'गठिण' 84.16.
एकदेश m. 'गठिण' 6.17, 19.6, 7, 21,
22, 22.4, 26.14, 48.11, 66.2, 9, 10, 12 (bis),
18 (bis).
एकादश वहु'गठिण' 30.15, 16 (bis), 36.12.
एकान्त देश' 65.10.
एकीकृ गठिण' 52.2. 'एकीकृत' गठिण'
52.2. 'य' 8.14.

एकैक देश' 72.7, 80.7, 9.

एतद् देश' 2.17, 3.1, 16, 7.2, 8.12, 18, 9.11,
15, 10.21, 11.1, 14.4, 16.12, 29.24, 34.10,
37.8 (b), 11, 46.21, 47.1, 2, 51.1, 56.9.
58.11, 13, 14, 61.11, 73.5, 6, 74.4, 81.12,
14, 84.17, 85.22, 23, 87.11, 20 (bis), 92.6.
देश' 8.23. देश' 6.20. देश' 9.12,
14, 18.8, 4, 23.2, 28.4, 30.16, 36.8, 43.4,
45.1, 46.8, 18, 54.10, 56.5, 9, 59.16, 20,
60.1, 72.20, 23, 73.4, 8, 76.5, 87.12, 13,
91.5, 95.10. देश' 14.21, 36.18, 37.8
(a), 43.9, 57.11, 61.18. sine tib. 38.7,
51.5, 57.8.

एतेन instr. adv. देश' 56.13 (cf. emend.).

देश' 84.8.

एतस्मात्कारणान् देश' 28.4.

एतावत् adv. देश' 77.9, 78.3, 85.20.

एव वि' 3.1, 6, 9, 12, 22, 5.6, 8 (a), 9, 20,

6.6, 7.11, 14, 15 (b), 8.6, 19, 9.20, 10.16,
22, 11.13, 13.8, 9, 13 (c), 15.4 (a), 16.6, 17,
17.7, 19.9 (c), 11, 20.6, 9, 11 (bis), 21.12,
18, 15, 22.9, 14, 23.5, 7, 24.13, 25.11, 26.8
(b), 16 (b), 27.5, 6 (bis), 8 (bis), 10, 11, 13, 14,
28.12, 22, 29.2 (b), 30.1 (a), 31.11, 13, 34.2,
37.21, 38.3, 7 (bis), 9, 11, 13, 15, 20, 22, 39.1
(bis), 2, 7, 11, 43.14 (bis), 44.2, 3, 4 (a), 20,
45.16, 47.1, 10, 23 (a), 48.2 (a), 12, 17, 20,
49.3 (a), 4, 13, 14, 50.1, 52.10 (a), 53.6, 9,
54.6 (a), 10, 19, 20 (a, b), 55.8, 9, 10 (a, b),

11, 14, 56.10, 57.7, 17, 58.7, 60.3, 14, 61.11
(b), 65.14, 66.16 (b), 68.2, 9, 11, 69.14, 70.16,
73.2, 3, 74.12, 12, 13, 19, 22, 77.8, 78.3, 11
(bis), 79.19 (b), 83.19, 85.4 (b, c, d), 11,
20, 86.3, 7, 9 (cf. emend.), 18 (bis), 87.4,
6, 11, 89.5 (b), 6, 13, 14, 92.9, 93.22, 95.2
ཁོ་ལ་ཅམ་ 47.3, 83.12 ཉིད་ 1.7, 2.15

(bis), 19, 3.8, 11 (b), 24, 4.1, 9 (b), 10, 17,
22, 5.8 (b), 12, 21, 6.5, 7.4, 8.18, 9.15, 11.14,
12.3, 18, 19, 13.5, 6 (b), 10, 11, 13 (a, b), 20
(bis), 14.1 (bis), 16, 17 (a, c), 15.3, 4 (b), 5,
11 (bis), 16.5, 8, 10, 12, 18.17, 19, 19.6, 9
(a, b), 11, 12, 13, 16, 19, 20, 21, 20.3, 5 (a, b),
22.19, 23.1, 26.8 (a), 16 (a), 30.1 (b), 4, 5,
11, 12, 35.6, 14, 37.19 (bis), 39.12, 42.12,
44.4 (b), 45.8, 46.5, 47.6, 15, 19, 20, 21, 23
(b), 48.2 (b), 9 (bis), 50.20, 51.6, 10, 52.17,
18, 53.16 (b), 18, 54.6 (b), 8, 56.4, 15, 19,
22 (b), 57.12, 60.1, 19, 61.2, 11 (a), 62.11,
66.16 (a), 17, 68.19, 21 (bis), 69.8, 13,
17, 70.15, 22, 73.17, 75.17, 19, 79.7, 19 (a),
80.22, 81.1, 14, 83.20, 85.7 (b), 14, 86.1, 4,
6, 21, 89.5 (a), 9, 11, 94, 4, 5, 8 (bis), 9, 10,
95.8 འབའ་ཞིག་ 6.7, 11.6, 22.3, 23.18, 54.20

(c), 75.2 མོད་ཀྱི་ 29.2 (a). tib. ཅམ་ཁོ་ལ་

ཟད་པ་ 19.8 ཡང་ 52.10 (b). གུར་ 13.6 (a),

94.11. ཟད་ 12.9, 87.9. tib. འདྲིར་ 14.14.

tib. ཞིག་ 53.4, sine tib. 2.14, 3.11 (a).

4.9 (a), 7.15 (a), 9.14, 12.7, 13.12, 17, 14.17
(b), 20.5 (c), 22.5, 23.17, 24.5, 6, 25.2, 3,
16, 26.7, 29.3, 22, 30.18, 31.12, 21, 34.1,
35.8, 36.19, 38.12, 39.15, 44.8, 12, 47.18,
49.3 (b), 53.16 (a), 21, 22, 55.10 (c), 56.18,

22 (a), 59.8, 20, 60.7, 62.9, 68.12, 71.8,
74.14, 75.18, 77.9, 84.20, 85.4 (a), 7 (a), 23,
86.14, 87.12, 12.

འཁྲུ རེ་ལྟ་བུ་ 16.12 (a), 33.18, 52.15, 59.20,

68.8, 78.3, 85.9, 86.8, 89.2 རེ་ལྟ་བུ་

29.22, 67.7, 9 (bis). རེ་ལྟར་ 9.20, 17.1,

18.15, 22.9, 10, 30.3, 44.21, 46.18, 47.17,

50.2, 60.9, 72.7, 80.7, 86.17. རེ་ལྟར་ལྟ་

5.5, 7.15, 46.17, 56.9, 61.1, 5, 70.11, 80.9,

89.12, 93.17. རེ་སྐད་ཀྱི་ 85.8 རེ་ཤེས་ཀྱི་

37.13, 16, 46.10, 12, 53.2, 54.15. tib. རེ་ན་

70.9 རེ་ཤེས་ན་ 61.12 (a). འདྲིར་ 33.17.

sine tib. 16.12 (b), 37.18, 61.12 (b).

འཁྲུ རེ་ལྟར་ལྟ་ 61.18.

འཁྲུ རེ་ལྟར་ལྟ་ 60.21.

འཁྲུ རེ་ལྟར་ལྟ་ 67.9.

འཁྲུ རེ་ལྟར་ལྟ་ 11.2, 34.3.

འཁྲུ རེ་ལྟར་ལྟ་ 67.7, 9.

འཁྲུ རེ་ལྟར་ལྟ་ 54.21.

འཁྲུ རེ་ལྟར་ 24.18.

ཇེ

ཇེ་ལྟར་ལྟ་ 65.19 (bis).

ཇེ་ལྟར་ n. ཇེ་ལྟར་ 48.16, 17.

श्री

श्रीगणेशाय नमः 41.12.

क

कल m. कल 32.8.

कणाद m. (n. pr.) कणाद 83.2, 3.

कतिपय अत्र 70.22. कुत्र 95.12.

कत्र X 1) कत्र कत्रन् कत्रन् 52.9, 14;

2) praes. कत्र praet. fut. कत्र कत्रते

कत्र (य) 17.4, 5, 83.2; कत्रिना कत्र

क 44.9; कत्रि कत्र (य) 17.4, 19.15,

44.2, 50.6, 8, 87.12; कत्र n. I कत्र

कत्र 45.1. II कत्र 5.20 (bis).

22, 17.7 (b), 20.12, 44.3 (bis).

3) praet. कत्र (praes. कत्र कत्रते कत्र

कत्र 17.8; कत्रि कत्र 2 17;

कत्र n. कत्र 17.7 (a).

4) कत्र कत्रि कत्र 43.10.

5) कत्र (कत्र) कत्रि कत्र 61.12.

6) tib. कुत्र कत्रते I कत्र कुत्र

22.12. II कत्र 64.6.

कत्र कुत्र 51.14. कुत्र 51.4. कुत्र

51.1, 55.1, 63.4, 65.12, 67.4, 70.2, 73.11.

74.14, 75.19, 85.4, 13, 92.17, 94.21. कुत्र

कुत्र 64.22, 81.2, 83.12. कुत्र 63.4,

67.22, 84.22. कुत्र 5.6, 7.9, 14.12,

15.12, 22, 22.2, 27.7, 36.12, 37.1, 4, 7, 22, 38.10, 42.22.

कत्र कुत्र 22.10.

कत्र कुत्र 45.12 (bis) 17, 46.9.

कत्र (auf.) कुत्र 46.4.

कत्र m. (n. pr.) कत्र 90.2, 15, 12,

91.12, 19, 92.1, 2.

कत्र X कुत्र कत्रते कुत्र कत्र

4.21.

कत्र m. कत्र 12.2.

कत्र n. (cf. क) कत्र 2.2, 13. कुत्र

6.10, 30.4.

कर्ण m. कत्र 45.17 (bis).

कर्मन् n. कत्र 66.12, 12, 87.17, 20, 21, 90.1,

3, 4.

कलाप m. कलाप 33.2.

कल्प (क) कत्र 16.6.

कल्पित pp., कल्पना f. — cf. कृप.

कस्मात् (cf. क्रिम् उदित् 13.8, 14,
25.8 (bis), 11, 26.10, 19, 27.12, 16, 20, 30.10,
38.18, 47.18, 23, 48.12, 21, 62.19, 72.22,
73.4, 74.10, 11, 76.21, 79.8, 22, 80.19, 81.4,
82.5, 86.17, 90.20. यत् 87.8. sine tib.
80.18.

काक m. सुत् 1.9, 2.22, 5.4.

काकतालोय सुत् 5.4.

काच m. त् 9.16.

कामल m. म् 9.16.

काय m. सुत् 63.2.

कायिक सुत् 29.28.

कार सुत् 56.18, 16 (bis), 74.11, 82.6, 8.

84.20. म् 2.19. सुत् (pro शब्द m.)

21.12, 38.8, 16. सुत् (pro पद n. vel

वचन n.) 19.6. सुत् (pro प्रकृता n.) 19.9,

13, 21. सुत् (pro इति) 38.11. Sine
tib. 38.17.

कारण n. सुत् 4.12 (b), 13, 20, 9.9, 11,
12, 14 (bis), 15.15 (cf. emend.), 22.10,
24.11, 25.7, 28.10, 31.7, 10, 18 (bis), 34.5,
7, 8, 9, 10, 20, 35.1, 5, 9, 10, 18, 20, 21,
36.1, 5, 6 (bis), 37.21, 38.2, 9, 10, 12, 14,
19, 21, 22 (bis), 39.2, 3, 4, 7, 8, 14, 40.4,
5, 7, 8, 41.9, 10, 11 (bis), 12, 46.2, 18, 49.9,
11, 18 (bis), 15 (a), 52.7, 67.16, 68.4, 5 (bis),

6 (bis), 7, 8 (bis), 69.8, 12, 71.3, 17, 18
(bis), 72.1, 2, 76.6, 77.12, 78.10, 81.8, 9,
86.10, 23, 87.1, 2, 92.19. सुत् 48.20;
sine tib. 4.12 (a), 49.15 (b).

कारित n. सुत् 10.12 (cf. emend.).

कारित सुत् 10.12, 58.7.

कारित n. म् 36.19, 20 (bis). म्
सुत् 5.9 (bis).

कार्य 1) p. necess. cf. कृ

2) n. सुत् 4.12, 21.17, 19, 24.9, 10,
11, 12, 25.8, 27.6, 8, 10, 11, 31.6, 7, 11, 12,
32.18, 19, 33.1, 34.4, 5, 9, 35.2, 3, 21, 36.1,
13, 16 (bis), 37.1, 6, 21, 38.12, 19, 21, 22,
39.2, 3, 4, 7 (bis), 14, 40.4, 7, 8, 41.9, 10,
12, 48.19, 49.6, 8, 9, 11, 13 (bis), 14 (bis),
17, 50.19, 20, 54.15, 60.4, 5, 8, 11, 18,
69.11, 12, 71.15, 16, 17, 18 (bis), 20, 72.18,
20 (bis), 81.5, 7, 8, 9, 82.11, 13, 85.16, 19,
22, 86.2, 3, 10 (bis), 20, 21, 22, 87.1, 2, 14.
Sine tib. 49.15.

कार्यता f. सुत् 85.19, 86.21 (bis),
22.

कार्यत्व n. सुत् 60.14. सुत् 87.1.

कार्यत्वत् (poss.) सुत् 31.10,
40.8.

काल m. सुत् 4.2, 3, 6 (bis), 7 (b), 8 (bis),
9 (a), 10 (bis), 6.12, 8.22, 24, 9.2, 3, 11.9,

23.9, 12, 28.1, 7, 8, 14, 29.21, 30.12, 39.10,
12, 15, 21, 56.10.

འོ་ 4.9 b (तस्मिन्नेव काले द्रुष्यते)

ཀྱི་ཆེ་ 9.1, 11.14, 12.4 (bis), 5, 20.17 (bis),

47.11, 56.8.

किम् (m. कः, f. का) गन् 5.23, 12.23, 17.9,

18.19, 20.12, 19, 22, 21.5, 7, 16, 22.10, 20.

25.21, 28.10, 14 (a), 47.5, 56.6, 12, 62.6 (a),

68.8, 70.6, 72.12, 18, 83.12, 85.23, 95.5.

ཅི་ 3.12 (किं कार्यम् — ཅི་ཕྱར་ཡང་མེད་

དོ་), 15.6, 28.14 (b), 41.5, 46.21, 53.22,

62.6 (b), 65.4, 82.10, 86.8, 91.5, 92.18.

ཅི་ཞིག་ 6.20, 28.14 (c), 39.19 (b), 57.13.

ཅི་ཞིག་ལྟ་ 2.17, 53.4, 74.12, 85.3, 87.11.

ཅི་ལྟར་ 56.9. ཅི་ལྟར་ལ་ཞིག་ 39.22. ཅི་འི་

ཕྱིར་ 17.3. ཇི་ལྟ་ལྟ་ 17.13.

सु 62.4, sine tib. 39.19 (a), 91.16.

किमर्थम् उदैः 2.10 (bis), 20.5, 41.7,

55.10.

किमिति उदैः 51.21.

किमुत ལྟ་ཅི་ལྟེན་ 33.10. ཅི་ཞིག་ 65.14.

किम् — उत ཅི་ — ཡིན་ནམ་ — འོན་ཏེ་ 91.18.

किम् — उत न ཡིན་ནམ་ — འོན་ཏེ་མ་

ཡིན་ 75.16.

किं च गद्ग'यन् 30.4, 48.18, 60.14.

किंचिद् (m. कश्चिद्, f. कांचिद्) ཁ་ཅིག་

3.18, 19, 8.1, 3, 21, 22, 24.4, 19 (bis), 25.1

(bis), 31.22, 35.15, 55.2, 84.12.

གང་ཡང་ 7.11, 52.18. གང་ཇི་ཅམ་ 5.4.

འགའ་ 15.20 (bis). འགའ་འགའ་ (केचिद्)

19.8. འགའ་ཞིག་ 15.2, 19.17, 23.12, 19,

27.3, 38.21, 43.19, 46.19, 56.21, 87.7,

91.6. འགའ་འདྲ་ 44.20. འགའ་ཡང་ 11.2,

7, 19.4, 27.5, 47.10, 62.10, 70.8, 78.13.

ཅི་ཡང་ 7.17 (न किंचित् — དགོས་པ་ཅི་

ཡང་མེད་དོ་), 43.1, 60.2, 74.20, 21, 85.2.

ཅུང་ཟད་ 6.6, 68.9. ཅུང་ཟད་ཀྱང་ 43.3, 5.

Tib. གཞན་ 57.18; ལ་ལ་ཞིག་ 66.19;

གཉིས་ལ་ 69.12, 13. Sine tib. 66.21, 75.7.

किंचिदपि गद्ग'यन् 1) कस्यचिदपि गद्ग'

यन् 10.22. 2) केनचिदपि गद्ग'यन्

68.6.

ལྟ་ཡང་(ཀྱང་) — ཀེན་ཅི་དཔེ་ ལྟ་ལྟར་

68.7.

किं तु འོན་ཀྱང་ 4.10, 41.14.

འོན་ཅི་ཞིག་ 19.14, 79.16. Sine tib. 19.8.

किंभूत उ'पु'पु'देण 76.10.

क्रियत् अथर्ववेदा 78.8.

क्रियदपि गद'पद'हुद'व' 36.15.

कादृश उ'रु'प 58.18. उ'रु'प'दे'न 7.19,

23.4, 17, 58.15, 75.6, 92.19.

ਓ.ਯੂ.ਬੂ 54.17.

ཅི་ལྟ་བུ་ཞིག་ 54.18.

कुञ्चिकाविवर क्षौदि'पु'गदि'गक्षेय' 4.5.

कुतस् गद'यस' 28.4, 30.16, 68.8.

ཅི་མངོན་ 8.12. ཅི་ལྟར་ 8.8, 48.20, 78.12.

ਉੱਚੇ ਬੁੰਦਰ 38.7, 42.8, 57.8, 67.10, 21,

71.16, 74.4, 75.12, 78.8.

कुतश्चिद् वि'उपा'त्य' 78.2. यद्'त्य'गुद्'

कुशल n. दशो'य' 95.18.

कृ VIII. 1) praes. घ्रे' praet. घ्रन्' fut.

सु - करोति I. सुद(स) 13.5 (bis), 19,

73.12. II. བྱེད་པ་ཡིན་ 30.7. III. བྱེད་རོ་

བྱེད་པ་ཡིན་ 33.17. III. བྱེད་རྟོ་ 10.18. IV.

सुख' 41.19; कर्तुम् सु'यतिः'श्रुत' 2.11,

3.3; कुर्वत् ॐ'य' 16.8; क्रियमाण I.

བྱས་(པ') 36.19. 51.4. II. བྱད་པ' 38.15;

କୃତ I. ପ୍ରଶ୍ନ(ସ) 2.10, 12, 15.2, 18.20 (bis),

20.8, 6, 7, 29.17, 30.4, 7, 8, 38.15, 42.16,

18, 20, 43.9, 44.1, 46.8, 48.8, 58.9, 68.8.

II. tib. གུ་བ་ 83.19; कर्तव्यं गुरु 15.20,

20.9, 48.8, 53.8, 56.20; कार्य I. पु'ब'

10.12 (bis), 92.92, 94.18. II. བྱ་དགོས་མོ་

33.10. III. घुम् ३.१२; कृत् घुम्.प.घे

91.15; 'कृत्' प्रेक्ष' 73.9, 10, 21, 74.16,

82.7, 10, 91.16; कृतक पुष्प'य' 42.17, 18,

20, 45.12, 18, 21, 46.1, 8, 5, 6, 11, 20, 50.14,

16, 89.3, 10, 19 15; कृतकाल n. I. पुष'य'

42.90, 45.14, 46.15, 47.12, 18, 50.18, 85.17

(b), 86.14, 88.15, ~~89~~, 89.3, 12 (b), 16 (b),

93.1, 8. II. བྱས་པ་ནི་ 42.18, 45.18 (bis),

19, 47.14, 72.15, 17, 73.2, 85.17 (a), 86.13,

- 18, 19, 20. II. पु'य' 6.8 (bis), 13.21, 14.1.
- 2) मद्' — कृति f. मद्'य' 95.16;
कृत् — मद्'य' 2.20.
- 3) श्रु' — कुर्यात् श्रु'य'य'य'य'य'य' 8.10.
- 4) (pro — वच् vel वद्) a) praet. श्रु'य'
(praes. श्रु') — कुर्यात् श्रु'य'य' 19.9.
b) श्रु'य' — कृत श्रु'य' 69.9.
- 5) tib. རྒྱུ་ — कृत རྒྱུ་य' 35.12.
- 6) Sine tib. कर्तुम् 68.7, कृत 10.15
(प्रकृतां कृतम् — श्रु'य'य'), 11.7 (प्रकृतां
कृतम् — श्रु'य'य'य'य'य'य' 19.9 (पद्या-
तृतेनैवकारेण — श्रु'य'य'य'य'य'य'य'),
35.13, 52.12 (कृतं भवति — श्रु'य'य')
53.1 (पद्यापन कृतम् यद्'य'य'य'य'य'),
58.15 (प्रकृतां कृतम् श्रु'य'य'य'य'य'),
कृत् 25.6, 74.16.
- Caus. praet. पु'य' (praes. पु'य') — कार्य-
माणा पु'य' 9.17.
- कृत्स्न श्रु'य'य'य'य'य'य' 5.4.
- कृप् caus. praes. श्रु'य' praet. यद्'य'य'

- कल्पित I. श्रु'य'य' 9.20. II. यद्'य'य'य'
45.10, 60.8, 13, 70.10 (bis), 11; कल्पना f.
I श्रु'य'य' 6.15, 18, 19, 20, 22, 7.1 (ter), 4,
5, 6, 16, 19, 20, 8.2, 4 (bis), 6, 9.7, 12.11,
82.12, 15. कृम'य'य'य'य' 9.6 (bis).
- केकापित n. श्रु'य'य'य' 65.2, 3, 4 (bis).
श्रु'य'य'य'य'य'य' 64.17. श्रु'य'य'य' 64.19
(bis).
- केवल (n. adv.) यद्'य'य'य' 16.17, 23.18,
26.17, 29.2, 49.14. यद्'य'य'य' — यद्'
31.21. यद्'य'य'य'य'य'य' 30.5, 62.4, 63.1
यद्'य'य'य' 15.1. श्रु'य'य' 16.12, 30.2, 3.
श्रु'य'य'य'य' 55.10. यद्'य'य' 63.8.
- क्रम m. कृ'य' 61.5. यद्'य'य' 2.24, 37.16.
- क्रमेण (instr. adv.) यद्'य'य'य' 68.18, 74.7;
यद्'य'य'य' 80.9; tib. यद्'य'य'य' 68.16.
- क्रान्त sine tib. 6.2.
- क्रांति f. यद्'य'य' 2.20.
- क्रोडीक VIII 1) यद्'य'य'य' — क्रोडी-
करा n. यद्'य'य'य'य' 77.2.
- 2) यद्'य'य'य' — क्रोडीकृत् यद्'य'य'

བླངས་ཤིང་ 83.19; རྒྱུ་ཆེད་ཀྱི་ཕྱི་རྒྱུ་ 83.20.

བླངས་པ་ 83.20.

བླངས་པ་ 25.21, 81.15.

བླངས་པ་ 30.17, 18. བླངས་པ་ 46.9.

བླངས་པ་ 43.19. བླངས་པ་ 79.20. བླངས་པ་

ཞིག་ 44.11. བླངས་པ་ 22.1, 5 (bis),

84.5, 10. བླངས་པ་ 56.13, 21, 79.17,

18, sine tib. 85.16.

བླངས་པ་ བླངས་པ་ 82.1.

བླངས་པ་ m. n. བླངས་པ་ 10.9 (bis), 10 (bis),

19, 12.18, 19, 31.12, 68.12, 14 (bis), 17, 20

(bis), 22 (bis), 69.1, 2, 3 (ter), 8, 14.

བླངས་པ་ བླངས་པ་ 10.12.

བླངས་པ་ n. བླངས་པ་ 31.22, 70.7

(bis), 8.

བླངས་པ་ 7.2 (bis), 17, tib. བླངས་པ་ 35.15.

བླངས་པ་ m. བླངས་པ་ 9.13.

ལ

ལྟུང་ m. ལྟུང་ 92.12 (bis), 17 (bis), 18.

ལྟུང་ caus. 1) ལྟུང་ ལྟུང་ pass.

ལྟུང་ 93.4. 2) ལྟུང་ ལྟུང་ pp.

ལྟུང་ 44.21, 92.21; ལྟུང་ n. ལྟུང་

ལྟུང་ 52.12, 53.1, 67.1.

ཀ

ཀྱི་ 1) ཀྱི་ — ཀྱི་ 6.7; ཀྱི་

ཀྱི་ 36.21; ཀྱི་ 29.24;

ཀྱི་ 6.9, 7.5, 8, 10, 9.11, 12;

ཀྱི་ f. ཀྱི་ 11.21, 22, 68.16, 69.5;

ཀྱི་ n. ཀྱི་ 6.8 (bis), 9.11, 29.23;

ཀྱི་ 7.9.

2) (pass.) ཀྱི་ — caus. ཀྱི་

ཀྱི་ — ཀྱི་ 20.5; ཀྱི་ f. ཀྱི་ 89.12; ཀྱི་

ཀྱི་ 93.8.

3) (pass.) ཀྱི་ — caus. ཀྱི་ — ཀྱི་

ཀྱི་ 36.19; ཀྱི་ pp. ཀྱི་ 85.2,

9 a, b (ཀྱི་) 12 a (ཀྱི་) 12 a (ཀྱི་)

12 a (ཀྱི་) 12 a (ཀྱི་) 12 a (ཀྱི་)

12 a (ཀྱི་) 12 a (ཀྱི་) 12 a (ཀྱི་)

12 a (ཀྱི་) 12 a (ཀྱི་) 12 a (ཀྱི་)

12 a (ཀྱི་) 12 a (ཀྱི་) 12 a (ཀྱི་)

12 a (ཀྱི་) 12 a (ཀྱི་) 12 a (ཀྱི་)

12 a (ཀྱི་) 12 a (ཀྱི་) 12 a (ཀྱི་)

གོ་པར་བྱེད་པ་ 24.17 (bis), 25.11, 18, 26.4, 7,
8, 16, 27.11, 30.10, 32.18, 21, 34.10, 35 3,
47.9, 49.15, 85.4; གཙུག་པོ་ n. གོ་པར་
བྱེད་པ་(ཁྱིའི་) 25.9, 27.7.
4) (pass.) མངོན་པོ་ — གཙུག་པོ་མངོན་པོ་ 84.18;
གཙུག་པོ་མངོན་པོ་ 92.4.
5) (pass.) རྟོག་པོ་ caus. རྟོག་པོ་པར་བྱེད་—
གཙུག་པོ་ opt. རྟོག་པོ་པར་བྱེད་པ་ 20.10;
གཙུག་པོ་པར་བྱེད་པ་ 43.14 (bis);
གཙུག་པོ་པར་བྱེད་པ་ 43.12, 58.10; གཙུག་
f. I རྟོག་པོ་(པ་) 43.11 (bis), 50.18, 22, 51.3,
5, 10 (bis), 12, 14, 18, 19, 20, 52.20 (bis),
53.3, 8, 68.6, 8, 9, 71.3, 4, 9 (bis), 10, 14,
15, 16, 19; II རྟོག་པོ་པར་བྱེད་པ་ 53.4;
གཙུག་པོ་པར་བྱེད་པ་ 47.8; གཙུག་
(f. གཙུག་པོ་) རྟོག་པོ་པར་བྱེད་པ་ 31.12, 32.7,
47.3, 64.14 (bis), 15 གཙུག་པོ་པར་བྱེད་པོ་
བྱེད་པོ་པོ་པོ་པོ་ 64.7.
6) (caus.) རྟོག་པོ་པོ་ — གཙུག་པོ་ pass.
རྟོག་པོ་པོ་ 18.3.
7) (pass.) རྟོག་པོ་ — གཙུག་པོ་པོ་པོ་(པ་)

30.10; གཙུག་པོ་པོ་པོ་ 22.11.
8) (pass.) རྟོག་པོ་ — གཙུག་པོ་ opt. རྟོག་པོ་
པོ་པོ་ 4.18; གཙུག་པོ་པོ་པོ་པོ་ 75.14.
9) in sensu རྟོག་པོ་པོ་པོ་, vel རྟོག་པོ་ —
a) རྟོག་པོ་(པོ་པོ་) (པོ་) — གཙུག་པོ་ 9.18.
b) རྟོག་པོ་ (པོ་པོ་) — གཙུག་པོ་པོ་པོ་
24.7. c) རྟོག་པོ་ (པོ་པོ་) — གཙུག་པོ་(པོ་)
65.7, 9 (bis), 12, 82.18. (cf. རྟོག་པོ་) d)
པོ་པོ་ (པོ་པོ་) — གཙུག་པོ་ 9.9, 11, 14, 15,
47.14.
10) རྟོག་པོ་ (cf. རྟོག་པོ་) གཙུག་པོ་ 83.6 (cf.
རྟོག་པོ་)
11) རྟོག་པོ་ (cf. རྟོག་པོ་) གཙུག་པོ་
པོ་ 4.11.
12) sine tib. གཙུག་པོ་ f. 6.3, 68.4.
གཙུག་ n. རྟོག་པོ་ 32.3.
གཙུག་ རྟོག་པོ་པོ་ 9.18.
གཙུག་ n. རྟོག་པོ་ 92.2.
གཙུག་ m. རྟོག་པོ་ 65.11 (ter).
གཙུག་ n. རྟོག་པོ་པོ་ 65.7, 10, 14.
གཙུག་ རྟོག་པོ་པོ་ 65.11, 12.

गुणभूत tib. ग०'ब०'म'शु'र'(य') 5.11.
 गृह m. n. 'र'य' 31.14, 17. 'मि' 31.18.
 गो f. य' 45.20 (cf. चित्रगु); य'य' 6.7,
 8, 9 (bis), 83.16, 84.12.
 गोत्र n. य'य' 6.8.
 गोचर m. 'शु'र'य' 5.15, 18.15.
 गोलक m. 'म'य' 63.2.
 गौतम m. (n. pr.) 'गौ'र'य' 91.8 (bis; in
 N. B.); 'गौ'र'य' 91.15, 16, 17 (in N. B.
 T.).
 ग्रन्थ m. 'ग'र' 14.18.
 ग्रह IX. praes. 'र'य' praet. य'र' fut.
 'ग'र' — गृहीयात् 'र'य'य' 12.4;
 गृह्यते I 'ग'र' 10.10, 13, 72.20, II
 'ग'र' 60.14, 66.5, III 'ग'र'य'य'
 (य') 7.19, 88.20; गृह्यते I 'र'य'य'
 'य'य' 2.16. II 'ग'र'य' 9.16, 19;
 गृह्यत् 'र'य' 12.4; गृह्यमाण I 'र'य'
 य' 12.20. II 'ग'र'य'य' 11.10. III
 य'र'य' 8.23; गृहीत pp. I 'र'य'
 10.20. II य'र'य' 8.24, 51.16. III य'र'

य' 10.19. IV 'ग'र'य' 6.11, 10.11;
 ग्रहितव्य 'ग'र'य'य' 7.14; ग्रह्य I
 'ग'र'य' 7.18, 22, 8.9, 13.4, 58.20. II
 'ग'र'य'य' 58.19. II. 'ग'र'य'य'
 (य') 7.17, 12.16 (bis), 17, 18, 21, 22, 14.10,
 12, 22.11, 36.10, 59.8, 60.8, 91.8, 7, 11, 12,
 14, 16, 18; ग्रह्यत् n. 'ग'र'य'य'य'
 य' 58.21; ग्रहण n. I 'र'य' 10.19, 20,
 30.8, 39.10, 12. II 'ग'र'य' 6.11, 36.16,
 17 (bis); ग्रहक 'र'य' 16.1; ग्रहिन्
 'र'य' 4.8, 4 (bis), 5, 6, 7, 8.21, 9.2,
 11.5 (bis), 23, 12.20; ग्रहित n. 'र'य'
 8.16, 12.8, 8.
 ग्रहण n. (cf. ग्रह) 'शु'र'य' 4.20, 7.4, 5, 7,
 12, 15, 17, 8.5, 7, 9.10, 12, 16, 10.15, 11.7,
 19.10, 12, 14, 20, 20.8 (cf. emend.), 18,
 29.13, 16, 35.15, 36.19 (ter), 20, 44.19,
 57.8, 58.8, 8, 14, 60.21, 67.1, 68.7. 'शु'
 19.8, 88.20. 'शु'य' 18.20, tib. 'शु'
 य' 76.2.

घ

घट m. य'य' 8.2 (bis), 19.8, 22.1, 5, 15,
 18, 22, 23 (bis), 23.2, 6, 28.17, 19, 22, 29.2,
 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14 (ter), 15 (bis), 19, 20,

28, 30.1, 2, 33.20, 22, 34.1, 42.18, 43.20,
44.18, 18, 45.1, 50.2, 53.20, 21, 22, 54.6, 9,
12, 15, 66.7, 8, 10, 12, 13, 14, 71.8, 78.2,
84.5, 10, 85.17, 86.16, 24, 87.17, 20, 88.2,
8, 15, 89.1 (bis).

घटित (घट्) tib. གཏིཏ་ (མོ) 32.8. གཏིཏ་

37.15; sine tib. 32.10 (cf. शिला).

च

च र्द 1.7, 2.7, 9, 3.22 (a), 4.2, 8, 14 (b),

28, 6.1, 19, 8.14, 19, 24, 9.20, 21 (bis), 10.9
(b), 12 (a), 11.15, 17, 12.15 (a), 17 (a), 13.2, 12,
16 (a), 14.1, 6 (bis), 7, 15.12 (b), 17.10, 20.8,
18, 21.2 (b), 6, 8 (ter), 14, 17, 19, 22.16, 18,
19, 21, 23.2, 24.17, 25.7, 26.6 (b), 11, 27.1
(ter), 3, 10 (b), 28.6, 15, 20, 21, 29.3 (b), 12,
14 (a), 17 (bis), 22, 23, 24, 30.10, 34.11, 15,
17, 35.17, 19, 37.7, 38.2, 3, 4 (c), 10, 12, 14,
20, 21 (bis), 39.7, 14, 16, 40.4 (bis), 42.18,
14, 45.20, 46.18, 48.16 (c), 53.1, 55.2, 56.1,
57.20, 58.4, 16 (quater), 61.2, 19 (a), 62.5,
63.1 (ter), 65.12 (a), 66.4, 5, 8, 10, 12, 13
(bis), 67.13, 69.17 (bis), 70.22 (b), 23, 71.2
(b), 72.15 (bis), 17, 73.1, 17, 75.10 (bis).
76.7, 77.17, 78.2, 16, 79.9, 80.2, 6, 10 (ter).
16, 81.7 (b), 9 (bis), 83.3 (a), 4, 18, 84.6, 12,
12, 15 (b), 16 (b), 18, 19, 28, 85.14, 23, 86.2,
7, 11, 16 (b), 24 (bis), 87.21 (b, c), 88.2, 18,
14, 90.4, 16 (b), 91.2, 4 (a), 92.7, 8 (c), 18
(b), 93.8, 94.4, 8.

चुन् 2.12, 18, 3.6, 22 (b), 4.10, 5.2 (a), 6

(b), 17, 8.17, 10.16 (b), 11.5, 9 (b), 13.19,
15.3, 21.3 (a), 24.20, 26.7, 18, 27.8, 10 (a).
28.1, 29.3, 33.15, 36.18, 41.4 (b), 43.11.
44.12, 48.11, 50.9, 52.20, 59.11, 60.7, 61.6,
83.19, 86.16 (a), 20, 87.20, 95.1 (b). र्द

10.16 (b), ཡར་ 2.8, 3.5, 10, 16, 18, 19, 4.8,

4, 6, 15, 5.1, 2 (b), 6 (a, c), 10, 6.4, 7.2, 6,
7, 8, 8.9, 10.9 (a), 11, 15 (b, c), 16 (a), 11.6,
14 (bis), 18, 12.2, 4, 15 (b), 17 (b), 19, 13.13,
16 (b), 14.10, 21, 15.4 (b). 9, 16.12, 20.10,
21.2 (a), 2 (b), 12, 13 (bis), 22.4, 10, 23,
26.1, 2 (bis), 27.5, 11, 29.10, 30.1, 2, 31.4,
12 (bis), 15, 32.15, 33.12, 17, 18 (bis), 21,
38.1, 4 (a), 5 (bis), 8, 11, 16 (bis), 17, 39.1,
2, 4, 6, 10, 40.5, 7, 41.4 (a), 15 (bis), 42.18,
44.2, 4, 45.9, 46.11 (a), 17, 47.7, 48.1, 3,
16 (a), 17, 19 (bis), 49.1, 3, 6, 12, 50.17, 51.1
(bis), 10, 18, 52.4, 5, 8, 16, 53.20, 54.2, 56.4,
60.2, 61.19 (b), 62.11, 63.9, 18, 19 (a), 67.16,
20, 68.12, 69.4, 70.1, 6, 22 (a), 71.4 (bis),
16, 17 (a), 18, 72.3, 74.7, 9, 75.1, 2, 5, 79.10,
12 (a), 15, 20, 80.2, 15, 81.2, 10, 83.6 (bis),
16, 84.1, 5, 11 (a), 19, 22, 85.11, 15, 20,
86.10, 12, 13, 15, 87.7, 11, 18, 88.4, 89.5, 7,
91.4 (b, c), 8 (a), 16, 95.1 (a).

चे 2.2, 4.14 (a), 6.20, 7.10, 8.15 (a), 16,
9.11, 14 (bis), 10.12 (b), 11.1, 9 (a), 13, 12.5,
7 (cf. emend.), 15.12 (a), 16, 21, 16.2, 4,
17.6, 7, 18.5, 25.3, 4, 26.6 (a), 29.6, 14 (b),
30.3, 15, 16, 31.10, 32.8, 33.12, 14, 40.5,
42.16, 44.19, 46.8, 48.16 (b), 50.6 (a), 8, 13,
20, 21, 53.11, 54.3, 13, 14, 55.12, 56.2, 1,
58.7, 60.12, 14, 16, 63.8, 70.4, 12, 71.11
(a), 72.10, 73.5, 6, 8, 9, 76.5, 78.18, 79.8,
12, 13 (b), 81.12, 84.16 (a), 21, 86.23, 88.17,
89.6 (bis), 21, 93.5, 9, 10, 11, 18, 94.7.

चेन् 3.12. चेन् 6.18, 7.16, 70.17 (b), 92.2

(b)

(pro वा) र्द 34.16 (a). चेन् 81.5. र्द

33.22, 80.7, 11, 85.19. Sine tib. 2.10, 3.9

(bis), 5.11, 22, 6.6, 11, 7.11, 8.15(b), 10.9 (c), 18, 19, 11.17, 12.8, 14.16, 15.4(a), 18.20, 19.19, 20.22, 21.2(c), 7, 15, 22.9, 10 (b), 23.10, 24.18, 25.18, 26.4, 28.3, 19, 29.7, 8(a), 31.16, 18, 22, 38.4(b), 18(bis), 39.19, 41.11, 43.19, 44.1, 10, 46.6, 11(b), 50.6(b), 53.15, 56.12, 61.14, 62.9, 17, 63.8, 6, 19(b), 64.3, 65.12(b), 66.17, 68.13, 22, 69.1(bis), 5, 70.17, 20, 71.2(a, b), 9, 11(b), 75.15, 77.8, 15, 78.17, 79.20, 81.2, 7(a), 83.3(b), 84.15(a), 85.5, 86.1, 87.6, 21(a), 88.1, 89.7, 12, 90.6, 16(a), 20, 92.2(a), 8 (b), 18(a), 22, 93.6, 16, 20 et semper in नुन च (cf. ननु च).

चकार m. दन्तेश्वर'पु' 6.12.

चक्र m. अदि'पु' 9.10.

चक्रम् n. शिवा' 8.10, 10.21, 22 (ter), 15.17, 22.23, 44.6, 57.16, 18 (bis), 58.1, 6, 2, 62.14, 63.1, 2, 73.14, 15, 16, 74.6. 7.

चतुर्धात्तल n. (cf. चानुषल) शिवा'पु' 62.14
ते' (pro शिवा'पु' 62.14)

चतुर दन्ति'पु' 5.14, 10.1, 2, 11.18, 12.14, 31.14, 36.9, 58.18, 60.20, 21, 66.6, 15,

चतुर्विध इम'पु' 5.14, 10.1, 2, 12.14, 66.15.

चतुष्टय n. दन्ति' 95.17.

चन्द्र m. दन्ति' 59.5, 8, 10, 12.

चानुष शिवा'पु' 19.6.

चानुषल n. शिवा'पु' 55.16, 18, 19, 62.18, 14.

चित्त n. शिवा'पु' 11.4, 5 (a), 6 (bis), 7. sine tib. 5 (b).

चित्र शिवा'पु' 45.18 (bis), 20 (bis).

चित्रगु दन्ति'पु' 45.18, 20.

चित्रगवीविशिष्ट दन्ति'पु' 45.18.

चित् X दन्ति' चित्यते दन्ति'पु' 2.9, 89.21.

चूडा f. शिवा'पु' 2.23.

चेत् दन्ति'पु' — दन्ति' 57.18, 6. 6.20, 53.4, 59.18.

चेत् — दन्ति' 52.17.

चेतन शिवा'पु' 63.18. शिवा'पु' 62.16, 18. शिवा'पु' 19.7.

चेतम् n. शिवा'पु' 11.19.

चेतन्य n. शिवा'पु' 63.18. शिवा'पु' 62.18.

चेत्त m. शिवा'पु' 11.4, 5 (a), 6. Sine tib. 5 (b).

चोद्य n. शिवा'पु' 38.15, 16.

न

नगत् n. नञ्(स) 1.3, 3.20, 95.15; sine
tib. 57.13.

नउ नञ्(स) 24.4.

नन् IV Å 1) praes. न्नु' praet. न्नुष'
नायते न्नु(स्ते) 68.18; नायमान न्नु'सदि' 68.18;
नात I न्नुष'स' 18.8, 60.11, II
न्नुष'स' 33.9; न न्नुष'स' 48.21, 49.2,
60.4; नन्मन् n. न्नु'स' 72.19 a, b (नन्म
नायमानस्य स्वभावः न्नु'स'दि' न्नु'सदि'
सदि'स'सदि'स'सदि') 81.8, 85.15, 86.2
(bis), 3. नाति f. न्नु'स' 1. 2.

2) praet. न्नु' (praes. न्नु'स') नात
न्नु'स' 11.23; न न्नु'स' 11.17.

Caus. praes. न्नु' praet. fut. न्नु'स'
नयति I न्नु'स' 8.10. II न्नु'स'स'स' 68.17
68.17 (a), III न्नु'स'स'स' 68.17
(b); नयतः (3. dual.) न्नु'स'स'स' 84.7, 14. नयते I न्नु'स' 10.14, II न्नु'
स'स'स' 68.20 नयत् I न्नु'स'स' 8.9, 10 II न्नु'स'स'स' 3.7; नयमान

I न्नु'स' 31.16, 17 (cf. emend.). II न्नु'स'
स'स' 74.7; नयत न्नु'स' 10.6,
16, 16.10; नय I न्नु'स'स' 10.17,
69.1, 12. II न्नु'स'स' 15.10; नयत n.
न्नु'स'स' 64.14; नयत न्नु'स'स'
स'स' 10.17, 22.6 (नयत), 22, 68.11,
22, 69.1, 12, 74.7, II न्नु'स'स' 15.10,
68.10; नयत n. I न्नु'स'स' 22.7,
II न्नु'स'स'स' 68.21; नयत
n. I न्नु'स' 29.11, 31.9, 34.7, 68.10,
20 (cf. emend.), 21 69.8, II न्नु'स'स'
स'स' 33.10.

नल n. न्नु' 3.19, 68.16.

नाय n. न्नु'स' 24.4 (cf. emend.).

नाति f. (cf. नन्) न्नु'स' 6.17. न्नु'स'स'
(N. B.) 95.4 (हृषणाभासास्तु नातयः
सुत'स'स'स'स'स'स'स'स'स'स'स'स'स'स'स'
स'स'स'स'स'स'स'स'स'स'स'स'स'स'स'स'
(b, c) sine tib. 95.11 (a).

निति I न्नु'स' नयति न्नु'स' 1.2.

नितत् न्नु'स' 76.1, 2, 4, 77.17, 19, 80.4.

ज्ञा IX 1) विद'रु'कुट' ज्ञातुम् विद'रु'
कुट'पर' 20.18.

2) मदेक' ज्ञायते मदेक'प' 67.4, 75.16.

3) ह्येण' ज्ञातुम् ह्येण'पर' 86.1;
ज्ञाता ह्येण'क' 17.8.

4) ज्ञेय' ज्ञातुम् ज्ञेय'पर' 29.20 (bis);
ज्ञायमान' ज्ञेय'प' 28.19. ज्ञात I ज्ञेय'प' 3.13,

29.24, 39.3, 52.19, 61.19, 20, 63.11,

12, 13, 64.1, 77.9, 86.4, 6, 7, II ज्ञेय'पर'

पुत्र'प' 3.14. III ज्ञेय'पर'पु'प' 38.12;

ज्ञातव्य' ज्ञेय'पर'पु'प' 44.9, 52.19,

59.18, 86.2, 2, 24; ज्ञेय'पु'प' 39.22,

72.20; ज्ञान n. ज्ञेय'प' 1.1, 6, 2.1, 2, 4

(bis), 11, 14, 3.5 (bis), 6, 7, 11, 12, 18, 22,

24, 4.1, 5, 7, 12, 14, 15, 18, 19, 24, 5.3, 4

(bis), 6 (bis), 7, 8 (bis), 9, 10, 11, 12, 16, 18,

19, 20, 6.6, 7, 19, 20, 22, 7.6, 8, 9, 11, 14,

15, 16, 22, 22, 9.2, 4, 6, 19, 21, 10.2, 4 (bis),

6, 17 (a, c), 20, 22, 11.14 (ter), 17, 19, 23,

12.5 (bis), 6, 9, 22, 13.1, 2, 3, 4, 5, 19, 14.4,

5, 7, 16, 20, 21, 15.2, 3, 6, 8 (a), 11 (bis), 17,

21, 22, 16.2, 3, 10 (bis), 17.4, 13, 18.1, 2,

5, 19.1, 2, 22.6, 11 (bis), 12, 13, 16 (bis),

18, 19, 22, 28.19, 20 (bis), 22, 29.2, 6 (bis),

7, 8, 22, 30.1, 7, 39.22, 41.7, 47.14, 15

(bis), 60.11, 72.19 a, b ज्ञानं ज्ञेयस्य

कार्यम् ज्ञेय'प'ज्ञेय'पु'प'वि'अज्ञ'पु'वि',

20, 85.12, 90.10, 19, 20, 91.4, 5; ज्ञानत्वं n.

ज्ञेय'प'कृद्' 10.12. Desid. ज्ञेय'पर'अर्हद्'

जिज्ञासित' ज्ञेय'पर'अर्हद्'प' 20.15, 18,

74.22.

5) sine tib. ज्ञात pp. 36.20 (tib. अश्रुत'

र').

ज्ञान n. (cf. ज्ञा) कृम'पर'ज्ञेय'प' (= वि-

ज्ञान n.) 8.21, 9.2, 10.8, 10, 14, 17 (b), 18,

19, 15.8 (b), 59.2. यो'ज्ञेय' 95.14.

ज्ञापन n. ज्ञेय'पर'पु'प' 72.11, sine tib.

56.22.

ज्योतिर्ज्ञान n. ज्ञात'म'ज्ञेय'प' 90.10, 19, 20,

91.1, 4.

ज्योतिस् n. ज्ञात'म' 90.10, 19, 20, 91.1, 4.

ज्वर m. रोग'कृद्' 2.22.

ज्वलित' अवर'प' 9.12, 35.6.

ट

टीका f. कु'क्रे'अज्ञेय'प' 95.16.

ठ

ठीकन n. कृम'प' 82.7.

त

तत्त्व m. (n. pr.) གྲུ་འཇོག་པ་ 2.33.

तत्त्व adv. (cf. तद्) དེ་པས་ན་ 2.10, 3.19,

20, 24, 5.1, 3, 9, 12, 20, 6.8, 16, 7.10, 22, 8.7, 11, 17, 9.2, 10.9, 11.14, 22, 12.7, 31, 14.8, 9, 14, 15.20, 17.5, 7, 20.1, 21.10, 11, 22.17, 18, 25.1, 19 (a), 28.12, 33.13, 35.3, 38.21, 39.12, 15, 40.1, 42.2, 43.2, 4, 11, 44.1, 48.19, 50.10, 22, 58.2, 6, 59.12, 60.4, 8, 14, 63.9, 65.12, 66.14, 15, 67.1, 11, 68.12, 69.6, 70.10, 71.4, 20, 72.11, 73.6, 17, 75.15, 76.15, 77.2, 78.2, 4, 13, 79.12, 16, 80.4, 82.12, 83.15, 84.19, 20, 85.4, 11, 86.2, 11, 88.2, 19, 89.2, 12, 14, 93.21, 94.1. དེའི་

ཕྱིར 10.17, 20.3 (a), 26.16, 34.10, 56.4,

70.20, 23, 81.3. དེ་ལྟར 37.10, 40.6, 41.12.

དེ་ལྟར་ན་ 20.2 (b), 29.19, 34.18 (a), 60.19,

68.21, 83.20, 84.9, 87.2, 89.17. དེ་ལྟ་ན་

60.2. དེས་ན་ 50.12, 63.2, 64.2, 68.17, 69.2,

70.12, tib. ཡིན་པའི་ཕྱིར 77.2, sine tib. —

27.16, 28.21.

तत एव དེ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར 71.6, 78.1, 79.20,

87.2. དེ་པས་ན་ 44.2, 79.12.

तत्ता sine tib. 83.14. (तस्य भावस्तत्ता

tib. དེའི་དངོས་པོ་དེ་པས་ན་པོ).

तत्र n. དེ་ཁོ་ན་ 63.4. དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ 12.15

(a), 81.2. དེ་ཉིད་ 12.15 (b), 57.11, 65.11,

70.14, 76.4, 79.1, 7, 85.10, 87.9, 90.12,

sine tib. 81.9.

तत्र adv. དེ་ལ་ 1.7, 2.7, 3.12 (bis), 4.2, 18,

5.15, 6.15, 16 (bis), 17, 18, 7.2, 4, 14, 8.1,

4, 18.1, 19.6, 20, 20.12, 22.1, 24.2, 26.2,

31.12 (b), 15, 32.7, 33.1 (b), 16, 35.20,

36.15, 39.5, 11, 42.2, 16, 43.10, 15, 16, 44.2,

4, 47.12, 54.2, 58.17, 12, 61.16, 20, 63.1,

64.7, 67.4, 68.16, 75.12, 78.6, 7, 82.17, 83.2,

21, དེ་ན་ 32.21, 33.1 (a), 35.5, 49.6, 9,

84.4, 9, 85.16, 17, 86.10, 14. དེ་དང་ 26.20,

27.1. དེར 16.17, 22.2, 9, 26.12, 29.4,

31.12 (a), 32.15, 16, 34.9, 11, 15, 35.3, 7,

8, 17, 36.2, 43.12, 46.7, 2, tib. དེ་ 46.16,

68.19 (तत्रैव—देशे ཡུལ་དེ་ཉིད་ཀྱི་), 92.16,

sine tib. — 17.12, 36.7, 86.9, 90.11.

तथा adv. དེ་ལྟ་ཏུ་ 26.22, 93.10. དེ་ལྟར་

54.12, 93.5 (bis) དེ་ལྟར་ན་ 44.14. དེ་པའི་ན་

95.17. དེ་པའི་ན་ཏུ་ 12.19, 22.2, 29.2, 42.12,

44.16, 17 (bis), 51.12, 13 (bis), 54.5, 8,

58.19, 60.15, 61.2, 9, 63.12, 64.4, 65.17,

18, 66.16, 17, 71.15, 74.17, 82.15, 84.22,

88.4, 7, 16, 89.10, 11, 90.2, 12, 93.2, 11.

ཚུལ་ཡང་དེ་པའི་ན་ 68.19. དེ་སྐད་ཅས་ཀྱི་

85.10, sine tib. 54.6, 11.

तथा च रे'ल्ल' 70.5, 94.1. रे'ल्ल' 6.9,

34.2, 43.5, 49.9. रे'ल्ल' 16.9, 50.7.

रे'ल्ल' 8.22, 93.18. रे'ल्ल' 20.2,

60.8. रे'ल्ल' 3.15.

तथा च सति रे'ल्ल' 10.10, 23.8, 33.15,

45.6, 47.15, 54.1, 60.2, 68.9, 79.11, 93.22.

रे'ल्ल' 15.11, 34.1. रे'ल्ल' 20.8,

70.17. रे'ल्ल' 3.10, 44.21. रे'ल्ल'

39.9.

तथापि रे'ल्ल' 4.17, 5.12, 18.20, 30.2,

38.10, 51.21, 63.5, 89.1, 8, 19, 91.18,

92.9, 18. रे'ल्ल' 69.2. रे'ल्ल' 8.19,

56.22, 71.12, 79.14. रे'ल्ल' 14.1.

तथाभूत रे'ल्ल' 63.4.

तथाविध रे'ल्ल' 9.19.

तथा सति रे'ल्ल' 34.16.

तथाहि रे'ल्ल' 2.3, 9, 3.6, 5.5, 13.8, 14.6,

16.14, 56.17, 58.2, 59.8, 17, 66.7, 68.10,

87.14, 89.15, 93.21. रे'ल्ल' 70.15.

तथास्त रे'ल्ल' 4.12, 8.1, 9.16,

10.11, 20.18, 29.11, 35.16, 44.7, 46.3,

47.5, 52.6 (bis), 67.3, 68.5, 88.7, 89.11,

90.14, 18 (a), 91.10, 15, 22, 93.2, 18. रे'ल्ल'

63.4. रे'ल्ल' 93.8.

sine tib. 90.18 (b).

तद् pron. रे' 1.1, 3, 9, 2.1, 5, 7, 21, 3.2, 11,

24, 4.1 (bis), 8, 9, 10, 14, 15 (bis), 17, 18, 19, 22,

5.4, 5, 7 (bis), 8, 9, 10, 11, 12 (bis), 22, 6.5,

6, 16, 17, 22, 7.2, 5, 7 (bis), 9 (bis), 10 (bis),

11 (bis), 16, 18, 8.1, 5, 7, 12, 9.1, 4, 6 (bis),

8, 10, 16, 19, 21, 10.1, 2, 4, 5, 8, 11 (bis), 15,

16 (bis), 22, 11, 5, 8, 13, 14 (bis), 21, 22, 12.2,

3 (bis), 8, 9, 13, 14 (bis), 18, 20, 13.1, 2, 6

(bis), 10, 11 (bis), 12, 13 (bis), 17 (bis), 18

(ter), 20 (bis), 14.1 (bis), 4, 6, 9, 10, 11, 12,

16, 17 (bis), 20 (bis), 21, 15.2, 4, 5, 8, 9

(ter), 11 (bis), 12, 13, 14 (ter), 16, 17 (bis),

16.1, 2, 17.4, 5, 9, 11, 12, 13, 18.1, 2, 2, 4,

5, 9, 12, 16, 18, 19 (bis), 19.12, 13 (bis), 16,

20, 20.2, 5, 8 (b), 9, 18, 21, 21.6 (ter) 7

(bis), 8 (ter), 22.6, (ter), 7, 8, 9, 11, 12, 15

(ter), 12, 19, 23.1 (a), 5, 6, 7 (bis), 10 (bis),

11 (bis), 18 (bis), 19, 20 (ter), 24.2, 6, 18,

20, 25.4, 12 (bis), 13 (quater), 14 (quater),

15 (quater), 16 (bis), 17, 26.1, 2 (bis),

4 (bis), 5 (ter), 12 (ter), 13, 16, 17, 18,

20 (bis), 21 (quater), 22 (quater), 27.1

(quater), 2 (ter), 2, 5, 8 (ter), 10, 11 (bis),

17, 18, 20, 28.2, 4, 7, 9 (ter), 10 (bis), 17

(bis), 20, 21, 29.2, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 18,

30.11, 12, 13, 15, 81.2, 9, 16 (bis), 17 (bis),

32.2, 8 (bis), 9, 33.5, 10, 11, 34.4 (bis), 9,

12 (bis), 15, 18, 20, 35.6, 9 (bis), 12, 13

(bis), 16 (bis), 20, 21 (ter), 36.4 (bis), 9 (bis),

37.15, 16, 19, 22, 38.2, 4, 5, 6, 8, 9, 12, 13,

20, 39.1, 11, 12, 21, 23, 40.7, 41.4, 5, 11,

15, 42.6, 7 (ter), 12, 14 (bis), 17 (bis), 19

(bis), 43.2, 5, 18, 22 (bis), 44.4, 7, 10, 12, 18, 19, 20, 45.4, 5, 6, 8, 9, 10, 12, 15, 46.3, 12, 14 (ter), 15, 47.4, 5, 6, 8, 16, 19 (bis), 20 (bis), 21 (bis), 48.2, 5, 9 (bis), 14 (quater), 49.2, 2, 9, 50.1, 5 (bis), 51.1, 7, 8, 15, 16, 52.2, 4 (bis), 5, 6 (ter), 7, 8 (bis), 10, 15 (bis), 16, 17 (bis), 53.1, 6, 9, 10, 15, 16, 19, 22, 54.5, 10, 21, 55.12, 15, 17, 19, 22, 56.4, 10 (b), 13 (bis), 14, 15, 16 (ter), 18 (bis), 19, 22 (ter), 57.1 (bis), 4, 5 (bis), 8, 9, 10 (a, b, c, e), 11, 12, 13, 18, 20 (bis), 58.2, 4, 9, 12, 16 (bis), 18, 59.7, 9, 14, 15, 19, 60.12 (bis), 14, 22, 61.2, 6, 11, 12, 13, 18, 19, 20 (quater), 62.2, 17, 18, 63.2, 2, 4 (bis), 5, 6, 8 (bis), 9 (bis), 16, 16 (bis), 17, 19, 21, 64.4, 5 (bis), 7, 11 (bis), 65.1, 2 (a, b, d), 2, 11, 12, 19, 66.2, 4, 12, 22 (c), 67.2 (bis), 2, 6, 10, 12, 18, 68.5, 7, 9 (bis), 14 (bis), 15, 17, 18, 20, 22, 69.2, 6, 11, 17 (bis), 21 (bis), 22, 70.2, 2, 12, 14, 17 (bis), 18, 19, 71.1, 2 (bis), 5, 8, 12, 72.20, 73.15, 17 (bis), 74.1, 2, 3 (ter), 4, 6, 7, 10, 11, 14, 17, 19, 22, 75.1, 9, 76.4 (quater), 6, 7, 8, 11, 12, 18, 19, 20, 77.2, 2, 9, 10, 19, 20, 78.5, 11, 16, 17, 79.1, 7 (bis), 8 (bis), 14, 15, 16, 19, 80.11 (bis), 15 (bis), 18, 21, 22 (bis), 81.1, 9, 14, 16, 21 (bis), 82.1, 2 (bis), 2 (a), 14 (b), 15 (bis), 18, 21, 83.2, 9 (bis), 10 (bis), 11 (bis), 12 (a, b, c), 12 (quater), 14 (quater), 15 (ter), 16, 17 (quater), 18 (bis), 19 (bis), 20 (ter), 21 (ter), 22 (quater), 84.1 (a), 4, 9, 14 (bis), 16, 22, 23 (bis), 85.4 (bis), 10, 12, 15, 19, 21, 22, 86.1, 2, 4 (bis), 5 (a), 9, 12, 18, 19, 20, 21 (quater), 22 (bis), 87.1, 2, 11, 15, 21, 88.7 (ter), 12, 17, 18, 89.2, 5, 7, 10, 11 (bis), 90.5 (ter), 6 (bis), 10, 12, 14 (bis), 16, 18 (a, c), 91.1, 2, 3, 7, 10 (bis), 11 (bis),

12 (bis), 14, 15 (bis), 16, 17, 20, 22, 92.2 (bis), 5, 12, 19, 21, 22, 93.2, 4 (a), 8, 11, 12 (bis), 14, 21, 94.2, 12 (bis), 18 (bis), 20 (bis), 21 (bis), 95.1 (bis), 5, 8, 11. འོ་ཏམ་ རེ་དང་རེ་ 82.9. འདི་ 11.12, 24.6, 26.15 (a), 45.7, 56.10 (a), 57.13, 93.4 (b).

(pro tasmaat) རེ་བས་ན་ 55.2, 60.16, 68.8, 86.16; — རེ་ལྟར་ན་ 39.16; རེ་ལྟར་ 94.5; རེ་ས་ན་ 5.10 (b), 12.1, 6, 22, 23.2, 50.5, 55.10, 60.9, 63.11. རེ་ལྟར་ཡིན་པ་ 61.20. tib. འདོད་པ་ལ་གཞོན་པ་ 73.12. tib. ལྟར་ 82.3 (b).

ཕྱིན་ (भवत्) 92.2, sine tib. 10.7, 16 (b), 11.7, 12.9, 20.6, 21.1, 23.1 (b), 25.21, 26.15 (b), 31.17, 18, 32.10, 35.14, 36.21, 37.17, 22 (b), 38.7, 16 (bis), 39.22, 41.7, 42.2, 57.6, 10 (d), 63.4 (a), 65.2, 14, 69.22 (a, b), 78.21, 80.10, 82.14 (a), 83.12 (d), 84.1 (b), 5, 10, 17, 85.2, 88.19, 89.19, 90.10 (b), 91.3 (b), 92.14.

तदर्थम् རེ་ལྟར་ 9.10. tib. རེ་བས་ན་ 68.6. तदेवम् རེ་ལྟར་ 28.12. རེ་ལྟར་ 9.20, 12.11, 77.18. རེ་ལྟར་ན་ 65.16, 86.7, sine tib. 29.24.

तद्वत् compar. རེ་བཞིན་ཏུ་ 3.6, 6.12, 9.1, 12.5, 18.11, 31.22, 32.1, 34.2, 48.14,

45.18, 58.1, 69.18, 70.5, 89.17, possess.

དེ་དང་ལྷན་པ་ 83.18.

तद्वर्जितं देवश्लेषः 8.6.

तदा देविः (दे) 7.22, 10.12, 20, 11.21,

24.4, 5, 38.2, 45.2, 56.7, 8, 10, 14, 61.1,

63.12, 64.12, 14, 65.5, 68.17, 20, 70.16,

80.10, 86.6, 90.20, 93.16, sine tib. 1.3.

तदात्मा sine tib. 26.12.

तदेवम् } cf. तद्.
तद्वत् }

तमस् n. सुवः 1.5.

तरङ्ग m. लवः 68.16.

तरु m. लूकः 19.7 (bis), 32.2,

62.16, 17 (cf. emend.), 18 (bis), 63.6 (bis),

7, 8, 9, 12.

तर्हि त्वे 8.21, 15.6 (b), 37.7, 42.22, 48.6,

48.4, 68.8, 81.15, 82.1, 85.6. दे'लु'रु.

52.18, sine tib. 15.6 (a).

तल m. n. लक्ष्मि 12.2.

तस्मात् abl. adv. (cf. तद्) दे'वः (दे) 1.10,

2.2, 5, 3.22, 4.19, 5.7, 10, 11, 7.17, 11.13, 15,

15.1, 16.1, 2, 6, 7, 16, 19.3, 21.2, 22.12,

15, 25.20, 26.2, 12 (bis), 27.5, 10, 11, 14,

18, 28.22, 29.6, 15, 30.2, 7, 31.19, 32.16,

34.10, 35.16, 12, 36.7, 37.17, 12, 38.7, 9,

14, 16, 39.7, 40.2, 42.1, 46.4, 48.2, 20,

49.3, 51.5, 52.2, 12, 20, 53.2, 57.11, 12,

60.2, 12, 61.7, 63.7, 12, 67.20, 21, 68.2,

11, 12, 70.2, 22, 71.12, 72.5 (b), 74.5, 7,

12, 22, 76.5, 11, 19, 77.15, 17, 19, 20, 79.1,

2, 9, 12, 80.22, 81.12, 83.21, 84.12, 85.10,

86.24, 87.2, 9, 89.2, 20, 90.12, 20, 93.2,

19, 94.11. दे'लु'रु 4.2, 13.12, 12, 20,

20.2, 30.2, 53.16, 60.2, 72.5 (a, cf. emend.).

दे'वः 31.17, 33.12, 21, 48.9. दे'लु'

वः 48.10, 52.2, 81.16, tib. वः 28.11.

तस्मात्कारणात् दे'वः 79.7.

तादम्य n. दे'वः 26.2, 12 (cf.

emend.), 17, 27.5, 6, 8, 10, 33.16 (bis), 17, 22,

36.21, 48.5, 6, 11, 52.4, 5, 53.15, 86.6, 24.

रु'व'दे' 26.11.

तादश दे' (दे) 3.21, 8.16, 53.12,

54.6, 12, 63.22, 89.14, 90.12. दे'लु'रु

22.4, 32.11, 35.15, 53.7.

तादृष्य n. दे'लु'रु 70.1.

तानव n. सु'वः 1.5.

ताल n. (in काकतालीय) 5.4.

तावत् दे'लु'रु 84.1, 3 (bis), adv. दे'लु'रु

ग्रि' 27.16. दे'लु'रु 8.12, 11.21, 21.2,

22.17. दे'लु'रु 48.12, 78.2. tib. दे' 41.14,

sine tib. 5.2, 93.4.

तिमिर n. རབ་མེད་ 9.4, 9.

तिरस्क praet. བདང་ (praes. གཏོང་)

तिरस्कृत्य वदन् 16.18.

तिर्यच् tib. བཅུ་ཕྱེད་ 64.18.

तु २.६, 7, २०, २२, 4.1३ (bis), 1५, २४, 5.19,

6.4, ५, 7.4, 1३, 14, 8.३, 11, 1६, 12.1३, २1,

15.1३, 16.५, ८, 1०, 14, 1५, 17.4, 18.11, 1३,

1५, 19.1५, 20.1६, 17, 21.11, 22.३, 1८, 23.९,

1०, 11, 1३ (bis), 1३ (bis), 14, 1९, 25.३, 26.३,

५, ६, 1५, 17, 28.२२, 29.1३, ३०, 30.7, 1९,

31.11, 1३, ३०, २२, ३2.7, 34.९, 17, 35.३, ३,

1९, ३6.६, 1०, 40.३, 42.1९, ३०, 4३.1०, 45.२1,

56.५, 58.६, 60.1, 11, 63.1० (bis), 1३, 1९,

64.1, 65.1५, 68.1५, 69.11, 1३, 70.३, ५, 7,

73.३, 74.६, 75.1, 76.1०, 1३, 1३, 14, 78.३,

11, 79.1३, 82.1, 85.३, 87.1, 88.३, 11, 89.२,

५, 1३ (bis), 1६, 93.17. ཡང་ 1.३, 8.1५, 35.६,

३6.९. གུང་ ३2.11, sine tib. 2.1३, 7.1२,

8.५, ६, 10.२1, 11.२1, 18.1६, 29.५, ३३.1,

३6.३, २०, ३7.९, 47.14, 17, २३, 48.६, 63.1३,

64.14, 66.1३, 14, 68.1९, 69.1३, 71.९, २०,

74.17, 77.९, 78.14, 80.1९, 88.२1.

तुल्य मकुन्दस्य 6.1३. གཅིག་ 11.९.

तुषार m. བ་མོ་ ३4.1३, 14, 1५, 17, 1८.

तृतीय गसुम'य' 19.२०, 56.३, ३, 4 (bis; —

तृतीया f. casus instrumentalis), 68.14,

1५, २२, 73.1०, 11 (bis).

तेन instr. adv. (cf. तद्) དེས་ན་ ३.17,

4.1३, 29.1०, 47.1५, 50.६, 1५, 58.९, 72.२०.

83.1, 85.३, 88.२०, २1 (bis). དེས་ 52.९,

63.२०. དེ་བས་ 52.1३, 85.५. དེ་བས་ན་ 18.1०,

1३, 67.1३, 75.३, 83.1९, 92.1६, २०.

त्यक्ता absol. (त्यञ्) tib. མ་གཏོགས་པར་

77.८.

त्याग m. སྤངས་ 25.1.

त्रय n. གསུམ་ 2.7.

त्रयी f. གསུམ་ 91.६, 11 (bis), 1५, 1८.

त्रयीविद् गसुम'येण' 9.६, 11, 1५, 1८.

त्रि गसुम'—པོ་, —ཅན་, —ག་) 7.7, 18.1,

३ (ter), ३, 4, (bis), ५, 1६, 1३, 21.11, 1३ (bis),

1३ (bis), 14 (bis), 1५ (quater), 1८ (bis), 24.1३,

1६, 25.३ (bis), ९, 29.२4, ३6.7, 17, 39.२1,

41.३, ३ (bis), 4 (ter), ५, 1० (bis), 11, 1५,

42.२२, 43.३, 4, 11, 46.17, 50.1६, 17, 51.1,

५, 61.14, 1५, 1६ (bis), 1३, २०, २1 (bis), 62.1,

72.1०, 80.६, 7, 81.14, 85.1, ३, 91.11, 92.1०,

sine tib. 80.८.

त्रिषु n. གསུམ་ཉིད་ 24.14.

त्रिरूप कुं'गसुम'य'—པོ་) 7.7, 18.1, ३

(bis), ३, 4 (bis), ५, 1६, 21.1३, 1३, 14 (bis), 1५

(bis), 1३ (bis), 24.1३ (त्रिरूपत्वात् कुं'པ་

གསུམ་པའི་དྲགས་ཡིན་པའི་ཕྱིར་), 41.३, ३,

4 (ter), ५, 1० (bis), 11, 1५, 42.२२, 43.३, 4,

11, 51.1, ५, 61.14, 1५, 1६, 1३, २०, २1. མཚན་

ཉིད་གསུམ་ 85, 1, ३.

त्रिविध क्ख'य'गसुम'उर' 29.24, 46.17.

त्रैत्रय्य n. कु'य'गसुम'य'तेर' 18.17, 18 (a),

कु'य'गसुम'तेर' 21.14 (b). कु'य'गसुम'

(सो) 18.18 (b), 19, 20.18, 21.14 (a), 80.21,

22, 81.1, 19, 20, 82.1 (bis).

तच् f. सु' 62.16, 18 (bis).

तद् त्रि' 59.17, 74.11.

त्वात् प्रिय'य'तेर' 4.22, 5.21, 7.15, 8.17,

20, 11.6, 13.15, 14.19, 15.6, 16.5, 11, 19.5,

6 (cf. emend), 20.8, 21.2, 22.16, 24.1,

2, 3, 13, 18, 26.8, 20, 27.8, 28.19, 29.8,

34.11, 19, 41.15, 47.8, 8, 19, 20, 21, 48.1,

2, 18, 49.16, 53.1, 55.1, 6, 12, 57.9, 16, 19,

58.4, 9, 66.8, 14, 67.8, 10, 19, 73.14, 16

(bis), 18, 77.8, 79.8, 81.11, 83.17, 84.19

(bis), 22, 28, 87.21, 88.1, 8 (bis), 89.2, 90.4.

प्रिय'य'तेर' 47.7.

द

दक्षिणापथ m. त्रि'यु'ग' 65.12.

दण्ड m. द'यु'ग' 9.17.

दत्त pp. tib. पु'य' 84.21.

दत्त m. सो 1.9, 2.28, 35.12.

दत्तवीणा f. सो'य'य'य'य'य'य' 35.12.

दशन् द'यु'(सो) 36.18, 17 (bis), 19 (bis),

39.17.

दक्क n. ग'यु'य' 35.14 (a), 16. ग'यु'य'

य'य'य'य' 35.10, 14 (c), 15, 19. के'य'य'

35.7. मे' 35.14 (b), 69.12, 86.21. से'य'य'

य'य' 69.2, sine tib. 36.8.

दिगम्बर द'य'य'य'य'य'य' 62.19, 63.10, 91.2.

दिग्ग m. (n. pr.) यु'य'य'य'य'य' 74.2, 81.15.

दिवा instr. adv. ते'य'य' 43.12.

दिश f. यु'य'य' 69.8. यु'य' 69.6 (bis).

दुःख n. सु'य'य'य' 63.16, 65.10.

दुष्ट श्रु' 89.8, 20 (b). श्रु'य' 89.20 (a).

ते'य'य' 89.9 (bis), 92.22, 93.12, 94.2, 12.

दुष्टव n. ते'य'य'ते' 94.2.

द्वर (abl. द्वारात् adv.) दे' 32.16. दे'य'

23.12. दे'य' 18.6, 14.6. य'य'दे'य'

13.2, 48.8. य'य'दे'य' 68.12. कु'य'दे'

य' 34.11, 16, 17, 35.19, 36.7.

द्वरस्थल n. दे'य'य'य'य' 32.16. कु'

दे'य' 34.11.

द्वषण n. सु'य'य'य'य' 94.14, 15, 16, 17,

18, 20, 21, 95.2, 2, 4, 5 (ter).

दृष् IV. 1) मर्षेद — पश्यति I मर्षेद 12.2,
81.14, II मर्षेद'द 31.15, III मर्षेद'व
33.3, IV मर्षेद'व'यीद 35.19, V मर्षेद'
व'द'भुद'व' 28.10, VI मर्षेद'व'द'
(पश्यत्) 24.5; पश्यामः मर्षेद'व'यीद'दो
16.15; दृश्यते मर्षेद'व' 33.18; दृश्यते
मर्षेद'व'द'भुद'व'द'द' 33.18; दृष्टम्
मर्षेद'व'द' 23.18; पश्यत् I मर्षेद'द'
23.18. II मर्षेद'दु'वेद' 32.9; दृश्यमान
मर्षेद'व'द' 8.18; दृष्ट मर्षेद'व' 4.15, 7.11,
11.18, 19.2, 43.18, 44.5, 53.17, 70.10,
75.11; दृष्टत् n. I मर्षेद'व' 9.3, 12.4 (b),
II मर्षेद'व'द'द' 3.18, 8.28, 9.3, 12.4 (a),
16.18; दृष्टता f. मर्षेद'व'द'द' 3.14; दृश्य
मर्षेद'व' 13.2, 14.1 (bis), 22.14, 29.14 (b),
34; दर्शन n. मर्षेद'व' 3.15, 4.10, 7.2, 8.24,
9.1, 12.2, 16.18, 22.10, 14, 18, 28.21, 29.11,
18, 15, 37.13, 15 (bis), 50.5, 63.12, 72.2,
81.18, 90, 21.
2) praes. भृ' fut. वभृ' — दृष्टम् I भृ'व'व'
23.8, II भृ'व'व'द'द' 23.10, III भृ'व'द'
23.11 (a), IV वभृ'व'द'व' 23.11 (b); दृष्ट-

व्य, I भृ'व' 94.16, II वभृ' 6.19 (cf.
emend.), 22.19, 45.11, 78.18, III वभृ'व'द'
वृ'(व') 4.11, 23.2, 24.18, 29.7, 9, 38.4, 36.11,
38.15, 46.10, 18, 58.18, 59.12, 61.5, 70.1,
11; दृश्य वभृ'व'द'व' 50.4, 53.9, 70.2,
17, 18, दृश्यता f. भृ'व'द'व'द'द' 28.19,
दृष्ट भृ'व'व' 9.20, 23.8, 10, 32.8.
3) pass. भृद' — दृश्यते I भृद' 88.16, II
भृद'व' 33.16, 70.8; दृश्यते भृद' 13.8;
दृश्यमान भृद'(व') 11.9, 20.8, 22.14, 23.8,
28.20, 21, 29.2, 6, 31.19, 20 (cf. emend.),
21, 33.3, 17, 19, 20, 23, 34.2, 70.14; दृष्ट
भृद'व' 7.10, 33.21 (bis); दृश्य I भृद'व'
22.7, 8 (bis), 9 (bis), 15 (bis), 16 (bis), 17, 18,
19, 23, 27.14, 18, 28.14, 29.1 (ter), 2, 3 (ter),
4 (a, c), 5 (bis), 9, 24, 30.4, 6, 7, 18, 31.18
(bis), 21, 32.1, 6, 7, 10, 15 (bis), 16, 21 (bis),
33.20 (bis), 21 (दृश्यात्मत्वं n. भृद'व'द'द'),
22, 34.1, 2, 9, 11, 15, 35.2 (ter), 5, 8, 18,
36.5, 37.9 (bis), 21, 22, 23, 38.7 (ter), 9, 11,
13, 15, 39.1 (bis), 2, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13
(bis), 14, 15, 16 (bis), 18, 43.21 (bis), 44.1,
2, 8, 9, 12, 50.5, 53.18, 54.1, 10, 12 (bis),
70.14, 16 (bis), 81.10, 83.2, 84.8, 9 (bis),
12, 19. दृश्य इव भृद'व'द'द' 13.21, II
भृद'व'द'व' 23.8, 29.4 (b); दृश्यत् n. I
भृद'व' 32.10, 34.1, 9, 84.19, II भृद'व'

ཉིད་ 22.8, 34.15, 35.17, 18, 70.16; དཔྱད-

ཏཱ་ f. ལྷན་པ་ཉིད་ 33.17; དཔྱད་པ་ n. ལྷན་པ་

7.5, 71.9.

4) དཔྱད་པ་ — དཔྱད་པ་ n. དཔྱད་པ་པ་ (ཕལ་
ལམ་ལྷི) 83.14.

5) རིག་ — རྒྱལ་ལྷི་རིག་པ་པ་པ་ (པ་) (ཁེད་
པ་ལྷི) 94.12.

6) tib. ལྷན་ (cf. caus.) — དཔྱད་པ་ ལྷན་པ་
91.18.

7) sine tib. རྒྱལ་ལྷི་ 16.5 དཔྱད་ 29.14 (a).

Caus. 1) praes. ལྷན་ praet. fut. ལྷན་ —

དཔྱད་པ་ I ལྷན་པ་པ་པ་པ་པ་ 3.15, 16

(b), II ལྷན་པ་པ་པ་པ་ 3.16 (a), 77.16,

III ལྷན་པ་པ་པ་པ་ 29.22, IV ལྷན་པ་པ་

53.18, V ལྷན་པ་ 67.17, 72.14, VI ལྷན་པ་

60.28; དཔྱད་པ་ I ལྷན་པ་ 86.9, II

ལྷན་པ་ 5.21, 76.9, 10, 85.18, 86.19,

20, 22, 23, 94.5, 8, III ལྷན་པ་པ་པ་ 9.7,

14.10, 20.7, 17, 25.4, 30.14, 42.5, 12, 44.4,

10, 15, 45.2, 46.22, 49.10, 17, 54.9, 60.22,

64.3, 69.19, 76.16, 84.11, 94.3; དཔྱད་པ་ I

ལྷན་པ་ 76.10, II ལྷན་པ་ 9.22, 12.22, 60.4,

86.24, III ལྷན་པ་པ་པ་ 59.18, IV

ལྷན་པ་པ་པ་ 85.15, 86.9; V ལྷན་པ་

76.11, VI ལྷན་པ་ 60.2, VII ལྷན་པ་

པ་ 1.10, 42.3, 69.9, 73.9, 84.3; དཔྱད་པ་

ལྷན་པ་ 52.18; དཔྱད་པ་ (པ་) 2.15,

3.15, 5.15, 9.8, 32.1, 39.17, 45.14, 46.18,

49.10, 17, 53.10, 54.2 (bis), 11, 12, 60.1 (bis),

5, 8 (bis), 61.4, 12, 79.10, 84.10, 85.20 (bis),

86.10, 12, 14, 15, 16, 20, 87.6 (ter), 2, 89.9,

12, 19, 93.17; དཔྱད་པ་པ་པ་ (པ་)

3.22, 52.17, 60.4, 92.4, 93.9, 15, 16, 17;

དཔྱད་པ་ I ལྷན་པ་པ་པ་ 50.11, 52.9, 14,

14, 85.15, 86.2, 4, 9, 12 (b), 15, 16 (b), 87.1,

89.12, II ལྷན་པ་པ་པ་པ་ 86.12, 19 (a),

16 (a); དཔྱད་པ་པ་པ་ 87.5; དཔྱད་

པ་ n. ལྷན་པ་པ་ 87.9.

2) ལྷན་པ་པ་ — དཔྱད་པ་པ་ ལྷན་པ་

ལྷན་པ་པ་པ་ 95.2.

3) ལྷན་པ་ — དཔྱད་པ་པ་པ་པ་པ་

86.11.

4) ལྷན་པ་ — དཔྱད་པ་པ་པ་པ་

85.18.

དཔྱད་པ་ m. ལྷན་ 42.15, 18, 20, 44.4, 5, 52.18,

73.18, 83.5, 84.10, 22 (bis), 85.1, 2, 5 (bis),

7, 8, 10 (bis), 11 (ter), 12 (bis), 20, 86.15, 87.1 (bis), 3 (bis), 5, 6 (bis), 8, 9, 10, 11 (bis), 12, 13 (ter), 14, 15, 16, 20 (bis), 88.9, 11, 13, 16, 17, 22, 89.1, 5 (bis), 7, 8, 11, 12, 23, 90.2, 3, 92.6 (bis), 17, 22, 93.2, 6, 8, 9, 10, 12, 94.2, 4, 7.

दृष्टान्तव n. དཔའི་རེ་ཁོ་ན་ཉིད་ 87.13.

देवदत्त m. (n. pr.) ལྷ་ས་བྱུང་ 43.12, 12, ལྷ་ས་
སྤྱོད་ 45.17.

देश m. ཡུལ་ 4.2, 2, 4 (bis), 5, 8, 7.9, 10 (ter), 11, 13.2 (bis), 5, 23.9, 11, 12, 12, 24.2, 28.1, 7, 8, 31.15 (b), 16, 17 (b), 19 (a), 32.7, 36.9, 39.21, 65.1, 2, 3, 10, 12, 68.15, 16, 12, 20 (bis), 69.5, 82.12, 19, 21 (bis), 83.4, 5, 6, 9, 10, 11, 12 (quater), 14, 15 (bis), 17 (ter), 19, 20 (bis), 21, 22 (ter), 84.1, 18. ཡུལ་ས་ 6.17 (bis), 19.4, 7, 22 (bis), 22.4, 31.15 (a), 17 (a, c), 18, 33.4, 34.10, 36.2, 44.10, 48.4, 11, 66.2, 9, 11, 12, 13 (ter), 69.6, sine tib. 4.6, 31.19 (b).

देशव n. ཡུལ་ཉིད་ 83.17.

दोष m. རློན་ 8.22, 9.20, 10.5, 19, 20, 72.7, 8, 81.15, 17, 94.2, 18, 95.9, 10. ཉེས་པ་ 11.2, 61.12, 62.2, 64.15, 80.6, 87.12, 12, 15, 20, 89.7, 8, 20, 21, 23, 90.2, 15.

द्युत् caus. གསལ་པར་བྱེད་—द्योतयति
གསལ་པར་བྱེད་པ་ཡིན་ 55.12; ད्योतक
གསལ་པར་བྱེད་པ་ 55.11.

द्रव्य n. རྩ་ས་ 5.2, 83.11, 21, 88.1, 2,

द्वन्द्व द्वैश'रसु'प' 63.1,

द्वय n. གཉི་ག་ 7.3, 53.2, 63.20, 22.

गति'स' 22.12, 23.2, 26.19, 45.17, 52.12.

गति'स'པོ་ 85.22. རྒྱལ་པ་གཉིས་ 76.15,
77.14.

द्वार द्वार'ཁྱུང་ 33.4.

द्वारेण instr. adv. གློ་ན་ས་ 5.17, 18.2, 5.

द्वि गति'ग' 5.2, 20.7 (bis), 11, 12, 22.12, 25.2, 33.1, 43.4 (a), 53.2, 14, 15, 62.15, 71.1, 2, 12, 75.4 (a), 79.2. རྒྱལ་པ་གཉི་ག་
43.4 (b).

गति'स'(- པོ་) 1.6, 5.16, 17 (ter), 18, 10.11, 12.16, 17.2, 3 (bis), 18.20, 20.10, 24.15, 16 (bis), 28.6, 33.16, 38.12, 42.2, 7 (ter), 2, 11, 52.4, 5, 8, 62.1, 68.1, 2, 3, 72.7 (द्वयो-
र्द्वयो द्वययोः རྒྱུ་པ་གཉིས་) 9, 10 (bis), 12, 12, 73.11, 75.3, 4 (b), 17, 18, 76.9 (bis), 10, 77.2, 76.11, 80.7 (bis), 10 (bis).

गति'स' 76.5.

द्वितीय गति'स'པ་ 10.9, 19.12, 33.16, 66.22, 68.15, 69.19, 75.9, 77.5, 78.21, 79.19, 84.4, 8, 90.15, sine tib. (द्वितीया f. casus
accus.) 6.2.

द्विधा རྒྱལ་པ་གཉིས་ 17.2, 2.

द्विप्रकार कुम'प'गति'ग' 5.3. कुम'प'गति'ग'
52.4, 5, 8.

द्विविध कुम'प'गति'ग' 1.4, 5.16, 17 (bis),
10.11, 12.16, 42.6, 7 (bis), 8, 11, 68.1, 2.
कुम'प'गति'ग' 68.3. कुम'प'गति'ग'
71.1, 2. गति'ग' 4.13.

द्विस् adv. लक्ष'गति'ग' 7.17.

द्वेष m. ले'क्ष' 65.10, 66.22.

द्विविध्य n. कुम'प'गति'ग' 5.23. कुम'प'
गति'ग' 17.9. गति'ग' 42.12.

ध

धर्म m. क्स' 4.2, 2, 6.11, 19.9, 20.17, 18
(cf. emend.) 20, 21.1, 2 (bis), 3 (bis),
26.4, 32.3, 33.5, 42.14, 15, 45.4, 7, 10,
46.20, 47.1 (bis), 2, 3 (bis), 5, 6, 8 (bis),
16, 17, 20 (bis), 21 (ter), 48.2, 4, 12, 18, 19,
49.2, 4, 12, 50.8, 53.15, 54.2 (bis), 4, 12,
14 (bis), 56.10 (bis), 11, 12, 14 (bis), 17
(bis), 18 (bis), 66.1 (bis), 3, 6 (bis), 15, 20,
67.2, 76.4, 5, 8, 9 (bis), 19, 77.8, 12, 18, 15,
19, 20, 78.10, 80.16, 84.20, 87.18, 88.4, 5,
7 (bis), 8 (bis), 10, 90.11, 91.8, 9, 15. Sine
tib. 87.4.

धर्मतया instr. क्स'पि'क्ष'प'स' 78.10.

धर्मत्व n. क्स'ति'क्ष' 19.4, 41.3, 44.9, 83.7,
84.10. क्स'पि'क्ष' 77.16. क्स' 50.17.

धर्मन् (bah.) क्स' 42.14, 15 (bis), 68.16,
69.2, 5, 88.10.

धर्मशास्त्र n. क्स'पि'क्ष'क्ष'क्ष' 91.8,
15, क्ष'क्ष'क्ष' 91.16.

धर्मन् m. क्स'क्ष' 20.15, 16, 18, 22.5,
24.2, 11, 31.2, 9, 12, 20, 21, 32.1, 5, 14, 20,
33.4, 9 (bis), 34.7, 14, 35.2, 12, 36.2, 42.15,
16, 18, 20, 44.5, 49.12, 50.8, 53.17, 54.2,
2, 12, 14, 56.12, 17, 57.18, 62.7, 8 (ter), 9,
64.6, 18, 65.6, 7, 15 (bis), 16, 66.5, 22,
73.15, 76.2, 2, 8, 80.4, 84.14, 88.11, 90.16,
91.16, 92.1, sine tib. 91.12.

धर्मोत्तर m. क्स'क्ष'क्ष' 95.14, 16 (n. pr.).

धर्मलक्ष्म n. tib. क्ष'प' 31.18.

धूम m. दु'प' 19.2, 24.10, 11, 31.1, 4, 7, 8,
9, 10, 15 (bis), 16, 17, 18, 32.19, 20, 35.1,
2, 5, 36.2, 5, 8, 9, 10, 11, 49.6 (bis), 8
(bis), 50.20 (bis), 21 (bis), 22, 60.12, 64.12,
85.16 (bis), 86.10, 12, 13, 21 (bis). दु'प'
33.2.

धूमता f. दु'प'क्ष' 64.14.

ध्रुव देस'प' 33.6, 8 (ter), 12, 14 (bis).

ध्रुवभावन् देस'प'क्ष'क्ष' 33.6, 8.

ध्रुवभावित्व n. देस'प'क्ष'क्ष'क्ष'
33.2, 12, 14 (bis).

धनि m. क्ष'क्ष'क्ष' 64.19.

न

न म'(-यिङ्) 1.8 (a), 2.21 (a), 3.7 (bis),

17, 20, 4.2, 4, 5, 6 (cf. emend.), 7, 15, 16,
17, 19 (b), 5.2, 7, 6.4, 7, 7.2 (bis), 7 (bis),
8, 9, 11 (a), 12 (a), 14, 8.5 (bis), 11, 17, 20,
24, 9.1, 2, 7, 11.1, 6, 8, 12.6, 13.21, 14.1
(bis), 4, 21, 15.12, 12, 16.12 (bis), 12, 15,
17.5, 7, 18.14, 20, 19.1, 2, 4, 7, 8, 12, 14,
16, 20.2 (bis), 6, 11, 21.2, 6, 7 (b, c), 22.2,
4, 12, 17 (a), 23.12, 19, 20, 24.6, 12, 19,
25.2, 11, 14, 16 (a,—cf. emend.; b), 17 (b),
18, 20, 26.2, 6, 8, 17, 19, 21, 22, 27.1, 15,
28.4, 12, 29.5, 10, 12, 15 (b, c, d), 19, 20
(b), 30.7, 12, 31.10, 11, 21, 32.9, 33.12 (b),
21 (bis), 35.12, 36.1, 4, 10 (b), 11, 37.2, 10,
22, 39.22, 40.5 (bis), 6 (b), 8, 9, 41.12 (bis),
43.12, 44.6, 12, 20 (b), 21, 46.5, 47.4, 10, 16,
22, 48.2, 9, 11, 12, 17, 20, 21, 49.2, 14, 15,
51.1, 6, 52.1, 2 (b), 17, 18, 53.11, 54.2, 20,
21, 55.1, 9, 12, 21, 56.5, 10, 15, 19, 20,
57.12, 17, 58.1, 5, 9, 12, 14, 15, 16, 20 (bis),
59.5, 12, 14, 15 (bis), 60.6, 7, 12, 16, 17,
61.7, 62.1, 4, 10 (c), 63.2, 11, 19, 20, 64.14,
65.12, 14, 20 (bis), 67.12 (cf. emend.), 16,
18, 20 (a), 69.1 (bis), 2, 5, 7, 11 (bis), 12,
70.7, 8 (a), 9, 11, 71.2 (b), 4 (ter), 5, 7, 10, 11
(b), 12 (bis), 12, 14, 15, 16, 18 (bis), 72.2,
73.2, 74.10, 11, 14, 15, 17, 75.1, 76.2 (a),
12, 19, 77.10, 78.14 (b), 79.15, 17 (bis),
80.12, 19, 81.2, 2 (b), 82.1, 12 (b), 15 (a), 83.2,
18, 85.2, 5 (bis), 8 (a, b), 86.2, 87.2, 88.2,
16, 17, 21, 89.1, 7, 16, 17, 19, 20, 90.20 (ter),
91.11, 92.12, 20, 21, 93.5 (bis), 6, 8, 9, 10,
11, 12, 20, 94.1 (bis), 9, 95.1.

मे' 1.8 (b), 9, 2.6, 16, 17, 4.2, 5.20, 6.20,

7.11 (b), 12 (b), 8.12, 12 (bis), 9.10, 21, 11.9,

14.5, 15.17, 16.5, 10, 21.2, 9, 23.11, 25.17
(a), 27.12, 18, 28.22, 29.4, 29 (a), 30.5,
34.15, 35.2, 5, 38.21, 39.2, 40.6 (a), 7,
43.6, 12, 12, 19 (cf. emend.), 21, 46.7, 9,
50.2, 8, 20, 51.9, 10, 17, 18, 53.12, 20, 22,
54.6 (a), 11, 12, 15, 16, 55.12, 19, 59.12, 60.1,
2, 14, 15 (bis), 62.10 (d), 68.7 (bis), 67.2, 7
(cf. emend.), 9, 14, 15, 20 (b), 68.2, 71.1, 2
(a), 76.2, 8 (b), 9 (bis), 78.4 (a), 79.19,
80.2 (ter), 15, 81.1, 2 (a), 5, 7 (b), 11, 12,
82.11, 83.12, 84.1, 4, 5, 11, 12, 14, 16, 21,
22, 85.2, 7 (a), 8 (c), 12, 86.1, 14, 19, 20, 22,
87.4, 14, 89.2, 6, 18, 91.5, 6, 7, 14, 92.2,
93.19, 94.4, 2, 11, 21.

मेङ् 2.21 (b), 4.19 (a), 7.11 (c), 16, 8.22,

10.12 (cf. emend.), 11.11, 12, 14.7, 15.21,
22.1, 5, 17 (b), 27.4, 29.15 (a), 30.19, 31.1,
4, 32.4, 5, 12, 14, 19, 20, 33.2, 2, 9, 12 (a),
34.12, 14, 35.1, 2, 10, 43.1, 2, 2, 5, 44.20 (a),
52.12, 53.2, 14, 16, 17, 21, 22, 54.6 (b), 12,
60.2 (a), 63.17, 65.11, 19, 66.9, 11, 67.4,
68.2 (bis), 70.2 (b), 23, 74.20, 21 (b), 75.15,
77.2, 2, 20 (bis), 78.4 (b), 6, 7, 11, 12, 14
(a), 16, 17 (bis), 19, 79.2, 14, 20, 81.12, 14,
82.15 (b), 85.1, 7 (b), 16, 89.2, 91.20, 92.5.
Tib. རྩོམ་ 62.10 (a, b).

Sine tib. 21.7 (a), 36.10 (a), 44.10, 52.2 (a),
54.2, 71.11 (a), 74.21 (a), 82.12 (a), 86.17,
94.7.

न — अस्ति (cf. नास्ति) मेङ् 4.22, 55.6,

76.17, 77.2, 7—8, 78.12, 82.15, 84.4, 9, 12.

न सति मेङ् 31.7, 10, 34.5 — 6, 7 — 8,
35.12.

न स्यात् मेङ् 11.2.

न किंचिद् दगोस'प'मेद' 53.17.

न भवति मेद' 56. 11 — 12.

न भवेत् मेद' 50.2 (a), 54.2 (a). मेद'प'र' 54.2 (b), 14.

न वर्तते मेद'प'प'द' 66.12.

न विद्यते मेद' 2.12, 10.2.

ननु (— च) (म' —) प'द'क'म' 2.12, 4.2, 15.11, 20.5, 24.12, 25.21, 29.1, 37.1, 21, 40.1, 41.7, 45.20, 55.10, 56.19, 63.7, 67.6, 68.7, 73.10, 11, 74.19, 78.12, 80.14, 81.19, 83.16, 84.22, 94.9, 21, sine tib. 51.1, 74.14.

नयनानयन n. प'द'म'द'प'प'द'प' 9.17 (b), tib. प'द'प' 9.17 (a).

नवन् द'म'प'द'प' 89.22, 90.2.

नाना adv. द'म'प'द'प' 7.9.

नास्त्रीयक ग'द'द'म'प'द'प'मेद'क'मेद'प' 79.1. मेद'क'मेद'प' 49.12, 79.2. मेद'क' मे'द'प'द'प' 60.4.

नास्त्रीयकता मेद'क'मेद'प'मेद' 47.9.

नास्त्रीयकत्व n. ग'द'द'म'प'द'प' 78.22.

नाम देस पु'प' 23.12, 33.11, 47.12, 15, 69.1, 12, 12, 70.9, 85.1, 5, 7, 93.9. देस'

पु'प' 74.4, 87.10. प'द' 15.4, 51.6; cum.

यदि cf. यदि; sine tib. 62.2.

नास्ति (cf. न अस्ति) मेद'प' 5.5, 11.7, 21, 20.2 (bis), 2, 22.2, 29.19, 22, 30.1, 2, 7, 39.12, 50.12, 54.15, 57.2, 58.2, 67.16, 71.2, 77.9, 83.10, 17, 89.15, 92.12, 15. मेद'प'प'द' 9.1, 20.1. मेद'प'मेद' 39.11. म'प'द' 44.21, 92.16. मे' 32.12. प'द'प' म'प'द' (cf. न et अस्).

मिकट घण'ते'प' 13.2. ते'प' 14.6, 68.12, 69.7.

निकटवर्तिन् ते'प'द'प'द'प' 69.7.

निकुञ्ज m. दे'प'द' 64.17, 12, 19, 65.4 (ter).

नित्य ह'प'प' 33.12 (quat.), 42.19, 59.1, 2, 66.12, 14, 73.2, 87.17, 19, 88.2, 90.4, 93.14, 21, 22.

नित्यत्व n. ह'प'प' 33.14, 44.20, 70.11, 90.2. ह'प'प'मेद' 33.15, 19, 59.2, 66.4, 72.15, 20, 73.6, 87.19, 90.2, 93.22, 94.1.

नित्यम् adv. ह'प'प' 5.10.

निपात m. दे'प'प'प' 55.11, 56.2.

निपुण म'प'प' 95.12.

निबन्धन n. म'प'प' 4.22, 24. कु' 5.3, 4,

7, 8, 9. 39.8, 13. ལྷ་མཆོད་ 15.10, 24.12,
27.11, 42.12.

निबन्धनत् n. ལྷ་ 94.3.

निमित्त n. ལྷ་མཆོད་ 3.23, 6.4 (bis), 5, 7,
19.1, 24.5, 6, 7 (bis), 8, 25.18, 26.19, 27.4,
37.16, 39.5, 41.15 (bis), 42.1, 44.8, 49.9,
52.5, 69.4, 18. Sine tib. 52.6.

निमितीक मळं་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་འཁོར་པ་
करोति मळं་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་ 6.9.

निमेष m. (མེག་—)འབྱེད་པ་ 67.2, 76.3
(cf. འབྱེད་པ་).

नियत (नियम्) རེས་པ་ 3.16 (bis), 17,
4.8 (bis), 5.18, 7.10, 8.9, 10, 17.5, 6, 26.5,
8, 44.2, 21, 45.6, 12, 50.11, 15, 51.9, 10,
17, 18, 19. 53.16, 57.13, 67.19, 70.6, 8, 9,
10, 11, 18, 76.10, 78.1, 83.2, 86.12, 18, 21,
89.4, 12, 13, 14, 19, 92.21, 93.7 (bis), 15,
16, 17 (bis), 18, 19 (bis), 20, 22, 94.1, 7, 12.
རེས་པ་འགྲུལ་པ་ 22.13. མི་འཁྱུལ་པ་
76.12, tib. ཡིད་པ་ 51.11.

नियताकार (bah.) རྒྱལ་པ་རེས་པ་དང་ལྷན་པ་
70.6.

नियतत् n. རེས་པ་ 44.2, 50.7, 54.4.

नियम m. རེས་པ་ 8.9, 11, 15, 17, 20.6, 9,
10, 11, 25.12, 14, 15 (bis), 17 (ter), 44.19,

49.9, 52.1, 3 (bis), 15, 55.20, 85.19, 86.18,
21, 22. 88.20, 89.4. རེས་པ་ཕྱིར་པ་ 20.1.

नियमेन (adv.) གཏོག་མི་བཟང་ 83.14.

नियमवत् (pos.) རེས་པ་དང་ལྷན་པ་ 20.6,
9, 10, 11. རེས་པ་ཅན་ 52.3.

नियमित རེས་པ་ 8.20.

नियामक རེས་པ་ 3.21.

निरत्तर བར་མ་ཆོད་པ་ 68.16. tib. བན་
ཚུན་བསྐྱོལ་པ་ 65.3.

निरन्वय གཏན་ནས་ 63.21.

निरपेत མི་བཞུགས་པ་ 8.15, 45.8.

निरपेतत् n. མི་བཞུགས་པ་ 8.12.

निरस् IV praet. fut. བསལ་པ་ (praes. སེལ་) —

निरस्त བསལ་པ་ 10.18, 19, 21, 19.6 (bis),
9, 10, 12, 17, 20.4, 60.21, 87.12; निरास
m. བསལ་པ་(པ་) 7.12, 10.15, 19.21, 22,
20.1, 47.4, 94.5.

निराक VIII praes. སེལ་པ་ praet. fut. བསལ་པ་ —

निराक्रियते I སེལ་པ་ 58.16. II བསལ་
པ་ — ཡིན་པ་ 58.12. III བསལ་ཏི་ 59.3.
निराकर्तुम् བསལ་པའི་ཕྱིར་ 5.15, 10.5,

12.12, 14.15, 18.7, निराकृत्य वसव'दस'	(ऽ) 5.21, 6.17 (cf. emend.), 17.7, 8, 18.14,
14.15, 18.7. निराकृत वसव'(स') 18.16;	37.14, 19, 47.8, 53.14, 17, 54.15.
58.17, 18 (bis), 19, 59.1, 2, 4, 5, 6, 12, 14,	2) केश'दु'वसु'द निर्देश m. केश'दु'वसु'द'
60.20, 21, 61.2, 9; निराकरणा n. वसव'स'	स' 31.21.
5.14, 7.3, 9.21, 55.2, 58.3, 94.12.	निर्धारणा n. दमेश'स'श्रिस'दग'स' 6.16, 18.
निरात्मक वदग'मेद'स' 76.17, 18, 77.3,	निर्भास m. सुद'स' 4.14, 18, 15.16.
78.11, 16, 18, 79.18.	निर्या II अमुद' निर्यात् अमुद'स' 33.2.
निरात्मकत्व n. वदग'मेद'स' 77.10.	निर्विकल्पक कृम'पद'मे'ह्र'ग'स' 8.21, 9.3,
निरुद् VII अगण'स' — निरुद्ध अगण'स'स'	11.15, 12.3, 7, 16.5.
9.1; निरोध m. अगण'स'स' 62.17, 63.3	निर्विशेषण पु'वग'मेद' 45.2.
(निरोधो निवृत्तिः अगण'स'मेद'दुप'स'),	निर्वृत्त मेद'मेद'स' 32.8, 10.
5.8 (bis), 7, 9.	निविश' caus. गद'स'स'प्रेद' — निवेशयति
निरूपयोग श्र'पद'स'मे'स'स'पिद'(स') 89.7.	गद'स'स'प्रेद'रे' 83.20.
निरूप X praet. fut. दसुद' (praes. दसुदे')	निवेशन n. (cf. निविश' गद'स'स' 83.20.
निरूप्यते दसुदे' 1.8.	निवृत् I Â et caus. 1) praes. श्र'ग' praet.
निर्गत sine tib. 64.18.	श्र'ग' (verb. neutr.) = praes. श्र'ग' praet.
निर्दिश' VI 1) praes. श्र'ग' praet. fut.	fut. वश्र'ग' (verb. act.) — निवर्तते I श्र'ग'
वसु'द — निर्दिश्यते श्र'ग' 45.9; निर्दिष्ट	ग' 71.21. II श्र'ग'स'प्रेद' 69.1; निवर्तते
वसु'द(स') 36.15, 55.12, 12, 56.5; निर्दिष्ट	I श्र'ग'स'प्रेद'स' 52.15, II श्र'ग'स'पिद'
I वसु'द(स') 54.16, II वसु'दस'प्रेद'(स')	78.1; निवर्तयति I श्र'ग'स'प्रेद'रे'
53.16, 54.17, 18, 55.1; निर्देश m. वसु'द'	68.14; II श्र'ग'स'प्रेद'स'पिद'रे' 69.6; नि-

वर्तयेत् ङ्र्ण'प'र' 40.4; निवर्ति-
तुम् ङ्र्ण'प'र' 36.9; निवर्तमान ङ्र्ण'र'
40.4; निवृत्त I ङ्र्ण'प' 69.12, 92.12, II
ङ्र्ण'प' 50.12, 71.21, 78.2, 2, 4, III ङ्र्ण'
प'र'पु'र'प' 68.22; निवर्त्य ङ्र्ण'प'र'
पु'प' 52.12, 14, 19, 68.11, 12, 69.4, 71.12;
निवर्तनीय ङ्र्ण'प' 68.19; निवर्तक ङ्र्ण'
प'र'पु'र'प' 52.12, 14, 19, 68.11, 12 (bis),
71.12; निवर्तक n. I ङ्र्ण'प'र'पु'र'प'
र' 69.4 (निवर्त्यनिवर्तक n. du.
ङ्र्ण'प'र'पु'प'र'ङ्र्ण'प'र'पु'र'प'र')
II ङ्र्ण'प'र'पु'र'प' 68.21; निवर्तन n. I
ङ्र्ण'प' 35.14, II ङ्र्ण'प'र'पु'र'प' 35.15;
निवृत्ति f. I ङ्र्ण'प' 2.19, 40.6, 52.1 (b),
2, 9 (bis), 14, 16 (b), 53.11, 72.1 (b), 2,
86.12, 16 (b), 87.7, 10 (b), 91.17, II ङ्र्ण'
(प') 22.12, 28.1, 10, 11, 12, 15, 17 (निवृ-
त्तिरनुपलब्धिः ङ्र्ण'प'र'र'म'र'म'र'प')
20, 21, 22, 29.1 (ter), 6, 7, 9, 33.2, 39.20,
22, 23, 40.2, 4, 50.2 (ter), 7 (quater), 52.1
(a), 2, 13, 15, 16 (a), 53.9, 10 (ter), 54.10, 11
(ter), 12 (bis), 72.1 (a), 2, 86.12, 16 (a),

87.10 (a), 90.2, 91.14; निवृत्ती loc. ङ्र्ण'
रु'र' 40.5.

2) praes. ङ्र्ण' praet. ङ्र्ण'प' — नि-
वृत्त ङ्र्ण'प' 68.15, 12; निवृत्ति f.
ङ्र्ण'प' 69.2.

3) ङ्र्ण' et ङ्र्ण' (ङ्र्ण'प') — निवर्तन n.
ङ्र्ण'प' 56.11; निवृत्ति f. ङ्र्ण'प' 68.7.

4) रु'प' — निवृत्ति f. रु'प' 63.4.

5) praes. ङ्र्ण' praet. fut. ङ्र्ण'प' — निव-
र्तयति ङ्र्ण'प'र'पु'र'प'र' 69.7; नि-
वर्तयितुम् ङ्र्ण'प'र' 38.2; निवर्तित
ङ्र्ण'प' 7.4; निवृत्ति f. I ङ्र्ण'प' 36.10,
II ङ्र्ण'प'र'पु'र'प' 36.11, III ङ्र्ण'प' 7.4,
7, 11.7, 35.15, 55.12, 56.12.

7) sine tib. निवृत्ति f. 77.20.

निवेदन n. ङ्र्ण'प'र'पु'प' 60.17.

निःशङ्कम् adv. ङ्र्ण'प'र'प' 29.24.
ङ्र्ण'प'र'प' 29.22.

निश्चि V 1) र' — निश्चियते I र'प' 11.11,

II र'प'र' 86.11; निश्चियते र'
प'र'प' 2.17; निश्चियते र'प'र'

འགྱུར་ 11.11; གཞི་ལྡན་ རེས་པ་ 3.15;
 གཞི་ལྡན་ རེས་པ་ 18.20 (bis), 19.5, 10, 12,
 16, 19, 20, 20.2, 22.17, 25.19, 26.2, 29.3,
 4, 30.5, 39.4 (bis), 44.2, 47.15, 18, 49.11,
 14, 64.14, 73.2, 2, 77.12, 78.1, 5, 79.12
 (bis), 88.11; གཞི་ལྡན་ རེས་པ་ 47.17;
 གཞི་ལྡན་ m. I རེས་པ་ 12.18, 19.5.
 22.16, 17, 25.19, 26.7, 16 (bis), 28.2, 9, 10,
 11 (bis), 29.2, 5 (cf. emend.), 6, 30.2, 3, 4
 (bis), 8, 11, 12, 13, 31.15, 34.18, 40.2, 48.7
 (bis), 10 (bis), 49.15, 50.10, 65.19, 20, 67.11,
 70.4, 76.12 (bis), 13 (bis), 77.2, 3, 2, 20,
 78.12, 14, 16, 17, 19, 20, 21, 79.1 a (cf. em.),
 b, 2 (ter), 3 (bis), 14, 15, 17, 18, 19 (bis), 20,
 80.1, 2, 85.2, 94.5, 2, 95.1, 2 (bis), 2, II
 རེས་པ་ 16.1, 2, 6, 20.17, III
 རེས་པ་ རེས་པ་ རེས་པ་ (གཞི་ལྡན་པ་)
 16.7; གཞི་ལྡན་ n. རེས་པ་ 19.2, 47.10.
 2) praes. གཞི་ལྡན་པ་འབྲེལ་ fut. གཞི་ལྡན་པ་
 རེས་པ་—གཞི་ལྡན་ I གཞི་ལྡན་པ་འབྲེལ་པ་
 20.16. II གཞི་ལྡན་པ་འབྲེལ་པ་ 47.11.
 གཞི་ལྡན་ IV praes. གཞི་ལྡན་ praet. གཞི་ལྡན་ fut.
 གཞི་ལྡན་ (praet. et fut. verbi གཞི་ལྡན་)—
 གཞི་ལྡན་ I གཞི་ལྡན་པ་འབྲེལ་ 70.14, II
 གཞི་ལྡན་ གཞི་ལྡན་པ་འབྲེལ་ 70.15; གཞི་ལྡན་
 གཞི་ལྡན་པ་ 70.15; གཞི་ལྡན་ གཞི་ལྡན་པ་

70.19; གཞི་ལྡན་ I གཞི་ལྡན་པ་འབྲེལ་ 38.22,
 70.16, II གཞི་ལྡན་པ་ 29.16; གཞི་ལྡན་ m. I
 གཞི་ལྡན་པ་ 33.14, 20, 34.1, 2, 37.21, 22,
 59.15, 70.16, II གཞི་ལྡན་པ་འབྲེལ་པ་ 71.7,
 III གཞི་ལྡན་པ་ 33.2, 16 (bis; a — གཞི་ལྡན་
 གཞི་ལྡན་པ་འབྲེལ་པ་འབྲེལ་) 17, 37.2, 39.14
 གཞི་ལྡན་ གཞི་ལྡན་པ་ 35.4.
 གཞི་ལྡན་ tib. གཞི་ལྡན་པ་ 76.18.
 གཞི་ལྡན་ གཞི་ལྡན་པ་འབྲེལ་པ་ 65.12, 83.2.
 གཞི་ལྡན་ གཞི་ལྡན་པ་ 69.2. གཞི་ལྡན་པ་ 86.1.
 གཞི་ལྡན་པ་ 94.2 (cf. emend.).
 གཞི་ལྡན་ 1) praes. གཞི་ལྡན་ praet. གཞི་ལྡན་ — གཞི་
 གཞི་ལྡན་པ་ 48.16, 19, 21, 49.2 (bis), 2,
 85.12; གཞི་ལྡན་ f. I གཞི་ལྡན་པ་ 13.17, 46.2
 (b), II གཞི་ལྡན་པ་འབྲེལ་པ་ 46.1, III གཞི་ལྡན་པ་
 48.18, 14 (ter), 15.
 2) གཞི་ལྡན་པ་— གཞི་ལྡན་པ་ གཞི་ལྡན་པ་
 གཞི་ལྡན་པ་ 46.2 (a).
 3) གཞི་ལྡན་པ་ — གཞི་ལྡན་ གཞི་ལྡན་པ་ 48.18,
 69.11.
 གཞི་ལྡན་ གཞི་ལྡན་པ་ གཞི་ལྡན་པ་ 92.2.

नप्रयोजन र्गोस'प'मेद'प' 1.8, 2.22, 7.15.

नीति f. कु'प' 30.5.

नील खेद'पे' 11.10 (bis), 11, 18 (bis), 14, 15.9 (bis), 18 (bis), 17, 18 (bis), 21, 16.1, 2, 4, 5, 6, 7 (bis), 8, 10, 18.10 (ter), 11, 12 (ter), 13 (bis), 50.1, 70.1, 2, 3 (ter), 4, 7.

नीत्रप द'पे'मेद'प' 79.10.

नीत्रपता f. द'पे'मेद'प'ते' 79.10.

नैमित्तिक लु'स'उ' 91.5.

नौ f. शु' 9.4, 11 (ter).

न्याय m. कु'प' 9.2, 43.11, 68.16. री'स' (प') 50.11, 63.13, 95.13, 16.

न्यायबिन्दु m. री'स'प'ति'षे'स'प' 95.13, 16.

न्यायबिन्दुटीका f. री'स'प'ति'षे'स'प'ति' कु'के'र'अ'प' 95.16.

न्यूनता f. म'क'द'प' 94.13, 20. म'क'द'प' ते' 94.15, 16, 17, 21 (bis). म'हे'स'प' 62.2.

प

पत्त m. सु'स' 6.11, 19.4, 20.22, 21.1 (bis), 4, 41.2, 44.9, 46.20, 49.12, 50.17, 53.14, 16, 54.15, 16, 17, 18, 19, 21, 55.1, 2, 6, 58.12, 13, 15, 16, 60.20, 21 (bis), 22, 23,

61.2 (bis), 12 (bis), 14, 76.5, 8, 77.15, 16, 19, 83.7, 84.10. Sine tib. 19.6, 20.21, 66.15 (पत्तधर्म क'स' pro सु'स'प'ते'क'स')

पत्तधर्मल n. सु'स'प'ते'क'स'ते' 19.4, 41.2, 44.9, 50.17, 83.7, 84.10.

सु'स'प'ते'क'स'पि'द' 77.16.

पत्तीक VIII praet. सु'स'प'स'प' (praes. — सु'द') — पत्तीकृत सु'स'प'स'प' 19.7.

पञ्चन् ल' 61.9.

पञ्चमी f. (= ablativus) ल'प' 78.12.

पट m. सु'म'प' 71.2.

पट् I tib. ल'पु'द' — पठयते ल'पु'द' 92.2.

पत्त n. ल'म' 19.7, 8.

1. पद n. क'स' 2.8 (bis), 13, 46.5 (bis), 7, 55.11, 12, 60.22, 61.11.

2. पद n. गो'ल'प'द' 95.14.

पदार्थ m. द'पे'स'पे' 68.1.

पर ग'द' 10.5, 12, 17.4, 10, 11 (bis), 12 (bis), 13, 21.2, 14 (cf. emend.), 25.21 (bis), 26.2, 3, 37.11, 12, 19 (bis), 41.1 (bis), 2, 5, 6, 42.1, 5, 7, 46.1, 2, 3 (bis), 47.2, 3, 57.7, 15, 16, 18 (bis), 19, 58.6, 7 (ter), 8, 59.12,

61.16, 20, 21, 63.20 (bis), 21, 65.12, 73.8,
14, 15, 16, 20, 74.7, 8, 89.8, 90, 93.8 (bis),
4. འོག་མ་ 9.6. ཡ་འོག་པོ་ 93.4, 94.12,

95.1, 2.

परपरा f. བརྒྱུད་པ་ 41.11.

परम दम'प' 18.10, 11 (ter), 12, 14, 18, 19,
20, 26.15, 42.4, 48.8, 69.2, 82.13.

परमाणु m. རྒྱལ་མ་རྒྱུ་ 66.12, 13, 14 (bis),
69.4, 73.16, 87.17, 20, 88.1 (bis), 2, 90.1,
3 (bis).

परमार्थ རོན་དམ་པ་ 13.10, 11 (ter), 12, 14,
18, 19, 20, 26.15, 42.4, 48.8, 69.2, 82.12.
རོན་ 47.8.

परमार्थसत् རོན་དམ་པ་ཡོད་པ་ 13.10, 11
(bis), 12, 14, 18 (वस्तुशब्दः परमार्थसत्प-
र्थायः རོངས་པོའི་སྒྲ་ནི་རོན་དམ་པ་ཡོད་
པའི་རྒྱུ་གངས་ཡིན་ནོ), 19, 20, 26.15,
82.13.

परवत् sine tib. 6.3.

परस्पर བཅུ་ཕྱེད་ 9.7, 8, 10.12, 14 (cf.
emend.), 24.20, 25.2, 33.15 (bis), 34.2,
48.16, 70.2, 12, 19, 22, 74.21, 79.8, 84.6,
13, 14.

གཅིག་གིས་གཅིག་ 69.20, 21 (bis).

परार्थ གནད་ཀྱི་རོན་(—ཀྱི་) 17.4, 10, 11, 12,
13, 37.11, 12, 19, 41.1 (bis), 2, 6, 42.5, 7,
57.7, 15, 19, 58.6, 61.16, 20, 21, 63.20, 73.8,
89.20.

གནད་ཀྱི་རོན་ཕྱེད་(པ་) 57.16, 18, 58.7, 8,
73.14, 20, 74.7, 8.

परिनिप् VI 1) ཡོངས་སུ་བསྒྲོར་—परिनिप्त
ཡོངས་སུ་བསྒྲོར་པ་ 31.18 (a).

2) tib. གནས་ — परिनिप्त གནས་པ་
31.18 (b).

परिग्रह IX. 1) ཡོངས་སུ་འཛིན་—परि-
ग्रह m. ཡོངས་སུ་འཛིན་པ་ 91.19, 20, 21,
92.1, 2, 5, 6, 7.

2) fut. གཟུང་—परिगृह्यते གཟུང་ངོ་
66.4.

परिग्रह m. cf. परिग्रह; sine tib. 14.11.

परिच्छिद् VII. 1) praes. ཡོངས་སུ་གཅོད་
praet. ཡོངས་སུ་བཅད་ fut. ཡོངས་སུ་
གཅད་—परिच्छिद्यते I ཡོངས་སུ་གཅོད་
(པ་) 79.8, 9, II ཡོངས་སུ་གཅོད་པ་ཡིན་ནོ་
79.11, III ཡོངས་སུ་བཅད་པ་ 4.9; परि-

चिक्यमान I ङ्ग'सु'गर्ह'य' 69.22 (a),
 70.1, 17, II ङ्ग'सु'गर्ह'य' 69.22 (b); परिचिन्न ङ्ग'सु'गर्ह'य'
 4.10, 6.14, 7.10.
 2) ङ्ग'सु'गर्ह'य' (गर्ह'य')—परिचिन्न
 ङ्ग'सु'गर्ह'य' 4.8.
 परिच्छेद m. ङ्ग'सु'गर्ह'य' 14.14. ङ्ग'सु'गर्ह'य' 18.15.
 परित्यज् I. 1) praes. ङ्ग'सु'गर्ह'य'
 praet. ङ्ग'सु'गर्ह'य'—परित्यज्य ङ्ग'सु'
 गर्ह'य' 81.9; परित्याग m. ङ्ग'सु'
 गर्ह'य' 69.21.
 2) ङ्ग'सु'गर्ह'य'—परित्याग m. ङ्ग'सु'
 गर्ह'य' 49.2.
 2) वक्ष्य (praes. वक्ष्य) — परित्यज्य
 वक्ष्य'य' 4.20.
 परिपिण्डत ङ्ग'सु'गर्ह'य' 95.12.
 परिमाण n. ङ्ग'सु'गर्ह'य' 88.1.
 परिसमाप् V et caus. 1) ङ्ग'सु'गर्ह'य' — परि-
 समाप्य ङ्ग'सु'गर्ह'य' 61.14; परिसमापयि-
 तव्य ङ्ग'सु'गर्ह'य' 57.6.
 2) ङ्ग'सु'गर्ह'य' — परिसमाप्ति f.

ङ्ग'सु'गर्ह'य' 12.9.
 परित् I 1) praes. ङ्ग'सु'गर्ह'य' praet.
 ङ्ग'सु'गर्ह'य' — परित्कृति ङ्ग'सु'
 गर्ह'य' 70.4; परित्कृत ङ्ग'सु'
 गर्ह'य' 71.5; परित्कृ m. ङ्ग'सु'
 गर्ह'य' 70.1, 71.4, 6, 79.8.
 2) praet. ङ्ग'सु'गर्ह'य' — परित्कृतव्य ङ्ग'सु'
 गर्ह'य' 68.12; परित्कृ m. ङ्ग'सु'
 गर्ह'य' 24.20, 33.15, 16, 34.2, 48.16, 69.20, 21 (bis),
 70.2, 8, 12, 19, 22; परित्कृवत् (poss.) I
 ङ्ग'सु'गर्ह'य' 34.2, II ङ्ग'सु'गर्ह'य'
 गर्ह'य' 33.16.
 परित्कृ m. cf. परित्कृ; ङ्ग'सु'गर्ह'य' 38.15.
 परित् I. 1) वक्ष्य — परित्यज्य वक्ष्य'य'
 ग'य' 4.12; परित्यज्य वक्ष्य'य'
 ग'य' 4.17, 19; परित्याग f. I वक्ष्य'य' 1.9,
 2.22, II वक्ष्य'य' 4.19.
 2) fut. वक्ष्य (praes. वक्ष्य) — परित्यज्य
 वक्ष्य'य' 4.15.
 परित् ङ्ग'सु'गर्ह'य' 16.14, 19.1, 2, 3, 4,
 25.18, 31.22, 34.17, 47.15.

परोक्ष n. མེ་སྒྲུབ་པ་ཉིད་ (མདུལ་པ) 33.1.

पर्यन्त m. མཐའ་ 11.17, 20, 22, 23, 12.2,

31.14 (bis). མཐའ་ཐུག་པ་ 9.16 (cf. em.),

31.18.

पर्यनुयुज् VII praet. རིས་ (praes. འཛི་)

पर्यनुयुक्त རིས་པ་ 74.5.

पर्याय m. རྒྱུ་གཤམ་ 13.2, 18, 56.5, 63.19.

पर्वत m. རི་ 64.18.

पश्चात् adv. རྗེས་ལ་ 6.11, 19.8. རྗེས་ 6.12.

19.15, 48.18, 21, 49.2, 2.

पारंपर्य n. བརྒྱུད་པ་ 37.2, 8, 39.17.

पारम्य n. (cf. पारम्य) གཞན་གྱི་རོན་ 58.6,

74.2 (b). གཞན་གྱི་རོན་ཉིད་ 74.2 (c). གཞན་

གྱི་རོན་ཐེང་པ་ 73.18, 74.1, 4. གཞན་གྱི་

རོན་ཐེང་པ་ཉིད་ 57.19, 74.2 (a), 2 (bis).

पार्श्व m. རོས་ 31.14.

पित्त n. མཐིས་ 9.13.

पिशाच m. འཛི་པ་ 33.20, 21 (ter), 70.11.

ཤ་བ་ 70.15.

पीत खेम-पे 4.4, 70.4, 5, 15.

पुत्र m. སྲ་ 20.8 (bis).

पुत्रत्व n. སྲ་ཉིད་ 20.9.

पुनर् ཡང་ 7.15, 19, 12.20, 22, 13.14, 18.19,

37.19, 40.7, 47.12, 66.5, 85.14, 92.19.

ཁྱད་ 5.22, 21.16. རྗེས་ 47.11. རི་ 18.17.

Sine tib. 8.12, 13.2, 17.9, 20.5, 22.20,

25.2, 11, 26.10, 30.10, 38.18, 41.5, 48.12,

53.22, 54.17, 18, 55.17, 56.6, 68.2, 72.22,

73.4, 79.2, 82.5, 85.22, 86.2.

पुनः पुनर् ཡང་ནས་ཡང་རྒྱ་ 11.19, 37.15.

पुनः पुनरावर्तनम् ཡང་ནས་ཡང་རྒྱ་ཐེང་པ་

37.15—16.

पुरस्तात् སྔར་ 15.4.

पुरुष m. རྒྱུས་པ་ 1.1, 2.1, 2, 2, 3.7, 8, 10,

11, 4.12, 18, 21, 5.2, 2, 9, 11, 57.20, 58.5,

63.19, 73.18, 19, 82.10. མེ་ 36.1, 4 (bis),

66.19, 21, 88.4, 5 (bis), 6, 9, 10, 11, 13, 14,

20, 21, 91.7.

पूरित sine tib. 35.4.

पूर्व ख-प 4.12 (b), 13 (b). ख-म 31.4,

33.4, 49.9, 60.19, 65.15, 69.17, སྔན་

3.5, 9.2, 12.5 (bis). སྔན་རྒྱ་འགོ་པ་ 4.12 (a).

སྔན་རྒྱ་སོང་པ་ 4.12 (c), 13 (a), 15, 20, 38.18.

loc. पूर्वस्मिन् ख-འཕ་ 20.1; in sensu

adv. (पूर्वम्) སྔར་ 19.14, 20.8, 48.16, 18,

21, 49.2 (bis), 94.18, 90, et in पूर्वोक्त

q. v. Sine tib. 2.19.

पूर्वक खेङ्'रु'अञे'व' (— रुङ्) 1.1, 2.1,

5.10, 11, 33.22, 60.18, 69.12. खेङ्'रु'खेङ'व'

16.16, '48.19, 63.6. खेङ्'रु'वङ्'रु'ङ्'व'

60.17.

पूर्वदष्ट खेङ्'मखेङ'व' 8.14 (bis).

पूर्वदष्टव n. खेङ्'मखेङ'व'रुङ्' 8.18.

पूर्वापर गुण'अङ्' 32.7.

पूर्ववत् ख'म'वङ्'रु' 31.4, 33.4, 49.9,

69.17.

पूर्वोक्त ख'म'वङ्'रु' 30.4, 87.14. ख'म'

ख'म'व' 84.18.

पृथक् adv. व'रुङ'व' 67.1. अङ्'म'पेङ'रु'

85.1, 2, 6. अङ्'म'पेङ'रु' 85.7.

पृथक्करण n. व'रुङ'रु'रुङ'व' 6.18.

पृथिवी f. स' 44.10, 64.12.

पृष्ठ cf. प्रच्छ्.

पैठर m. (n. pr.) पै'ठ'र' 84.8.

पैलुक (n. pr.) पै'लु'ग' 83.3.

प्रकरण n. र'व'रु'रुङ'व' 1.6, 7, 10, 2.2,

4, 5, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 21, 22,

24, 3.1, 5.12. ख'म' 49.8, 58.10, 74.22,

75.1.

प्रकाश m. र'व' 11.17, 19, 20, 22, 12.1, 2.

रुङ'व' 11.21 (bis).

प्रकार m. रु'म'व' 5.2, 8, 9.21, 12.11, 17.2

(b), 7 (bis), 8, 21.15, 24.12, 30.15, 16 (ter),

30, 42.5, 52.4, 5, 8, 67.7, 9, 76.8, 77.5,

78.1 (bis), 80.4, 85.18, 86.18, 19 (bis). प्रे'

व' 5.17, 17.2 (a), 30.19, 42.7, 46.2.

र'व'रु'रुङ'व' 24.14.

प्रकाशेद m. र'व'रु'रुङ'व' 80.14.

प्रकाश caus. 1) praes. रु'म' praet. fut.

व'रुङ'—प्रकाश्यते I रु'म'व'रुङ'व' (व')

41.4, II व'रुङ'व'रु'व'रु'व'रु' 43.4; प्रका-

शयितव्य व'रुङ'व'रु'व' 43.4; प्रकाश्य

व'रुङ'व'रु'व' 42.22, 43.9, 10, 11.

2) व'रुङ'—प्रकाशित व'रुङ'व' 93.4, 5

(bis).

3) व'रुङ'—प्रकाशयितव्य व'रुङ'व'रु'

व' 43.8.

- 4) गणय'य'प्रुद' — प्रकाशन n. गणय' य'प्रुद'य' 19.2.
- प्रकृत गणय' 67.2.
- प्रक्रम I. 1) गौ'दु'य' — प्रकात गौ'दु' य'य' 18.20.
- 2) गणय' — प्रकात गणय'(य') 48.2, 80.22.
- 3) गणय' — प्रकात गणय'य' 38.15.
- 4) य' — प्रकात य'(य') 58.12.
- 5) कु' — प्रकात कु'य' 57.3.
- 6) दु'य' — प्रकात दु'य'य' 82.3.
- प्रचुर म' 24.3.
- प्रचक् VI. praet. दै' (praes. दै') — पृष्ठ दै'य' 21.14.
- प्रचक्द X praet. य'य' (praes. य'य')
- प्रचक्रादित य'य'य' 64.18.
- प्रच्युति f. ग'य'य' 70.1, 18 (bis).
- प्रच्युतिमत् ग'य'य'य' 70.18.
- प्रणालिका f. वै'य'य' 37.8, 10.
- प्रणिधान n. ग'य'य' 22.12.
- प्रणोत् प्रुद'य' 91.8.

- प्रति सै'य' 5.18. य' 34.7, 88.19; sine tib. 31.9.
- प्रतिगत sine tib. 6.2.
- प्रतिज्ञा IX. 1) द'य' — प्रतिज्ञायमान द'य'य' 60.9; प्रतिज्ञात द'य'य' 59.2, 5, 60.12 (tib. ऊ'य'य'य'य' द'य'य'य' = अप्रामाण्यस्य प्रतिज्ञा); प्रतिज्ञा f. द'य'य' 26.14, 48.4, 11, 58.20, 59.14 (bis), 15.
- 2) द'य' — प्रतिज्ञातव n. द'य'य' 63.4.
- प्रतिनियत सै'य'य' 17.5.
- प्रतिपद् IV. A et caus. 1) वि'दु'कु' — प्रतिपद्यते वि'दु'कु'य'य' 17.11; प्रतिपद्यमान वि'दु'कु'य'य'य' 53.12; प्रतिपत्तव्य I. वि'दु'कु'य'य' (य') 2.14, 31.17, 32.2, 93.4, 94.9. II वि'दु'कु'य'य'य'य' 39.5; प्रतिपादयति वि'दु'कु'य'य'य' 17.12; प्रतिपादयितुम् वि'दु'कु'य'य' 94.10; प्रतिपादयितव्य वि'दु'कु'य'य'य' 89.8;

प्रतिपत्ति f. I सिन्'दु'कुन्'प 39.6, 8, 12,
16, 40.1, 93.7, II सिन्'दु'कुन्'प'पु'प'
20.16, 37.19; प्रतिपादन n. सिन्'दु'कुन्'
प'पु'प' 58.14.

2) ह्यक्ष'—प्रतिपद्यते ह्यक्ष'प'पु'प'
35.20, 37.18; प्रतिपत्तव्य ह्यक्ष'प'पु'प'
12.22, 31.16, 53.15, 62.11; प्रतिपादयि-
तुम् ह्यक्ष'प' 94.11; प्रतिपत्ति f. I
ह्यक्ष'प' 22.13, 25.18, 32.1, 33.4, 37.18,
62.11, 94.10. II ह्यक्ष'प'पु'प' 87.1,
89.4; प्रतिपत् 1 ह्यक्ष'प'पु' 2.22, 22.4,
34.11, 44.11, II ह्यक्ष'प'पु'प' 22.5,
23.7, 34.16, 36.7; प्रतिपादकत्व n. ह्यक्ष'
प'पु'प' 47.15; प्रतिपादन n. I ह्यक्ष'
प' 19.4. II ह्यक्ष'प'पु'प' 47.10; III
ह्यक्ष'प'पु'प' 60.18.

3) praes. ह्यक्ष' praet. fut. वक्ष्य'—प्रति-
पाद्य वक्ष्य'क्ष' 12.11 (cf. emend.) 77.5;
प्रतिपादित वक्ष्य'प' 42.1; प्रतिपत्तव्य
वक्ष्य'प'पु'प' 53.12; प्रतिपत्ति f. वक्ष्य'
प' 1.8; प्रतिपादक ह्यक्ष'प'पु'प'

42.2 (bis), 3; प्रतिपादन n. वक्ष्य'प' 1.7.

4) श'स'स'वक्ष्य'ह्यक्ष'—प्रतिपाद्यते श'
स'स'वक्ष्य'प' 5.14.

5) श'—प्रतिपाद्य श'प'पु'प' 62.3, 4;

प्रतिपादक श'प'पु'प' 62.3, 5.

6) प्रेष'—प्रतिपन्न प्रेष'प' 55.2.

7) क्षु'प'—प्रतिपत् क्षु'प'प'पु' 28.10,
15, 17, 29.12 (bis), 37.16, 44.12.

1. प्रतिबन्ध IX. (in sensu संबन्ध) 1) अत्रेय'—

प्रतिबद्ध अत्रेय'('प', 'प') 25.7, 14, 16,

26.2, 3, 4, 5, 6, 8, 13, 27.3, 4, 52.5, 6, 15,

53.15; प्रतिबद्धत्व n. अत्रेय'प'ह्यक्ष' 25.7;

52.7; प्रतिबन्ध m. अत्रेय'प' 20.10, 25.3,

6 (a, b), 8, 9, 11, 19, 20, 21 (bis), 26.1, 2, 3,
4, 6, 10, 18, 19, 27.4 (bis), 5, 6, 47.11, 52.1,
2, 5, 9, 10 (bis), 13, 14, 15, 16, 17 (bis),
18, 19.

2) sine tib. प्रतिबन्ध m. 25.6 (c).

2. प्रतिबन्ध IX. (in sensu रूढ, बाध)

1) शर्द्ध'—प्रतिबध्नाति शर्द्ध'प' 60.9.

2) अर्द्ध'—प्रतिबध्नात् अर्द्ध'प'पु'प'
68.10.

3) अशेष' et शेष'—प्रतिबन्ध m. I

འགོགས་ 31.12, II གོགས་ཕྱེད་པ་ 94.19,

95.1, 2.

प्रतिभास् I ᱠ. झून् — प्रतिभासमान झून्

འདྲེན་པ་ 8.16; प्रतिभास m. झून्-པ་ 7.12,

20, 8.6, 8, 9 (bis), 10, 11 (bis), 15, 16, 17 (bis), 20 (bis), 22, 12.19, 13.1, 2, 12, 19, 14.5, 7; प्रतिभासत् n. झून्-པ་ 8.9.

प्रतिरूपक ཚ་འདྲ་པ་ 61.19.

प्रतिवादिन् m. ཕྱི་རྒྱུ་པ་ 58.9, 62.15, 16,

19, 63.12, 74.22, 78.12, 79.15. སྐར་རྒྱུ་པ་ 62.4, 88.20.

प्रतिषिद्ध I. 1) praes. འགོག་ fut. དགག་ (fut. verbi འགོགས་) — प्रतिषेध्यते དགག་

པར་བྱ་བ་ཡིན་ 35.5; प्रतिषेध्य I དགག་

པ་ 21.12, II དགག་པར་བྱ་བ་ 27.12, 31.2,

6, 32.2, 12, 12, 33.5, 12, 34.4, 12, 20, 35.9, 21, 37.5, 38.12; प्रतिषेध m. I འགོག་པ་

30.12, 34.1, 37.17, 21, 38.7, 57.3, 4, II དགག་པ་

24.15, 17 (bis), 19, 20, 27.12, 12,

14, 19, 28.4, 12, 32.14, 33.19, 36.12, 37.2,

6, 7 (bis), 38.2, 6, 9 (bis), 10, 11, 15, 39.1, 9.

2) praet. གགགས་ — प्रतिषिद्ध གགགས་ པ་ 10.9.

3) Sine tib. प्रतिषेध m. 6.3.

प्रतिष्ठापन n. གཞག་པ་ 58.4.

प्रती II. 1) ཁོང་རྩ་རྒྱུ་ — प्रत्येतुम् ཁོང་རྩ་

རྒྱུ་པར་ 21.9; प्रतीति f. I ཁོང་རྩ་རྒྱུ་

(པ་) 85.2, 89.15, 12, II ཁོང་རྩ་རྒྱུ་པར་

འགྱུར་པ་ 54.15, III ཁོང་རྩ་རྒྱུ་པར་བྱ་

པ་ 85.11.

2) རྒྱུ་པར་ — प्रतीयते I རྒྱུ་པར་ 46.2, II

རྒྱུ་པར་ཡིན་ 21.10; प्रतीयते རྒྱུ་པར་

ཡིན་ 21.11; प्रत्येतुम् རྒྱུ་པར་ 89.2;

प्रतीयमान རྒྱུ་པར་ 46.2; प्रतीति རྒྱུ་པར་

པ་ 15.12, 21.10, 41.15, 51.10, 58.12; प्रती-

ति n. རྒྱུ་པར་བྱ་བ་ཏིན་ 59.7; प्रती-

ति f. I རྒྱུ་པར་ 14.19, 20 a (प्रतीति-

རྒྱུ་པར་ རྒྱུ་པར་ཁོང་རྩ་རྒྱུ་པར་), b, 15.5,

12, 14, 15, 16, 18.12, 21.9, 37.12, 17, 39.2,

53.7, 17, 85.1, 4, 12, 89.2, II རྒྱུ་པར་

བྱ་བ་ 59.7 (b), III རྒྱུ་པར་ཕྱེད་པ་

89.17; प्रत्यापन n. རྒྱུ་པར་ 60.12.

3) རྒྱུ་པར་ — प्रतीति རྒྱུ་པར་ 39.2, 51.12;

प्रतीति f. རྒྱུ་པར་ 7.20, 8.1 (bis), 31.20,

39.5, 6, 10, 11; प्रत्यय m. རྒྱུ་པར་ 16.1,

2, 4, 6, 39.2, 59.12, 60.2.

- 4) ཡིད་ཆེས་—प्रतीति f. ཡིད་ཆེས་པ་ 6.17, 29.7-53.13.
- 5) ཆོལ་—प्रत्येति ཆོལ་ 60.15; प्रत्येष्य-ति ཆོལ་ 60.15.
- 6) གྲགས་—प्रतीयेत གྲགས་པར་འགྱུར་རྟེན་ 93.19; प्रतीत གྲགས་པ་ 24.12, 59.6; प्रतीति f. གྲགས་པ་ 58.12, 16, 59.4, 5, 6, 7, 10, 11, 60.12, 94.12.
- प्रत्यक्ष adj. མངོན་སུམ་རྩ་གྱུར་པ་ 29.7 (b), 31.19, 22, 32.9, 33.1, 35.7, 36.2. མངོན་སུམ་ 14.16, 15.15, 22.4, 5, 23.5, 7, 8, 28.15, 17, 30 (bis), 22, 29.6, 7 (a), 9, 12 (bis), 31.20, 44.11, 12. མངོན་རྩ་གྱུར་པ་ 34.18.
- प्रत्यक्ष n. མངོན་སུམ་ 3.18 (bis), 14, 15 (bis), 6.1, 2, 6, 7, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 7.5, 8, 7, 12, 14, 16, 9.5, 6, 7, 8 (bis), 19, 20, 22, 10.4, 5 (bis), 17, 21, 11.1, 8 (bis), 12, 13, 15, 16, 12.1, 8, 8 (bis), 9 (bis), 11, 14, 16, 17, 18, 19, 22, 18.8, 13, 20, 14.14, 17, 20, 15.4, 16.4, 5, 8, 12, 13, 14, 16 (bis), 17, 17.1, 18.2, 9 (bis), 10, 15, 24.12, 28.2, 10, 11, 12, 30.2, 8 (bis), 4, 5, 8, 39.20, 22, 23, 49.11, 54.21, 58.11, 15, 17, 18 (bis), 19, 21, 82.2; sine tib. 6.3.
- प्रत्यक्षता f. མངོན་སུམ་ཉིད་ 28.21.
- प्रत्यक्ष n. མངོན་སུམ་ཉིད་ 6.17, 29.7-36.5, 6 (bis).
- प्रत्यय m. I cf. प्रती II རྟེན་ 10.6, 14, 15, 16 (bis), 22.21, 22, 23, 23.2, 5, 6, 9, 10, 11, 12, 14, 28.5, 7, 46.6, 10, 11 (bis), 12, 13 (प्रत्य-यानां कारणानाम् རྟེན་རྩ་རྒྱུ་མས་ཀྱི), 14 (bis), 15 (bis), 16 (bis); sine tib. 60.8.
- प्रत्यवमृष्ट VI. 1) འཛོལ་—प्रत्यवमृष्टति འཛོལ་པ་ 8.12.
- 2) བཤུར་—प्रत्यवमृष्ट བཤུར་(པ་) 55.11; प्रत्यवमृष्टव्य བཤུར་པར་བྱ་བ་ 55.10.
- प्रत्यासन्न ཉེ་པ་ 56.4.
- प्रत्येकम् སོ་སོར་ 9.7.
- प्रथम ཏང་པོ་ 68.14. ཐོག་མ་ 92.2. adv. ཐོག་མ་ཉིད་རྩ་ 3.11. ཐོག་མར་ 5.22, 47.10.
- प्रदीप m. སྒྲོན་མ་ 19.2, 25.12, 35.15, 47.9, 69.7.
- प्रदृश् caus. 1) praes. སྒྲོན་ praet. fut. བསྒྲོན་—प्रदर्शित བསྒྲོན་(པ་) 3.6 (bis), 18, 5.5, 6 (bis), 18, 87.8, 88.12, 89.1, 5, 14; प्रदर्शन n. I སྒྲོན་པ་ 2.12, 57.19, 87.7 (bis),

II वसुध'य 5.17, 44.21, 50.17, 58.12, 14,
73.18, 83.5, 7, 87.5, 13, 93.9, III वसुध'
य'य'य' 94.7; प्रदर्शक I वसुध'य' 3.24,
II वसुध'य'य'य' 8.14, 17; प्रदर्शक n.
वसुध'य'य'य' 3.8.
2 praes. य'य'य' praet. य'य'य'
वसुध' — प्रदर्शित य'य'य'य' 4.1, 2;
प्रदर्शन n. य'य'य'य' 15.4; प्रदर्श-
क n. य'य'य'य' 87.10.
प्रदेश m. य'य'य' 2.17, 22.1, 4 (bis), 5, 30.2,
3, 33.4, 36.2, 48.19, 44.10, 11 (bis), 12,
53.22, 54.12. य'य'य' 22.15, 18, 29.12, 15.
प्रधान य'य'य' 5.12, 24.18, 19.
प्रबन्ध m. य'य'य' 1.2. य'य'य' 69.9.
°प्रभव (bah.) य'य'य' 60.2.
प्रभा f. य'य' 4.5, 69.7.
प्रभृति शेष'य' 66.14.
प्रमाण n. य'य'य' 2.16, 3.9, 10, 11, 17, 18
(bis), 4.4, 5, 6, 7, 6.10, 12, 14, 7.8, 11.1,
18, 12.8, 16, 22, 14.16, 17, 18, 21, 15.8, 5,
6 (bis), 7 (अर्थसात्व्यमस्य [= ज्ञानस्य])
प्रमाणम् य'य'य'य'य' [ये'य'य' =]

ये'य'य'य', 8, 11 (a), 12, 20 (bis), 16.8, 9
(bis), 11, 12, 17, 18.8, 9, 11 (bis), 12, 13,
28.14, 29.19, 36.9, 39.18, 40.1 (bis), 2, 4,
5 (bis), 7 (bis), 8, 9, 44.4, 5, 6, 8 (bis), 45.1,
47.1, 6 (ter), 7 (bis), 11, 49.20, 52.18, 58.1,
59.18, 15 (bis), 60.5, 6, 64.1, 2, 74.5, 79.16,
80.21, 22, 81.1, 2 (bis), 20, 82.1, 83.4,
86.11, 15, 24, 87.5, 7, 9, 90.9, 16, 17 (bis),
19, 91.1, 12, 92.4; sine tib. 15.11 (b),
61.10.

प्रमिति f. य'य'य' 15.6.

प्रमेय य'य'य' 40.1 (bis), 5, 6, 7 (bis), 8, 9.

प्रमेयत्व n. य'य'य' 66.1, 4 (bis), 6,
7 (bis).

प्रयत्न m. य'य' 19.15, 16, 22, 20.2, 26.5,

6, 7, 66.4. य'य' 46.12, 15, 17 (bis),
66.9, 10, 11, 72.15, 18 (a, c), 19, 20, 73.2,
89.17 (bis); sine tib. 72.18 (b).

प्रयुज् VII. 1) praes. य'य' praet. fut.

य'य' — प्रयुज्यते I य'य' — य'य' 32.6,
60.16, II य'य'य'य' 33.1, 46.9 (bis),

III य'य'य'य'य' 31.18, 46.7; प्रयु-

ज्यते I य'य'य' 48.2. II य'य'य'य'य'

य'य' प्रयुज्यमान I य'य'य' 46.11. II

य'य'य' 59.16; प्रयुक्त I य'य'य'

2.12, 46.17, 19, 93.10, II tib. य'य'य'

(प्रयोग m.) 45.11, 16, III ལྷུང་ཏུ་བློན་

46.5, IV ལྷུང་པར་བྱས་པ་ 36.18, 19;

प्रयुक्तत्व n. ལྷུང་པ་ 95.6; प्रयोक्तव्य I

ལྷུང་པ་ 49.4, II ལྷུང་པར་བྱ་པ་ 20.11

(bis), 32.15, 47.16, 53.5, III ལྷུང་པར་

བྱ་པ་ 34.9, 16, 36.6, 46.21, 22, IV tib.

ལྷུང་པར་བྱེད་པ་ (प्रयुज्यते) 35.18; प्रयु-

क्ति f. ལྷུང་པ་ 30.17; प्रयोग m. I ལྷུང་

པ་ 20.7, 30.15, 17 (bis), 32.1, 11, 16, 34.11,

19, 35.3, 8, 17, 20, 36.7, 13, 15 (b), 37.1, 3, 4

(ter), 6 (bis), 7 (bis), 8, 11 (bis), 13, 15 (bis),

18, 19, 22, 23, 39.13, 14, 16, 17, 42.9, 10

(bis), 22, 43.7, 8 (bis), 44.15, 16, 17, 18,

45.2, 4, 7, 14, 21, 46.13, 18, 47.22, 49.6,

8, 17, 50.1, 3, 10, 12, 14, 19, 20, 51.3, 4,

13, 52.12, 53.3, 4 (b), 14, 16, 18, 19, 22,

54.5, 8 (bis), 60.12, 17, 18, 83.10, 84.3, 4;

II ལྷུང་པར་བྱེད་པ་ 53.4 (a), III ལྷུང་

པའི་ཚུལ་ 34.3, IV ལྷུང་པ་ 20.9, 10,

32.17.

2) praes. རབ་ཏུ་ལྷུང་ praet. fut. རབ་

ཏུ་ལྷུང་ —प्रयुक्तत्व n. I རབ་ཏུ་ལྷུང་པ་

95.6. རབ་ཏུ་ལྷུང་པ་ཉིད་ 95.8; प्रयुक्ति f.

རབ་ཏུ་ལྷུང་པ་ 42.10; प्रयोक्तव्य རབ་

$\text{ཏུ་ལྷུང་པར་བྱ་(པ་)}$ 20.8.

3) བཟློན་ (वच् vel. अभिधा) — प्रयुक्त

བཟློན་པ་ 52.11.

4) Sine tib. 36.15 (a).

प्रयोग m. I cf. प्रयुज् II tib. བྱེ་བླག་ 37.14.

प्रयोजन n. དགོས་པ་ 1.6, 7, 9, 10, 2.2, 3,

5, 6, 8 (bis), 9, 11, 13, 15, 21, 24, 3.1, 13.17,

43.2, 3, 5, 9 (bis), 65.19, 70.18, 73.15,

85.10, 12.

प्रवृत् I Ā. 1) praes. འབྱུག་ praet. འབྱས་ —

प्रवर्तते I འབྱུག་པ་ 6.12, II འབྱུག་པར་

བྱེད་ཏི་ 29.24; प्रवर्तते I འབྱུག་གོ་ 2.10,

II $\text{འབྱུག་པར་འགྱུར་རྒྱུ་}$ 3.2, 3; प्रवृत् I

འབྱུག་པ་ 3.21, 23.10, II འབྱུག་པ་ 7.5,

23.8, 56.20, 81.16, 17, 20, 21; प्रवृत्तत्व n.

འབྱུག་པ་ 7.13; प्रवृत्ति f. འབྱུག་པ་ 2.9,

19, 21, 3.3, 8, 13, 15, 6.4, 5, 6, 8, 12.20,

21, 15.4, 29.28.

2) རབ་ཏུ་འབྱུག་ —प्रवर्तते རབ་ཏུ་འབྱུག་

པར་འགྱུར་རྒྱུ་ 2.13; प्रवृत्ति f. I རབ་ཏུ་

འབྱུག་པ་ 4.16 (a), II རབ་ཏུ་འབྱུག་པ་

4.16 (b).

3) བྱུང་ —प्रवृत्त བྱུང་ཏུ་བློན་ 69.3.

4) བྱུང་ —प्रवृत्त བྱུང་པ་ 30.8.

5) tib. ཡོད་ — प्रवृत्ति f. ཡོད་པ་ 69.12.
 Caus. 1) praes. འབྱུག་(པར་བྱེད་) praet.
 བརྩུག་ fut. གཞུག་ — प्रवर्तयति འབྱུག་
 པར་བྱེད་ 30.7; प्रवर्तयते གཞུག་པར་བྱེད་
 བ་ 24.6; प्रवर्तयत् འབྱུག་པར་བྱེད་པ་
 3.7; प्रवर्तित I འབྱུག་པར་བྱས་(པ་) 30.3,
 II བརྩུག་པར་བྱར་པ་ 3.9; प्रवर्तक (f.
 འོ་རྟེན་པ་) འབྱུག་པར་བྱེད་པ་ 30.1; प्रवर्त-
 कत्वं n. འབྱུག་པར་བྱེད་པ་(ཉིད་) 3.6;
 प्रवर्तिन् (f. འོ་རྟེན་པ་) འབྱུག་པར་བྱེད་
 30.9.
 2) རབ་ཏུ་འབྱུག་(པར་བྱེད་)—प्रवर्तक
 རབ་ཏུ་འབྱུག་པར་བྱེད་པ་ 4.14 (bis).
 प्रसङ्गेन instr. adv. ཞུར་ལ་ 18.16, 20.18,
 61.14 (प्रसङ्गागतम् = ཞུར་ལ་འོངས་པ་),
 84.22, 23.
 प्रसङ्ग I. ཐལ་པར་འབྱུར་—प्रसक्त ཐལ་པར་
 འབྱུར་པ་ 36.16, 17; प्रसङ्ग m. ཐལ་པར་
 འབྱུར་པ་ 10.20, 36.18, 37.22, 70.3, 71.5, 6.
 प्रसाधक ལྷུ་པར་བྱེད་པ་ 11.1.
 प्रसिध् IV. 1) ལུ་པ་(འལུ་པ་)—प्रसिद्ध ལུ་པ་

58.3; प्रसिद्धि f. ལུ་པ་པར་བྱ་པ་ 92.22.
 2) རབ་ཏུ་ལུ་པ་—प्रसिद्ध རབ་ཏུ་ལུ་པ་
 86.15, 87.5, 10.
 3) ལྷུ་པ་—प्रसिद्ध ལྷུ་པ་པ་ 77.10, 12.
 4) ལུ་པ་—प्रसिद्ध ལུ་པ་པ་ 6.19, 11.1.
 प्रसूति f. རབ་འབྱུང་ 1.3.
 प्रस्ताव m. ལྷུ་པ་ 61.15.
 प्रस्तुत ལྷུ་པ་ལུ་པ་པ་(པ་) 18.16. གཞུག་
 ལྷུ་པ་ 81.1.
 प्रहार m བརྩུག་པ་ 9.18.
 प्राक् adv. ལྷུ་པ་ 61.20. ལྷུ་པ་ལྷུ་པ་ 2.16.
 प्रैག་མར་ 17.8.
 प्राक्तन (f. འོ་རྟེན་པ་) ལྷུ་པ་ལྷུ་པ་ 11.22.
 प्राण m. ལྷུ་པ་ 63.2, 3, 76.1, 3, 4 (bis), 17,
 19, 77.8, 10, 12, 17, 78.2, 7, 11, 17, 79.14,
 16, 80.4, 5.
 प्राणादिमत् ལྷུ་པ་ལྷུ་པ་པ་པ་པ་པ་པ་
 76.4.
 प्राणादिमत् n. ལྷུ་པ་ལྷུ་པ་པ་པ་པ་པ་
 པ་ 76.1, 80.4. ལྷུ་པ་ལྷུ་པ་པ་ 79.16.
 प्राणिन् ལྷུ་པ་ལྷུ་པ་ 76.3.

प्राप् V et caus. 1) घेव' — प्राप्तुम् घेव'यर'

3.17, 22; प्रापयितुम् घेव'यर' 12.19; प्रा-
पणीय घेव'यर'सु'य' 4.1, 12.17, 19; प्रा-
पक घेव'यर'घेद'य' 3.17, 4.1; प्रापकाल n.
घेव'यर'घेद'य'ते' 3.18; प्राप्ति f. घेव'
य' 3.22.

2) स्र' — प्रापयति I स्र'यर'घेद'य'

3.7 (a), 5.5, II स्र'य'यि'ते' 3.7 (b);
प्राप्तुम् स्र'यर'सु' 3.19; प्रापयितुम्
स्र'यर' 4.2, 9; प्रापयत् I स्र'यर'घेद'
य' 3.5, 5.6, 6.13, 14, II स्र'यर'घेद'य'
3.6; प्रापित I स्र'यर'अश्रु'यर' 3.10, II
स्र'यर'श्रु'यर' 3.11; प्रापितो भवति
स्र'यर'अश्रु'यर' 15.3; प्रापणीय स्र'
यर'सु'य' 4.11; प्रापयितव्य स्र'यर'
सु'य' 4.9; प्रापक I स्र'यर'घेद'य'
14.21, 15.2, 4 (a), II स्र'घेद' 15.3, 4 (b);
प्रापकं भवति स्र'घेद'दु'श्रु'यर' 15.3;
प्रापकाल n. स्र'यर'घेद'य'ते' 3.7;
प्रापण n. स्र'य' 3.22, 14.21; प्राप्ति f.
स्र'य' 4.16, 17.

3) श्रु'यर' (अश्रु'यर') — प्राप्त श्रु'यर'

(cf. उपलब्धि) 22.1, 6, 7, 23.2 ('त्वम् —
यि'ते'यर') 28.1, 6 (bis), 7, 11, 31.1, 4,
32.7, 38.3, 6, 43.13, 30, 31, 44.13, 50.1, 2,
4, 53.6, 8, 19, 20, 23, 54.5, 10, 84.4, 5, 8;
प्राप्तव n. श्रु'यर'ते' 22.22, 44.13;
प्राप्ति f. श्रु'यर' 22.20, 21, 22.

4) अश्रु'यर' — प्राप्यते अश्रु'यर' 13.21.

5) Sine tib. प्राप्त 6.3.

प्राप्ताण्य n. ऊ'ते'यर' 59.15.

प्राप्ताय m. य'ते'यर' 2.21.

प्रेतावत् कृ'ण'यर'ते'य' 1.9, 2.9, 14,
16, 19, 3.2, 3 (bis), 4.17.

प्रवमान (सु I Å.) sine tib. 35.6.

फ

फल n. अश्रु'यर' 3.9, 5.15, 14.13, 16, 17,
18, 15.2, 5, 6, 12, 21, 16.9, 18.7, 8, 9, 11,
12, 15, 56.11, 60.2.

ब

बधिर ते'य' 10.20.

बल n. श्रु'य' 12.13, 16.4, 12, 56.20.

81.16, 18, 20, 21 (बलं सामर्थ्यम् श्रुत्वा
मसुनि.

बलत् n. tib. मसु 6.12.

बहु मन्त्रं 47.7 (a). मन्त्रं 38.15, 47.7
(c), 65.4, 69.3. मन्त्रं (b) 47.7 (b).

बहुवचन n. मन्त्रं 47.7.

बाध् I Å. 1) अथा — बाध्यते अथा
58.21; बाधित अथा 60.10.

2) अर्थ — बाध्यते अर्थ 60.12;

बाधक अर्थ 47.10, 59.10, 12.

3) वसन् (सन्) — बाध्यते वसन् 59.16.

बाल m. प्रियं 8.12.

बालक m. प्रियं 8.3.

बाष्प m. ब्रह्म 35.4, 64.9, 11 (ter), 13.

बाष्पादित n. ब्रह्म 64.11, 13.

बाह्य प्री 60.3, 4, 16, 18 (bis). प्री 9.12, 14, 13.

बीज n. सन् 15.1, 19.1.

बुद्धि f. श्रु 28.21, 51.8 (bis), 16.

बुध् I Å. 1) ह्यस — बोद्धव्य ह्यस
प्रु 12.14; बोध m. ह्यस 16.3

(cf. emend.), 4, 5, 6, 7 (bis), 8, 10, 18.10.

2) सिन्त्रुत्तु — बोध m. सिन्त्रुत्तु
18.11, 12.

बौद्ध m. सन्त्रुत्तु 58.2, 3, 62.19,
63.4, 65.12, 74.5.

ब्राह्मण m. वसन् 91.6, 16.

ब्रू II praes. श्रु praet. श्रु — ब्रवीमि
श्रु 59.19; ब्रूमः श्रु 67.15; ब्रूयात्
श्रु 5.9; ब्रूवत् I श्रु 2.4, II
श्रु 60.6; ब्रूयाण श्रु 74.4.

भ

भय अर्थ 35.13.

भवत् श्रु 6.19.

भाग m. प्री 31.21, 64.19. Sine tib. 2.5.

भाज् वसन् 19.8.

भाव m. cf. भू वसन् 3.20 (bis), 21, 22,
8.12, 23, 9.2, 10.17, 13.12, 14.21, 15.19
(b), 24.11, 25.11, 18, 26.7, 8, 12, 27.11,
33.6, 9, 35.12, 39.7 (b), 8 (b), 42.14, 15,
45.8, 9, 48.7, 13 (bis), 17 (bis), 49.11, 13,

57.11, 64.9, 11, 65.11, 67.10, 68.12, 69.1,
12, 21, 70.5, 71.12, 17, 18, 76.4, 79.1 (b),
83.14, 85.10, 86.11, 21, 24, 87.2, 90.18.
ང་པོ་ 15.22, 46.1, 14, 79.7 (a), instr. भावेन
tib. ལྷོ་ནམ་ (दारेणा) 15.20, sine tib.
2.15, 15.19 (a), 23.2, 27.2, 39.6, 7 (a), 8 (a),
49.15.
भात् I Å. ལྷང་—भासमान ལྷང་པ་ 28.19.
भास्वर ཀལ་པ་པ་ 34.11.
मिति f. ཅེག་པ་ 31.14 (bis), 18 (bis),
भिद् VII ཐ་དང་(པར་ཕྱེད་)—मिनति ཐ་དང་
པར་ཕྱེད་དོ་ 14.6; मित्यत्ते ཐ་དང་པ་ཡིན་
43.10, 12, 74.15, 17; मित्यत्ते I ཐ་དང་པ་
37.1, II ཐ་དང་པ་ཡིན་ 37.7, 39.14; भेतुम्
ཐ་དང་པ་ཅན་རྩ་གྲུང་པ་ 46.14; भिन्न
ཐ་དང་པ་ 4.2 (ter), 24.20, 25.1 (bis), 2,
42.22, 45.15, 46.12, 13, 48.2, 10, 18, 70.20,
21, 22 (bis); भेद् m. ཐ་དང་(པ་) 4.2, 13.1,
4, 14.7, 17.4, 24.18, 19 (a), 25.1, 26.16
(bis), 37.2, 4 (ter), 11 (quater), 19, 42.11,
43.5, 6, 8 (b, c), 12, 14, 45.10, 46.11 (b),
48.7, 19 (quater), 20, 74.21; loc. भेदे
ཐ་དང་རྩ་ཟློན་ 43.12; भेदक ཐ་དང་པར་
ཕྱེད་པ་ 13.20; भेदिन् ཐ་དང་པ་(ཅན་) 46.11

(cf. emend.), 14, 17; भेदित्र n. ཐ་དང་པ་

(ཅན་ཅིན་) 46.10, 12, 15 (bis).

भुत् VII ཟན་ཟ་—भुङ्क्ते ཟན་ཟོ་ 43.12 (bis).

भू I. 1) ཡིན་—भवति I ཡིན་ 2.5, 5.5, 12,

8.2, 2 (bis), 6, 21, 10.17, 11.20, 14.4, 15.1,
9, 16, 16.2, 11, 21.7 (bis), 22.12, 23.19,
27.1, 16, 36.4, 38.16, 42.1, 44.21, 48.21,
50.10, 52.10, 56.11, 58.10, 59.5, 60.5,
61.4, 19, 67.12, 12, 68.15, 71.4, 20, 76.20,
79.12, 13, 83.15, 21, 85.20, 87.2, 3, 6, 7,
15, 92.21, 93.14, 95.2, II ཡིན་རྩ་ཟློན་ 8.5;

भवतः ཡིན་ 86.20; भवति ཡིན་ 2.2, 6,

31.11, 40.2, 60.20, 22, 73.19, 87.12, 14;
भवेत् I ཡིན་ 8.19, 23.12, 33.12, 21(a), 52.15,

65.12, 72.2, II ཡིན་པར་འགྱུར་ 53.11,

III ཡིན་པར་གྱུར་ 48.16; भवतु ཡིན་རྩ་

ཟན་མོད་ 47.22; भवतु नाम ཡིན་རྩ་ཟན་

མོད་ 27.6; भवत् ཡིན་པར་གྱུར་པ་ 77.15.

2) praes. འགྱུར་ praet. གྱུར་—भवति I

འགྱུར་ 15.2 (a), 16.7, 23.5, 7, 27.14,

29.14, 30.1, 33.2, 19, 37.12, 17, 43.11,

51.5, 52.19, 53.21, 22, 54.7, 9, 56.15, 57.2,

6, 17, 61.20, 74.7, 76.15, 77.15, 85.4, 86.4,

6, 7, II གྱུར་པ་ 15.2 (b), 64.12, 80.2,

89.2; भवतः གྱུར་ 80.10; भवति

I འགྱུར་ 60.1, 2, 69.4, II གྱུར་ 22.10;

भविष्यति अश्रुत् 81.12; भवेत् I अश्रुत्
22.9 (b), 14 (b), 29.2 (b), 35.6 (b), 53.11
(bis), 81.9, II अश्रुत्-पक्षेण 27.3 (b);
83.21 (b). III अश्रुत्-सिद्ध 91.4; भवितुम्
अश्रुत्-पक्षे 84.15; भूत्वा अश्रुत्-पक्षे 68.10; भूत्
अश्रुत्-पक्षे 32.1, 88.12 (bis), 39.15, 45.4, 7,
19, 63.11, 64.6, 69.2, 90.9, 16, 17, 91.2;
भावित् I अश्रुत्-पक्षे 38.6, 8, 10, II अश्रुत्-
पक्षे 23.16, 81.12.
3) praes. अश्रुत् praet. अश्रुत् — भवति I
अश्रुत्-पक्षे 9.12, II अश्रुत्-पक्षे 35.3, 50.20;
भवत् अश्रुत्-पक्षे 68.4, 69.9 (bis); भूत् I
अश्रुत्-पक्षे 33.6; II अश्रुत्-पक्षे 33.9 (bis),
भावित् अश्रुत्-पक्षे 6.12, 10.9.
4) अश्रुत् — भवतः (8. du.) अश्रुत्-पक्षे 7.23;
भविष्यति अश्रुत्-पक्षे-अश्रुत्-पक्षे 29.20;
भवेत् I अश्रुत् 22.9 (a), 14 (a), 27.3 (a),
29.2 (a), 4 (a), 85.6 (a), 7, II अश्रुत्-पक्षे
अश्रुत् 50.3 (b); भवितुम् अश्रुत्-पक्षे
अश्रुत्-पक्षे 28.18; भाव m. अश्रुत्-पक्षे 14.1,
88.19, 21, 39.2, 44.2, 4, 49.9, 52.12, 66.9,

11, 63.4, 69.20, 70.2, 71.2, 76.10 (bis), 11,
78.20, 21, 79.1 (a), 2, 7 (b), 9, 10, 15, 17,
19, 20, 80.5, 86.5 (bis); भावे सति अश्रुत्-
पक्षे 69.10; भावित् n. अश्रुत्-पक्षे 86.6; भावित्
अश्रुत्-पक्षे 8.24, 9.1, 28.20, 39.10.
5) अश्रुत् — भवतः (8. du.) अश्रुत्-पक्षे 82.2.
6) अश्रुत् (सिद्ध) — भवति अश्रुत् 86.14.
7) Sine tib. भवति 6.9; et cf. उक्त भव-
ति; भूत् 10.12.
Caus. praes. अश्रुत् praet. अश्रुत्-पक्षे fut.
अश्रुत्-पक्षे — भाव्यमान I अश्रुत्-पक्षे 12.2, II
अश्रुत्-पक्षे-पक्षे 11.19, 22, 12.1; भावना f.
I अश्रुत्-पक्षे 12.1, II अश्रुत्-पक्षे 11.17,
19 (bis).
भू f. अश्रुत् 64.19.
भूत् cf. भू; अश्रुत्-पक्षे 11.17, 18 (bis),
tib. अश्रुत्-पक्षे 10.14.
भूत् n. अश्रुत्-पक्षे 64.9, 11, 19 (भूतानां पृथि-
व्यादीनाम् — अश्रुत्-पक्षे-अश्रुत्-पक्षे)
भेद m. cf. भिद; अश्रुत्-पक्षे 30.15, 17, 19 (a),
82.9, 42.9, 10, 43.1, 2, 7, 8 (a), 45.4, 7 (bis),

12, 14, 15, 46.10, 11(a), 12, 14 a (नेदो विशेषः)

प्रेषण'सु'प'य' (b), c, 15 (bis), 16 (bis),

48.a. सु'प' 5.18 (bis), 19, 20 (a), 21 (b, c),

22, 9.22, 17.3, 5, 6 (ter), 7 (bis), 8, 24.18 (b),

30.16, 19, (b, c), 20, 42.5, 48.10. सु'प'प'.

सु'प' 24.19 (b). सु'प'क'क'प' 47.7. सु'प'

12.11. सु'प'प' 46.19; sine tib. 5.20 (b),

21 (a), 24.19 (c).

भोगिन् सु'प'सु'प' 73.19.

धम् IV. 1) सु'प'र' — धम्ममाणा सु'प'र' 9.10;

धम्मणा n. सु'प'र'प' 9.4, 9, 10.

2) सु'प'प' — धम्मयति सु'प'प' 7.3; धात्त

सु'प'प' 7.12, 82.10; धात्तत् n. सु'प'प'

प' 7.7; धात्ति f. सु'प'प' 9.10, 12, 13,

15, 18, 82.6, 8.

धात्ति f. (cf. 2. धम्) सु'प'प' 82.15.

म

मणि सु'प'प' 4.5 (bis), 6.

मत् सु'प'प' 38.14, 20, 22, 48.9, et cf.

उत्पत्तिमत् रागादिमत् etc.

मत् n. सु'प'प' 24.8 et cf. रागादि-
मत् etc.

मद् pron. सु' 59.17, 80.19. सु'प' 95.12, 15.

मध्यदेश m. सु'प'प' 65.12.

मध्यनिविष्ट sine tib. 35.7.

मध्याह्न m. सु'प'प' 4.7.

मध्ये loc. adv. सु'प'प' 17.12, 61.21, 75.4,

77.7, 80.9. सु' 24.16.

मन् IV. praet. वसम' fut. et saepe in

omni casu वसम' — मत्ता वसम'प'प'

58.8; मत्तव्य वसम'प'प'प' 6.20.

मनस् n. सु' 1.5, 10.7, 12, 17 (bis), 18, 21.

मनु m. (n. pr.) सु'प'प' सु'प'प' 91.15.

मनोज्ञान सु'प'प' सु'प'प' 10.17.

मनोविज्ञान n. सु'प'प' सु'प'प' 10.17.

10.7, 12, 17, 18, 21.

मन्दम् adv. सु'प'प' 9.10.

मयूर m. सु'प' 64.17, 19 (bis).

मरण n. सु'प' 62.16, 17, 19, 63.4, 7, 9,

10, 11 (bis), 12, 88.5, 10 (a, b), 12. सु'प'

63.8. Sine tib. 88.10 (o).

मरणधर्मत्व ऽहो'यदे'हो'स'उ' 88.12.

मरीचिका f. श्लेष'कु' 8.19.

मर्मन् n. ग'र' 9.18.

महर्षि m. इ'द'स'ह'र'य' 83.2.

महानस m. ह'द'म' 49.6, 10, 11, 85.16,

86.11, 12, 24.

मा III A. praes. द'यो' fut. द'य'—मीयते

द'यो' 6.10; मान n. I द'यो'य' 6.11, II

द'य'य' 6.10 (bis).

मा भूत् म'पी' 71.20. म'पी'र'र'उ'र'म'र'

श्रि' 48.21. म'र'र'र'य'र'य' 46.19.

मा वा य'र'र'र'म'पी'य'र'र' 74.18.

मातृ f. म' 2.24.

मात्र उ'म' 4.12, 15, 7.5, 8.16, 11.5, 22.12,

23.12, 20, 24.6, 7, 28.22, 29.1, 34.17, 18,

36.10 (bis), 11, 17, 44.8, 47.1, 4 (bis), 5,

16, 17, 20, 21, 48.2, 12, 20, 49.2, 4, 57.17,

58.6, 9, 59.11, 61.2, 8, 63.9, 11, 71.12,

72.2, 75.1, 81.21 (bis), 83.9, 12, 85.15,

86.2, 4, 5 (quater), 88.16, 21, 89.6, 93.10.

अ'व'र'र' 95.15. र' 85.20, 87.8.

मात्सर्य n. र'र'र' 92.2.

मानस (cf. मनस् et मनोविज्ञान) य'र' (श्रि')

6.7, 9.20 (मानसप्रत्यक्ष — य'र' (श्रि') र'र'र'.

सु'म') 10.15 (bis), 11.1.

मिथ्या indecl. य'र'य' 5.4, 6, 7, 7.8, 9.

य'र'य' 59.19.

मिथ्याज्ञान n. य'र'य'र'र'य'य' 5.4, 6, 8,

7.8, 9.

मीलन n. ह'र'य'य' 7.22.

मुख n. य' 8.12. श्लेष' 52.11 (bis), 53.1 (मुख-

मुपाय: श्लेष'य'य'य'), 2 (bis).

मुख्य र'र' 41.12.

मुच् VI. य'र'—मुञ्चति य'र' 92.2.

मुद्गर m. य'य' 83.10.

मूढ र'र'य' (य') 29.14 (bis). श्लेष'य' 24.6.

मूर्त य'य'उ' 66.14, 88.1, 2.

मूर्ति f. य'य'उ' 88.1 (असर्वगतद्रव्यप-

रिमाणी मूर्ति: ह'य'य'य'उ'र'र'य'.

म'पी'य'ह'र'य'र'य'य'य'य'य'य'.

मृद् IV य'र'य'—मृयते I य'र'य'य'य'.

(य'पी'र') 3.24 (a), 47.12, II य'र'य'य'—

य' 3.24 (b).

मृत् य'य' 76.2.

मोह् 𑖦𑖩𑖪𑖫𑖬𑖭 29.15 (bis).

य

यबुम् n. 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 91.11.

यतम् (abl. adv.) 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 5.8, 13.18,
16.1, 19.1, 26.18, 27.14, 30.8, 38.17,
39.14, 52.8, 15, 53.15, 55.20, 67.21, 79.1,
20, 85.5. 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 7.4, 14, 10.18, 11.10,
34.16, 48.18, 49.15, 57.12, 60.12, 67.11,
69.8, 71.15, 78.19, 84.18, 86.21, 91.4;
sine tib. 12.21.

यत एव 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 79.17.

यत्न m. 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 (abl. यत्नतः 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿) 5.8.

यत्र adv. 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 32.15, 21 (bis), 84.8, 14,
35.8, 18, 36.8, 43.18, 49.6, 8, 88.10, 17,
85.16 (bis), 86.10, 18. 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 4.17, 16.16,
22.8, 25.14, 16, 57.1, 3, 76.17, 19, 77.8,
83.21, 91.18, 92.11, 15. 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 31.18,
46.8, 52.8, 83.19, 92.4; sine tib. 32.16.

यथा 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 19.17, 84.22. 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 44.8.

𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 44.17, 51.18, 54.8. 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 47.1,

5. 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 6.18, 12.5, 18.10 (यथा 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿),

25.8, 29.18, 31.22, 34.1, 44.18, 46.11 (b),

51.18, 54.18, 60.14, 66.17, 69.11, 70.4,

74.17, 82.15, 85.11, 93.4, 5. 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 —

𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 22.8 (c). 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 — 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 4.5,

6, 15.9. 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 — 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 19.1. 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿

𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 — 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 11.18, 19.17. 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿

8.8, 9.1, 22.8 (a, b), 23.21, 31.8, 9, 32.5,

20, 33.8, 34.7, 14, 35.8, 12, 36.8, 49.10,

55.18, 18, 58.18, 19 (bis), 62.14, 64.11,

18, 65.9, 66.21, 73.15, 84.10, 87.17, 19,

88.18, 89.17, 90.15, 91.8, 10, 22. 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿

𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 — 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 8.8, 22.1, 24.1, 10, 31.1, 7,

32.4, 18, 19, 33.8, 34.5, 18, 35.1, 10, 36.1,

42.17, 19 (b), 44.18, 45.1, 46.11 (a), 50.1,

57.18, 58.17, 59.1, 4, 18, 15, 62.18, 63.18,

64.9, 17, 65.7, 66.1, 19, 73.14, 75.7,

76.1, 84.5, 85.16, 17, 86.11, 18, 16, 88.4,

14, 90.8, 10, 91.6, 8, 19, 20, 92.8, 11,

12, 93.1, 14. 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 — 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 1.9, 4.4,

6.7, 8.10, 26.5, 8, 42.19 (a), 46.8, 49.6,

82.19, 83.5. 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 — 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 33.11,

35.15. 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 (𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿) 3.19, 20, 19.8, 92.17,

tib. 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 (यदि) 29.7; sine tib. 82.14,

75.9, 76.8.

यथायोगम् adv. 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 80.7, 11.

𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 80.12.

यथावस्थित 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 (𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿) 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿

82.11, 12, 14 (bis).

यथावस्थितवस्तुस्थिति 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿

𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 𑖶𑖷𑖸𑖹𑖺𑖻𑖼𑖽𑖾𑖿 82.11,

12, 14.

यथोक्त द्विःश्लोकं 27.12, 14, 85.18,

86.12 (bis), 19. द्विःश्लोकं 28.12,

30.12.

यद् pron. यद् (— द्विः) 3.11, 12 (bis), 24,

4.1, 8, 9, 10, 12, 14, 5.2 (cf. किंचिद्), 7 (bis), 10, 6.4, 19, 21, 7.2, 10, 11, 16, 17, 8.1, 6, 9.4, 8, 16, 19, 20, 10.4, 11, 22, 11.7, 8, 12, 22, 12.2, 9, 16 (bis), 17, 22, 13.1, 2 (bis), 4, 12, 17, 14.4 (b), 17, 20, 15.2, 2, 8 (bis), 16, 17, 19, 17.11 (bis), 18.1, 2, 3, 9 (bis), 12 (a), 19.16, 20.2, 10, 18, 21.1, 7, 22.8, 9, 10, 23.5, 7, 10, 12 (bis), 20, 24.5, 25.14, 16, 26.4 (ter), 2 (bis), 12, 22 (ter), 28.10, 29.11, 31.2, 6, 9, 15, 32.2, 2, 12, 33.5, 34.4 (bis), 7, 10, 12 (bis), 20, 35.9 (bis), 16, 21 (a), 37.19, 38.1, 6, 8, 11, 12, 20, 39.12, 21, 22, 40.7, 41.2, 42.7, 17 (bis), 19 (bis), 43.2, 12, 21 (ter), 44.7, 12, 12, 19, 20, 45.4, 5 (bis), 12, 12, 46.2, 12, 14, 47.5, 4 (bis), 21, 48.2, 14 (bis), 49.2, 50.1, 4 (bis), 52.2, 6 (ter), 10, 16 (bis), 53.1, 2, 6, 8, 12, 19, 22, 54.5, 21, 55.12, 56.4, 7, 8, 10, 14, 16, 17, 19, 22, 57.10, 12, 12, 20, 58.11, 12, 59.2, 9, 17, 19, 60.22, 61.6, 9, 12, 12, 63.2, 4, 8, 9, 10, 12, 17, 20, 64.11, 65.2, 66.2, 4, 22 (a), 67.2, 3, 10, 12, 17, 68.5, 6, 7, 8, 9 (bis), 12 (bis), 12, 20, 22, 69.6, 11, 21, 22 (bis), 70.2, 6, 12, 14, 17, 19, 73.15, 17, 74.6 (bis), 22, 75.1, 9, 76.4, 6, 7, 12, 78.21, 79.7, 8 (bis), 80.11 (bis), 12 (quater), 15, 21, 81.2, 9 (bis), 19, 82.2, 14, 16, 12, 21, 83.9, 12, 14 (bis), 17 (bis), 19, 21, 84.4, 8, 14, 85.10, 12, 22 (a), 87.7, 8, 88.7 (bis), 14, 16, 17, 12, 89.2, 10, 11 (bis), 12, 90.5 (bis),

10, 12, 14, 12 (bis), 91.1, 2, 7, 10, 11, 12, 15, 20, 22, 92.2, 4, 14, 19, 93.2, 14, 15, 21, 94.2, 12, 20, 95.12, 14. Sine tib. 10.5, 14.4 (a), 18.5, 12 (b), 20.7, 12, 23.5, 26.15, 27.14, 35.12, 21 (b, c), 38.9, 42.14, 49.2, 54.9, 57.6, 65.11, 66.22 (b), 76.2, 11, 85.22 (b), 92.12.

यदपि यद् यद् 58.1.

यदा adv. यद् यो 7.22, 10.12, 19, 11.20, 21, 12.1, 22.11, 24.4, 32.7, 33.2, 45.2, 63.12, 64.12, 14, 65.4, 68.16, 19, 70.15, 80.9, 86.2, 93.16.

यदि यद् 79.12. यद् यो — य 11.11, 15.6, 22.9, 14, 33.17, 20 (bis), 37.7, 59.20, 60.1, 70.9, 76.12. यद् यो — यो 47.17.

यद् यो — यो 92.12.

उद् यो (— य) 1.2, 5.5, 6.6, 7.2, 16.12, 19.9, 26.12, 27.2, 29.2, 4, 36.12, 37.11, 42.22, 48.4, 16, 50.2, 51.21, 52.14, 53.11, 54.2, 12, 21, 61.19, 64.1, 65.12, 68.22, 71.2, 15, 73.2, 76.12, 78.2, 79.12, 82.10, 85.9, 86.2, 89.2, 90.19, 93.4, 17, 94.10. य 35.5, 85.6. द्विःश्लोकं — य 11.2.

यदि नाम (cf. यदि) यद् यो 51.6.

उद् यो — यो 38.10, 89.2. यो यो 92.2.

यदि नामैवम् यद् यो यो यो 68.5.

यदि परम् यद् यो यो यो 68.14.

यदि वा यदङ् 80.15

यउत ढरै'ल्ल'स्ये 87.9.

यद्यपि यल'हे 8.19, 13.21. यल'हे-यल'
30.1, 56.18, 21, 57.6, 71.11. यल'हे-मर'

थ्रै 92.12. उ'स्ये 69.1. उ'स्ये-थ्रै 8.5,

39.11. उ'स्ये-मर'थ्रै 5.11. मर'थ्रै 4.17,

18.20, 89.1.

यद्यपि — तथापि sine tib. 46.4-5.

यद्येवम् उ'स्येदे'ल्ल'ङ् 16.12.

यस्मात् abl. adv. (cf. यद्) यल'गो'स्यैर'

1.10, 3.18, 5.11, 13.19, 16.18, 25.8, 9,

27.10, 18, 28.11, 30.2, 37.17, 38.2, 8, 11,

16, 21, 46.2 (bis), 6, 51.5, 52.18 (bis), 18,

20, 53.2, 57.11, 59.11, 68.2, 71.12, 74.18

(bis), 21, 81.7, 18, 86.17.

ढरै'ल्ल'र' 6.21, 29.12, 43.12, 65.20, 74.6,

77.19, 86.22.

यादश उ'ल्ल'य'ल्ल'ग' 60.22. हे'ल्ल'र' 79.10.

हे'ल्ल'य' 36.9, 89.14.

यान n. लुगल'य' 9.4, 11, 12.

यावत् हे'ल्ल'र' 5.9, 41.18. हे'ल्ल'र'र' 8.12,

11.20, 21.9. हे'ल्ल'र'र' 22.16.

(in sensu अर्थ) रै'ङ् 4.21, 28.18, 30.19,

39.22, 56.11, 65.9.

यावता instr. adv. यल'गो'स्यैर' 70.9. हे'

ल्ल'र'र' 92.17.

युगपद् adv. लुगल'ग'ल्ल'र' 48.17. उ'ग'

ल्ल'र' (रु) 63.19, 74.7, 79.15, 82.18, 19, 21,

83.1, 2, 84.18.

sine tib. 83.3.

युज् VII. 1) रै'गल' — युज्यते रै'गल' (य')

48.17, 80.11; युज्यते रै'गल'स्ये 2.20; युक्त

रै'गल' (य') 2.22, 26.17, 40.1, 7, 57.7,

84.16, 93.2 (bis).

2) रै'ल' — युज्यते रै'ल'य' 63.2.

3) लुगल' — युक्त (रु) लुगल'य' 3.20, 4.6,

12.11, 23.12, 36.1, 3 (bis), 4 (bis), 51.4,

52.3, 56.5, 77.12.

4) tib. यल्लै'र' (यल्ल) — युक्त यल्लै'र'य' 56.4.

5) Sine tib. — युक्त 6.19.

Caus. praes. लुगल'र' (- लुगल) praet fut.

लुगल'र' — योजयति लुगल'र' लुगल'य' 47.12;

योजयत् लुगल'यल्लै'र' 88.2; योजनीय

लुगल'यल्लै'र' (य') 69.17.

येन instr. adv. (cf. यद्) གང་གིས་ན་ 81.10.

1. योग m. २३०५५ ३६.३. २५५५५ (५)

58.11, 14, 91.19, 92.3. ལྷ་པ་ 80.12.

Sine tīb. 91.21, 92.7.

2. योग m. རྒྱལ་འབྱུང་ 12.8 (योग: समाधि:

ལྷ་མོ་འབྱུང་ནི་དེ་རེ་འཛིན་གྱི།

योगिन् m. རྒྱལ་འབྲེལ་པ་ 9.2, 21, 10.14,

17, 11.16, 17, ~~23~~, 12.8, 9.

योग्य ३८'ब' 7.20, 8.1, 3, 5, 6, 7 (bis), 16,

18, 20, 22, 12.4, 13.5, 23.11, 24.8 (a), 44.2,

6, 59.9 (bis), 68.14. Sine tib. 23.18,

24.8 (b).

योग्यता f. सुद'व' 19.1 (योग्यतया =

རུང་པ་ཅམ་གྱི་སྒྲོན་མ་ 22.18, 25.18 (cf.

19.1), 47.9 (योग्यतया = सुवर्णश्री)

ནས་), 49.1b (cf. 19.1). ཟུང་བ་ཉིད་ 8.3.

योग्यत्व न. सुद.प.१६ ४४.१ (bis), ५३.९,

54.1, 2.

३

रच् x अत्रेद - रचयति अत्रेद यत् अत्रेद

61.15.

रञ्जन n. यत्तैः सुश्रुतम् ३३.१२.

रत्न n. दिग्‌घोषे 2.३३.

रथ्या f. अम'पे'के 88.4, 5, 6, 9, 11, 13.

रहित स्यात् 7.1, 9.4, 6, 8, 28.9, 29.17,

61.10, 83.4. དགོང་པ་ 22.18, 29.14.

1. राग m. ཁ་དོག་ 33.12.

2. राग m. 'अर्द्ध' 1.4, 66.19, 22 (a, c),

67.1 (bis), 71.15 (bis), 16 (bis), 17, 18, 20

(bis), 72.8, 3, 75.7, 9 (bis), 10, 18, 14, 15,

88.4, 5 (bis), 8, 9 (b), 11, 12, 13, 14, 19 (ter),

21, 91.7, 8, 9, 12, 14, 17, 18 (bis), 19, 20, 21,

92.1 (bis), 3, 5, 8 (bis), 13, 14 (bis), 15, 20.

Sine tib. 66.22 (a), 75.10 (a), 88.9 (a).

रागादिमत् अर्देन् ऋषा ५५ शैषा ५५ दन्

ལྷན་པ་ 66.19, 22, 88.4, 8, 14, 19, 91.8, 14,

92.8.

रागादिमन्त्र n. ॐ ह्रीं क्लीं ॥ ॐ ह्रीं क्लीं ॥ ॐ ह्रीं क्लीं ॥

དང་ལྷན་པ 67.1 (bis), 71.15, 88.5 (bis),

11, 12, 21, 91.7, 9, 12, 17. འདོད་ཆགས་ལ་

སྟོན་པ་དང་ལྷན་པ་ཉིད་ 72.5, 88.9(b), 19

(bis), 92.14. འདོད་ཆགས་དང་ལྷན་པ་ཉིད་

92.1; sine tib. 88.9 (a).

ਸਾਤਿ f. ਸਿੱਖ'ਸੇ' 19.8, 43.18.

राशि m. सुदये 4.22, 76.17, 19, 31, 77.3, 8.

रुदित न. ५'ब' ८.१८.

त्रय n. རོ་བོ་ 6.30, 7.3 (bis), 11.3 (bis), 18

(b), 14, 14.9, 12, 19, 20 (bis), 15.5 (a), 6, 15, 20, 22, 16.6, 7, 10, 18.10, 11, 12, 13 (a), 21.10, 11, 22.10, 26.15 (b), 35.7 (bis), 48.7 (bis), 10, 55.6, 58.1, 63.3, 64.14, 69.21, 70.1, 3 (bis), 9, 17, 18, 19, 73.17 (bis), 19, 79.6, 7, 8, 11, 83.19 (bis), 20, 86.17, 22, 23, 87.11, 88.2.

མཚན་ཉིད་ 85.1, 2.

རང་བཞིན་ 11.10 (a), 11, 12, 12.6, 13.11, 17, 15.5 (b), 18.12 (b), 21.10 (a), 26.16, 29.9, 11, 33.18 (bis), 53.9, 10, 59.8, 10, 63.12 (bis), 67.17, 70.10, 12, 14, 72.14.

ཚུལ་ 7.7, 18.1, 2 (ter), 3, 4 (bis), 5, 16, 18, 20, 19.1, 5, 12, 20, 21.12, 13, 14 (bis), 15 (bis), 18 (bis), 24.12, 26.15 (a), 41.3, 2 (bis), 4 (ter), 5, 10 (bis), 11, 15, 42.22, 43.2, 4, 11, 51.1, 5, 61.14, 15, 16 (bis), 17, 18, 20, 21 (bis), 62.2, 6, 7, 8, 65.16, 17, 18, 66.16, 17 (bis), 72.7 (bis), 9, 10 (bis), 75.2, 4, 12, 19, 80.6, 7 (bis), 9, 81.3 (bis), 85.22, 22, 87.4, 9, 12.

ཡུལ་ 7.12.

གཟུགས་ 8.10, 10.22, 11.9, 34.17, 35.6, 19, 63.1, 12.

Sine tib. 7.17, 14.8, 48.15, 85.14.

त्रय n. རོ་བོ་ཁོ་ན་ 79.4. རོ་བོ་ཉིད་ 16.4,

9. བདག་ཉིད་ (आत्मन्) 16.8. རང་བཞིན་ 11.12. རང་བཞིན་ཉིད་ 11.12. ཚུལ་ 85.20.

मेमन् n. (cf. कर्ष) ལྷ་ 35.10, 12, 12, 17 (bis), 19, 36.1, 2 (bis), 4, 5, 8, 10.

ल

लन् X. མཚན་—འདྲའི་ I མཚན་པལྱིན་ 6.2, II མཚན་པར་ཕྱེད་པ་ 22.2.

लक्षण n. མཚན་ཉིད་ 5.1, 15, 19, 20 (bis), 21 (bis), 6.10, 7.2, 8.12, 19, 21 (bis), 22, 24, 9.7, 8, 20 (bis), 10.5, 11.2, 12.12, 14, 15 (b), 21, 22, 13.1, 6, 7, 8, 12, 15, 17 (लक्षणं रूपम् མཚན་ཉིད་དེ་རང་བཞིན་པལྱིན་པ་), 18, 14.1, 2, 4 (ter), 8 (a, c), 9, 12 (bis), 17.2, 5 (bis), 6, 7, 8, 18.2 (cf. emend.), 7, 15, 16, 19, 19.7, 12, 20, 20.12, 16, 22.6, 7, 20, 22 (bis), 23.2, 8, 24.12, 28.6 (b), 7, 11, 12, 29.22, 31.4, 38.6, 39.20, 22, 43.21, 44.12 (a), 52.5, 6, 53.22, 54.10, 55.1 (bis), 2, 58.11, 12, 14, 60.22, 61.2, 12, 14, 62.17, 63.4, 69.21, 70.12, 81.5, 2 (bis), 10 (bis), 83.12, 22, 85.2, 4, 6 (bis), 8 (bis), 9, 10 (bis), 11 (bis), 86.2 (bis), 9 (bis), 17, 19, 20, 22, 22, 87.11, 94.4, 5, 8, 9, 10 (ter), 11. མཚན་

པ་ (འདྲའི་པལྱིན་) 14.8 (b). རོ་བོ་ 39.22. རིག་པ་ 22.1, 21, 28.1, 6 (a), 31.1, 32.7, 38.2, 43.12, 20, 44.12 (b), 50.1, 2, 4, 53.6, 8, 19, 20, 54.5, 84.4, 5; sine tib. 12.15 (a), 52.4 (bis), 85.22.

लक्षणता f. མཚན་ཉིད་ 69.22, 84.2. མཚན་ཉིད་ཁོ་ན་ 69.20.

लक्षणव n. मळक'तेर 12.20.

लघु श्ल'प 2.24.

लभ् I A. 1) शु'प(अशु'प) — लब्ध शु'प'वे'प' 7.15.

2) शेष' — लभ्यते शेष'प' 60.22; लभ्यमान

शेष'प' 92.1, 2; लाभ m. शेष'प' 45.5.

लम्बकर्ण क'प'अमु'प'उ' 45.17.

लानाणिक मळक'तेर'अ'शु'प' 70.12.

लाघव m. केश'कु'प'र'पु'प' 14.14.

लिङ् x मळक'प'र'पु'प' — लिङ्गते
मळक'प'र'पु'प' 18.2.

लिङ्ग n. कृ'प' 3.15, 16, 6.11, 7.7, 18.1,
2 (bis), 4 (bis), 5, 16, 17, 18, 19, 19.1, 4, 5,
21.12, 18, 14, 15 (bis), 24.12, 25.12, 26.1, 2
(bis), 10, 17, 18, 19, 41.2, 2, 4, 5 (bis), 10
(bis), 11, 15, 42.1, 22, 43.2, 4, 11, 47.14,
51.2, 5, 52.2, 12, 54.2, 56.20, 60.5, 61.14,
16, 18, 20, 21, 63.17, 65.10, 85.19 (bis),
86.22, 90.9, 16, 17 (bis), 91.2; sine tib.
6.2, 14.12.

लिङ्गव n. कृ'प'शु'प' 7.7.

लिङ्गवैद्य tib. कु'प'शु'प' 81.19.

लोक m. अ'दि'प' 3.5. अ'दि'प' 63.2.

लोचन n. शि'प' 22.11.

व

वच् II 1) praes. वृ' praet., fut. et saepe

in omni casu वृ' — वक्ति वृ'प' 59.19; उच्यते I वृ' 4.24, 10.9, 13.19,

60.7, 61.19, 63.2, 85.2, II वृ' 1.2, 3.2 (bis), 8.12, 30.17, 45.2, 46.4 (b), 54.21,

59.7, 85.2, 2 (bis), III वृ' 18.12,

24.4, 55.11, IV वृ' 22.17, 50.15,

61.12, V वृ' 94.16, VI वृ' 45.16; वक्तुम् I वृ' 45.16;

(cf. वक्तुकाम) 61.15, II वृ' 2.20, 11.10, 41.14, 45.2, 59.2, 63.2, III

वृ' 75.17; वक्तुकाम वृ' 61.15; उच्यमान वृ' 2.2;

उक्त I वृ' 2.2, 20.21, 45.10, 46.2, 50.12, 55.1 (a), 57.5, 6, 58.1, 60.10,

61.11, II वृ' 4.1; वक्तव्य I वृ' 17.2, 21.12, 37.11, 20,

42.2, 49.12, 52.17, 54.12, 61.12, 69.11,

93.2, 94.7, II वृ' 85.2, 86.1, 93.19, III वृ' 56.12, 63.21,

IV *सहैर'रगैष'* 20.12; *वाच्य सहैर'पर'*
पु'प' 6.31, 22, 56.2, 59.5; *वाच्यता f.*
सहैर'पर'पु'प'रि'र' 59.11; *वाच्यत्व n.*
सहैर'पर'पु'प'रि'र' 59.2, 12, 12. *Desider.*
सहैर'पर'रि'र' — *विवक्षित सहैर'पर'*
रि'र'प' 66.12, 21, 91.12; *वचन n.* *सहैर'*
प' 58.9, 59.12 (bis); *वाचक I* *हैर'पर'*
पु'प' 59.14, II *हैर'प'* 30.19, III *सहैर'*
प' 45.20; *वाचकत्व n.* *हैर'पु'प'रि'र'*
 43.2 (b); *वाचिन् सहैर'प'* 45.21, 55.12.
 2) *सहृद'सहृद'* — *उच्यते I सहृद'* 1.10,
 41.12, 93.20, II *सहृद'प'पि'र'र'* 28.7;
वक्तुम् I सहृद'पर' 17.6, II *सहृद'प'पि'*
पु'प' 11.2, 90.2, 94.14; *उक्त I सहृद'*
(प') 2.2, 6, 17, 12, 5.9, 12.22, 14.14, 17,
 20.5, 12, 21.2, 24.12, 25.12, 27.12, 28.6,
 7, 8, 20, 29.7, 10, 30.8, 36.12, 37.12, 38.6,
 44.2, 45.14, 47.12, 50.12, 21, 22, 51.1,
 53.2, 8, 20, 54.6, 55.1, 2, 56.11, 15, 57.17
 (b), 58.10 (b), 60.6, 61.7, 65.12 (bis), 21
 67.19, 74.9, 81.19, 84.21, 22, 23, 87.15,
 88.20, 89.12, 22, 92.17, 93.2 (b), 22, 94.20,
 II *सहृद'पु'रै'र'* 2.12, III *सहृद'रै'र'प'*
 15.2, 85.4; *उक्त भवति सहृद'* 7.2, 14.21,

36.12, 37.2, 43.9, 57.11, 61.12, 64.12,
वक्ष्यमाण रि'र'र'स'सहृद'प' 43.10; *वक्तव्य*
सहृद'पर'पु'प' 84.22.
 3) *praes. रै'र'* *praet. et saepe in*
omni casu सम'प' — *उच्यते I सम'प'*
 14.2, II *सम'प'* 15.22, 17.4, 20.2, 46.4
 (a), 85.11; *उच्यते रै'र'प'पि'र'र'* 21.15;
वक्तुम् रै'र'पर' 61.12 (*वक्तुकाम*
रै'र'पर'रि'र'प') *उक्त I सम'प'*
 38.2, 9, 10, 60.21, 80.12, 14, 17, 81.17,
 82.4, 85.14, 15, 86.2, 2, 4, II *सम'पु'रै'र'*
 86.1 (b), III *सम'रै'र'प'* 21.12, 14, 49.12,
 75.4, 85.22, 86.1 (a); *वक्ष्यमाण रै'र'*
पर'रै'र'प' 18.2, 19, 19.12, 20.
 4) *praes. सृ' praet. सृ'प'* — *उच्यते सृ'* 4.9;
उच्येत सृ'प' 6.7; *वक्तुम् सृ'पर'* 2.7,
 5.20, 72.2 (*वक्तुकाम सृ'पर'रि'र'प'*); *उक्ता*
सृ'प' 84.20; *उक्त I सृ'प'* 22.19, 75.1
 (bis), 83.2, II *सृ'प'प'* 2.5, 3.2, 10.17,
 39.12, 41.7, 54.20, 57.7, 17 (a), 58.2 (bis),
 6, 9, 10 (a), 12, 61.2, 8, 10, 19, 73.2, 11 (b),
 74.10, 14 (bis), 17, 18, 19, 20, 21, 85.2 (bis),

93.3 (a), III ལྷ་ས་སྤྱི་ཐོག་ 51.6, IV ལྷ་ས་
 ཐོག་ 61.20, 94.12, 95.3; उक्त n. ལྷ་ས་
 པ་ 57.7; उक्ति f. ལྷ་ས་(པ་) 62.3, 4, 94.15,
 16 (bis); वक्तृ I ལྷ་པ་ 66.21, 67.4, 6, 7, 9,
 12, 13, 88.14, 12 (b), 89.19, 20 (a), 92.12, 12,
 20, 93.5, II ལྷ་པ་པོ་ 2.3, 59.16, 18, 60.3,
 88.18 (a), 89.7, 8, 9, 20 (b), 21, 93.12, 94.2;
 वक्तृ n. I ལྷ་པ་ 19.17 (a), 66.19, 67.2
 (bis), 8, 12, 71.5, 75.7, 10, 16, 92.11, 15,
 16, II ལྷ་པ་ཉིད་ 19.17 (b), 67.5, 13, 15
 (bis), 16, 18, 20, 68.2, 71.1, 2, 3, 4, 6 (ter),
 12, 15, 72.3, 75.11, 88.19, 21, III ལྷ་ས་
 པ་ཉིད་ 88.18, 92.18; वचन n. ལྷ་པ་ 88.4,
 9; वाचक ལྷ་པ་ར་ཕྱེད་པ་ 7.21, 8.12, 19,
 22, 23, 24, 9.2; वाच्य ལྷ་པ་ར་བྱ་པ་ 8.12,
 19, 22, 23, 24, 9.2.

5) ལྷ་ས་ —उच्यते ལྷ་ས་སོ་ 73.17; उक्त I
 ལྷ་ས་(པ་) 52.4, 56.22, 74.11, 80.18, 19,
 81.3, 5, 7, 10, 85.1, 12, 94.12, II ལྷ་ས་
 ཐོག་པ་ 85.3; उक्ति f. ལྷ་ས་ 8.4; वचन n.
 ལྷ་ས་པ་ 19.14.

6) ཐོག་ —उच्यते ཐོག་རོ་ 85.7; उच्यते
 ཐོག་རོ་ 63.3.

7) praes. གསུང་ praet. གསུངས་ (hon.)
 — उक्त གསུངས་ 81.15; वाच् f. གསུང་
 1.4.

8) tib. a) ཅེས་བྱ་ —उच्यते ཅེས་བྱའོ་
 73.20; वचन n. ཅེས་བྱ་པ་ 95.6; b) ཅེས་བྱ་
 པ་ —उच्यते ཅེས་བྱ་(པ་) 5.1, 6.6, 12, 11.22,
 22.8, 16, 28.20, 22, 41.7, 42.16 (bis), 70.12,
 72.19; वचन n. ཅེས་བྱ་ 52.10, c) བྱ་ —
 उच्यते བྱའོ་ 7.2, d) དེ་སྐད་ཅེས་བྱ་ —
 उच्यते དེ་སྐད་ཅེས་བྱ་ 65.2, e) ཡོད་ —उक्त
 ཡོད་པ་ 73.11 (a), f) གཞོན་ (वाध्) — वा-
 च्यमान གཞོན་པ་ 60.9. 9) sine tib. उक्त
 61.16.

वचन n. I cf. वच् II ཆོག་ 2.20, 19.6, 8, 16,
 22.19, 41.5 (bis), 7, 11, 51.6, 52.9, 16, 17,
 56.11, 57.2, 7, 58.12, 16, 59.13, 14, 60.9,
 10, 12, 67.2, 4, 6, 71.15 (bis), 16 (cf. em.),
 17, 18, 20, 21, 72.2, 4, 6 (bis), 75.12, 14,
 85.4, 91.6, 7, 11, 12, 14, 16, 18, 94.16, 17,
 20, 95.1, 10. III སྤྱི་ 20.1. IV ངག་ 41.12, 12,

1. 'वत् (compar.) यदेक' (रु) 2.22, 24, 12.2,
 8, 20.2, 25.12, 47.9, 57.12, 20, 66.7 (bis),
 8 (bis), 10 (bis), 12 (bis), 70.7, 12, 73.14,
 87.17 (c), 20 (c), 88.4, 5, 6, 9, 14, 15, 20,
 89.1, 90.1 (c), 93.1, 2, 95.2, 3. 'वत्' सु
 69.12, 20. 'वत्' सु 60.21. (रु) 'वत्' (य)
 18.2, 9; sine tib. 87.17 (a, b), 20 (a, b),
 90.1 (a, b), 2.
2. 'वत् (poss.) रु' 'वत्' य 4.2, 36.1, 4; et
 in नियमवत्, प्रेक्षावत् etc.; 'वत्' य 4.4.
- वद् I 'वत्'—वद् 'वत्' य 2.7.
- वर्ण m. 'वत्' य 7.2, 9.17, 32.12, 34.11.
- वर्तमान I cf. वत् II रु' 'वत्' (—'वत्', —'य')
 28.12, 29.2, 12, 12, 14, 16 (bis), 17 (bis), 19,
 30.10, 12.
- वर्तिन् I cf. वत् II 'वत्' सु' 'वत्' य 10.12.
- वर्धमान m. (n. pr.) 'वत्' य 90.11,
 91.2 (bis).
- वश m. रु' य 15.12, 14 (bis), 16, 17, 16.10,
 18.12.
- वस्तु n. रु' य 3.21, 4.2, 2 (bis), 4, 6,
 7.2 (bis), 17, 8.24 (cf. विषय), 10.12, 12.4,
 6 (bis), 15, 18.2, 15, 17, 18 (वस्तुशब्दः

- परमार्थसत्पर्यायः— रु' य 2.22, 24, 12.2,
 रु' य 2.22, 24, 12.2, 15.12, 19, 20, 22.11, 12, 17 (bis), 24.15, 16,
 27.9, 11, 17, 18, 28.2, 4, 9, 12, 33.19, 22
 (bis), 43.2, 45.10, 48.10, 56.20, 60.2, 12,
 12 (bis), 69.2 (bis), 12, 70.2, 5, 12, 14, 22
 (bis), 76.2, 7, 11, 19, 77.2, 2, 12, 20 (bis),
 78.2, 10, 79.14 (a, b), 12, 81.11, 12, 82.11,
 12 (bis), 14 (bis), 15, 83.22, 84.21, 87.2
 (bis), 2, 89.2, 19, 95.12. रु' य 4.7 (bis),
 70.9, 82.7. रु' य 82.12. रु' य 12.2,
 43.14. Sine tib. 11.9, 79.14 (c).
- वस्तुतस् abl. adv. रु' य 26.11, 12,
 14, 48.2, 6 (a). रु' य 89.2; sine tib.
 48.6 (b).
- वक्त्रि m. रु' य 13.2, 14.2, 9, 31.12, 12, 17
 (bis), 20, 32.14, 16, 21, 33.2, 34.2, 11, 14,
 17, 18, 35.2, 5, 8, 36.2, 9, 10, 50.21, 22,
 60.14, 64.14, 86.12.
- वा post vocales.— रु' य 2.22, 24 (bis), 3.1,
 4.21, 14.7, 20.2, 11, 33.22, 34.2, 10, 35.2,
 36.17, 42.1, 46.20, 50.12, 14, 16, 61.10,
 62.2, 4, 6, 9, 66.2, 19, 67.1 (a), 75.7, 76.11,
 12, 77.7, 10, 78.2, 7, 10, 12, 21, 80.7, 9, 10,
 85.10, 12, 87.2, 2, 4, 90.2, 10, 19, 21. 91.1,
 5. रु' य— रु' य 70.10, 75.1.

post ग' — गम' 53.5.

» ८' — ८म' 77.15.

» ९' — ९म' 64.4, 67.1 (b), 4, 75.12,
15, 94.5.

» १०' — १०म' 52.7, 68.14, 17 (bis), 18.

» ११' — ११म' 62.7 (cf. emend.).

» १२' — १२म' 74.7.

» १३' — १३म' 93.6 (a), १३म' — १३

३८' 58.10.

५८' ३८' — ३८' 52.11. ९८' (च) 87.9,

63.19, 75.9, 76.14, 93.6 (b). ९८' 46.9, 87.10;

sine tib. 41.15, 72.1, 2, 77.12, 94.10.

वाक्य n. ८ग' 2.1, 6, 6.16, 7.16, 42.17,

43.12, 44.2, 53.2 (a), 55.1, 57.6, 59.16

(bis), 17, 18, 19, 20 (ter), 60.2 (bis), 2. ८ग'

45.1, 51.9, 11, 12, 17, 19, 52.11, 12, 53.2

(b), 2 (bis), 5 (bis), 89.4, 5, 93.2, 9, 10, 15,

16, 94.1; sine tib. 93.7.

वाच् f. cf. वच्.

वाचक I cf. वच् II ८ग' 46.19. III ८ग' १०

59.16.

वाचक n. cf. वच्; ८ग' ४६.१८ 43.2 (a), 10.

वात m. ३८' 9.12 (bis).

वाद m. ३८' (cf. वद्) 57.2 (b), 4, 58.2
(quater). ३८' ५८.२, १०, 57.2 (a). ५८' २

५ 57.12. वादः कर्तव्यः ५८' ५८' ५८' ५८'
56.20.

वादिन् ८ग' ५८' 54.20, 56.1, 2, 4 (bis), 5

(bis), 6, 2 (bis), 9, 10, 11, 14, 16, 19, 57.5,

12, 58.9, 61.1, 2, 2, 10, 62.2, 15, 63.11, 12

(bis), 14, 20, 64.1 (bis), 2 (bis), 74.2, 88.20.

वार्तिक n. ८ग' ५८' 74.11.

वासम् n. ३८' ३८' 38.12.

वास्तव ८ग' ५८' 26.17, 60.14, 69.12. ८ग' ५८'

३८' 60.12. ८ग' ५८' ४८.11. ८ग' ५८'

५८' ५८' 69.14. ८ग' ५८' ५८' ५८' 69.11.

विकल ५८' ५८' 23.12, 12 (bis), 14 (bis). ५८'

५८' 87.12, 21 (bis), 88.1, 2, 2.

विकृ VIII ३८' — विकर्तव्य ३८' ५८'

३८' 9.15.

विकृप् caus. ८ग' ५८' ४६.१८ — विकल्पयत्

८ग' ५८' ४६.१८ ५८' ४६.१८; विकल्प m.

རྣམ་པར་རྟོག་པ་ 3.14 (विकल्पेनानुगम्यते
 རྣམ་པར་རྟོག་པས་རྗེས་སུ་རྟོག་པ་) 21, 8.10,
 12, 11.12 (cf. 3.14), 12.2, 13.2, 21 (bis),
 14.2, 5, 16.4, 14, 15, 26.15, 59.6, 7 (bis),
 8, 10, 11, 79.10, 81.21 (bis); विकल्पन n.

རྣམ་པར་རྟོག་པ་ 18.12 (cf. emend.).

विगत स्रग्'प' 75.9.

विग्रह m. སྤྱུང་(པ') 28.9.

विघात m. གཞོད་པ་ 73.9, 10, 12 (a), 21,
 74.16. Sine tib. 73.12 (b).

विचार caus. དབྱད་(རྟོད་) विचार्यते དབྱད་
 བར་བྱ་པ' 3.24; विचार m. དབྱད་པ'
 81.16, 82.2.

विज्ञेत् རྣམ་པར་རྟོག་པ' 1.2.

विज्ञा IX 1) ཁོང་བྱ་རྒྱུད་—विज्ञापित ཁོང་
 བྱ་རྒྱུད་པར་འགྱུར་པ' 29.18.

2) ཤེས་' (= ज्ञा) — विज्ञात ཤེས་(པ') 21.9,
 44.7, 86.2, 89.2; विज्ञान n. ཤེས་པ' (cf.

རྣམ་པར་ཤེས་པ') 3.9, 14.5, 15.15, 17, 16.6,
 60.2, 4, 5.

3) རྣམ་པར་ཤེས་' — विज्ञान n. རྣམ་པར་

ཤེས་པ' 3.17, 8.9, 10 (bis), 14, 16, 19, 20,
 10.7, 19, 11, 13 (bis), 14, 17, 18, 21, 11.1,
 12.2, 15.14, 16.1, 7, 8, 58.7 (bis), 8, 59.6,
 7 (bis), 62.16, 63.1 (a, b, d), 5, 6, 7 (bis),
 8, 9.

4) Sine tib. विज्ञान n. 59.10, 63.1 (c).

1. विद् II et caus. 1) རྟོག་ས་' — वेत्ति
 རྟོག་ས་པ' 91.11.

2) རིག་'—वेद्यते རིག་པ' 11.2; वेदितव्य
 རིག་པར་བྱ་(པ') 7.18, 18.9, 38.2, 13, 18,
 39.17, 94.6; འབྲིད་ རིག་པ' 91.4, 11, 15,
 19; वेदन n. རིག་པ' 11.15.

3) མྱོང་'—वेद्यते མྱོང་པ'ཡིན་ནོ' 11.10.

2. विद् VI pass. 1) བརྟོག་'—विद्यमान
 བརྟོག་ 23.6.

2) ཡོད་'—विद्यमान ཡོད་པ' 28.19, 54.9,
 88.17.

3) Sine tib. cf. n. विद्यते.

विद्युत् f. སྒྲིག་ 19.22, 66.2, 9, 10, 11.

विध m. རྣམ་པ'—cf. द्विविध etc.

विधर्मन् རྩོམ་མི་མཐུན་པ' 42.15 (bis).

विधा III 1) praes. सुप' fut. वसुप' —

विधीयते I सुप' यदे 44.19, 67.18, II

सुप' य' 45.18, 88.1, III सुप' य' यदे 6.18;

विक्रित I सुप' य' 50.7, 84.9, 89.16,

91.14, 92.5, II वसुप' य' य' य' 88.19;

विधि m. I सुप' य' 50.5, 54.1, 57.4,

71.11 (bis), 92.16, II सुप' य' य' य' य' 7.1,

III वसुप' य' 39.14, 44.1, 45.6.

2) यदे —विधेय यदे य' 21.18; विधि m.

यदे य' 24.16, 19, 29 (bis), 27.11, 37.3, 5

(bis), 6, 7, 9, 39.9, 49.9, 71.10; विधान n.

यदे य' 71.7.

3) यदे —विक्रित यदे य' 46.6.

विधि m. cf. विधा; सुप' य' 92.20. वसुप'

(य') 93.21.

विनश्चर देहा य' 33.9, 11, 13.

विनष्ट देहा य' (देहा) 12.5.

विनाश m. देहा य' 33.6, 8, 12, 63.21.

विनिवेशन n. वसुप' य' 11.19.

विनिश्चित देहा य' 47.9.

विपत्त m. $\text{मि' मसुप' य' य' य' य'}$ 19.21 (bis),

22, 20.2, 3, 5, 8, 12, 66.1, 4, 8, 9, 10, 13,

15, 17, 20, 67.3 (bis), 12, 73.3, 75.11, 76.14,

80.2, 85.18, 22, 86.3, 7, 17, 18, 94.4, 8.

$\text{मि' मसुप' य' य' य' य' य'}$ (विपत्त-

भूत) 72.5.

विप्रकृष् VI 1) वसुप' —विप्रकृष्ट वसुप'

य' 23.9, 28.1, 8 (bis), 9, 39.20, 21 (ter);

विप्रकर्ष m. वसुप' य' 75.13, 14.

2) Sine tib. विप्रकर्ष m. 39.21.

विप्रतिपत्ति f. $\text{मि' य' य' य' य' य'}$ 5.14, 15

(bis), 7.3, 12, 9.21, 12.11, 14.15 (bis), 18.7

(bis), 15 (bis), 55.2, 56.18.

विपरीत यु' य' य' य' 3.22, 58.16, 61.6

(b), 65.20, 89.10, 11, 20, 93.12, 14, 19, 94.1.

मि' य' 2.21, 82.6, 7. वसुप' य' 61.6 (a).

विपरीतत्व n. यु' य' य' य' य' 61.5.

विपर्यय m. मि' य' 67.3. मि' य' 74.16,

17 (a). यु' य' य' य' 72.9, 10, 17, 73.1,

3, 4, 5, 6 (bis), 8, 11, 12, 74.1, 2, 3, 6, 13,

14 (bis), 17 (b, c), 18, 19, 94.21, 95.1, 8 (bis).

वसुप' य' 61.2, 5, 7, 8, 9 (bis), 65.20, 72.5

(bis).

विपर्यस्त युक्तेऽपि 3.12, 7.12, 82.2.

विपर्याप्त m. युक्तेऽपि 82.2.

विप्लव m. गच्छेत् 9.9.

विभक्त प्रत्यय 70.14.

विभ्रम m. अत्रापि 9.4, 9, 11, 12, 14 (bis),

19 (bis). मेऽपि 65.1, 2. मेऽपि 65.4.

विरल tib. द्रव्यं 35.4.

विरह m. प्रत्यय 72.3.

विरुद्ध I cf. विरुद्ध II अत्रापि 65.1, 2.

62.10, III मेऽपि 3.2, 48.12, 58.2, 3 (bis).

विरुद्ध VII 1) अत्रापि — विरुद्धते अत्रापि

प्रत्यय 15.31; विरुद्ध अत्रापि 4.2, 3, 19.12,

21 (bis), 21.6, 8, 10, 11, 32.12, 12, 18, 19,

21, 33.1 (bis), 5, 6, 12, 12, 34.4, 5, 12, 12,

35.9, 10, 20, 21, 36.1, 6, 37.5, 38.1, 8, 10,

14 (bis), 12, 22, 39.9, 14, 48.17 (bis), 57.3,

4, 12, 68.9, 11 (bis), 12, 15, 22, 71.11, 14,

72.9, 10, 16, 21, 22, 73.4, 5, 7, 8, 10, 11,

74.1, 4, 9, 75.4, 76.11, 12, 80.2, 8, 10, 12,

14 (bis), 15 (bis), 16 (bis), 81.1, 2, 10, 16,

18, 82.2, 7, 8, 16, 17, 84.6, 12, 15, 17, 20

(ter), 94.20, 95.2; विरुद्धता f. अत्रापि

81.5, 7; विरुद्धता n. I अत्रापि 21.2, II

अत्रापि 21.2, 81.11; विरोध m.

अत्रापि 15.12, 33.12, 38.12, 20, 39.1, 2,

7 (bis), 9, 10, 11, 57.4, 67.12, 15, 16 (bis),

20 (bis), 21, 22, 68.1, 2 (bis), 2, 4, 6, 8, 9,

12, 12, 69.1, 2, 4, 5, 8, 11, 12, 14, 17, 19,

70.5, 6, 12, 12 (bis), 20 (bis), 22, 71.1, 2, 4,

8, 9 (bis), 12 (bis), 79.12, 84.12, 91.5; वि-

रोधिन् अत्रापि 38.12, 22, 69.4.

2) Sine tib. विरोध m. 70.21, 22.

विरोध m. cf. विरुद्ध; मेऽपि 25.2.

विवक्षित cf. वच्.

विवाद m. अत्रापि 57.1, 4, 9, 10, 11, 12,

58.5, 9.

विवाह m. अत्रापि 2.24.

विविच् VII 1) अत्रापि — विविक्त अत्रापि

22.15, 29.12, 31.12, 70.10.

2) अत्रापि — विविक्त अत्रापि 31.15, 61.19.

Caus. अत्रापि — विवेचयति अत्रापि

अत्रापि 32.9.

विवर n. cf. कुञ्जिकाविवर.

विवृ ष षमर-विवरीतुम् षमर-षरि

ཕྱིར་ 55.3, 94.17; *विवरण* n. བཤུག་པ་

55.4.

विशिष्ट VII 1) प्रे'सग'दु'पुस'(प्रे'स) - वि-
 शिनष्टि प्रे'सग'दु'पुस' 18.4.

2) pass. प्रेषण ५.१८.८ — विशिष्यते
प्रेषण ५.१८.८ २२.४, ३५.१४, ४४.१०; वि-
 शिष्यते प्रेषण ५.१८.८ ३५.१८; विशिष्ट
प्रेषण ५.१८.८ (८) ४५.१७ (a), ४६.४, ४७.१४.

3) (pass.) ब्रह्मपदं शुद्धं—विशिष्यते
ब्रह्मपदं शुद्धं 28.1; विशिष्टं ब्रह्म
पदं शुद्धं 38.2.

Can. 1) གྲེ་གྲག་ཏུ་བྱས་—བཤེས་པའི་གྲེ་
གྲག་ཏུ་བྱས་སོ་ 9.10.

2) རྩ་པར་རྩ་བྱས་—འགྲུབ་པར་
རྩ་བྱས་པ་ཡན་ནི་ 20.22.

विशिष्ट

cf. विशिष

ཕྱེ་བྲག་ 34.19.

བྱེ་བྲག་ཅན་ 62.14.

ཕྱེ་བྲག་ཅན་རྒྱ་ལྷན་པ་ 45.17 (b).

ལྷན་པར་ 17.18.

ཁྱད་པར་ཅན་ 28.2, 72.14.

ཁྱེད་པར་དང་ལྷན་པ་ 23.1.

ཁུད་པར་ཅན་ཏུ་གྱུར་པ་ 45.10 (bis), 15.

Sine tib. 33.2.

विशेष m. सु. ११.५, २०.१५, १८, २१.२,

22.1, 4, 29.21, 32.16, 34.17 (bis), 18, 19,

३५.१०, ११ (संनिहितदहनविशेषत्वात्)

གཟུང་བར་བྱེད་པའི་བྱེ་ཐག་ཏེ་བ་ཏིང་ཁྱི་
བྱེར་རྩི) 18, 14, 15, 16, 17 (bis), 19 (bis),

36.1, 8 (bis), 4, 5, 8, 43.19, 44.11 (bis),

50.2, 65.15, 72.11, 74.20, 81, 77.12, 86.1,

8 (bis), 9, 10, 20, 22, 23, 90.17, 94.5, 9 (bis),

10, 11; विशेषेण instr. adv. सुप्रसङ्गः ५

85.15, 86.2; विप्रेषे loc. adv. घुंझाहुं
77.9.

ཐུང་པར་ 10.9, 35.6, 46.14, 47.12, 55.11.

विशेष) 22.51, 23.1, 4, 7, 9, 12, 18, 28.8

(cf. emend.). Sine tib. 36.11.

विशेषवत् (poss.), sine tib. 86.2.

विशेषण n.

प्रेक्षा 29.17, 18, 33.2, 45.14, 19 (bis), 20,
21, 46.4, 5 (bis), 6, 7, 8, 12, 13, 18 (bis),
76.2.

प्रेक्षादुःप्रेक्ष 29.12.

प्रेक्षादुःप्रेक्ष 18.2, 5.

प्रेक्ष 46.14.

प्रेक्ष 29.14, 45.15, 56.9.

विशेषणवत् (poss.) प्रेक्षादन्तः 29.12.

विशेष्य प्रेक्ष 56.12.

विषय m. पुण्य 3.2, 11, 15, 5.15, 8.14, 15,
9.11, 14, 17, 10.6 (bis), 8, 10 (bis), 12, 18
(bis), 19, 20, 12.12, 14, 16, 21, 22 (bis), 23,
13.2 (bis), 4, 8 (bis), 12, 20, 21 (bis), 14.2,
4, 11, 12, 13, 14, 15, 15.4, 8, 9, 18.5, 19.2,
25.15, 16, 26.2, 4, 6, 8, 15, 32.11, 34.19,
39.2, 15, 20, 21, 22, 43.12, 22, 44.4, 7, 45.1,
49.10, 52.7, 53.20, 54.1, 5, 7, 9 (bis), 57.19,
59.6, 67.10, 11, 70.21, 22, 73.12, 74.2,
76.4, 80.20, 21, 22 (bis), 83.5, 89.4, 91.16.
सुन्दपुण्य 12.11.

विषयता f. sine tib. 84.8.

विषयत्व n. पुण्य 12.5, 50.5, 59.7 (b),
10, 11. पुण्य 9.8. पुण्य 8.24 (वि-

षयत्वं वस्तुनः tib. पुण्य 9.8. पुण्य 8.24 =

विषयस्य वस्तुत्वम् 9.1, 12.6 (cf. 8.24),
59.7 (a), 67.7, 10; विषयत्वेन instr. पुण्य
9.8. पुण्य 9.11.

विषयवत् पुण्य 3.12, 44.6.
पुण्य 75.1.

विषय m. पु. पु. 43.19, 44.6, 7 (bis).

विषय मीमांसा 42.15.

वीतराग अर्द्धकण्ठदन्तः 75.7, 12,
14, 15, 91.16, 18, 92.5, 8, 12, 20. अर्द्ध-
कण्ठदन्तः 91.20.

वीतरागत्व n. अर्द्धकण्ठदन्तः 92.2.
92.11 (अर्द्धकण्ठदन्तः cf.
emend.).

वृ. caus. अर्थोपा - वाच्यते अर्थोपा 70.21.

वृत् I A. 1) अर्द्धकण्ठ - वर्तते I अर्द्धकण्ठ
56.2; II अर्द्धकण्ठ 78.12; III अर्द्धकण्ठ
प्रेक्षा 78.11; वर्तमान अर्द्धकण्ठ 69.9;
वृत् अर्द्धकण्ठ 5.2.

- २) འཕྱག་— वर्तते འཕྱག་པ་ 76.३, 18; वदेन n. cf. विद्.
वृत्ति f. འཕྱག་པ་ 77.9; वर्तिन् འཕྱག་པ་
34.16. वैकल्य n. བྱལ་པ་ 28.11, 28.7. མ་ཚད་པ་
68.३, ३, 11.
- ३) གནས་— वर्तते I གནས་(པ་) 77.३, 9;
II གནས་པར་འགྱུར་པ་ 76.17; वर्तते
གནས་པར་འགྱུར་པ་ 76.19; वर्तमान
གནས་པ་དྲ་ 64.7; वृत्ति f. གནས་པ་ 77.1,
३ (वृत्ति: सहाव: གནས་པ་ནི་དངོས་པོ་ཡོད་
པ་) ६, 7; वर्तिन् གནས་པ་ 69.६, 7.
- ४) ཡོད་— वर्तते I ཡོད་ 66.1३; II ཡོད་
པ་ཡིན་ 19.14; वर्तते ཡོད་པ་ 65.11; वर्त-
मान ཡོད་པ་ 47.1३, 66.३; वृत्ति ཡོད་པ་
39.15; वृत्ति f. ཡོད་པ་ 19.2३, 66.9, 11, 1३,
76.7, 14.
- ५) བྱེད་— वर्तते བྱེད་པ་ཡིན་ནོ་ 6.16.
- ६) སྐྱར་— वर्तमान སྐྱར་ནས་ 6.16.
- वृत्त m. རྒྱུན་ཤིང་ 7.5 (bis), ३, 10 (c). ཤིང་
7.9 (bis), 10 (a, b), 1३, 9.1३, 19.३, 24.1, ३
(bis), 4, ५, 6, 7, 32.4, ५, 8, 10, 39.५, 48.9
(bis), 83.६.
- वृत्तल n. ཤིང་ 32.9, 11.
- वदेन n. cf. विद्.
वैकल्य n. བྱལ་པ་ 28.11, 28.7. མ་ཚད་པ་
68.३, ३, 11.
- वैकल्यकारिन् མ་ཚད་པ་འི་བྱེད་པ་ 68.11.
- वैकल्यवत् (poss.) བྱལ་པ་ཅན་ 23.11, 28.7.
- वैधर्म्य n. ཆོས་(དང་)མི་མཐུན་པ་ 42.16,
43.16, 50.10, 51.1३, 87.1, ३, ५, 11, 90.1, ३,
३, 9, 91.1, ३, 7, 1३, 1३, ३0, 92.4, 93.३, 10,
1३. ཆོས་(དང་)མི་མཐུན་པ་ཉིད་ 42.1३, 14,
15, 19 (bis), 49.17, 50.1, 4, 1३, 19, 51.1, ३,
5, 1३, 54.5, ३; sine tib. 92.11.
- वैधर्म्यवत् ཆོས་མི་མཐུན་པ་ཉིད་ཅན་ 42.1३,
14, 1३, 49.17, 50.1, 4, 1३, 19 (cf. emend.),
51.1, 54.5, ३. ཆོས་མི་མཐུན་པ་ཅན་ 43.16.
- वैशेषिक བྱེ་བྲག་པ་ 66.14, 88.३.
- व्यक्ति f. གསལ་པ་ 5.17, 18 (ter), 19 (bis),
21, 17.6 (ter), 83.4 (cf. emend.), 84.६, 11
(ter), 1३ (a, b), 15 (bis). Sine tib. 84.1३ (c).
- व्यतिरिक्त (cf. व्यतिरिच्) བྲ་དང་པ་ 45.9,
17, 1३, ३0, 46.4 (bis), ५, 16, 1३. གཞན་
23.19, 64.६.

व्यतिरिच् VII स्म — व्यतिच्यते स्मय
77.19, 20.

व्यतिरेक m. श्लेषाय 6.21, 19.4, 20.4, 9,
11, 41.2, 48.11 (bis), 51.1, 5, 6, 2, 10, 11,
17, 19, 52.11, 20 (bis), 53.2, 2, 5, 6, 67.14,
16, 17, 19, 21, 72.4, 6, 75.7, 18, 11, 19,
76.14, 78.14 (bis), 16, 17, 18, 19, 21, 79.4
(bis), 6, 7, 11 (bis), 12 (bis), 14, 17, 18 (bis),
19, 20, 80.2, 86.12, 15, 87.4, 90.2, 11, 12
(ter), 14 (bis), 91.4, 6, 10, 12, 19, 22, 22,
92.12, 14, 15, 19, 21, 93.1, 2, 7, 9 (bis), 11,
12, 12, 14, 15, 16, 20, 94.1, 2; विष्णु 78.4;
मेरुय 87.2.

व्यतिरेकिन् (f. णी) स्मयय 45.9.

व्यपदिष् VI tib. पु — व्यपदिश्यते पुने
15.10.

व्यभिचर I लुप्त — व्यभिचरिन् I लुप्त
य 80.15, II लुप्तययययय 25.17; व्य-
भिचार m. लुप्तयय 29.16, 49.1, 2; व्य-
भिचारिन् लुप्तयय 91.5.

व्यवच्छिद् VII praes. स्मययययय
praet. "ययय fut. "ययय — व्यवच्छि-
द्यते I स्मयययययय 69.22, II स्मय
यययययययययय 70.17, 18; व्य-
वच्छिद्य स्मयययययययय 79.11; व्य-

वच्छिन्न स्मयययययय 70.19; व्यव-
च्छेद्य I स्मयययययय 61.2, II स्मय
यययययययययय 60.22; व्यवच्छेद m.
I स्मययययययय 77.1, 79.4, 9 (bis), 9
(bis), 9 (bis), II स्मययययययय 37.12,
17, 60.22, 77.2; व्यवच्छेदक स्मययय
यययययययययय 60.22.

व्यवधा III यययययय — व्यवहित
ययययययय 12.1.

व्यवधान n. (cf. व्यवधा) ययययय 10.2.

व्यवस्था I et caus. 1) praes. स्मययय
यययय praet. स्मयययययय fut. स्मय
ययययययय — व्यवस्थित स्मयययय
ययययय 81.21; व्यवस्थाप्यते I स्मय
यययययययय 80.12, II स्मययययययय
ययययययययययय 70.14; व्यवस्थाप्यमान
स्मयययययययययय 18.11; व्यवस्थापित
स्मयययययययय 16.7; व्यवस्थाप्य I
स्मयययययययय 15.20, 22, 16.4, 40.2,
II. स्मययययययययययय 15.21, 16.2;
व्यवस्था f. I स्मयययययययय 18.2, 9,

82.12, 14, II རྒྱལ་པར་གཞན་པར་བྱ་བ་
 40.9; འཕྲུལ་པར་ I རྒྱལ་པར་འཕྲུལ་བ་
 15.20, 22, II རྒྱལ་པར་འཕྲུལ་བ་བྱེད་བ་
 16.4; འཕྲུལ་པར་ n. རྒྱལ་པར་འཕྲུལ་བ་
 15.21, 16.2, 2, 11, 18.11.
 2) བཞུག་—འཕྲུལ་པར་ f. བཞུག་པར་ 40.1.
 3) གཞན་—འཕྲུལ་པར་གཞན་པར་ 79.9, 10.
 འཕྲུལ་ m. (cf. འཕྲུལ་) བྱ་བ་ 24.2, 4,
 5, 6, 7, 17, 27.14, 28.16, 29.10, 22, 23, 24,
 30.2, 38.1, 4 (bis), 5, 39.18, 43.12, 22,
 44.1 (bis), 2, 6, 7, 8, 12, 53.9, 19, 54.1 (ter),
 5, 7, 8, 9. Sine tib. 24.2.
 འཕྲུལ་ I et caus. བྱ་བ་(བྱེད་བ་)—འཕྲུལ་
 བྱེད་བ་ བྱ་བ་ 80.8; འཕྲུལ་པར་
 བྱ་བ་ 29.5; འཕྲུལ་པར་ I
 བྱ་བ་ 29.5, II བྱ་བ་ 29.5
 (པར་) 43.22; འཕྲུལ་པར་ བྱ་བ་
 ཡིན་ཅི་ 80.8.
 འཕྲུལ་ n. གཞན་པར་ 1.2.
 འཕྲུལ་ II 1) praes. འཕྲུལ་ praet., fut.
 et saepe in omni casu བྱ་བ་—འཕྲུལ་

ཐུག་ I བྱ་བ་ 14.12, 41.1, 14 (འཕྲུལ་
 བྱ་བ་ བྱ་བ་འཕྲུལ་པར་) II བྱ་བ་
 བྱེད་བ་ 11.16; འཕྲུལ་ བྱ་བ་
 17.1, 41.1 (cf. emend.); འཕྲུལ་ I
 བྱ་བ་(པར་) 29.21, II བྱ་བ་ 42.2,
 44.14; འཕྲུལ་ I འཕྲུལ་པར་ 42.2, II
 བྱ་བ་ 41.14, III བྱ་བ་དགོས་ 42.1,
 IV བྱ་བ་བྱ་བ་ 31.2, 58.12, V བྱ་བ་
 བྱ་བ་ 55.22; འཕྲུལ་ f. བྱ་བ་ 95.22;
 འཕྲུལ་ n. བྱ་བ་ 60.19.
 2) བྱེད་—འཕྲུལ་ I བྱེད་པར་བྱ་བ་
 41.15 (a), II བྱེད་པར་བྱ་བ་ 41.15 (b).
 3) བྱ་བ་—འཕྲུལ་ཐུག་ བྱ་བ་བྱེད་བ་
 17.1 (འཕྲུལ་ཐུག་), 18.16.
 འཕྲུལ་ II འཕྲུལ་—འཕྲུལ་པར་
 56.22.
 འཕྲུལ་ m. བྱ་བ་ 77.16.
 འཕྲུལ་ V 1) བྱ་བ་—འཕྲུལ་པར་
 བྱེད་བ་—ཡིན་ཅི་ 83.10, 18; འཕྲུལ་
 བྱ་བ་དང་ལྷན་པར་ (འཕྲུལ་པར་) 83.21;
 འཕྲུལ་ I བྱ་བ་བྱ་བ་ 33.5, 34.19; II

ལྷེ་པ་ 83.4, 11, 12, 50.5, 8, 16, 21, 53.16,
 11, 12, 54.2, 11, 63.2, 9, 18, 67.19, 73.19,
 74.4, 83.2, 22, 84.20, 88.17, 91.12, 92.17;
 ལྷེ་པ་མ་ n. I ལྷེ་པ་ 50.9, 84.20, II
 ལྷེ་པ་ཀྱི་ 81.2; ལྷེ་པ་ I ལྷེ་པ་
 ལྷེ་པ་ 82.2, 6, 7, 34.14, 38.12, 39.2, 4 (bis),
 5, 6, 40.4, 44.2, 50.9, 12, 22, 84.9. ལྷེ་པ་
 89.7, 8; ལྷེ་པ་ I ལྷེ་པ་ལྷེ་པ་ 82.2,
 4, 5, 11, 84.12, 12, 15 (bis), 88.12, 21, 39.2,
 4 (bis), 5, 6, 40.4, 5, 44.2, 50.9, 17, 22,
 54.12, 76.7, 81.9, 84.10, III ལྷེ་པ་
 39.7, 8; ལྷེ་པ་ n. ལྷེ་པ་ 88.22 (ter),
 84.1; ལྷེ་པ་ I ལྷེ་པ་ 65.9, 12, 66.2,
 9, 11, II ལྷེ་པ་ལྷེ་པ་ 77.20; ལྷེ་
 པ་ n. ལྷེ་པ་ཀྱི་ 65.9; ལྷེ་པ་ f.
 ལྷེ་པ་ 20.17, 44.2 (bis), 4, 9 (bis), 21,
 45.1, 14, 49.10 (bis), 58.11, 57.19, 78.12,
 88.5, 85.6, 19, 86.10 (bis), 14, 15 (bis),
 22, 24, 87.4, 5, 7, 9, 10, 88.20, 21,
 92.12, 19 (bis), 21; ལྷེ་པ་ I ལྷེ་པ་
 67.19, II ལྷེ་པ་ལྷེ་པ་ 67.17.

2) Sine tib. ལྷེ་པ་ 33.12.
 ལྷེ་པ་ m. ལྷེ་པ་ 3.14, 10.21 (b), 11.12,
 16.14 (bis), 15, 16 (bis), 19.4, 5, 28.14,
 29.22, 30.2 (bis), 17, 19, 37.4, 39.12, 42.12,
 11, 12, 46.1, 2, 3 (bis), 47.10, 70.22, 22.
 ལྷེ་པ་ 3.12, 10.21 (a), 15.4 ལྷེ་པ་
 15.2 ལྷེ་པ་ 2.2; sine tib. 2.9.
 ལྷེ་པ་ལྷེ་པ་ ལྷེ་པ་ལྷེ་པ་ 10.21.
 ལྷེ་པ་, ལྷེ་པ་ n. cf. ལྷེ་པ་.
 ལྷེ་པ་ f. ལྷེ་པ་ 95.12.
 ལྷེ་པ་, ལྷེ་པ་ cf. ལྷེ་པ་.
 ལྷེ་པ་ m. ལྷེ་པ་ 46.12, 65.2.
 ལྷེ་པ་ 1) praes. ལྷེ་པ་ praet. ལྷེ་པ་ —
 ལྷེ་པ་ I ལྷེ་པ་ 92.12, II ལྷེ་པ་
 92.12; ལྷེ་པ་ n. I ལྷེ་པ་ཀྱི་ 77.17,
 II ལྷེ་པ་ཀྱི་ 78.2; ལྷེ་པ་ f. I ལྷེ་པ་
 ལྷེ་པ་ 20.3, 45.8 (ter), 48.2, 10, 66.20, 67.2,
 8, 12, 76.14, 85.14, 22, 86.2, 91.9, 92.7,
 II ལྷེ་པ་ 86.7.
 2) ལྷེ་པ་ — ལྷེ་པ་ f. ལྷེ་པ་ 16.2
 (bis).

3) Sine tib. व्यावृत्ति f. 91.4.

व्युत्पत्ति f. (cf. व्युत्पद्) (ज्ञा)समर'य' 6.4.

सिन्'दु'कुट'य' 2.12.

व्युत्पद् caus. 1) praes. श्ले' praet., fut.

सश्ल'—व्युत्पाद्यते I सश्ल'ने' 1.1, 2.8,

5.11, 14 (b). सश्ल'य'य'पु'य' 5.14 (a); व्यु-

पादनीय सश्ल'य'य'पु'य' 5.8; व्युत्पादक

श्ले'य'य' 2.11; व्युत्पादन n. सश्ल'य'

2.5 (a), 10, 14.

2) सिन्'दु'कुट'(य'य'पु'य')—व्युत्पाद्य-

मान सिन्'दु'कुट'य'य'पु'य' 2.11; व्यु-

त्पादन n. सिन्'दु'कुट'य' 2.12.

3) सहे'—व्युत्पादयितव्य सहे'य'य'

पु'य' 5.12.

4) समर'—व्युत्पादित समर'य' 6.8.

व्युत्पन्न (व्युत्पद्) श्ले'पु'य' 8.2.

व्युत्पादन n. I cf. व्युत्पद् II tib. रणे'य'य'

(प्रयोजन) 2.5 (b).

श

शक् V दुष'—शक्नोति I दुष'से' 3.9,

16.5, II दुष'य' 30.6; शक्यते दुष' 15.12,

17.6; शक्नुयात् दुष' 76.9; शक्येत दुष'

94.10; शक्य दुष'(य') 3.17, 4.8, 9, 5.19,

20, 11.10, 21.9, 23.11, 12, 29.20 (bis),

36.11, 41.14, 59.9, 78.2, 85.18, 86.1, 19,

20, 22, 87.4, 89.2, 94.5, 8, 11.

शक्ति f. (cf. शक्) दुष'य' 14.21, 31.12,

67.2, 68.10. मसु' 13.17.

शङ्का f. रणे'य'य' 30.5.

शङ्क m. दु'य' 4.4 (a); sine tib. 4.4 (b).

शत सक्तु' 95.17 (शतचतुष्टय सक्तु'य'य'य')

शब्द m. श्ले' 1.7 (bis), 8, 2.4, 4.12 (bis), 20,

5.2, 10, 12, 6.4 (b), 5, 8, 9, 10, 21, 22, 7.21,

8.2, 21 (bis), 9.2, 12.4, 9, 13.2, 18, 17.4,

20.22 (a), 28.2, 29.17, 22, 30.17 (bis), 18,

31.22 (bis), 33.10, 37.4, 11 (bis), 38.5,

41.12, 14, 42.2 (bis), 2 (bis), 10 (bis), 12, 20

(bis), 45.20 (ter), 21 (bis), 46.5, 6, 9, 11

(ter), 14, 15, 16, 17 (ter), 20, 47.4, 12, 14,

50.12, 17, 52.20, 53.4 (bis; cf. emend.),

54.12, 55.2, 10 (bis), 11, 14, 16 (bis), 18

(bis), 19, 22, 56.2, 2 (ter), 4, 5, 8, 22, 57.5,

58.17, 19, 20, 59.1, 2 (bis), 5, 2 (bis), 9 (bis),

10, 11, 12, 14, 60.4 (bis), 5, 7 (bis), 8, 11, 12,

14, 15, 16 (bis), 17 (bis), 18, 61.12, 62.1, 12,

14 (bis), 15, 66.1, 2, 5 (bis), 7, 8, 10, 12,

72.12, 73.12, 78.12, 87.17, 19 (bis), 88.15,

22, 89.1, 90.2, 93.1, 2, 95.6. दे'य'य'

37.17, 72.5. Sine tib. 6.4 (a), 20.22 (b),

38.6.

आवणा मङ्ग'दु'दु'प' 58.19, 20.

आवणात् n. मङ्ग'प'र'प' 19.9.

ओत्र n. क'प' 8.21, 9.3, 57.12, 58.20 (bis),
21.

ओत् ७'प'य' 2.9 (cf. emend.).

ओष्मन् n. प'र'ग' 9.12.

ओक् m. ॐ'ग'स' 95.17.

ष

षष्ठी f. (= cas. gen.) दु'ग'प' 56.2.

स

स, सा cf. तद्.

स० म'सु' 20.22.

संयुक्त स'प'दु' 95.18.

संयोगिन् द'प'दु' 88.6.

संवादक (cf. अवि'संवादक) स'सु' 7.6,
12.8. स'सु'प' 8.4, 6.

संविद् II et caus. 1) सु'द' — संवेद्यते
सु'द'प' 11.9; संवेदन n. सु'द'प'
15.17, 21, 16.2.

2) स'ग' — संविदित स'ग' 11.6; संवे-
दन n. स'ग' 9.21, 11.3, 4, 8 (bis), 15.18.

संशय m. वे'ळ' 2.10, 18 (ter), 19, 22,

39.20, 22, 40.6, 62.10, 67.11, 76.4 (bis),

8, 9, 10, 77.4, 80.12, 14, 84.7, 14. वे'ळ' ॐ'

वे'प' 65.20, 76.5, 11, 20, 78.14, 79.17, 80.4.

प'द'ग' 3.20, 75.19. प'द'ग' ॐ' ॐ'प'

65.21.

संसर्ग m. I cf. संसृ' II द'प' 4.2, 2,
48.18, III ॐ'ग' 48.19.

संसृ' VI praes. द'प' praet. द'प' — संसृ'
द'प' 7.22, 8.2 (bis), 4, 5, 6, 19;

संसर्ग m. I द'प' 7.20, 21, 8.1, 2, 6, 16,

18, 20, 22, 12.4, 59.9 (bis), II द'प' ॐ'

8.3; संसर्गिन् द'प' 22.11, 12, 13, 16,

28.19, 20, 29.2, 6, 7, 8.

संस्कार m. सु'प' 28.15, 29.2, 11, 12,
14, 15, 16 (bis).

संस्कार्य ॐ'ग'प' 78.12 (cf.
emend.).

संस्कृत ॐ'ग' 74.4, 7, 8.

संस्कृतत्वं n. ॐ'ग' 78.19.

सकल म'सु' 5.19, 9.3, 14.9, 70.22.

सदसन्न n. du. ཡོད་པ་དང་མེད་པ་ 52.12,

85.12, 86.12, 19. ཡོད་མེད་ 79.17, 80.2.

सदर्थ རྟོག་ཡོད་པ་ 60.11.

सदर्थत्व n. རྟོག་ཡོད་པ་ཉིད་ 59.17.

सदृश (དང་—) འདྲ་པ་ 15.9 (bis), 12, 22,

20.21, 36.12, 20, 62.1, 89.1, 2, 95.4 (bis).

सद्भाव m. ཡོད་པ་ 76.12 (bis), 77.7, 78.1,

14, 79.3. དངོས་པོ་ཡོད་པ་ 77.2.

सद्भूत यदेकं 11.12 (bis).

संतान m. n. ལྷན་ 4.11, 10.10, 16, 12, 12.12,

12, 69.1 (bis), 4, 5, 6, 8, 9, 10.

संतानिन् ལྷན་ཅན་ 69.2.

संदर्भ m. བཞོན་པ་ 1.9, 2.4.

संदिग्ध ཐོ་ཚོམ་བླ་(པ་) 19.10, 16, 12, 20.2,

30.12, 64.2, 12, 14, 66.20, 67.2, 4, 6, 72.4,

6, 75.2, 11 (cf. emend.), 12, 15, 76.12, 14,

79.12, 80.2, 9, 10, 88.4, 7 (bis), 8 (ter), 10,

11, 12, 90.2, 11, 12, 14 (bis), 91.4, 6, 9, 10,

17, 19, 22, 22, 92.7, 8. ཐོ་ཚོམ་རྩ་གྲུབ་པ་

67.8, 12.

ཡོད་གཉིས་བླ་པ་ 64.7.

संदिग्धासिद्ध (केलाभास) sine tib. 64.9.

संदिक्कमान ཐོ་ཚོམ་བླ་(པ་) 64.2, 9, 11.

संदेह m. ཐོ་ཚོམ་ 67.8. ཐོ་ཚོམ་བླ་(པ་)

29.21, 62.2, 4, 6, 7, 9, 64.4, 5, 7, 65.15

(bis), 66.12, 12, 67.10, 11 (cf. emend.), 14,

21 (ter), 72.7 (bis), 75.2, 5, 17, 18, 19, 79.5,

12, 19, 20 (bis), 80.2, 6, 7, 11 (bis), 91.12,

92.9.

संघ्यातमस् n. རྣམ་སྟོན་ 35.4.

संनिधान n. ཉེ་པ་ 13.1, 2, 2, 12, 19, 14.5, 7.

संनिधि m. ཉེ་པ་ 8.12. འདུས་པ་ 23.1.

ཡོད་པ་ 89.2.

संनिकृति ཉེ་པ་ 8.12, 13.4, 23.10 (b), 35.10,

12. ཉེ་བར་གྱུར་པ་ 23.10 (a). ཉེ་བར་

གནས་པ་ 11.22. གནས་པ་ 83.21.

འདུག་པ་ 83.9, 12 (bis), 14, 15, 16.

संनिकृतिता f. འདུག་པ་ 83.15.

संनिकृतित्व n. འདུག་པ་ཁོ་ན་ 84.1.

संनिपतत् part. praes. (संनिपत्) ཚོགས་

པ་ན་ 68.14.

संनिविष्ट ཚོགས་པ་ 7.22.

संनिवेश m. དབྱིབས་སུ་བཞོན་པ་ 7.2.

सपत्न m. མཐུན་པའི་ཕྱོགས་ 19.11, 12, 12,

14 (bis), 15, 17, 20.2, 5, 7, 12, 19, 20, 21, 22,

21.1 (bis), 4, 6, 7 (ter), 8 (ter), 9 (cf. emend),
 10 (bis), 52.11, 20, 66.7, 9, 11, 12, 14, 72.13,
 17, 73.1, 2, 80.2, 85.14, 18, 23, 86.2, 7, 17,
 18, 94.4, 8.
 सपत्नभूत पुंशस'रद'मसुद'प'र'अशु'र'प'
 75.14.
 सपत्नविपत्त du. मसुद'प'रद'म'मसुद'प'दि
 पुंशस' 66.1.
 सप्तति वदु'र'तु' 95.18 (सप्तसप्तति वदु'र'
 तु'र'वदु'र').
 सप्तन् वदु'र' 95.18.
 सप्तमी (= locativus) वदु'र'प' 6.16
 सम मकुंद'स'प' 10.6, 13 (bis), 16 (cf. em.).
 समय केंश'स'(प') 22.10, 11, 14, 28.19, 21,
 68.5.
 समनत्तर मकुंद'स'प'दे'म'स'प'प' 10.6, 15,
 16 (cf. emend.).
 समम् adv. (रद'—)पु'र'र'ग'प' 31.14.
 समर्थ दु'स' 2.7, 3.23, 24, 4.14, 13.19, 20,
 33.2, 36.9, 87.14.
 समवाय m. अश्वे'प' 65.12. अरु'प' 83.2,
 18, 20, 84.1.
 समवायिन् अरु'प'र'क' 83.19.

समवेत अरु'प' 88.19, 21. अरु'स'(प') 6.5, 8.
 समस्त अश्व'प'र'प'द'प' 33.2.
 समाधान n. अर' 88.16.
 समाधि m. र्दे'दे'अर'र' 12.8.
 समान मसुद'प' 20.20, 21.1. मकुंद'स'प'
 20.21 (ter), 22 (bis), 21.2, 42.14.
 समानवातीय र्दे'श'स'अरु'प' 10.9.
 समाप्त हेंश'स'प' 3.10, 95.16.
 समारू caus. praet. श्वे'प'र'ग'स' fut. श्वे'
 ग'र'ग'स' (praes. श्वे'अर'ग'स') — समारो-
 प्यमाण श्वे'प'र'ग'स'प' 14.9; समारोपित
 श्वे'प'र'ग'स'(प') 14.7, 26.12, 44.12, 48.4, 7;
 समारोप्य श्वे'ग'र'ग'स'प'र'तु'प' 22.9;
 समारोप m. श्वे'प'र'ग'स'प' 22.2, 41.12
 (bis).
 समास m. श्वे'अ'श्वे'र'प' 5.11. केंश'स' 25.8.
 sine tib. 6.2, 2, 25.7.
 समीपवर्तिन् र्दे'प'र'अरु'ग'प' 68.18. र्दे'प'
 68.17.
 समीपे loc. adv. र्दे'प'प'स' 13.6.
 समुच्चि V praes. श्वे' praet. वदु'स' fut.

བསྐྱོང་— སུམ་པ་ཡིན་ 6.18;
 སུམ་པ་ m. I བསྐྱོང་པ་ 21.18, II བསྐྱོང་པ་
 29.18, 38.18.
 སུམ་པ་ m. སྐྱོང་ 20.17, 31.30, 31. རྒྱུ་པ་
 6.17 (bis).
 སུམ་པ་ རྒྱུ་པ་ 82.7.
 སུམ་པ་ m. བསྐྱོང་པ་ 64.18.
 སུམ་པ་ རྒྱུ་པ་ 11.21, 22.
 སུམ་པ་ 30.14 (cf. emend.), 44.9, 60.22,
 75.17. རྒྱུ་པ་ 9.1, 12.5, 6, 89.11, 12, 13,
 Tib. རྒྱུ་པ་ 65.18.
 སུམ་པ་ m. རྒྱུ་པ་ 59.17. རྒྱུ་པ་
 བར་ལྟུང་པ་ 54.15. Sine tib. 53.18.
 སུམ་པ་ རྒྱུ་པ་ 3.16, 65.16, 83.2.
 སུམ་པ་ m. རྒྱུ་པ་ 2.3, 6 (bis), 12, 15, 19,
 3.8, 6.11, 12, 19.2, 46.21, 47.7, 17, 62.7,
 8 (bis), 83.18, 84.1. རྒྱུ་པ་ 5.12, 23.17,
 29.12 (b), 45.15, 67.17, 72.17, 86.10. རྒྱུ་པ་
 བར་ལྟུང་ 9.7. Sine tib. 29.12 (a), 46.22 (bis).
 སུམ་པ་ n. རྒྱུ་པ་ཕན་ 88.15.
 སུམ་པ་ རྒྱུ་པ་ 36.4, 83.12. རྒྱུ་པ་

ཕན་ 56.2, 77.17, 19, 82.18, 19, 21, 88.2,
 7, 9, 11 (bis), 12, 14, 17, 84.19. རྒྱུ་པ་
 རྒྱུ་པ་ཕན་ 88.16.
 སུམ་ m. cf. སུམ་.
 སུམ་པ་ f. རྒྱུ་པ་(པ་) 3.1, 2 (ter), 2.
 སུམ་ I et caus. 1) རྒྱུ་— སུམ་པ་ I རྒྱུ་
 རྒྱུ་ 27.18, II རྒྱུ་པ་ 71.1, 2, 80.4, 81.12,
 III རྒྱུ་པ་ཡིན་ 81.2, IV རྒྱུ་པ་ལྟུང་
 རྒྱུ་ 82.2; སུམ་པ་ལྟུང་ རྒྱུ་ 2.30; སུམ་པ་
 རྒྱུ་པ་ལྟུང་ 2.22, 98.18; སུམ་ m.
 རྒྱུ་པ་ 28.2, 5, 12, 49.1, 2, 56.12, 17,
 76.2, 81.1, 2, 5, 7, 11, 82.5, 6, 8 (bis), 11,
 12, 16, 84.21, 88.16.
 2) རྒྱུ་པ་— སུམ་པ་ རྒྱུ་པ་ཡིན་ 33.17.
 3) རྒྱུ་— སུམ་ m. རྒྱུ་པ་ 31.12, 51.17,
 21 (bis), 58.11, 12 (bis), 56.2.
 4) རྒྱུ་— སུམ་ m. རྒྱུ་པ་ 80.21, 22.
 5) (caus.—) praet. རྒྱུ་པ་ fut. རྒྱུ་པ་
 (praes. རྒྱུ་) I སུམ་པ་ལྟུང་ རྒྱུ་པ་ལྟུང་པ་
 22.9; སུམ་པ་ རྒྱུ་པ་ལྟུང་པ་ 22.14,
 28.19, 21, II རྒྱུ་པ་པ་ 29.2; སུམ་པ་
 རྒྱུ་པ་ལྟུང་པ་ 22.10.

- 6) Sine tib. **सैभव** m. 30.5.
- सप्यक्** (सम्यक्) **ཡང་དག་པ་** 1.1, 6, 10, 2.2, 4 (bis), 11, 14, 3.5, 4.1, 14, 15, 19, 5.2, 4, 6, 7, 8, 9 (bis), 11, 12, 16, 18, 19 (bis), 7.6, 14, 15, 41.7.
- सम्यग्ज्ञान** n. **ཡང་དག་པའི་ཤེས་པ་** 1.1, 6, 10, 2.2, 4 (bis), 11, 14, 3.5 (अविर्सेवादकं ज्ञानं सम्यग्ज्ञानम् **མི་སྐྱེ་བར་ཕྱེད་པའི་ཤེས་པ་ནི་ཡང་དག་པའི་ཤེས་པ་ཡིན་ནི་**) 4.1, 14, 15, 19, 5.2, 4, 6, 7, 8, 9 (bis), 11, 12, 16, 18, 19 (bis), 7.6, 14, 15, 41.7, tib. **ཤེས་པ་** (= ज्ञान) 4.12.
- सराग** **འདོད་ཆགས་དང་བཅས་པ་** 75.10, 91.18.
- सरागत्व** n. **འདོད་ཆགས་དང་བཅས་པ་ཉིད་** 92.18.
- सत्त्व** (इन्द्रिय) 18.10.
- सर्व** **ཐམས་ཅད་** 1.1, 2.1, 2, 9, 3.21, 5.2 (bis), 4, 9, 11, 6.22, 9.14, 10.22, 11.4, 5, 7, 13.6, 19.8, 10, 22.4, 24.2, 36.12, 18 (bis), 19, 20, 39.16, 41.14, 44.12, 19 (bis), 20, 47.1, 3, 52.4, 5, 56.12, 59.19, 61.7, 62.16, 18 (bis), 65.7, 9 (bis), 12, 69.4, 70.7, 19, 76.6, 7, 11, 77.1, 2, 5, 15, 17, 20, 78.2, 3, 82.18 (bis), 19, 21 (bis), 83.1, 2, 2, 5, 6 (bis), 11, 84.17, 12, 19 (b), 85.14, 22, 86.2, 92.12, 20, et cf. **सर्वज्ञ**, **འོ་མ་**; **ཀུན་** 19.2, 33.4; sine tib. 1.6, 6.2, 11.6, 84.19 (a).
- सर्वगत** **ཐམས་ཅད་ན་གཏགས་པ་** 65.7, 9, 12, 82.18. **ཐམས་ཅད་ཏུ་སོང་པ་** 83.6.
- सर्वगतत्व** n. **ཐམས་ཅད་ཏུ་སོང་པ་** 83.2. **ཐམས་ཅད་ཏུ་སོང་པ་ཉིད་** 83.1, 84.17, 19.
- सर्वज्ञ** m. **ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་** 19.17 (bis), 67.4, 6 (bis), 7, 2, 12, 12, 15, 17, 75.7, 9, 12, 14, 15 (cf. emend.), 90.10, 19, 20, 91.1, 2.
- सर्वज्ञता** f. **ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་** 90.9, 16 (bis), 17, 91.1.
- सर्वज्ञत्व** n. **ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་** 67.18, 71.4, 72.5. **ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་ཉིད་** 67.2, 12, 15, 16, 20, 68.2, 71.1, 2, 3 (bis), 5, 6, 7, 91.5.
- सर्वत्र** adv. **ཐམས་ཅད་ལ་** 38.1, 4, 5, 6, 66.2, 9, 11, 94.4, 8. **ཐམས་ཅད་ཏུ་** 39.6, 50.11. **ཐམས་ཅད་ན་** 65.7, 10 (a), 14. **ཀུན་** **ཀུང་** 30.18. **ཀུན་ན་** 65.10 (b).

सर्वनामन् n. sine tib. 14.12.

सलिल n. sine tib. 85.4.

सविशेषण घुं'अण'दन्'पठस'प' 45.2.

सविकल्पक कुम'पन्'ह्ये'प' 8.20, 12.7.

कुम'पन्'ह्ये'प'दन्'पठस'प' 8.22.

सह (दन्—) अण'ठे'प' (हुं) 7.22, 38.31,

42.15, 47.17, 55.12, 62.2, 67.15, 68.11, 12,

70.20, 21, 22, 71.2, 11, 12, 76.12. दन्' 15.2.

(दन्—) अण'ठे'प' 55.10. (दन्—)

पठस'प' 76.2. (दन्—) पठस'प' 31.10.

सहकारित्व n. अण'ठे'प'अण'ठे' 10.14.

सहकारिन् अण'ठे'प'अण'ठे' 10.2, 11(bis), 12.

सहचारित्व n. अण'ठे'प'हुं'प' 72.2.

सहचारिन् अण'ठे'प'हुं'प' 71.20(bis).

सहस्र ह्ये' 95.17.

सहावस्थान n. अण'ठे'प'हुं'प' 68.12,

70.20, 21, 71.11.

सहित (दन्'पठस'प' 16.12, 33.4.

साकल्य n. कन्'पन्'अण'ठे'प' 22.22.

कन्'पन्'अण'ठे'प' 22.21. क्ये'प' 23.1, 2, 9,

28.5, 68.7.

साकल्यवत् (possess.) क्ये'प'प'दन्'अण'ठे'

प' 23.9.

साकितिक यन्'अण'पुन्'प' 59.9, 11.

साख्य अण'ठे'प' 58.2, 2, 63.14, 20, 22,

74.2, 4.

सान्नात् adv. दन्'अण'पुन्' 2.7, 21.10, 30.17,

37.2, 10, 70.2. मन्'अण'पुन्' 4.16. मन्'अण'

पुन्'हुं' 4.17.

सान्नात्करण n. मन्'अण'पुन्'अण'ठे'प' 16.14.

सान्नात्करण n. दन्'अण'पुन्'हुं' 4.12.

सान्नात्कारित्व n. मन्'अण'पुन्'अण'ठे'प'अण'ठे'

3.12, 6.5, 11.12.

सान्नात्कारिन् मन्'अण'पुन्'अण'ठे'प' 6.6,

22, 11.15.

सात n. क्ये'प' 11.10(bis), 12. यन्'प'

11.11, 12, 14.

सात्मक यन्'अण'पठस'प' 76.1, 17, 18,

77.2, 7(bis), 17, 78.1, 2, 7, 10, 11, 12(bis),

14, 16, 17, 18, 79.12, 15, 80.2. यन्'अण'प'

पठस'प'अण'ठे'प' 76.2.

सात्मकत्व n. यन्'अण'पठस'प' 77.10, 12.

सादृश्य n. मर्कुन्स' 15.२. २२' 15.२,

11, 42.1२, 93.६, 95.२, 11. २२' 42.1२.

Sine tib. 95.६.

साध् caus. 1) praes. सुव praet. वसुव

fut. वसुव — साधयति सुव 74.14; साधयतः 3 du. सुव 73.६;

साध्यते — I सुव 58.1२, II वसुव 58.२,

वु' 46.1२, III वसुव 84.1६; सा-

धयतु सुव 74.1२; साध-

यितुम् I सुव 56.14, 58.11, 15 (bis),

61.२, 10, II सुव 83.4, III

वसुव 58.1०, IV tib. वसुव 56.10; साधित — वसुव

80.14; साध्य (n.) I वसुव 6.11,

15.1२, 1२, 19.२२, 20.1०, 1६, २०, 21.1 (bis),

२ (bis), ३ (b, c), 1२ (bis), 22.२, 23.17, २०

(ter), 24.२, 11, 1२ (quater), 1२ (bis), 25.२,

7, ९, २1, 26.1, २, ३, 11, 1२, 1२, 14 (bis), 15,

17, 1२, 28.1२, 29.1०, 31.4, 1०, 11, २२, 32.1,

५, 14, २०, 33.4, २, 34.२, 14, 35.२, 14, 36.4,

38.२, 39.1२, 42.1२, 1२, 44.२, ५, २1, 46.२1,

47.1, ६, ८ (bis), ९, 1६, 17 (bis), २1, २२, 48.२,

4, ६, 7 (bis), ८, 11, 1२, २०, २1, 49.२, 4, 1२, 1२,

50.२, 7, ८ (bis), 1० (ter), 1२, 1६, 1२ (bis), २२,

51.7, २, ९ (bis), 1० (bis), 11, 1२, 1२, 17 (b),

1२ (b), 1२, २1 (bis), 52.२, २, 1२, 1२ (bis), 1२,

53.२, 1०, 11, 1२, 1२, 1६, 17 (b, c), 54.२, २

(ter), 1०, 11, 1२ (ter), 14, 55.२ (ter), ६, 1२

(bis), 1२ (bis), 56.1०, 1२, 1६, 1२, 1२, २२, 57.२,

५, 7 (bis), 1२, 1२ (bis), 1२, 17 (bis), 1२, 58.२,

4, 59.14, 61.२, ५, ६ (cf. emend.), 7, ९, 11,

1२, 62.1०, 14, 1२, 63.1०, 17, 64.२, 1२, 65.1०,

२० (bis), 66.२, २२, 67.२, २, 1२, 73.२, ६ (bis),

८ (bis), 1२, 74.२, 1२, 1२, 1२, 17, 1२ (bis),

75.1, ९, 76.२, 80.1, २, ३, 1२, 81.२, 85.4,

86.२, 1२, २२, 87.1०, 17, 1२, २1 (bis), 88.२,

4, 7 (bis), २, ९, 1०, 11, 1२, 1२ (bis), 89.२,

90.1, २, ३, 4, 5 (bis), ६, ८, 11, 1२ (ter), 14

(bis), 1२, 91.11, 1२, 14, 92.1, 4, ५, ६, 15

(bis), 1६, २०, २1, 93.२, 7 (ter), 1२, 1२ (bis),

17 (bis), 1२, 1२ (bis), २० (bis), २1, २२, 94.1,

7, 1२, II वसुव 21.२ (a), 42.1२, 47.11,

51.17 (a), 56.२, 58.२, 1२, 66.२1, 67.17, 86.२,

87.२, 88.२२, 91.२1, III वसुव 62.1२,

1६, 63.14, 65.7, 66.1, 1२, 72.1६, IV

वसुव 84.17; साध्यत n. I वसुव

वर' 67.1, II वसुव 55.२ (bis), 1२, 1२ (a, c), 56.11, 1२, 17, 56.1२,

74.२०, २1, III वसुव 54.२०, 55.२, ९, 17, 1२ (b), २1; साध्यधर्म m.

tib. वसुव 23.1६; साधक सुव

सामन् n. སྐད་དང་གས་ 91.10.

सामर्थ्य n. བྱ་གས་ 2.6, 7, 13, 21.10, 11,
22.19, 29.8, 5, 30.4, 31.30, 43.12, 51.4, 6,
11, 19, 58.30, 22, 22, 54.4, 6, 8, 9, 14 (bis),
15, 57.7, 58.8, 60.7, 87.15, 94.11. མཐུ་
15.14, 81.21. ཏུམ་(ལྟ་) 13.15, 17, 18, 81.7,
9, 11, 16, 34.5, 7, 35.14, 94.13; sine tib.
31.10.

सामान्य n. སྒྲི 12.15, 14.2, 4, 8(b), 9, 12,
20.30, 21.1 (bis), 2, 3(ter), 34.19, 47.12
(bis), 12, 82.2, 19, 88.1, 2, 4, 11, 15, 18,
84.5, 12, 17, 18, 85.22, 86.1, 7, 9, 17, 94.4,
8, 9, 10. སྒྲི་ཏིན་ 14.8(a).

सामान्यलक्षण n. སྒྲི་འི་མཚན་ཏིན་ 14.3,
4, 8, 9, 12, 86.7, 9, 17, 94.4, 8, 9, 10.

साक्ष्य n. (དང་—)འདྲ་བ་ 6.10, 15.7, 8,
12, 14(bis), 15, 21, 16.1, 3, 10, 11, 18.10,
12, 18.

साशङ्क घर्ज्जमत्रय 4.12. ཡིད་གཏིས་ 4.19.

सहात m. ལུས་པའི་མཐའ་ 11.1. ལ་བྱུང་
92.8.

सिध् IV 1) praes. འགྱུ་བ་ praet., fut.

ལུ་བ་—སིལ་ལི I འགྱུ་བ་པ་ 40.7, II
འགྱུ་བ་བོ་ 38.21, 40.6, 67.30, III འགྱུ་བ་
པ་ཡིན་ 15.16, IV འགྱུ་བ་པར་འགྱུར་ 18.12,
V ལུ་བ་པར་འགྱུར་རོ་ 58.8, VI ལུ་བ་
67.14, VII ལུ་བ་བོ་ 67.16; སིལ་ལི I
འགྱུ་བ་པར་འགྱུར་ 67.30, II ལུ་བ་པར་
འགྱུར་ 65.14; སེལ་ལིལ་ལི ལུ་བ་ 58.8; སིལ་
I ལུ་བ་(པ་) 6.8, 16.11, 19.8, 43.12, 44.8,
46.21, 22(bis), 47.1, 5(bis), 6, 20, 49.4, 12,
14, 56.12, 58.6, 21, 59.2, 8, 10, 12, 61.1, 5,
6(bis), 68.2, 8, 10, 12, 30(bis), 22, 64.2,
74.8, 80.15, 21, 22, 81.1, 2(bis), 19, 30
(bis), 82.1(bis), 84.17, 88.21(bis), 92.22,
II ལུ་བ་བློན་པ་ 4.12, 29.10; སིལ་ལི n.
ལུ་བ་པ་ 28.12; སིལ་ལི f. I འགྱུ་བ་(པ་) 1.1,
2.1, 2, 4.12, 22(a), 5.1, 2, 3, 4, 5(bis), 7
(ter), 8, 9, 11, 15.12, 16(bis), 27.9, 11, 12,
14, 19, 28.4, 12, 80.2, 89.6, 94.12, II
འགྱུ་བ་པར་བྱེད་པ་ 24.12, III ལུ་བ་(པ་)
4.22(b), 24, 53.7, 57.1, 5, 72.9, 10, 17, 73.1,
3, 4, 75.4, 95.1, 3, IV ལུ་བ་པར་བྱ་བ་
64.12(bis), 74.5, 87.14.

2) རབ་ཏུ་འགྱུབ་ — མིང་ རབ་ཏུ་འགྱུབ་
པ་ 6.22.

3) praes. རྒྱུབ་ fut. བརྒྱུབ་ — མིང་ f. I
རྒྱུབ་པ་ 27.12, 53.12, II བརྒྱུབ་པར་བྱ་བ་
64.9.

4) Sine tib. མིང་ 6.4, 43.22 (ཡིན་), 93.8.
མུམ་ n. བདེ་བ་ 11.5, 6, 9, 63.14, 16(ter),
18, 65.10, 13.

མུག་ m. བདེ་བར་གཤེགས་པ་ 1.4.

མུག་མུག་ བདེ་སྒྲིག་ཏུ་ཤེས་པ་ 61.20.

མུམ་ x རྟོན་ — མུམ་པའི་ རྟོན་པར་བྱེད་ 59.17.

མུམ་ m. རྟོན་ 8.12, 14.

མུམ་ m. ཀ་པ་ 9.18.

མུམ་ (cf. མུམ་) འདྲུག་(པ་) 23.11, 32.8,

34.17, 36.7. གནས་པ་ 4.4, 5(bis), 6, 9.16,

17, 18, 19, 14.6(a), 23.12, 31.15, 68.12

(bis), 69.7, 83.22. Sine tib. 14.6(b); tib.

ནང་ན་ 33.2.

མུམ་ I 1) གནས་ — མིང་ གནས་ཏེ་ 56.20;

མིང་ I གནས་(པ་) 3.4, 9.12, 25.20, 27.10,

31.14, 48.16, 49.5, 63.2, 69.4, 20, 21, 22,

70.1, 3, 19, 82.15(a), 83.4, II གནས་པར་
འགྱུར་(པ་) 56.21; མིང་ f. གནས་པ་

82.12, 89.19; མུམ་ n. གནས་(པ་) 95.6, 8.

2) འདྲུག་ — མིང་ འདྲུག་པ་ 65.9; མིང་ f.
འདྲུག་པ་ 82.11, 12, 14(bis).

3) བརྟེན་ — མིང་ བརྟེན་(པ་) 56.12.

4) གནས་ — མིང་ གནས་ 82.15(b).

6) ཡིད་ — མིང་ ཡིད་པ་ 36.9.

མུམ་ m. རེག་པ་ 32.12, 14(bis), 15, 16, 19,

20(bis), 21, 33.2, 34.2, 9, 11, 12, 14, 15

(bis), 17(a), 18, 35.16, 18, 19, 36.5, 8, 10,

68.10(ter), 19(bis), 69.9, 10, 14, 16, 17

(bis), 70.21; sine tib. 34.17(b).

མུམ་ གནས་པ་(པ་) 11.6, 20(bis), 21, 22, 12.1,

2(bis), 7, 13.5, 6, 12, 29.12, 61.12, 19.

མུམ་མུམ་ མིང་ཏུ་གནས་པ་ 11.13.

མུམ་ n. གནས་པ་ 13.4, 14.7.

མུམ་ I རྟོན་ — མུམ་པའི་ རྟོན་པ་ 29.12, 39.12;

མུམ་ རྟོན་པ་ 6.11, 47.12; མུམ་པ་ རྟོན་

པར་བྱ་(པ་) 39.8, 11, 47.12; མུམ་ n.

རྟོན་(པ་) 4.16(bis), 6.11, 47.12, 14; མུམ་ f.

རྟོན་པ་ 28.15, 29.8, 11, 13, 14, 15, 16(bis),

30.13, 41.13, 55.22 (b), 56.3, 5, 8. རང་

ཉིང་ཀྱིས་ 32.1; sine tib. 56.14.

स्वल्प n. རོ་པོ་ 14.13, 41.14, 61.3, 11,

63.19. རང་གི་ངོ་པོ་ 24.19, 30.19, 42.1, 2,

45.5, 54.19, 20, 55.4, 5, 6, 9, 10 (bis), 83.18.

རང་བཞིན་ 70.8.

स्वलतणा n. རང་གི་མཚན་ཉིད་ 8.18, 19,

21 (bis), 23, 24, 12.13, 14, 15, 21, 23, 13.1,

6, 7, 8, 13, 14.1, 4 (bis), 8, 13.

स्वलतणाव n. རང་གི་མཚན་ཉིད་ 12.30.

स्वसंविदित རང་རིག་པ་ 11.6.

स्वसंवेदन n. རང་རིག་པ་ 9.21, 11.3.

स्वात्मन् m. བདག་ཉིད་ 64.8, 75.10, 83.30.

स्वाप m. ཉལ་པ་ 19.7 (bis).

स्वामिन् m. བདག་པོ་ 83.16 (a); sine tib.

83.16 (b).

स्वार्थ་ བདག་གི་དོན་གྱི་ 37.18. རང་གི་དོན་

(ཀྱི) 17.4, 10, 11 (bis), 13 (bis), 18.5, 37.19,

41.1 (bis), 42.3.

स्वीकृ VIII praes. བདག་གི་རྩེད་ praet.

བདག་གི་རྩེད་ — སྔོན་ཁྱེད་པོ་ བདག་གི་རྩེད་

ཁྱེད་ 92.3; སྔོན་ཁྱེད་པོ་ བདག་གི་རྩེད་པོ་

92.3; སྔོན་ཁྱེད་ m. I བདག་གི་རྩེད་པོ་

92.1; II བདག་གི་རྩེད་པོ་ 92.2.

कृ

कृतात् abl. adv. བཅུག་ཐབས་སུ་ 3.8.

कृ ञ्चेय་པ་ 2.23.

कृष m. (cf. ཀྱིས་) tib. རྩོད་ 35.10, 12, 13,

17 (bis), 19, 36.1, 3 (bis), 4, 5, 8, 10.

कृस्तिन् m. ལྷ་པོ་ཆེ་ 9.18.

कृ III 1) praes. རྩོད་ praet., fut. རྩོད་—

ཀུའུ་ལྷ་པོ་ 4.22, 13.16; རྩོད་ I རྩོད་

བརྩེད་པོ་ 4.21 (bis), 22, 24, 5.1, 13.16 (bis),

II རྩོད་པོ་ 4.23; ལྷ་པོ་ n. I རྩོད་པོ་

4.23, 5.1, II རྩོད་པོ་པོ་ 4.24.

2) ལྷ་པོ་(ལྷ་པོ་)— རྩོད་ ལྷ་པོ་པོ་པོ་

61.19.

कृ ङ्के 1.7, 2.19, 30, 3.8, 4.1, 17, 23, 7.13,

15, 11.3, 11, 12.3, 4, 15, 16, 13.4, 6, 16, 20,

14.5, 9, 15.17, 17.6, 18.13, 19.9, 13 (bis),

21, 22, 20.7, 22.13, 25.16, 18, 26.7, 27.4,

29.4, 23, 30.13, 17, 37.11, 39.6, 40.7, 44.6,

7, 46.1, 8, 48.7, 14, 49.15, 51.3, 5, 52.1,
2, 9, 18, 14, 58.5, 60.7, 68.1, 2, 70.7, 12,
14, 71.3 (b), 73.16, 18, 74.15, 16 (b), 20,
76.7, 8, 77.3, 79.10, 80.21, 81.1, 82.8, 15,
83.9, 14, 84.14, 85.11, 86.3, 87.9, 89.8,
90.19, 92.7, 93.17, 94.4.

ན་ 25.5, 8.

འཕྲི་ལྷུ་ར་ 2.14, 4.2, 7.7, 11.20, 12.18,
15.21, 19.8, 48.8, 59.16, 71.3 (a), 74.22,
77.20.

ཕྱིར་ 4.10, 38.6, 82.11.

ཡིན་པའི་ཕྱིར་ 26.16.

Tib. འོན་ཏེ་གང་གི་ཕྱིར་ 22.6.

Sine tib. 5.4, 8.9, 12, 19, 9.1, 13, 10.13,
15.16, 19.17, 22.16, 23.10, 28.21, 32.10,
35.19, 41.5, 43.3, 10, 45.8, 47.10, 21,
49.11, 53.4, 59.19, 61.19, 63.20, 66.6,
69.17, 72.18, 74.16 (a), 76.3, 17, 18, 80.3,
81.5, 7, 82.12, 83.5, 17, 86.13, 91.16, 94.7.

1. ཆེ་མུ་ m. རྩ་ 1.3, 4.16, 23, 8.9, 11, 15, 17,
9.19, 15.21, 16.2, 3, 11, 18.3, 11, 22.16,
23, 28.19 (b), 29.6, 33.7, 10 (ter), 11 (b),
12, 13 (bis), 38.8, 11, 16, 39.20, 22, 40.6 (a),
46.8, 9, 48.18, 19 (bis), 52.20, 53.2, 57.4.
61.5, 62.10 (ter), 67.8, 10, 11 (bis), 68.11,

75.19, 76.5 (b), 9, 10 (bis), 11 (b), 15, 20,
80.13, 14 (a).

2. ཆེ་མུ་ m. རྩ་ལྟོ་གས་ 19.6 (cf. emend.),
10, 16 (bis), 20.2, 3, 8, 9, 16, 22.8, 23.16,
17 (bis), 18, 19 (a), 20, 24.2, 11, 15, 16 (bis),
17, 18, 19, 20, 25.1 (bis), 2, 26.14, 31.4 (bis),
10, 32.6, 15, 21, 33.11 (a), 34.8, 9, 14, 15,
35.2, 16, 36.5, 11, 12 (bis), 40.6 (b), 42.16
(bis), 44.15, 16, 46.13, 17, 19, 21, 47.7, 9,
10, 11, 16, 23, 48.1, 2 (bis), 4, 11, 49.4, 6,
8, 13, 14 (bis), 15, 50.3 (bis), 9, 12, 15, 16
(bis), 19, 20, 51.7, 8, 15, 16, 17 (bis), 18
(bis), 21, 54.15, 55.16, 18, 57.19, 59.11, 12,
61.14, 62.5, 6, 7, 8, 9, 63.9 (bis), 11 (bis),
19, 20, 21, 64.5 (bis), 6 (bis), 7, 19, 65.14,
16, 17, 18, 21, 72.7 (bis), 16, 18 (bis), 20
(bis), 21, 73.16, 74.6, 16, 75.10, 76.5 (a),
11 (a), 12, 78.13, 80.6, 8, 10, 11, 14 (b),
81.1, 15, 82.12, 83.7, 10, 84.2, 21, 22 (bis),
85.1, 3, 4, 6 (ter), 7 (ter), 9, 11, 14, 22,
86.7, 10, 14, 16, 87.3, 4 (bis), 5, 11, 13, 19,
88.9, 11, 12, 17, 22, 90.2, 16, 91.12, 92.15,
93.3, 5, 6, 7 (bis), 15, 16, 17, 94.1, 4, 7 (bis).

རྩ་གས་ (འཛིན་) 24.13. Sine tib. 44.17, 18,
50.14.

ཆེ་མུ་: abl. adv. རེ་འི་ཕྱིར་ 26.13.

हेतुकृत tib. ལྷ་མཚན་ཅན་ 69.8.

हेतुल n. ལྷ་ཉིད་ 2.2, 10.16, 81.14. ལྷ་ར་

ལྷ་ར་ཉིད་ 76.6. ལྷ་མཚན་ཅན་ 60.13 (a).

ལྷ་མཚན་ཅན་ཉིད་ 19.15, 25.3, 4, 60.13 (b),

82.12, 83.8.

हेतुकृ VIII 1) ལྷ་ར་བྱས་(ཤེད་)—हेतुकृत्य

ལྷ་ར་བྱས་ནས་ 58.3.

2) ལྷ་མཚན་ཅན་ལྷ་བྱས་(ཤེད་)—हेतुकृत्य

ལྷ་མཚན་ཅན་ལྷ་བྱས་པ་ 45.7.

हेलाभास m. ལྷ་མཚན་ཅན་ལྷ་ར་ལྷ་ར་པ་

61.14, 62.5, 6, 7, 9, 65.14, 16, 17, 18, 72.16,

21, 80.3, 10, 11, 81.1, 84.21, 22.

हेमत दग्ध 35.4.

ब्रह्म m. མཚོ་ 35.4.

Corrigenda

<i>S. v.</i>	<i>Printed</i>	<i>Read</i>
1a. 3 —	—	མཁའ་ཀློང་ལྷ་མ་ཡིན་པ་ 72.1, 2 (cf. emend.).
2b. 20 མཐོང་ལ་	24.15, 16 (bis), 75.7.	24.15, 16 (bis), 75.7, 10.
4a. 6 —	—	མཐོང་ལ་མ་བཅད་པ་ 3.10.
» » 12 མཐོང་ལ་མ་བཅད་པ་	72.18, 19. མཐོང་ལ་མ་བཅད་པ་	72.18, 19. མ་བཅད་པ་ 3.10. མ་བཅད་པ་ 46.12. མཐོང་ལ་མ་བཅད་པ་
7a. 8 མཐོང་ལ་མ་བཅད་པ་	49.3, 59.11. 2) མཐོང་ལ་	49.3, 59.11, 83.12. 2) མཐོང་ལ་
» » 17 མཐོང་ལ་	མཐོང་ལ་ 10.11 (bis; cf. emend.).	མཐོང་ལ་ 11.11 (bis; cf. emend.).
8a. 7 —	—	མཐོང་ལ་མ་བཅད་པ་ 5.19.
12b. 30 མཐོང་ལ་	མཐོང་ལ་མ་བཅད་པ་ 83.22.	མཐོང་ལ་ 83.22.
14b. 12 མཐོང་ལ་	6.15, 7.1, 4, 7,	6.15, 7.1, 3, 4, 7,

<i>S. r.</i>	<i>Printed</i>	<i>Read</i>
14 b. 17	अमूढ-म'ह्रैदस'प' 29.11, 13.	29.11, 13, 16.
16 b. 1	अवगम्-ह्रैगस' ह्रैगस'वेद' ह्रैगस'वेद'	ह्रैगस'वेद'
21 a. 22	असंपूर्ण' म'ह्रैगस'प' म'ह्रैगस'प'	म'ह्रैगस'प'
23 b. 6, 7	आगम् 2) sine tib. — आगच्छति 65.3. आगत 65.5.	2) tib. आग' — आगच्छति आग'प' 65.3. आगत आग'(प') 65.5.
" " 9	आगम 82.1 (bis), 84.17.	82.1 (bis), 2, 3, 5, 84.17.
24 a. 9	आत्मसंवेदन' र्द'रेद'प' र्द'रेद'प'	र्द'रेद'प'
25 a. 10	आध्यात्मिक' द'द' 9.14.	द'द' 9.18. द'द' 9.14.
25 b. 9, 10	आयत्त 25.22, 26.2, 27.5.	25.22 (bis), 26.2, 3, 27.5.
27 a. 26	आहोस्विद्' यि'द'द'स' — र्द'रे' 46.21, 65.5.	यि'द'द'स' — र्द'रे' 46.21; ग'स' — र्द'रे' 65.5.
28 b. 4	इति — वस' 02.3.	92.3.
" " 15	" — — —	र'गु'र'वस'द' 35.3.
30 b. 11	इह — र्द'रे' 49.6, 12, 53.21.	49.6, 12, 50.2, 53.21.
" " "	" र्द'रे' 49.6, 12, 53.21.	र्द'रे' 49.6, 12, 50.2, 53.21.
" " 12	" 69.22, sine tib.	69.22, 83.2; sine tib.
31 a. 11	उत्पद् — श्रु' I श्रु'प' I श्रु'प'	I श्रु'प'
33 b. 5	उपन्यस् 12, 13.	12, 13, 58.4.
34 b. 19	उपसंकार' 74.22.	74.22. म'ह्रैग'प'स'प' 77.15.

S. v.	Printed	Read
36a. 14 एकत्र — गउग'व'	76.7, 12.	76.7, 12 (bis).
» » 21 एकदेश	48.11.	48.4, 11.
» h. 18 एतावत्	85.30.	85.30, 87.7, 9.
37b. 5 एवम् — दे'ल्ल'क'	89.3.	89.3, 93.17.
39b. 2 कारण	(bis), 71.1, 2, 76.6.	(bis), 76.6.
40b. 5 किंचिद्	गद'द्वि'ठम'	द्वि'ठम'
49b. 7 ज्ञा	ज्ञ.	ज्ञ.), 84.18 (tib. गु'र'प').
51a. 2 तथा च	49.9. दे'ल्ल'र'य' 16.9.	49.9. दे'ल्ल'र'क'य' 52.19. दे'ल्ल'र'य' 16.9.
» » 7 तथा च सति	34.1.	34.1, 37.22.
» » 15 तथाविध	दे'ल्ल'सु'	कम'प'दे'ल्ल'सु'
61a. 5	न वर्तते	न वर्तते
73b. 2 प्रती	सि'रु'कु'र'	सि'रु'कु'र'
80a. 9 भास्वर	ग'स'व'	ग'स'व'
100a. 1 व्यतिरिच्	व्यतिच्यते	व्यतिरिच्यते
» » 17 व्यभिचर	व्यभिचरनि	व्यभिचरति
118a. » कि	—	गु'र' 4.10.

INDICES VERBORUM

SANSKRIT-TIBETAN AND TIBETAN-SANSKRIT

TO THE

NYĀYABINDU OF DHARMAKĪRTI

AND THE

NYĀYABINDUṬĪKĀ OF DHARMOTTARA

COMPILED BY E. OBERMILLER

WITH A PREFACE BY TH. STCHERBATSKY

FROM THE EDITION OF THE SANSKRIT AND TIBETAN TEXTS

BY TH. STCHERBATSKY

II

TIBETAN-SANSKRIT INDEX

ЛЕНИНГРАД — 1928 — LENINGRAD

ИЗДАТЕЛЬСТВО АКАДЕМИИ НАУК СССР

Printed by order of the Academy of Sciences of USSR
November 1928

Perpetual Secretary *S. d'Oldenburg*

Begun in April 1927. — Printed in November 1928

Тит. л. + 1 нем. + 145 стр.

Ленинградский Областной № 48684 — 9³/₈ печ. л. — Тираж 850

Государственная Академическая Типография. В. О., 9 июня 12

Preface.

This Index of words Tibetan-Sanskrit has been compiled according to the system, previously adopted by me in the Sanscrit-Tibetan Index. All the tenses and derivatives of verbs are, with their Sanscrit equivalents, placed under the corresponding crude forms, and their order is as follows: The tenses and derivatives from the crude form (stem) of the 1. present, 2. past, 3. future.

When a Tibetan verbal stem has several Sanscrit equivalents, the latter are marked by Arabic figures and placed in the (Sanskrit) alphabetical order.

A list of additional notes and corrections to the Sanscrit-Tibetan Index is appended at the end of this part.

E. Obermiller.

•

•

1

ग

ग'व' स्तम्भ m. 22.2.

गुण' सर्व 42.11, 74.11.

गुण'गुण' सर्वत्र 69.6.

गुण'हु'श्लेष्' आदश् caus. — गुण'हु'श्लेष्'
यत्'प्रेद'र्यो' आदर्शयति 108.11.

गुण'हु'ल्ले'क'य' आयत्त m. 211.12, 17,
212.2, 11, 12, 18, 212.4, 6.

गुण'ग' सर्वत्र 148.4.

गुण' (cf. ५८') अपि 4.10, 12, 16.20 (cf.
emend.) 19.2, 20, 20.11, 24.10, 23.12,
34.14, 36.10, 41.12, 43.12, 49.12, 50.2,
52.12, 58.11, 62.1, 63.2, 9, 64.12, 65.14,
67.12, 69.6, 70.16, 72.12, 12, 77.12, 78.11,
79.2, 6, 80.6, 10, 81.12, 82.4, 10, 88.2, 5,
12, 14, 84.11, 90.12, 17, 91.2, 96.9, 97.2,
6, 7, 99.2, 103.2, 17, 108.10, 114.11, 12,
115.14, 12, 118.1, 119.2, 12, 120.6, 122.2,

123.2, 127.12, 128.10, 129.2, 130.2, 15,
131.2, 14, 132.12, 15, 138.4, 139.1, 140.14,
16, 144.2, 145.2, 157.10, 12, 12, 161.2,
162.2, 9, 166.12, 183.1, 194.2, 196.2,
199.12, 203.2, 206.1, 7, 215.11, 217.14.
च 4.1, 14, 6.2, 7.12, 9.2(b), 10.17, 11.2,
12.11, 19.17, 24.14, 25.12, 26.2, 31.17,
34.2, 47.2, 55.17, 58.12, 60.2, 61.10, 12,
62.16, 65.7, 75.17, 83.2, 89.12, 12, 92.10,
96.12, 108.14, 112.12, 119.2, 134.17,
136.14, 138.12, 190.4, 197.12, 198.2,
199.2, 200.14, 220.1. पुन 13.2, 48.10.
तु 72.17, 83.7, 218.12; pro एव 30.11.
pro हि 9.2(a), 80.16; add. 20.7, 50.12,
51.12, 55.12, 56.2, 63.12, 12, 65.17, 68.12,
71.2, 76.12, 80.11, 89.12, 12, 95.12, 115.1,
129.12, 164.2, 220.6.

गुण'हुण' अपि 140.11.

ग्रे' cas. absol. passim.

गुण'ल्ले'क'य' तत्तक m. 5.5.

गण'र्यो' शुक्ता 8.10.

द्विगण(य) उपसिष्ट 72.10.

द्विगण(द्विगण) निषिद्ध — द्विगण(य) नि-
षिद्ध 161.5.

द्विगण(य) निवर्तन n. 127.12.

द्विगण(य) प्रतिषिद्ध 23.13.

द्विगण 1) उपसिष्ट VI — द्विगण(य) उप-
सिष्ट 126.10.

2) उपन्यस्य IV — द्विगण(य) उपन्यस्त
129.2, 7, 130.1, 3, 131.18.

द्विगण(य) संदर्भ m. 2.9, 3.7.

द्विगण प्रत्यय m. 23.9, 24.9, 11, 13, 14,
51.4, 8, 11, 14, 17, 52.2, 8, 9, 12, 15, 17,
63.7, 11, 103.5, 10, 12 (cf. emend.), 12, 14,
18, 19, 104.1 (bis), 2, 4, 5.

द्विगण(य) परोक्ष 37.6, 42.2, 5, 7 (bis),
57.15, 71.14, 78.10, 106.10.

द्विगण(य) क्षण m. n. 23.14, 15, 16,
24.1, 25.2, 29.9, 12, 70.11, 156.2, 6, 7,
12, 18, 19, 157.2, 3, 5, 8, 9, 10 (bis), 19,
158.9.

द्विगण(य) क्षणिक 24.5.

द्विगण(य) क्षणिक n. 71.12, 159.19,
20, 160.2.

द्विगण परिच्छेद m. 33.4. प्रकरण n.
110.10, 132.6, 170.18 (bis). प्रस्ताव m.
139.17. प्रकृत 152.7. प्रकाश 107.10,
183.15.

द्विगण(य) add. 139.6.

द्विगण(य) प्रस्तुत 41.11.

द्विगण(य) शेष m. 143.11, 14, 15, 20.

द्विगण(य) द्वार n. 74.10.

द्विगण(य) ज्योतिष् n. 207.11, 208.17, 18,
209.2, 10.

द्विगण(य) ज्योतिर्ज्ञान n. 207.11,
208.17, 18, 209.2, 10.

द्विगण — praet. द्विगण 1) उत्पद् IV A. — द्विगण
उत्पद्यते 4.14; द्विगण उत्पद्यते 19.7, 22.2,
93.8; द्विगण I उत्पद्यते 156.19, II उत्प-
द्यमान 109.9, III उत्पन्न 101.7, IV
उत्पत्ति f. 10.11, 100.14, 17 a, b (द्विगण)
द्विगण(य) उत्पत्ति: स्वल्प-
तामः), 101.1 (a), 2, 3, 9 (bis), 10, 102.2,
104.12, 113.5, 7, 12, 144.6, 11 (bis), 14, 15,
19, 145.4, IV उत्पाद m. 144.19; द्विगण
द्विगण उत्पद्यमान 41.8; द्विगण(य) I उत्प-

त्तिमत् 144.11, 14, II उत्पत्तिमत्त्व n.

144.6, 11, 15; སྐྱེ་བ་ཅན་ཉིད་ རྩམས་པའི་

मन्त्र n. 144.19, 145.3, 4; སྒྲུབ་དང་ལྷན་པ་

I उत्पत्तिमत् 100.14, 17, 101.1 (a), 10,

104.12, 113.7, 18, II उत्पत्तिमत्र n.

101.3, 102.3, 113.5; སྒྲིབ་དང་ལྷན་བཞུགས་

उत्पत्तिमह्व n. 101.३; རྩེ་བ་མེད་པ་ མཐུ་

त्यत्र 101.6; श्रुष' (य') I उत्पद्यते 19.4,

35.8, 40.5, 185.18, II उत्पन्न 28.5, 40.8,

186.9; རྒྱུ་མ་པ་ན་ རྩམས་པའི་ རྩམས་པའི་ 84.18;

श्लेषः यत्र pro उत्पत्ति f. 38.18.

2) उदि II - श्लेषः उदेति 84.12.

3) जन् IV A. श्रु-जायते 156.16; श्रु-य.

I जन्मन् n. 165.15, 16, 184.9, 194.18,

196.7, 9 (bis); II જાન્યમાન 71.8; III જા-

ति f. 1.7; श्रु 'यदेक' य' ज्ञायमान 185.16,

କ୍ରମିକ I ଜାତ 40.8, 136.90, II ଂଜ

109.16, 19, 186.7, 10; རྒྱལ་པོའ་ གྲུ་ 75.3.

4) निष्पद् IV Â.—श्लो० १०९.९.

5) add. སྒྲུབ་དང་ལྷན་པ་ 101.1 (b).

ॐ praet., fut. वञ्जे १) आधा - III

यञ्जेर'य' आहित 66.1.

2) उत्पद् IV Â. et caus. — རྩོད་པ་

उत्पद्यते 29.7; यस्मिन् 'य' उत्पन्न 29.10;

སྒྱེད་པར་བྱེད་པ་མ་ཡིན་པ་ འཕྲུལ་པ་འདྲ་བ་
60.17, 61.1.

8) pro कृ-श्रुद·चर·प्रेद·वायीक कुर्यात्
19.2.

4) जन् caus.—**जुद'य'** I जनयति 19.3, II

જન્યતે 24.10, III જન્યમાન 71.1, IV જનન n.

66.1, 70.6, 77.4, 155.17, 156.19, 157.19;

སྒྲིད་པ་ན་ གནམ་པ་ 19.8; སྒྲིད་པ་ཉིད་ གན-

कल n. 49.14; རྒྱུད་པར་བྱེད་དོ་ I जनयति

156.18, II जनयतः (3 du.) 191.5, 192.4;

སྒྲེད་པར་བྱེད་པ་ I जनयति 156.12, II

जन्यते 156.18, III जनयत् 6.2, 19.2, IV

अनक 24.18, 49.12, 51.9, 156.1, 157.2, 4,

158.5, 169.8, V जनन n. 75.5; शुद्ध यमः

ཕུད་པ་(ཁྱེད་) གནས་ཀྱི་མཆོད་པ་ n. 1571; སྒྱུ་ཕུད་

अनक 35.11, 155.17; यज्ञोद्'य' अनित

28.10, 24.14, 36.18; བསྐྱེད་པར་བྱ་བ་

I જાન્યમાન 169.8, II જાન્ય 24.16, 157.4,

35.11

5) add. वञ्जित् 42.5, 142.15 (मेषात्)

वञ्जित् वञ्जित् — चतुरादिजनितम्

pro चतुरादिविज्ञानम्.

वञ्जित् पुंलुप m. 2.2, 14, 3.2, 5, 6.4, 6, 8,

12, 9.7, 20, 10.5, 17, 11.11, 12, 17, 131.5,

15, 144.15, 168.2, 6, 186.10; add. 11.14.

वञ्जित् उष्ट 204.16 (वञ्जित् मेद न उष्टम्),

205.20; दोष m. 20.10, 22.17, 23.6, 25.1,

5, 164.14, 15, 185.1, 6, 217.16, 219.9,

220.16, 18; अपराध m. 216.8.

वञ्जित् उष्ट 205.19.

वञ्जित् मेद अनवद्य 187.15.

वञ्जित् विप्रकृष्ट 52.2, 62.15, 63.12 (bis);

12, 90.2, 6, 7 (bis); विप्रकर्ष m. 172.5, 8.

वञ्जित् धम् — वञ्जित् धर्म्यमाणा 21.13;

वञ्जित् धमण n. 21.1, 12, 14.

वञ्जित् pro नयनानयन n. 22.9.

वञ्जित् cf. वञ्जित्.

व

व मूल n. 19.10.

वञ्जित् किञ्चिद् (कश्चिद्, काचिद्) 7.2, 9,

18.7, 9, 20.7 (bis), 54.2, 55.16 (bis), 12, 19,

71.12, 80.6, 124.8, 191.17; कश्चिद् 69.4, 5.

वञ्जित् 108.6.

वञ्जित् कुतश्चिद् 177.11.

वञ्जित् राग m. 75.9. वर्ण m. 15.12, 22.11,

73.2, 77.12.

वञ्जित् उष्ट यिद यिद वर्णात् 77.12.

वञ्जित् मेद अनवद्य n. 189.12 (वञ्जित् मेद
यिद यिद दोषः).

वञ्जित् मेद अनवद्य 138.10,

139.11, 12.

वञ्जित् मूल m. n. 70.15, 71.2.

वञ्जित् अपवरक m. 157.17.

वञ्जित् पुंलुप अपवरक m. 8.13.

वञ्जित् अपवरक m. 74.5, 7, 10.

वञ्जित् praet. वञ्जित् अभ्युपगम्

I — वञ्जित् (य) I अभ्युपगम्यते

151.4, II अभ्युपगत 22.12, 192.12, III

अभ्युपगम m. 142.2; वञ्जित् दुःखेष्ट

अभ्युपगमे ऽपि 127.12; वञ्जित्

दुः अभ्युपगम्य 19.19; वञ्जित् द

अभ्युपगम्य 76.5; वञ्जित् द

अभ्युपगम्य 76.10, 14, 160.12, 18, II pro

अभ्युपगत 128.17; [स'ल्लस'य' I अभ्यु-

पगत 76.1, 128.5, 8, II अभ्युपगम m.

76.12, 128.6, 137.10, 13; [स'ल्लस'सु'

वेद'गुद' अभ्युपगमे ऽपि सति 128.10.

सि'क् एव 5.9, 6.2, 8, 12, 7.15, 11.6, 9, 12,

12.16, 18.11, 16.18, 17.6, 8, 18.16, 20.1,

22.16, 24.15, 25.8, 26.16, 30.12, 14, 31.3,

5, 34.4, 36.10, 37.11, 39.4, 42.8, 43.9,

45.1, 9, 10, 11, 12, 48.2, 4, 8, 50.1, 12,

51.12, 52.2, 54.19, 57.1, 59.2, 60.1, 61.6,

7, 8, 11 (bis), 14, 15, 18, 62.4, 6, 64.12,

65.5, 67.10, 70.10, 14, 76.16, 85.11, 86.1,

10, 11, 15, 18, 87.9, 18, 88.2, 5 (bis), 7, 17,

89.6, 97.6, 7, 98.2, 11 (bis), 100.7, 102.2,

105.2, 18, 107.6, 10, 108.15, 109.6, 14,

110.2, 5, 111.4, 7, 8, 17, 112.7, 117.14,

119.15, 120.2, 122.2, 17, 123.16, 124.1

(bis), 18, 19, 125.2 (bis), 5, 11, 126.9,

127.10, 129.11, 130.11, 131.20, 136.5,

137.5, 139.2, 148.10, 151.8, 11, 155.2, 16,

156.1, 158.11, 160.12, 166.9, 10, 169.14,

16, 170.9, 16, 18, 176.5, 177.11, 178.5

(bis), 181.2, 190.4, 193.12, 13, 14, 194.6,

10, 195.12, 196.10, 17, 197.2, 198.2, 2,

199.4, 8, 16, 204.10, 11, 205.6, 7, 213.9,

217.10, 220.2; add. 31.7, 33.11, 68.7,

86.12, 129.12, 147.10, 149.2, 212.10; pro

abstr. cf. वसु'व'स'सु'व'सि'क् etc.

सि'क्'स' एव 105.6, 189.8.

सि'द'दु'कु' 1) अवगम् I — सि'द'दु'कु'

व' अवगम m. 38.12; सि'द'दु'कु'वर

सु'व' अवगतव्य 105.2, 110.12.

2) अवबोध IV A. — सि'द'दु'कु'व'

अवबोध m. 35.2.

3) अवसो IV — सि'द'दु'कु'व' अवस्य-

ति 72.16, II अवस्यत् 115.7, 116.6, III

अवसित 88.10, 194.10; सि'द'दु'कु'व'

पि'क्'क्' अवसीयते 64.12; सि'द'दु'कु'

वर'व' अवसीयते 115.1.

4) गम् — सि'द'दु'कु'व' I गम्यते

44.12, II गति f. 205.4; सि'द'दु'कु'वर

प्रे'व' गमक 216.1.

5) ज्ञा IX. — सि'द'दु'कु'वर ज्ञातुम्

46.6.

6) प्रतिपद् IV A. et caus. — सि'द'दु'

कु'व' प्रतिपत्ति f. 88.17, 20, 89.9, 15,

90.12, 215.15; सि'द'दु'कु'वर प्रतिपाद-

यितुम् 218.12; सि'द'दु'कु'वरप्रे'व'

I प्रतिपद्यते 39.10, II प्रतिपादयति 39.11,

III प्रतिपद्यमान 120.8; सि'द'दु'कु'वर

पु'स') I प्रतिपत्तव्य 4.4, 71.4, 17, 215.10,

218.10, II प्रतिपादयितव्य 204.15, III

प्रतिपत्ति f. 46.3, 85.6, IV प्रतिपादन n.

132.17; सिंद'पु'कुङ'स'पु'र'गो'स' प्रति-
पत्तव्य 88.14.

7) प्रती II — सिंद'पु'कुङ'र' (प्रतीयते)

pro प्रतीति f. 193.11; सिंद'पु'कुङ'स'

प्रतीति f. 205.9, 18; सिंद'पु'कुङ'स'स'

प्रत्येतुम् 47.13; सिंद'पु'कुङ'स'स'पु'स'

प्रतीति f. 194.9; सिंद'पु'कुङ'स'स'

पु'स' प्रतीति f. 123.10.

8) बुध् IV A. — सिंद'पु'कुङ'स' बोध m.

41.1, 3.

9) विज्ञा IX — सिंद'पु'कुङ'स'पु'र'पु'स'

विज्ञापेत 66.15.

10) विविच् caus. — सिंद'पु'कुङ'स' वि-

वेचयति 72.12.

11) व्युत्पद IV et caus. — सिंद'पु'कुङ'

स' I व्युत्पत्ति f. 4.3, II व्युत्पादन n.

4.3; सिंद'पु'कुङ'स'पु'र'पु'स' व्युत्पाद्य-

मान 3.20.

12) संप्रती (संप्रति + इ) II — सिंद'पु'

कुङ'स'पु'र'पु'स' संप्रत्यय m. 123.12.

पु'र'पु'स'

अतिशय m. 24.3.

प्रकर्ष m. 27.10, 11.

विशेष m. 23.13, 79.3, 103.12, 106.3,

125.8.

pro विशिष्ट (पु'र'पु'स'इ'पु'स' किंवि-

शिष्ट) 39.14.

विशेषण n. 104.5. उपाधि m. 101.12,

13, 19; (पु'र'पु'स'इ'पु'स'पु'र'पु'स'पु'र'पु'स'

उपाधिविशेषणम्), 102.1.

पु'र'पु'स'

उपाधि m. 15.12.

pro विशिष्ट 51.14, 165.4.

(cf. इ'पु'स'इ'पु'स'पु'र'पु'स') विशेष m.

51.5, 12, 16, 52.4, 8, 12, 16.

विशेष्य 125.7.

पु'र'पु'स'इ'पु'स'पु'र'पु'स' विशिष्ट 101.10, 12,

102.1.

पु'र'पु'स'इ'पु'स'पु'र'पु'स' विशिष्ट 51.12.

ब्रह्मसंश्लेषः) अविशेष m. 58.11. अवि-
शिष्टत्व n. 50.10.

ब्रह्मसंश्लेषः(अश्लेषः) विशिष्ट VII —

ब्रह्मसंश्लेषः I विशिष्यते 51.12,
II विशिष्ट 74.8.

ब्रह्मसंश्लेषः (praet. शुभः) विशिष्ट

caus. — ब्रह्मसंश्लेषः विशेषण n.

66.11, 101.12, 127.8; ब्रह्मसंश्लेषः

प्रीतिः विशेष्यते 46.18.

ब्रह्म 1) व्याप् V — ब्रह्मः I व्याप्त

74.12, 75.8, 12, 112.8, 12, 113.12, 114.5,

120.8, 7, 9, 121.12, 123.2, 148.12, 12, 17,

154.10, 168.5, 169.7, 188.7, 190.11,

192.17, 203.6, 210.15, 214.9, II व्या-

प्तत्व n. 112.15, 192.16, III व्याप्ति f.

46.4, 98.10 (bis), 12, 99.1 (bis), 100.9, 10,

101.17, 110.14, 15, 120.8, 131.2, 154.6,

168.4, 188.12, 193.12, 195.12, 197.5 (bis),

12, 14, 15, 198.12, 15, 199.4, 5, 8, 12, 14,

203.12, 17, 213.17, 214.12, 15, 19, IV व्या-

पन n. 190.11, 12 (bis), 12, V व्याप्तिन्

148.1, 7, 150.5, 10, 15, VI pro व्याप्ति-

मत् 154.11; ब्रह्मसंश्लेषः I व्याप्तत्व n.

184.10, II व्याप्ति n. 148.1; ब्रह्मः

संश्लेषः I व्याप्तिमत् 154.6, II — pro

व्याप्तवत् 190.9; ब्रह्मसंश्लेषः(प्रीतिः)

प्रीतिः) I व्याप्नोति 189.2, 190.2, II व्यापक

71.12, 72.2, 5, 17, 77.15, 78.1, 5, 7, 87.2,

88.1, 6, 11, 12, 12, 16, 90.17, 91.2, 98.10,

112.16, 118.14, 114.5, 123.6, 173.17,

184.12, 191.12, III व्याप्तिन् 177.7; ब्रह्मः

संश्लेषः I व्याप्य 72.2, 7, 8, 78.5,

87.2, 88.7, 11, 12, 12, 15, 91.1, 98.11,

112.17, 118.15, 114.7, 191.10, II pro

व्याप्त 74.16, 78.14, ब्रह्मसंश्लेषः व्यापक

88.12, 20; ब्रह्मसंश्लेषः व्याप्य 88.12, 19.

2) अनुया II — ब्रह्मः अनुयापिन् 12.14.

ब्रह्मसंश्लेषः समस्त 74.6.

ब्रह्म गृह m. n. 71.5.

ब्रह्मसंश्लेषः ऋषभ m. (n. pr.) 207.12, 209.5

(bis), 2, 212.1, 4, 213.1, 4, 5.

ब्रह्म तद् 185.12, 169.12.

ब्रह्म भवत् 15.2; pro तद् 213.7.

ब्रह्म चित्र 102.2, 7, 10 (bis).

ब्रह्मसंश्लेषः add. 222.2, 5.

ब्रह्मसंश्लेषः निपुण 221.7.

ब्रह्मसंश्लेषः उपकरण n. 55.14. उपभोग m.

131.16. उपयोगिन् 194.5.

ब्रह्मसंश्लेषः पित्त n. 21.12.

असुम'य' संकोष m. 42.10, 17.

असुम'य' चक्र n. 21.18.

असुग'य' संतोभ m. 21.2, 12, 22.6.
तोभ m. 22.1.

असुव' 1) भिद् VII — असुव'य' भेद m.
104.10.

2) भम् IV — असुव'य' (य) I भाम्यति
15.19, II भान्त 17.2, 186.16, III भान्तव n.
16.2, IV भान्ति f. 21.14, 17, 22.2, 6, 11,
186.9, 12; असुव'य'भेद'य' भ्रान्तव n.
21.7.

3) विधम् IV — असुव'य' विधम m. 21.2,
11, 17, 22.2, 2, 12, 14.

4) व्यभिचर् I — असुव'य' I व्यभिचरति
189.2, II व्यभिचार m. 66.12, 109.12, 19,
III व्यभिचारिन् 209.12; असुव'य'व्यभिचर्
व्यभिचरति 57.12.

य'

य'य' कस्मात् (cf. किम्) 199.10.

य'य' (देय) किम् (कः का) 13.2, 30.1, 39.7,
41.16, 45.16, 46.2, 16, 47.4, 10, 48.10,
50.2, 51.2, 58.2, 63.15, 64.2, 93.14, 105.9,

127.2, 14, 141.1, 155.2, 159.17, 165.2, 4,
189.9, 196.2, 220.11. यद् 6.11, 15, 17,
7.19, 8.2, 19, 20, 9.2, 6, 11, 11.2, 9, 16,
13.10, 15.4, 7, 19, 16.16 (bis), 17.10, 12,
18.2, 17, 21.2, 9, 22.7, 14, 16, 23.2, 24.2,
25.7, 26.4, 2, 12, 27.12, 19, 28.12, 29.2, 6,
7, 20, 30.2, 4, 5, 2, 19, 31.12, 32.2, 33.9,
12, 19, 34.1, 10 (a), 11, 35.2 (cf. emend.),
7, 10, 39.10, 11, 16, 40.1, 2, 14 (bis), 41.15,
43.12, 44.12, 45.7, 46.7, 12, 47.9, 49.17,
50.2, 2, 51.17, 52.2, 9, 53.7 (bis), 10, 54.2,
57.7, 10, 58.12 (bis), 12 (bis), 15, 59.9,
60.12 (ter), 63.16, 66.1, 69.14, 70.4, 6,
71.1, 72.2, 12, 73.14, 74.16, 75.19, 77.2
(bis), 2, 11, 78.1, 2, 12, 79.16 (bis), 80.2,
81.4, 85.2, 17, 86.2, 12, 87.2, 6, 12, 89.2,
90.7, 9, 91.2, 92.2, 94.11, 95.2, 10, 12, 14,
96.2, 97.12, 98.1, 2 (bis), 17, 99.2, 12,
100.2, 6, 14, 17, 101.1, 12, 15, 102.12,
103.12, 19, 105.9, 10, 11, 107.2, 11, 108.19
(bis), 109.19, 111.12, 112.4, 2, 6, 116.12,
117.2, 7, 2, 14, 118.12, 14, 119.2, 2, 14,
120.1, 19, 121.2, 12, 122.7, 124.4, 125.9,
126.12, 127.2, 4, 10, 128.1, 2, 7, 11, 17,
129.17, 130.1, 16, 131.4, 132.10, 15, 134.11,
12, 135.12, 16, 138.1, 14, 139.4, 9, 12,
142.17, 143.2, 2, 12, 15, 16, 144.9, 11, 12,
146.2, 147.2, 149.12, 16, 152.4, 9, 11,
153.9, 154.1, 6, 155.9, 10, 12, 14, 15, 16,
156.6 (bis), 14, 19, 157.2, 15, 158.2, 159.2,
4 (bis), 10, 12, 160.10, 15, 161.1, 4, 167.16,
168.2, 169.7 (bis), 170.12 (bis), 171.12,

178.11, 16, 18, 175.2, 4, 179.2, 180.2, 5, 6,
182.12, 14, 15 (bis), 16 (bis), 183.2, 12, 17,
184.10 (bis), 11, 185.11, 186.1, 5, 187.9,
12, 15, 188.2, 189.2, 11, 12, 190.1, 2, 5,
8, 12, 191.2, 192.2, 194.7, 12, 196.2,
199.2, 11, 201.15, 16, 202.12, 203.4, 7, 10,
204.2, 12, 205.1, 2, 10, 206.12, 12, 207.10,
208.2, 5, 14, 16, 209.2, 5, 210.1, 7, 11, 15,
211.2, 16, 212.2, 11, 16, 214.2, 14, 215.2,
216.2, 11, 12, 217.7, 218.7, 219.10, 12, 15,
221.4, 5; add. 22.2, 34.10 (b), 51.10, 52.1,
10, 57.2, 60.12, 70.12, 101.1, 116.12,
127.2, 128.2, 131.12, 132.12, 153.7,
155.10, 183.12, 198.10, 219.14.

गद'गी'के'र'पु'स' खाधिकृत 185.12.

गद'गी'पु'र' यतम् 11.11, 80.12, 95.12, 42.1,
59.10, 62.2, 63.17, 67.19, 76.1, 89.12,
116.17, 118.11, 120.12, 126.7, 154.14,
179.2, 181.2, 193.15.

यत एव 181.2.

यस्मात् 2.12, 6.17, 11.17, 31.12, 37.2,
56.15, 16, 61.12, 62.10, 63.17, 67.11, 85.2,
86.2, 12, 87.1, 11, 88.1, 102.12, 19, 103.4,
114.12, 118.2 (bis), 16, 119.2, 9, 129.12,
134.17, 155.1 (b), 162.17, 170.2 (bis), 14,
184.2, 185.2, 197.19.

pro यावता 160.4.

add. 109.1, 155.1 (a), 2.

गद'गी'के' यदा 18.2, 24.12, 25.2, 27.2, 10,
16, 50.2, 54.1, 72.2, 74.7, 101.7, 144.2,
146.2, 12, 147.11, 156.12, 17, 160.12,
182.10, 196.15, 216.14.

कदा 50.4.

गद'गी'स'क' येन 187.12.

गद'रु' यत्र 70.12, 103.2, 117.2, 190.2,
212.15.

गद'रु' क्वचिद् 97.15. यत्र 73.7, 74.1, 2,
77.7, 78.2, 79.2, 80.10, 81.12, 97.2, 110.2,
11, 189.2, 190.1, 195.2, 5, 197.4, 11; add.
189.12, 190.12.

गद'प'र' किंचिद् (—अपि) 16.17, 25.2,
118.17, 155.10 (गद'रु'प'र' केनचिदपि).

गद'प'र'रु'र' pro कियदपि 82.12.

गद'प' क्व 58.2, 185.1. यत्र 9.12, 97.10,
49.17, 57.7, 10, 129.1, 4, 174.12, 175.4
(cf. emend.), 12, 190.2, 210.14, 213.12,
214.2.

गद'प'र' कुतम् 68.2, 69.2, 155.12.

गद'प'र'रु'र' कुतश्चिद् 177.15.

गम' (post ग') वा 119.12.

गम' — रे'रे' आहोस्विद् 147.10.

गम'रे' यदि 114.17, 180.15. यद्यपि 19.20,
32.1.

གཡ་ཏེ་— ཅ་ ཡདི 26.11, 34.7-8, 50.1, 12, 76.2, 7 a, b (7-8), 83.19-20, 135.18 — 136.1, 136.2, 160.3-4, 174.9. ཅེད 130.3-4.

གཡ་ཏེ་— མོད་ ཡདི 106.15-16.

གཡ་ཏེ་— མོད་ཀྱི་ ཡདི 214.12. ཡམ་ཡི 213.15-16.

གཡ་ཏེ་— ཡང་ ཡདཔེ 131.6. ཡམ་ཡི 67.9, 127.16-17, 128.15, 129.10, 162.15.

གཡ་ཏེ་ཡང་— མོད་ཀྱི་ ཡམ་ཡི 67.9-11.

གོགས་ཕྱེད་པ་ པའི་བཙུན་ m. 219.12, 220.2, 4.

གོ་(བར་ཕྱེད་) 1) གཡ་ I et caus. — གོ་བ་ གཏ 193.8, 194.4, 12, 12, 14; གོ་བར་

འཕྱུར་ གཡལ་ཏེ 83.8; གོ་བར་ཡོད་པ་ གཏ

194.8; གོ་བར་བྱ་བ་ གཡལ་ 57.1, 12, 58.12,

18, 59.2, 17, 61.16; གོ་བར་ཕྱེད་ གཡལ་ཏེ

56.9, 57.12; གོ་བར་ཕྱེད་པ་ I གཡལ་ 55.8,

9, 57.1, 12, 58.12, 12, 59.2, 12, 61.16, 68.7,

73.15, 74.2, 77.10, 79.4, 105.17, 111.10,

193.12, II གཡལ་ n. 61.3; གོ་བར་ཕྱེད་

པ་མ་ཡིན་(པ་) གཡལ་ 50.20; གོ་བར་ཕྱེད་

པ་ཡིན་པ་ གཡལ་ཏེ 56.17; གོ་བར་ཕྱེད་པ་

ཏེ་ གཡལ་ n. 56.18; གོ་བར་ཕྱེད་པ་ ཏེ་མ་ཡིན་(པ་) གཡལ་ n. 56.18.

2) གཡལ་ I — གོ་བར་འཕྱུར་(པ་) གཡལ་ 83.7.

3) པའི་ཕྱེད་ — caus. གོ་བར་བྱ་བ་ པའི་ཕྱེད་ 140.14, 17; གོ་བར་ཕྱེད་པ་ པའི་ཕྱེད་ 140.14, 18.

4) add. གོ་བར་ཕྱེད་པ་ 74.4.

གོ་སྐྱབས་ གཡལ་ཏེ m. 187.12, 192.17.

གོ་འཕྱུར་ པད་ n. 221.5.

གོ་ཡོད་ས་སྐྱ་པ་ཕྱེད་པ་ པའི་བཙུན་ 8.19.

གོ་བར་ཕྱེད་པ་ པའི་བཙུན་ 41.19.

གོ་མས་པ་ གཡལ་ m. 84.11, 16 (གོ་མས་པ་

ཡང་ནས་ཡང་ཕྱེད་པ་ གཡལ་: པའི་

ཕྱེད་པ་འཕྱུར་, 85.4; add. 84.15.

གོ་ཏེ་མ་ གཡལ་ m. (n. pr.) 211.2, 6, 7 (in N. B. T.).

གོ་ཏེ་མ་ གཡལ་ m. (n. pr.) 210.2, 4 (in N. B. T.).

ཀྱི་ (cf. ཀྱི་) cas. absol. — passim.

ཀྱུར་ cf. འཕྱུར་.

<p>शुश'य' (cf. शु'शुश'य') pro आगच्छति 147.8; pro आगत 147.10; आपात m. 147.5, 6, 7, 11.</p> <p>शुश'य' (य'र'र'शुश'य') 1) प्रती II — शुश'य' य' I प्रतीति 54.17, 134.6, II प्रतीति f. 182.11, 183.1, 134.1, 3, 5, 7, 14, 16, 137.3, 218.15; शुश'य'य'र'र'शुश'य' प्रतीति 217.3.</p> <p>2) प्रसिध् IV — शुश'य'य' प्रसिध् 15.4, 25.10.</p> <p>शुश'य' शीत 73.1, 4, 5, 7, 9, 12, 16, 17, 74.1, 6, 9, 76.19, 77.4, 5, 7 (bis), 8, 11 (bis), 78.5, 10 (bis), 12, 13 (bis), 14, 80.3, 7, 10, 12, 16, 81.12, 16, 82.1, 4, 155.17 (bis), 18, 156.17, 157.10, 158.2, 9, 12, 14, 15, 161.7.</p> <p>शुश'य' संख्या f. 12.5, 6, 11, 16, 17, 18.2, 41.8.</p> <p>शुश'य' संख्या m. (n. pr.) 131.9, 11, 144.6, 17, 145.2, 168.18, 169.2.</p> <p>शुश' नौ f. 21.2, 15, 16 (bis).</p> <p>शुश' cf. र'शुश'.</p> <p>शुश'य'र'र'शुश'य' सिद्धात m. 25.10.</p> <p>शुश'य'र'र' कृत्तिन् m. 22.11.</p>	<p>शुश'य' ज्ञ 54.2. मूढ 54.6.</p> <p>शुश'य'र'र' ज्ञाय n. 54.3 (cf. emend.).</p> <p>शुश'य' विद्युत् f. 44.3, 150.6, 7, 12, 13.</p> <p>शुश'य' cf. र'शुश'.</p> <p>शुश'य' केमत m. 79.5.</p> <p>शुश'य' कुशल n. 221.4.</p> <p>शुश'य' add. 222.2, 5.</p> <p>शुश'य' उपयुज् VII — शुश'य' उपयुज्-मान 85.5; शुश'य' (र') उपयुज्यते 85.7.</p> <p>शुश'य' प्रयोजन n. 2.5, 6, 10, 12, 3.2, 4, 8, 9, 11, 14, 15 (a), 16, 19, 4.2, 7, 5.1, 7, 8, 31.11, 96.5, 6, 10, 14, 16, 149.2, 160.12, 167.16, 194.7, 11; add. 3.15 (b).</p> <p>शुश'य'र'र'र'र' न किंचिद् 17.11.</p> <p>शुश'य'र'र'र'र' निष्प्रयोजन 2.2, 5.4, 17.8; add. 121.2.</p> <p>शुश'य'र'र'र'र' अनुष्ठान n. 5.6.</p> <p>शुश'य'र'र'र'र' f. 1.9.</p> <p>शुश'य'र'र'र'र' अलात m. n. 21.12, 13, 22.10.</p> <p>शुश'य'र'र'र'र' निवृत्ति f. 157.10.</p> <p>शुश'य'र'र'र'र' निरुद्ध 20.15. निरोध m. 142.3,</p>
--	---

143.2 (अणशस्रिन्-द्रुव'स निरोधो नि-
वृत्तिः) 6, 7, 8, 10, 14.

निवृत्त 156.10, 15.

अण' किंचिद् 35.14 (bis).

अण'अण' किंचिद् 42.18.

अण'अण' किंचिद् 34.1, 43.17, 52.18,
53.8, 61.2, 87.19, 97.14, 104.10, 128.16,

199.9, 209.15. कतिपय 161.11. कियत्

177.12. कचिद् 99.4.

अण'अण' कचिद् 49.1, 9, 10, 191.1, 19.

अण'अण' " 127.16, 128.16, 181.4,

6. एकत्र 178.4.

अण'अ' किंचिद् 100.6.

अण'अ' किंचिद् (कचिद्, काचिद्)

25.12, 26.4, 42.8, 61.5, 106.1, 141.12,

160.2, 178.7.

अण'अ' कचिद् 181.9.

अण' 1) बाध् I A. — अण'अ' बाध्यते
133.12; अण'अ' बाधित 136.19.

2) विरुद् VII — अण'अ' I विरुध्यते
35.15, II विरुद् 8.6, 7, 43.7, 44.5 (bis),

47.6, 11, 15, 17, 72.19, 73.2, 11, 14, 74.2
(bis), 5, 12, 16, 75.11, 12, 76.12, 77.2, 12,

78.1, 79.12, 16, 80.17, 19, 81.4, 14, 83.16,

85.15, 86.12, 16, 87.7, 8, 12, 88.4, 89.2,

12, 109.7, 8, 129.4, 5, 130.2, 155.14, 19,

156.1, 2, 9, 157.4, 162.15, 163.1, 164.16,

165.1, 11, 166.2, 4, 12, 15, 12, 167.2, 6, 9,

168.11, 169.2, 11, 171.6, 174.6, 10, 181.12,

182.2, 12, 17, 183.1, 2, 2, 4, 5, 6, 16, 19,

184.11, 185.6, 10, 186.4, 12 (bis), 187.12,

14, 191.4, 192.2, 5, 11, 16 (bis), 17, 219.14,

220.2, III विरुद्ध n. 47.12, IV विरु-

द्धता f. 184.5, 7, V विरोध m. 35.10,

75.12, 87.15, 19, 88.6, 8, 12, 19, 89.2, 4, 7,

129.6, 153.16, 12, 154.4, 5, 12 (bis), 14, 16;

17, 155.2, 2, 5, 7, 10, 12, 15, 156.1, 4,

157.5, 2, 12, 12, 20, 158.2, 8 (b), 10, 15, 17,

159.15, 17, 160.9, 11, 12, 161.5, 6, 10, 12,

15, 162.1, 8, 10 (bis), 16, 17, 180.12, 192.9,

209.12, VI विरोधिन् 87.2, 88.2; 157.16;

अण'अ' विरुद्ध n. 47.14, 184.12;

अण'अ' विरोध m. 162.6.

8) add. — अण'अ' 155.1, 157.2, 6,

158.2 (a), 168.14.

अण'अ' विरुद्ध 141.11.

अण'अ' प्रतिबन्ध m. 70.12.

अण' praet. अण' fut. अण' (praet. et

fut. verbi अण' 1) निमित्त I —

ॐण'स'यिङ्) I निषिध्यते 160.18, II
निषेध m. 75.14, 76.7, 12, 16, 85.9, 12,
135.9, 160.19; ॐण'स' निषेद्धम्
160.17; ॐण'स'ॐण'स' निषेध m.
162.7; ण'स' निषिद्ध 161.5; ण'स'
निषेध m. 75.1, 20; (ण'स'ॐण'स'
निषेध: कार्यः), 76.1, 84.4, 89.12;
ण'स'ॐण'स' निषेध्य 88.4, 160.17;
ण'स'ॐण'स'यिङ् निषिध्यते 160.18;
ण'स' निषेध्य 66.11.
2) प्रतिषेध् I — ॐण'स' प्रतिषेध m.
69.5, 76.14, 85.2, 11, 86.10, 129.5, 6;
ण'स' I प्रतिषेध m. 55.5, 8, 9, 16, 17,
62.1, 3, 5, 11, 63.5, 64.2, 73.5, 76.5, 82.7,
9, 83.17, 18, 20, 85.16, 86.9, 15 (bis), 17,
18, 87.9, 88.5, 89.3, II प्रतिषेध्य 48.18;
ण'स'ॐण'स' प्रतिषेध्य 62.10, 69.13,
70.4, 72.2, 73.3, 14, 74.16, 76.5, 77.3,
78.1, 18, 79.16, 81.4, 83.15, 87.18; ण'
स'ॐण'स'यिङ्क् प्रतिषेध्यते 79.7.
3) निवृत् I Â — ण'स' निवृत्ति f.
155.12.

4) वृ caus. — ॐण'स'ॐण' वार्यते
161.7.
1. ॐण' praet. ॐण' 1) अस् II —
ॐण' I स्यात् 2.9, 11.3, 16.4, 7, 17.11,
20.8, 9, 12, 26.12, 35.10, 36.17, 43.13,
44.11, 45.5, 59.14, 71.1, 89.4, 96.12,
107.15, 115.10, 116.8, 144.4, 145.5,
161.6, 163.6, 174.3, 6, 10, 13, 181.9,
184.11, 187.12, 204.5, 205.16, 218.13,
II सत् 142.12; ॐण'स'ॐण'स' स्यात्
162.9, 190.12, 205.5; ॐण'स' I स्यात्
26.4, 71.4, 107.11; स्याताम् 109.7, II
सत् 21.5, 79.6, 147.9, 165.1; ॐण'स'
यिङ्(स') स्यात् 71.4, 163.5.
2) pro उपया II — ॐण'स' उपयाति
82.12.
3) pro गम् I — ॐण'स' गत 22.1.
4) pro ज्ञा IX-ॐण'स' pro ज्ञात 83.8;
ॐण'स' pro ज्ञात 192.11.
5) प्राप् V — ॐण'स' I प्राप्त 49.2, 14,
15, 51.15, 62.15, 63.8, 9, 10, 12, 69.11, 16,
72.8, 86.1, 10, 97.12, 16, 98.1, 2, 99.9,
111.16, 112.2, 5, 119.15, 120.1, 121.5, 7,
12, 122.3, 16, 190.17, 191.3, 8, II प्राप्ति f.
51.3, 4, 7; ॐण'स'ॐण' प्राप्त n. 51.7,
99.10.

6) प्रवृत् — शुट्'य' प्रवृत् 68.3.

7) भू I — शुट्'य' I भवति 33.19, 36.12, 51.12, 52.3, 62.6, 66.8, 67.10, 74.12, 76.6, 84.12, 85.3, 96.19, 114.12, 119.3, 121.3, 11, 122.11, 14, 128.3, 129.9 (bis), 130.12, 140.6, 169.9, 174.14, 177.3, 193.12, 196.11, 17, 19, II भवति 136.3, 3, 157.11, 169.9, III भवेत् 50.1, 12, 65.5, 79.3, 112.14, 120.7, 8, 148.8, 11, 184.12, IV भविष्यति 184.12, V भवितुम् 192.3, VI भाविन् 74.14, 18, 75.4, शुट्'य' भवेत्

भवेत् 209.11; शुट्'य' भवेत् 61.3, 76.8; शुट्'य' I भवति 146.9, 182.10, 204.4, II भवतः (3 du.) 182.11, III भवति 50.4, IV भूत 71.12, 87.3, 3, 89.14, 100.15, 101.4, 11, 143.19, 145.14, 157.7, 207.3, 208.12, 14, 209.4, V भाविन् 53.1, 70.12; शुट्'य' भूत्वा 155.17.

8) add. — शुट्'य' 25.9, 43.14, 62.4, 82.3, 158.10, 160.3, 4, 173.19, 174.4, 5, 193.12, 217.3, 3; शुट्'य' 3.19, 15.17, 24.16, 50.17, 51.6, 89.1, 96.1, 99.7.

2. शुट्'

pro passivo 4.11, 12, 5.10, 12, 71.1, 83.6, 115.3, 119.12, 120.4, 122.3, 17,

pro optativo 5.4, 9.3, 45.3, 66.15, 91.1, 111.17, 118.11, 135.15, 136.4, 143.9, 148.3, 11, 154.12,

pro futuro 66.30 (a),

pro infinitivo 53.7.

शुट्'य' pro कृतं भवति 118.3.

शुट्'य' भवेत्' pro optativo 76.3.

शुट्'य' भवेत्' pro इति 79.11.

शुट्'य' praet. शुट्' 1) निष्पद् IV Â —

शुट्'य' निष्पत्ति f. 31.11, 102.17;

शुट्'य' भवेत्' शुट्'य' निष्पत्ति f. 102.12;

शुट्'य' I निष्पत्ति 109.3, 11, 16, 19, 110.1

(bis), 194.12, II निष्पत्ति f. 108.17, 19,

109.1 (bis), 3.

2) प्रसिद्ध IV — शुट्'य' प्रसिद्ध 131.17;

शुट्'य' भवेत्' शुट्'य' pro प्रसिद्धि f. 215.1.

3) प्राप् V — शुट्'य' प्राप्यते 31.19.

4) लभ् I Â — शुट्'य' लब्ध 17.7.

5) संभू I — शुट्'य' संभवति 76.1.

6) सिद् IV — शुट्'य' सिध्यति 88.1,

91.4, 154.12; शुट्'य' I सिध्यति 91.6,

II सिद्धि f. 2.3, 14, 3.3, 9.3, 10.10, 16,

17, 30, 11.1, 3, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 12, 34.19,

35.3 (bis), 61.12, 12, 62.3, 5, 11, 63.3,

64.3, 181.12, 204.12, 219.11; शुट्'य' यीद्

सिध्यति 85.3; शुट्'य' भवेत्' शुट्'य'

I सिध्यति 41.6, II सिध्येत् 154.12;

अशुभ'य'सु'सु'सिद्धि f. 55.12; शुभ'

(य) I सिद्ध 13.17, 36.20, 42.17, 97.12,

98.20, 104.16 (bis), 105.2, 9, 11, 107.1,

110.4, 111.2, 7, 128.2, 131.17, 133.12, 18,

134.10, 14, 135.1, 138.4, 12, 14, 15, 143.1,

11, 16, 20, 144.17, 18, 145.1, 5, 169.10,

183.4, 12, 14, 16, 17, 18, 19, 185.10, 11, 12,

16, 17, 192.9, 203.16, 17, 215.1, II सिध्य-

ति 154.2, 5, III सेत्स्यति 132.1, III

सिद्धि f. 10.11, 12, 119.17, 129.2, 7,

164.16, 12, 165.9, 166.6, 11, 12, 171.6,

220.2, 6, IV सिद्धत्वं n. 64.12; शुभ'य'

अशुभ' I सिध्यति 132.2, II सिध्येत्

148.11; शुभ'वे'य' सिद्ध 9.20, 65.19;

शुभ'य'सु'य' pro सिद्धि f. 146.6, 7,

169.4, 200.2.

7) साध् caus. शुभ'य' साधयितुम्

181.20; शुभ'य'सु'साधयितुम् 200.4.

8) add. अशुभ'य' 11.14.

अशु' गम् I अशु'(य) — I गच्छति 13.12,

II गतुम् 67.7, III गच्छत् 13.16, 16.2,

11, 15, 21.16 (bis), IV गमन n. 13.14, 15,

21.16, 67.5, V गति f. 27.10, 11, 156.10,

157.15, VI गामिन् 16.14; अशु'य'पि

गच्छति 83.9.

अशु'य' जगत् n. 1.8, 7.11, 221.6.

क'मे'य' अजर 221.5 (cf. emend.).

क'मे'य' वादिन् 124.2, 126.12, 12, 17, 18

(bis) 19, 127.2, 5, 6, 7, 9, 11, 128.1, 4, 10,

129.2, 130.1, 132.5, 138.5, 8, 139.1, 6,

140.12, 142.2, 143.19, 144.3 (bis), 6, 17,

145.2, 5 (bis), 6, 168.12, 203.15; चोग्य n.

87.9, 11.

कु'य' add. 222.2, 5.

कु'के'य' टोका f. (in न्यायवि-
न्दुटोका) 222.1.

कु'रे'य' हर 77.12, 78.9, 11, 80.15,
81.16.

कु'रे'य' pro हरस्थत्वं n. 77.12.

कु' अलंकार m. 5.5.

कु' त्रि I — कु' जयति 1.10.

कु' कारण n. 9.7 (bis), 10.2, 21.11, 15, 17,

22.2, 2, 50.4, 54.16, 56.12, 63.17, 70.2, 8,

12, 14, 76.19, 77.5, 7, 9, 11, 78.16, 12,

79.2, 12, 16, 80.14, 17, 19, 81.4, 12, 13 (bis),

85.10, 16, 86.14, 17, 87.2, 7, 15, 19, 88.2,

2, 6, 9, 10, 12, 19, 89.12, 90.17, 91.2, 7, 2,

93.6, 7, 10, 11, 12, 102.16, 103.12, 110.14,

17, 111.2, 4, 2, 117.9, 154.5, 155.6, 8 (bis),

9, 11, 12, 14 (bis), 157.20, 158.7, 161.16,

163.9, 11, 12, 17, 164.1, 173.14, 176.12,

170.३, 171.१, 18३.५, 185.६, 191.५, 19३.६,
197.६, 199.३, 204.7, 209.14, 210.4,
211.7, 219.९, 220.३, III साधनत्व n.
89.1०, 125.1५, 126.६; (सुव'प'वि'र'साधनत्वेन), 170.१, 4, 11 (सुव'प'वि'र'साधनत्वेन) सुव'प'वि'र'साधनत्वेन I साधयितुम्
188.11, II pro साधयत् 166.17; सुव'प'
र'साधनत्व n. 125.१, ३, 138.4; सुव'
प'साधयितुम् 128.१, 132.1०, 1३, 133.१,
188.६, 139.१, ६; सुव'प'र'साधय' I सा-
धन n. 14.4, 34.17, 35.11, 45.7, 56.1६,
58.३, 59.10, 1३ (bis), 17, 67.९, 95.३, 98.९,
100.1०, 106.५, 15, 16, 19, 107.३, ३, 4, 10,
1३, 14, 108.३, ३, 4, ६, 1३, 15, 109.३, 14,
110.३, 4, 112.11, 1३ (bis), 16, 11३.१, 14,
115.३, 10, 1३, 116.10, 1३, 117.१, 118.7, ९,
1३, 119.९, 120.५, ६, 7, ९, 15, 1३, 122.३, 4,
123.१, ३, ६, ८ (bis), 124.६, 145.३, 154.३,
९, 1०, 169.1६, 1३, 170.7, 18३.4, 192.३, ३०,
193.१, 14, 15, 196.1३ (bis), 14, 15, 198.1५,
199.1३, 14, 200.३, 1३, 17, 202.३, 203.५,
206.1३, 17, 210.7, 14, 211.१, 212.३, 1६, 1३,
21३.३, 214.३, ९, 17, 1३, 216.1६, 19, 217.१,
३, 4, ५, ६, ३, 1३, 218.1५, 17, 219.1६, II सा-
धक 197.14, 198.1५, 199.4, 216.५ (bis), ६;
सुव'प'र'साधय'र'साधनत्व n. 125.९
(bis), 126.7, ३, 138.17; सुव'प'र'साधय'

र'साधकतमत्व n. ३6.1६; सुव'प'र'
साधय'प'साधय' असाधन n. 139.३; सुव'
प'साधय' I साधयति 169.17, II
साधयतु 170.६; सुव'साधय' साधन n.
202.11; वसुव'साधय' I साध्यते 192.7, II
साध्य 192.1०; वसुव'प' I साधित
18३.३, II साध्य 141.1६, 142.५, 144.५,
147.14, 149.९, 151.1५, 165.11, 166.३;
वसुव'प'र'साधय' (n.), 14.4, 34.17,
35.11, 44.३, 45.7, 46.३, ९, 1६, 17, 1३, 19,
47.१, ३, 48.1३, 14, 49.11, 53.१, 4, ९, 10, 11,
1५, 54.14, 55.11, 1३, 1३ (bis), 14, 15, 56.३,
1३, 17, 58.३, 4, 7, ९, 59.६, ६, 10, 11, 1३, 1६,
60.३, ५, 64.11, 65.1९, 69.1५, 70.7, 10, 71.1३,
15, 72.५, 7३.५, 17, 74.11, 75.१, 77.६, 78.4,
79.१, 80.4, 81.1०, 86.५, ६, 89.३०, 95.५, 1६,
98.९, 14, 100.३, 104.15, 105.१, 10, 14, 1५,
1३, 106.३, 1३, 15, 1६, 107.३, ६, 11, 14, 108.१,
३ (bis), 7, 1३, 1६, 109.14, 17, 110.१, ३,
111.१, 4, 112.10, 11, 1३, 15, 17 (bis), 11३.१,
९, 1३, 15, 1६, 114.7, 115.३, ५, ६, ३, ९, 10,
1३, 116.१, ३, ६, ९, 10, 1३, 14, 1३, 117.10,
118.7, 10 (bis), 1३, 120.३, ५, ६, ९, 1५, 1३, 19,
121.१, 122.१, ३, ३, 4, 17, 123.१, ५ (bis), 7
(bis), 124.३, ९, 10, 1६, 125.1३, 15, 126.१, ३,
127.10, 128.३, ५, ९, 11, 1३, 129.३, ३, 11, 1३,
130.३, ३, 4, 10, 11, 1५, 131.१, ३, 14, 135.7,
138.7, 1३, 1६, 139.4, 7, 10, 141.11, 142.३,

11, 143.17, 144.10, 145.14, 147.1, 148.1,
149.4, 5, 150.1, 152.5, 7, 12, 154.9, 166.14,
16, 17, 167.1, 8, 17, 169.6, 16, 170.1, 4, 7,
10(bis), 171.14, 173.7, 181.18, 15, 17,
183.6, 184.9, 193.12, 196.16, 197.16,
198.7, 11, 199.14, 200.8, 11, 14, 16, 201.3,
6, 15, 16, 202.1, 4, 8, 11, 13, 203.5, 6,
204.11, 206.8, 10, 11, 15, 16, 17, 207.1, 4,
14, 208.2, 3(bis), 4, 6, 8, 210.12, 14, 17,
212.8, 15, 17, 213.2, 214.5, 7, 9, 16, 18,
215.7, 15, 16, 17, 216.14, 15, 16, 18(bis),
217.1, 2, 8, 5, 6, 9, 11, 13, 218.5, 15, III
साध्यत्वं n. 124.1, 13, 19, 125.16, 126.5, 9
(वस्तुव'पर'पु'व'वि'र' साध्यत्वेन);
वस्तुव'पर'पु'व'र' साध्यत्वं n. 124.15,
17, 125.10, 126.3, 127.12, 14, 128.7,
132.14, 170.12, 15; वस्तुव'पर'पु'व'र'र'
pro साधयितुम् 127.9; वस्तुव'पर'पु'व'
म'यि'व' असाध्य 124.8, 9, 10; वस्तुव'
पर'पु'व'यि' साध्यते 104.8; वस्तुव'पु'
साध्य 47.1, 95.12, 106.5, 116.5, 127.7,
132.4, 7, 152.9, 154.7, 196.15, 199.6,
203.18, 212.2; वस्तुव'पु' pro साधयि-
तुम् 132.6.
8) सिध् IV — वस्तुव' सिद्धि f. 62.1,

120.12; वस्तुव'पर'पु'व' pro सिद्धि f.
145.18.
9) pro इष् I — वस्तुव'पर'पु'व'यि'र'
इष्यते 31.10.
10) pro उपपद् caus. — वस्तुव'पर'पु'
(व') उपपादयितव्य 173.14.
11) pro निष्पद् IV Â. — वस्तुव'पर'
पु'व' निष्पत्ति f. 120.15.
12) add. वस्तुव' 86.3, 105.4, 127.4;
वस्तुव' 144.8; वस्तुव'स'(व') 192.7(a);
वस्तुव'पर'पु'(व') 31.10, 58.6, 121.2,
171.15, 208.9; वस्तुव'पर'पु'व'म'यि'र'
132.4.
वस्तुव'पर' praet. वस्तुव'पर' fut. वस्तुव'
पर'पर' 1) आरुक् caus. — वस्तुव'पर'पर'
व' आरोपित 65.15; वस्तुव'पर'पर'पर'पु'र'
व' आरोपयति 186.14; वस्तुव'पर'पर'(व')
I आरोप्यते 50.12, II आरोपित 29.14,
65.17; आरोप m. 32.10(bis); वस्तुव'पर'पर'
पर'पु'व' आरोप्यमाण 32.9; वस्तुव'म'
पर'पर'व' अनारोपित 30.18.

2) समारूढ caus. — स्त्रो'सङ्गस'प' I
समारोप्यमाण 32.14, II समारोपित 32.11,
59.16, 99.9, 108.2, 5, III समारोप m
49.18, 93.11, 12; स्त्रो'सङ्गस'प'स'पु'प'
समारोप्य 50.2.
स्त्रो'म' प्रदीप m. 42.4, 57.15, 80.6, 105.16,
157.17.
सकु' शत 221.9 (सकु'सङ्ग'स'दे' शतचतुष्टय).
सकु'प' परंपरा f. 93.10; पारंपर्य n. 82.10,
83.20, 89.17.
सकु'म' प्रबन्ध m. 158.2.
सस्त्रो'म', सस्त्रो'म' cf. स्त्रो'म'
सस्त्रु' cf. स्त्रु'.
सस्त्रु'प', सस्त्रु'प' cf. स्त्रु'प'
स'
स' मद् pron. 135.12, 183.7.
सङ्ग' वाक्य n. 2.12, 3.10, 14.14, 17.9, 95.8,
97.5, 98.20, 119.7, 124.7, 129.10, 135.11
(bis), 13, 14, 17, 18 (bis), 136.1, 4 (bis), 6;
वचन n. 93.12, 13; add. 95.11, 12, 135.16.
स'म' (post स') वा 177.2.

सु'प' रुदित n. 19.10.
दे'र'उङ्ग' अस्मद् pron. 15.2.
दे'स' 1) अवसो IV — दे'स'(प') I अवसी-
यते 32.1, 65.2, II अवसीयमान 32.2, III
अवसित 178.4, IV अवसाय m. 159.12,
162.19; दे'स'प'प'दे' I अवस्यति 37.9, II
अवसीयते 30.15, 35.7, 160.7, 161.19;
दे'स'प'स'स' pro अवसीयते 177.14;
दे'स'प'स'प' अवसातुम् 177.12.
2) नियम् I et caus. — दे'स'प' I नियत
7.2, 3, 4, 8.12 (bis), 12.12, 16.15, 19.2, 3,
38.11, 39.2, 58.12, 59.2, 98.7, 100.2,
101.4, 17, 113.1, 10, 115.7, 9, 116.5, 2,
11, 120.12, 130.4, 154.10, 159.12, 160.1,
3, 6, 2, 161.1, 174.5, 177.7, 188.7, 197.10,
198.2, 9, 204.7 (a), 205.3, 5, 7, 12, 214.12,
215.12, 17, 216.14, 15, 16, 18, 217.2, 4, 6,
11, 12, 218.6, 15, II नियतत्वं n. 98.9,
112.12, 122.5, III नियम m. 19.1, 5, 14,
17, 45.1, 9 (bis), 12, 57.2, 8, 9, 10, 12, 13,
14, 100.5, 110.12, 116.16, 117.1 (bis),
118.11, 126.6, 195.11, 198.4, 8, 10, 203.12,
204.7 (b), IV नियमित 20.2, V नियामक
7.12; दे'स'प'उङ्ग' नियमवत् 117.1, दे'स'
प'स'स'स'प' नियमवत् 45.1, 9 (bis), 12;
दे'स'प'म'प'दे'प' अनियतत्वं n. 205.17;

དེས་པ་མེད་པ་ མཉམ་པ་ 18.20 (bis), 19.5,
 14; དེས་པར་འགྱུར་པ་ ཉིམ་ 50.9; དེས་
 པར་ཡོད་པ་ ཉིམ་ 205.5, 12; དེས་
 པར་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པ་ མཉམ་པ་ 205.8, 14,
 18; དེས་པར་བྱེད་པ་ ཉིམ་ m. 44.10.
 3) ཉིམ་ V—དེས་(པ་) I ཉིམ་ཉིམ་ 26.10,
 108.8, II ཉིམ་ཉིམ་ 6.20, III ཉིམ་
 41.18 (bis), 42.11, 43.2, 6, 16, 44.1, 4, 15,
 50.17, 57.16, 59.1, 65.6, 8, 67.17, 88.12
 (bis), 98.15, 106.12, 17, 110.18, 111.8,
 146.10, 166.9, 10, 176.12, 177.8, 18, 180.12
 (bis), 14 (bis), 202.12, IV ཉིམ་ m.
 29.10, 42.10, 50.16, 12, 57.17, 58.18, 59.17,
 60.1, 62.16, 63.14, 15, 17, 19, 65.7, 12,
 67.11, 13, 15, 16, 68.8, 9, 12, 14, 71.1,
 78.12, 91.5, 108.4, 5, 10, 11, 111.8, 112.12,
 129.7, 149.2, 4, 153.11, 159.12, 174.8, 9
 (bis), 11, 175.17, 176.2, 6, 177.5, 178.6,
 10, 12, 16, 179.1, 3, 5, 7, 8, 9, 11 (bis),
 180.17, 19, 181.4, 5, 7, 8, 10, 12, 16, 193.12,
 218.2, 9, 220.2, 4, 5 (bis), V ཉིམ་ཉིམ་ n.
 42.8, 105.12; དེས་པ་མ་ཡིན་ མཉམ་པ་ m.
 174.8; དེས་པ་མེད་པ་ མཉམ་པ་ m. 65.2,
 174.12; དེས་པ་ཡིན་ནོ་ ཉིམ་ཉིམ་ 197.6;
 དེས་པར་འགྱུར་པ་ I ཉིམ་ཉིམ་ 4.12, II
 ཉིམ་ཉིམ་ 26.12; དེས་པར་བྱེད་པ་ ཉིམ་ཉིམ་

ཉིམ་ 106.16; དེས་པར་བྱེད་པ་ ཉིམ་ m.
 35.12, 36.1, 8, 46.4; དེས་པར་བྱེད་པ་ཉི་
 མེས་པ་ (ཉིམ་ཉིམ་ཉིམ་) pro ཉིམ་ m.
 36.10.
 4) ཉིམ་ V—དེས་པ་ ཉིམ་ཉིམ་
 105.17.
 5) add. དེས་ 108.9, 178.6; དེས་པ་ 217.7;
 དེས་པ་ཡིན་ 78.12; དེས་པར་ 177.8.
 དེས་པ་ I cf. དེས་ II (— པར་) མཉམ་པ་
 75.4, 118.4, 15, 119.11, 120.14, 12, III
 (cf. དེས་པར་འགྱུར་པ་) ཉིམ་ 74.14, 18
 75.11, 14, 15, IV pro ཉིམ་ 149.2 (དེས་
 པ་ནི་གཅིག་ཁོ་ནར་དེས་པ་སྟེ་ ཉིམ་ ཉིམ་
 ཉིམ་ཉིམ་) V ཉིམ་ཉིམ་ 149.3 (bis).
 དེས་པར་འགྱུར་པ་(པ་) མཉམ་པ་ཉིམ་ 75.4;
 ཉིམ་ཉིམ་ 74.14; add. 74.18.
 དེས་པར་འགྱུར་པ་ནི་ ཉིམ་ཉིམ་ n. 75.1,
 11, 14, 15.
 དེས་པར་འགྱུར་པ་མེད་པ་ ཉིམ་ཉིམ་
 75.10, 11.
 དེས་པར་འགྱུར་པ་མེད་པ་ནི་ ཉིམ་ཉིམ་
 ཉིམ་ n. 75.8.

7, 158.8, 159.9, 16, 160.12, 12, 161.9, 10, 173.16, 18, 174.6, 175.4, 11, 176.4, 12, 177.6, 7, 9, 178.3, 15, 180.16, 17, 20, 184.14, 185.8, 186.12, 187.5, 7, 8, 9, 10, 190.11, 192.12, 198.19, 20, 199.1, 204.16, 205.17, 221.3; पदार्थ m. 154.17; वास्तव 60.3, 137.3, 158.7; add. 31.7, 175.15, 187.3.

द्वैत-संज्ञा वस्तुतः 206.1.

द्वैत-संज्ञा-मन्त्र-संज्ञा अवस्तुदर्शन n. 185.3, 12; अवस्तुतो दर्शनम् 185.12.

द्वैत-संज्ञा-मन्त्र-संज्ञा अवस्तु n. 198.20.

द्वैत-संज्ञा-मन्त्र-संज्ञा अवस्तु m. 7.10, 11, 14, 16, 62.16, 63.14, 64.6, 68.9, 12, 14, 72.5, 73.17, 77.10, 79.4, 80.14, 18, 81.15, 82.3, 88.14, 16, 20, 89.6, 9, 10, 15, 20, 109.3, 4, 6, 7, 159.11, 13, 15, 16, 160.3, 5, 16, 161.19, 162.10, 175.11, 180.3, 198.17 (bis); अवस्तु n. 76.11, 161.9, 180.15, 199.1.

द्वैत-संज्ञा-मन्त्र-संज्ञा वास्तव 158.10; सदाव m. 175.10.

द्वैत-संज्ञा-मन्त्र-संज्ञा वास्तव 158.3.

द्वैत-संज्ञा साक्षात् adv. 3.11, 47.16, 69.4, 84.3, 6, 159.15; वास्तव 137.5.

द्वैत-संज्ञा वस्तुतः adv. 59.5, 8, 14, 107.17, 108.1; वास्तव 108.14.

मन्त्र 1) आभास I A — मन्त्र-संज्ञा-संज्ञा 137.17.

2) गम् I मन्त्र-संज्ञा — I गम्यते 192.3, II गम्यते 212.14.

3) ज्ञा IX — मन्त्र-संज्ञा ज्ञायते 152.16, 172.18.

मन्त्र-संज्ञा-मन्त्र-संज्ञा अभिलाष m. 19.18.

मन्त्र-संज्ञा-मन्त्र-संज्ञा प्रत्यय 78.11.

मन्त्र-संज्ञा-मन्त्र-संज्ञा अभिमुख 50.7.

मन्त्र-संज्ञा-मन्त्र-संज्ञा अभिलाष m. 18.5, 10 (bis), 20.1, 4, 8.

मन्त्र-संज्ञा-मन्त्र-संज्ञा अभिमत 88.9 (bis), 11; अभिलाष m. 9.14.

मन्त्र-संज्ञा-मन्त्र-संज्ञा अभिसंबन्ध IX — मन्त्र-संज्ञा-मन्त्र-संज्ञा I अभिसंबन्धते 187.17,

188.3, 4, II अभिसंबन्धित n. 192.12;

मन्त्र-संज्ञा-मन्त्र-संज्ञा अभिसंबन्धमान 188.14; मन्त्र-संज्ञा-मन्त्र-संज्ञा अभिसंबन्धमान n. 188.5, 6.

मन्त्र-संज्ञा-मन्त्र-संज्ञा अध्यवसाय m. 9.4, 17.3, 36.12.

मद्वेङ्'सुम' प्रत्यय n. et adj. 6.16, 17, 18,
19, 7.1, 13.4, 5, 10, 12, 14.6, 8, 11, 14, 16,
15.2, 6, 7, 10, 16.4, 6, 8, 17.4, 6, 9, 21.2,
6, 7, 9, 10, 22.15, 17, 19, 23.5, 6, 7, 24.17,
25.6, 9, 26.4, 6, 12, 14, 20, 27.1, 15, 28.1,
11, 12, 13, 14, 16, 29.1, 5, 9, 10, 11, 18,
30.12, 31.2, 18, 33.4, 7, 8, 12, 34.5, 35.4,
36.6, 7, 12, 37.1, 2, 5, 9, 10, 11, 38.2,
40.12, 15, 16 (bis), 41.9, 49.8, 10, 51.12,
52.2, 4, 54.16, 62.16, 63.16, 18, 19, 64.5,
8, 14, 15, 18, 65.12, 13, 18, 66.3, 4, 67.12,
13, 14, 15, 17, 68.2, 71.10, 90.3, 8, 99.6,
7, 110.17, 124.4, 132.11, 133.1, 4, 6, 7,
8, 12, 186.2.

” — (-ङ्) सान्नात् adv. 9.16 (bis); add.
13.6, 33.8.

मद्वेङ्'सुम'ङ्' प्रत्ययता f. 64.17; प्रत्य-
यत्व n. 15.1, 65.15.

मद्वेङ्'सुम'ङ्'सुम' (य) प्रत्यय 65.14, 71.8,
12, 72.14, 74.3, 79.10, 81.18; प्रत्ययत्व n.
81.11, 12, 18.

मद्वेङ्'सुम'ङ्'सुम' (य) सान्नात्कारिन् 13.10,
15.9, 26.18; सान्नात्कारिण n. 37.5.

मद्वेङ्'सुम'ङ्'सुम' (य) सान्नात्कारिण n.
6.18 (cf. emend.), 13.8, 26.18.

मद्वेङ्'सुम'ङ्'सुम' (य) अप्रत्यय 71.8,
81.18.

मद्वेङ्'सुम'सुम' (cf. मद्वेङ्'सुम'ङ्'सुम' (य))

सान्नात्कारिन् 15.4.

मद्वेङ्'सुम'म' (य) अप्रत्यय 72.15.

सु' पञ्चन् 139.4.

सु'य' पञ्चमी f. (= ablativus) 178.17.

सु'य' पूर्व 9.7, 9.

सु'म' » 69.17, 74.12, 110.12, 137.14,
148.12, 158.16.

सु'म'यवेङ्'ङ्' पूर्ववत् 69.17, 74.12, 110.12,
158.16.

सु'मेङ्'सु' प्राक्तन (f. °नी) 27.12.

सु'मेङ्'ङ्' पूर्वस्मिन् 44.11 (cf. emend.).

सु'म' पूर्वम् adv. (et in compos., cf. सु'म'
मवेङ्'य' etc.), 9.12, 43.10, 44.15, 67.16,

109.5, 9, 16, 19, 110.1, 192.2, 200.2, 219.9,

12; पुरस्तात् adv. 34.4; प्राक् adv. 140.8;

आदौ loc. adv. 48.6.

सु'म'सु'य' पूर्वनिष्पन्न 109.9; पूर्वञ्च
109.16, 19.

सु'म'सु'य' पूर्वनिष्पन्न 109.5, 110.1.

सु'म'सु'य' प्रकात 87.10.

ཐུར་མཐོང་བ་ ཕུའདྲུ 9.18.

ཐུར་སྒྲིལ་བ་ ཕུའོན 192.2.

ཐུར་བཤད་བ་ ཕུའོན 67.16, 200.8.

ཐུ་བསངས་ རྟམ་ 45.5.

ཐུན་ ཕུའ་ 5.19, 19.9, 11, 12, 20.16, 28.5, 6;

add. 66.17, 89.7.

ཐུན་མཐོང་བ་ ཕུའདྲུ 19.11, 12.

ཐུན་མཐོང་བ་ཉིད་ ཕུའདྲུའ n. 19.9.

ཐུན་ཏུ ཕུའ་ ཕུའ་ 9.8.

ཐུན་ཏུ་འགྲོ་བ་ ཕུའོན 2.14, 11.14, 18.

ཐུན་ཏུ་འགྲོ་བ་ཅན་ ཕུའོན 2.8, 76.18,

137.14, 158.7.

ཐུན་ཏུ་བཤད་ནས་ ཕུའོན ཕུའོན 137.10.

ཐུན་ཏུ་སོང་བ་ ཕུའ་ 9.7, 8, 12, 10.3, 87.4;

ཕུའོན 37.10, 109.11, 143.7.

ཐུན་ལོ་ཏུ་ རྒྱལ་ adv. 4.9.

ཐུན་པོ་ ལོལ་ 26.8, 9, 11, 14, 15, 16, 34.19,

18, 35.6 (bis), 8, 9 (bis), 16, 19, 36.2, 4, 7,

9, 11, 12, 14, 18, 40.16, 17, 18, 41.1, 2, 8,

4, 5, 6, 111.17, 159.6, 7, 10 (bis), 11, 13, 20.

ཐུན་པོ་མ་ཡིན་པ་ ལོལ་ 36.4 (cf. emend.).

ཅ་

ཅན་ pro bahuvr. 1.7, 22.11, 23.9, 28.8,

41.3, 42.4, 61.17, 67.5, 71.6, 8, 102.5, 7,

103.14, 16, 104.9 (bis), 109.13, 119.7,

126.16, 136.3, 156.11, 157.11, 168.15,

201.11, 202.8.

ཅར་ cf. གསུམ་ཅར་, བཞི་ཅར་.

ཅེ་ ཀིམ་ 6.14 (ཅེ་ཕུར་ཡང་མེད་དོ་ ཀི་

ཀའིམ་) 34.8, 64.4 (a), 93.1, 104.14,

121.11, 147.10, 186.17, 209.12, 214.12.

ཅེ་མའོན་ ཀུའམ་ 19.7.

ཅེ་ལྟ་ ཀའམ་ 115.2.

ཅེ་ལྟ་ཏུ་ ཀའམ་ 115.18; ཀའིའུ་ 123.18.

ཅེ་ལྟ་ཏུ་ཞིག་ ཀིམ་ལྟ་ 175.4; ཀའིའུ་ 123.14.

ཅེ་ལྟར་ ཀའམ་ 114.9, 124.5, 143.9, 148.8,

152.18, 160.4, 168.9, 169.18, 170.10,

179.1, 193.18, 194.14, 214.10, 219.17.

ཀུའམ་ 18.19, 109.13, 178.6.

ཀིམ་ 127.8.

ཤམ་ 43.17, 192.20.

ཅེ་ལྟར་ན་ ཀའམ་ 147.4, 184.11, 189.17.

उंष्ट्रे pro यथा 65.12; यद्यपि 157.4

उंष्ट्रे-श्रुत् यद्यपि 18.14-15, 89.4-7.

उंष्ट्रे(-र्) यदि 2.2-9, 11.4, 13.11-12,

16.12, 37.1, 42.20-43.1, 59.11-12,

61.1-2, 65.5, 8, 82.7-8, 84.7, 95.19,

107.14-15, 109.5, 112.12-14, 116.12,

118.9, 120.6-7, 122.2-2, 123.7, 124.5,

140.4-5, 145.4-5, 148.7, 157.2, 162.2,

163.4-5, 167.1-2, 174.7-8, 177.16

181.6-7, 186.16, 194.5, 197.1, 204.2-4,

208.18-19, 215.11, 216.18, 218.11-12.

उंष्ट्रे-मैदृशे यदि नाम 86.16-17, 204.16:

यद्यपि 11.19-20.

उंश्च'य' कीदृश 133.7.

उंश्च'य'द्वेष' किम् 90.8 (cf. emend.);

कीदृश 17.15, 51.16, 53.4, 132.18, 171.8,

214.15; यादृश 138.2.

उं'द्वेष' किम् 15.7, 64.4, 90.1, 130.4,

148.11 (किमुत्).

उं'द्वेष'सु' किम् 4.12, 119.12, 170.8, 193.10,

199.17.

उं'यत्' किंचिद् 96.2, 136.2, 170.12, 16,

193.7; add. 96.4, 193.15.

उं'यत्'सु'मैदृशे' न किंचिद् 121.1.

उं - यिक्'क्ष्म'-वेक्'ने' किम् - उत्
211.9-10.

उं'मै'सु'र कथम् 143.5, 154.16, 193.2;

किम् 38.7; किमर्थम् 3.12 (bis), 44.12,

93.4, 125.4; किमिति 116.12; कस्मात्

30.12, 31.4, 56.5 (bis), 57.1, 59.4, 60.5,

62.1, 8, 12, 68.7, 87.12, 106.17, 107.7,

108.15, 109.17, 142.12, 166.4, 12, 169.12,

14, 175.7, 179.11, 181.12, 183.2, 184.2,

186.4, 197.19, 208.19; कुतस् 86.11, 94.12,

129.14, 153.2, 154.12, 163.7, 169.2, 172.2,

178.1.

उं'श्च'सु'र pro किम् 197.1.

उं'श्च'सु'र(सु') युगपद् 144.12, 169.2, 180.12,

187.16, 188.2, 4, 6, 14, 192.12; add.

188.16.

उं'मै'सु'र अपर 171.4, 7, 179.2, 6, 8, 11,

192.7.

इतर 50.12, 89.2, 127.10, 128.2, 149.6,

169.12, 181.12, 15.

pro एक 50.11, 117.1.

उं'मै'सु'र'य'द्वेष' अपर 72.11.

उं' coni. 6.12, 15.9, 21.5, 26.4, 19, 40.2,

55.2, 74.2, 101.9.

उं'श्च'सु'र'इषत् 27.8; किंचिद् 13.10, 155.16;

कतिपय 221.2.

क'

क'रु'व' प्रतिद्वयक 140.4.

क'म'स' अवयव m. 71.3, 16.

कैण' (cf. क्लैण') एक 221.3.

कुं जल n. 7.3, 156.1; अम्भस् n. 79.7.

के' add. 221.13.

केर' pro अङ्ग m. 39.4; pro dat. 93.2, 130.17.

केरु' अर्थम् 146.7; उद्दिश्य 96.5, 8.

केरु' pro आयत 79.5.

कैस' धर्म m. et धर्मन् in compos. bah.

8 6, 7, 14.4, 42.19, 46.5, 9, 16, 18, 19, 47.3 (bis), 58.13, 72.3, 74.17, 95.3, 3, 100.15, 101.5, 11, 104.12, 18, 105.1, 2, 6 (bis), 8, 10, 15 (bis), 106.13, 17, 19, 107.3, 3 (bis), 4, 12, 14, 108.15, 109.8, 12, 110.3, 4, 111.1, 112.14, 120.15, 122.3 (bis) 4 (a), 123.7, 8 (bis), 127.10 (bis), 12, 14, 18, 128.1, 6 (bis), 8, 10, 149.8, 9, 13, 150.1 (bis), 151.5, 16, 152.10, 156.11, 157.11, 15, 173.11, 14, 174.1 (bis), 3, 175.4, 176.4, 12, 13, 177.1, 4, 7, 178.3, 183 5, 192.17, 200.9, 201.6, 11, 15, 16, 202.1, 2, 7, 8, 207.14, 210.3, 4, 211.3, 212.3; add. 95.6, 122.4 (b), 149.16, 200.15.

कैस'श्रु'ण'स'य' n. pr. (धर्मकीर्ति) add.

221.14.

कैस'श्रु'व'सु'व'सु'व' धर्मशास्त्र n. 210.3,

211.3 (कैस'श्रु'व'सु'व'सु'व'सु'व' धर्मशा-
स्त्राणि स्मृतयः).

कैस'रु' धर्मिन् m. 45.19, 46.3, 7, 49.11,

53.15, 54.15, 69.15, 70.5, 71.7, 9, 12, 15, 72.4, 73.4, 16, 74.11, 75.2, 3, 77.4, 78.3, 19, 79.18, 81.6, 95.5, 6, 12, 17, 98.14, 111.1, 112.13, 120.19, 122.1, 2, 123.5, 7, 127.18, 128.6, 130.17, 141.3, 7 (bis), 8, 10, 145.14, 146.17, 147.13, 16, 148.13 (bis), 14, 149.18, 152.3, 167.15, 173.8 (bis), 174.1, 182.1, 192.4, 202.9, 208.10, 211.6, 212.9; add. 141.6.

कैस'म'कै' धर्मोत्तर 221.5, 222.3 (n. pr.).

कैस'रु' धर्मल n. 42.10, 92.9, 99.3, 188.17, 191.13.

कैस'म'सु'व'स' सधर्मन् 95.2.

कैस'रु'म'सु'व'स' साधर्म्य n. 95.7, 97.9, 11, 99.16, 114.11, 13, 197.15, 198.16, 199.5, 13, 200.13, 204.10, 11, 13, 206.4, 5.

कैस'म'सु'व'स'रु' साधर्म्यवत् 97.9, 11, 99.16.

ཆོས་(དང་)མཐུན་པ་ཉིད་ སྐུལ་ཡོད་ n. 94.17,

95.1, 3, 9 (bis), 97.3, 99.11, 110.10, 111.13,

114.3, 14, 121.4, 10, 122.13.

ཆོས་མཐུན་པ་ཉིད་ཅན་ སྐུལ་ཡོད་ n. 94.17,

95.1, 9, 97.3, 99.11, 110.10, 111.13, 114.3,

121.4, 10, 122.13.

ཆོས་མི་མཐུན་པ་ བེད་ཡོད་ n. 95.4 (bis).

ཆོས་(དང་)མི་མཐུན་པ་ བེད་ཡོད་ n. 95.3,

112.13, 115.14, 198.13, 199.1, 3, 15, 206.3,

7, 11, 207.3, 209.3, 3, 18, 210.13, 15,

211.15, 212.15, 215.9, 216.4, 11; add.

215.3.

ཆོས་(དང་)མི་མཐུན་པ་ཉིད་ བེད་ཡོད་ n. 94.17,

95.1, 4, 13, 14, 111.13, 15, 112.4, 113.3,

17, 114.3, 11, 15, 115.17, 122.6.

ཆོས་མི་མཐུན་པ་ཉིད་ཅན་ བེད་ཡོད་ n. 94.17,

95.1, 14, 111.13, 15, 112.4, 113.3, 17,

114.3, 122.6; ཆོས་མི་མཐུན་པ་ཉིད་ཅན་

ལ་ (བེད་ཡོད་པ་ཉིད་) pro བེད་ཡོད་ 207.13-14.

ཆོས་ཡིན་པས་ pro བེད་ཡོད་པས་ 178.3.

མཆོད་སྐྱེད་ཅན་ ཡུལ་ n. 210.9.

འཆད་; praet. fut. ཡུལ་ q. v. 1) བྱེད་

II—འཆད་པ་ བྱེད་པས་ n. 114.17; འཆད་

པས་བྱེད་ བྱེད་པས་ 92.11; འཆད་པས་—

བྱེད་པས་ 4.13.

2) བུ་— འཆད་པ་ཡིན་ཅི་ ཡུལ་ 48.3;

འཆད་པས་ བུ་ 140.3; (འཆད་པས་

འདོད་པ་—བུ་ལུ་); འཆད་པས་འཇུག་

པ་ བུ་ལུ་ 40.1, 41.16, 43.3, 44.3.

3) བྱེད་ II — འཆད་པ་ བྱེད་པས་

94.3.

4) བྱེད་ II — འཆད་པས་ བྱེད་པས་

128.19.

འཆད་པ་ བུ་ n. 142.6, 3, 12, 143.4, 11,

15, 18 (bis), 19, 20, 201.10, 202.7, 3, 11;

add. 143.16.

འཆད་པས་ཆོས་ཅན་ བུ་ལུ་ n. 202.11.

ང་

ང་ཡི་ཡུལ་ ཡུལ་ 98.10.

ང་ཡི་ཡུལ་ཡུལ་པ་ ཡུལ་ 64.3, 68.11;

pro ཡུལ་ཡུལ་ 85.1.

दे'क्ष'स्त्र'स'य' यद्योक्त 62.3, 6, 195.9,

198.1, 4, 5.

दे'क्षे'य' यावत् 11.12, 93.14.

दे'क्ष'य' यथा 99.15, 115.16, 122.12.

दे'क्ष'य'दे'स'वे'र'नु'ग'क्ष'य' यथावस्थित

186.18, 187.3, 5, 8, 9.

दे'क्ष'य' किम् 39.14; यथा 105.1, 10.

दे'क्ष'य' कथम् 11.7, 16.12, 33.10, 34.12,

35.12, 49.17, 61.2, 82.3, 83.12, 14, 20,

85.12, 86.17, 95.20; यथा 14.7, 28.5,

40.16, 42.1, 14, 56.6, 66.15, 71.14, 76.12,

99.9, 103.12, 123.3, 137.6, 151.9, 158.4,

159.12, 170.6, 187.10, 194.9, 215.11, 12.

यादृश 180.9; add. 34.12.

दे'क्ष'य'—क्ष'य' यथा 27.5.

दे'क्ष'य'—स'वे'र' यथा 8.11—14, 15—17,

34.12—18.

दे'क्ष'य'दे'क्ष'य' यथायोगम् 182.16.

दे'क्षे'—क्ष' यदि 25.11.

दे'क्ष'य' यादृश 82.2, 205.9.

दे'क्ष'य' 'कंचिद् (काचिद्) 11.1.

दे'क्ष'य'नु' यावत् 50.16; यावता 214.11;

pro विरल 79.3.

दे'क्ष'य'य' यथायोगम् 182.7, 12.

दे'क्ष'य'नु' यावत् 19.3, 27.3, 47.12.

म'क्ष'य'य' fut. म'क्ष'य'य' उपसंहर I—

म'क्ष'य'य'य' उपसंहर m. 170.17;

म'क्ष'य'य'य' उपसंहर m. 177.3;

म'क्ष'य'य'य'य' pro उपसंहरत्

182.4.

दे'क्ष'य' विनश्य 75.4, 6, 12 (b); विनाश m.

74.14, 75.2, 12 (a), 145.1; add. 75.12 (c).

दे'क्ष'य'दे'क्ष'य' लोक m. 5.12, 54.16, 142.12.

दे'क्ष'य' भय n. 80.2.

दे'क्ष'य' praet. क्ष'य' q. v. 1) प्रवृत् I A—

क्ष'य'य' प्रवर्तते 3.17; दे'क्ष'य' I प्रव-

र्तते 14.5, II प्रवृत् 7.12, 52.11, III

प्रवृत्ति f. 3.16, 4.16, 5.1, 15, 6.6, 16, 7.1,

13.7, 9, 11, 16, 29.14, 16, 34.3, 67.6;

क्ष'य'य'य'य'य'य' प्रवर्तते 5.11, 14;

क्ष'य'य'य'य'य'य' प्रवर्तते 67.7.

2) वृत् I A—क्ष'य'य'य'य'य'य' वर्तते 126.15;

क्ष'य'य' I वर्तते 178.5, II वर्तमान

158.3, III वृत् 10.12, 126.16; क्ष'य'य'

य'य'य' वर्तते 178.4.

3) add. — འཕྱག་པ་ཡིན་ 189.18.

འཕྱག་པ་ (= प्रवर्तिका) pro साधन (°नी)
64.7.

འཕྱག་པར་བྱེད་ praet. a) འཕྱག་པར་བྱས་.

b) བརྱག་ q. v.; fut. གཞུག་ q. v.

1) རྟེན་ caus. — འཕྱག་པར་བྱེད་པོ་འཕྱེད་
ति 19.10.

2) བརྱུ་ caus. — འཕྱག་པར་བྱེད་པ་ I

प्रवर्तयति 68.2, II प्रवर्तयत् 6.5 (a), III

प्रवर्तक (f. °र्तिका) 67.8, IV प्रवर्तकत्व n.

6.2, 5 (b), V प्रवर्तिन् (f. °र्तिनी) 68.5;

འཕྱག་པར་བྱས་པ་(ལ་) བརྱུ་ 68.4.

འཕྱག་ འཕྱེད་ caus. — འཕྱག་(སྟེ) འཕྱེད་
स्थाप्यते 35.20.

འཕྱེད་པ་(པར་བྱེད་) བརྱུ་ IX—འཕྱེད་པ་

པར་བྱེད་པ་ བརྱུ་ 155.18 (cf. em.).

འཕྱེད་པ་ འཕྱེད་ adv. 212.10; བརྱུ་ adv.

14.8, 42.19.

འཕྱེད་པ་འཕྱེད་ འཕྱེད་ II — འཕྱེད་པ་འཕྱེད་པ་

འཕྱེད་ 177.18.

འཕྱེད་པ་འཕྱེད་ འཕྱེད་ n. 196.14;

འཕྱེད་ m. 15.9, 42.10, 43.18, 44.19, 45.8,
11, 92.8, 96.18, 19, 105.8, 114.9, 17,
115.1, 4, 6, 7, 11, 14, 16, 17, 116.8, 9, 11,
117.15 (bis), 118.14, 16, 17, 119.1, 8 (bis),
6, 7, 10, 12, 17, 18, 120.11, 131.16, 171.11
(cf. emend.), 173.1, 174.18, 177.16, 178.8,
8, 9, 13, 15, 179.1, 5, 13, 15, 17, 180.3, 11,
12, 13, 14, 17, 181.4, 5, 6, 8, 10, 15, 199.2,
202.17, 203.7, 8 (bis), 204.1, 7, 8, 9, 12, 18,
205.1, 20, 215.18, 216.2, 13; add. 172.8.

འཕྱེད་པ་འཕྱེད་པ་ འཕྱེད་ m. 202.17,
203.4, 6, 9, 17.

འཕྱེད་པ་འཕྱེད་ འཕྱེད་ n. 10.12, 18; add.
10.14.

འཕྱེད་པ་འཕྱེད་པ་ འཕྱེད་ f. 10.15.

འཕྱེད་པ་འཕྱེད་པ་ འཕྱེད་ n. 34.1.

འཕྱེད་པ་འཕྱེད་ འཕྱེད་ m. 195.1,
196.8, 11, 14 (འཕྱེད་པ་འཕྱེད་པ་འཕྱེད་
འཕྱེད་ འཕྱེད་ འཕྱེད་ འཕྱེད་ འཕྱེད་ འཕྱེད་
188.19, 189.9.

འཕྱེད་པ་འཕྱེད་པ་འཕྱེད་ འཕྱེད་
(°नी) 189.15.

འཕྱེད་པ་འཕྱེད་ འཕྱེད་ n. 105.7.

འཕྱེད་པ་འཕྱེད་ འཕྱེད་ I—འཕྱེད་པ་འཕྱེད་(པ་)
I འཕྱེད་ 98.3, II འཕྱེད་ 15.8, III

अनुवाद m. 112.6, 10, 121.13; हेस'सु'

पहेर'दस' I अनूय 15.2, 100.3, 101.2,

15, 110.12, 154.7, 188.5, 191.9, 203.11,

205.10, 210.17, 212.7, II pro अनुवाद m.

15.11, 214.7.

हेस'सु'हो'प'(cf. कुम'प'हो'प') pro

अनुगम्यते 6.18, 26.14, 15.

हेस'सु'दयो' praet. हेस'सु'दयण' fut.

et saepe in omni casu. हेस'सु'दयण'

1) अनुमा III et caus.—हेस'सु'दयो'प'र'

प्रेर'(प') I अनुमित 82.2, II अनुमान n.

106.3, III अनुमापक 74.6; हेस'सु'दयो'प'

प'र'प्रेर'दुस'प' pro अनुमापक 82.3;

हेस'सु'दयो'प'र'प्रेर'प'र'प्रेर'दे' pro

अनुमापयेत् 209.18; हेस'सु'दयण'प'

अनुमित 74.9; हेस'सु'दयण'प' अनुमान

n. 6.20, 7.2, 13.4, 14.3 (हो'प'प'प्रेर'दे'प'

अप्रेर'प'प्रेर'प'प्रेर'हेस'प'दयो'प'दे'हेस'

सु'दयण'प' लिङ्गयकृणासंबन्धस्मरणस्य

पश्चान्मानमनुमानम्), 5, 6, 9, 15, 16.1, 2, 9,

20 (cf. emend.), 17.2, 29.13, 16, 32.16,

18, 19, 33.1, 4, 38.2, 4, 5, 6, 8, 9, 39.13,

15, 40.9, 41.2, 84.8, 9, 18, 85.5, 7, 90.4,

9, 92.2, 5, 93.2, 4, 9, 10, 11, 12, 12, 14, 16

(bis), 19, 94.2, 5, 7, 10, 14, 96.5, 97.10,

106.10, 129.11, 130.14, 132.11, 133.1, 14,

16, 17, 135.2, 8, 9, 10, 136.10, 11, 137.8,

139.18, 140.7, 9, 167.2, 183.10, 12, 13 (bis),

14, 15, 185.4, 8, 9, 10, 16, 18, 186.2, 5, 6,

206.2, 215.9, 12; हेस'सु'दयण'प'प्रेर'दे'

अनुमिमति 74.9; हेस'सु'दयण'प'र'प्रेर'प'

अनुमेय 39.15, 40.6, 8, 15 (cf. emend.),

42.20, 45.14, 16, 18, 46.1, 2, 4, 5.

2) add. हेस'सु'दयण'प' 78.15, 92.7,

206.1; हेस'सु'दयण'प'र'प्रेर'प' 39.18.

हेस'सु'अप्र' praet. हेस'सु'अप्र'स' अनुम

I — हेस'सु'अप्र'प' अनुसारिन् 67.14;

हेस'सु'अप्र'प'प्रेर'दे' अनुसरति 67.13;

हेस'सु'अप्र'स'(प') अनुसरा n. 74.12.

हेस'सु'अप्र'प' pro वर्तिन् 24.18.

हेस'सु'अप्रे' अनुबन्ध IX — हेस'सु'

अप्रे'प' I अनुबन्नाति 108.19 (cf. em.),

189.9, II अनुबन्ध m. 105.2, 7, 8, 106.17,

19, 107.3, 110.4, III अनुबन्धिन् 106.12,

108.15, 109.14, 110.2, 184.18.

हेस'सु'अप्रे'प'उठ' संबन्धिन् 189.16.

हैस'सु'अवेस'स'र'द'द'स' अनुबन्धवत्

(poss.) 107.3.

हैर'; praet., fut. et saepe in omni casu

वहैर' 1) अभिधा III — हैर'स' अभि-

धान n. 115.12, 116.11; हैर'स'र'प्रेर'(स')

I अभिधान n. 18.1, 2, 4, II अभिधायिन्

69.5 (bis), 103.14, 17; हैर'प्रेर' अभि-

धान n. 69.3, 94.16; वहैर'र' अभिधीयते

3.19; वहैर'र'स' अभिधाय 139.15,

204.7; वहैर'स' I अभिक्रित 126.3, II

अभिधान n. 93.3, 10, 94.14 (bis), 96.13,

125.16, 126.7; III अभिधायिन् 104.5;

वहैर'स'यैर' अभिदधति 84.3; वहैर'

स'र'प्रेर'र' अभिदधति 84.4; वहैर'स'र'

सु'स' I अभिधीयमान 98.30, II अभिधेय

2.5, 7, 8, 12, 3.2, 4, 7, 9, 11, 13, 4.2, 14, 20,

5.3, 12, 17.19, 18.3, 4, 6, 95.9, 13, 17, 19,

96.11, 15, 16, 97.3, 5, 7, 114.13, 194.7,

12, III pro अभिक्रित 125.6; वहैर'सु'

अभिधेय 95.12, 119.6.

2) अभिलाप् I — हैर'स'र'प्रेर'(स') अभि-

लप्यते 17.18; वहैर'स' अभिलाप m.

17.16, 18, 19 (bis), 18.7, 12, 14, 15, 16, 19,

19.15.

3) आख्या II — हैर'स' आख्यान n.

92.10, 11; हैर'स'यैर'र' आख्यायते 93.1;

वहैर'स' आख्यान n. 92.6, 7, 114.10,

139.19, 140.7, 9.

4) आह — वहैर'स' 120.5.

5) उच्चर — वहैर'स' उच्चारण n. 136.14;

वहैर'स'र'र'सु'र'सु' उच्चारयेत् 136.14;

वहैर'स'यैर'र' उच्चारयति 135.18, 136.6;

वहैर'स'यैर' उच्चार्यते 187.11.

6) उद्घा caus. — हैर'(स') I उद्भाव्यते

221.1 (a), II उद्भावित 22.17; III उद्भा-

वन n. 221.1 (b); वहैर'स' I उद्भावित

23.6, II उद्भावक 219.15, III उद्भावन n.

219.10, 220.16, 18.

7) कथ् X — वहैर'स' कथयत् 117.12,

118.3.

8) ख्या caus. — वहैर'स' ख्याप्यते

215.11.

9) दृश् caus. — षड्दे'प'र'पु'र'गो'ष' दर्शनीय 197.7.

10) प्रकाश् I Å — षड्दे'प' प्रकाशित 215.12, 12 (bis).

11) वच् II — षड्दे'प' वाचक 69.7; षड्दे'प' उक्त 8.2; षड्दे'प' वक्तुम् 139.15 (षड्दे'प'र'पु'र'गो'ष' वक्तुकाम)

षड्दे'प'र'पु'र'गो'ष' उच्यते 102.2; षड्दे'प'र'पु'र'गो'ष' वाचक 135.6; षड्दे'प'र'पु'र'गो'ष' वाचक n. 96.18; षड्दे'प'र'पु'र'गो'ष' उच्यते 2.5,

5.30, 19.30, 69.4, 101.7, 103.2, 124.5,

134.7, 193.17, 194.2, 4; षड्दे'प' I वक्ति

185.17, II उच्यते 10.11, 23.12, 31.16,

54.2, 125.5, 136.12, 139.9 (b), 140.5,

143.11, 198.2, III उच्यमान 3.4, IV उक्त

3.2, 46.12, 101.10, 103.7, 113.15, 124.6,

129.9 (bis), 131.7, 136.12, 139.9 (a), V

वक्तव्य 127.15, 144.12, VI वचन n.

132.4, 135.15, 16, VII वाचक 102.10,

VIII वाचिन् 102.12, 125.7; षड्दे'प'र'पु'र'गो'ष'

I उच्यते 41.15, 50.12, 113.10, II उक्तवत्

(उक्तवान् 94.6; षड्दे'प'र' वक्तुम्

4.12, 26.9, 93.12, 101.2, 134.12, 143.1;

षड्दे'प'र'पु'र'गो'ष' I उच्यते 219.2, II

वक्तव्य 38.2, 48.2, 84.2, 85.2, 94.4,

111.5, 118.12, 123.15, 140.4, 158.4,

215.12, 218.2, III वाच्य 15.7, 11, 127.6,

134.4; षड्दे'प'र'पु'र'गो'ष' I वाच्यता f.

134.17, II वाच्यत्वं n. 134.10, 15, 19;

षड्दे'प'र'पु'र'गो'ष' अवाच्यत्वं n.

135.1; षड्दे'प'र'पु'र'गो'ष' (प) वक्तव्य

194.5, 196.6, 217.4; षड्दे'प'र'पु'र'गो'ष'

उक्त 127.7; षड्दे'प'र'पु'र'गो'ष' विवक्षित

151.12, 152.2, 209.12 (cf. emend.), 210.10;

षड्दे'प'र'पु'र'गो'ष' वक्तुम् 172.12; षड्दे'प'

र'गो'ष' वक्तव्य 45.12.

12) व्याख्या II — षड्दे'प'र'पु'र'गो'ष' व्या-

ख्येय 98.17 (a); षड्दे'प'र'पु'र'गो'ष' व्या-

ख्येय 98.17 (b).

13) pro अनुवद् I — षड्दे'प'र'गो'ष' (pro

षड्दे'प'र'गो'ष' अनुवद् 214.12.

14) pro उदाहृ I — षड्दे'प'र'गो'ष' उदाहृतम्

48.12.

ॐ'वर दिवा instr. adv. 97.4.

ॐ'व प्रत्यासन्न 126.17, निकट 32.10,

156.4, 157.18; संनिहित 19.18, 30.8,

52.11, 79.14, 80.8; संनिधान n. 30.3, 8,

6, 19, 31.18, 32.8, 11; संनिधि f. 19.8;

pro समीपवर्तिन् 156.18.

ॐ'व'व' समीपे 80.12.

ॐ'व'म'यि'व' असंनिहित 19.18, 28.8,

30.9; असंनिहितत्वं n. 19.18.

ॐ'वर'म'यि'व'म'यि'व' निरूपयोग 204.14.

ॐ'वर'श्रु'व' संनिहित 52.10.

ॐ'वर'व'व'व' उपचारात् (abl. adv.)

46.12, 93.14.

ॐ'वर'श्रु'व' praet. fut. ॐ'वर'व'व' उप-

दृश् caus. — ॐ'वर'श्रु'व' उपदर्शन n.

104.18; ॐ'वर'व'व' उपदर्शित 5.19.

ॐ'वर'व'व' उपप्रदर्शन n. 49.5.

ॐ'वर'व'व' समीपवर्तिन् 156.14.

ॐ'वर'श्रु'व' उपसंहार m. 111.1.

ॐ'वर'व'व' निकटस्थ 156.4; संनि-

हित 27.18.

ॐ'वर'व'व' उपकर्तव्य 167.16.

ॐ'वर'श्रु'व' उपयोगिन् 204.11.

ॐ'वर'म'यि'व' उपलक्षित 18.15.

ॐ'वर'व'व'व'व' उपदेय 23.14,

25.9.

ॐ'वर'व'व'व' उपभोग m. 131.5.

ॐ'वर' pro कृत 80.1; add. 81.17.

ॐ'वर'व' अपराध m. 206.1, 215.14 (a),

217.14 (a); दुष्ट 204.17 (bis), 215.9, 14 (b),

216.8, 217.14 (b), 218.16; दोष m. 25.12,

139.12, 140.18, 146.12, 182.3, 199.18,

200.2, 4, 15, 204.14, 15, 205.30, 206.3, 5,

6, 208.9.

ॐ'वर'व' दुष्टत्वं n. 217.16.

ॐ'वर'व' उभ 181.3; उभय 18.17, 44.19,

52.6, 14, 18, 56.7, 88.4, 141.17, 150.19

(bis), 200.15, 201.3, 202.3, 14, 206.14, 17,

211.12, 212.6, 213.15, 214.11, 18; द्वय n.

15.30, 119.3, 144.17, 145.3; द्वि 10.30,

45.3, 8, 11, 13, 50.10, 56.15, 74.4, 96.3,

119.10, 120.13, 17, 142.4, 161.12, 15,

162.18, 171.6, 179.9; pro dual. 14.6,

119.5, 180.18.

ॐ'वर'व'व' उभयवत् (poss.) 52.6,

88.4.

གཏེ་གཡ་ ཕམལ་ 43.10.

གཏེ་ས་ ཁྲི 2.4, 12.7, 8, 9(a), 10 (bis), 24.4,

29.6, 38.4, 5, 6, 41.19, 45.10, 55.4, 6, 7,

63.8, 75.17, 87.6, 94.9, 10, 11, 13 (bis), 15,

140.11, 164.14, 16, 18 (bis), 167.9, 171.4,

4, 172.15, 17, 174.1, 3, 4, 176.4, 178.4,

182.6 (bis), 11 (bis); རྟལ་ n. 50.7, 51.14,

60.6, 102.4, 118.3; pro ཁྲི་བཅུ་ 9.9; pro

dual. 4.3, 7.7, 14.15, 18.4, 5, 21.10, 24.7,

16, 88.3, 11, 39.12, 46.16, 47.15, 17, 50.9,

55.17, 18, 56.14, 58.3, 59.14, 18, 61.6, 8,

10, 11, 13, 18, 75.17, 18, 78.7, 86.7, 89.3,

91.3, 92.3, 95.19, 96.3, 4, 6, 10, 97.10

(bis), 109.3 (bis), 6, 11, 110.17, 118.3,

120.16, 129.6, 148.12, 154.4, 12, 155.3,

156.3, 4, 157.5, 6, 8, 11, 158.15 (bis),

159.9, 15, 16, 161.6, 12, 14, 162.3, 9, 16,

166.3, 4, 5, 8, 9, 12, 14, 16, 169.14, 16, 18,

170.3, 5, 9, 12, 13, 16, 171.6, 172.11,

173.16, 17, 174.6, 7, 175.5, 11, 15, 17,

180.3, 4, 5, 17, 18, 181.3, 4, 6, 10, 17,

184.3, 190.4, 192.9, 16, 11, 194.12, 196.7,

203.5, 16, 207.15, 208.12, 212.12; add.

19.11, 140.12.

གཏེ་ས་ཀ་ ཕམལ་ 200.9; pro du. 140.14.

གཏེ་ས་པ་ ཁྲི་ཡི་ 23.15, 43.6, 75.19, 152.5,

156.8, 158.17, 171.15, 175.16, 179.6,

181.7, 190.17, 191.7, 208.9.

གཏེ་ས་པོ་ རྟལ་ n. 196.4; ཁྲི་ 165.3, 4;

ཁྲི་བཅུ་ n. 94.16.

གཏེ་ས་ལ་ pro གི་ཅི་དྲ་ (ཅི་ཡི་དྲ་) 158.6, 8.

མཉམ་རྒྱ་རྒྱུ་པ་ རྟལ་ 133.10 (bis).

མཉམ་རྒྱ་མེ་རྒྱུ་པ་ རྟལ་ 133.5, 11.

མཉམ་པར་བྱ་པ་ རྟལ་ n. 43.1.

སྒྲི་དང་གས་ སམ་མེད་ n. 210.9.

སྒྲི་རྒྱ་ (ཅེ་ རྟལ་ et པམ་མེད་) རྟལ་ 26.3

(འཕྲི་ལྟར་) 56.6, 102.12, 132.3, 162.11,

163.16, 178.11.

སྒྲི་མ་དྲ་ རྟལ་ 184.16.

སྒྲི་མ་པ་ལ་ རྟལ་ 46.16.

5

ད་ལ་ (ཅེ་ རྟལ་དྲ་དང་ད་ལ་).

དྲི་དེ་འཕྲི་དྲ་ སམ་མེད་ m. 28.12.

དྲི་ pro རྟལ་ 154.10, 216.7.

གཏེ་ད་པ་ རྟལ་ 50.7.

གཏེ་ད་པ་ pro རྟལ་ 145.1.

གཏེ་ད་ལ་འཕྲི་དྲ་ praet. གཏེ་ད་ལ་པ་ fut.

གཏེ་ད་ལ་དཔལ་ 1) རྟལ་ V — གཏེ་ད་ལ་

हृण'स' नित्य 76.3 (bis), 3, 4, 95.14, 133.15,
16, 150.12, 151.4, 166.3, 200.2, 11, 201.3,
206.15, 216.10, 217.3, 10; नित्यत्व n.
75.14, 100.7, 160.3, 206.12.

हृण'स'हेन' नित्यत्व n. 75.16, 76.3, 133.17,
149.15, 165.11, 166.3, 16, 200.11, 206.10,
217.11, 12.

हृण'स'हेन'म'पि'स' अनित्यत्व n. 75.16.

हृण'स'म'पि'स' अनित्यत्व 75.17.

हृण'स' लिङ्ग n. 6.30, 7.3, 14.3, 16.9, 39.16,
40.3 (bis), 5 (bis), 7, 41.10, 12, 14, 17, 42.3,
7, 9, 48.3, 4, 7, 8, 9, 54.19, 57.18, 58.4, 7,
8, 59.4, 60.4 (bis), 6, 92.6, 7, 10, 11, 93.1,
8 (bis), 9, 12, 94.1, 95.30, 96.7, 9, 97.1,
106.3, 114.10, 16, 117.11, 118.3, 122.3,
128.12, 136.9, 139.14, 19, 140.2, 9, 144.11,
148.3, 195.11, 12, 198.11, 207.8, 208.12,
12, 14, 209.4; pro हेतु m. 55.3; add.
58.6, 139.16.

हृण'स'पु'स'पु'स' लिङ्गत्व n. 16.9.

हृण'स'मे'स' अलिङ्गत्व 7.12.

हे' praet. वहे' 1) आधि I—हे' आ-
श्रय m. 21.12, 22.4, 12, 13, 129.17; वहे'
आश्रयते 145.12; वहे'हे' आश्रित्य

185.5, 9; वहे'व' 101.7; वहे'व' I
आश्रित 13.5, 23.5, 25.3, II आश्रितत्व n.
13.6, 11, 25.9, 46.12, 105.5, 15; III आ-
श्रय m. 185.4, 9, 11, 186.4, 5, 6; वहे'
व'हे' आश्रितत्व n. 12.7.

2) स्था I—वहे'व' स्थित 127.16.

हृण'स'पु'स' 1) उत्प्रेन् I. A.—हृण'स'
पु'स' उत्प्रेक्षामहे 37.7; हृण'स' I उत्प्रे-
क्षता f. 37.3; II उत्प्रेक्षणा n. 37.6; हृण'
स'पु'स'पु'स' उत्प्रेक्षितत्व n. 37.4.

2) कृप् caus. हृण'स' I कल्पित 22.17,
II कल्पना f. 14.11, 15.3, 5 (bis), 11, 12,
12, 14, 16.1, 3, 6, 17.1 (cf. emend.), 10, 15,
16, 18.9, 19 (bis), 12, 15, 21.7, 28.16,
187.4, 11.

3) add. हृण'स' 15.12, 14.

हृण'स' 1) अधिगम् I—हृण'स' I अधि-
गत 6.3 (b), 12, II अधिगति f. 6.3 (a), III
अधिगम m. 8.3, 36.16; हृण'स'पु'स'पु'स'
pro अधिगम m. 6.10.

2) अध्यवसो IV—हृण'स' अध्यवसित
115.5.

3) अवगम् I — ह्रणस्'य' अवगति f.

83.8; ह्रणस्'वे' अवगत 119.12.

4) अवसो IV — ह्रणस्'सो' अवस्यति

54.6; ह्रणस्'य' I अवस्यति 54.5, II अव-
सित 115.18.

5) गम् I et caus. — ह्रणस्'(य') गति f.

96.19, 97.1, 118.16, 114.7, 12, 15, 115.11

(bis), 15, 12, 116.9 (bis), 11, 119.3, 4, 9,

120.1, 155.10, 13, 15, 161.17, 162.1, 10,

11, 12, 163.2, 4, 6, 18; ह्रणस्'य'ऽगु'य'

गम्येत 45.8; ह्रणस्'य'ऽगु'य' I गम्य-

मान 97.4, 7, II गमयितव्य 106.14,

III गम्य 97.2, 132.6; ह्रणस्'य'ऽगु'य'

I गमक (f. गमिका) 70.14, 72.9, 105.4,

145.15 (ह्रणस्'य'ऽगु'य'ऽदे'कु'य'ऽगु'य'

गमकत्वेन), 146.10, 11, 12, II गति (cum

गु'य' pro अवर्थ) 119.11.

6) ज्ञा IX — ह्रणस्'ज्ञ' ज्ञात्वा 39.5;

ह्रणस्'य' ज्ञातुम् 196.5.

7) निविद् caus. — ह्रणस्'य'ऽगु'य' नि-

वेदन n. 137.11.

8) प्रतिपद् IV A. et caus. — ह्रणस्'(य)

I प्रतिपत्ति f. 50.9, 57.15, 71.15, 74.11,

85.4 (cf. emend.) 141.12, 218.12, II प्रति-

पादन n. 42.7; ह्रणस्'य'ऽगु'य' प्रतिपत् 5.2,

49.2, 77.12, 99.6; ह्रणस्'य'ऽगु'य' प्रतिपाद-

यितुम् 218.12; ह्रणस्'य'ऽगु'य' I प्रति-

पत्तव्य 29.20, 71.2, 120.16, 141.14, II

प्रतिपत्ति f. 198.12, 204.8; III प्रतिपा-

दन n. 137.12; ह्रणस्'य'ऽगु'य' I प्रति-

पद्यते 80.12, 85.4, II प्रतिपत् 49.10,

52.2, 78.9, 81.14, III प्रतिपादन n.

106.1, IV प्रतिपादकत्वं n. 106.11.

9) प्रती II — ह्रणस्'(य') I प्रतीयते

103.8; II प्रतीयमान 103.7, III प्रतीति

35.5, 47.16, 93.12, 115.9, 120.12, IV

प्रतीति f. 33.11, 12 (ह्रणस्'य'ऽगु'य'ऽदे'कु'य'ऽगु'य'

कु'य'ऽगु'य' प्रतीतिरवगमः) 12, 34.5, 19,

35.2, 4, 7, 41.2, 47.14, 84.12, 85.2, 88.2,

119.17, 120.12, 193.4, 12, 194.11, 204.5,

V प्रत्यापन n. 137.9; ह्रणस्'य'ऽगु'य' I

प्रतीयते 47.17, II प्रतीयते 47.12; ह्रणस्'

यस् प्रत्येतुम् 204.3; ह्यस्यस्यस्यस्य	यस्यस्यस्यस्यस्य 9.5, 51.15, 55.10,
प्रतीति f. 184.8; ह्यस्यस्यस्यस्य	65.12, 17, 74.12, 82.6, 87.9, 103.11 (cf.
प्रतीतिव n. 134.7; ह्यस्यस्यस्यस्य	emend.), 12, 138.9, 185.2, 188.14, 159.6,
प्रतीति f. 205.15.	160.9; यस्यस्यस्यस्य 112.5, 120.2,
10) प्रमा III A. — ह्यस्यस्य प्रमिति f.	159.11, 160.20, 161.2; यस्यस्यस्यस्यस्य
34.7.	स्यस्य 153.1, 2, 9, 10.
11) बुध् I A. — ह्यस्यस्य बोध n. 36.4	यस्यस्यस्यस्य किमुत 75.4.
(bis; cf. emend.), 8, 9, 11, 12, 14, 18, 40.17;	यस्यस्य इव 101.9; वत् compar. 158.12,
ह्यस्यस्यस्यस्य बोधव्य 29.2.	19, 221.4; add. 84.1, 138.16, 142.4, 147.4,
12) विद् II — ह्यस्यस्य वेति 210.10.	197.11, 204.19.
13) संप्रती II — ह्यस्यस्य संप्रत्यय m.	यस्यस्य वत् 187.17.
135.12.	यस्यस्यस्यस्य ज्ञाति f. 220.2 (स्यस्यस्यस्यस्य
14) add. ह्यस्यस्यस्य 50.9.	यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्य
ह्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्य	स्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्य
प्रेतावत् 2.10, 3.16,	स्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्य
4.5, 10, 15, 5.11, 14, 15, 9.18; add. 9.17.	स्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्य
यस्य fut. यस्य दृश् IV — यस्यस्य स्यस्य	स्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्य
219.4; यस्यस्य स्यस्य 52.6; यस्यस्यस्यस्यस्य	स्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्य
स्यस्य 52.10; यस्यस्य स्यस्य 52.11; यस्यस्य	स्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्य
स्य स्य 22.16, 52.6, 9, 72.12; यस्यस्यस्य	स्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्य
स्यस्य दृश्यता f. n. 64.12; यस्यस्य स्यस्य	स्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्य
15.5 (cf. emend.), 51.2, 101.12, 178.19;	स्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्य

192.18, 193.1, 2, 200.2, 10, 217.17, 220.8,
10, 11.

ལྷ་ཅན་ རྒྱུ་ལྷ་ རྒྱུ་ལྷ་ 209.12.

ལྷ་ ལྷ་ ལྷ་ n. 130.7, 181.2, 4 (bis), 15,
167.12, 168.2 (bis), 2.

ལྷ་ལྷ་ ལྷ་ ལྷ་ n. 72.11 (a), pro ལྷ་
72.11 (b).

ལྷ་ལྷ་ ལྷ་ ལྷ་ 79.7.

ལྷ་ add. 12.15.

ལྷ་ ལྷ་ ལྷ་ 221.2.

ལྷ་ལྷ་ ལྷ་ ལྷ་ 21.5, 191.16, 192.1, 6.

ལྷ་ ལྷ་ ལྷ་ ལྷ་ 1) ལྷ་ ལྷ་ III — ལྷ་

ལྷ་ ལྷ་ ལྷ་ n. 5.1; ལྷ་ལྷ་(ལྷ་) I ལྷ་ལྷ་ལྷ་

14.2, II ལྷ་ལྷ་ 176.14, III ལྷ་ལྷ་

n. 3.9; ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ ལྷ་ལྷ་ལྷ་ 5.10.

2) ལྷ་ལྷ་ II — ལྷ་ལྷ་ ལྷ་ལྷ་ 216.19;

ལྷ་ལྷ་ལྷ་ ལྷ་ལྷ་ 22.16; ལྷ་ལྷ་(ལྷ་)

ལྷ་ལྷ་ 25.12, 101.4; ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་

ལྷ་ལྷ་ལྷ་ 25.14, 38.11; ལྷ་ལྷ་ལྷ་ ལྷ་

ལྷ་ལྷ་ 12.12.

3) ལྷ་ལྷ་ caus. — ལྷ་ལྷ་ ལྷ་ལྷ་ 7.6,

135.18, 136.9; ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ ལྷ་ལྷ་

ལྷ་ 37.10; ལྷ་ལྷ་(ལྷ་) ལྷ་ལྷ་ 136.1;

ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ ལྷ་ལྷ་ལྷ་ ལྷ་ལྷ་ལྷ་

10.2.

4) ལྷ་ — I ལྷ་ལྷ་ 126.2, II ལྷ་ལྷ་(ལྷ་)

120.2, 126.2, 214.6 ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་

141.15.

5) ལྷ་ལྷ་ VI — ལྷ་ ལྷ་ལྷ་ 209.10;

ལྷ་ལྷ་(ལྷ་) ལྷ་ལྷ་ལྷ་ 207.12, 209.1

(bis), 4.

6) ལྷ་ལྷ་ caus. — ལྷ་ལྷ་ ལྷ་ལྷ་ n.

117.12 (cf. emend.), 14, 118.12, 14.

7) ལྷ་ལྷ་ IV — ལྷ་ལྷ་ ལྷ་ལྷ་

144.11, 200.14, 216.5, 7.

8) ལྷ་ལྷ་ caus. — ལྷ་ལྷ་ལྷ་ ལྷ་ལྷ་

182.4.

9) ལྷ་ལྷ་ I — ལྷ་ལྷ་(ལྷ་) ལྷ་ལྷ་ m.

186.9, 12 (ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ་ ལྷ་ལྷ་ལྷ་ ལྷ་

ལྷ་ལྷ་).

10) ལྷ་ལྷ་ caus. — ལྷ་ལྷ་ ལྷ་ལྷ་

54.2.

11) कथ् X — स्त्रिं'प'र'प्रे'प' कथन n.
100.11; वस्त्र'प' I कथ्यते 38.7, 39.1,
188.7, II कथित 39.2, 48.12, 98.7, 112.9,
12, 200.2, III कथन n. 12.16 (bis), 13.2,
39.4, 45.14, 98.9, 10; वस्त्र'प' कथयि-
त्वा 99.1.
12) व्या caus. — वस्त्र'प' I व्यापित
100.9, 214.19, II व्यापन n. 118.2, 119.5,
152.6.
13) दृश् caus. — स्त्रिं'प' I दर्शयति
121.2, 154.6, 165.4, II दर्शयत् 22.20,
29.12, 136.7, 198.15; स्त्रिं'प' दर्श-
नत्वा n. 199.13; स्त्रिं'प' दर्शयत् 174.2;
स्त्रिं'प' दर्शयितुम् (स्त्रिं'प' अर्पित'प'
दर्शयितुकाम) 197.2; स्त्रिं'प' प्रे'प' र्
दर्शयति 67.2; स्त्रिं'प' प्रे'प' I दर्शय-
ति 7.2, 177.2, II दर्शयत् 7.17, 135.14,
195.2, 197.2, III दर्शक 199.5; स्त्रिं'प' र्
प्रे'प' र्पि' दर्शयति 7.1, 2; वस्त्र'प' र्
दर्शयति 188.2; वस्त्र'प' दर्शयत् 174.2;
वस्त्र'प' I दर्शयत् 186.2; II दर्शयमान

118.17, III दर्शित 4.7, 6.20, 12.11,
21.11, 71.12, 89.12, 101.12, 104.2, 110.14,
111.12, 120.2, 121.12, 122.2, 123.2, 6,
136.1, 2, 12, 15 (bis), 138.12, 139.12, 180.9,
191.12, 195.12 (bis), 197.2, 2, 12, 14, 198.5,
6, 199.7, 2 (bis), 10 (b), 204.17, 205.2, 19,
216.12; वस्त्र'प' प्रे'प' I दर्शयितुम् 21.2,
32.12, 45.2, 46.2, 56.2, 68.12, 94.7, 16,
98.12, 99.2, 12, 100.12, 104.17, 110.15,
111.14, 122.14, 138.2, 145.2, 158.17,
174.12, 191.12, 217.12, II pro दर्शयत्
2.12, 94.2, 158.1, 167.2, 190.12; वस्त्र'प'
प' दर्शयितुम् 13.1, 174.2, 4, 195.10.
198.4, 6, 11, 12, 199.2, 218.2, 9; वस्त्र'प'
प' प्रे'प' I दर्शनीय 118.2, 117.12.
118.9, 11, 195.1, 196.2, 12, 197.2, 11, 15,
18, 198.12, 205.2, II दर्शयितव्य 7.14,
118.12, 136.2, 212.12, 216.2, 14, 15, 17;
वस्त्र'प' प्रे'प' र्पि' दर्शनीय 197.9, 10, 17.
14) निर्दिष्ट VI — स्त्रिं'प' निर्दिष्टते
101.9; वस्त्र'प' I निर्दिष्ट 82.15, 125.2,

१, 126.1१, II निर्देश्य 128.1२, III निर्देश m.
 13.1, 14.15, 39.२, ५, 41.1०, 84.14, 85.६,
 105.14, 120.1३, 121.1, 123.11; वस्तुन'वर'
 पु'(र) निर्देश्य 120.17, 123.1३, 14, 124.५.
 15) प्रकाश — I A. श्लो'वर'पु'र'(र)
 प्रकाशयते 92.11; वस्तुन'वर'पु'र' I
 प्रकाशय 95.२०, 96.16, 17, 97.1, II प्रका-
 शयितव्य 96.५; वस्तुन'वर'पु'र'यी'र'
 प्रकाशयते 96.२.
 16) प्रतिपद् IV A. et caus. — श्लो'वर'
 पु'र'र' प्रतिपादक 94.1, ३, 4; वस्तुन'वर'
 प्रतिपाद्य 28.17 (cf. emend.), 175.15;
 वस्तुन'वर' I प्रतिपादित 94.1, II प्रतिप-
 त्ति f. 2.१, III प्रतिपादन n. 2.7; वस्तुन'
 वर'पु'(र) प्रतिपत्तव्य 120.1०.
 17) प्रदर्श caus. — श्लो'वर' I प्रदर्शक 8.1,
 II प्रदर्शन n. 4.4, 181.३, 199.१ (bis);
 श्लो'वर'पु'र'(र) I प्रदर्शक 6.1३, 7.4, II
 प्रदर्शकत्व n. 6.६; वस्तुन'(र) I प्रदर्शित
 5.२०, 6.३, 7.7, 11.4, ५, ६, 12.1२, 199.1० (२),
 203.३, 204.1, २, 205.३, II प्रदर्शन n.

12.11 (२), 100.१ (२), 113.14, 182.1२, 17,
 168.4, 188.1२, 17, 199.६, 200.1, 216.३;
 वस्तुन'वर'पु'र' प्रदर्शन n. (cum पु'र'
 pro dat.) 218.६.
 18) वच् II — वस्तुन'(र) I उच्यते 2.1३,
 93.1३, 217.६, II उक्त 3.5, 1०, 4.1२, 1३,
 11.1५, 29.1१, 33.4, १ (वस्तुन'म'वर्ण'र'
 घनतरमुक्तम्, 44.17, 45.1५, 47.1, 54.1३,
 57.६, 62.7, 63.३, 11, 1२, 64.14, 65.1३, २०,
 68.4, 82.7, 85.1, 86.२, 98.1२, 101.17,
 106.14, 118.1२, 114.5, ६, ७, 119.1६, 1८,
 121.7, 122.1०, 124.7, 11, 127.11, 128.३,
 130.11, 132.7, 136.1२, 138.17, 148.1३, 14,
 149.7, 154.1०, 169.11, 185.1०, 192.1१,
 193.1, ३, 200.५, 203.1२, 205.1२, 206.५,
 214.१, 216.1, 217.1२, 219.14, III pro
 उक्त भवति 16.1२, 33.14, 83.२, 84.२,
 96.15, 129.1३, 140.३, 146.३; वस्तुन'वर'
 यी'र' उच्यते 63.१; वस्तुन'वर'पु'र'
 वक्तुम् 25.1२, 206.६, 219.1; वस्तुन'
 वर' वक्तुम् 39.३; वस्तुन'पु'र' उक्त

- 4.10; वङ्गद्वैत 34.4; वङ्गद्वैत'प' उक्त
198.12; वङ्गद्वैत'प' वक्तव्य 198.3;
वङ्गद्वैत'म'स्य'प' अनन्तरोक्त 198.12, 182.9;
वङ्गद्वैत'म'दत्त'म'स्य'प' अनन्तरोक्त 82.15.
19) विधा III — वङ्ग'प' विधि m. 214.17;
वङ्ग'प' विधि m. 217.9.
20) व्याख्या II — वङ्ग'प'द्वैत' I
व्याख्यातुम् 41.11, II pro व्याख्यातुकाम
38.2.
21) व्युत्पद् caus. — वङ्ग'प'स्य' व्युत्पादक
3.20; वङ्ग'प' व्युत्पाद्यते 2.3, 3.12, 11.19,
12.4; वङ्ग'प' व्युत्पादन n. 3.3, 19, 4.5;
वङ्ग'प'स्य'प' I व्युत्पाद्यते 12.2, II
व्युत्पादयितव्य 3.6, III व्युत्पादनीय
11.10.
22) शास्त्र II — वङ्ग'प' शास्त्र 209.7;
वङ्ग'प' शासन n. 208.15, 16; वङ्ग'प'—
'द्वैत' शासनत्व n. 207.8.
23) सूच X — वङ्ग'प'स्य' सूचयति
195.12.
24) pro गम् — वङ्ग'प'स्य' गम्यते
40.2.

25) pro दृष्ट IV — वङ्ग'प' दृश्यते 210.15.

26) pro आदिष् VI — वङ्ग'प' आदिष्ट
m. 46.14.

27) add. — वङ्ग'प' 205.12, 217.7;

वङ्ग'प' 114.9, 118.2, 120.2, 121.2,
198.18; वङ्ग'प'द्वैत' 69.9, 113.4,
126.11, 158.12, 175.12, 176.2; वङ्ग'प'स्य'
पु'प' 123.17, 18.

वङ्ग'प' बल m. 29.10, 36.2, 37.2, 128.12,
185.2, 8, 12, 14.

वङ्ग'प' 1) परीत् I A. — वङ्ग'प' परी-
ता f. 2.11, 5.4; वङ्ग'प'स्य'प' परीत्ता-
णीय 9.17, 10.1, III परीता f. 10.2;
वङ्ग'प'स्य'प'प' परीत्यते 9.19.

2) संभू caus. — वङ्ग'प'स्य'प' I संभा-
व्यते 50.1, II संभाव्य 50.3; वङ्ग'प'स्य'
पु'प' संभावित 50.12, 64.14, 17.

वङ्ग'प' (cf. वङ्ग' et वङ्ग'प') 1) अन्विष्
I — वङ्ग'प'द्वैत' अन्विष्य 3.17.

2) कृप् caus. — वङ्ग'प'स्य' कल्पित
101.11, 186.12, 187.4, 180.5, 6, 8.

३) संभू caus. — चङ्गणस्य संभावित ६५.२

चङ्गण cf. चङ्ग

चङ्गणस्य भास् 42.18.

चङ्गणस्य अपेत् I — चङ्गणस्य अपेत् 53.२;

चङ्गणस्य(स्य) I अपेत्ते 53.२, II अपेत्तित

102.14, 15, 17, 19, III अपेत्त (bah.)

42.२, 50.२, 52.२, 58.19, 59.14, 17, 60.1,

71.11, 75.10, IV अपेत्ता f. 96.17, 108.12,

178.18, V अपेत्तण n. 74.15, 75.7, 10, 14,

VI सापेत् 19.16, 21.7, 10; चङ्गणस्यपि

अपेत्ते 75.२; चङ्गणस्यपि ८२.२ अपे-

त्तणीय 42.1; चङ्गणस्यपि ८२.२ अपेत्तणीय

42.11, 105.२, 110.11; चङ्गणस्यपि ८२.२

पि ८२.२ अनपेत्तणीयत्त n. 128.14.

चङ्गण cf. चङ्ग

चङ्गणस्य शास्त्र n. 4.17, २०, 7.२०, 84.1६,

127.1६, 17, 128.२, २ (bis), ३, 1३, 14, 1६ (bis),

186.२, 11, 14, 1६, 192.1६, 210.२, 211.२;

pro धर्मशास्त्र n. 211.२.

चङ्गणस्य ८२.२स्य चङ्गणस्य (अनत्तरोक्त) pro

अनत्तर cf. चङ्ग.

चङ्गणस्य अनत्तरोक्त (cf. चङ्ग).

च

चङ्गण व्यवहार m. 53.17, 54.२, ४, 7, ८,

55.1०, 62.२, 64.7, 65.२०, 67.२, ६, ८, 68.२,

85.14, 86.२, २ (bis), 89.२०, 97.1२, 98.२, २,

६, ८, 17, 18, 19, 99.7, 120.२, 121.६, 1३, 14,

15, 122.7, 1०, 1३, 15; add. 86.२.

चङ्गण(२)प्रेत (praet. — प्रुत fut. — प्रु)

व्यवह I et caus. — चङ्गण(२)प्रेतस्य

I व्यवह 65.1०, II व्यवहार m. 54.२;

चङ्गण(२)प्रुतस्य व्यवहर्तव्य 65.11;

चङ्गण(२)प्रुत(स्य) व्यवहर्तव्य 98.२; च

चङ्गण(२)प्रुतस्य व्यवहर्तव्य n. 191.1०

(चङ्गण(२)प्रुतस्यमेतस्य व्यवहर्तव्य)

चङ्गणप्रेत व्यवहर्तुम् 67.1२; चङ्गणप्रेत

चङ्गणस्य व्यवहारयति 67.२०.

चङ्गण(स्यप्रेत) भिद् VII — चङ्गण(स्य)

I भिद्यते 83.1२, II भिन्न 8.4 (bis), २, 55.18,

19, 56.२, ३, 95.1२, 102.२, 103.1२, 1६,

108.२, 11, 109.1०, 161.२, २, 11 (bis), III

भेद m. 8.7, 30.२, २, 32.1२, 38.1०, 55.1,

14, 56.1, 59.17, 18, 82.9, 88.18 (bis), 14,	ཐ་དད་པ་ཅན་ཏུ་གྱུར་པ་ pro भेतुम् 108.19.
84.7 (bis), 8, 9, 85.8, 94.14, 96.11, 12, 14	ཐ་དད་པ་མ་ཡིན་པ་ I cf. ཐ་དད་ II འབྲེལ་
(bis), 97.2, 7, 101.11, 103.13 (a), 108.2,	ཁྲིའི་ཁྲིའི་ 102.2, 104.2.
109.10 (bis), 12 (bis), 12, 170.16, ཐ་དད་པ་	ཐ་དད་པ་མེད་པ་ I cf. ཐ་དད་ II འབྲེལ་
མ་ཡིན་པ་) I འཕྲིན་ 55.12, 190.4, II	ཁྲིའི་ 102.2.
མེད་ m. 56.1, 59.18, 60.2, 170.11; ཐ་དད་	ཐ་དད་པ་པ་ བཅུ་ 152.6.
པ་མེད་པ་) I འཕྲིན་ 96.10, 12, 97.2,	ཐ་དད་པ་པ་ཐུང་པ་ མེད་ m. 55.15.
102.6, 108.10, II མེད་ m. 9.4; ཐ་དད་པ་	ཐ་མ་ འབྲེལ་ 70.12.
ཡིན་ I འཕྲིན་ 96.17, 97.2, 170.2, 5, II	ཐ་མ་པ་ འབྲེལ་ loc. adv. 41.19.
འཕྲིན་ 83.18, 89.12; ཐ་དད་པ་པ་ཐུང་པ་	ཐ་མེད་པ་ མེད་ m. 59.18; འཕྲིན་ 95.20.
འཕྲིན་ 32.9; ཐ་དད་པ་པ་ཐུང་པ་ མེད་	ཐ་མེད་ འཕྲིན་ m. 32.14, 35.5, 54.10, 58.10,
31.16; ཐ་དད་ཏུ་ཐུང་ མེད་ loc. 97.5.	93.14, 140.12, 196.2.
ཐ་དད་ཏུ་ཐུང་པ་ བཅུ་ལྟར་ n. 15.1.	ཐ་མེད་པ་ འཕྲིན་ 30.5.
ཐ་དད་པ་ I cf. ཐ་དད་ II འཕྲིན་ 160.12,	ཐ་མེད་པ་ འཕྲིན་ 30.6, 108.7 (ཐ་མེད་པ་
III འབྲེལ་ 101.9 (b), 102.4, 7, 9, 10,	ཐ་མ་ འཕྲིན་ abl. adv.).
103.1, 2, 3, 104.5, 9, IV འབྲེལ་	ཐ་མ་ འཕྲིན་ m. 3.2, 4.6, 8, 5.2, 85.4,
(f. འཕྲིན་) 101.9 (a).	119.6; འཕྲིན་ m. 177.2; add. 119.2.
ཐ་དད་པ་ཅན་ མེད་ 108.12 (cf. emend.),	ཐ་མ་མ་ཡིན་པ་ འཕྲིན་ 5.9.
104.1, 2.	ཐ་མ་མ་ཡིན་པ་ འཕྲིན་ 4.8.
ཐ་དད་པ་ཅན་ མེད་ n. 108.10, 12,	ཐ་མ་མ་ཡིན་པ་ འཕྲིན་ 2.2, 14, 3.2, 16, 7.12, 10.17,
104.2.	18, 11.1, 14, 18, 15.10, 22.5, 25.2, 15, 18,

26.2, 30.11, 42.17, 43.2, 49.2, 76.12, 82.11,	समस'उर'ल' सर्वत्र 85.12, 86.2, 7, 2,
88.2, 2 (bis), 7, 89.17, 93.12, 99.12, 100.2,	149.10, 150.10, 12, 218.1, 2.
4, 5, 104.12, 105.4, 117.2, 5, 128.9, 135.12,	समस'उर'ल'स' सर्वतस् abl. adv. 194.12.
138.12, 142.2, 11 (bis), 147.14, 17 (bis),	समस'उर'मडिक्'स' सर्वज्ञ m. 43.17, 12,
148.9, 157.12, 159.20, 161.4, 173.12, 12,	152.14, 17 (bis), 19, 153.2, 12, 14, 154.1, 2,
174.7, 175.9, 11, 12, 176.17, 177.2, 2, 9,	171.10, 14, 172.4, 7, 11, 12, 207.10, 208.12,
14, 187.12, 17, 188.1, 2, 4, 5, 7, 8, 12, 15	209.1, 2, 7; सर्वज्ञता f. 207.7, 208.12, 12,
(bis), 189.2, 192.2, 12, 14, 194.12, 196.4,	14, 209.4; सर्वज्ञत्व n. 154.7, 162.2, 164.2.
10, 12, 213.17, 214.12; add. 11.14.	समस'उर'मडिक्'स'ते' सर्वज्ञत्व n. 152.12,
समस'उर'रु'सि'द'स' सर्वगत 188.12; सर्व-	153.12, 17, 154.4, 11, 155.2, 161.14, 12,
गतत्व n. 188.7.	12, 12, 162.2, 4, 7, 209.12.
समस'उर'रु'सि'द'स'ते' सर्वगतत्व n.	समस'उर'मडिक्'स'ते'म'पिक्'स' असर्व-
188.2, 192.2, 14.	ज्ञत्व n. 164.7.
समस'उर'रु'सि'द'स'म'पिक्'स' असर्वगत	समस'उर'मडिक्'स'म'पिक्'स' I असर्वज्ञ
200.12, 201.1.	151.14, 152.1, 12, 153.2, 11, 171.17, 201.12,
समस'उर'रु'सि'द'स'म'पिक्'स'ते' असर्व-	202.12, 207.2, 208.7, 209.10; असर्वज्ञता f.
गतत्व n. 192.10, 15.	207.14; असर्वज्ञत्व n. 152.2.
समस'उर'रु' सर्वत्र 88.17, 112.12.	समस'उर'मडिक्'स'म'पिक्'स'ते' असर्व-
समस'उर'क्' " 147.12, 148.2, 10.	ज्ञत्व n. 152.7, 12, 202.12, 12 (cf. emend.),
समस'उर'क्'ग'ग'स'स' सर्वगत 147.14, 17,	209.2.
148.2, 187.17.	सु'स'स' pro प्रकृत 132.12.

ཐམ་པར་འགྱུར་བ་ བསྟན་ m. 25.5, 88.3,

85.10, 159.8, 162.3, 5; བསྟན་ 82.18, 83.1.

ཐུང་ བུ་ 54.5.

ཐུན་མོང་ སྐུ་ལྷན་ 43.8, 44.7, 174.11,

177.3, 196.3.

ཐུན་མོང་མ་ཡིན་བ་ བསྐྱེད་པ་ 29.3, 4(bis),

42.19, 173.13, 174.14, 15, 176.13, 177.3.

ཐོ་ཆོམ་ སྐུ་ལྷན་ m. 3.13, 4.14(bis), 15, 16,

5.3, 90.4, 8, 91.4, 141.11, 158.10, 173.15

(bis), 19, 174.3, 2, 175.15, 182.17, 183.1,

191.3, 192.4; སྐུ་ལྷན་ m. 153.3.

ཐོ་ཆོམ་ཐུ་ལྷན་བ་ སྐུ་ལྷན་ 153.3, 13.

ཐོ་ཆོམ་མེད་པར་ སྐུ་ལྷན་ adv. 67.7.

ཐོ་ཆོམ་བ་(བ་) སྐུ་ལྷན་ m. 149.5, 173.14,

174.8, 175.5, 178.10, 181.3, 182.3; སྐུ་ལྷན་

མ་ཡིན་ 145.17, 146.1, 5; སྐུ་ལྷན་ 43.3,

16, 19, 44.15, 68.13, 145.8, 146.9, 13,

151.17, 152.11, 14, 13, 164.5, 11, 171.13,

172.4, 13, 174.13, 13, 181.3, 16, 182.10,

11, 201.6, 15, 16, 202.1, 2, 3, 7, 11, 13,

207.4, 208.1, 4(bis), 6, 209.10, 14, 210.5,

7, 211.3, 13, 212.4, 6, 213.5, 7; སྐུ་ལྷན་ m.

67.3, 140.13, 16, 141.1, 4, 9, 145.9, 13, 16,

148.13, 13, 151.7, 10, 153.7, 154.3, 13, 14,

15, 164.13, 14, 171.3, 7, 172.15, 17, 173.1,

179.16, 181.4, 8, 10, 11, 16, 182.3, 6, 13,

15, 211.11, 213.9; སྐུ་ལྷན་ 9.19; add.

172.3, 213.6.

ཐོ་ལྷ་ སྐུ་ལྷན་ m. 75.6.

ཐོ་ལྷ་ སྐུ་ལྷན་ 212.10.

ཐོ་ལྷ་མེད་ཐུ་ སྐུ་ལྷན་ adv. 6.13.

ཐོ་ལྷ་པར་ སྐུ་ལྷན་ adv. 39.3; སྐུ་ལྷན་ adv.

13.3, 106.3.

ཐོ་ལྷ་པར་མེད་པར་ སྐུ་ལྷན་ 70.3, 6, 7, 10,

11, 71.3, 76.19, 77.3.

ཐོ་ལྷ་ 1) སྐུ་ལྷན་ V — ཐོ་ལྷ་པར་ སྐུ་ལྷན་ 221.4.

2) སྐུ་ལྷན་ V — ཐོ་ལྷ་པར་མེད་པར་ སྐུ་ལྷན་ 221.5.

3) སྐུ་ལྷན་ V et caus. — ཐོ་ལྷ་པར་ སྐུ་ལྷན་ f.

7.13; ཐོ་ལྷ་པར་ I སྐུ་ལྷན་ 7.5, 15, II སྐུ་ལྷན་ 29.13; ཐོ་ལྷ་པར་ཐུ་ལྷན་ སྐུ་ལྷན་

8.3, 29.7, 11; ཐོ་ལྷ་པར་ཐུ་ལྷན་ I སྐུ་ལྷན་

7.8(a), 8.2, II प्रापकत्वं n. 7.8(b); घेयं
 यः घेयं यः म'पि' (यः) अप्रापक 11.7.
 4) लम् I ᳵ — घेयं यः I लभ्यते 188.2, II
 लभ्यमान 212.9, 12, III लाभ m. 101.1.
 मघ्नः अत्त m. 126.12, 129.9 (मघ्नः अत्ते)
 पर्यत्त m. 27.2, 3, 12, 13, 18, 70.12, 17.
 मघ्नः दणः कात्स्न्य n. 83.2, 7, 8; सकल
 12.14, 20.19, 32.15, 161.9. .
 मघ्नः म'पि' pro उपपद्यते 34.17.
 मघ्नः यः यः अन्त 55.2.
 मघ्नः ऐषः pro क्रमेण (adv.) 156.11.
 मघ्नः सुगः पर्यत्त m. 22.7 (cf. emend.)
 71.5; pro निष्ठ 196.6.
 मघ्नः तल m. n. 27.18.
 मघ्नः बलत्वं n. 14.7; शक्ति f. 31.11; सा-
 मर्थ्य n. 35.2, 185.14.
 मघ्नः यः स 46.14; समान 46.10, 15.
 मघ्नः यः यः सपत्न m. 43.4, 5, 7, 9,
 11, 12, 13, 44.12, 17, 45.2 (मघ्नः यः यः),
 15, 46.2, 9, 11, 12, 13, 15 (bis), 47.2, 5, 8
 (bis), 10, 11 (bis), 15, 16, 118.1, 119.4,

149.10 (मघ्नः यः यः म'म' मघ्नः यः यः यः)
 सपत्नविपत्तयोः) 150.4, 8, 15, 20, 161.4,
 165.2, 3, 166.2, 3, 181.12, 194.15, 196.2,
 196.2, 9, 17, 197.20, 198.2, 217.12, 218.7.
 मघ्नः 1) दृश् IV — मघ्नः (यः) I पश्यति
 27.17, 70.12, 18, 74.2, II दृश्यते 76.4,
 III दृष्ट 9.12, 16.17, 27.4, 42.2, 97.14,
 98.15, 120.19, 160.2, 172.1, III दृश्य
 30.14, 32.2, 2, 50.12, 66.7, 67.9, IV
 दर्शन n. 6.20, 9.1, 16.11, 20.12, 15, 27.19,
 37.4, 50.4, 11, 19, 64.12, 66.1, 6, 9, 84.11,
 15, 16, 112.2, 144.1, 164.1, 185.2, 12, 14;
 मघ्नः यः यः I pro पश्यति 54.2, II दृश्य-
 मान 19.9; मघ्नः यः पश्यत् 52.15; मघ्नः
 यः यः I पश्यति 80.12, II पश्यामः
 37.7; मघ्नः यः (यः) I दृष्टत्वं n. 6.15,
 20.11, 16, 19, 28.2, 4, 37.2, II दृष्टता f.
 6.19; मघ्नः यः यः दृष्टम् 52.17; मघ्नः
 यः यः यः पश्यति 52.9; मघ्नः यः यः
 यः यः यः दृश्यते 76.2; मघ्नः यः यः
 प्रश्यत् 72.12.

2) उद्देश IV — मर्षेन उत्पश्यामः 5.1.
8) add. — मर्षेन'य' 64.13.
मर्षेन'य' समुन्नत 72.10; उपरिभाग m.
146.17.

५'

५' इदानीम् adv. 130.4; संप्रति adv. 68.16
(cf. emend.), 99.3, 138.1, 148.13 (cf.
emend.), 172.15.

५'लृट् अथ 20.15 (bis); संप्रति 20.14,
28.4, 7, 89.7, 8, 10, 98.4.

५'लृट्(य') वर्तमान 65.16, 66.4, 5, 14,
68.15.

५'लृट्'श्रु " 64.6, 66.8, 11, 12,
13, 17, 69.15.

५'य' sg. plur. passim.

५'य' शुद्ध 28.10, 100.3, 11, 102.3, 5, 3,
104.3, 215.10 (५'य' ५'वेन).

५' च 2.6, 3.11, 15, 7.3, 16, 8.4, 18, 9.10,
10.11, 13.4, 15.3, 19.11, 20.1, 12, 22.17,
18 (bis), 23.12, 24.4, 26.19, 29.4, 7, 30.6,
31.1, 9, 32.3, 10 (bis), 11, 34.17, 39.3, 45.3,
15, 46.18, 47.6, 10, 11, 12, 48.6, 11, 12, 14,

50.15, 12, 51.1, 5, 14, 55.10, 56.12, 58.15,
59.7, 60.8, 15, 16, 17, 61.1, 15, 63.7, 64.6,
15, 16, 65.16, 66.3 (cf. emend.), 7, 12, 14, 17,
67.3 (bis), 7, 68.7, 77.11, 78.3, 10, 80.10,
16, 83.12, 85.16, 86.1, 4, 16, 19, 87.3, 2,
7, 11, 19 (bis), 88.19, 89.12, 15, 91.1, 94.1,
17, 95.1, 102.11, 104.3, 9, 109.5, 119.4,
124.9, 126.14, 131.4, 12, 133.1 (bis), 2,
138.4, 5, 6 (bis), 140.4, 18, 142.14 (bis),
148.6, 149.14, 15, 17, 150.6, 7, 12, 17, 12,
20, 151.1, 158.14, 161.9, 11, 15, 165.6, 8,
10, 166.3, 168.3, 171.17, 173.17, 176.16,
177.3, 178.12, 180.7, 181.15, 182.3, 12
(bis), 183.5, 184.7, 10, 12, 188.3, 14, 190.3,
191.4, 17, 192.3, 6, 8, 12, 13, 193.3, 194.16,
196.3, 10, 12, 197.12, 198.12, 14, 200.14,
15, 201.1, 202.17, 206.15, 208.12, 209.7,
9, 213.3, 3, 214.12, 215.12, 218.1, 8.

चकार m. 14.6 (५'वेन'य'); pro वा
84.4, 144.15, 171.14, 174.12, 215.15; सक्त
34.10. Sine sanscr. passim.

५'यै प्रथम 156.7.

५'यै'यु'य' pro आदि 144.9.

५'य' अङ्गण n. 70.15, 16, 71.3, 5.

५'य' अङ्ग f. 80.3.

५'य' (post ५') वा 145.9, 11, 152.3, 14,
172.6, 12, 218.3; pro च 78.7.

रुमयुष प्रतिज्ञा IX — रुमयुषय

I प्रतिज्ञायमान 186.17, II प्रतिज्ञात

188.17, 184.5, 187.2, III प्रतिज्ञा f. 59.12,

107.12, 106.12, 188.12, 185.4, 7, 9.

रुमय (cf. र्दुमय) परम 80.12, 17 (bis),

19, 81.1, 4, 14, 15, 17, 59.15, 94.4, 108.1,

157.2, 187.7.

रुमयुष मन्दम् adv. 21.12.

रुय धूम m. 42.2, 54.12, 15, 69.11, 15,

70.1, 2, 4, 2, 18 (bis), 71.1, 2, 6, 73.12, 17,

78.17, 19, 79.4, 81.1, 10, 18, 82.1, 2, 5,

110.7, 2, 11, 12, 114.1, 2, 4, 5, 6, 137.7,

146.2, 196.2, 2, 197.4, 7, 9, 198.7, 9; add.

110.12.

रुयतेरु धूमता f. 146.10.

रुम अनेक 127.5, 128.4.

रुय शङ्ख m. 8.10.

रुय धूम m. 74.7.

रुमयु खण्ड m. 218.14, 15, 214.10, 11, 12.

रुम काल m. 8.4, 7, 14 (bis), 17, 18, 19,

20, 9.1 (रुमदेतेरुतेरे तस्मिन्नेव

काले), 2, 2, 14.5, 20.11, 12, 14, 19, 26.4,

52.7, 14, 62.14, 63.4, 11, 12, 64.2, 67.2,

68.11, 89.4, 2, 14, 90.4, 127.2.

रुमयुषेण रु एकदा adv. 192.2; युगपद्
adv. 109.4.

रुमयुषेण रु—तेण रु युगपद् 180.12.

रे तद् 2.2, 2, 10, 14, 3.1, 7, 12, 5.2, 14,

6.12, 7.12, 8.2 (bis), 12, 9.1, 2, 11 (bis), 12,

17, 19, 10.1, 10, 11.1, 4, 2, 9, 11, 12, 10,

12, 12.1, 2, 13.2, 2, 10, 14.15, 15.4, 11, 19,

16.4, 7, 2, 12, 12 (bis), 16, 17 (bis), 17.10,

12, 18.4, 14, 17, 19.2, 21.1, 4, 6, 9 (bis),

14, 22.7, 14, 19, 23.1, 2, 5, 6, 11, 24.2, 10,

14, 25.7, 11, 18, 26.2, 14, 17, 27.17, 19,

28.12, 12, 19, 29.1 (bis), 5, 14, 30.4, 10, 12,

16, 17, 18, 31.1, 2, 2, 4, 11, 12 (bis), 12 (bis),

14, 17, 18, 32.2, 2, 7, 15, 16, 18, 19, 33.7, 2,

9, 12, 14 (bis), 34.2, 2, 11, 12 (bis), 12, 16

(bis), 19, 35.1 (bis), 2, 2, (bis), 6, 8 (bis), 12,

19, 36.1, 38.9, 11, 39.7, 10, 11, 12, 40.1, 2,

5, 2, 14, 41.6, 11, 15, 17, 43.5, 7, 2, 14,

44.2, 12, 19, 45.5, 6, 15, 46.7, 12, 47.6

(ter), 9, 10, 11 (bis), 48.10, 49.12, 12, 14,

16, 50.2, 4, 2, 12, 15, 51.1, 11, 52.2 (bis),

2, 4, 9, 10, 11, 53.6 (bis), 9, 10 (bis), 11, 10,

54.6, 55.7, 11, 12, 56.7, 57.2 (bis), 5 (bis),

6 (bis), 7 (bis), 8, 9 (ter), 10, 11 (bis), 12,

58.2, 4, 6, 7, 12, 14 (bis), 15, 16, 59.1, 9

(quat.), 12, 60.4 (bis), 8 (bis), 11 (bis), 12

(bis), 13 (bis), 14 (ter), 16 (ter), 17, 61.1, 6, 7, 10 (bis), 11, 13 (bis), 16, 17, 18, 62.2, 9, 10, 11, 12, 63.2, 5, 10, 12, 14, 15, 16 (bis), 64.9 (bis), 15, 16, 65.2, 12, 16, 19, 66.2, 2, 16, 68.2, 11, 14, 16, 17, 69.1, 14, 70.4, 7, 71.1, 2, 3, 4, 5, 72.2, 10, 12, 14, 15, 73.14, 74.16, 75.2, 7, 77.2, 2, 5, 9, 78.1, 2, 7, 12, 13, 79.7, 16 (bis), 18, 80.1, 2, 2, 17, 81.4 (bis), 5, 2, 9, 82.1, 2, 83.12, 84.7, 16, 17, 85.7, 11, 12, 17, 86.2, 4, 7, 9, 14, 87.4, 6, 13, 88.2, 89.2, 90.7, 10, 91.2, 92.9, 93.1, 13, 94.2, 10, 11 (bis), 16, 95.2 (bis), 9, 10, 14 (bis), 96.2, 10, 97.10, 12, 98.4 (bis), 12, 13, 99.4, 7, 8, 12, 100.2, 6, 14, 101.7, 10, 102.1, 12, 103.17, 19 (bis), 104.1, 2, 105.7, 9, 11, 16, 106.12, 18 (bis), 19, 107.1, 4 (bis), 11, 17, 108.2, 10, 17 (bis), 19, 109.1 (bis), 2, 110.1, 2, 14, 111.16, 112.2, 115.2, 5, 116.1, 2, 12, 117.2, 4, 5, 6, 7 (bis), 8 (bis), 11 (bis), 12, 14, 118.12, 14 (bis), 119.7, 15, 120.2, 16, 19, 121.2, 11, 12, 122.2, 124.2, 125.11, 12, 15, 126.2, 11, 12, 127.2, 10, 17, 18, 128.1 (bis), 4 (bis), 5, 6, 8, 9, 11, 17, 18, 129.2 (bis), 7 (bis), 8, 12, 15, 16 (ter), 17 (bis), 130.1, 16, 131.4 (bis), 9, 14, 132.12, 14, 133.2, 2, 6, 134.9, 11, 12, 135.7, 11, 14, 17, 137.1, 2, 6, 138.2, 2, 7, 14, 139.7, 10, 12, 17, 140.4 (ter), 141.2, 142.9 (cf. emend.), 12, 12, 143.2, 2, 6, 11, 12 (bis), 15, 144.9, 10, 12, 17, 12, 145.9, 12, 12, 16, 146.4 (bis), 147.2, 6, 7 (bis), 2, 148.4, 9, 149.12, 16, 151.12, 152.4, 9, 10, 11, 153.2,

154.1, 2, 155.2, 10, 12, 15, 16 (bis), 156.2 (bis), 10, 14, 15, 19, 157.2, 14, 16, 158.4, 14, 15, 159.2 (bis), 5, 7, 10, 160.10, 15, 20, 161.1 (bis), 4 (bis), 12, 15, 162.2, 6, 9, 16, 165.17, 168.2, 2, 10, 12, 18, 169.1, 2, 7, 12, 14, 18, 170.2, 10, 12, 171.1, 12, 173.11 (ter), 12, 12, 17, 19, 174.7, 2, 175.2, 2, 5, 11, 12, 176.2, 12, 177.2, 6, 12, 178.4, 12, 179.7, 180.2, 2, 6, 16, 19, 181.2, 7, 182.14, 12, 183.2, 12, 15 (bis), 17, 184.7, 11, 14, 19, 185.2, 11, 14 (bis), 12, 186.2, 2, 12, 14 (bis), 187.2, 10, 11, 17, 188.7, 19, 189.1, 2, 2, 6, 7, 8 (bis), 9, 10 (bis), 11 (bis), 12 (ter), 12 (bis), 14, 15 (bis), 17, 18, 190.1 (bis), 2 (bis), 2, 4, 5 (bis), 7 (bis), 8, 9 (bis), 10 (bis), 11 (bis), 12, 14, 12, 191.9, 192.1, 2 (bis), 2, 193.1, 2, 2, 10, 12, 14, 16, 194.2, 12, 195.2, 11, 12, 196.2, 6, 7, 11, 12, 12 (bis), 197.2, 2, 10, 198.4, 7, 2 (ter), 9 (bis), 16, 199.11, 16, 200.14, 201.15, 16, 202.1, 14, 12, 203.2, 2, 10, 204.2, 12, 19, 205.1, 2 (bis), 10, 206.16, 12 (bis), 207.1, 2, 11, 208.4, 5 (bis), 12, 12, 16, 209.2, 5, 7, 210.1, 7, 2, 10, 15, 16, 17, 211.2, 4, 6, 17, 212.2, 11, 12, 14, 12, 213.12, 214.14, 215.1, 6, 10, 216.1, 10, 11, 218.2, 14, 16, 219.10, 11, 14, 15, 17, 220.1, 2, 11, 14, 221.1.

अद् 24.12, 29.20, 47.1, 54.4, 127.2, 171.2, 189.9.

इद् 84.9, 82.11, 14, 85.14, 142.7, 151.7, 10, 163.1, 170.1, 4, 171.2, 172.17, 173.1,

193.2, 16, 194.2, 199.10, 217.17, 218.2,
7, 18.

एतद् 4.11, 5.10, 7.4, 15.20, 19.7, 21.15,
22.7, 25.8, 10, 82.8, 87.2, 65.4, 77.10,
84.2, 104.14, 105.4, 114.9, 127.8, 132.9,
16, 189.2, 166.14, 16, 169.2, 184.16, 18,
192.11, 196.2, 4, 200.12, 14, 218.4.

pro यद् 127.15.

pro तत्र 104.4, 214.7; (दे'स्व'यम'पि'व)

दे' स वक्ता नास्ति pro तत्र वक्तृत्वमपि
नास्ति).

add. 3.2, 12.15, 19.12, 22.15, 29.2, 30.5,
31.12 (b), 12 (bis), 32.2, 14, 41.4, 19, 50.15,
51.10, 52.10, 79.11, 106.6, 121.14, 128.12,
127.15, 130.1, 142.14, 143.10, 19, 148.10,
155.10, 156.15, 158.16, 163.7, 175.12,
178.10, 183.12, 191.4, 192.7, 15, 198.12,
197.17, 198.7, 199.15, 211.10, 212.17,
215.10, 216.12, 218.12.

दे'स्व'य'उ' एवम् 194.4.

दे'स्व'य'उ' तथोक्त 9.8, 18.8, 22.7,

24.2, 46.7, 66.2, 80.8, 98.12, 102.12,

105.9, 117.6, 7, 152.12, 155.9, 202.1,

205.2, 208.5, 15, 210.8, 211.2, 212.8,

215.8, 216.11.

उच्यते 147.7.

दे'स्व'य'उ' तथोक्त 143.2.

दे'स्व'य' तत्र n. 143.2.

दे'स्व'य' तत्र n. 29.2, 184.9.

दे'स्व'य' तत्र n. 29.4, 129.12, 148.4, 160.12,

173.12, 179.7, 180.2, 194.2, 199.11,

208.16.

दे'स्व'य'उ' घत एव 19.12, 31.19, 103.4,

152.12, 160.11, 14, 179.15; तत एव 162.8,

177.2, 181.10, 198.19.

दे'स्व'य'उ' pro एतद् 15.2.

दे'स्व'य' अथ च 108.9.

एवम् 76.4, 118.10, 136.1, 155.12, 177.16,

194.5, 197.1, 204.4, 216.17.

एवं सति 55.1.

तथा च 20.8, 217.2.

तथा सति 78.8.

तथापि 157.7.

ततस् 136.2.

तदेवम् 52.14.

दे'स्व'य'उ' तथा च 44.12, 136.12.

तथा च सति 45.5, 160.19.

तथापि 20.1, 128.17, 162.16, 180.16.
 रे'ल्ल'य'य'रे'य'य'य' अतस् 52.10, 128.18; इति
 117.15, 119.3; तस्मात् 108.11, 117.18,
 118.12.
 रे'ल्ल'य'य' (—य'य'य') एतद् 20.9; एवम् 67.5,
 158.7 (bis); एवंजातीयक 25.11, 76.17;
 एवंभूत 124.8; तथा 60.14, 216.8.
 तथाभूत 148.4; तादृश 49.8, 72.16, 80.7,
 119.16.
 रे'ल्ल'य'य'य' अन्यथा 215.18; इतरथा
 25.8, 115.9, 116.7.
 रे'ल्ल'य'य'य' pro नाम 116.18.
 रे'ल्ल'य'य'य' तथा च 7.1.
 तथा च सति 28.15, 52.5, 75.18, 101.3,
 106.10, 121.14, 136.8, 155.15, 180.11,
 217.10.
 एवं च सति 187.17.
 रे'ल्ल'य'य'य'य'य' pro यदि नामैवम्
 148.4—5.
 रे'ल्ल'य'य'य' तथा च सति 34.15, 76.18,
 85.11.
 रे'ल्ल'य'य'य' add. 88.1.

रे'ल्ल'य'य'य'य'य' एतस्मात्कारणात्
 68.4.
 रे'ल्ल'य'य' अतस् 181.16.
 एवम् 22.16, 38.8, 41.8, 50.1, 2, 67.18,
 100.8, 104.9, 106.15, 112.8, 136.18, 164.18,
 182.5, 197.18.
 तथा 123.4, 215.18 (bis); ततस् 84.4, 91.4,
 95.18; तथा च 110.4, 159.15, 217.14;
 तथा हि 160.16; तदेवम् 28.16, 176.18;
 add. 67.8, 84.7, 181.8.
 रे'ल्ल'य'य'य'य' तथा च सति 89.8.
 रे'ल्ल'य'य'य' इति 68.5, 118.8, 138.9, 139.10.
 140.6, 164.5, 7.
 एवम् 11.4, 17.9, 104.7, 127.7, 138.4, 18,
 160.8, 182.8, 205.4.
 ततस् 44.14, 66.17, 78.11, 137.14, 156.20,
 190.8, 191.10, 199.1, 205.18; तस्मात्
 148.8; तद् (pro तस्मात् vel ततस्) 89.16;
 तदेवम् 148.14, 196.19; तथा 99.10; तथा
 च 13.16, 76.16, 96.10, 110.18; तथा च
 सति 6.9, 100.9; तर्हि 118.15; इत्येवम्
 156.16.

དེ་ལྟར་ན་ཡང་' तथा च 119.1.

དེ་ལྟར་བྱས་སོ་' इति 66.15-16.

དེ་ལྟར་ཐུར་ན་' pro-यदि परम् 156.6.

དེ་ལྟར་ཡང་' तथा च 86.15, 112.11; तथापि 32.1.

དེ་ལྟར་ཡིན་པ་ན་' pro तस्मिन्सति 140.8.

དེ་ནང་' pro तत्र 60.9, 17.

དེ་(དང་)འདྲ་བ་' तादृश 7.12, 19.15, 120.10, 122.9 (cf. emend.), 123.4, 145.1, 205.9, 208.16; add. 123.2.

དེ་ན་' अत्र 54.12, 14; तत्र 74.2, 3, 79.6, 110.7, 12, 190.12, 191.9, 195.3, 5, 197.4, 12; pro एवम् 160.3.

དེ་པས་(ན་) ' अतस् 5.2, 16.10, 28.11, 32.2, 36.16, 42.9, 47.1, 55.12, 64.15, 65.9, 67.19, 68.1, 91.2, 101.17, 112.16, 116.9, 120.8, 123.9, 124.17, 131.12, 134.14, 143.2, 152.14, 157.2, 158.7, 16, 160.2, 163.12, 164.2, 11, 167.4, 172.1, 174.2, 184.1, 187.11, 190.14, 196.6, 7, 204.12, 205.11, 19, 215.12, 17, 216.4, 7; अत एव 6.7, 11,

11.10, 64.10, 66.9, 120.10, 184.19, 194.2;

इति 5.14, 45.11; एतेन 191.2; एवम् 189.11; तद् (pro ततस् vel तस्मात्)

124.10, 187.9, 155.12, 197.17.

तेन 40.12, 41.4, 118.7, 154.9, 171.2, 190.5, 198.12, 214.2, 17.

तस्मात् 2.11, 14, 3.9, 7.15, 10.2, 11.2, 15,

12, 17.12, 26.12, 19, 33.12, 85.20, 86.2, 10,

12, 37.9, 42.7, 47.14, 50.10, 14, 56.17, 57.12,

59.2, 9, 10, 61.5, 14, 17, 62.6, 11, 64.12,

65.11, 66.11, 67.14, 20, 71.7, 78.2, 77.10,

80.2, 14, 81.15, 85.2, 4, 86.10, 15, 87.4, 11,

88.5, 12, 91.2, 94.1, 103.1, 107.10, 109.12,

110.2, 114.16, 117.10, 118.12, 119.4, 9,

129.12, 180.1, 136.4, 137.12, 138.16,

143.9, 144.14, 154.12; 14, 155.2, 19, 156.5,

159.2, 161.11, 162.19, 164.7, 169.5, 9,

170.9, 16, 173.12, 174.6, 175.5, 176.12,

177.1, 3, 2, 179.7, 9, 180.2, 15, 183.12,

185.2, 190.2, 192.1, 194.2, 198.15, 199.2,

11, 204.5, 205.20, 208.17, 209.1, 216.2,

217.2, 218.14.

तस्मात्कारणात् 180.३.

ततस् 8.17, 6.14, 7.12, 20, 10.14, 19, 11.12,

12.1, 15, 13.9, 14.14, 16.15, 18.2, 17, 19.5,

17, 20.16, 23.12, 26.17, 27.11, 28.9, 29.15,

32.12, 15, 33.2, 35.12, 38.10, 39.2, 44.10,

47.16, 12, 50.12, 20, 56.2, 57.16, 64.1,

75.12, 79.4, 88.2, 89.9, 14, 90.12, 94.4,

96.4, 9, 97.1, 98.4, 109.11, 112.12, 114.6,

131.10, 17, 134.19, 136.8, 16, 137.6,

149.14, 148.4, 151.4, 6, 152.7, 153.11,

156.2, 157.16, 160.8, 161.19, 163.15,

165.1, 166.17, 168.1, 172.12, 174.14,

176.5, 177.12, 14, 178.2, 180.12, 181.2,

19, 187.5, 189.14, 192.12, 16, 193.14,

194.11, 196.20, 197.6, 201.2, 203.12,

204.16, 205.6, 7, 217.9, 12; तत एव

98.20, 181.5; pro तदर्थम् 155.11.

add. 93.9, 121.2, 170.8, 177.2, 189.12

(दे'दे'र'दे'स'ये'दे'स'स'दे' तस्य भावस्त-
त्ता).

दे'स'स'ग'य' अनन्तर 23.2, 9, 12, 24.11,

18, 14.

दे'स' तावत् (adj.) 193.2, 11 (bis).

दे'स'शेष' तावत् (adv.) 62.2.

दे'स'रु' एतावत् 176.2, 177.12, 195.14,
199.11, 12.

दे'स'दे'र'रु' एतम् 84.12, 85.1, 103.11, 14,
119.7, 123.11.

तद्वत् (compar.) 5.20, 14.2, 20.15, 28.2,
41.2, 71.14, 16, 76.14, 97.6, 102.7, 131.6,
153.7, 159.14, 205.12.

तथा 16.20 (cf. emend.), 29.12, 49.2, 65.15,
95.10, 99.12, 15 (bis), 115.14, 16 (bis),
122.6, 12, 133.2, 137.7, 139.2, 2, 144.12,
145.9, 148.16, 17, 151.7, 9, 163.2, 170.7,
187.10, 193.1, 201.6, 15, 203.4, 204.12,
205.1, 207.4, 208.2, 216.1 (दे'स'दे'र'रु'
स'स'ग'य' तद्योक्त), 7, 221.9.

add. 145.11.

दे'य' तत्र 2.6, 3.12, 6.12 (दे'दे'स'स'य'
तत्रैवार्थे), 15, 8.4, 9.20, 12.6, 14.11, 12,

14, 16, 15.2, 19, 16.2, 17.7, 18.7, 12, 39.15,
42.12, 44.4, 45.16, 48.17, 54.1, 58.11,

70.18, 18, 72.9, 74.5, 75.19, 80.18, 82.18,
88.18, 89.4, 94.2, 95.2, 96.18, 97.8, 9,
98.11 (bis), 106.8, 122.2, 133.4, 6, 139.19,
140.8, 142.18, 145.15, 152.18, 156.10,
172.8, 177.17, 19, 187.14, 188.10, 190.9;
add. 48.16, 78.15, 83.2, 182.8.
दे'ल'दे'ल्ल'डे'सुवे pro तथा 194.8.
दे'ल'स'सुद'म'म'पिद'प' अतउत्पत्ति f.
60.8, 14, 16.
दे'स्ये'दु' तावत् 19.18, 27.8, 47.12, 50.17.
दे'दे'दे'वे' तादूय्य n. 159.6.
दे'दे'य'ग'दे' तादूय्य n. 58.11, 59.9
(cf. emend.), 60.2, 61.5, 7, 10, 18, 75.19,
20, 76.1, 18, 88.9, 107.17, 108.2, 14, 117.2,
6, 120.16, 196.16, 198.14; add. 61.18.
दे'दे'सु' अतस् 2.7, 7.4, 10.1, 34.5, 59.1,
144.1, 163.1, 193.18, 214.11, 221.6 (दे'
सु); अत एव 68.18.
तद् (pro ततस् vel तस्मात्) 49.2, 218.2.
ततस् 24.18, 44.14, 59.18, 77.11, 126.17,
161.4, 12, 184.1.

तस्मात् 8.8, 31.2, 18, 17, 45.7, 67.12,
120.17, 186.11; तदर्धम् 21.14; pro हेतोः
59.2.
दे'दे'सु' अतस् 199.2.
दे'दे'दे'दे' तदा 18.4, 24.20, 25.2, 27.10,
54.2, 5, 74.8, 101.8, 127.2, 4, 9, 128.1,
188.5, 144.2, 146.9, 12, 147.11, 156.18,
18, 160.17, 182.11, 196.17, 208.19, 216.16;
add. 25.7.
दे'दे'द'स'दे'द'म'पिद'प' अतस्त्वभाव m.
60.8, 11, 12, 16, 17, 61.1.
दे'दे'सु' तदूर्ध्वत 18.18.
दे' तत्र 37.11, 49.17, 50.2, 59.11, 65.2,
70.18, 78.7, 10, 77.8, 18, 78.2, 79.2, 9, 11,
80.11, 82.1, 97.2, 103.6, 8; अत्रात्तरे
117.11; add. 49.18.
दे'स' अतस् 197.1; तद् (तेन vel तस्मात्)
148.19; तेन 144.18.
दे'स'दे' अतस् 108.18, 115.11, 121.1, 160.1;
अत एव 4.17; अनेन 180.10; इति 68.2,
79.10, 112.17, 125.7, 181.2, 204.14; एतेन

127.16; तद् (pro तेन, तस्मात् vel ततस्)

11.17, 27.15, 28.7. 29.17, 51.12, 112.8,

120.5, 126.15, 136.17, 143.19; तेन 7.4,

9.20, 65.19, 101.11, 106.12, 112.10, 118.11,

132.4, 166.1, 188.6, 198.7, 208.13, 15, 17;

ततस् 118.15, 148.7, 145.5, 156.14, 157.7,

161.2; तस्मात् 71.4, 76.4, 9, 108.10; add.

76.10, 88.3, 101.16, 108.6, 161.5.

မှ် pro puncto post မှ်

pro इति 28.15, 161.12, 170.13, 16, 171.2.

དོགས་ བྱམས་ I — དོགས་པ་ བྱམས་ f.

18.7, 28.9; དྲིལ་མ་པ་ལ་ བྱམས་པ་ 56.6,

84.10, 102.12, 104.16, 162.11, 163.16,

178.11; དཔལ་ཕུ་ བྱམས་པ་ 115.8,

116.7.

དེགས་པ་ གཞུ་ f. 67.18.

དེགས་པ་མེད་པར་ བེ: ཤུལ་ 67.5.

२७. अर्थ m. 2.2, 6, 12, 14, 3.2, 3, 5, 4.15,

5.12, 15, 19, 6.1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 12, 13

(bis), 15, 17, 7.2, 4, 6, 7, 10, 11, 14, 17, 18

(bis), 8.1, 3, 9.8, 16, 19, 20, 10.5 (bis), 7,

17, 20, 11.2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 16, 17,

18, 18.8 (bis), 10, 15, 14.7, 8, 9, 10, 12, 14,

15.4, 9, 15, 16, 17, 16.17, 18, 17.8, 9, 12,

18.8, 9, 19.1, 4, 7, 8, 12, 16, 17, 20.2, 2, 15,

18, 25.17, 26.16, 27.2, 4, 5, 7, 19, 28.10,

29.13, 15, 80.2, 4 a, b (དོན་གྱི་སྒྲ་ནི་ཡུལ་)

ཉེ་རྒྱུ་གངས་ཡིན་ནོ། གཤམ་པའི་བཟུང་བ་

प्रायः) 16, 17 (bis), 19 (bis), 31.1, 4, 5, 8, 11

འོན་དགོས་པའི་ གཞིའི་ རྒྱུ་ལྡན་པའི་ རྒྱུ་ལྡན་པའི་ cf.

དོན་ཕྱད་ 12, 14 (bis), 15 (bis), 17 (ter), 18.

82.8, 83.11, 12, 13, 15, 18, 19, 34.4, 5, 9,

10, 19, 35.2, 4, 36.15, 37.2, 4, 6, 10, 38.8

(bis), 39.8 (bis), 9, 10, 11, 12, 13 (bis), 14,

40.2, 9, 42.7, 8, 43.13, 44.11, 45.5, 46.10,

11 (bis), 47.2, 48.9, 49.5, 7, 14, 15, 51.18,

52.4, 53.16, 55.11, 56.9 (bis), 12, 16, 17

(bis), 57.10, 18 (bis), 58.4, 7, 9, 11, 59.6,

8, 11, 18, 15, 60.5, 61.15, 63.4, 8, 9, 64.9,

15, 16, 18, 65.11, 66.12, 16, 69.4, 75.8,

82.9, 83.10, 14, 15 (bis), 18 (bis), 19, 84.9,

4, 8, 9, 18, 85.8 (bis), 5, 7, 86.8, 12, 16,

རོན་ཏུ་གཏེར་ གཞི་ denom. — རོན་ཏུ་གཏེར་

པར་བྱ་བ་ གཞིའི་ 10.5, 31.3.

རོན་ཏུ་གཏེར་བ་ གཞི་ 7.13, 9.13, 20.

རོན་ཏུ་མེ་འགྱུར་བ་ གཞི་ 4.16.

རོན་པར་ན་བ་ སྤྱི་ 135.13.

རོན་པར་ན་པ་ཏེར་ སྤྱི་ 135.17.

རོན་བྱ་བ་ གཞི་ 31.13, 32.3; add. 32.3.

རོན་བྱེད་(པ་) གཞི་ 7.13, 8.1, 9.10

(bis), 16, 19, 15.13, 17, 17.13, 31.5, 13, 15,

17; add. 31.7.

རོན་མེད་ གཞི་ 135.13.

རོན་མེད་པ་ གཞི་ 5.10, 12, 17.2, 29.13, 14, 17.

རོན་མེད་པ་ཏེར་ གཞི་ 136.13.

རོན་པོར་བ་ སྤྱི་ 137.1.

རོན་པོར་པ་ཏེར་ སྤྱི་ 135.13.

པར་བྱེད་ཆེན་པོ་ སྤྱི་ 138.7.

པར་བྱེད་པོར་ལས་བྱུང་བ་ pro manu m. (n. pr.)

211.3.

པར་བྱེད་(པ་) སྤྱི་ I — པར་བྱེད་(པ་) I སྤྱི་

མཁུ་ 66.17, 89.3, II སྤྱི་ 14.3, 106.3,

III སྤྱི་ f. 64.3, 65.13, 66.1, 4, 6, 2, 12,

89.14, 93.3 (bis), 211.3 (ཆོས་ཀྱི་པར་བྱེད་

པར་བྱེད་པ་ གཞི་ 14.3, 106.3, 10; པར་བྱེད་

པར་བྱེད་པ་ སྤྱི་ 88.19; པར་བྱེད་པ་

སྤྱི་ 89.1, 5, 106.3.

པར་བྱེད་ གཞི་ 221.4.

པར་བྱེད་ སྤྱི་ 48.7; སྤྱི་ 169.4.

པར་བྱེད་ སྤྱི་ f. (= genitivus) 126.14.

པར་བྱེད་ སྤྱི་ 221.13.

པར་བྱེད་ སྤྱི་ 156.17, 158.3, 15, 161.7.

པར་བྱེད་ (n. pr.) add. 222.4.

པར་བྱེད་ སྤྱི་ 80.4, 3; སྤྱི་ 1.7.

པར་བྱེད་པ་ སྤྱི་ 79.14, 80.5,

6, 15.

པར་བྱེད་པ་ སྤྱི་ 179.3.

པར་བྱེད་པ་ སྤྱི་ 57.11, 70.3, 74.13,

87.4, 91.3, 94.4, 197.17, 198.19, 220.3;

པར་བྱེད་ instr. adv. 189.14.

པར་བྱེད་པ་ སྤྱི་ 89.3.

པར་བྱེད་པ་ སྤྱི་ 42.10, 111.3.

པར་བྱེད་པ་ སྤྱི་ 42.10, 111.3.

གོང་མེ་ཐ་ཡ་ཡུལ་ བླ་མ་ཆུང་པ་ 23.12,

45.10

གོང་མེ་ཐ་ཡ་མེད་ན་མེད་པ་ ལྟ་ལྟ་ལྟ་

179.4

ཡད་ག་ ལྟ་ལྟ་ m. 129.4 (bis), 5 (bis), 7,

180.9 (bis), 181.7 (bis), 2, 3, 10, 14, 16, 20,

182.2, 147.14, 148.1, 2, 4, 5, 10, 169.2, 4,

5, 178.4, 9, 175.1, 2, 3, 10, 12, 177.17,

178.2, 182.1, 184.11, 187.1, 6

མདྲ་ 221.4, 6; add. 221.10

ཡད་ག་གོང་མེ་ ལྟ་ལྟ་ 180.9

ཡད་ག་གོང་མེ་ ལྟ་ལྟ་ n. 181.10,

182.8; ལྟ་ལྟ་ལྟ་ f. 180.8, 181.7, 2, 14

ཡད་ག་གོང་མེ་ ལྟ་ལྟ་ 181.7.

ཡད་ག་གོ་ ལྟ་ལྟ་ 190.5.

ཡད་ག་གོ་ལྟ་ pract. — ལྟ་ལྟ་ ལྟ་ལྟ་

VIII — ཡད་ག་གོ་ལྟ་ (ལྟ་) I ལྟ་ལྟ་

212.12, II ལྟ་ལྟ་ m. 212.10; ཡད་ག་

གོ་ལྟ་ལྟ་ I ལྟ་ལྟ་ 212.12, II ལྟ་

ལྟ་ m. 212.10.

ཡད་ག་གོང་མེ་ ལྟ་ལྟ་ 84.12.

ཡད་ག་གོ་ལྟ་ལྟ་ ལྟ་ལྟ་ 173.4, 174.17,

175.2, 12, 176.1, 2, 10, 177.2, 12, 12, 178.2,

5, 7, 2, 2, 12, 12, 17, 180.12, 20, 181.12,

ལྟ་ལྟ་ n. 176.2, 11; add. 175.1

ཡད་ག་གོ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ལྟ་ ལྟ་ལྟ་

173.4

ཡད་ག་གོ་ ལྟ་ལྟ་ m. 3.20, 4.2, 26.4 3

(bis), 10, 36.7, 12, 58.5, 7, 59.2, 63.12,

12, 71.4, 75.12, 76.2, 110.12, 126.14 (bis),

14, 12, 145.12, 153.2, 9 (bis), 189.2, 190.2,

9; ལྟ་ལྟ་ 8.2, 12.17, 15.12, 30.14, 37.2,

38.2, 9, 42.2, 93.2, 4, 101.2, 109.2, 12,

143.4, 14, 160.1, 208.12; ལྟ་ལྟ་ n.

160.9; ལྟ་ལྟ་ n. 76.2, 7, 2, 10.

ལྟ་ལྟ་ 84.11, 17, 123.12, 124.2, 126.10,

12, 12, 139.4, 2, 144.7, 145.2, 11; ལྟ་

ལྟ་ 145.17, 171.17, 190.2; pro ལྟ་ལྟ་ n.

36.14

ཡད་ག་གོ་ལྟ་ ལྟ་ལྟ་ 23.11, 105.10, 135.2.

186.1.

ཡད་ག་གོ་ལྟ་ ལྟ་ལྟ་ 188.2, 189.1.

ཡདག་ཉིད་ཁོད་ རྩ་མཁའ་ f. 160.17.

यदगर्थे स्वामिन् m. 189.16.

བདག་མེད་པ་ གནས་འཁོར་ 176.1, 2, 16, 177.3,
 12, 19, 178.2, 17, 180.20, 181.19; བཀྲ་
 འཁོར་ 174.17, 175.2, 12, 178.5, 12, 16,
 180.16; བཀྲ་འཁོར་ n. 176.9.

यदगमेदयतेन अनात्मकत्वं n. 176.11.

यदुः add. (मार m.) 221.18.

यदुक् सप्तन् 221.10.

ཡུན་རྒྱ་རྒྱ་ མཐའི་ (ཡུན་རྒྱ་རྒྱ་ཡུན་ མཐའི་
མཐའི་) 221.10.

यद्गुप्य सप्तमी f. (= locativus) 14.18.

१९, २६.७, १४४.५, ८, ९, १०, १८, १४८.३, ७.

པདེ་བམ་ཡིན་པ་ གསུང་ 26.15.

པདེ་བར་གཤེགས་པ་ སུག་པ 1.9.

པདེ་བླ་མ་ཏུ་ཤེས་པ་ མུ་མཛཱེལ་ 140.6.

सदेकं सत्यम् adv. 4.18, 65.4, 128.15,
148.12, 188.7.

ཡེད་ཅ་ སྟེན་པ་ adj. 135.18, 136.5, 7, 9, n.
 27.5 (འཇགས་པ་ཡེད་ཅ་ཡེད་ བཞུགས་པ་
 རྟེན་པ་སྟེན་པ་); སྟེན་པ་ 27.4 (bis).

པདོག་(ན) བེམ་མཐུན་ 52.2.

18, 68.7, 14; उपरत 25.6; add. 68.18.

२२. अदस् 10.17, 11.1, 24.12, 46.17, 50.1,
84.5, 89.15, 183.4.

(bis), 5.3, 10.30, 11.3, 15, 12.9, 18.3,

14.1, 14, 17.11, 18, 19.9, 20.18, 28.12,

24.14, 25.12, 26.12, 31.15, 33.3, 18, 34.10,

40.2, 41.4, 15, 43.13, 44.10, 11, 45.5, 49.6

(bis), 16, 51.14, 52.4 (དེའི་དོན་ནི་འདི་ལྟ་སྟེ།

तद्यमत्रार्थः), 5, 53.12, 14, 16, 54.1, 3,

55.11, 57.10, 58.11, 60.12, 18, 64.3, 65.17,

66.16, 67.11, 69.1, 17, 72.7, 18, 73.6, 10,

76.2, 8, 77.8, 18, 78.6, 9, 15, 79.3, 5, 11,

12, 17, 80.11, 15, 18, 81.1, 5, 15, 16, 82.15,

85.2, 4, 87.11 (bis), 88.6, 89.17, 92.10,

95.2, 19, 96.2, 4, 6, 9, 98.2, 5, 20, 100.9,

108.4, 5, 105.18 རེའི་དོན་གི་འདི་ལྟ་སྟེ།

तदयं परमार्थः), 106.7, 112.8, 120.5, 13.

128.1, 5, 14, 124.7, 12, 126.3, 10, 127.8,

11, 15, 128.12, 18, 138.8, 184.5, 135.11,	भवति) 88.14, 88.2, 84.2, 96.12, 129.12,
17, 136.10, 139.5, 10, 141.12, 12, 143.19,	140.2, 146.8.
145.2, 12, 147.8, 148.12, 149.2, 151.5, 9,	འདི་ལྟ་སྟེ་ ཡུའ་ 199.12
156.1, 157.11, 158.4, 160.9, 11, 12, 12,	འདི་ལྟ་ འབ་ 76.2.
161.2, 12, 16, 19, 162.12, 163.12, 166.2, 8,	तथाहि 8.5, 12, 6.2, 11.4, 80.12, 82.9,
167.4, 10, 168.4, 9, 169.11, 14, 16, 170.1,	37.2, 128.7, 181.2, 134.10, 185.12, 150.2,
5, 7, 9, 16, 173.12, 175.4, 5, 17, 176.1, 5,	155.12, 200.2, 205.2, 217.7.
7, 178.2, 185.1, 188.11, 12, 190.10, 14,	यतस् 16.1, 17.2, 24.2, 26.2, 78.7, 109.2,
191.4, 192.2, 12, 193.12, 195.12, 199.2,	111.9, 130.2, 137.2, 153.10, 157.2, 163.4,
201.9, 202.7, 2, 204.2, 12, 14, 214.10, 14,	168.2, 192.11, 198.2, 209.10.
215.1, 217.9, 219.2.	यस्मात् 15.2, 66.2, 97.2, 149.2, 169.7,
एतद् 21.12, 17, 22.2, 40.4, 6, 51.14, 63.2,	177.2, 198.2.
82.1, 96.2, 100.10, 103.2, 104.9, 122.12,	कि 4.5, 8.5, 16.2, 27.9, 29.9, 85.12, 42.17,
127.1, 2, 185.11, 136.2, 166.2, 4, 12,	108.7, 185.11, 161.12, 170.17, 177.2.
167.1, 173.12, 209.12, 221.1.	འདི་དག་ pro घत्र 192.2.
pro एवम् (འདི་ལྟ་འདི་ལྟ་ འབེའུ་ལྟ་)	འདི་དག་ཙམ་ཏུ་ཟད་ ཡེའེའ་ 28.14
121.2.	འདི་ལྟ་པ་ རྒྱུ་ 24.2, 107.2, 154.11,
तद् 26.11, 54.2, 59.14, 101.2, 127.2,	204.10, 214.12.
130.4, 215.11.	འདི་ན་ घत्र 66.12, 69.10, 14, 71.12, 72.4,
add. 29.12, 45.2, 81.14, 173.12, 199.10.	12, 73.4, 11, 12, 77.12, 78.2, 12, 12, 114.1,
འདི་སྐད་ འུ་ (འདི་སྐད་པ་སྐད་ཀྱི་ འུ་འུ་)	5, 121.2, 12, 122.9, 123.2, 4, 9; རྒྱུ་ 66.17,

१, 10, II संकृतल n. 168.5; འདུལ་པ་མ་
ཡིན་པ་ असंकृत 168.10, 18, 14, 15, 16, 18,
169.5.
5) add. — འདུལ་པ་ 130.18; འདུལ་པ་
མ་ཡིན་པ་ 168.17.
འདུ་ཕྱེད་ संस्कार m. 64.5, 65.16, 66.3, 4,
6, 9, 11, 12.
འདུལ་པ་ cf. འདུ་
संघात m. 130.6, 131.1, 5, 146.3, 5, 6
(འདུལ་པ་པས་གསལ་པོ་ संघातः समूहः)
167.12, 17, 168.1, 6; संनिधि 51.11; add.
146.6 (संघात).
འདུལ་པ་ཉིད་ संघातल n. 131.16.
འདོད་ 1) अभिप्रे (अभिप्र + इ) — II འདོད་
པ་ अभिप्रेत 152.3, 220.4.
2) अभिमन् IV འ. — འདོད་པ་ अभिमत्
188.5, 8 (b); འདོད་པར་བྱ་བ་མ་ཡིན་པ་
अभिमत् 5.7.
3) इष् I — འདོད་དོ་ I इच्छति 173.9, II
इष्यते 25.6, 199.2, III इष्यन्ते 201.3;
འདོད་(པ་) I इष्यते 10.7, 101.8, 160.17,

II इच्छेत् 143.3, III इच्छत् 4.2;
(འདོད་ནས་), 129.2, 7, 130.1, 137.1, IV
इष्ट 46.7, 57.15, 68.15, 75.12, 123.16,
124.2, 3, 12, 14, 15, 125.1, 10, 11, 17, 126.3,
5, 8, 127.7, 9, 128.1, 10, 17, 19 (bis), 129.1,
8, 130.15, 131.20, 132.3, 6, 10, 14, 133.1,
135.12, 137.4, 138.8 (b), 139.6, 8, 143.10,
167.3, 4, 6, 8, 11, 168.9, 11, 12, 16, 169.1,
170.4, 12, 14, 171.1 (a), 202.19, 203.14
(bis), 15, 219.11, 220.1, V इच्छा f. 148.3,
171.1 (b), VI इष्टि f. 126.6; འདོད་ཀྱིས་
इष्ट 132.18; འདོད་པར་འགྱུར་ इच्छेत्
143.9; འདོད་པར་བྱ་ pro इष्ट 62.2.
4) कम् X འ. — འདོད་པ་ काम — cf.
སྒྲ་པར་འདོད་པ་ etc.; འདོད་པར་བྱ་པ་ का-
म्यते 10.5.
5) add. འདོད་དེ་ 137.6; འདོད་པ་ 168.17.
འདོད་ཆགས་ राग m. 1.8, 151.14, 152.3,
4, 5, 8, 163.3, 5, 6, 8, 11, 14, 15, 161.3, 9,
10, 171.9, 18 (bis), 17, 172.4, 7, 11, 201.3,
9, 12, 202.3, 6, 9, 12, 15, 18, 203.11 (bis),

12, 16, 209.16, 210.1, 4, 12, 17, 211.5, 7,

10 (bis), 14, 16, 212.2, 7, 8, 14, 16, 213.7,

8, 16, 214.3, 4, 6, 15.

འདོད་ཆགས་དང་བཅས་པ་ སྐྱུ་ 171.17,

211.10.

འདོད་ཆགས་དང་བཅས་པ་ཉིད་ སྐྱུ་ n.

214.12.

འདོད་ཆགས་དང་འབྲེལ་བ་ བེའི་སྐྱུ་ 211.16.

འདོད་ཆགས་དང་བྲེལ་བ་ བེའི་སྐྱུ་ 171.9,

172.4, 7, 11, 211.5, 10, 16, 212.16, 213.8,

16, 214.15; བེའི་སྐྱུ་ n. 213.7; pro

མྱུ་ 207.11; pro མྱུ་ f. 207.7; add.

208.10.

འདོད་ཆགས་དང་བྲེལ་བ་མ་ཡིན་པ་ མཁུ་

སྐྱུ་ 211.14, 212.7, 213.11, 214.3.

འདོད་ཆགས་དང་བྲེལ་བ་མ་ཡིན་པ་ཉིད་ མཁུ་

སྐྱུ་ n. 212.2 (cf. emend.), 213.2.

འདོད་ཆགས་དང་མ་བྲེལ་བ་ཉིད་ མཁུ་

སྐྱུ་ n. 214.6.

འདོད་ཆགས་དང་བྲེལ་བ་ཉིད་ pro སྐྱུ་

སྐྱུ་ n. 212.2.

འདོད་ཆགས་ལ་སྐྱུ་པ་དང་བྲེལ་བ་ སྐྱུ་

དུ་ 151.14, 152.4, 201.8, 202.2, 18,

203.11, 210.1, 17, 212.14.

སྐྱུ་ n. 152.5, 8, 163.2, 201.9, 12,

202.9, 18, 203.16, 209.16, 210.4, 12, 211.8.

འདོད་ཆགས་ལ་སྐྱུ་པ་དང་བྲེལ་བ་ཉིད་

སྐྱུ་ n. 164.9, 202.6, 203.11, 12,

214.4.

འདོད་ཆགས་ལ་སྐྱུ་པ་དང་བྲེལ་བ་མ་ཡིན་

པ་ སྐྱུ་ n. 164.10.

འདོད་ praet. fut. རྟོ་ རྟོ་ III — རྟོ་

རྟོ་ n. 10.10, 15; རྟོ་ རྟོ་ 10.7,

31.9; རྟོ་ རྟོ་ I རྟོ་ 10.6, 7, 8, 12,

14, 31.8, 9, II pro རྟོ་ n. 10.12; རྟོ་

རྟོ་ རྟོ་ 10.10.

(དང་)འདོད་ འདོད་ 36.10; འདོད་ 40.12, 15.

འདོད་ 34.12, 12 (a), 35.9, 19, 46.11, 83.4,

8, 140.12, 204.2 (bis), 220.12, 13; འདོད་

40.17.

འདོད་ n. 34.12 (b), 15, 95.6, 215.15,

220.14, 221.2.

सादृश्य n. 14.2, 34.9, 10, 12, 35.1, 2, 4,
15, 20, 36.2, 18, 19, 40.12, 41.4, 6.
अद'व'र' सादृश्य n. 95.12.
अद'व'र' इव 101.9.
अद' praet. अद'स' संसृज् VI — अद'स'
I संसर्ग m. 17.16, 19, 18.5, 11, 16, 19.15,
18, 20.4, 8, 28.4, 134.12 (bis), II संसर्गिन्
50.5, 8, 11, 17, 64.12, 15, 65.4, 12, 14, 16;
अद'स' I संसृष्ट 18.5, 7, 9, 10, 12, 14, 16,
20.2, II संसर्ग m. 18.19.
अद'(स') पिशाच m. 76.6, 8 (bis), 9, 160.8.
हु'व'र' परमाणु m. 150.17, 151.1, 2,
3, 157.12, 167.12, 200.7, 12, 17 (bis),
201.2, 206.7, 11, 12.
ह' उपल m. 218.14, 15, 214.10, 11, 12.
हु' pro bahuvrīhi 1.9.
(द')हु' उपेत 72.11.
'मत 87.8, 18, 88.2, 108.2, et cf. अद'
क'स'स'स'स'स'स'स'स' etc.
'मत्त n. 54.10, et cf. अद'क'स'स'
स'स'स'स'स'स' etc.

वत् poss. 8.8, 9, 81.2 (b), 9 (b), 190.2,
et cf. ह'स'स'स' etc.
युक्त 7.11, 8.14, 28.12, 52.12, 81.2 (a),
9, 7, 8, 9 (a), 114.14, 117.1, 126.19, 176.11.
योग m. 182.9 (द'हु'हु'वे'हु' —
योगे जपि), 16, 211.14, 212.12.
संसर्ग m. 8.6, 7, 109.8.
pro bahuvr. 45.19, 48.2, 4, 159.12, 164.6,
204.12.
add. 202.7.
(द')हु'स'स' संयोगिन् 188.14.
हु' cf. हु' et हु' निवृत् I Â. et
caus. — हु'स' निवर्तते 163.16; हु'
स' I निवृत्त 158.8, 214.11, II निवृत्ति f.
4.17, 91.2, 116.16, 117.2, 12, 12, 118.2,
12, 120.7, 163.12, 164.2, 197.10, 16, 199.9,
15, 211.8; हु'स'स' I निवर्तते
118.11, II निवर्तयेत् 91.1.
हु' cf. हु'
विपर्यय m. 153.4 (a).
व्यतिरेक m. 15.9, 42.10, 45.1, 8, 12,

92.8, 96.19 (bis), 114.8, 15, 17, 115.5, 11,
12, 116.6, 10, 117.16, 119.3 (bis), 7, 10, 13,
18, 154.2, 5, 6, 10, 15, 164.5, 11, 171.11,
16, 172.1, 173.1, 174.12 (b), 178.9, 10, 13,
16, 18, 179.1, 5, 12, 15, 17, 180.4, 12 (bis),
12, 14, 17, 181.4, 6, 7, 8, 10, 16, 197.3, 14,
199.2, 207.4, 15, 208.2, 3 (bis), 4, 6, 209.9,
14, 210.7, 211.2, 12, 212.4, 6, 214.1, 2,
6, 12, 12, 215.3, 6, 12, 216.2 (bis), 6, 7, 9,
11, 12, 17, 217.5, 12, 14.

व्यावृत्त 218.16.

व्यावृत्ति f. 44.15, 101.6, 7, 8, 108.5, 10,

151.16, 152.11, 153.4 (b), 12, 174.12 (a),

194.16, 196.4, 11, 210.5, 213.5.

वृत्तव्यवृत्त व्यावृत्तव n. 176.17.

वृत्तव्यवृत्तव्यवृत्तव m. 213.11,

214.1, 3, 10, 14; अव्यतिरेकिन् 206.12,

12, 14.

वृत्तव्यवृत्तव्यवृत्तव्यवृत्तव्यवृत्तव 207.1.

वृत्तव्यवृत्तव्यवृत्तव्यवृत्तव्यवृत्तव n. 144.9, 148.2.

वृत्तव्यवृत्तव्यवृत्तव्यवृत्तव्यवृत्तव praet. वृत्तव्यवृत्तव fut. वृत्तव्यवृत्तव 1) संयत्

IX — वृत्तव्यवृत्तव (प) I संयत्ते 173.19, II

संयत् m. 18.12, 56.15, 173.16, 175.9, 11,

15; वृत्तव्यवृत्तव्यवृत्तव संयत्ते 18.14, 174.7;

वृत्तव्यवृत्तव्यवृत्तव संयत्ते 18.13.

2) समुच्चि V — वृत्तव्यवृत्तव समुच्चिनोति

14.7; वृत्तव्यवृत्तव समुच्चय m. 48.6; वृत्तव्यवृत्तव

समुच्चय 66.15, 87.10.

3) वृत्तव्यवृत्तव VI — वृत्तव्यवृत्तव वृत्तव्यवृत्तव

117.12, 118.12, 14.

4) वृत्तव्यवृत्तव VI — वृत्तव्यवृत्तव वृत्तव्यवृत्तव

138.2.

वृत्तव्यवृत्तव add. 221.12.

वृत्तव्यवृत्तव वृत्तव्यवृत्तव m. (n. pr.) 207.12,

209.5, 6; add. 209.8.

वृत्तव्यवृत्तव संयत् m. 18.2, 11, 12, 20.11, 13, 14,

19, 28.2, 4, 5.

वृत्तव्यवृत्तव्यवृत्तव संयत्ति 134.12, 17.

वृत्तव्यवृत्तव cf. वृत्तव्यवृत्तव

वृत्तव्यवृत्तव

वृत्तव्यवृत्तव चेत् 15.6, 119.12, 135.16; वृत्तव्यवृत्तव 56.9, 15;

pro loc. abs. et pro part. praes. passim.

ॠन्' pro अघ्यात्मन् ॠन्'अ'पे'य' अघ्या- त्प्रात) 22.३.	३०, 187.1३, 188.1३, 1३, 191.1०, 192.1, ६, 195.7, 197.1३, 206.३, 14, 215.३, ३.
ॠन्'(षी) अ-यत्तर 74.11; अत्तर 26.7; आ- ध्यात्मिक 22.1३.	ॠम्'अ'पे'य'अ'उ' दिगम्बर m. (n. pr.) 142.1३, 143.17, 209.६.
ॠन्'दु' pro locat. 82.1३.	ॠम्'अ'पे'य' संध्यातमम् n. 79.६.
ॠन्'दु'अ'पे'य'अ'यत्तर्गत 151.4 (cf. em.).	ॠम्'अ'पे'य' अर्धरात्र n. 8.1३, 1६.
ॠन्'दु'अ'दु'अ' 1) अत्तर्भू I et caus. — ॠन्'दु'अ'दु'अ'य' I अत्तर्भूत 142.17, II अत्तर्भावित 103.३, III अत्तर्भाव m. 76.17, 85.1३, 86.11, 89.1६, 1३, 161.1३, 169.15, 17, 1९, 170.९; ॠन्'दु'अ'दु'अ'य'अ'य' अत्तर्भव- ति 83.३०.	ॠ' च ३.1, 9.३, 15.३, 16.14, 19.1३, 1३, 21.1३, 22.३, ३, 24.३, 25.1३, 26.7, 14, 28.३, 34.17, 35.1३, 1६, 36.३, ३, 39.३, ३, 40.7, 56.३, 7, 65.1३, 66.३, 67.1३, 68.17, 69.1, 70.३(b), 72.11, 75.11, 1३, 91.३, 95.३, 100.३, 103.६, ३, 109.३, 112.३, 14, 113.६, 114.1, ३, 120.7, 122.३, 123.7, ९, 126.17, 127.३, 131.३०, 137.4, ३, ३, 143.11, 159.1३, 160.३, 162.14, 165.1, 166.14, 1६, 167.३, ३, 173.14, 178.1३, 180.३, 1३, 1६, 184.17, 192.7, 1३, 198.11, 201.३, 203.7, 204.1०, 11, 206.३, 215.1३, 216.३, ३, 7, 217.३, 218.7.
ॠन्'ॠ' pro °स्य 74.६.	तु 2.३, 3.11, 1३, 9.7, ९, 1३, 1९, 10.1३, 13.7, ३, 16.1, 17.4, ३, 18.1०, 19.4, 1६, 29.11, 17, 35.९, 36.7, 14, 1९, 37.६, 7, 38.३, 39.३,
ॠन्'ॠ' मध्ये 89.1३, 140.1०, 171.7, 176.३, 182.1०; pro ablat. 74.7.	
ॠन्'अ' आध्यात्मिक 22.4.	
ॠम्' (post ॠ') वा 117.९, 144.६, 11, 1३, 14.	
ॠम्'अ'पे'य' आकाश n. 44.९, 70.17, 71.६, 7, 95.1३, 17, 116.1३, 150.३, ६, ३, 1३, 1३, 17,	

41.1, 5, 9, 43.12, 46.4, 5, 49.7, 50.20,	187.10, 189.2, 12, 192.5, 7, 194.9, 196.9,
52.7, 8, 12, 12, 14, 16, 18, 53.9, 56.4, 58.16	199.12, 204.15, 208.19, 213.5, 216.17,
(bis), 59.16, 60.2, 66.5, 68.2, 69.2, 70.11,	217.17.
14, 72.2, 78.10, 79.2, 8, 81.12, 91.2, 95.15,	Sine sanscr. passim.
96.12, 102.11, 181.17, 186.20, 143.16, 17,	दु'म' स्तन m. 19.9, 10.
144.1, 15, 145.5, 148.12, 156.9, 158.2,	दु'म' निवृत्ति f. 143.2.
159.16, 19, 167.2, 169.6, 171.2, 174.2, 9,	दु'म' शक् V — दु'म'(म) I शक्नोति 6.7,
11, 14, 177.14, 178.5, 181.7, 185.16, 194.4,	36.2, 67.19; II शक्नुयात् 174.2, III,
198.17, 201.2, 204.4, 9, 205.5, 6, 12, 206.1,	शक्यते 35.9, 39.2, IV शक्येत 218.12,
216.19, 220.2.	V शक्य 7.5, 8.12, 20, 12.12, 15, 26.9,
क्वि 2.6, 4.16, 19, 6.7, 8.2, 9.19, 10.11,	47.12, 52.12, 17, 66.19, 67.1, 82.5, 93.15,
17.2, 9, 26.5, 11, 28.1, 2, 29.4, 6, 30.2, 11,	134.12, 177.12, 195.10, 196.5, 198.4, 7,
31.9, 12, 32.2, 14, 35.2, 39.1, 41.6, 43.1,	12, 199.2, 204.2, 218.2, 9, 12, VI शक्ति
7, 9, 44.5, 8, 45.2, 50.9, 57.11, 14, 58.12,	f. 33.15, 70.10, 152.9, 155.12.
59.17, 61.4, 65.2, 67.2, 68.12, 69.4, 84.9,	दु'म'(म) cf. दु'म'
88.15, 91.7, 98.15, 19, 102.14, 12, 108.4,	क्षम 15.16, 17, 17.12.
109.1, 111.2, 114.11, 16, 116.15, 117.12,	समर्थ 3.12, 7.12, 8.1, 9.10, 31.15, 17, 74.6,
118.5 (a), 10, 131.16, 136.12, 154.17,	82.2, 200.4.
155.1 (b), 159.20, 160.10, 12, 161.12,	सामर्थ्य n. 31.5, 11 (दु'म'दु'म'सु सामर्थ्य
167.12, 168.5, 170.1, 2 (a), 12, 173.19,	शक्तिः) 12, 70.2, 6, 10, 71.2, 76.12, 77.4,
174.1, 175.12, 180.9, 183.12, 17, 186.14,	80.5, 218.17; add. 31.7.

ཏུས་པ་མེད་པ་ གསལ་མཁོ་ 156.8, 9 (bis), 13, 20,

157.1; གསལ་མཁོ་ n. 156.14, 15 (cf. em.),

157.20, 158.10.

ཏོ་ pro puncto post ཏོ་ passim.

pro རྟེན་ (པར་སྤྲུལ་པར་) 4.8, 10.18, 21.11,

39.6, 59.3, 68.15, 83.5, 84.6, 126.9,

132.12, 133.3, 161.3, 172.14, 182.3,

202.12, 203.17, 209.7, 211.7, 220.17,

221.3.

ཏོ་ཏོ་ (cf. ཏོ་ཏོ་) རྟེན་པར་ 157.19.

ཏོ་ཏོ་ རྟེན་པར་ f. 187.12.

ཏོ་ཏོ་ རྟེན་པར་ n. 8.12 (bis), 12.

ཏོ་ཏོ་ རྟེན་པར་ n. 22.12.

ཏོ་ཏོ་ 1) རྟེན་པར་ I — ཏོ་ཏོ་པར་ I རྟེན་

པར་ 30.10, 162.3, 186.12, 187.6, 7, 8,

9, 16, 188.1, 3, 4, 12, 15, 192.12, II རྟེན་

པར་ n. 30.5, 6, 55.17, 75.17, 156.3,

157.12, 160.10, 161.6, 8, 162.15, III རྟེན་

པར་ f. 162.9.

2) རྟེན་པར་ I — ཏོ་ཏོ་པར་ རྟེན་པར་ 60.1,

108.4, 5, 12.

3) རྟེན་པར་ I — ཏོ་ཏོ་པར་ རྟེན་པར་

145.16.

4) རྟེན་པར་ caus. (ཏོ་ཏོ་པར་པར་) —

ཏོ་ཏོ་པར་ རྟེན་པར་ n. 190.7; ཏོ་ཏོ་པར་

པར་ རྟེན་པར་ 190.6.

5) རྟེན་པར་ I — ཏོ་ཏོ་པར་ I རྟེན་པར་

176.4, 5, II རྟེན་པར་ f. 175.3, 10, 17, 176.3,

III རྟེན་པར་ 157.16, 18; ཏོ་ཏོ་པར་ རྟེན་པར་

པར་ 145.15; ཏོ་ཏོ་པར་ རྟེན་པར་ I རྟེན་པར་

174.12; རྟེན་པར་ 175.5.

6) རྟེན་པར་ I — ཏོ་ཏོ་པར་ རྟེན་པར་

180.6, 8.

7) རྟེན་པར་ I — ཏོ་ཏོ་པར་ རྟེན་པར་ 128.14;

ཏོ་ཏོ་པར་ I རྟེན་པར་ 5.17, 21.12, 57.19,

61.16, 70.15, 109.4, 110.5, 142.12, 157.12,

158.12, 159.3, 3, 5, 9, 161.4, 187.10,

188.11, II རྟེན་པར་ f. 187.5, 205.17, III

པར་ n. 220.12, 14, IV རྟེན་པར་ 8.10, 11,

12, 13, 22.9, 10, 12, 13, 32.11, 52.17, 71.1,

156.4 (bis), 157.17, 190.10; ཏོ་ཏོ་པར་

པར་ རྟེན་པར་ 128.16.

गङ्गस' I cf. गङ्गस', II गत 147.14, 17	ङ'स'लुङ'स'उङ' लम्बकर्ण 102.5.
(bis), 148.9, 188.1, III निष्ठ 158.1, IV	ङ्म'स'दस' पर्याय m. 30.4, 31.14, 127.1,
pro परिनिप्त 71.6, V सेनिहित 190.10,	144.16.
VI आत्मस्थिति f. 56.2, VII pro दृष्ट	ङ्म'लुङ'स' वार्तिक n. 169.11.
158.6, add. 186.9.	ङ्म'स' आकार m. 8.5, 7, 8, 9, 18, 18.1
गङ्गस'लुङ'स' अवस्था f. 25.18, 26.2, 2,	(bis), 2, 26.7, 8, 27.14, 29.6 (b), 30.7,
27.11, 12, 16, 18, 157.1; अवस्थान n.	34.18, 41.2, 67.4, 5, 134.12 (bis), 159.18,
156.8; pro प्रस्तुत 183.17.	19, 160.1, 3, 4, 5, 8, 161.1, 173. 16, 17,
गङ्गस' 1) प्रतिबन्ध IX — गङ्गस'पिङ्गस'	18, 19 (a).
प्रतिबध्नाति 136.17.	प्रकार m. 10.18, 19, 22.19, 28.17, 38.7, 11,
2) बाध I Å — गङ्गस'पिङ्गस' बाध्यते	39.1, 4 (bis), 6, 48.9, 55.1, 68.17, 69.1, 2,
137.2; गङ्गस'पिङ्गस' बाधक 106.2,	9, 94.7, 117.3, 5, 10, 153.1, 7, 173.19 (b),
134.16, 135.1; गङ्गस' बाधित 136.18.	175.15, 177.7, 8, 181.19 (b), 195.10, 198.1,
गङ्गस' (cf. गङ्गस') विघात m. 167.4, 6,	4, 5.
8, 168.9, 170.4; विल्लव m. 21.11; add.	विघ m. 2.6, 12.5, 8, 9 (bis), 22.14, 23.1,
167.11.	3, 24.4, 29.1, 6, 67.3, 94.9, 10, 11 (bis),
गङ्गस'(पिङ्गस') आक्रम I — गङ्गस'पिङ्गस'	12, 13, 104.8, 151.5, 154.17, 155.2,
आक्रमत् 156.11; गङ्गस'पिङ्गस' आ-	161.13, 15.
क्रमति 157.15.	add. 30.3, 181.19 (a).
ङ'स' ओत्र n. 20.5, 18, 130.16, 183.11, 19	ङ्म'स'तेर' आकारता f. 18.2.
(bis); अण्णा n. 133.9; कर्ण m. 102.5, 6.	ङ्म'स'दस' pro नवन् 206.5, 6.

རྣམ་པ་གཉི་ག་ द्विविध 161.13, 15; pro द्वि
96.8.

རྣམ་པ་གཉི་ས་ द्विप्रकार 117.3, 5, 10.

द्विविध 2.6, 12.7, 8, 9, 24.4, 29.6, 94.9, 10,
11, 12, 15, 154.17, 155.9.

द्विधा 38.4, 5; pro द्वय n. 174.15, 176.14;

द्वैविध्य n. 18.8; pro द्वि 173.14; add. 176.9.

རྣམ་པ་གཉི་པོ་ द्वैविध्य n. 39.7.

རྣམ་པ་དང་ལྷན་པ་ आकारवत् 180.10.

རྣམ་པ་དེ་ལྟ་བུ་ एवंप्रकार 153.1, 7; तथा-
विध 22.14.

རྣམ་པ་པལྟེ་ चतुर्विध 12.5, 23.1, 2, 29.1.

རྣམ་པ་པལྟེ་ཅར་ चतुर्विध 151.5.

རྣམ་པ་གསུམ་ त्रिविध 104.8.

རྣམ་པ་གསུམ་ཅར་ त्रिविध 67.8.

རྣམ་པར་རྒྱལ་བ་ विज्ञेत् m. 1.8.

རྣམ་པར་གཅོད་ praet. — བཅུད་ fut. —

གཅུད་ 1) अवच्छिद् VII — རྣམ་པར་

གཅུད་པ་ཡིན་ अवच्छिद्यते 159.7; རྣམ་

པར་གཅུད་པར་བྱ་བ་ अवच्छिद्यमान

159.5.

2) व्यवच्छिद् VII — རྣམ་པར་གཅོད་པ་

I व्यवच्छिद्यते 159.4, II व्यवच्छिन्न

161.3, III व्यवच्छेद m. 175.3, 179.14,

17, 180.1, 5 (bis), 7, 8; རྣམ་པར་གཅོད་

ནས་ व्यवच्छिद्य 180.10; རྣམ་པར་གཅོད་

པར་བྱེད་པ་ व्यवच्छेदक 138.1; རྣམ་པར་

བཅུད་པ་ व्यवच्छेद m. 84.12, 85.1, 138.2,

175.10; རྣམ་པར་གཅུད་པ་ व्यवच्छेद्य

139.4; རྣམ་པར་གཅུད་པར་བྱ་བ་ I व्य-

वच्छेद्य 138.3; རྣམ་པར་གཅུད་པར་བྱ་བ་

ཡིན་ व्यवच्छिद्यते 160.30, 161.3; རྣམ་

པར་མ་གཅུད་(པ་) अव्यवच्छेद m. 159.7.

རྣམ་པར་འཛོག་ praet. — བཞག་ fut. —

གཞག་ 1) अवस्था caus. — རྣམ་པར་

འཛོག་ अवस्थापयितुम् 36.8; རྣམ་པར་

གཞག་གོ་ अवस्थाप्यते 35.9; རྣམ་པར་

གཞག་(པ་) I अवस्थाप्यते 40.17, 41.3, II

अवस्थाप्यमान 36.2, 18.

2) व्यवस्था I et caus. — རྣམ་པར་

འཛོག་(པ་) I व्यवस्थापक 35.12, 17, II

व्यवस्थापन n. 35.15, 30, 36.3, 19, 40.18;

རྣམ་པར་འཛིན་པར་བྱེད་	व्यवस्थापक	कल्पना f. 21.4 (bis), III सविकल्पक
36.5; རྣམ་པར་བཞག་པ་	I व्यवस्थित	20.3, 28.8.
185.15, II व्यवस्थापित 36.11, III व्य-		རྣམ་པར་རྟོག་པ་དང་བཅས་པ་
वस्था f. 187.9, IV व्यवस्था f. 40.12,		20.9.
14, 187.4; རྣམ་པར་བཞག་པ་མེད་པོ་	अव्य-	རྣམ་པར་མ་བཞག་པ་
वस्थापितं भवति 36.15; རྣམ་པར་གཞག་		अव्यवस्थापित 36.9.
(པ་) I व्यवस्थाप्यमान 41.1, II व्यव-		རྣམ་པར་མེ་རྟོག་པ་
स्थाप्य 35.12, 17, 36.5, 91.9; རྣམ་པར་		अविकल्पकत्व n. 19.20;
གཞག་པའི་བྱེད་	pro व्यवस्थाप्यत इति	निर्विकल्पक 20.5, 20, 26.19, 28.2, 19, 36.7.
182.15; རྣམ་པར་གཞག་པར་བྱ་བ་	I व्य-	རྣམ་པར་གཞག་ et རྣམ་པར་བཞག་
वस्थाप्य 35.14, 36.2, II pro व्यवस्था f.		cf. རྣམ་
91.10; རྣམ་པར་གཞག་པར་བྱ་བ་ཡིན་པོ་		པར་འཛིན་
व्यवस्थाप्यते 160.13.		རྣམ་པར་ཤེས་པ་
རྣམ་པར་རྟོག་	विकृप् caus. — རྣམ་པར་	ज्ञान n. 20.5, 16, 23.11,
རྟོག་པ་	I विकल्प m. 6.17, 7.18, 19.4, 7,	16, 24.10, 15, 19, 25.2, 34.11, 134.11.
26.18, 28.2, 30.14, 31.19, 32.1, 4, 7, 36.8,		विज्ञान n. 7.5, 19.1, 3, 4, 11, 16, 20.2, 8,
37.5, 8, 59.15, 134.6, 7, 9, 10, 14, 18, 180.9,		23.10, 13, 24.1, 7 (bis), 9, 17, 20, 25.5, 8,
185.14, 15, I विकल्पन n. 41.5 (cf. sm.);		28.2, 35.6, 18, 36.11, 14, 131.19, 20, 132.1,
རྣམ་པར་རྟོག་པ་ན་	विकल्पयत् (विकल्प-	134.6, 7, 9, 142.7, 14, 15, 16, 143.3 (bis),
यत्) 37.7.		9, 12, 13; add. 24.2.
རྣམ་པར་རྟོག་པ་	I cf. རྣམ་པར་རྟོག་	II རྣལ་འབྱོར་
		योग m. 28.12 (རྣལ་འབྱོར་ཟེ་
		ཏིང་ངེ་འཛིན་ཏོ་
		योग: समाधि:); add.
		28.11.
		རྣལ་འབྱོར་པ་
		योगिन् m. 20.18, 22.18,
		24.10, 18, 27.1, 8, 14, 19, 28.13.

सुखेण सु नाना adv. 16.12.

सु 1) आभास् I — Å सु(य) I आभा-

सते 220.10, II आभास m. 18.6, 7, 11, 13,
14, 22.11, 27.7 (a), 30.9, 34.14.

2) दृश् IV (pass.) — सु(य) दृश्यमान

52.6; सु(य) I दृश्यते 75.12, 160.2,

203.5, II दृश्यते 30.11, III दृश्यमान

26.6, 45.6, 50.11, 64.15, 16, 65.4, 12, 71.7,

10, 74.10, 76.2, 5, 8 (a), 11 (a), 15, 160.14,

IV दृष्ट 16.16, 76.8 (b), 9, V दृश्य 49.15,

17, 18, 50.1, 2, 12, 14, 15, 16 (b), 12, 51.1, 2,

10, 62.5, 10, 64.2, 65.2, 3 (bis), 5 (bis), 6,

7 (bis), 8, 9, 10 (bis), 12, 67.9, 16, 20, 68.1,

69.6, 70.14 (bis), 71.11, 15, 72.7, 8, 16,

73.7, 8, 9, 74.2 (bis), 76.7, 9, 11 (b), 14, 16,

77.9 (b), 12, 78.6, 79.2, 3 (bis), 6, 11, 80.12,

81.12, 84.2, 3, 85.9, 11, 12, 86.10 (bis), 11,

15, 18, 87.6, 9, 88.5 (bis), 7, 17, 89.1 (bis),

5, 6, 8, 9, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 98.2, 2, 7

(bis), 10, 99.2, 9, 112.2, 120.11, 121.15,

122.16, 128.2, 4, 160.15, 17, 18, 184.13,

188.2, 191.2, 2, 11, 12, 192.14; VI

दृश्यत् n. 72.16 (a), 76.12, 77.9 (a), 192.12;

VII दर्शन n. 16.2, 162.2; सु(य)ते

I दृश्यता f. 75.20, II दृश्यत् n. 49.17,

78.7, 80.12, 12, 160.12, III pro दृश्या-

त्मत् n. 76.12; सु(य)ते pro दृश्य

इव 32.1.

सु(य)ते दृश्य 52.2, 65.2.

3) प्रतिभास् I Å — सु(य) प्रतिभास m.

17.2, 18, 18.12, 20 (bis), 19.1, 2, 3, 5 (bis),

14 (bis), 17 (bis), 20.2, 4, 2, 29.12, 30.2, 7,

31.1, 16, 32.9, 12; सु(य)ते प्रतिभा-

समान 7.2.

4) भास् I Å — सु(य) भासमान 64.12.

सु(य) cf. सु.

अवभास m. 18.9; अवभासित n. 20.19.

अवभा bah. 28.1, 9; अवभात् n. 27.7 (b),

8, 12, 15 (cf. emend.), 28.2.

अलोक m. 70.17, 71.6, 156.10, 12, 12,

14, 15, 16, 18, 19, 157.15, 19.

निर्भास m. 9.10, 16, 19, 35.6; add. 78.2.

सुन'प'ने' अभव n. 27.9, 28.3.

सुम'सु' वासम् n. 75.9; पट m. 162.8.

सुन'प' प्रकार m. 22.18.

सुन'प' प्रच्छादित 146.17.

य'

य'र'सु'सुन'स' क्रोडीकृ VIII — य'र'सु'

सुन'स'मै' क्रोडीकुर्वत् 190.6; य'र'सु'

सुन'स'य' क्रोडीकरण n. 190.7.

य'स' इति 20.5, 23.12, 30.12, 42.11, 54.17,

56.14, 61.14, 92.11, 118.16, 136.4, 146.12,

172.12, 178.6, 9, 193.6; pro तद् (ततम्)

193.10.

य'स'क' इति 4.2, 14.1, 17.12, 40.2, 70.9,

137.12, 145.12, 221.1; pro तस्मात् 63.12;

pro ablativo 131.12; pro loc. abs. 23.12;

add 128.10, 150.8.

यै'स'य' पेटर m. (n. pr.) 190.12.

यै'सु'ग' पैलुक m. (n. pr.) 188.10.

य'स'य' et य'स'य' cf. य'स'य'.

य'ये' उदाकरण n. 83.4, 6, 7, 141.15,

158.12, 187.14, 15, 207.10, 209.2, 8, 12,

210.2 (ये'ये'ये'ये' pro तमुदाकरति), 14,

15, 211.16, 212.7 (ये'ये'ये' pro तमुदाकर-
ति), 15.

दृष्टान्त m. 95.5, 12, 17, 98.12, 12, 118.16,

168.4, 188.12, 191.12, 193.2 (bis), 6, 10,

14, 16, 194.2 (bis), 7, 9 (bis), 10, 11 (bis),

12, 195.12, 197.15, 198.16, 18, 199.2 (bis),

5, 7, 8, 10, 12, 13, 16, 17, 18, 200.2 (bis), 2,

4, 10, 14, 15, 202.2, 10, 15, 203.4, 7, 17, 19,

204.2, 10, 12, 15, 205.1, 2, 206.5, 6, 11,

218.2, 4, 214.10, 215.1, 9, 14, 216.2 (bis),

4, 11, 217.16, 17, 218.6.

pro इदम् (अस्य = दृष्टान्तस्य) 194.4.

add. 215.2, 218.5, 222.6.

ये'ये'ये'ये' praet. — ये'ये'ये' fut. — ये'ये'

1) उदाकृ I — ये'ये'ये'ये' (य') I उदा-

क्रियते 70.5, 72.2, 73.2, II उदाकर्तव्य

78.2, III उदाकरण n. 78.12, 79.17; ये'ये'

ये'ये'ये'ये' I उदाकृत 83.2; ये'ये'ये'ये'ये'

उदाकृत्य 52.12; ये'ये'ये'ये'ये' I उदाक-

रात 205.2, 216.12, II उदाकर्तव्य 74.17,
81.5, III उदाकर्ण n. 53.14, 77.2, 173.2,
202.2; रये'रगे'र'य'यी'र' उदाकर्ति
200.10, 203.10; रये'रगे'र'य'ये'यु'र' I
pro उदाकर्त् 97.11, II उदाकर्तुम् 52.19,
54.11.

2) add. रये'रगे'र'य' 73.15.

रये'यहे'र' उदाकर् I — रये'यहे'र'य' उदा-
कर्ति 167.11.

रये'यस्र'र' उदाकर् I — रये'यस्र'र'य'य'
उदाकर्त्य 217.16; रये'यस्र'र'य'ये'यु'र'
I उदाकर्तुम् 145.17, 207.2, 213.10, II
pro उदाकर्ति 125.12; रये'यस्र'र'ये'र'
उदाकर्त 207.2.

रये'यु'र' praet. — यु'र' उदाकर् I —
रये'यु'र'य' उदाकर्त 83.8.

रये'ये'र' ऋदृष्टान्तक 193.12, 194.1.

रये'ये'र'ये'र'ये'र'ये'र' दृष्टान्तक n. 200.1.

रये'यु'र'य'य' दृष्टान्ताभास m. 217.17;
add. 218.5.

रये'य'र' यथा 18.8, 20.14, 49.4 (bis), 53.14,

69.14, 70.4, 72.2, 73.15, 74.17, 77.2, 78.2,
18, 79.17, 81.5, 98.12, 110.15, 125.12,
126.1, 133.7, 2, 2, 142.1, 146.2, 16,
147.16, 152.1, 167.12, 191.12, 200.2, 10,
203.9, 205.12, 208.7, 209.5, 210.2, 212.7;
add. 102.4, 130.12, 202.2.

रये'य'र' — यु'र' यथा 18.11—12, 48.17, —

49.2, 53.12—12, 54.12—12, 69.10—12,

70.1—2, 71.12—12, 72.12, — 73.2, 73.11—

12, 74.12—15, 76.12, — 77.1, 77.12—17,

78.12—17, 79.12—15, 80.12, — 81.2, 95.10,

15, 99.12, — 100.1, 100.10, 103.12—12,

111.17, — 112.1, 180.2—2, 133.4—5, 14—

15, 134.1—2, 135.2—4, 2, 141.12—17,

144.12—12, 145.12, — 146.2, 146.12, —

147.5, 147.14—15, 149.2—11, 151.12—16,

167.12—14, 171.2—10, 173.2—5, 191.1,

195.4, 2—7, 197.7, 2—9, 17—12, 201.7—14,

202.12, — 203.2, 207.5—9, 12—12, 209.14—

12, 210.2—2, 211.12—12, 212.1, 213.1—2,

11—12, 14—15, 215.4—5, 216.2—10.

रमेरुङ् — यदेङ् (हु) यथा 2.10-11, 8.9-

10, 13.13-17, 19.3-4, 58.14-15, 17-18,

75.9-10, 80.6-7, 95.14-18, 97.13-15,

103.7-8, 110.7-8, 187.13, 188.12.

रमेरुष्टे fut. — शु उदाहृ I — रमेरु-

ष्टेरङ् उदाहरति 130.15; रमेरुष्टेरु-

उदाहरति 147.16, 151.12; रमेरुष्टेरु-

यिङ् उदाहरति 146.16, 149.12; रमेरु-

शुयदिष्टेरु उदाहर्तुम् 208.6.

रयेण praet. रयणस्य fut. रयण 1) अनु-

मा III — रयणस्य अनुमित 136.16, 18;

रयणहुयिङ् अनुमित 142.16.

2) मा III रयेण (स) I मीयते 14.1, II

मान n. 14.3; रयणस्य 14.1 (bis).

रुष्टे (praet. et fut.) (praes. रुष्टे)

1) निरूप X — रुष्टेरङ् निरूप्यते 2.3.

2) परीत् I A. — रुष्टेरुष्टेरु परी-
त्यते 9.12.

3) विचर caus. — रुष्टेरुष्टेरुयिङ्

विचार्यते 7.20; रुष्टेरु विचार m.

185.5, 186.3.

4) add. रुष्टेरु 185.18.

रुष्टे (praet.) रुष्टे (fut.) (praes. रुष्टे)

1) त्यत् I — रुष्टे (स) त्याग m. 56.3.

2) परिकृ I — रुष्टे (स) परिकार m.

55.17, 75.17, 18, 76.15, 109.4, 158.18, 159.1,

3, 9, 160.3, 10, 161.4, 9; रुष्टेदेवगङ्

स' pro परिकारवत् poss. 75.18; रुष्टे

स'रुष्टेवत् परिकारवत् 76.15; रुष्टे

स'रुष्टे परिकर्तव्य 156.3.

3) कौ III — रुष्टेस'रुष्टे क्ये 140.3.

रुष्टे रोमन् n. 79.12, 18 (bis), 80.3, 10, 12,

16, 81.1, 6, 7, 8, 11, 17, 82.4.

रुष्टे साधारण 32.15 (a).

सामान्य n. 29.4, 32.5, 7, 12 (b), 15 (b), 33.1,

46.9, 16, 17, 19, 47.1, 2 (bis), 78.14, 106.6

(bis), 8, 186.1, 187.18, 188.4, 7, 11, 189.7,

14, 190.3, 191.3, 16, 192.9, 12, 196.3, 5,

19, 197.3, 20, 217.18, 218.7, 9, 12.

समुदाय m. 46.4, 71.9, 12.

add. 188.15.

रुष्टे सामान्य n. 32.18 (a).

प्रेर अर्थम् et अर्थ (bah.) 3.1, 15.30,

16.1, 7, 19, 17.2 (cf. emend.), 21.14, 22.19,

24.10, 26.3, 33.4, 45.13, 48.6, 87.10,

119.11, 124.11, 125.11, 127.15, 132.13,

17(a), 152.7, 165.3, 198.13.

pro इति 104.11, 186.13, 219.5.

pro हि 9.2, 86.3, 187.2.

pro dativo 2.9, 4.5, 72.13, 80.7, 131.13,

13, 132.17(b), 137.11, 12, 169.4, 200.3,

204.7, 215.1, 218.6.

pro ablativo (cf. प्रियमदेप्रेर) 2.10,

4.10, 6.10, 7.9, 9.4, 10.10, 12.1, 13.1, 2,

14.3, 9, 16.4, 5, 6, 8, 9, 17.3, 7, 18.30,

19.1, 5, 8, 13, 14, 16, 17, 20.4, 20, 22.6,

24.6, 25.4, 26.1, 28.3, 8, 10, 11, 29.13, 14,

31.6, 13, 32.3(bis), 33.11, 14, 17, 34.19,

35.3, 36.7, 17, 19, 42.3, 6, 15, 43.17, 49.3,

14, 18, 50.10, 20, 55.3, 14, 18, 56.3, 57.4,

10, 58.9, 59.7, 62.9, 63.1, 3, 14, 64.13,

65.3, 66.13, 13, 19, 67.1, 2, 13 (प्रेर),

68.9, 12, 69.13, 16, 70.3, 8, 13, 72.16, 17,

73.3, 9, 74.13, 75.7, 10, 17, 77.13, 78.17,

79.1, 14, 87.13, 90.13, 16, 91.4, 10, 93.6,

7, 12, 94.14, 105.5, 13, 108.13, 109.13,

110.1, 112.13, 115.4, 6, 116.5, 117.10,

119.17, 122.5, 125.13, 13, 126.7, 128.14,

129.3, 12, 141.10, 142.9, 143.4, 7, 20,

144.1, 145.3, 6, 146.10, 11, 14, 147.3,

148.6(a), 150.11, 13, 17, 153.14, 16, 18,

154.3, 5, 13, 15, 155.7, 157.15, 20, 159.3,

13, 161.17, 162.4, 6(bis), 10, 12, 163.9, 12,

166.13, 13, 167.9, 168.11, 14, 169.3, 13,

17, 171.9, 15, 172.3, 9, 12, 173.1, 3, 16,

13, 174.14, 175.9, 11, 12, 176.13, 177.10,

17, 178.3, 179.4, 180.19(bis), 181.14, 16,

182.1, 183.5, 6, 10, 186.10, 12, 190.13,

192.3, 9, 193.9, 194.4, 200.7, 12, 201.7,

10, 12, 202.5, 9, 14, 203.1, 19, 204.3, 15,

205.4, 17, 20, 206.13, 14, 15(bis), 207.9,

209.17, 210.13, 211.14, 212.13, 213.11,

214.1, 5, 14, 215.3, 4, 3, 14, 217.14, 218.17,

219.13, 220.3, 3, 5, 13.

pro instr. 84.7.	सुगस' देश m. 14.16, 15.1, 42.14, 16,
pro locat. 102.13.	44.6, 2, 49.7 (b), 59.13, 70.13, 71.3, 4, 5,
pro infinitivo 4.1, 5.16, 12.6, 21.3, 23.6,	74.11, 77.11, 81.5, 99.4, 107.15, 108.13,
25.12, 14, 27.1, 28.13, 32.17, 38.11, 40.11,	149.11, 150.9, 14, 19, 20, 151.1 (bis),
41.11, 45.3, 46.6, 48.16, 52.30, 56.3,	157.17; दिश f. 157.19.
68.16, 94.3, 16, 98.13, 99.3, 13, 100.13	पत्त m. 14.3, 42.10, 46.14, 15 (bis), 47.3,
(cf. emend.), 110.15, 111.14, 122.15,	92.3, 99.3, 104.13, 111.1, 118.14, 120.13,
124.13, 138.3, 145.3, 17, 146.7, 158.17,	17, 123.10, 12, 13, 14, 17, 124.5 (bis), 11,
172.15, 188.11, 191.13, 206.6, 207.3,	16, 132.13, 16, 13, 133.3, 137.16, 17, 18,
208.6, 213.10, 217.16, 219.1, 3, 220.15.	138.1, 3, 9 (bis), 139.9, 11, 13, 173.14,
pro part. praes. cf. वसुक्'यदे'सुः	174.1, 177.1, 3, 4, 188.17, 191.12.
2.13 etc.	प्रदेश m. 4.11, 48.17, 49.7 (a), 9, 10, 67.13,
pro ज्ञापनाय (dat.) 128.18.	14, 74.10, 81.1, 97.15, 99.3 (b), 5 (bis), 6,
add. 65.9, 102.15, 148.6 (b), 161.14,	121.10, 123.4.
167.6, 172.6, 176.10, 17, 184.7, 194.10.	भाग m. 71.11, 147.1.
सुस' पद्यात् 14.5, 43.13, 109.9, 16, 19,	add. 99.3 (a).
110.1; पुनर 106.3; add. 66.30 pro em-	सुगस'श्रे'श्वर'ये दिमाग m. (n. pr.) 169.11,
phasi c. fut. सुस'यि'र'य'र'य'र'य'र'	185.1.
यि' न भविष्यति.	सुगस'श्रे'क'स'रि'र' पत्तधर्मल n. 177.3.
सुस'मसे'र'य' सपरदृष्ट 19.11.	सुगस'श्रे'क'स'रि'र' पत्तधर्मल n. 42.10,
सु'य' भेद m. 28.17.	92.3, 99.3, 113.14, 188.17, 191.13.

सुगन्ध'गङ्गा' एकदेश 14.16, 42.14, 16,

44.6, 8, 49.7, 59.18, 107.15, 108.18,

149.11, 150.9, 14, 19, 20, 151.1 (bis).

सुगन्ध'दन्'मस्रु'पन्'लु'प' सप्तभूत

172.7.

सुगन्ध'सु'पु'प' पत्नीकृत 42.15.

सु' 1) अवाप् V — सु'प' I अवाप्यते

16.5, 14, 16, 17 (bis), II अवाप्ति f. 16.12,

18; सु'प'पि'ङ' I अवाप्यते 16.18, II

pro अवाप्यत इति 16.18.

2) प्राप् V et caus. — सु'प' I प्रापण

n. 7.15, 38.15, II प्राप्ति f. 9.15, 17; सु'

प'पि'ङ' प्रापयति 6.5; सु'प'प' I प्रा-

प्तुम् f. 7.12, II प्रापयितुम् 8.18, 19; सु'

प'प'लु'प' I प्रापित 6.9, II प्रापितो

भवति 38.19; सु'प'प'लु'प' प्रापित

6.18; सु'प'प'पु'ङ' (प') I प्रापयति 6.4,

11.4, II प्रापयत् 5.19, 6.1, 11.5, 14.8, 10,

III प्रापक 38.14, 19, 34.2, IV प्रापकत् n.

6.1, 2; सु'प'प'पु' प्राप्नुम् 7.9; सु'प'प'

पु'प' I प्रापयितव्य 9.1, II प्रापणीय

9.3; सु'पु'ङ' प्रापक 34.2, 8; सु'पु'ङ'

म'पि'ङ' (प') अप्रापक 38.17.

अप्यगन्ध'प' सार्य 27.5.

अप्यगन्ध'प' सान्निप्त 89.18.

प'

प' गो f. 102.6, 7, 10, 11.

प'प'म'उङ' चित्रगु (bah.) 102.6, 10.

प'प'म'पि'ङ'पु'प'ग'उङ' चित्रगुविशिष्ट

102.7.

प'म' तुषार m. 77.16, 78.3, 5, 9, 18.

प'प'गो f. 13.18, 14, 17 (bis), 189.16,

191.16. .

प'प'ग'पि'ङ' pro तद्देशे 189.16-17.

प'प'ग'गो गोत्त n. 13.15.

प'प'म'प'प' विवाह m. 5.6.

प'प'ग'ग' अप्पन् n. 22.1.

प'प'प' आपन्न 170.18 (bis).

प'म' (post प') वा 141.4.

प'प' अत्तर n. 23.18 (bis), 13, 191.15, 17,

192.6; अत्तराल n. 191.3, 15, 192.15;

add. 191.14.

བར་ཆོད་ བྲུག་པ་ n. 23.12.

བར་རྩ་ཆོད་པ་ བྲུག་པ་ 27.17.

བར་མ་ཆོད་པ་ བྲུག་པ་ n. 24.12;

འཇུག་ 156.12.

བར་རིང་མོང་གཞན་པ་ འཇུག་ 156.2.

བཅ་ འཇུག་ 16.17, 79.2, 84.12, 85.2, 119.2,

123.12, 182.2, 212.14; pro compar. 5.2.

བཅ་ན་ འཇུག་ 13.12, 79.11, 128.16, 220.10.

བྱ་ འཇུག་ m. 45.5, 6.

བྱ་ཆོད་ འཇུག་ n. 45.6.

བྱ་མ་པ་ འཇུག་ m. 18.2, 9, 42.4, 49.1, 11,

50.14, 51.1, 7, 9, 10, 12, 52.2, 64.9, 12,

65.1, 5, 15, 17, 18, 19, 66.1, 6, 7 (bis), 8, 9,

10, 12, 20, 67.6, 10, 12, 76.7, 10, 12, 95.10,

97.16, 99.9, 100.1, 10, 112.2, 121.7, 2, 11,

122.9, 14, 123.2, 10, 150.4, 7, 12, 18, 151.2

(bis), 162.2, 177.11, 191.1, 12, 195.7,

197.17, 198.14, 200.7, 12, 201.2, 4, 203.2,

19, 204.2.

བོད་ add. 222.5.

བྱ་ et འཇུག་ cf. འཇུག་.

བྱ་ཆོད་ འཇུག་ m. 2.10, 5.2, 11.2.

བྱ་ཆོད་པ་ འཇུག་འཇུག་ 11.2.

བྱ་མ་པ་ pro འཇུག་ (suf.) 103.5.

བྱ་མ་པ་ འཇུག་ m. 19.2; འཇུག་ m. 18.11.

བྱ་མ་པ་ cf. འཇུག་པ་

pro འཇུག་ 84.12; འཇུག་ bah. 136.4;

འཇུག་འཇུག་ 43.12.

བྱ་མ་པ་ཆོད་ འཇུག་འཇུག་ n. 43.15, 44.7,

12, 58.15, 17, 19, 149.15.

བྱ་མ་པ་ འཇུག་ m. 12.9, 38.5, 69.7 (b),

94.11, 103.4.

འཇུག་ m. 68.17, 69.2, 7 (a), 72.12, 94.9, 12,

96.2, 2, 6, 12, 100.15, 101.5 (bis), 14, 12,

102.1, 103.10, 12, 14, 19, 104.1, 2, 4, 5,

108.1.

འཇུག་ m. 25.12, 45.12, 46.7, 12, 48.17,

49.2, 67.2, 73.9, 78.10, 11, 12 (bis), 79.12,

14, 80.2, 5, 2 (bis), 11, 12, 15, 17, 81.2, 7,

8, 9, 11, 17, 97.15, 99.2, 4, 5, 112.1, 148.12,

165.1, 170.12, 15, 176.2 འཇུག་པ་ འཇུག་

འཇུག་ loc. adv.), 11, 194.17 འཇུག་པ་

विशेषेण instr. adv.), 196.३, 7 (cf. 194.17)
 19, 20, 197.३, 198.४, ६, 10, 12, 208.13,
 218.३, ९, 11 (bis), 12.
 विशेषण n. 66.14, 75.३, 102.4, ३, ९, 10,
 11 (ग्रे'सग'सङ्गे'सदि'सुदि'सुम्'स'स'स'स'
 म'पि'स'स' pro निर्विशेषणवाचिनः शब्द-
 स्य प्रयोगो ऽस्ति), 103.1, २, ३, ५, ६, 7, 14,
 1६, 104.३, ९, 173.३; pro विशिष्ट 78.14;
 pro प्रयोग m. 84.1३; add. 96.4.
 ग्रे'सग'सङ्गे' विशिष्ट 142.३.
 ग्रे'सग'सङ्गे'सु'सुम्'स' विशिष्ट 102.४.
 ग्रे'सग'सु'सुम्' विशिष्ट VII pass. — ग्रे'
 सग'सु'सुम्'स' I विशिष्यते 49.7, 80.4,
 99.4, II विशिष्यते 80.३, III विशिष्ट
 102.4, 103.1, 106.९.
 ग्रे'सग'सु'ग्रे' praet. — सु' विशिष्ट
 VII et caus. — ग्रे'सग'सु'ग्रे'स' विशे-
 षण n. 66.५; ग्रे'सग'सु'सु'स' I विशि-
 ष्ट 40.६, II विशिष्यते 21.1५; ग्रे'सग'सु'
 सु'स'स' विशिषण n. 40.4, 7.
 ग्रे'सग'सङ्गे'स'स'स'स' सविशेषण 100.1३.

ग्रे'सग'सङ्गे'स' विशिषणवात् 66.1५.
 ग्रे'सग'स' वैशिष्टिक (n. pr.) 151.३, 201.३.
 ग्रे'सग'मे'स'स' अविशिष्ट 66.14; अवि-
 शेष m. 171.३; निर्विशेषण 100.1३.
 ग्रे'सग'मे'स'स' अभेदेन (instr. adv.)
 194.17, 196.३, 4.
 ग्रे' praet. सु' fut. सु' 1) कृ VIII —
 ग्रे'स' I करोति 71.7, 156.९, II क्रियते
 24.7; ग्रे'स' I करोति 80.९, 10, 81.1,
 167.३, II क्रियते 76.7, III कुर्वत् 86.1३,
 IV क्रियमाण 87.९, V करण n. 14.1,
 67.1६, VI ँकार m. 127.17, 128.4, ५,
 169.1३, 186.३, 14, 192.1६, VII कारिन्
 24.4, 132.1, VIII ँकृत् 167.4, ६, 168.९,
 186.11, 1८, 211.५, IX क्रिया f. 31.11
 (ग्रे'स'स'स'स'स'स'स' क्रिया निष्पत्तिः)
 et cf. सङ्गे'ग्रे'स'स'; ग्रे'स'स'स' कारिन् m.
 24.६ et cf. सङ्गे'सु'स'स'ग्रे'स'स';
 ग्रे'स'स'स' I करोति 68.३, II क्रियते
 76.३; ग्रे'स'स' कर्त्तृ 211.4; सु'स'स' I
 क्रियते 93.11, II क्रियमाण 83.५, 114.14,

III कार्यमाणा 22.10, IV कृत 3.12, 4.1, 6.16, 33.10, 41.12, 19, 44.12, 19, 45.2, 66.14, 67.12, 68.2, 4, 87.9, 95.2, 7, 12, 16, 96.14, 98.2, 103.7, 108.2, 132.2, 155.14, V कृतक 95.10, 11, 12, 101.12, 12, 102.11, 14, 19, 103.2, 4, 12, 104.12, 113.7, 12, 204.2, 19, 205.2, 11, VI कृतकत्व n. 101.17, 104.2, 106.4, 7, 118.2, 195.2, 197.12, 203.1, 12, 204.2, 205.4, 12, 215.4, 7; पुसस'र' कृतकत्व n. 95.11, 12, 101.12, 12, 102.2, 106.2, 165.10, 12, 166.2, 195.2, 197.11, 204.1, 4, 6, 205.2, 2, 6, 7, 8, 11, 12, 15, 16, 17; पुसस'म'प'द' (स) अकृतक 95.14; पु'स' I pro कृत 76.2 (र'ग'ग'स'स'पु'स'स'र'र' प्रतिषेधः कृतो भवति), II कर्तव्य 33.12, 45.2, 76.10, 119.11, 128.12, III कार्य 24.4, 2, 215.2, 218.12; IV क्रिया f. 13.14, 12 et cf. र'द'पु'स'; पु'स'दे'पु'स' कर्तुम् 3.20, 5.12.

2) प्रणी I — पु'द'स' प्रणेत् 210.2.

3) विधा III — पु'द'स' विहित 103.2.

4) व्याप — पु'द' (स) I व्यापार m. 6.17 (cf. emend.), 25.7, 26.12, 34.2, 37.2, 2, 2, 9, 10, 42.7, 9, 64.4, 67.2, 12, 14, 69.2, 7, 83.12, 90.2, 94.12, 14, 16, 102.14, 16, 17, 19, 106.1, 161.2, 11, II व्यापृति f. 221.2; पु'द'स'र'द'पु'स' व्यापारवत् 25.7; पु'स' व्यापार m. 6.10, 25.2, 34.2.

5) pro वच् II — पु'दे' उच्यते 15.17.

6) pro वत् I 1. पु'द'स'प'द'र' वर्तते 14.14.

7) pro दा III — पु'द'स' दत्त 192.17.

8) pro कथ् X — पु'दे' कथ्यते 145.15.

9) add. पु'द'स' 31.7, 102.12, 156.2, 220.2; पु'स'र' add. 43.12, 44.11; पु' (स) 12.2, 49.2, 51.2, 75.12, 88.17, 12, 126.4, 5, 141.2, 157.20, 165.12, 206.11.

पु'द' (स) I cf. पु'द' II pro अनुविधायिन् 15.2; III pro आवर्तन n. 84.17; (स' द'स'स'र'पु'द'स' पुनः पुनरावर्तनम्, IV pro तम 80.7 (ज्ञे'ग'स'र'पु'द'स'म' प'द'स' न शीतनिवर्तनतमः).

प्रेर'कु' कारण n. 109.18.

प्रेर'यदि'कु'य' pro भूत 24.9.

सग'ह्रँ' क्त m. 72.18.

सम'त्रे' ब्राह्मण m. 209.15, 211.4.

स' व्यतिरिच् VII — स'य' व्यतिरि-

च्यते 176.18, 177.8.

स'य'(य') cf. स'य'

अपोठ 14.11, 15.5 (a), 11, 12, 13, 16.3, 4, 6,

17.1 (cf. emend.).

अपोठव n. 15.3, 5 (b), 21.7, 28.16.

निष्क्रान्त 175.3.

रक्षित 15.14 (b), 21.1, 5, 9, 52.3, 66.14,

139.4, 188.10.

विकल 52.14, 15, 16, 17, 18.

विगत 171.18.

विरू m. 164.3.

विविक्त 70.18, 140.5.

वैकल्य n. 52.18, 63.11.

add. 15.18, 14 (a).

स'य'उङ' वैकल्यवत् 52.18, 63.11.

स्र'स (praet.) स्र' (fut.) — cf. श्र'य'

1) उपनिप् VI — स्र'स'य' उपनिप्

128.19.

2) उपादा III — स्र'स'य' I उपादीय-

मान 200.3, II उपात्त 204.10, 13, 14, III

उपादेय 204.8; स्र'य' उपादान n. 10.18;

स्र'य'उ' उपादातुम् 10.7, 31.10; स्र'

य'उ'य' I उपात्त 218.15, II उपादेय

10.6, 7, 8, 13, 14, 31.9, 10, 140.5, 199.7, 9;

स्र'य'उ'य'उ' अनुपादेय 10.9.

स्र'स'य' (cf. स्र'स') प्रतिज्ञातव n. 143.4.

स्र' बुद्धि f. 64.16, 115.5, 6, 116.3.

स्र'य'य'य'य' (n. pr.) add. 222.6.

स्र'य'उ' अकस्मात् 38.7.

स्र'य'उ' व्युत्पन्न 18.8.

स्र'य'उ'य' अव्युत्पन्न 18.11, 18.

य'य' वश m. n. 34.19, 35.1, 2, 4, 8,

36.18, 41.6.

pro घापति f. 218.3, 14.

» अनुरोध m. 181.1.

य'य' अन्त n. 13.6, 7, 11.

इन्द्रिय n. 13.18, 15.9, 19.15, 20.3, 21.18

6) संभू — अमुन्'य' संभव m. 183.13, 14.

7) pro पठ् I — अमुन्' पठ्यते 213.9.

अमुन्'य'मुन्' रच् X — अमुन्'य'मुन्'
रं रचयति 139.17.

अमुन्'य' कार्य n. 9.6, 48.11, 14, 54.11, 12,
16, 17, 56.13, 61.3, 11, 15, 17, 70.1, 4, 9,
13, 73.11, 14, 74.5, 76.13, 77.3, 9, 79.3, 3,
80.19, 81.4, 82.10, 14, 16, 17, 83.11, 17,
85.10, 87.3, 15, 19, 88.3, 6, 9, 10, 13, 19
(अमुन्'), 89.11, 91.1, 7 (bis), 8, 93.6, 7,
11, 109.10, 110.6, 10, 14, 17, 111.3, 4, 7,
8, 12, 113.17, 114.3, 123.11, 136.3, 9, 16,
30, 137.4, 158.5, 6, 163.5, 6, 9, 11, 12, 14,
165.14, 17, 166.1, 184.4, 6, 7, 10, 187.1, 6,
194.13, 195.10, 196.1, 8, 9, 197.5, 6,
198.7 (bis), 13, 20, 200.4; add. 61.14;
कार्यत्वं n. 137.5; गोलक m. 142.17.

फल n. 6.3, 12.6, 33.5, 7, 9, 10, 34.3, 6,
8, 16, 35.14, 36.15, 40.10, 12, 14, 41.3, 5,
8, 127.11, 136.3; add. 82.14.

अमुन्'य'मुन्' कार्यता f. 195.11, 198.3, 9,
10; कार्यत्वं n. 198.16.

अमुन्'य'मुन्'य' कार्यवत् (poss.) 70.9,
91.3.

अमुन्' 1) अभिसंबन्ध IX — अमुन्'दं
अभिसंबध्यते 188.16; अमुन्'य' अभिसं-
बन्ध m. 11.13.

2) प्रतिबन्ध IX — अमुन्'य' (य, य'), I
प्रतिबद्ध 56.12, 57.7, 11, 58.3, 10, 11, 14,
16 (b), 59.3, 11, 61.3, 3 (b), 117.5 (a), 8 (a),
118.10, 120.16, II प्रतिबन्ध m. 45.3,
56.9, 11 (bis), 14, 16, 57.1, 17, 18, 58.1, 3,
4, 7, 10, 12, 16 (a), 59.4, 60.5, 6, 61.3 (a),
4, 6, 7, 106.3, 116.15, 18, 117.5 (b), 8 (b),
12, 13, 14, 118.6, 9, 11, 12, 14, 15, 17, 18;
अमुन्'य'मुन्' प्रतिबद्धत्वं n. 56.12, 117.9;
अमुन्'य'मुन्'य' अप्रतिबद्ध 60.9, 18 (bis).

3) संबन्ध IX — अमुन्'य' (य, य') I संबद्ध
7.3, 148.14, 188.9, II संबन्ध m. 3.4, 10,
11, 4.4, 8, 18, 5.16, 14.3, 4, 42.6, 104.14,
105.13, 106.13, 141.3, 7 (bis), 190.4, 13,
III संबन्धिन् 81.3, 189.3; अमुन्'य'मुन्'
I संबन्धिन् 126.17, 176.15, 177.4, 187.16,

188.1, 2, 9, 16, 29, 189.4, 7, 29, 12, 17,
 192.12, II संबन्धिव n. 189.15.
 ॠवेय॑ cf. ॠवेय॑
 अनुबन्ध m. 107.12.
 योग m. 81.4.
 समवाय m. 148.4.
 add. 23.4, 111.2, 141.4.
 ॠन् ॠवेय॑वर॑ सकृ 125.4.
 ॠन्वर॑ तानव n. 1.10.
 ॠन्वर॑(वर॑) cf. ॠन्वर॑
 विग्रह m. 63.14.
 संबन्ध m. 12.2, 21.4 (ॠन्वर॑वर॑), 53.4,
 66.4, 101.19, 154.2, 165.2, 197.4.
 ॠन्वर॑ pract. fut. ॠन्वर॑ प्रयुज् VII —
 ॠन्वर॑ II प्रयुज्येते 96.4, III प्रयुज्यमान
 103.12, IV प्रयोग m. 45.2, 68.17, 69.2,
 8, 71.16, 72.18, 73.2, 77.12, 78.15,
 79.2, 11, 80.11, 12, 81.15, 82.9, 11, 15,
 83.11, 12 (bis), 14, 16, 17, 18, 19, 84.2, 7, 8,
 11, 15, 16, 85.2, 5, 9, 12, 89.11 (bis), 15, 17,
 94.9, 12, 13, 95.19, 96.2, 12, 13, 99.11, 12,

16, 100.2, 12, 16, 101.4, 12 (pro प्रयुक्त—
 ॠन्वर॑वर॑ ॠन्वर॑वर॑वर॑वर॑वर॑वर॑
 स्वभावस्य प्रयोगो दृष्टव्यः pro स्वभावः
 प्रयुक्तो दृष्टव्यः), 19, 102.2 (pro प्रयुक्त),
 12, 103.17, 104.7, 107.7, 110.4, 10,
 111.12 (a), 13, 112.2, 12, 113.2, 8, 17,
 114.2, 11, 14, 115.17, 118.2, 119.16, 12,
 120.12, 17, 121.2, 4, 10, 122.2, 12, 12,
 137.1, 10, 12, 189.4, 190.16, 17, ॠन्वर॑वर॑—
 ॠन्वर॑ प्रयुज्यते 72.7, 137.2; ॠन्वर॑वर॑वर॑
 वर॑ प्रयोक्तव्य 77.2, 78.2, 81.14, 104.15,
 16; ॠन्वर॑वर॑वर॑वर॑ प्रयुज्यते 74.2, 103.9
 (b); ॠन्वर॑वर॑वर॑(वर॑) I प्रयुज्यते 103.9
 (a), II प्रयोक्तव्य 80.12, III प्रयोग m.
 119.11; ॠन्वर॑वर॑वर॑ प्रयुक्त 103.2; ॠन्वर॑
 वर॑ I प्रयुज्यमान 135.11, II प्रयुक्त 4.2,
 104.4, 10, 216.4, III प्रयुक्ति f. 69.2, IV
 प्रयोग m. 45.9 (ॠन्वर॑वर॑वर॑वर॑ प्रयोगः
 कर्तव्यः), 10, 73.10; प्रयोक्तव्य 110.5,
 ॠन्वर॑वर॑वर॑(वर॑) प्रयोक्तव्य 45.11, 12,
 73.7, 106.12, 119.12; ॠन्वर॑वर॑वर॑वर॑वर॑

I प्रयुज्यते 70.18, 108.8, II प्रयुज्येते 96.8;

सुप्त'यत्'प्रुप्त'य' प्रयुक्त 88.4, 6; सुप्त'
प्रुप्त'य'मेव'य' अप्रयुक्त 88.4.

2) युज् caus. — सुप्त'युज्'य' योजयति
106.7; सुप्त'य' योग m. 182.16; सुप्त'
यदि'युज्' योजयत् 188.18; सुप्त'यत्'प्रु'
य' योजनीय 158.16.

3) वृत् I A. — सुप्त'वृत्' वर्तमान 14.18.

4) add. — सुप्त'य' 111.18 (b), 191.7;
सुप्त'यत्'युज्'य' 78.4, 80.14; सुप्त'य'
(प्रयुक्त) 104.7.

सुप्त'यदि'कुप्त' pro प्रयोग m. 76.16.

सुप्त'य' pro अपेक्ष्य 129.10.

म'

1. म'(-यिद्) न 2.7, 5.1, 6.3, 4, 7.5, 12, 8.9,
11, 12, 15 (cf. emend.), 17, 9.12, 16, 17, 10.1,
20, 11.2, 13.7, 13, 15.12 (a), 16.1, 8, 10 (bis),
12, 16, 17.4, 6, 18.12, 15, 19.4, 12, 20.4, 14,
18, 21.8, 25.11, 26.4, 28.7, 31.12, 32.3, 4, 7,
33.16, 34.12, 35.12, 37.3 (bis), 4, 7, 38.10,

39.2, 41.7, 12, 42.2, 5, 9, 17, 12, 43.2, 9,
15, 44.14, 15, 45.2, 11, 46.12, 47.2, 9, 10,
49.7, 9, 50.2, 17, 52.16, 53.2, 11, 54.2, 12,
55.12, 56.4, 57.2, 7, 11 (a), 12, 14, 19, 58.10,
12, 59.2, 60.2, 7, 12, 14, 16, 62.2, 63.5,
64.11, 65.12, 12, 66.5, 10 (bis), 12, 12, 20,
68.2, 14, 70.2, 11, 71.12, 72.12, 76.4, 9
(bis), 80.7, 81.2, 12, 82.5 (bis), 84.2, 6,
85.12, 90.12, 91.2 (bis), 5, 8, 10, 93.12, 15,
96.14, 97.2, 98.12, 99.2, 100.4, 7, 103.2,
105.17, 106.2, 14, 107.5, 14, 108.2, 14, 16,
109.2, 15, 17, 110.2, 111.7, 12, 114.2, 17,
116.12, 117.2, 118.12, 12, 120.7, 122.14,
124.2, 5, 7, 125.2, 8, 126.2, 127.1, 11,
128.2, 11, 12, 130.4, 11, 131.7, 17, 132.4,
12, 12, 12, 133.2, 10, 11, 134.4, 135.4, 7, 8,
10, 136.11, 12, 137.5, 10, 11, 138.17,
140.12, 12, 141.12, 143.1, 12, 144.12, 17,
146.12, 148.7, 10, 149.4 (bis), 154.5,
8, 12, 157.2, 7, 8, 14, 12, 158.4, 6, 9,
159.12, 160.1, 2, 7, 161.17, 12, 162.1, 2,

5, 7, 18, 15, 16, 17, 163.1, 2, 4, 7, 12, 13,
18, 164.2, 167.2, 169.12, 14, 18, 170.2, 5,
171.2, 173.18, 174.2, 175.2, 176.18,
178.11, 181.5 (bis), 182.18, 183.7, 184.1
(bis), 185.17, 187.4, 11, 189.2, 190.2,
193.2, 16, 17, 194.2, 4, 196.20, 198.19,
201.2, 203.2, 8, 17, 204.1, 18, 205.12, 15,
19, 206.2, 209.1 (bis), 2, 210.11, 213.17,
214.16, 215.1, 12, 18, 16, 216.1, 4, 6, 7 (a),
19, 217.7, 12, 13, 218.10, 220.4; add. 13.6,
114.9, 155.11.

2. म' मातृ f. 5.8.

म'सुश'य' अज्ञात 75.4.

म'सुश'य' अनाहित 21.2, 22.14.

म'सुश'य' अव्यापिन् 43.11; अव्याप्त
143.17.

म'सुश'य' अधात 14.11, 15.16, 19 (b),

16.2, 7, 19, 20 (cf. emend.), 17.5, 12, 21.5,

9, 26.19.

म'सुश'य' अधातल n. 15.2, 5, 6,
12, 28.16.

म'सुश'य' अनिष्पन्न 36.16, 108.17, 109.1

(bis), 5, 11; अनिष्पत्ति f. 109.2.

अप्रसिद्ध 15.8.

असिद्ध 42.12, 14, 43.2, 46.17, 68.13,

104.14, 125.10, 138.4, 15, 16, 17, 139.2

(bis), 2, 5, 141.4, 9, 12, 17, 142.4, 6, 13

(bis), 143.5, 15, 144.2, 8, 7, 145.2, 4, 6,

8, 10, 12, 146.7, 9, 16, 147.4, 9, 12, 13,

148.12, 15, 150.2, 151.5, 171.11, 16, 172.2,

174.12, 176.17, 182.7, 10, 11, 12, 219.12;

असिद्धता f. 146.12; असिद्धत्व n. 125.14,

126.2, 147.16 (b).

असिद्धि f. 140.15, 16, 141.1, 3, 8, 147.12,

16 (a), 148.11, 15, 17, 19, 151.9, 163.9, 12,

164.12, 14, 171.4, 6, 176.10, 12, 177.10,

17, 178.2, 182.2, 6, 12, 14, 214.1, 14; add.

141.6.

म'सुश'य' अधातल n. 141.10.

म'सुश'य' अविकृत 22.5.

म'देस'य' अनियत 7.10, 14, 16, 159.19,

160.4, 7, 174.2, 4, 205.6.

अनिश्चय m. 146.10, 178.18; अनिश्चित	म'सङ्ग' (स') अनुक्त 5.2; अप्रदर्शित 12.18,
42.6; अनिश्चितत्व n. 50.20, 176.12.	17, 203.9, 216.7 (b).
अनैकात्मिक 43.8, 16, 148.17, 19, 149.3, 6,	म'स्य' 'दु' 'सु' 'स' अनन्तर 165.15 (a), 17;
150.2, 151.7, 9, 11, 152.11, 16, 164.6, 12,	अन्तरीयक 104.8, 150.5, 10, 11, 16,
171.5, 7, 172.12, 15, 17, 174.11, 14, 177.2,	165.15 (a); अन्तरीयकत्व n. 166.9.
181.11, 12, 182.2, 8, 12, 219.14; अनैका-	म'स्य' 'दु' 'सु' 'स' 'ते' 'न' अन्तरीयकत्व n-
त्मिकता f. 151.6; अनैकात्मिकत्व n.	104.8, 165.10, 14, 205.12, 14.
176.12.	म'स्य' 'दु' 'सु' 'स' 'त' अन्तरीयकत्व n.
म'दे'स' 'ते' 'न' अनियम m. 45.3; अनैका-	103.16.
त्मिकत्व n. 174.15.	म'स्य' 'स' (cf. सङ्ग' म'स्य' 'स') अनन्तर
म'सङ्ग' 'स' अनधिगत 6.11.	33.9, 82.15, 182.15.
म'सङ्ग' (स') अनुक्त 181.7; अनुक्ति 130.9.	म'स्य' 'स' अश्रुत 4.12.
म'सङ्ग' 'दु' 'ते' 'न' अनभिधीयमान 115.18.	म'स्य' 'दु' 'ते' 'न' अपश्यत् part. praes. c.
म'सङ्ग' 'स' 'त' pro अन्य 75.5; pro abl.	neg. 70.16.
10.8.	म'स्य' 'ते' 'न' अपश्यत् 52.16.
म'सङ्ग' 'स' 'त' — म'दे' 'स' अव्यतिरिक्त	म'स्य' 'ते' 'न' (स') अदृश्य 80.17; अदृष्ट 42.3,
34.15.	67.18; अदर्शन n. 70.9, 153.18 (म'स्य' 'ते' 'न'
म'सङ्ग' 'स' 'त' pro अन्यत्र 96.2, 12; pro	दु' 'ते' 'न' 'तु' 'न' अदर्शने ऽपि); अपश्यत् 192.16.
त्यक्ता abs. 176.4.	म'स्य' 'ते' 'न' 'त' अदृष्टा abs. c. neg. 7.18.
म'सङ्ग' 'स' 'त' अविविध्य abs. c. neg.	म'स्य' 'स' अश्रुद्ध 215.11.
143.18.	म'स्य' 'ते' 'न' असंसृष्ट 18.10.

म'ल्ल'य' add. 15.18.

म'ल्ल'य' अप्रापयत् 11.6.

म'पुष'य' अकृत 36.14, 68.2; अकृतक
216.9, 12, 217.7, 10.

म'पुष'य'कै' अकृतकत्वं n. 95.18, 217.10.

म'पुष'य' अविपुक्त 174.2.

म'पुष'य'(-य', -य') अप्रतिबद्ध 57.3, 5,
6 (bis), 7; अप्रतिबन्ध m. 57.11.

म'पुष'य' अमूढ 66.3, 4, 11.

म'पुष'य' अनुपात 167.8.

म'पुष'य' अनुक्त 129.3, 132.8, 139.8,
167.3 (bis), 171.1 (cf. emend.); अनुक्ति
140.1, 10, 16; अनुक्ता abs. c. neg. 204.9.

म'पुष'य' अनुक्त 129.12, 130.14,
131.18.

म'पुष'य' वैकल्य n. 155.9, 14, 19; न्यून-
ता f. 219.9, 13.

म'पुष'य'कै' न्यूनता f. 219.3, 4, 7, 15, 17.

म'पुष'य'कै' अविकल 155.8, 8 (bis),
11, 14, 161.16.

म'पुष'य'कै' वैकल्यकारिन् 155.19.

म'पुष'य' अपरिपूर्ण 27.9; असेपूर्ण 27.8;
न्यूनता f. 140.18.

म'पुष'य' अप्रवृत्त 52.11.

म'पुष'य' अक्षीण 208.9.

म'पुष'य' अनागत 67.1, 68.12.

म'पुष' नास्ति 100.7, 214.7; मा 170.16;
मा भूत् 163.14.

म'पुष'य'कै' मा भूत् 109.16.

म'पुष'य' ननु च 4.11, 8.20, 34.15, 44.18,
54.19, 58.3, 65.3, 83.12, 85.11, 90.12,
93.4, 102.11, 125.4, 128.13, 143.11,
155.13, 167.7, 9, 170.10, 178.10, 183.2,
185.12, 189.17, 193.3, 219.16.

म'पुष'य' अभाव m. 109.8, 190.12 (म'
पुष'य' अभावो), 206.18.

म'पुष'य' कात्स्न्य n. 10.18, 19; add.
221.14.

म'पुष'य'कै' कृत्स्न 11.1.

म'पुष'य' अज्ञान n. 143.20.

म'पुष'य' अनिराक्त 128.17, 124.4,
182.8, 9, 187.17, 188.9, 189.7, 8.

मद'रु' प्रचुर 54.1; बहु 105.12

मद'रु'लसुय'य' pro उद्गम m. 79.5.

मद'यै' बहु 87.10, 105.14, 147.9, 157.9.

मद'यै'द्वै'ग' अनेक 128.10.

मद'यै'द्वै'ग' बहुवचन n. 105.14.

मद'य' बहु 105.12.

मद'द्वै'ग' अनेक 127.12.

मद'द्व'ग' उपदेश m. 5.4, 7, 208.17.

मद'द्व'ग' शयन n. 130.7, 131.2, 3, 4, 15, 167.12, 168.2 (bis), 6.

1. मै' न 2.8, 9, 3.12, 4.11, 13, 8.20, 12.15,

15.2, 16.17, 17.5, 19.7, 10 (bis), 21.14,

22.12, 26.9, 32.9, 35.9, 36.3, 17, 47.12 (bis),

52.12, 57.12 (2), 62.2, 11, 65.2, 9, 67.1,

19, 78.2, 79.2, 8, 88.1, 89.4, 91.2, 7,

96.12, 97.4, 12, 16 (cf. emend.), 98.2,

108.6, 9, 112.2, 14, 114.1, 115.2, 2, 116.7,

3, 121.2, 7, 12, 122.9, 123.2 (2), 4, 10,

12, 125.17, 126.2, 135.15, 136.2, 4, 137.6,

7, 8, 141.12, 143.9, 10, 152.17, 153.6, 15,

154.2, 12, 155.10, 161.14, 16, 173.9, 19,

174.2 (bis), 177.14, 181.2, 18 (bis), 19,

183.2, 16, 184.1 (b), 5, 7, 15, 185.9, 187.1

(b), 189.17, 190.12, 12, 191.2, 14, 192.1,

5, 8, 12, 193.2, 11, 194.1, 4, 195.10, 196.5,

197.12, 198.4, 7, 12, 199.2, 200.4, 204.2,

12, 205.16, 209.12, 16, 210.2, 211.1,

212.12, 217.2, 218.2, 9, 12, 219.16. pro

नास्ति 187.7 (मै'स्यै'दे' संभवो नास्ति).

2. मै' पुरुष m. 81.2, 8, 9, 151.12, 152.2,

201.9 (bis), 11, 12, 202.5, 8, 10, 15, 19,

208.14, 15, 209.15.

मै'लसुय'य' — य' अव्यभिचार m. 57.2, 7,

9 (ter), 12, 14, 183.6; अव्यभिचारिन् 84.2,

159.11, 14, 179.7, 11, 184.14, 192.17;

अव्यभिचारिन् n. 187.7, 8, 159.17; pro

नियत 174.9.

मै'लसुय'य'उङ् अव्यभिचारिन् 182.17,

183.1, 2, 5, 6, 16, 19, 184.17, 18, 185.6, 10,

186.4, 12, 187.12, 14, 192.11.

मै'लसुय'य'द्वै'ग' अव्यभिचारिन् n. 57.16.

मै'लसुय'य'म'यै'द्व'य' अनियत 174.10.

མེ་འཕྲན་པ་ གནུཔཔམི f. 25.2, 117.2;

མེ་ལོག་ m. 24.5.

མེ་རྩན་(པ་) གསལ་པ་ n. 89.2 (bis).

མེ་བཤེན་པ་ གསལ་པ་ 186.1, 2 (bis), 220.12.

མེ་བཤེན་པའི་རྩན་ཅན་ གསལ་པ་ 186.2.

མེ་འཕྲན་(པ་) གསལ་པ་ p. praes. c. neg.

187.7; གསལ་པ་ 127.11, 138.2, 139.1;

མེ་འཕྲན་ f. 148.10 (a).

མེ་འཕྲན་ གསལ་པ་ n. 95.7, 215.15, 216.4.

མེ་འཕྲན་ n. 86.2, གསལ་པ་ 95.2.

མེ་འཕྲན་པའི་ གསལ་པ་ n. 95.17.

(དང་མེ་འཕྲན་པ་ གསལ་པ་ 15.12; གསལ་པ་ m.

213.2 (cf. emend.).

མེ་འཕྲན་པ་ གསལ་པ་ 206.12; (མེ་འཕྲན་

པའི་མེ་འཕྲན་པ་ གསལ་པ་ གསལ་པ་ གསལ་པ་

མེ་འཕྲན་པ་).

མེ་འཕྲན་པ་ཅན་ གསལ་པ་ 206.2.

མེ་འཕྲན་(པ་) གསལ་པ་ 174.4; གསལ་པ་ 5.2, 7.2,

12.15, 155.12, 198.11; གསལ་པ་ f. 39.5;

མེ་འཕྲན་ n. 13.1, 29.12; གསལ་པ་ n.

157.19; pro གསལ་པ་ 218.12 (དེ་མེ་འཕྲན་

པའི་ཕྱིར་ཕྱིར་པ་ཕྱིར་པ་ pro གསལ་པ་

ཕྱིར་པ་).

མེ་འཕྲན་པ་ གསལ་པ་ n. 156.2, 161.10.

མེ་འཕྲན་པ་ གསལ་པ་ 62.1, 68.2, 64.1, 70.12,

71.11, 12, 73.7, 2, 76.2, 12, 77.7 (bis), 12,

80.10, 11, 85.10, 90.1, 91.4, 161.12 (a);

མེ་འཕྲན་པ་ 52.7; གསལ་པ་ 161.12 (b); གསལ་

པ་ n. 162.2.

མེ་འཕྲན་པ་ གསལ་པ་ n. 74.4.

མེ་འཕྲན་པ་ གསལ་པ་ n. 215.2, 218.12.

མེ་འཕྲན་པ་ གསལ་པ་ 67.20, 87.12.

མེ་འཕྲན་པ་ f. 48.11, 12, 14, 17, 49.2, 5,

16, 52.12, 62.2, 5, 10, 63.2, 4, 64.1, 2, 2,

11, 65.2, 7, 12, 67.1, 2, 2, 10, 68.2, 7, 11,

12, 12, 69.1, 2, 10, 11, 14, 16, 70.1, 4, 12,

14, 71.12, 72.2, 2, 2, 73.2, 2, 74.2, 76.17,

77.2 (bis), 78.2, 79.2, 7, 80.12, 14, 81.12,

12, 82.10, 11, 12, 15, 17 (bis), 83.2, 10, 11

(bis), 17, 84.2, 2, 2, 85.2, 10, 11, 12, 14, 16,

86.1, 2, 2, 7, 8, 10, 14, 17, 19, 87.2 (bis), 7,

8, 14, 17, 88.2, 7, 17, 89.1 (bis), 2, 7, 8, 11

(bis), 13, 14, 16, 17, 18, 20, 90.1, 2, 91.4,	मै'ग'प'य' निष्कम्प 79.5.
97.11, 99.15, 112.3(b), 119.14, 18, 121.3,	मै'रै'ग'स'(य) अयुक्त 55.3, 87.12, 109.2,
160.12, 162.12, 14, 19 (cf. emend.; मै'	197.2; अयोग m. 22.6.
र'मै'ग'स'सु'वे'द'गु'द' अनुपलब्धावपि),	मै'रु'द'य' अयोग m. 180.19.
191.3, 11; अनुपलभ्यमान 119.16, 120.10.	मै'मे'स'य' अविदित 54.2; अज्ञान n. 145.3.
अनुपलभ्यमानत्वं n. 66.19.	मै'सै'र'(य) असेभव m. 62.9, 11, 142.9 (cf.
अनुपलम्भ m. 50.13, 14, 15, 16, 18, 19,	emend.), 143.6, 183.10, 184.1, 2, 195.6;
51.2, 54.17, 62.1, 65.2, 2, 9, 11, 66.7, 10,	pro अभाव m. 63.15.
16, 67.16, 19, 68.1, 2, 4, 69.7, 72.16, 76.14,	मै'सु'य' अविसेवादक 17.5, 7, 2, 9, 10, 11;
16, 98.2, 7 (bis), 19, 99.2, 110.17, 111.12,	सेवादक 16.5, 28.11; add. 12.15.
112.9, 120.4, 121.12, 15, 153.1, 6, 10, 14,	मै'सु'य'र'पु'द'य' अविसेवादक 5.18; सेवा-
159.12, 162.16, 17, 184.4, 12, 14, 187.1, 6,	दक 5.20, 6.1.
191.2, 192.2, 7, 15, 196.1; add. 82.14,	मै'ग'स'य'य' अस्फुट 28.2, 30.10, 11, 31.1;
184.6.	अस्फुटत्वं n. 30.7, 32.12.
मै'र'मै'ग'स'य'र' अनुपलम्भत्वं n. 184.12.	मै'ग' अन्ति n. 21.11; चतुस् n. 19.2, 25.6,
मै'र'मै'ग'स'य'र'र' अनुपलप्स्यमा-	7, 2, 9, 35.7, 51.9, 98.15, 130.6, 15, 16,
नत्वं n. 66.20.	181.6, 18, 182.2, 142.2, 15, 17, 167.12, 15,
मै'र'मै'ग'स'य' अमूढ 64.5, 2, 65.16.	18, 169.5, 9; लोचन n. 50.7; add. 130.12.
मै'र'मै'ग'स'य' अमृता n. 20.19; pro अप-	मै'ग'गै'पु'य'र' अनुपलम्भत्वं n. 142.2.
श्यत् p. pr. c. neg. 20.17.	मै'ग'गै'स'य'र' अनुपलम्भत्वं n. 142.2 (cf.
मै'य'वे'द'य' गाढ 22.12.	emend.).

མེག་གིས་གཟུང་བ་ཏིང་ གཤམ་ལ n. 125.14,
126.2, 4, 141.16, 142.2.

མིག་འཕྲེད་པ་ སིཤེམ m. 152.10 (མིག་
འཕྲེད་པ་ལ་སྟོན་པ་འོ་—འཕྲེད་
པ་སིཤེམ་འདི་) 178.10 (མིག་འཕྲེད་པ་དང་
འཕྲེད་པ་ལ་སྟོན་པ་ འཕྲེད་པ་སིཤེམ་འདི་).

མེག་འབྲུམ་(པ) འཕྲུལ་ m. 152.10, 178.10
 (cf. མེག་འབྲུལ་པ་).

मैरासेरु कामल n. 22.8.

मैत्र' संज्ञा f. 108.4, 5, 141.18; °संज्ञक
141.3.

ॐ नमः शिवाय संज्ञाकरण n. 141.18.

मु.श्लेषा add. 221.14.

मुक्'य अन्धकार m. 156.12, 13, 16, 20(bis),
157.17, 18(bis); तमस् n. 1.10.

ཐུན་ཅག་ འཕྲུལ་ཀླུ་ m. 156.18, 19.

मे' अग्रि m. 22.11, 42.3, 54.12, 14, 78.1, 5,
74.6, 76.19, 77.16, 78.16, 110.7, 12 (bis),
114.1, 4, 145.12, 146.6, 7, 195.3 (bis),
197.4, 7; दहन n. 80.4, 158.9, 198.9;
वह्नि m. 30.14, 32.9, 14, 71.1, 2, 3, 4, 9,

78.5, 8, 74.2, 8, 77.6, 12, 78.4, 10, 12,
79.1, 7, 10, 81.12, 82.2, 8, 114.4, 7, 187.7,

146.11, 197.9.

མེད་ ར 5.2, 10.1, 16.17, 17.12, 20.10,

26.10, 15, 32.12, 35.15, 49.1, 11, 50.18,

61.5, 66.9, 69.8, 11, 15, 71.19, 72.4, 73.1,

5, 12, 16, 74.14, 18, 75.4, 76.4, 77.1, 6, 78.8,

17, 79.1, 12, 96.2, 4, 7, 11, 100.6, 118.4,

119.11, 120.14, 18, 121.9, 8, 11, 122.11,

123.7, 136.4 (a), 144.12, 148.5, 149.8,

150.8, 14, 152.16, 155.8, 4, 160.8, 161.12,

170.18, 18, 172.18, 175.18, 176.5, 177.5,

6, 15, 18, 178.1, 6, 9 (bis), 14, 16, 17, 179.1,

10, 180.17, 181.10, 184.17, 18, 193.7,

195.4, 204.16, 212.1, 18; नास्ति 11.8.

26.5, 27.11, 44.12, 12, 45.4, 49.17, 66.19,

67.4, 10, 12, 20, 89.10, 113.6, 123.10,

129.4, 131.10, 154.4, 162.8, 176.6, 189.9.

190.1, 205.9, 213.18, 214.6; न अस्ति

10.9, 124.16, 174.19, 175.14, 176.8, 178.7.

187.18, 190.18, 191.9, 192.1; न भवति

197.8; न भवेत् 112.14, 122.3, 123.7; न	10, 19, 20, 66.13, 67.4, 6, 7, 8, 11, 12, 15,
विद्यते 4.4, 23.12; न सति 70.2, 7, 77.1,	17, 68.1, 3, 5, 70.2, 8, 10, 18, 71.2, 4, 9,
5, 80.2; न स्यात् 25.12; add. 6.14 (रि)	19, 72.6, 7, 15, 17, 18 (bis), 78.2, 12, 12, 16,
ཡུལ་མེད་ཀྱི་ཀི་ཀའི་ལུ་	85.14, 86.4, 5, 6, 87.16, 88.1 (bis), 2, 7
མེད་ཀྱི་ཐེག་ཀྱི་ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་	(bis), 3, 9, 10, 11 (bis), 15 (bis), 89.3, 20,
ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་	90.12 (bis), 12, 91.10 (bis), 99.7, 108.12,
ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་	112.15 (bis), 16 (bis), 17 (bis), 118.1 (bis), 10
ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་	(bis), 11, 12, 15 (bis), 16, 114.4 (b), 5, 6 (bis),
ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་	7 (bis), 115.4, 6, 8, 10 (bis), 116.1, 2, 2, 4,
ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་	5 (bis), 7, 8, 10, 11, 12, 12, 120.7, 126.6,
ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་	153.12, 154.5, 7, 8, 9 (bis), 10, 14, 16,
ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་	155.7, 9, 15, 156.4, 157.12, 158.2, 19,
ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་	159.9, 12, 14, 18, 160.10, 20, 161.1, 17,
ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་	162.12, 163.2, 175.7, 178.10, 12, 16 (a),
ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་	179.1, 3, 5, 8, 9, 11, 180.4 (bis), 7, 8, 11,
ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་	12, 12, 14, 17, 18, 19, 181.5, 7, 9, 12, 16,
ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་	182.2, 184.14, 190.12, 195.2, 197.12,
ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་	199.6 (bis), 210.14, 15, 211.1, 212.16 (bis),
ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་	17, 218.1, 214.7, 8, 9 (bis), 16, 17, 18 (bis),
ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་	216.16 (bis), 19 (bis), 217.1, 4 (bis), 5, 6
ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་ལ་མེད་ཀྱི་ཡུལ་	(bis), 7, 8, 9, 11, 12, 220.5.

अविद्यमान 50.2, 139.12 (b), 191.1, 207.2,
208.15 (cf. emend.), 214.2 (a).
असत् 18.12, 28.4, 7, 86.12, 97.12, 98.4
(bis), 5, 6, 8, 14, 17, 113.5, 9, 114.1, 4 (a),
115.2, 5, 116.1, 2, 15, 17, 119.12, 120.2,
11, 121.4, 12, 14, 15, 128.6, 136.12, 144.12,
153.14, 160.7, 186.14, 191.10, 11, 12,
195.2, 197.7.
असत्त्वं n. 7.2, 44.1, 4 (bis), 10, 18, 67.12,
79.1, 112.2, 118.2, 119.5, 136.17, 12,
148.12, 12, 150.2, 151.5, 10, 152.14, 165.7,
8, 166.5, 9, 172.6, 12, 192.7, 8, 198.2, 5,
218.1, 8.
विकल 200.2, 15, 16, 17, 201.2 (bis).
व्यतिरेक m. 199.2.
add. 86.2 (bis).
अद'प'यि' नास्ति 20.12, 44.9; न वर्तते
151.2.
अद'प'र' अतरेण 89.5, 83.5, 148.5.
अद'प'र'अश्रु' न भवेत् 122.2, 123.2.
अद'प'र'अश्रु'द'प' अविनाभावान् 136.14.

अद'प' अपि 13.14, 20.12.
pro एव 65.4.
यद्यपि (cf. उ'प' et य'प'ते) 9.17, 41.12,
204.2, 205.12, 211.2.
pro cas. absol. 4.12, 17.1 (cf. emend.);
35.12, 67.17, 128.12, 129.11, 131.7, 215.12.
pro emphasi 16.2.
अद'प'र' pro यदि नाम 213.9.
अ'श्रु' अश्रु m. n. 33.17, 42.1.
अ'श्रु' आश्रु adv. 21.1, 12, 14, 22.9.
अ'श्रु'प'र' शीघ्रम् adv. 157.2.
अ'द' (cf. अ'श्रु'अ'द') 1) अनुभू I —
अ'द'प' I अनुभूयते 26.10, II अनुभूयमान
35.9, III अनुभव m. 28.12; अ'द'प'यि'द'
अ'नुभूयते 26.12; अ'द'प'यि'द' अनुभव
m. 37.2; अ'द'प'र'अश्रु'प' अनुभूत
35.20.
2) विद् caus. pass. — अ'द'प'यि'द'
वेद्यते 26.9.
3) संविद् caus. pass. — अ'द'प' संवेदन n.
35.2, 16, 36.2; अ'द'प'यि'द' संवेद्यते
26.7.

रमण'रुम' add. 221.15.

रमेणस' उपलम् I A — रमेणस'सो उप-

लभ्यते 97.16, 121.7, 122.9, 123.4, 153.6,

191.2, 15; रमेणस'(य') I उपलभ्यते

97.12, 98.2, 121.5, 12, 123.2 (b), 152.17,

190.12, 192.1, II उपलभ्यमान 147.15,

148.2, 4, 10, 159.12 (a), 162.12, III उप-

लब्ध 67.12, 79.2, 148.7, IV उपल-

ब्धि f. 49.1, 12 (रमेणस'यदे'मेस'यदे—

उपलब्धज्ञानम्), 12, 15, 51.2, 4 (a), 6 (b),

7, 15, 63.7, 69.11, 16, 72.2, 19, 73.2 (cf.

emend.), 11, 14, 74.4 (cf. emend.), 5, 12,

17, 76.12, 77.2, 15, 78.2, 79.12, 17, 80.17

(cf. emend.), 12, 81.5, 14, 83.16 (bis), 85.16,

17, 86.1, 9, 14, 16, 18, 87.4 (bis), 5, 7, 8,

12, 17, 88.2, 89.10 (cf. emend.), 97.12, 15,

98.2, 99.2, 10, 111.16, 112.1, 2, 5, 119.14,

120.1, 121.5, 6, 12, 122.7, 15, 190.17,

191.2, 7; V उपलम्भ m. 50.6, 51.4, 17,

52.1, 84.16, 112.7, 10, 120.4; रमेणस'

य'रु'रु' I उपलभ्यते 111.16, 112.7,

119.15, 120.2, 122.2, 17, II उपलभ्येरन्

148.2; रमेणस'य'र'म'श्रु'य' अनुपल-

ब्धत्त n. 66.12.

2) add. रमेणस'सो 123.2 (a); रमेणस'य'

86.19, 98.1, 121.16.

रमेणस'य cf. रमेणस'

मालम्बन n. 24.2, 40.5, 8, 50.4, 15,

136.2, 137.1; दर्शन n. 75.14; add. 51.6

(a), 191.14.

रमेणस'यदे'मळ'दे'र'रु'श्रु'य'य'म'यि'य'

य' अनुपलब्धिलक्षणप्राप्त 63.17.

रमेणस'यदे'मळ'दे'र'रु'म'श्रु'य'य' अनु-

पलब्धिलक्षणप्राप्त 63.9, 10.

रमेणस'यदे'रेण'श्रु'य'म'श्रु'य'य' अनुप-

लब्धिलक्षणप्राप्त 62.15.

रमेणस'श्रेण'र'य'य' निर्धारण n. 14.12,

15.2.

म'श्रु' मयूर m. 146.12, 147.1, 2.

म'श्रुदे'श्रु' केकायित n. 147.2, 7, 10, 11.

म'श्रुदे'श्रु'श्रु'य' केकायित n. 146.14.

मै'य' स्वप्न m. 8.16.

क्षेप' मूढ 66.6, 8; मोह m. 66.9, 10;

विधम m. 147.11; व्यामोह m. 104.11,

147.8; add. 66.7.

श्लेष'कु मरीचिका f. 7.8.

श्लेष(य) आह 12.7, 13.5, 17.18, 28.3,

29.1, 30.4, 17, 31.3, 32.19, 33.3, 35.1,

38.5, 40.1, 41.14, 46.1, 47.8, 49.4, 10,

51.6, 52.1, 53.3, 5, 54.14, 55.6, 56.11,

57.5, 58.6, 59.3, 14, 60.11, 61.14, 63.3, 6,

64.3, 68.11, 69.1, 13, 82.14, 17, 83.3, 3,

13, 15, 84.1, 15, 86.4, 13, 87.1, 17, 90.6,

17, 92.3, 93.7, 94.10, 13, 95.3, 96.4, 13,

98.3, 13, 99.3, 15, 100.17, 102.16, 105.4,

106.19, 108.1, 19, 110.16, 112.4, 113.9,

114.4, 13, 116.17, 122.15, 124.1, 125.3,

126.13, 127.4, 128.4, 129.16, 141.7, 142.1,

146.3, 147.6, 154.14, 155.3, 158.14, 159.1,

162.14, 164.13, 165.4, 166.3, 168.14,

170.14, 171.16, 172.3, 175.1, 176.1,

177.10, 19, 178.3, 180.1, 184.6, 19, 185.13,

186.1, 187.3, 189.6, 191.7, 15, 193.13,

194.7, 197.3, 19, 208.3, 7, 214.16, 218.5,

11, 219.5, 13, 221.1.

उच्यते 168.1; उक्त 117.4, 128.13, 169.13,

182.13, 183.3, 184.3, 5, 3, 13, 193.5, 195.3,

219.9; उक्ति f. 18.13.

उपात्त 69.6; उपादान n. 9.7.

कथित 96.13.

कार m. 42.19, 43.3, 44.6.

प्रकृषा n. 10.4, 16.3, 3, 3, 19, 20 (cf. em.),

17.1 (cf. emend.), 3, 11, 18.14, 19, 21.14,

17, 22.3, 24.11, 26.3, 43.3, 7, 10, 44.4,

46.6, 66.5, 11, 80.3, 83.5 (bis), 6, 7, 100.5,

129.9, 131.19, 132.3, 13, 137.17, 152.5,

155.13.

वचन n. 43.11.

pro कृत 158.1 (क्षेप'य'श्लेष'ने' इति

कृतम्).

add. 120.11, 125.11, 133.3, 142.1.

श्लेष'वेद'य' उक्त 193.10.

श्ल' praet. श्ल' 1) आह — I श्ल'य' 127.5,

128.17, 158.4 (आहुः) 169.4, II श्ल'य'

(स) 25.14, 27.1, 84.8, 89.9, 46.17, 48.10,
62.2, 8, 90.2, 127.2, 17, 140.17, 143.5, 18,
168.12, 166.12, 167.1, 169.12, 172.16,
175.7, 176.2, 179.2, 182.4, 183.9, 185.2,
186.7, 193.4, 194.14, 206.4, 217.12,
219.17.

2) आख्या II — श्लुस'दस' आख्याय
164.14.

3) उच्चर caus.—श्लुस'दशुस' उच्चा-
रयेत् 136.4; श्लुस'य' उच्चारण n. 136.8.

4) उपन्यत् IV — श्लुस' उपन्यास m.
144.12; श्लुस'(य') उपन्यस्त 142.12,
188.11.

5) कथ् X — श्लुस'य' कथन n. 39.4;
श्लुस'य'पिद' कथ्यते 39.6; श्लुस'सुवेद'
कथित 4.12.

6) ब्रू II — श्लु(य') I ब्रूमः 153.15, II
ब्रुवत् 136.11; श्लुस'द' I ब्रुवत् 8.6, II
ब्रुवाण 169.2; श्लुस'य' I ब्रवीमि 135.12,
II ब्रूयात् 11.12.

7) वच् II — श्लु(य') I उच्यते 9.1, II

उक्ता 192.17, III उक्त 51.2, 171.1, 2,
188.10, IV वचन n. 201.7, 202.5, V
वक्तृ 152.2, 14, 17, 19, 153.6, 154.1, 2,
202.12, 203.10, 205.12, 19, 213.14, 17,
214.12, 215.14, VI वक्तृत्व n. 43.17,
151.12, 152.2, 10, 153.4, 12, 162.2, 171.2,

15, 172.12, 218.11, 214.5, 7, श्लुस'देद'
वक्तृत्व n. 43.12, 152.12, 153.14, 15, 17,
154.4, 8, 11, 155.2, 161.12, 15, 17, 162.1,
4, 5, 6, 163.1, 2, 164.2, 172.1, 203.12, 15;

श्लुस'ये वक्तृ 3.14, 185.11, 14, 186.6,
203.2, 204.14, 15, 17, 206.1, 2, 216.2,
217.14; श्लुस' वक्तृम् 3.12, 12.15, 164.15

(श्लुस'देद' वक्तृकाम); श्लुस'प्र'य'
वाच्य 19.12, 20.1, 7, 10, 12, 17; श्लुस'
प्रेद'य' वाचक 17.12, 19.12, 20.1, 7, 10,

12, 17; श्लुस'(य') I उच्येत 13.12, II उक्त
3.2, 5.12, 24.17, 90.1, 93.4, 124.2, 129.11,
130.10, 131.2, 10, 12, 132.4, 6, 15, 188.6,
139.2, 6, 140.6, 167.2, 10, 169.14, 17, 18,
170.5, 8, 10, 12, 15, 194.4 (bis), 216.1,

III उक्तल n. 129.12, IV उक्ति f.

140.14, 16, 219.2, 4, 5; श्रुस'प'र' उक्त

वक्तल n. 203.10, 214.12; श्रुस'वे' उक्त

140.8, 218.17, 220.6; श्रुस'सु'वे' उक्त
114.17.

8) वद् I — श्रु'प' वाद m. 129.5 (bis),

131.11, 12 (bis), 12; श्रु'प' वद् 3.12.

9) pro कृ VIII — श्रुस'र' कुर्यात् 43.1

10) add. — श्रु'प' 127.4; श्रुस'प' 216.4,
219.6.

श्रु'प'स'पु'प' शाब्द 135.12.

उ'

उ'म' 'मात्र 9.9, 12, 16.5, 19.16, 25.17,

50.20, 53.1 (cf. emend.), 6, 9, 54.6, 9,

65.1, 2, 78.10, 12, 82.2 (bis), 5, 83.2, 98.19,

105.1, 6 (bis), 8, 106.12, 17, 19, 107.2, 12,

108.15, 109.14, 110.2, 4, 130.10, 131.17,

132.4, 134.12, 138.6, 139.2, 143.14, 18,

162.17, 164.1, 171.2, 185.14, 15, 188.19,

189.2, 194.12, 196.2, 11, 12 (bis), 14, 16,

203.5, 16, 204.11, 216.5; add. 45.4.

उ'म'वि'र'र'र'प' एव 42.12.

उ'म'अ'प'र'र' केवल 83.16.

ग'र'र' प्रधान 12.1, 55.12, 14.

ग'र'र'र'र'र'r' (प) pro गुणीभूत 11.20.

व'र'र'र'र'र'r' कृतात् abl. adv. 6.7.

व'र'र' मृग् IV — व'र'र'र' - प'र' मृग्यते

7.19-20; व'र'र'र'r' (प) मृग्यते 106.17;

व'र'र'र'r' (प) मृग्यते 7.19.

व'र'र'र'र'र'r' र'जन n. 75.9.

र'र'र' मिति f. 70.12, 17, 71.5 (bis).

र'र'र' वाद m. 127.4, 8, 129.4; विवाद

m. 129.1, 6, 15, 17, 18, 130.1, 131.14, 132.5.

र'र' fut. व'र'म' 1) आरम् I A. — र'र'र'

प' I आरब्धवत् 4.4, II आरम् 4.11,

27.16; र'र'र' - पु'प' (आरम्: कर्तव्यः)

pro आरम्भणीय 2.9; र'र'र' - पु'प' (आरम्: क्रियते) pro आरम्भणीय 2.11.

व'र'म'म' आरम्भ्यते 3.1; व'र'म'र'r' (प)

व'र'र' आरम्भणीयत्व n. 2.12.

2) प्रक्रम I, IV — र'र'र' प्रक्रात

129.4.

ཚུམ་པ་ cf. ཚུམ་; བྱུ་པ་ m. 3.14.

ཚུལ་པ་ རྒྱུ་ལྡན་ m. 43.13, 15, 44.7, 13,
58.14, 17, 19, 149.13.

བཅུད་པ་ (cf. ཚུད་པ་) བཤད་ m. 128.14.

བཅུལ་ (cf. ཚུལ་) རྒྱུ་ལྡན་ m. 103.15, 104.3,
6 (bis), 150.10, 11, 16, 165.10, 14 (bis), 15,
17, 166.9, 205.13, 14.

བཅུལ་མ་ཐག་ཏུ་བྱུང་བ་མ་ཡིན་པ་(པ་) མཐུ་ལྡན་
ལྡན་ལྡན་ལྡན་ 150.5.

བཅུལ་མ་ཐག་ཏུ་བྱུང་བ་མ་ཡིན་པ་ཏེ་
མཐུ་ལྡན་ལྡན་ལྡན་ n. 149.14.

བཅུལ་ རྒྱུ་ལྡན་ f. 4.19.

བཅུད་པ་ (cf. ཚུད་པ་) བཤད་ m. 130.3.

བཅུམ་པ་ (cf. ཚུམ་) རྒྱུ་ལྡན་ m. 27.7,
འཇུ་ལྡན་ m. 4.20.

ཚ

ཚུལ་ རྒྱུ་ལྡན་ 158.13, 14.

ཚུང་པ་ཅན་ རྒྱུ་ལྡན་ 50.11, 64.13.

ཚུང་པ་ཏེ་ རྒྱུ་ལྡན་ n. 51.5; རྒྱུ་ལྡན་
ལྡན་ n. 64.17.

ཚུང་པ་ཅན་པ་ཏེ་ རྒྱུ་ལྡན་ n. 51.8.

ཚུང་པ་ རྒྱུ་ལྡན་ m. n. 110.7, 16 (bis),
195.4, 197.7, 10, 198.14.

ཚུང་པ་ རྒྱུ་ལྡན་ n. 4.10, 6.8, 10, 11, 7.4, 6,
7, 8.9, 11, 15, 17, 14.3, 8, 10, 16.10, 25.10,

27.4, 28.10, 29.6, 18, 33.7, 9, 10, 15, 34.3,

6, 7, 8, 9, 11, 16, 18, 35.14 (bis), 36.13, 15,

17, 19, 37.1, 11, 40.13, 14, 18, 41.3, 4, 5,

64.3, 66.17, 82.1, 90.3, 12, 13, 15, 17,

91.1, 3, 6, 7, 9 (bis), 98.12, 15, 16, 20, 99.1,

100.11, 104.13, 105.10, 11 (bis), 13 (bis),

106.3, 110.15, 118.16, 181.6, 135.4, 8,

10, 136.10, 11, 145.4, 6, 169.4, 181.1,

183.13, 14, 16, 17, 18, 19, 185.13, 17, 188.11,

197.6, 15, 198.15, 199.4, 8, 12, 207.3,

208.13 (bis), 15, 17, 209.3, 210.13, 212.14;

འཇུ་ལྡན་ n. 135.9; add. 8.13.

ཚུང་པ་མ་ཡིན་པ་(པ་) མཐུ་ལྡན་ 6.15, 7.17,
185.15; མཐུ་ལྡན་ n. 136.13, 197.1.

ཚུང་པ་མ་ཡིན་པ་ མཐུ་ལྡན་ n. 25.1.

ཚུང་པ་མ་ཡིན་པ་ མཐུ་ལྡན་ 4.13.

ཚུང་པ་མ་ཡིན་པ་ རྒྱུ་ལྡན་ n. 201.1.

ॐण अर्थ 28.14; °कार m. 42.18.

पद n. ३.१३, १४, ४.४, १०३.३, ३, ६, १२६.६, ७,
१३८.१, १३९.३, २२१.३.

वचन n. 4.19, 42.12, 19, 48.16, 51.1, 98.1
(bis), 4, 11, 115.1, 117.12, 118.14, 127.11,
129.2, 12, 182.12, 183.2, 185.2, 6, 186.12,
19, 187.4, 152.2, 12, 12, 168.4, 5, 2, 11,
14, 16, 17, 164.2, 5, 10, 11, 172.2, 9, 193.14,
209.16, 12, 210.12, 16 (bis), 211.4, 9, 219.2,
7, 15, 220.1, 221.1.

वाक्य n. 100.९, 115.7, 11, 16, 116.६, 10,
117.1६, 118.३, 119.4 (cf. emend.), ९, 10
(bis), 1३ (bis), 204.7, ९, 215.1३, 216.३, 4,
1३, 17, 217.1३.

ॐ नमो वाचक 104.10, 185.10.

ཆེན་པོ་ལྷན་ རྒྱུ་མཉམ་ m. 125.5, 126.18.

འཛིན་གཏོག་ལྟུག་མ་ ཤེལ m. 41.16.

ཆེ་ཤ་ཉིད་ བཅུ་ལྔ་ n. 96.18, 17.

ཆེག་ཏུ་བསྐྱུང་བ་ རིའོཤ m. 71.10.

ཆེག་པ་ དཀའ་ n. 79.9.

ॐ नमः समाप्त m. 56.15.

ཆེགས་པའུ་ གློག m. 221.8.

कुंय क्रम m. 138.19; नीति f. 67.16;

न्याय m. 20.18, 96.19, 156.11.

रूप n. 16.9, 39.16, 18, 40.1, 2, 3, 4, 5, 7,

41.10, 18, 19, 42.11, 48.6, 44.4, 48.2, 4, 6,

7, 8, 9, 18, 14, 54.19, 59.15, 92.5, 7, 9 (bis),

10, 11, 93.1, 7, 8, 9, 18, 95.20, 96.7, 9,

97.1, 114.9, 16, 189.14, 16, 18, 19, 140.8,

7, 9, 10, 18, 141.1, 8, 6, 148.14, 17, 19,

151.7, 9, 10, 164.18, 14, 16, 18 (b), 165.1,

171.4, 6, 172.17, 173.1, 182.8, 8 (bis), 10,

183.17, 18, 196.2, 4, 199.4, 11, 200.1;

रूपत्व n. 195.14; add. 48.5, 164.18(a),

188.19.

ཕྱུ་ལ་གྱེས་ pro instrum. 84.5.

ལྷོ་ལ་ཡང་དེ་པའི་ན་ pro तथा 156.17.

ལྷ་ལ་གསུམ་(པ་) འཁྲུག 16.9, 89.16, 40.2,

8, 4, 5, 7, 41.10, 48.6(b), 7, 8, 9, 54.19

ཚུལ་གསུམ་པའི་དྲགས་ཡིན་པའི་བྱིང་།

त्रिद्वपत्वात् १२.५, ७, ९, १०, ११, १३.१, ७, ८,

9, 18, 95.90, 96.7, 9, 97.1, 114.9, 16,

189.12, 140.3, 7, 9; त्रैवप्य n. 41.15, 16,	साकल्य n. 51.11, 14, 52.9, 63.7, 155.12.
45.14, 48.6 (a), 185.12, 16, 17.	add. 146.8.
कुंवा'ग'सुम'स'र' त्रैवप्य n. 41.12, 14,	कै'ग'स'के'स' कलाप 74.7.
48.7.	कै'ग'स'स' संनिपतत् 156.7.
कुंवा'ग'सुम'स' त्रिद्वप 48.2, 4; त्रैवप्य n.	कै'ग'स'स'स'स' साकल्यवत् 52.9.
182.9, 188.12, 14, 16; sine sanscr. 182.9,	कै'स' पीन 97.4 (bis).
(कुंवा'ग'सुम'स'स'ग'स' - त्रयाणां द्वा-	कै'स' प्रती II - कै'स'(स') I प्रत्येति
णाम् - pro एषाम्.	187.7, II प्रत्येष्यति 187.8.
कुंवा'ग'सुम'स'स'स' pro लिङ्गत्रैवप्य n.	स'क'स'स' लक्षण n. 10.15, 12.5, 12, 14,
185.11.	16, 18.1 (bis), 14.2, 15.20, 19.19, 20, 20.6
कै' काल m. 20.14, 26.15, 28.3, 4, 5, 46.4,	(bis), 10, 11, 21.8, 10, 22.16, 17, 23.7, 25.12.
5, 106.4, 127.5; चायुस् n. 142.8, 14, 18,	28.19, 29.2, 2, 15, 16, 19, 20, 30.2, 10, 12,
143.3; pro locat. 25.6, 215.10; add. 9.1	12, 31.2, 5, 12 (bis), 32.4, 5, 6, 7 (bis), 12,
(सु'स'स'स'स'स' तस्मिन्नेव काले).	14, 15, 33.1, 2, 38.6, 10, 11, 39.2, 2, 5,
कै'ग'स'स'स'स'स' लाघव m. 33.8.	40.10, 41.2, 10, 17, 42.16, 43.5, 44.2, 45.16,
कै'ग'स'(स') मीलन n. 18.2 (cf. emend.).	46.2, 49.12, 15, 51.2, 7 (bis), 15, 52.4,
संनिविष्ट 18.4.	54.12, 63.9, 10, 17, 64.1, 67.6, 69.16, 86.9,
संसर्ग m. 109.12.	90.4, 9, 98.2, 99.2, 117.6, 7, 121.12,
समुदाय m. 14.15, 16.	122.16, 124.6, 7, 11, 132.9, 15, 16, 138.1,
समय 50.4, 5, 11, 64.12, 16, 155.8.	10, 139.11, 15, 142.2, 143.2, 159.2, 160.12,
सामयी f. 49.12, 14.	184.5, 2, 9, 12, 14, 190.4, 12, 193.2, 12, 16,

17, 194.2, 4, 5, 7, 9, 10, 11, 196.19, 197.1,
2, 3, 20, 198.5, 6, 10, 12, 199.17, 217.18,
218.2, 7, 9, 11 (bis), 12, 13; लक्षणता f.
159.2, 191.7, रूप n. 198.5, 10; add. 31.7,
51.6, 86.18, 98.1, 121.16, 182.14, 191.14.

महर्षेयस्य लक्षणता f. 158.18.

महर्षेयस्य °आत्मक 196.20.

महर्षेयस्य निमित्तीक VIII —
महर्षेयस्य निमित्तिकरोति 13.16.

महर्षेयस्य लक्षणता 160.11.

महर्षेयस्य रात्रि f. 42.17, 97.4.

महर्षेयस्य तुल्य 14.7.

सम 23.9, 24.11 (a), 12.

समान 46.11 (bis), 18, 14 (bis), 47.3, 95.2.

सादृश्य n. 34.10,

add. 24.11 (b).

महर्षेयस्य देवस्य समन्तर 23.9,
24.11.

महर्षेयस्य m. 79.5.

महर्षेयस्य 1) लक्ष् X — महर्षेयस्य लक्षण n.
82.18; महर्षेयस्य लक्ष्यते 18.9;
महर्षेयस्य लक्ष्यते 49.18.

2) लिङ्ग X — महर्षेयस्य लिङ्गते
40.2.

ई.

ईश्वरस्य (n. pr.) add. 222.3.

महर्षेयस्य 1) आधा III — महर्षेयस्य आद-
धान A 1.10.

2) कृ VIII — महर्षेयस्य I करण n. 3.14,
4.3, II कृति f. 222.3; महर्षेयस्य I °कार
m. 4.17, II कृत् 4.20.

महर्षेयस्य (cf. यजुस् et ऋग्वेद) 1) यजुस् IX
महर्षेयस्य — I गृह्यत् 28.2, II गृहीत
25.3, III यजुस् 24.20, 25.4, 67.14, 89.4,
7, IV यजुस् 8.3, 10, 11, 13, 14, 16, 20.6,
17, 25.17, 18, 27.14, 29.14, V यजुस् n.
19.16, 28.8, 10, VI यजुस् 35.20; महर्षेयस्य
यजुस् गृह्यमाण 29.15; महर्षेयस्य यजुस्
गृहीयात् 28.4; महर्षेयस्य यजुस्
गृह्यते 4.11.

2) प्रत्ययमृष VI — महर्षेयस्य प्रत्ययमृ-
षति 19.10.

3) pro अवसो IV — महर्षेयस्य अवसोयते
29.15 (a).

ह्रस्व n. 10.18, 189.7, 190.8, 200.18,
201.8.

ह्रस्व 1) परिसमाप् v et caus. ह्रस्वने
परिसमाप्य 189.14; ह्रस्वसम्पु(स)

परिसमापयितव्य 129.10.

2) समाप् v — ह्रस्वस(स) समाप्त 6.10,
222.8.

3) संपृ IX — ह्रस्वस संपूर्ण 27.10, 11.

सहस्रस मिथ्या adv. 135.17.

व

वसन् प्रसङ्गेन 41.10, 45.14, 199.14,
198.1, 2.

वेग pro art. indef. 54.8, 8; pro एव
119.18.

वेगस (cf. वेग) विनष्ट 28.6 (bis).

वेन च 15.8, 17.10, 161.1, 212.18; con-
unctio sine aequiv. 14.8, 12, 21.7, 9,
27.18, 28.16, 70.17, 88.16, 188.14, 206.10,
211.8.

वृद्धेयुषोऽस add. 222.8.

वृत्तस (cf. वृत्त) गत 9.4.

प्रवृत्त 16.8, 52.8, 128.12, 185.4, 8, 18, 15.

प्रवृत्तव n. 17.8; प्रवृत्त 186.8; यान n.
21.8, 15, 17.

वृत्तने add. 222.4, 7.

वेङ्ग द्वेष m. 148.8, 152.4.

वेङ्ग इति (in sensu इति चेद्) 18.8, 17.15,

19.8, 80.1, 15, 88.10, 84.8, 18, 89.7, 14,

41.16, 45.17, 48.10, 49.17, 55.8, 57.8,

58.8, 59.4, 14, 60.7, 61.9, 62.8, 8, 18,

68.8, 82.8, 83.12, 20, 86.11, 18, 87.14,

90.14, 98.8, 94.12, 96.1, 12, 106.17, 107.7,

16, 108.16, 109.17, 114.10, 128.18, 15,

129.14, 133.7, 140.17, 141.8, 147.4, 158.8,

154.12, 155.5, 166.4, 12, 168.9, 170.11,

172.8, 178.1, 179.12, 181.12, 188.9,

185.12, 186.7, 189.9, 18, 198.11, 194.8,

14, 196.8, 197.10, 218.10, 219.17.

इति चेद् 16.12, 18.20, 35.12, 37.8, 198.18.

add. 4.12, 20.9, 46.8, 47.4, 10, 50.8, 5,

51.8, 58.8, 148.12, 165.8, 197.8, 214.11,

220.11.

दे॒क् १) अ॒ध्यव॒सो IV — दे॒क्'य' अ॒ध्यव-

सा॒य m. 29.14, 86.14, 17, 87.1, 8, 11;

दे॒क्'य'सु'य' I अ॒ध्यव॒स्यति 29.7, II

अ॒ध्यव॒सित 29.16, III अ॒ध्यव॒सेय 29.8, 10.

२) अ॒वसो IV — दे॒क्'य'सु'ये' अ॒वसी-

यते 87.8.

दे॒क्'य' cf. दे॒क्

गा॒र्घ्य n. 212.10.

दे॒क् इति 8.8, 10.16, 14.5, 10, 15, 16, 19.9,

21.6, 8, 26.9, 80.4 (इत्यादि) 42.18, 44.17,

18, 45.8, 12, 50.1, 12, 54.8, 56.11, 57.12,

64.14, 65.5, 66.19, 67.12, 72.18, 76.9,

84.10, 85.7, 98.12, 100.8, 101.7, 9, 16,

108.7, 104.18, 17, 105.18, 106.5, 108.8, 9,

110.12, 111.11, 112.8, 118.8, 117.4, 10,

119.16, 121.7, 122.9, 128.17, 124.1, 5,

126.19, 127.7, 11, 128.8, 9, 129.5, 8, 9,

130.9, 11, 181.7, 10, 18, 182.1, 16, 185.14,

17, 186.11, 187.8, 142.15, 153.15, 154.7,

8, 158.4, 165.4, 169.8, 4, 194.8, 4, 195.7,

197.7, 11, 18, 199.7, 200.4, 208.11, 204.6,

211.11.

add. 21.17, 31.16, 82.18, 16, 88.8, 50.19,

54.6, 68.4, 76.4, 98.8, 97.4, 187.17,

189.9, 140.8, 143.11, 149.6, 152.5, 160.4,

194.1.

दे॒क्'य' इति 40.4, 54.18, 67.20, 73.1,

158.1, 167.14, 205.8.

दे॒क्'य' इति 169.10.

दे॒क्'सु'(य) अ॒वस्य 17.9, 87.5, 146.18,

148.16, 151.10, 194.12.

इति 5.16, 10.20, 11.8, 16, 12.4, 13.5, 14,

15.14, 17.10, 18, 19.7, 23.8, 29.1, 32.14,

35.1, 8, 39.18, 40.6, 41.14, 15, 42.18,

43.1, 14, 45.4, 6, 46.1, 47.8, 8, 48.4, 9,

49.8, 4, 5, 7, 9, 11 (bis), 15, 16, 51.6, 8,

18, 52.1, 18, 53.5, 14 (bis), 15, 16, 17,

54.10, 14, 15 (bis), 55.6 (bis), 9, 56.15,

57.5 (bis), 19, 58.6, 10, 59.8, 11, 14, 60.11,

61.14, 68.8, 8 (a), 5, 6, 10, 12, 18, 64.8,

10, 65.20, 66.4, 18, 18, 67.1, 68.11, 69.8,

12, 18, 14, 15 (bis), 17, 71.19, 72.8, 4 (bis),

6, 78.19 (bis), 79.1 (bis), 14, 17 (bis), 18,

80.2 (bis), 9, 81.2, 5, 8, 10, 83.2, 12, 13,
 84.1 (bis), 15, 86.4, 7, 12 (a), 15, 87.1 (a),
 12, 17, 90.6, 10, 17, 92.2, 93.7, 94.6, 10,
 12, 95.1, 7, 15, 96.4, 12, 15, 97.5, 9, 16,
 98.1, 2, 4, 5, 8, 12, 14, 15, 99.2, 15, 16,
 100.1, 8, 4, 10, 11, 14, 17, 101.2, 12,
 15, 19, 102.2, 5 (bis), 7, 14, 16, 18, 103.2,
 105.4, 11, 106.2, 14, 107.1, 108.19, 110.2,
 11, 12, 16, 111.1, 6, 8, 112.2, 4 (bis), 7,
 113.7, 9, 12, 114.2, 4, 5, 12, 115.16,
 116.17, 117.11, 119.2, 16, 120.1, 4, 10,
 11, 121.2, 11, 12, 14, 122.1, 5, 11, 14,
 15, 16, 17, 123.2, 4, 9, 10, 14, 124.2 (bis),
 8, 12, 12, 15, 19, 125.2, 9, 126.2, 4 (bis),
 5, 7, 12, 19, 127.4, 12, 128.4, 11, 12, 19,
 129.1, 16 (bis), 130.2, 14, 16, 17, 131.2, 2,
 18, 132.2, 9, 133.5, 6, 7, 9, 11, 15, 16,
 134.2, 2, 4, 135.4, 8, 10, 136.19, 138.12,
 15, 139.2, 11, 17, 19, 140.2, 10, 12, 141.2,
 142.1 (bis), 10, 12, 144.4, 8, 145.11, 12,
 146.5, 15, 16, 17, 147.1, 2, 6, 12, 16, 148.1,

149.12, 150.4, 7, 12, 18, 152.2, 15, 19,
 153.6, 154.2, 5, 155.2, 157.11, 158.2,
 162.14, 165.9, 12, 166.2, 167.2, 15, 12,
 168.14, 170.2, 14, 17, 171.10, 14, 15 (bis),
 16, 172.12, 173.4, 175.1, 176.2, 6, 177.1,
 10, 19, 178.2, 4, 182.12, 184.6, 8, 12, 18,
 185.12, 186.4, 187.2, 188.12, 16, 189.4,
 6, 190.1, 191.2, 7, 8, 10, 15, 192.1, 12,
 194.2, 196.2, 12, 197.2, 4, 8, 9, 12, 14, 19,
 198.2, 200.2, 10, 11, 12, 12, 201.14, 202.4,
 5, 6, 8, 9, 12, 14, 203.2, 4, 9, 10, 14, 18, 19
 (bis), 204.19, 205.10, 11, 206.2, 207.9,
 208.2, 7 (bis), 9, 10, 11, 209.17, 210.2, 12,
 16, 211.1, 6, 15, 212.7, 18, 213.2, 14, 17,
 214.4, 5, 6, 8, 10, 17, 215.5, 7, 8 (bis),
 216.10, 12, 217.2, 9.
 pro °कार् m. 87.1 (b).
 उच्यते 10.16, 13.11, 14.5, 27.12, 49.12,
 50.16, 64.16, 65.1 (a), 93.2, 95.7, 2,
 160.12, 165.15.
 कथ्यते 50.2.

प्रकृषा n. 173.8.
 नाम 52.15, 75.8, 106.4, 11, 157.6, 158.8,
 8, 160.4, 193.6, 14, 194.2, 216.2.
 pro वचन n. 117.15.
 » शब्द m. 85.2, 164.7.
 » संज्ञक 70.17, 141.9.
 add. 5.9, 11.14, 15, 19, 12.1, 7, 14.6,
 15.19, 18.5, 17, 21.4, 23.4, 25.1, 31.2, 18,
 32.19, 38.5, 43.12, 46.6, 58.2, 56.15, 61.15,
 63.2 (bis), 65.1 (b), 69.1, 70.2, 74.15, 78.17,
 79.12, 85.2, 86.12 (b), 87.2, 101.2, 18,
 104.12, 114.6, 118.5, 119.2, 2, 132.17,
 135.1, 2, 139.2, 10, 11, 140.11, 143.2,
 154.14, 158.14, 159.1, 165.9, 177.12,
 191.1, 12, 201.9, 11, 208.1, 7, 208.2,
 213.12, 219.5, 6, 12, 220.11, 12, 222.1.
 देश'प्रेर'प' sine ascr. et pro आदि?
 80.11, 12, 16, 81.1, 6, 7, 2, 11, 17, 82.4.
 गङ्गा — fut. (praes. गङ्गा) 1) अवस्था
 caus. — गङ्गा'प' अवस्थापयितुम्
 85.2.

2) प्रतिष्ठा caus. — गङ्गा'प' प्रतिष्ठा-
 पन n. 131.12.
 3) स्था I — गङ्गा'प' स्थित 187.11.
 4) add. — गङ्गा'प' 156.5; गङ्गा'प'
 187.5.
 गङ्गा' अन्तर 8.9, 10, 11, 14 (bis), 16.10,
 18, 25.4, 48.2, 50.6, 51.5, 2, 11, 14, 52.2,
 2, 12, 15, 17, 54.2, 63.7, 11, 65.11, 69.4, 2,
 74.15, 17, 75.2, 7, 10, 12 (bis), 82.2, 83.14,
 15, 12 (bis), 19 (bis), 84.4, 89.14, 101.2,
 125.4, 7, 136.1, 155.17, 156.20, 157.19,
 158.9, 168.17, 164.1, 174.1, 177.2,
 188.2, 4.
 अन्य 2.7, 4.7, 6.2, 14, 7.5, 7, 17, 8.5, 6,
 2, 9.2 (bis), 10.9, 15.7, 17.4, 24.20, 26.2,
 16, 29.2, 9, 32.2, 6, 12, 47.6, 10, 15, 17,
 49.6, 51.9, 12, 17, 52.12, 53.11, 56.2, 7,
 12, 58.15, 60.2, 61.2, 4, 62.2, 63.4, 70.11,
 12, 71.14, 80.2, 4, 87.15, 17, 12, 96.14, 15,
 16, 97.14, 98.14, 99.4, 2, 106.1, 107.4,
 12, 108.6, 7, 12, 12, 12, 109.15, 117.9,

128.2, 127.14, 128.6, 11, 183.2, 186.2, 12,
 20, 147.10, 155.2, 6, 158.2, 159.10, 161.2,
 168.2, 164.2, 167.2, 174.19, 175.2, 7, 12
 (bis), 184.16, 17, 12, 186.16.
 अपर 42.2, 88.2, 116.16, 117.1, 118.17,
 124.16, 181.19, 207.2, 213.10.
 इतर 28.11, 195.4 (गदक'स'), 197.9 (id.).
 पर 23.6, 24.12, 38.7, 39.2, 10, 11 (bis),
 12, 12, 46.12, 48.6, 58.1 (bis), 2, 2, 84.7,
 9, 85.6, 7, 92.2, 4, 5, 98.2 (bis), 19, 94.7,
 10, 102.12, 16, 17, 19, 105.2, 15, 129.10,
 180.7, 12, 14, 17 (bis), 181.12, 19, 20,
 132.1, 2, 135.15 (cf. emend.), 139.12,
 140.7, 9, 144.17, 12, 19, 148.16, 167.2, 12,
 15, 16, 168.2, 169.9, 10, 204.12, 206.2,
 215.2, 10.
 pro अन्यत्र 76.15.
 » अन्यथा 57.2, 59.2.
 » किंचिद् 130.4.
 » परार्थ 215.12 (cf. emend.).
 व्यतिरिक्त 58.2, 145.14.

add. 92.7, 102.15, 139.16, 161.19, 168.7.
 गदक'श्रै'र' पारर्थ्य n. 181.17, 168.12 (a).
 गदक'श्रै'र' (श्रै) परार्थ 88.7, 39.2, 10, 12,
 12, 84.7, 9, 85.7, 92.2, 4, 5, 98.2, 94.7,
 10, 129.10, 130.14, 131.12, 139.12, 140.7,
 9, 144.17, 167.2, 206.2.
 गदक'श्रै'र' (श्रै) पारर्थ्य n. 168.15.
 गदक'श्रै'र' (श्रै) 'स' परार्थ 130.7, 12,
 131.19, 132.2, 167.12, 168.2, 169.2, 10;
 पारर्थ्य n. 168.2, 10, 169.1; add. 168.7.
 गदक'श्रै'र' (श्रै) 'स' (श्रै) पारर्थ्य n. 131.1,
 168.12, 16, 12; add. 139.16, 168.12.
 गदक'रु' अन्यथा 4.19, 39.2, 41.7, 45.1,
 57.19, 196.20, 198.2, 11; अन्यत्र 46.2,
 71.12, 100.7; add. 198.12.
 गदक'रु' अन्यथा 63.2, 2, 195.2, 197.19
 (bis).
 गदक'स' (cf. गदक') अन्यत्र 47.12.
 गदक'स' (श्रै) अन्यत्र 47.14.
 गदक'स' किं च 67.12, 109.2, 137.6;
 अपि च 137.11.

三、

३५. एव 28.15, 199.12; pro emphasi

67.19, 140.16 (cf. འབའ་ཞིག་).

ཟད་པ་ ལྟ་མཁན 195.14, 199.11.

ཟན་ཟ་ མུན་ VII — ཟན་ཟོེ མུན་ 97.4, 5.

ཟིན་ sign. praet. cf. བསྟན་ཟིན་ etc.

वेदः श्रुतः 187.१; उच्यते 194.1;

उच्यते 148.1.

བོ་ལྷན་པ་ལྷན་པ་ བྲལ་ཤིང་ཆེ་ f. 84.1, 4.

॥५॥ इन्दु m. 221.4; चन्द्र m. 184.4, 10,

15, 19.

ཐཱ་བ་མ་ཡིན་(པ) མཚན་ 134.2, 3.

ལྷ་པའི་སྐུ་མ་བརྒྱུ་པ་མ་ཡིན་པ་ཉིད་

pro अचन्द्रत्व n. 134.15.

གྲགས་དཔྱེ་བ་ ཆེན་ཆ 142.15.

ལྟོག་ fut. སྟོག་ (cf. རྟོག་ et ལྟོག་) ni-

वृत् I Â. et caus. — वृत् I निव.

तर्न n. 80.5, II निवर्तनीय 156.17; ॥३॥

यद्भुत्(य) I निवर्तते 157.8, II निव-

र्तयति 156.7, 157.9, III निवृत्त 157.4.

IV निवर्तन 80.7, V निवर्तक 118.8, 8,

18, 155.18, 156.4, 6, 162.18, VI निवर्त-

काल n. 157.9; ལྷོ་ཤར་ཕྱེད་པ་ཉིད་ नि-

वर्तमान n. 157.19; རྩོམ་པར་བྱེད་པ་ཡིན་

निवर्तयति 157.16; ལྷོག་པར་མི་བྱེད་པ་

अनिवर्तन n. 157.14; བསྐྱོལ་པར་'निवर्त-

यितुम् 82.1; བརྒྱུག་པར་བྱ་བ་ निवर्त्य

118.6, 8, 18, 155.19, 156.5, 157.11, 162.18.

गङ्गा'धुमस' आहोपुरुषिका f. 128.15.

गङ्गायाम् रूप n. 19.3, 25.7, 26.6, 78.11,

79.8, 80.15, 142.16, 144.18.

གཞུང་ cf. བཞུང་:

गङ्गात्रयः कणाद m. (n. pr.) 188.8 (cf.

emend.), 10.

བཟུང་ praet. གཟུང་ fut. (cf. རྩོན་)

1) उपादा III — བཟུང་ནས་ pro ཕལ་

दीयमान 146.7; गजुन'स' उपादान n.

44.19, 45.2, 18.

2) यद् IX - ५३५'६' गृह्यमाण २०.१३;

यजुः' गृहीत 20.12, 116.3; यजुः'

ཟེན་པ་ གཤམ་ 24.90; གཤམ་ ཨེ གཤམ་

137.6, 149.18, II गृह्यते 22.9, 14; गृह्यन्

रुद्रन् यं ग्राह्य 138.10; गृह्यन्(यं) I

गृह्यते 23.15, 24.8, 166.1, II गृह्यते

14.4 (गृह्यन् यं गृह्यते), 24.1, III ग्राह्य

17.4, 18.2, 19.1, 80.7 (cf. emend.) 133.11,

IV ग्रहण n. 14.2, 82.16, 88.1, 2; गृह्यन्

यम्येयं ग्रहण 25.2; गृह्यन् यम्ये

यु(यं) I गृह्यते 17.15, 203.15, II गृह्य-

माण 26.7, III ग्रहितव्य 17.2, IV ग्राह्य

17.12, 29.2, 7, 8, 9, 17, 18, 82.16, 19, 50.8,

82.2, 134.11, 136.12, 209.16, 210.1, 11,

16 (bis), 211.4, 9; गृह्यन् यम्येयुद्रन् यं

ग्राह्यत्वं n. 139.12; गृह्यन् यम्येयुद्रन् यं

अग्राह्यत्वं n. 138.12.

3) परिग्रह IX — गृह्यन् यं परिग्रह्यते

149.16.

4) add. गृह्यन् यम्येयुद्रन् यं — 33.18.

यज्ञ्यन् यम्येयुद्रन् यं आवर्तनीय 33.2.

यज्ञ्यन्(यं) cf. ज्ञ्यन्.

विपरित 138.14

विपर्यय m. 138.7, 18, 139.1, 2, 2 (bis),

149.4, 164.2, 10.

व्यावृत्ति f. 36.2, 4.

२'

२८' च 24.12; add. 199.1.

२९' वा 5.5, 6, 2 (bis), 10.2, 32.12, 44.19,

45.12, 76.11, 77.2, 9, 79.10, 83.1, 93.19,

104.12 (b), 118.2 (a), 7, 12 (b), 139.2,

140.15, 16, 141.1, 2, 143.17, 149.10,

151.14, 152.2, 171.10, 174.2, 10, 176.2, 9,

177.12, 19, 178.2, 5, 179.2, 182.2, 10, 11,

194.7, 12, 198.20, 199.1, 2, 207.10, 208.12,

209.1, 2, 11.

pro च 76.11 (b), 182.2, 15, 184.4 (२९'—

२९'), 195.11.

pro न 141.11 (bis).

add. 104.12 (a), 118.2 (b), 12 (a), 122.15,

141.2, 209.4.

२९'—५८' वा 160.2, 171.1.

२९' इति 27.2, 28.12 (२९' इति २९' इति २९')

इति २९' इति २९' इति २९' इति २९' इति २९'

69.7, 82.2, 199.12; pro puncto post

vocal. passim.

देङ् अथ 88.6; तर्हि 20.5, 84.8, 88.20,

95.20, 96.11, 107.16, 155.14, 185.1, 17,

198.17.

देङ्तेदेङ् किं तु 48.9, 181.1.

देङ्ङस्तेङ्ङ्य pro वक्ष्यमाण 96.18.

देङ्ङस् पर 21.6.

देङ् praet. देङ्ङस् 1) आगम् I — देङ्ङ्य

I आगतम् 67.7; II आगमन n. 67.6;

देङ्ङ्य I आगत 189.14, II आगमन n.

147.7.

2) आया II — देङ्ङ्य आयात 71.9.

3) आक्रम I — देङ्ङ्यः पुङ्ङ्य आक्रमति 156.10.

देङ् प्रभा f. 8.12, 157.17; घंशु m. 221.4.

देङ्ङ्य अपि तु 6.4, 10.20, 85.12, 46.19,

54.8, 57.16, 65.20, 68.14, 98.16, 105.17,

124.8, 129.12, 132.5, 137.12, 138.17,

141.12, 149.5, 158.15, 157.8, 162.12,

194.1; 215.16, 220.4; किं तु 9.2, 93.16.

तथापि 9.17, 11.20, 41.19, 67.11, 86.17,

116.12, 148.5, 204.2, 17, 205.12, 211.9,

213.9, 214.12; केवलम् adv. 67.17, 143.12.

add. 13.14, 218.16.

देङ्ङ्ते अथ 49.17, 55.1, 62.1, 12, 64.2,

104.14, 127.14, 141.1; pro स्यादेतत्

184.16, 193.11; add. 49.12.

देङ्ङ्य बधिर 25.4.

देङ्ङ्य अर्ह 10.2.

देङ्ङ्य — पुङ्ङ्य युज्यते 148.1

प

प्रा अपि 2.9, 4.17, 5.2, 11, 20, 6.6, 10.7,

20, 11.2, 14.9, 18.10, 14, 17 (bis), 20.15,

12, 28.7, 29.12, 30.14, 33.17, 35.17, 40.12,

15, 41.2, 42.5, 6, 43.6, 10, 44.12, 45.2,

47.12, 49.6, 50.10, 19, 51.9, 55.12, 56.1,

68.2, 19, 66.10, 67.8, 68.2, 71.12, 14, 17,

72.7, 74.4, 14, 75.2, 2, 4, 76.6, 77.7, 10,

12, 79.5, 9, 81.14, 83.1, 4, 84.12, 85.1, 2,

86.12, 91.2, 96.2, 11, 99.7, 105.12, 106.7,

111.2, 6, 7, 118.11, 12, 12, 114.4, 14,

119.14, 12, 120.12, 17, 122.7, 12, 122.12,

124.३, 125.11, 126.३, 133.९, 135.1६, 17,
 138.1६, 140.1, 11 (bis), 142.4, 143.1०, 11,
 144.३, 17, 145.३, ५, 146.३, 147.1३, 1६,
 151.7, 155.1३, 14, 156.३, 158.1०, 159.14,
 160.३, ३, 1६, 161.1, ३, ६, 1३, 1५, 162.५ (bis),
 167.९, 170.३, 172.1०, 173.17, 174.4, 7, 1३,
 175.17, 176.३, 177.५, 17, 178.३, 1६, 181.५
 (b), 182.17, 184.14, 185.1३, 186.६, 1६,
 188.1३, 191.17, 200.३, 202.1५, 203.1५,
 206.३, 213.६, 1०, 215.1५.
 च 5.1९, 6.३, 7.३, ६, ९, 8.7, 11, 14, 9.1३,
 1०.1३, 17, 11.५, 7, 1६, 1३.६, 15.३०, 16.7, ९,
 1०, 18.३०, 20.1३, 23.1३, 24.३, 1३, 1३, 25.1९,
 26.17, 1३, 27.4, 28.३, 4, 29.4, ३ (b), 11,
 31.३, 1०, 32.1६, 33.1५, 34.4, 1३, 37.4, 46.17,
 47.३, 48.३, 4, ५, 49.९, 50.३, 51.1०, 58.५,
 ६, 7, 61.५, 17, 65.1९, 67.1०, 11, 69.17,
 70.11, 1३, 1३, 73.६, 75.11, ३०, 76.३, 4, ९,
 84.९, 85.1५, 86.३, 4, 7, ८, 1३, 87.1, 1०, 1३,
 88.५, 1०, 1३, 17, 89.५, 91.३, 7, 92.1०, 93.1३
 (bis), 95.11, 98.1०, 11, 101.1०, 103.1३,

104.६, 105.1३, 107.३, 1३, 108.६, 7, 109.4,
 ३, 1०, 1३, 1३, 110.३, ३, 1३, 113.14, 114.३,
 ९, 115.11, 116.३, 117.३, ५, 11, 118.14,
 121.६, 1६, 126.17, 136.३, 140.५, 141.1३,
 143.1३, 144.1३, 1५, 154.५, 1३, 156.३, 157.1३,
 159.६, 17, 161.३, 1९, 162.३, 163.६, ९, 11,
 164.३, 169.३, 11, 171.1, ५, 7, 180.1०, 14,
 181.1, ९, 1९, 183.4, 184.३, 1३, 188.11, 1५
 (bis), 189.1६, 190.14, 191.३, 14, 192.1३,
 193.1, 194.1०, 195.३, 1३, 197.५, ३, 1०, 1५,
 198.1३, 199.1०, 1६, 200.३, 201.7, 202.1६,
 204.३, 1३, 209.1०, 11, 211.६, 213.7, 220.1.
 पुनर् 17.३, 1५, 29.14, 30.1, 31.4, 41.1६,
 85.६, 91.५, 106.६, 149.17, 194.17, 214.1५.
 तु 2.३, 6.३०, 79.९, 82.1.
 pro एव 117.1५.
 » नाम 34.३, 114.17.
 add. 5.९, 6.1३, 14, 14.६, 15.९, 16.६, 24.1३,
 25.11, 29.३, 43.11, 46.1३, 55.३, 1६, 56.३,
 1३, 60.1५, 61.३, 62.३, 69.4, 80.14, 1३,
 86.1९, 89.३, 96.1३, 1६, 99.14, 103.11,

ཡིན་པར་གྱུར་ གཤམ་ m. 186.17.

ཡིན་ 1) གསྡ ཨ — ཡིན་ I གསྡ 122.14,

152.4, II སྡུར་ 2.8, 18.11, 87.1, 182.1,

174.8, 181.7, 194.10, 215.15, 216.1, 18,

III སྡུར་ 208.10, IV (ཡིན་པ) སྡུར་ 52.8;

ཡིན་པར་གྱུར་ སྡུར་ 43.1, 18, 44.14,

45.7; ཡིན་མོན་ གསྡ 177.16.

2) མུ — ཡིན་ I གསྡ 8.9, 11.5, 12.11,

18.8, 9, 11, 18 (ཡིན་ཏུ་ཟེན་), 20.4, 24.17,

27.9, 82.7 (cf. emend.), 88.16, 84.18,

85.5, 86.18, 80, 47.8, 10, 50.8, 58.8, 60.18,

62.8, 81.10, 87.11, 98.10, 100.9, 109.17,

112.18, 117.14, 127.11, 182.7, 184.4,

186.10, 188.10, 140.7, 154.1 (b), 8, 156.8,

162.1, 168.15, 175.8, 180.14, 18, 189.14,

190.10, 195.18, 198.18, 199.1, 7, 8, 200.5,

214.10, 216.10, 220.5, II གསྡ: (8 du.)

198.8, III གསྡ 8.5, 10, 70.9, 91.8,

187.16, 18, 188.7, 199.18, 200.9, གསྡ

20.1, 52.16, 76.8, 8, 118.10, 148.7, 164.8;

ཡིན་ཏུ་ཟེན་མོན་ I གསྡ 107.8, II གསྡ

མམ 61.8; ཡིན་པར་གྱུར་ གསྡ 120.8;

ཡིན་པར་གྱུར་(པ) གསྡ 109.8; གསྡ

177.1

8) Sine sanscr. passim.

ཡིན་ཏམ་ (cf. མ་ཡིན་ཏམ་) གསྡ 152.17,

218.10.

ཡིན་ཏམ་ — ཏེན་ཏེ་ གསྡ 104.18;

འུ 152.15.

ཡིན་ཏམ་ — ཏེན་ཏེ་མ་ཡིན་ གསྡ — འུ ག

172.18.

ཡིན་པའི་ཕྱིར་ གསྡ 10.10, 18.8, 17.7,

19.17, 20.4, 26.1, 31.5, 88.11, 84.7, 86.7,

19, 42.9, 18, 45.5, 46.17, 50.16, 58.18, 18,

17, 54.10, 55.18, 58.8, 60.9, 61.1, 64.14,

65.18, 77.18, 78.14, 98.17, 105.5, 14,

108.18, 107.1, 2, 8, 9, 109.9, 111.10,

119.8, 124.7, 18, 125.10, 129.15, 130.8,

181.1, 15, 182.5, 150.8, 151.8, 153.8, 8,

154.10, 187.18, 17, 18, 168.4, 176.4, 180.1,

184.15, 189.18, 192.14 (bis), 80, 198.8,

200.18, 18, 201.4 (bis), 204.5, 206.15.

pro इति 206.3.
 " ततस् 175.12.
 " ablat. 59.2, 63.7, 148.2, 150.2, 11,
 157.5, 162.12, 172.5, 179.14, 185.17.
 add. 81.7, 59.12, 130.12, 168.7.
 प्रियम् इति 3.2, 4.7, 16.7, 82.2, 132.7;
 add. 19.7, 29.12, 51.2, 15, 54.4, 69.2,
 71.9, 12, 74.11, 75.4, 82.7, 84.2, 85.9,
 88.2, 90.1, 94.5, 98.20, 101.12, 103.12,
 109.5, 115.9, 130.15, 138.12, 142.2, 160.2,
 177.14, 188.12, 195.1, 196.2, 11, 12, 198.12,
 204.4, 216.12, 217.1, 2, 7, 11, 219.7.
 प्रियम् इति 20.7, 51.12, 65.10, 82.5,
 89.10, 93.2, 109.12, 146.12, 160.12, 168.2,
 181.2, 199.17, 202.7, 204.17; इति क्त्वा
 160.12.
 pro abl. 191.5.
 add. 24.14, 96.7, 98.12, 129.17, 130.17,
 150.14, 168.17, 178.7.
 प्रियम् इति 2.2, 11.12, 31.2, 70.9,
 80.5, 99.5, 220.5; pro सति 140.9; add.
 185.4, 12.

पुत्र दिश् f. 157.15, 16.
 देश m. 8.4, 7, 10, 11, 12, 12, 16.12, 15
 (bis), 12 (bis), 30.2, 6, 9, 52.7, 12, 14, 17,
 54.1, 62.14, 68.11, 12, 71.1 (bis), 2, 7,
 72.10, 82.1, 90.2, 147.5, 7, 8, 148.4, 2,
 156.10, 11, 12, 12 (पुत्रदेहेऽऽ तत्रैव—
 देशो), 12, 157.12, 187.15, 188.1, 2, 4, 11,
 12, 15, 189.1, 2, 6, 10, 11 (ter), 12, 14, 15,
 190.1, 2 (bis), 4, 6, 7, 10 (bis), 11, 12, 14,
 192.12.
 विषय m. 6.2, 11, 7.1, 12.2, 19.12, 12,
 21.15, 22.2, 10, 23.2 (bis), 11, 14, 16,
 (पुत्रम् विषय bah.), 24.2, 19, 20,
 25.2, 4, 28.12, 29.1, 6, 12, 12 (bis), 20,
 30.4, 5, 2, 12, 14, 31.2, 12, 19, 32.1, 4, 6,
 12, 19, 33.2, 4, 5, 34.2, 11, 12, 40.7, 42.4,
 57.2, 11, 58.10, 12, 16, 59.2, 16, 72.17,
 78.14, 88.20, 89.14, 90.2, 7 (bis), 97.12,
 98.4, 12, 12, 100.11, 110.15, 117.2, 121.2,
 12, 122.7, 11, 14, 15, 131.2, 134.2, 153.2,
 10, 161.2, 11, 168.4, 15, 178.15, 183.10,

12, 13, 15, 188.12, 204.2, 211.7; विषयत्वं
n. 20.12, 15, 28.7, 134.2, 153.1, 9, 216.6
(पुनःशुद्धिः विषयत्वेन).
pro रूप n. 17.4; add. 147.4, 17.
पुनःशुद्धिः विषयत्वं n. 21.10.
पुनःशुद्धिः विषयत्वं n. 28.5, 112.2, 134.9,
14, 18; देशत्वं n. 189.18.
पुनःशुद्धिः वःशुद्धिः (पुनः) असंनिहितवि-
षय bah. 19.12.
पुनःशुद्धिः वःशुद्धिः वःशुद्धिः असंनिहितविषय
bah. 19.12.
पुनःशुद्धिः वःशुद्धिः विषयकीर्त 171.2.
पुनःशुद्धिः वःशुद्धिः " 6.16, 98.16.
पुनःशुद्धिः वःशुद्धिः अविषयकीर्त 186.2.
पुनःशुद्धिः मध्यदेश m. 148.2; add. 222.2.
पुनःशुद्धिः ज्ञान n. 221.5.
पुनःशुद्धिः परिपिपित 221.7.
पुनःशुद्धिः वःशुद्धिः परित्त 71.5.
पुनःशुद्धिः praet. — वःशुद्धिः fut. —
शुद्धिः परिच्छिद् VII — पुनःशुद्धिः
शुद्धिः (पुनः) I परिच्छिद्यते 180.2, 7, II

परिच्छिद्यमान 159.4 (a), 6, 160.10;
पुनःशुद्धिः वःशुद्धिः परिच्छिद्यते
180.11; पुनःशुद्धिः वःशुद्धिः I परिच्छिद्य
9.2, 14.9, 16.14; पुनःशुद्धिः वःशुद्धिः
पुनःशुद्धिः परिच्छिद्यमान 159.4 (b).
पुनःशुद्धिः वःशुद्धिः गतित्याग m. 109.19.
पुनःशुद्धिः वःशुद्धिः praet. — वःशुद्धिः परित्यज्
I — पुनःशुद्धिः वःशुद्धिः परित्यज्य
184.19; पुनःशुद्धिः वःशुद्धिः परित्याग m.
159.1.
पुनःशुद्धिः वःशुद्धिः praet. — पुनःशुद्धिः परित्य
I — पुनःशुद्धिः वःशुद्धिः वःशुद्धिः परित्य-
रति 159.12; पुनःशुद्धिः वःशुद्धिः (पुनः) I परि-
कृत 162.2, II परिकार m. 159.2, 162.1,
4, 180.2.
पुनःशुद्धिः वःशुद्धिः अपरिज्ञान n. 145.6.
पुनःशुद्धिः वःशुद्धिः अपरिच्छेद m. 159.2.
पुनःशुद्धिः वःशुद्धिः परित्यक्त m. 211.12, 17,
212.2, 9, 11, 12, 213.2, 6.
पुनःशुद्धिः वःशुद्धिः वःशुद्धिः निष्परित्यक्त
213.2.

पुनश्चतुर्दशपरिमाप्ति f. 28.14.

पुनः 1) अस् II — पुनः(य) I अस्ति 26.18,

28.18, 29.4, 30.18, 32.10, 45.2, 87.11,

96.14, 101.1, 102.11, 110.2, 12, 112.16,

114.2, 5, 123.2, 128.10, 131.2, 150.2, 12,

169.2, 173.11, 175.12, 190.14, 207.1,

220.2, II स्तः 87.4, III सति 165.1, IV

स्यात् 74.2(b), 130.4, V सत् 9.12, 20,

30.18, 17, 19, 31.2, 4, 14, 15, 18, 36.12,

50.9, 51.18, 52.2, 53.2(c), 56.9, 14, 57.1, 17,

18, 62.9, 10, 63.2, 5, 15, 19, 74.2(a), 77.12,

79.2, 6, 80.10, 99.12, 100.2(a), 6, 104.12,

111.16, 112.4, 6, 113.6, 12, 119.14, 120.1,

122.7, 10, 12, 15, 127.14, 136.15, 137.1,

145.1, 154.12, 157.10, 161.5, 169.12,

(पुनःचतुर्दश), 181.1, 187.7, VI सत्ता f.

43.11, 53.1, 6(a, b), 8(bis), 9, 90.12, 91.6

(bis), 9, 129.5, 143.7, 12, 12, 174.2, 11,

190.11, 12, VII सत्त्व n. 41.12, 17, 42.12,

19, 20, 43.4, 6(bis), 10, 14, 44.17, 67.2, 12,

100.2, 7, 8 (पुनःचतुर्दश), 102.2, 112.2, 9,

113.5, 116.2, 9, 119.2, 119.2, 120.2,

122.2, 136.17, 12, 137.12, 141.2, 152.14,

165.2, 2, 166.4, 10, 172.4, 12, 192.4, 2,

194.15, 196.2, 10, 12, 198.2, 5, 206.16,

217.12, 218.2; पुनः I सत् 20.11,

36.2, 80.4, 81.17, II pro सत्ता f. 217.1;

पुनःचतुर्दश pro स्यात् 25.11; पुनः

चतुर्दश अस्ति n. 112.2; पुनःचतुर्दश

(य) I अस्ति 7.11, 16.19, 20.14, 25.11,

28.7, 34.1, 38.10, 43.7, 44.2, 9, 57.12,

100.7, 102.12, 154.12, 158.2, 175.2, 184.1,

II (cum पुनः) आसीत् impf. 66.12.

2) भू I — पुनः(य) I भवतः (3 du.) 18.4,

II (पुनः) भवेत् 50.1, 12, 61.2, 65.2, 2,

79.2, 9, III भाव m. 32.2, 87.16, 19, 88.4,

98.11 (bis), 110.14, 118.2, 150.10, 12,

155.6 (पुनः) pro भावे सति 158.12,

159.9, 161.17, 174.2, 4, 5, 179.2, 6, 7, 2,

180.4(bis), 7, 2, 181.4, 7, 9, 182.2,

196.15 (bis), IV भाविन् 20.12, 14, 53.2,

89.5; पुनःचतुर्दश I भवेत् 112.14;

भविष्यत् 58.8; ཡོད་པར་འགྱུར་པ་ཡིན་
 भविष्यति 66.90.
 3) वृत् I Å. — ཡོད་(པ) I वर्तते 150.90
 (cf. emend.), II वर्तते 148.5, III वर्तमान
 106.7, 149.11, IV वृत् 89.14, V वर्ति f.
 44.7, 150.9, 15, 19, 178.17, 174.18; ཡོད་
 པ་ཡིན་ वर्तते 43.9.
 ཡོད་(པ) cf. ཡོད་.
 विद्यमान 53.8, 122.15, 208.8.
 विधि m. 55.8, 18, 17, 18, 61.18, 82.9.
 83.14, 15 (cf. emend.), 18, 19, 84.4, 89.8,
 110.18, 162.18.
 विधान n. 162.8.
 विधेय 48.14.
 pro सैनिधि m. 88.8.
 संभव m. 70.18, 116.8, 14 (bis), 120.8, 9
 (bis), 127.5.
 सद्भाव m. 174.7, 2, 176.2, 177.8, 178.10,
 179.11.
 pro स्थित 82.1.
 pro गत 21.18, 15, 22.8 (a), 4 (c), 106.9.

pro अवस्थित 189.7 (a).
 pro प्रवृत्ति f. 158.8.
 pro घासञ्जित 25.1.
 pro इति 69.2.
 pro bahuvr. 71.2.
 add. 4.16, 17, 5.8, 11, 12, 15, 12.15, 18.8,
 22.8 (b), 4 (a, b), 24.2, 83.18, 87.11, 48.10
 (a), 46.7, 51.17, 52.1, 54.1, 18, 14, 60.18
 (bis), 66.2, 8, 74.2, 8, 77.18, 80.11, 90.9,
 92.9, 94.11, 95.2, 8, 9, 12, 110.7 (bis), 11,
 12, 115.8, 12, 117.6, 7, 118.8, 119.8, 8,
 122.7 (b), 143.10, 146.18, 15, 147.1, 155.11,
 157.7, 159.2, 167.7, 9, 178.9, 178.8,
 180.18, 14, 186.17, 187.8, 189.7 (b), 195.2
 (bis), 5 (bis), 197.4 (bis), 11, 12, 202.11,
 205.1, 209.18, 210.7, 12, 212.8, 216.11.
 ཡོད་པ་དང་མེད་པ་ सदसत् n. du. 118.2,
 195.9, 198.1, 5.
 ཡོད་པའི་ཕྱིར་ ལ་ལཱ་ 105.18; pro ablat.
 54.18, 15, 73.1, 8, 12, 74.1, 76.19, 77.8, 18,
 78.4, 81.1, 10.

ཡོད་པས་ ཟི 202.16.

ཡོད་པས་ན་ ཟི 12.9, 149.3.

ཡོད་མེད་ སངས་པུ་ n. du. 181.3, 17.

ཡོད་མེད་རྩ་བ་ སངས་པུ་ dual. 181.1.

ཡོད་ཏན་ གུལ་ m. 148.3, 4, 5.

ཡོད་ཏན་ཅན་ གུལ་ 148.4, 5.

ཡོད་ཏན་ཏྲེ་ གུལ་ n. 147.15, 148.3, 10.

གཡའ་བླ་ pro འཁོམས་ལུ་འཁོམས་ 72.15.

གཡོ་པ་མེད་པ་ འཁོམས་ 148.3, 188.3.

ར་

ར་ བཤམ་ m. n. 97.14, 98.15, 17, 18.

ར་གཡའ་ འཁོམས་ n. 10.11, 12.

ར་གཡའ་པ་ འཁོམས་ 58.1 (bis), 3, 9, 61.4.

ར་ འཁོམས་ 25.15, 62.16, 68.16, 85.1.

ར་ 22.18, 28.11, 25.14, 26.1, 29.3, 50.3,

53.1, 6, 9, 85.4, 161.3, 180.3, 187.16,

188.3, 9, 14, 16; སངས་པུ་ 215.10; སངས་པུ་

99.10 (a), 85.3, 127.9, 205.19.

ར་གཡོ་ སངས་པུ་ 17.3, 19.19, 30, 20.6 (bis), 10,

11, 23.3, 28.19, 29.3 (bis), 3, 12, 13, 16,

18, 30, 30.3, 10, 12, 13, 31.3, 32.4, 6 (bis),

12, 33.3, 37.9, 38.3, 39.3, 9 (bis), 10,

13, 14, 15 (cf. emend.), 40.3, 42.4, 50.3,

79.10, 85.4, 5, 92.3, 94.3, 103.12, 104.12,

105.9, 123.16, 124.1, 12, 13, 17, 19, 125.3,

4, 131.11, 12, 132.12, 133.3, 135.3, 6, 10,

136.14, 18, 19, 137.4, 11, 161.3, 180.3,

183.4, 190.3, 192.5, 200.3, 215.1, 218.16.

ར་གཡོ་པ་ སངས་པུ་ m. 21.3, 47.12, 56.12,

102.12, 16, 192.5.

སངས་པུ་ n. 55.15, 69.3, 94.1, 3, 100.17,

123.16, 124.1, 12, 13, 17, 19, 125.3, 4,

190.3; add. 102.15.

ར་གཡོ་པ་ སངས་པུ་ adv. 56.4.

ར་གཡོ་པ་ (ཟི) སངས་པུ་ 38.3, 39.3, 9, 10,

12, 14, 15 (cf. emend.), 40.3, 85.5, 92.3

(bis; cf. emend.), 94.3.

ར་གཡོ་པ་མེད་ཏྲེ་ 19.19, 30, 20.6 (bis), 10,

11, 28.19, 29.3, 3, 16, 18, 30, 30.3 (རོ་

གཡོ་པ་མེད་ཏྲེ་མེད་ཏྲེ་མེད་ཏྲེ་མེད་ཏྲེ་

མེད་ཏྲེ་མེད་ཏྲེ་མེད་ཏྲེ་མེད་ཏྲེ་མེད་ཏྲེ་

यस्यार्थस्य संनिधानासंनिधानाभ्यां ज्ञान-
प्रतिभासभेदस्तत्स्वलक्षणम्, 10, 12, 13,
81.2, 32.4, 6 (bis), 12, 83.2; स्वलक्षणत्व
n. 29.15.

ऋणैश्च स्वतस् adv. 218.10.

ऋणैश्च आत्मन् m. 126.16; स्वयम् adv.
50.20, 68.12, 93.12, 126.10, 15, 127.1, 6.

ऋणैश्च स्वयम् 71.17.

ऋणैश्च तादत्म्य n. 59.5.

रूप n. 26.2, 12 (bis), 28.2, 30.12, 31.12,
34.2, 41.2, 47.15, 60.1, 65.17, 66.2, 76.2
(bis), 120.2, 4, 134.2, 14, 143.20, 154.7,
160.2, 12, 14, 165.4; रूपत्व n. 26.15.

वस्तु n. 187.5.

स्वभाव m. 48.11, 14, 51.5, 11, 14, 10, 17,
52.2 (bis), 2, 12, 16, 19, 53.1, 2 (b), 5 (a),
11, 54.17, 55.1, 56.2, 11 (bis), 12, 14 (bis),
16, 57.1, 2, 6, 7, 11, 17, 18, 58.7, 12, 16,
59.1, 4, 10, 11, 12, 60.2, 6, 8, 9, 11 (bis), 12
(bis), 12, 15, 16, 17, 18 (bis), 61.1, 2, 3, 4,
5, 6, 7, 8, 11, 15, 18, 62.14, 63.7, 11, 12, 13,

64.11, 69.10, 12, 14, 72.19, 73.2, 76.17,
82.12, 83.2, 10, 11, 16, 84.2, 85.2, 15, 86.2,
12, 12, 16, 87.2, 90.2, 2, 9, 99.11, 12, 16,
100.1, 12, 15 (bis), 101.4, 5, 11, 12, 12,
102.2, 103.1, 14, 16, 17, 104.7, 10, 14, 15,
16, 105.12, 106.4, 7, 9, 12, 12, 107.1, 2, 6,
7, 2, 9 (bis), 11, 12, 14, 108.16, 109.15, 16,
110.2, 2, 111.2, 12, 113.2, 7, 11, 116.15,
12, 117.2, 9, 118.2, 123.11, 134.16, 19,
187.2, 165.12, 16, 184.4, 6, 7, 9, 10, 12,
186.2, 11, 188.12, 19, 189.4, 2 (bis), 11, 12,
12, 17, 190.15, 191.4, 192.2, 194.12,
195.11, 12, 196.1, 11, 17, 197.12, 198.11, 12.
स्वरूप n. 160.1.

add. 52.1, 53.2 (a), 61.12, 116.17.

ऋणैश्च त्रयस्वत् स्वभावविशेष m.
51.5, 16, 52.2, 2, 12, 16, 63.7, 12 (cf. em.).

ऋणैश्च त्रयस्वत् add. 189.1.

ऋणैश्च त्रयस्वत् रूपत्व n. 26.11; स्वभाव-
ता f. 189.2, 10; स्वभावत्व n. 56.12, 61.4,
108.17, 109.2.

རང་པོའི་མེད་པ་ མཁའ་ m. 64.10 (bis).

རང་རིག་པ་ མ་ལཱ་མེད་པ་ n. 25.15; སྤྱི་
ལོ་ n. 22.12, 25.14.

རབ་ རྒྱུ་ m. 27.2, 6, 7, 12, 16, 18.

རབ་ཏུ་ལུ་པ་ རྒྱུ་ 197.16, 198.17,
199.3, 14.

རབ་ཏུ་ལུ་པ་ རྒྱུ་ 15.10.

རབ་ཏུ་ལུ་པ་ praet. — རྒྱུ་པ་ རྒྱུ་ I
A. — རབ་ཏུ་ལུ་པ་(པ་) རྒྱུ་ f. 9.15;

རབ་ཏུ་ལུ་པ་པ་ལུ་པ་ རྒྱུ་
4.15; རབ་ཏུ་ལུ་པ་པ་ལུ་པ་ རྒྱུ་

9.10, 11; རབ་ཏུ་ལུ་པ་ རྒྱུ་ f. 9.15.

རབ་ཏུ་ལུ་ praet. — རྒྱུ་ 1) རྒྱུ་
caus. — རབ་ཏུ་ལུ་པ་ རྒྱུ་ n. 34.2;

རབ་ཏུ་ལུ་པ་པ་ རྒྱུ་ n. 199.15;

རབ་ཏུ་ལུ་པ་ རྒྱུ་ 8.2, 5.

2) རྒྱུ་ caus. — རབ་ཏུ་ལུ་པ་ རྒྱུ་ n.
84.4; རབ་ཏུ་ལུ་པ་པ་ལུ་པ་ རྒྱུ་
220.14.

རབ་ཏུ་ལུ་ རྒྱུ་ 221.10.

རབ་ཏུ་ལུ་པ་ རྒྱུ་ n. 2.4, 5, 11, 3.1, 6,

8, 14, 17, 4.1, 2, 3, 6, 7, 9, 12, 20, 5.2, 8, 9,

11.20; add. 222.1.

རབ་ཏུ་ལུ་པ་ རྒྱུ་ m. 55.2; རྒྱུ་
m. 68.16.

རབ་ཏུ་ལུ་ praet. — རྒྱུ་ རྒྱུ་ VII —

རབ་ཏུ་ལུ་པ་ རྒྱུ་ f. 94.18; རབ་

ཏུ་ལུ་པ་ རྒྱུ་ n. 220.18; རབ་ཏུ་

ཏུ་ལུ་པ་ རྒྱུ་ n. 220.14; རབ་ཏུ་

ཏུ་ལུ་པ་ རྒྱུ་ 45.1.

རབ་ཏུ་ལུ་པ་པ་ལུ་པ་ རྒྱུ་ 202.18,
208.7, 215.3, 6.

རབ་ཏུ་ལུ་ རྒྱུ་ f. 1.7.

རབ་ཏུ་ལུ་པ་ རྒྱུ་ n. 21.1, 11.

རབ་ (post རྒྱུ་) རྒྱུ་ 169.2.

རྒྱུ་ རྒྱུ་ m. 146.17.

རྒྱུ་ རྒྱུ་ m. 97.18, 98.15, 17, 18.

རྒྱུ་ རྒྱུ་ 134.1, 4, 9; add. 134.2.

རྒྱུ་ རྒྱུ་ m. 146.14, 17, 147.1, 9,
10, 11.

རྒྱུ་ 1) རྒྱུ་ II et caus. — རྒྱུ་

I རྒྱུ་ 26.3, II རྒྱུ་ 209.15, 210.10,

211.4, 9, III वेदन n. 26.18; रेण'यम्	न्याय m. 118.2, 144.4, 221.3, 222.1. Sine
सु'य' वेदितव्य 17.18, 40.16, 86.3, 19,	sanscr. 130.4 (८'यस्य'यम्'सु'यम्'रेण'य'
87.14; 89.18, 21९.4.	देस'य'ग'दे'ते'देण'य'दे'ते'स'सु'य'वे
2) गम् pass. — रेण'यम्'सु'य' I गम्यते	किमिदानीं जगति नियतं किञ्चित्साध्यं
69.7, II गम्यते 50.5.	स्यादिति), 221.15.
3) संविद् II — रेण'य' I संविदित	रेण'य'उ'दे'दे'सु' एवंजातीय 153.7.
26.1, II संवेदन n. 22.18, 25.14, 15, 26.4,	रेण'य'उ'दे'स' समानजातीय 23.14.
6, 35.9.	रे'य'सु'य'य' हरस्थल n. 73.9.
4) pro दृश् IV — रेण'यम्'सु'य' दृष्टव्य	रे'य'उ' उच्च 54.3; हर 52.14.
218.14.	रे'य'उ'उ' उच्चल n. 54.4, 7.
5) add. — रेण'यम्'सु' 87.5.	रे'य'य' असेनिधान n. 32.11.
रेण'सु' लक्षण n. 49.1, 51.4, 62.15, 63.8,	रे'य'य'य' हरात् abl. adv. 30.11.
69.11, 72.8, 85.17, 97.12, 15, 99.10, 111.16,	रे'य'य'य'य' हरस्थ 32.10.
112.1, 5, 119.15, 120.1, 121.5, 7, 122.8,	रे'य'य'उ' रत्न n. 5.5.
190.17, 191.2.	रे'य'य'य' क्रमेण (instr. adv.) 156.16,
रेण'सु' (वेद m.) add. 210.9 (bis), 10.	169.2.
रेण'य'य' अर्हात 192.5.	रे'य'य' क्रम m. 5.7, 85.1.
युज्यते 109.7, 182.14; युज्यते 4.1a.	रे'य'य'य' क्रमेण (instr. adv.) 182.9.
युक्त 5.2, 60.1, 90.18, 91.6, 129.11, 192.8,	रे'य'य'य' स्वर m. 5.5.
215.19 (bis).	सु'य' pro opt. 209.18.
ज्ञाति f. 15.1.	सु'य'योग्य 17.16, 18.6, 11, 14, 16, 17

(bis), 19.15, 19, 20.4, 8, 28.4, 30.9, 52.11,
 53.17, 98.8, 17, 184.12 (bis), 156.8.
 योग्यता f. 42.3 (त्रुद'प'छ'म'श्रु'क्षेत्र'क्ष'
 योग्यतया) 50.10, 57.14 (cf. 42.3), 105.16
 (त्रुद'प'छ'म'श्रु'क्षेत्र'क्ष' योग्यतया) 111.9 (cf.
 42.3); add. 35.18.
 त्रुद'प'छ'म' योग्यता f. 18.19; योग्यत्व n.
 98.8, 7, 120.2, 121.14, 15.
 रे'क्ष' तावत् 97.11, 177.10.
 रे'रे' एकैक 164.18, 182.5, 10.
 रे'क्ष'य' स्पर्श m. 73.1, 4, 5, 7, 9, 12, 14, 17,
 74.1, 9, 77.7, 8, 11, 14, 78.2, 5, 6, 9, 12,
 80.10, 12, 16, 81.12, 17, 82.4, 155.17 (bis),
 156.17 (bis), 158.2 (bis), 9, 12, 14, 15,
 161.7.
 रे'क्ष'क्ष'य' कदाचद् 102.2, 3, 4, 103.9;
 add. 108.8.
 रे' pro puncto post रे'.
 pro इति 34.19, 67.2, 218.17.
 त्रुद'क्ष'य' बाष्प m. 79.5, 145.18, 146.2, 4
 (bis; त्रुद'क्ष'य'क्ष'क्ष'क्ष'क्ष'क्ष'क्ष'क्ष' बा-
 ष्पादित्वेन), 8 (id.).

क्ष'क्ष' तरङ्ग m. 156.11.
 त्रुद' वात m. 21.18, 22.1.
 . क्ष'
 क्ष' part. dat. vel. locat. passim.
 pro प्रति 77.4, 208.12.
 क्ष'क्ष'क्ष' किञ्चद् (कश्चिद्) 151.18; add.
 152.1.
 क्ष'क्ष' कर m. 27.18.
 क्ष'क्ष'य' उद्दे m. 79.18.
 क्ष' उत्तर n. (cf. क्ष'क्ष'क्ष'क्ष' et क्ष'क्ष'
 क्ष'क्ष') 220.12, 13 (bis), 14 (bis), 221.1 (bis);
 पारक्ष' m. 87.10; समाधान n. 87.11;
 add. 220.12.
 क्ष'क्ष'क्ष' द्विस् adv. 17.11.
 क्ष'क्ष'क्ष' रथ्या f. 201.8, 11, 12, 202.5,
 10, 15.
 क्ष' कर्मन् n. 150.12, 20, 200.7, 12, 16,
 206.7, 12 (bis).
 part. ablativi passim.
 क्ष'क्ष'क्ष'क्ष' व्यापार m. 34.1,

विद्वेषा काच m. 22.8.

३५. आगम m. 143.1, 185.4, 9, 10, 11 (bis),

16, 17, 186.1, 5, 6, 192.9; pro तद् 186.4.

1. 'गुप्त' अवशिष्ट pass. — 'गुप्त' अवशिष्ट-
प्यते 15.7.

2. **पुख** शरीर n. 2.6, 173.4, 7, 12, 176.15,
177.4, 182.1; काय m. 142.17.

पुसंज्ञे कायिक ६७.६.

151.3, 200.13, 201.4.

200.६, 1२, 206.10, 1३, 1५.

ལྷན་ཅན་མ་ཡིན་པ་ཉིད་ གཤམ་པ་ n. 149.17,
150.18.

ལེགས་པར་ add. 222.7.

विशेषः यद्गुणः यः संस्कार्य 167.16 (cf.
emend.).

ལེན་པ་ (cf. ལྷངས་ et ལྷང་) ཕལ་ཁྲུང་ n.
10.11, 15.

प्रेतः परिच्छेद m. 41.9.

विं'म' पत्र n. 42.16, 17.

ལོ་ཙཱ་བ་ add. 222.5.

I — A. འོག་ན་ निवर्तमान 91.1; འོག་

(म) I निवृत्त 118.16, 163.16, 177.11, 18,
14, II निवृत्ति f. 50.19, 62.16, 63.16, 18,

64.1, 6, 9, 16, 17, 65.1, 2 (bis), 2, 12, 18, 18,

74.9, 90.4, 9, 10, 15, 17, 91.8 (विश्व ५३६)
निवृत्ती, 112.9 (bis), 10, 11, 12 (bis), 12,

116.15, 117.1, 118.7, 11, 12, 120.2, 4, 5, 6,
122.17, 128.1(bis), 2, 6(bis), 163.17, 164.1.

197.9, 18, 199.14, 206.18, 210.17; རྟོག་
པ་ཡིན་པ་ལྟར་ 177.8.

ལྷོག་པ་ cf. ལྷོག་.

विपरीत 5.1, 186.9, 11; विपर्यय m.

170.1, 4; व्यतिरेक m. 177.15; व्यावृत्त

214.18, व्यावृत्ति f. 196.18.

ལོག་པ་རྒྱུ་ བཅུ་ལྔ་པ་ n. 177.10.

ལོག་པའི་ཤེས་པ་ མཐུག་མཁའ་ n. 11.2, 6, 8,
16.11, 12.

विप्रतिपत्ति f. 12.3, 4,
6, 15.30, 16.19, 17.1 (cf. emend.), 22.19,
28.17, 33.5 (bis), 40.10 (bis), 41.3, 9,
124.10, 128.9.

विप्रतिपत्तिः pro केवलम् 125.3; पृथक्
adv. 193.7, 8, 17, 194.3.

विप्रतिपत्तिः पृथक् adv. 194.3; add.
193.15.

विदः (cf. विदुः) कृष m. 79.13, 18, 80.3, 11,
12, 16, 81.1, 6, 7, 8, 11, 17, 82.4.

विदः चन्द्र 25.4.

विदः सुद उपभोग m. 168.3.

विदः सुदः भोगिन् 168.7.

म

मः पिशाच m. 160.16.

मः सुदः n. pr. (शाक्यमुनि); add.
221.13.

मैयः (cf. मैयः) मृत 173.3; मरण n.
143.13.

1. मैयः इन्धन n. 79.9.

काष्ठ n. 162.3, 5.

तृ m. 72.10, 142.3, 9 (cf. emend.), 19
(bis), 143.3, 8, 10, 11, 15, 144.1.

वृत्त m. 16.12, 13, 14 (bis), 18, 21.16, 42.17,
53.12, 15, 16, 54.3, 4, 7, 8, 71.19, 72.4, 12,
15 (b), 88.15, 108.3, 9, 188.13.

वृत्त n. 72.14, 17.

2. मैयः coniunctio (cf. मैयः et मैयः) 75.3,
84.16, 143.2, 176.3.

मैयः यदः (यः) यदः 54.3.

मैयः यदः निर्वृत्त 72.11, 15 (a).

मैयः यदः इन्धन n. 79.9.

मैयः यदः शिंशपा f. 53.12, 15, 17, 54.1, 9
(bis), 4, 5, 9 (b), 71.19, 72.4, 5, 13, 108.3,
9; pro शिंशपा n. 54.3, 9 (a).

मैयः यदः शिंशपा n. 72.7, 14, 17,
88.15.

मैयः 5. अत्यन्त 7.3, 16, 38.9.

मैयः 5. यदः स्फुटतर 27.14.

मुगः सामर्थ्य n. (मुगः यदः सामर्थ्यात्
abl. adv.), 3.10, 12, 4.4, 47.14, 17, 51.3,
65.7, 9, 67.17, 71.3, 97.3, 114.15, 115.1,

12, 116.11, 121.2, 10, 11, 122.5, 10, 12, 14,
128.9 (bis), 12, 129.12, 132.1, 136.14,
200.4, 218.14.

मुञ्च' लच् f. 142.5, 11 (bis).

मेढ' इति (in sensu इति चेद्) 85.12,
169.19, 185.2, 12, 199.10; add. 69.2,
155.12, 159.12, 169.12, 14.

मेख'श्च' आमलक m. 27.18.

1. मेख' इति 85.1.

2. मेख' 1) खसो IV — मेख'य' ख-
सित 65.10; मेख'य' खसितुम् 82.5;
मेख'य'सु(य) खसिति f. 18.19.

2) उपलम् I Å. — मेख'य' उपलम् m.
51.2.

3) गम् I (pass.) — मेख'य'गुम्
गम्येत 9.8; मेख'य'सु(य) गम्य 172.10.

4) ज्ञा IX — मेख'(य) I ज्ञायमान 64.13,
II ज्ञात 6.12, 67.7, 88.9, 119.1, 140.5, 4,
143.19, 144.1, 2, 145.5, 176.6, 196.11, 16,
19, III ज्ञान n. 2.2, 4, 12, 3.2, 6, 7, 20,
4.5, 5.12 (bis), 20, 6.2, 11, 12, 7.7, 17, 19,

8.1, 12, 16, 9.6, 9, 12, 20, 10.2, 12, 19, 11.2,
2, 6 (bis), 2, 9, 10, 12, 14, 17, 20, 12.2, 10,
12, 14, 13.10, 12, 15.4, 6, 10, 16.6, 11, 12,
17, 17.6, 7, 9, 18.1, 2, 20.12, 21.2, 5,
22.15, 12, 23.2, 4 (bis), 9, 24.15, 12, 25.2,
7, 26.17 (bis), 12, 27.2, 7, 14, 28.5, 6 (bis),
12, 29.20, 30.2, 5, 7, 8 (bis), 31.16, 32.6,
8, 11, 33.7, 12, 14, 12, 34.2, 7, 10, 15, 16,
35.2, 12, 17, 36.1, 2, 17, 12, 38.2, 39.14, 16,
40.2, 2, 42.2, 4, 49.12, 50.5, 6, 8, 11, 15,
17, 19, 51.1, 9, 64.12, 15 (bis), 12, 65.4, 11,
12, 14, 15, 67.4, 10, 68.1, 90.10, 93.2,
106.2, 10, 12, 136.20, 165.12, 16, 17,
194.12, 207.11, 208.17, 19, 209.2, 10, 12;
मेख'य'ज्ञ' ज्ञानत् n. 24.12; मेख'य'
ज्ञातुम् 66.19, 67.1; मेख'य'गुम्(य)'
विज्ञासित 45.12, 46.6, 170.17; मेख'य'
सु(य) I ज्ञात 87.2, II ज्ञातव्य 99.1,
119.1, 135.12, 196.9, 20, 198.14, III ज्ञा-
पन n. 165.2; मेख'य'सु(य) ज्ञात 6.19;
मेख'सु(य) ज्ञेय 90.10, 165.16.

- 5) प्रतिपद IV Å. — शेष'(य) प्रतिपन्न
124.9.
- 6) प्रती II — शेष'य' I प्रतीति 88.16,
116.8, II प्रतीति f. 17.16, 18.6, 7, 71.9,
88.12, 15, 89.4, 6, III प्रत्यय m. 85.19,
86.1, 6, 8, 88.10, 185.12, 186.12.
- 7) pro विज्ञा IX—शेष'य' I विज्ञात 47.12,
98.17, 196.9, 204.4, II (cf. कृम'य'शेष'
य') विज्ञान n. 6.7, 82.8 (a), 85.4, 7, 86.9,
136.5, 7, 9.
- 8) add. — शेष'य' 88.9, 9; शेष'य'श्रि'
24.11.
- शेष'यु'य' (cf. शेष'यु'य' et शेष'यु'य')
इति 53.4, 164.12, 173.7, 12, 177.4,
178.17, 186.1, 12, 193.11, 218.5; add.
176.1.
- यम' (praet. et fut. cf. यम') 1) अमि-
धा III — यम'यै' अमिहित 117.11.
- 2) आख्या II — यम'य' I आख्यात
104.9, 199.16, II आख्यान n. 33.2,
139.14, 199.4, 16, 200.1.
- 3) आह — यम'य' 23.7, 88.10, 142.14,
199.11.
- 4) कथ् X — यम'य' कथित 139.12.
- 5) दश् caus. — यम'य'यु'(य) दर्श-
नीय 195.7.
- 6) प्रकाश् caus. — यम'य'यु'य'
प्रकाशयितव्य 96.7.
- 7) प्रत्यवमृश् VI — यम'य' प्रत्यव-
मृष्ट 125.5; यम'य'यु'य' प्रत्यवर्मष्टव्य
125.4.
- 8) वच् II — यम'य' I उच्यते 32.12,
85.18, 88.7, 44.19, 103.1, 194.9, II उक्त
85.17, 86.15, 17, 187.18 (यम'य'यु'य'
अनतरोक्त), 182.12, 183.2, 7, 185.6,
186.4, 194.17, 195.2, 196.2, 9, 12, 197.1,
200.2; यम'यु'यै' उक्त 196.5; यम'
यै'(य') उक्त 48.5, 7, 111.11, 171.6,
196.2, 5.
- 9) विवृ I — यम'य' विवरण n.
124.12; यम'य'यै'यु'य' विवरीतुम्
124.12, 219.7.

10) व्याख्या II — सम्यक्त्वं I व्याख्याय 38.3; pro व्याख्यात 67.3; सम्यक्त्वं I व्याख्यान n. 137.14, II व्याख्या f. 221.3; सम्यक्त्वं I व्याख्यातुम् 33.3 (सम्यक्त्वं अर्थं व्याख्यातुकाम) 92.4 (id.), 93.16(id.), II pro व्याख्येय 93.15; सम्यक्त्वं प्रु(स) व्याख्येय 69.18, 182.8; सम्यक्त्वं व्याख्येय 126.10; सम्यक्त्वं प्रु व्याख्यातुम् 27.1; सम्यक्त्वं व्याख्यात 94.3, 99.10; सम्यक्त्वं व्याख्येय 94.3.	सम' (post स') वा 215.14. सम' — गुण' 182.6—7. सम' स' सात n. 26.3, 10, 11. सु' कः (किम्) 140.17. सु' म' नै' नै' (n. pr.) add. 222.3. सु' स' गुण' केनचिदपि 155.12. सु' अ' प्रु' स' दूषण n. 219.1, 3 (म' क' स' नै' स' स' स' स' सु' अ' प्रु' स' दूषणानि न्यूनताद्युक्तिः) 4, 7, 10, 15, 17, 220.3, 6, 8, 10 (bis), 11.
11) व्युत्पद् IV Â et caus. — सम्यक्त्वं I व्युत्पादित 13.14, II व्युत्पत्ति f. 13.6. समुत्स' (स') अपकृष्ण n. 142.6, 12.	सम' चित्त n. 25.15, 17, 19, 26.3, 8; चेतम् n. 27.6. सम' स' चेतन 144.12. सम' स' उ' चेतन्य n. 144.15. सम' स' मे' स' सचेतन 144.3, 8; सचेतन्य n. 144.10. सम' स' मे' स' सचेतन 144.14. सम' स' प' स' चेतन 142.5, 10(a); चेतन्य n. 142.10(b). सम' स' स' सु' स' चित्त m. 25.15, 17, 19.
स' पृथिवी f. 99.4, 146.5; भू f. 147.1. स' सु' ग' प्रदेश m. 50.14, 51.1, 66.6, 8. स' य' बीज n. 38.16, 42.1. स' स' कु' स' बौद्ध 131.10, 11, 142.13, 143.4, 148.3, 169.3.	

शेऽऽ कपिल m. (n. pr.) 207.5, 208.9,

18, 210.11, 211.13, 212.9, 12.

शेऽऽ मात्सर्य n. 212.11.

शेऽऽ पोत 8.10, 159.12, 14, 160.16.

शेऽऽ praet. fut. वसऽऽ 1) अघनी I —

शेऽऽ वऽऽ पुऽऽ (अघनीयते) pro अघनेय

156.16; वसऽऽ वऽऽ पुऽऽ अघनेतुम्

180.3.

2) अघास् IV — वसऽऽ वऽऽ पुऽऽ अघीऽऽ

अघास्यते 128.12.

8) बाघ I A. — वसऽऽ वऽऽ अघीऽऽ बाघ्यते

185.11.

4) निरस् IV — वसऽऽ (व) I निरस्त

24.19, 25.1, 5, 42.13, 14, 30, 43.3, 7, 17,

44.16, 137.18, 199.18, II निरास m. 16.19,

24.10, 44.5, 7, 10, 105.7, 218.3.

5) निवृत् caus. — शेऽऽ व निवृत्ति f.

82.4 (a); शेऽऽ वऽऽ निवर्तयितुम् 74.6;

शेऽऽ वऽऽ पुऽऽ व निवृत्ति f. 82.4 (b);

शेऽऽ वऽऽ पुऽऽ वऽऽ अघीऽऽ निवर्तयति

157.18; वसऽऽ व I निवर्तित 16.3, 17.1

(cf. emend.), II निवृत्ति f. 16.1, 7, 26.3,

80.7, 125.11, 127.15.

6) निराक् VIII — शेऽऽ व निराक्रियते

133.3; वसऽऽ वऽऽ I निराकृत्य 33.3,

40.10, II pro निराकृत 41.10; वसऽऽ (व)

I निराक्रियते 133.18, II, निराकृत

133.4, 6, 7, 8, 14, 16, 134.3, 5, 135.3, 7,

137.16, 18, 138.6, 139.3, III निराकरण

n. 12.3, 15.30, 17.3 (cf. emend.), 22.19,

131.19; वसऽऽ व — अघीऽऽ व निराक्रियते

132.13; वसऽऽ वऽऽ पुऽऽ निराकर्तुम् 12.6,

23.6, 28.17, 33.6, 40.11; वसऽऽ वऽऽ

निराकर्तुम् 129.18.

7) कृ I — शेऽऽ व कृ 5.5.

8) add. — वसऽऽ वऽऽ 43.3.

शे दत्त m. 2.10, 5.4, 80.1.

शेऽऽ वऽऽ पुऽऽ व दत्तवीणा f. 80.1.

शेऽऽ वऽऽ प्रति 12.12, 39.3; add. 12.13.

शेऽऽ वऽऽ — देऽऽ व प्रतिनयत 38.11.

शेऽऽ वऽऽ प्रत्येकम् adv. 21.3.

शेऽऽ वऽऽ वऽऽ वऽऽ प्रतिपास्यते 12.4.

सिंहास'स' चादि 1.9, 2.4, 3.10, 4.9, 14, 18,
5.1, 12, 16, 13.12, 16.2, 11, 18, 21.2, 12,
12, 16, 22.1, 2, 7, 8 (bis), 9, 12, 18, 25.4,
18, 19, 26.6, 7, 8 (bis), 10 (a), 11, 33.16, 17,
35.7, 41.14, 42.4, 12, 44.9 (bis), 46.1,
49.4, 50.7, 51.9, 12, 52.1, 54.7, 63.6,
64.9, 12, 66.1, 69.12, 72.12, 75.4, 9, 76.6,
10, 79.12, 80.1 (bis), 2, 2, 81.2, 7, 8, 9, 17,
82.4, 11, 14, 17 (bis), 83.12, 16, 17, 84.15,
85.10, 15, 16, 86.4, 12, 14 (bis), 16, 17, 87.7
(bis), 2, 12, 88.4, 89.2, 2, 4, 7, 11, 12,
97.14, 98.1, 17, 19, 100.1, 10, 103.10, 15,
16, 108.2, 110.2, 16 (bis), 111.17, 116.12,
122.1, 124.4, 129.16, 130.2, 2, 16 (ter),
131.2, 4, 5, 6, 15, 18, 19, 132.2, 15, 133.6,
139.17, 142.1, 15, 16, 17, 143.6, 144.5, 8,
9, 10, 12 (bis), 146.1, 4 (bis), 5, 9, 148.2, 8,
149.12, 12, 14, 16, 17, 150.2 (bis), 12, 14,
151.2, 15, 152.2, 4 (bis), 6, 8, 9, 10 (a), 14,
153.4 (b), 12, 159.12, 20 (bis), 160.2,
162.2, 5, 163.2, 4, 5 (bis), 6, 8 (bis), 11,

14, 15, 17, 164.2, 2, 5, 9, 10, 11 (bis),
167.12, 12, 13, 18, 168.2, 2, 6, 169.5, 9,
172.6, 9, 173.2, 9, 10 (bis), 11, 12, 174.12,
175.4, 176.2, 10, 12, 16, 177.1, 11 (bis),
178.2, 15, 180.16, 181.2, 182.1, 2, 186.1,
188.12, 191.17, 201.7, 2, 10, 12, 16, 202.4,
6, 9, 14, 16, 19, 203.11, 12, 12, 16, 206.9,
16, 17, 207.1, 5 (bis), 12, 208.5, 10, 11, 18,
209.6 (a), 2, 17, 210.2, 2, 4, 5, 12, 211.1,
2, 2, 6, 8, 12, 212.1, 4, 9, 12, 14, 213.1, 4,
5, 216.12, 219.2, 4, 7, 9, 12, 16, 17.

°आदिक 149.2, 9, 12 (b), 16 (b), 12, 150.1,
151.15 (b), 152.10 (b), 159.14, 207.12,
208.19, 209.4.

°प्रभृति 151.2.

add. 4.19, 26.10 (b), 53.2, 65.5, 82.14,
130.12, 153.4 (a), 174.17, 209.6 (b).

सिद्' 1) संभू I et caus. — सिद्' (स')

I संभवति 62.11, 161.14, 16, 181.19,
185.9, II संभाव्यते 4.19, III संभव m.
63.2, 5, 64.1, 109.12, 110.1, 127.14,

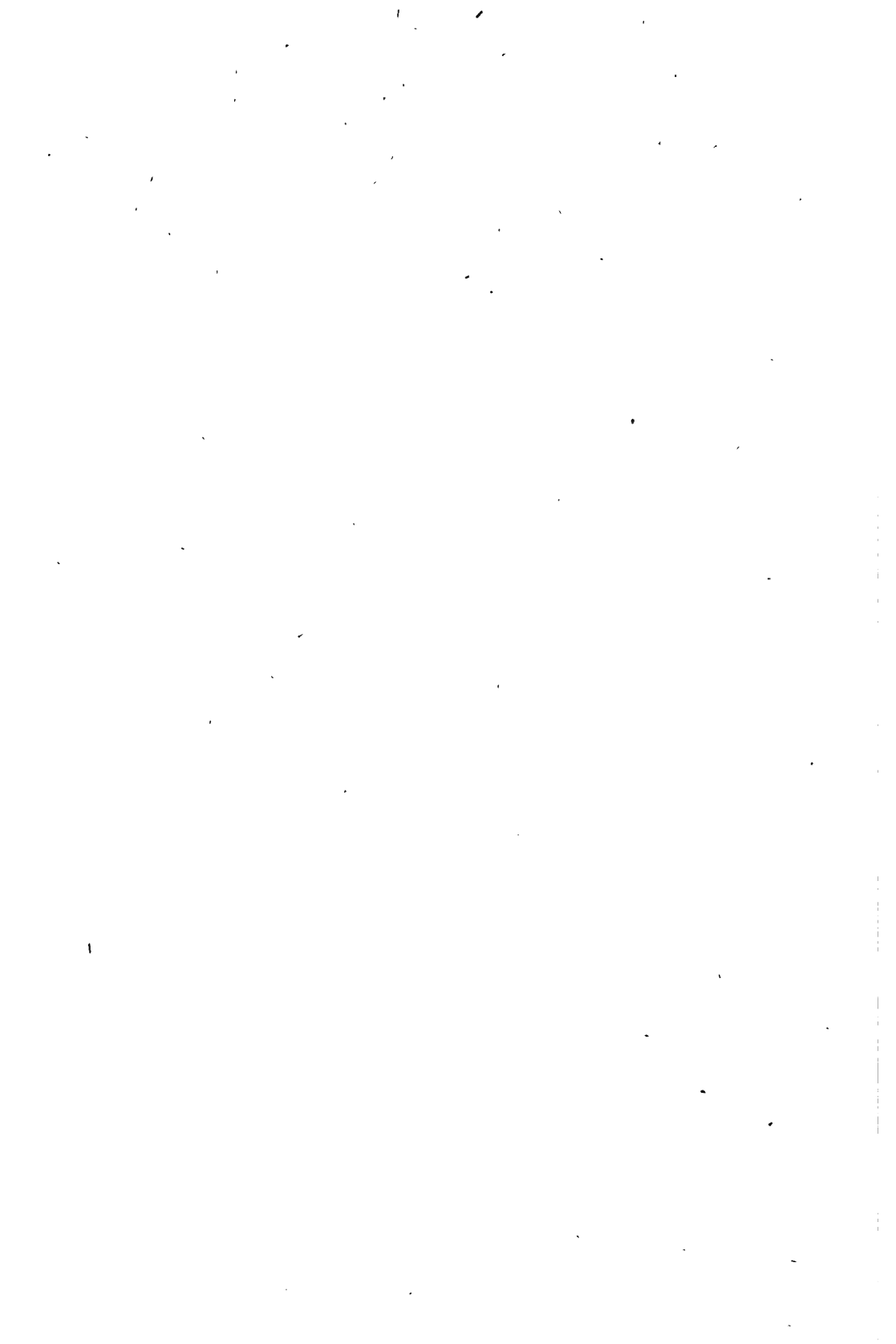
128.7, 174.1, 183.16, 184.1, 5, 7, 15,
186.6, 10, 12, 13, 187.3, 7, 12, 192.18,
208.5; **सिद्धय'पिबद्धं** संभवति 183.18;
सिद्धय'प'लघु'र'प' संभाव्येत 5.4, 217.3;
सिद्धय'प'लघु'र'र' संभवति 186.5.
2) pro भू I — **सिद्ध' भवति** 197.14.
सिद्ध'श्रुम'य' संभावना f. 5.10 (bis), 12,
13, 15.
सिद्धय'प'लघु'र'य' दहन n. 157.9.
सिद्ध' प्राण m. 143.1, 2, 173.2, 9, 11 (bis),
174.18, 175.4, 176.2, 10, 12, 16, 177.11,
178.1, 2, 15, 180.16, 181.2, 182.1, 2.
सिद्ध'क'प'प' प्राणिन् 173.10.
सिद्ध'र'य'प'ठ'य' चेतन 42.15.
सिद्ध'य'ल'सिद्ध'य'र'य'ल'य' प्राणादिमत्
173.11—12; प्राणादिमत् n. 173.2, 182.1.
सिद्ध'य' लघु 5.2.
सिद्ध'प'प' add. 222.2.
सिद्ध'र'य'य' प्रतिवादिन् 140.17, 203.14.
सिद्ध'य'र'य'य' आचार्य m. 3.17, 4.1, 94.5,
169.11, 183.1, 7, 185.1, 186.2, 222.2.

सिद्ध'य' शिष्य m. 4.1 (cf. emend.), 188.10.
सिद्ध'य'य' भास्वर 77.12.
व्यक्ति f. 12.10, 11 (bis), 12, 13, 14, 17,
39.1 (bis), 2, 188.10, 191.2, 15 (bis), 18, 17
(bis), 192.6 (bis).
स्फुट 26.1, 27.7, 8, 9, 12, 15, 28.1 (bis), 9,
30.9, 12, 31.1, 66.16 (cf. emend.), 140.4,
6; **स्फुट'य'** n. 30.7, 32.12; add. 191.14.
सिद्ध'य'य'य' 1) **युत्** caus. — **सिद्ध'य'**
य'य'य' योतक 125.5; **सिद्ध'य'य'य'**
य'य'य' योतयति 125.7.
2) **प्रकाश' I** 1. 1. — **सिद्ध'य'य'य'**
प्रकाशन n. 42.5.
सिद्ध'य' hon. वाच् f. 1.9.
सिद्ध'य' hon. उक्त 185.2.
सिद्ध'य'य'य' 16.9, 39.16, 18,
40.1, 2, 3, 4, 5, 7, 41.10, 47.12, 48.2 (bis),
4 (bis), 6 (b), 7 (b), 8 (bis), 9 (bis), 12, 14, 54.19,
55.7, 56.5, 6, 12, 67.2, 81.14 (id.), 83.1,
90.7, 92.2, 7, 9, 10, 11, 93.1, 2 (bis), 9, 12,
95.20, 96.7, 9, 97.1, 104.2, 113.11, 12,

ལྷན་ཅིག་ཏུ་གནས་པ་	सकावस्थान	n.	ལྷན་ཅིག་ཕྱེད་པ་ཀྱིས་	सककारिव	n.	24.8.
156.3, 161.5, 8, 162.15.			ལྷས་ཕྱིན་	देवदत्त	m.	97.3, 4.
ལྷན་ཅིག་ཏུ་མི་གནས་པ་	सकानवस्थान	n.	ལྷས་སྤྱིན་	»		102.5.
156.1, 161.10.			ཁྱོ་ཕྱོགས་	दक्षिणापथ	m.	148.7.
ལྷན་ཅིག་ཕྱེད་པ་	सककारिन्	23.8, 24.9,				
8, 6.						

Errata

<i>Page</i>	<i>s. v.</i>	<i>Printed</i>	<i>Read</i>
49.a.	—	सुन् — अनुस्र 54.5	सुन्'5' — अनुस्र 54.5 (cf. emend.)
50.b)	मसुन्'। दम्	प्रश्यत्	पश्यत्
57.b)	दे'ध्वेक'दु'	एतम्	एवम्
66.a)	अदुस'य'	संनिधि	संनिधि

Additional Notes and Corrections to the Sanscrit-Tibetan Index

<i>Page</i>	<i>s. v.</i>	<i>Printed</i>	<i>Read</i>
2a.	अतस्	དེའི་བྱིར་ན་ 87.4; དེས་ན་	དེའི་བྱིར་ན་ 87.4; དེ་བྱིར་ 95.15; དེས་ན་
3a.	अदस्	sine tib. 61.11.	tib. དོན་ 61.11.
»	अदृश्य म'मर्षेद'प	—	35.19.
4b.	अनर्थ र्दङ्'मेद'प	12.30, 31.	12.30 (bis), 31.
7a.	अनुभव कृमस'सु	11.6, 14.	11.6, 14 (b).
	ཐོང་'པ		
	» ཐོང་'པ	—	11.14 (a).
9b.	अन्यत्र ग'अङ्'प	47.16, 70.a.	47.16, 70.a, 10.
17b.	अवस्थापयितुम्	—	15.13.
	ग'अङ्'प		
25a.	आम bah. सुद'प	—	12.3, 7.
» a-b.	आभासते	ལྟར་སྒྲུང་'པ 95.5.	སྒྲུང་'པ 95.5.

Page	s. v.	Printed	Read
26b.	आश्वास	ཡིད་བརྟེན་	ཡིད་བརྟེན་
29a.	इति	इत्यतेद्	इत्येतेद्
31a.	उच्चारण	སྒྲ་པ་ 60.2.	སྒྲ་ས་པ་ 60.2.
36b.	एतावत् दे'ळ'मु'	78.2, 85.20.	78.2, 85.20, 87.2, 9.
38a.	कथन	སྒྲུང་པར་བྱད་པ་	སྒྲུང་པར་བྱེད་པ་
"	कथन སྒྲུང་པར་ བྱེད་པ་	45.1.	38.2, 45.1.
40a.	काष्ठ मी'	—	71.5, c.
41b.	कृ	कर्त	कर्त
42b.	केवल दि'ग'मु'	63.2.	80.5, 63.2.
"	"	འཇམ་ལྷན་ཏུ་བྱད་	འཇམ་ལྷན་ཏུ་བྱད
47b.	चित्त से'य'स'	sine tib 5 (b).	sine tib. 11.5 (b).
51a.	तथा च दे'ल'र'क' ཡང་	—	52.19.
"	तथा च सति दे'ल'र' ཡིན་ན་	—	37.22.
57b.	दर्शन र'प'तु'སྒྲུང་པ་	—	15.5.
63a.	निराकर्तुम् य'स'य' པར་	—	47.11.
63b.	निर्मास སྒྲུང་པ་	4.14, 18.	4.14, 17, 18.

Page	s. v.	Printed	Read
66 b.	पठ् २२५८'	पठयत्ते	पद्यत्ते
69 a.	पीन ॐ३३'३'	—	43.12, 12.
71 b.	प्रति ३३'३३'३'	5.12.	5.12, 17.12.
77 a.	प्रवर्तयितुम् ३३३३३'	—	3.2.
	३३३'		
86 a.	यद्यपि ३३३'३'	18.20, 89.1.	18.20, 89.1, 19, 91.12.
" 2.	यान ३३३३'३'	—	9.12.
89 b.	उक्तवान् (वच् ३३३३'३'३३३'	—	42.2.
101 a.	व्यवस्था ३३३'३३३'	—	82.14.
	३३३३३'३'		
103 a.	व्युत्पादायतव्य ३३३३'३३३'३'३'	—	2.4.
104 a.	शिला	(एकशिलाद्यटिते	(एकशिलाद्यटिते
109 a.	संप्रति ३'३३३'	39.11, 12, 13.	39.11, 12, 13, 41.7.
115 b.	स्मरत् (स्म) ३३३'	—	38.7.
	३३३'३३३'३'		

RETURN TO the circulation desk of any
University of California Library
or to the

NORTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY
Bldg. 400, Richmond Field Station
University of California
Richmond, CA 94804-4698

ALL BOOKS MAY BE RECALLED AFTER 7 DAYS

- 2-month loans may be renewed by calling (510) 642-6753
- 1-year loans may be recharged by bringing books to NRLF
- Renewals and recharges may be made 4 days prior to due date.

DUE AS STAMPED BELOW

JAN 02 2001

JUL 16 2004

12.000 (11/95)

FORM NO. DD6,

UNIVERSITY OF CALIFORNIA, BERKELEY
BERKELEY, CA 94720

GENERAL LIBRARY - U.C. BERKELEY

8000339094

